بسم الله الرحمن الرحیم
نحمده ونصلی علی رسوله الکریم
بعون سبحان ہو القاہر القادر بعون رحمان ہو الاول الآخر صحیفہ لطیفہ
مقبول الخواطر نزہۃ الناظر درّ المفاخر اکلیل الجواہر خلاصۃ النوادر مسمی بہ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين حمداً يفوق حمد الشاكرين بحمده على السرّاء والضرّاء ونشكره على الشدة
والرخاء وندفع به بوائق الزمان وطوارق الحدثان ونعوذ به من الآراء المختلفة والاهواء
المتعادية ونسأله ان يجعل الحق دثارنا والصدق شعارنا والتقوى زادنا والجنة معادنا وان
يجعلنا راضين بقسمته مؤيدين بتوفيقه وعصمته والصلوة على محمد نبيه المرتضى وسيفه
المنتضى المبعوث باكرم الاخلاق المنعوت باشرف الاعراق وعلى آله واسرته واصحابه وعترته
قال ابو جعفر احمد بن علي المقرئ البيهقي رضي الله عنه اما بعد فان هذه
المصادر هذبت فارسيتها وعرضت على كتب الائمة عربيتها وجردتها عن الامثال والاشعار
ليصغر حجمها ويسهل حفظها واوضحت اشكالها ووسمت اغفالها وميزت منطبقها الى دواة
القرآن اذ لا فصاحة الا وهو مفتاحها ولا بلاغة الا ومنه يتقد مصباحها وتفقهتها بمسائل احاديث
الرسول التي لا شرف الا وهي السبيل اليه ولا خير الا وهي الدليل عليه واتبعتها الافعال التي تكثر في
دواوين العرب اذ هي الفيصل عند حل المشكل والنكت المعضل لتكون عدة لي في حياتي
وتذكرة عني بعد وفاتي وطال ما اقتحمت لتصحيحها موارد السهر وركبت لتنقيحها مطايا
الخلوة والفكر حتى هديت للمطلوب وفتح لي الطريق الى من التراجم التي تشفي غليل الشارب
وتفضي بمتأملها الى سنن اللاحب وتصفحتها مرة بعد اخرى وثانية بعد اولى لتصفية من ذا اول
شيئاً لم يقنعه الا ان يكون منه على الذروة ويفوز بالقدح المعلى من القسمة حتى خرجت بحمد الله من
التصحيف خروج المشرق من الصقال وبرزت من الخدر في معرض الاستقلال وسميتها
تاج المصادر واسأل الله تعالى ان يعصمني من خطل الغلط وقبح التورط وان يخلص
عملي لوجهه ويوسعني من عافيته وعفوه انه على ما يشاء قدير وباجابة ادعية العباد جدير

باب فَعَلَ یَفعُلُ من السالم بفتح العین فی الماضی وضمها فی الغابر

اَلثَّقبُ - سوراخ کردن اَلثُّقوبُ وَالثَّقابَةُ
افروخته شدن آتش وَالثُّقوبُ بسیار شدن
شیر اشتر -
اَلجَلَبُ - گوسپند و اشتر و برده از جایی بجایی بردن
برای فروختن الغابر یَجلُبُ و یَجلِبُ بالضم
والکسر اَلجَلَبُ چیزی با خویشتن گفتن و بانگ
بر ستور زدن تا از پیش برود اَلجُلُوبُ
پوست بر آوردن جراحت -
اَلجَنابَةُ - درمیان بیگانگان فرود آمدن -
اَلجَنبُ - دور کردن و یتعدی الی مفعولین
و پهلو شکستن اَلجَنَبُ کشیدن اسپ و اشتر
اَلجُنُوبُ - باد یا باد جنوب گردیدن
وجُنِبَ الرجل اذا اصابه ریح الجنوب وکذلک
اذا اخذته ذاتُ الجنب ومنه الحدیث المجنوب
فی سبیل الله شهید -
اَلحَجبُ وَالحِجابُ وَالحِجابَةُ - باز داشتن
اَلحَجُوبُ - بستدن مال -
اَلحَزبُ وَالحَزابَةُ - کاری رسیدن -
اَلحُسبانُ وَالحَسبُ وَالحِسابُ وَالحِسابَةُ
وَالحَسبَةُ شمردن -
اَلخُشُوبُ - فربه شدن -

اَلحَلبُ - دوشیدن -
اَلخِرابَةُ - دزدی کردن و لکید بالابل قال الاصمعی
اَلخارِبُ سارق البعران خاصةً -
اَلخَطبُ وَالخُطبَةُ خطبه کردن اَلخِطبَةُ
وَالخِطِّیبی - زن خواستن -
اَلخِلابَةُ وَالخَلبُ - فریفتن - اَلخَلبُ
گیاه بریدن -
اَلرُّتُوبُ - ایستادن -
اَلرَّجبُ - بزرگ داشتن -
اَلرُّسُوبُ - آب فرو شدن و چشم بکو فرو شدن
اَلرَّطبُ وَالرُّطُوبُ - رطب دادن
اَلرُّقُوبُ وَالرِّقبَةُ وَالرُّقبانُ - چشم داشت
اَلرَّکبُ - بر زانو زدن و بزانو زدن
اَلزَّربُ - شیگاه ساختن یقال زَرَبتُ الغنم
ای جعلت لها حظیرةً و زَرَبتُ الجدی فی جحره زَرباً
ای ادخلته -
اَلشُّزُوبُ - بیرون شدن
اَلسَّکبُ - ریزانیدن آب اَلسُّکُوبُ
وَالتَّسکابُ ریخته شدن آب فی الحدیث
فاذا سکب المؤذن بالاذان وصله من سکب الماء
کما تقول العرب افرغ فی اذنی حدیثا -
اَلسَّلبُ - ربودن یقال سلبت زیدا مالا
وسلبت من زید مالا -

اَلشَّجْبُ - ہلاک کردن واندوہگین کردن ومشغول کردن اَلشُّجُوْبُ ہلاک شدن -
اَلشُّحُوْبُ - گونہ روی بگشتن ولاغر شدن الماضی شَحَبَ وشَحُبَ ومصدر شَحُبَ الشُّحُوْبَۃ بِلا تغیر والفتح اجود -
اَلشَّخْبُ - بر شدن خون از جراحت وشیر از پستان والغابر من الثانی یفعل ویفعل بالضم والفتح
اَلشَّرْبُ دریافتن سخن اَلشُّرُوْبُ باریک میان شدن اسپ -
اَلشُّزُوْبُ - باریک شدن وی از نزاری -
اَلصَّقْبُ - الضرب علی شیء مُصْمَتٍ یابسٍ
اَلطَّلَبُ - جستن -
اَلْعَتْبُ وَالْمَعْتَبُ وَالْمَعْتِبَۃُ - خشم گرفتن ویعدی بعلی اَلْعُتْبَانُ برسہ پا رفتن شتر ولنگیدن وبیکپای جستن مردم والغابر من العتب علی بہما یفعل ویفعل -
اَلْعَزْبُ - باز داشتن از کارے -
اَلْعُذُوْبُ - باز ایستادن اَلْعُزُوْبُ دور شدن وغائب شدن والغابر یفعل ویفعل
اَلْعَقْبُ وَالْعُقُوْبُ وَالْعَاقِبَۃُ - ازپی درآمدن والعقب بر پاشنہ زدن پی پی پدید جایکے وقری نعقبتم فانوا الذین بفتح القاف وکسرہا ایضاً ومعناہما غنمتم -
اَلْعَکُوْبُ - انبوہی کردن شتر بآب خوردن

اَلْعَلْبُ - نشان کردن زمین بر پہلوی ستور وجز آن ودستہ شمشیرے محکم -
اَلْغُرُوْبُ - دور شدن وفرو شدن آفتاب وماہ وستارہ
اَلْقَبَابُ - خمیدن شتر -
اَلْقُرَابَۃُ - خویشاوند ماندن میان کسی ومیان آب
اَلْقَرْبُ - شمشیر در نیام کردن -
اَلْکِتَابُ وَالْکِتَابَۃُ وَالْکَتْبُ - نبشتن اَلْکَتْبُ پیشک دوختن وحلقہ افگندن استر وہذا الترکیب یدل علی جمع الشیء ومنہ اولئک کتب فی قلوبہم الایمان ای جمع وربما یجیء الکتابۃ بمعنی الفرض والایجاب -
اَلْکَرْبُ - غمگین کردن وتنگ کردن بند وبندی اَلْکُرُوْبُ - نزدیک شدن کسے بکارے کردن ویقال کرب ان یفعل کذا اے کاد یفعل وآفتاب بفرو شدن وآتش کسے بفرو مردن اَلْکِرَابُ زمین شوریدن
اَلْکُعُوْبُ - ناپستان شدن -
اَلْکَلْبُ - مغز میان ادیم گرفتن وبکلاب زدن ستور را -
اَللَّغَبُ وَاللُّغُوْبُ - ایستادن بر چیزے
اَللُّزُوْبُ وَاللَّزْبُ - دوشیدہ شدن ویقال عن الکسائی -
اَللُّغُوْبُ - ماندہ شدن وفعلہ یفعل قولاً وفعلاً

لغۃ فیہ ضعیفۃ والنعت منہما الاغب -
النّقوب - از جای برخاستن -
النجب - پوست از درخت برکندن الفاعل
یفعُل ویفعِل النحب - نذر کردن -
النخب - گزیدن مور وجماع کردن -
الندب - بکاری خواندن ویعدی الی
المفعول الثانی باللام وبر مرده گریستن -
النسب والنسبۃ - بر کسے باز خواندن -
النضوب - آب بزمین فرو شدن ودور شدن قوم
النقب - سوراخ کردن ونقبہ کردن جامہ
وہی القطعۃ من الثوب تشد کالازار النقابۃ
نقیبی کردن ویعدی بعلی وقال سیبویہ اذا
کسرت النون فہی اسم فاذا فتحتہا فہی مصدر کالولایۃ
النکابۃ - عریفی کردن النکب - افگار کردن
بسنگ سم ستور ونگون سار کردن تیردان ای
الجعبۃ ونکبۃ فلان فہو منکوب اذا اصابتہ
نکبۃ النکوب - از راہ بگشتن والماضی نکب
ونکب والغابر ینکب وینکب -
الہرب - بگریختن -
الہلب - موے دنبال اسپ بکندن
وفی الحدیث والسماء تہلبنی ای تبلنی وتمطرنی
الثبات والثبوت - ایستادن -
الحرث - نیک مالیدن -

الخوت - سوراخ کردن ودلیلی کردن -
السبت - خفتن ومنہ السبات -
السکت والسکوت والسکات - خاموش شدن
وسکت الغضب ای سکن -
السکت - کاسہ پاک کردن وفی الخبر ان
القصعۃ تستغفر لسالتہا ویعنی بریدن ومنہ
الحدیث سکت اللہ اقدامہا ای قطعہا
وخضابرا زدست فرو کردن زن وسر ستردن
وکند شدن شمشیر
السمت - قصد کردن بر سیرت نیکو رفتن
ورفتن کمان -
الصمت والصمات والصموت - خاموش شدن
القنوت - فرمانبرداری کردن ودر نماز دیر
ایستادن ودر نماز دعا خواندن خاموش بودن
المقت والمقاتۃ - دشمن داشتن والمفعول
مقیت وممقوت -
النبت والنبات - رستن -
النقت - مغز از استخوان بیرون کردن -
النکت - سر انگشت یا سر چوب بر زمین
زدن وکسے را بر سر افگندن -
الثلث - سہ یک مال کسے بستدن -
الحدوث - نو شدن -
الحرث والحراثۃ - کشت کردن -

والحَرْثُ - جمع کردن مال و سوزانیدن
آتش و لاغر کردن ستور از بسیاری اندن
و درس کردن قرآن و منه الحدیث احرثوا
ہذا القرآن ای فتشوه -
الرَّبْثُ - وا داشتن -
الرَّفَثُ - نا فرجام گفتن و جماع کردن
تقول رفثت بہا و لکہا و اما قولہ الرفث
الی نسائکم فلما کان الرفث فی معنی الافضاء
عُدّی بالی کما یُعدّی افضیت بالی و ہذا من باب
اجراء الشیٔ مجری نظیرہ فاعرف ہذا فان فیہ سعۃ
رمثت الشیٔ اصلحتہ و مسحتہ بیدی -
الطَّمْثُ - دوشیزگی بردن والغابر یفعُل
ویفعِل و حائض شدن و فعِل یفعَل
لغۃ فی ہذا و اصل ہذا الترکیب یدل علی المس
الفَرْثُ - پارہ پارہ کردن جگر و واکردن جلہ خرما
والغابر یفعُل و یفعِل بالضم والکسر -
الکَرْثُ - اندوہگین کردن کرثہ الغم کرثا
ای اشتد علیہ و بلغ منہ المشقۃ قال الاصمعی
لا یقال کرثہ انما یقال اکرثہ -
المَرْثُ - نان اندر آب غلتیدن و انگشت
خویش خائیدن کودک و منہ الحدیث
یمرثون سخابہم و فی الحدیث قد مرثوہ بمعناہ
وضرّوہ بادخالہم ایدیہم الوضرۃ فیہ -

المَکْثُ - درنگ کردن والماضی مَکَثَ
و مَکُثَ والنعت منہ ماکثٌ و مَکِثٌ ایضا
والنعت مکیث و فَعَل و فَعُل بہما المشہوران
المَلْثُ - کسی را بچرب سخنی از کار باز داشتن
النَّبْثُ - چاہ پاک کردن و منہ النبیثۃ -
النَّجْثُ - فریاد خواستن والنجث استخراج
الحدیث والدفین و بہما فی الحدیث -
النَّفْثُ - بشتافتن و فی الحدیث ولا تنفث
سیرا تنا اردت انہا انیۃ علی ما ائتمنت علیہ
من حفظ متاعنا -
النَّکْثُ - تاب باز دادن ایمان و عہد شکستن

ج

البُلُوجُ - دمیدن سپیدہ دم -
التُّلُوجُ - الادخال -
الثُّلُوجُ - برف باریدن فی المجمع اثلجنا سماء من الثلج کما تقول امطرتنا
الخُرُوجُ والمَخْرَجُ - بیرون آمدن -
الخَلَجَانُ والخُلُوجُ - جستن ابدا ہما والغابر
یفعُل و یفعِل -
الدُّرُوجُ والدَّرَجَانُ - رفتن و درج
القوم ای انقرضوا -
اللَّجُّ واللُّجُوجُ - دلو از سر چاہ فرا گرفتن
تا آب در حوض ریزی -
المُوجُ - محکم شدن چیزے در چیزے
والمُوجُ درشدن در حرب -

الشُّلُوجُ - نرم شدن شکم شتر از خوردن سلج
التَّشجِیجُ - بخیه دور او ور زدن و آمیختن -
العُرُوجُ - بآسمان بالا بر شدن العَرَجانُ
مانند کسے رفتن که لنگ باشد -
الفَجُّ - سر شتر باز کشیدن بمهار والاسم
منه الفَنَج بالتحریک و عناج کردن دلو را -
الفَلْجُ - ظفر یافتن و یُعدّی بنفسه و بعلی -
اللَّمْجُ - الاکل باطراف الفم -
المَرْجُ - سهم گذاشتن و بیچه گذاشتن ستور را
المَزْجُ - آمیختن -
المَلْجُ - شیر خوردن کودک -
البَلْجُ - سپیدی و سپید شدن -
النَّفْجُ - برداشتن پستان زن پیراهن را
الکَمْجُ - سیر شدن شتر یک دفعه و یفعل لغة فیه
النَّفَجَانُ - بیرون جستن خرگوش -
الجُنُوحُ - بایستن والغابر یفعَلُ و یفعُلُ
والفتح افصح و منه الحدیث و قد جنح اللیل ای
اقبل بظلمته -
الرُّجْحَانُ - افزون آمدن و یفعل لغة فیه
الصَّلَاحُ و الصُّلُوحُ - نیک شدن الماضی صَلَحَ و صَلُحَ
الطَّلَاحُ - ضد الصلاح بد شدن -
المُلُوحُ - شور شدن آب لغة فی ملح لا غیر
التَّسْلِیخُ - پوست باز کردن -

الصَّرْخُ و الصُّرَاخُ - بانگ کردن و یقال
الطاوس یصرخ -
الطَّبْخُ - و پختن الغابر من السلخ الی ههنا یفعُل و یفعَل
النَّفْخُ - در دمیدن یعدے بنفسه و بفی و بهذه
اکثر و نفخ بها لے حبق -
الجُمُودُ - مقیم شدن بجائے -
البُرُودُ - سائیدن بسوهان و برود در چشم
کشیدن و سرد گردانیدن و سرد شدن -
البَرْدُ - بردن و برد علیه حقّی ای ثبت
و وجب و بُرِدَتِ الارض اصابها البرد و فی
الحدیث بردای سهل و فی حدیث آخر شرب
النبیذ بعد ما برد ای سکن و فتر -
المُلُودُ - مقیم شدن -
التُّلُودُ - کهن شدن مال و جز آن والغابر
یفعُل و یفعِل -
الثَّرْدُ - نان در کاسه شکستن -
الجَرْدُ - پوست وا کردن و الجراد ملخ یقال جُرِدَتِ الارض
اذا اکل الجراد نبتها و جُرِدَ الانسان اذا اکل الجراد فاشتکی بطنه
الجُمُودُ و الجَمَدانُ - بفسردن و الجمود بخیلی کردن
الحَسَدُ و الحُسُودُ و الحَسَادَةُ - بد خواستن
و یعد الی المفعول الثانی بنفسه و بعلی والغابر یفعَل و یفعِل
الحَصْدُ و الحَصَادُ - درودن -
الخُلُودُ - جاویدان شدن و داشتن -

الخمود - فرونشستن آتش وتپ گرم
وبیہوش شدن بیمار ویامردن -
الربود - مقیم شدن و باز داشتن -
الرتد - برہم نہادن کالا وفی الحدیث
رشد تہ حاجتہ ای وافقت حوائجہ -
الرشاد والرشد والرشد -
راہ راست گرفتن -
الرصد والرصود - چشم داشتن
وراہ نگاہداشتن -
الرعد - بانگ کردن ابر وتہدید کردن
وخویشتن را بیاراستن زن -
الرقود والرقاد - خفتن -
الرکود - ایستادن آب وباد وکشتی و
ترازو وآفتاب وقت زوال -
الرمد - ہلاک کردن والغابر یفعل ویفعل
الزبد - کسی را مسکہ دادن -
السرد - خود کردن وزرہ را پیوستن -
السجود والمسجد - سر بر زمین نہادن
والاسم المسجد بالکسر السجود فروتنی کردن
السرد - مشک دوختن وزرہ پیوستن وکار
پیوستہ کردن وسخن نیکو راندن -
السمود - بازی کردن ویفعل لغۃ وسرود
گفتن وغافل بودن ونیکو برفتن شتر و

سر بر داشتن از تکبر والغابر من ہذا یفعل
ویفعل وفی الحدیث سامدین یعنی قیاما -
الشرود - پشت بکاہ یا بچیزے واگذاشتن
وفی الحدیث حتی رایت الناس یشدون بل
ای یصعدون فیہ السند ما ارتفع من الارض فی قبل واد
الشکد - عطا دادن -
القصد - قصد کردن -
الطرد والطرد - براندن و دور کردن
یقال من ہذا طردتہ فذہب ولا یاتی منہ
افتعل ولا انفعل الا فی لغۃ ردیۃ -
العبادۃ والعبودۃ والعبودیۃ - پرستیدن
العرود - برآمدن نبات ودندان جز آن -
العضد - یاری کردن و بر بازو زدن -
العنود - از راہ گشتن الفاعل عنود از
راہ گشتن خون از رگ روان شدن چنانکہ نہ ایستد -
الفرادۃ - تنہا شدن -
الفساد والفسود - تباہ شدن والماضی
فعل وفعل والنعت من ہذا فسید والفتح اجود
والنعت منہ فاسد -
القعود والمقعد - نشستن ویا نشستن
از برخاستن وفی الحدیث ثم قعد بینہما ثم
قام بینہ یقال قعد فلان بالامر اذا قام بہ وفی
حدیث آخر نہی ان یقعد علی القبر قیل اراد القعود

للتخلی والاحداث وقیل اراد الاحداد وقیل
اراد تهوین الامر لهان فی القعود علیها وناهیت
والموت وهذا الترکیب یدل علی الثبات علی
ای حالة کانت منه قوله جل ذکره مقاعد القتال
وقول العرب قعدت المرأة من الحیض ای ثبتت
علی حالة الطهر

اَلقُعُودُ - سخت شدن -

اَلکَرَدُ - راندن -

اَلکَسَادُ - ناروا شدن آخریان النفت منه
کاسد وکسید -

اَلکُنُودُ - ناسپاسی کردن -

اَللُّبُودُ - بر سینه خفتن مرغ و بزمین و اوسیدن

اَلمَجدُ - کسی را غلبه کردن بشرف و چارپای را
علف تمام دادن -

اَلمَردُ - اَلمَرثُ - ای تر کردن آنچه نان دارد

اَلمُرُودُ - علی الشیٔ المرون علیه -

اَلمَسَدُ - نیک تافتن رسن -

اَلمَصدُ - مکیدن آب دهن و مجامعت کردن

اَلمُکُودُ - بجای مقام کردن -

اَلنَّجدُ - سفود کردن والمنجود المکروب
والماضی نجد نجدا فهو منجود و نجید -

اَلنَّشدُ - سوگند دادن -

اَلنِّشدَةُ و اَلنِّشدَانُ - جستن گم شده -

اَلنَّقدُ - نقد کردن ویعدی الی المفعول الثانی
بنفسه وباللام و بهیت چیزی بر گزیدن ومنه فی
الحدیث ان نقدت الناس نقدوک ای
ان عبتهم واعبتهم من نقدت اسه باصبعی ای ضربته

اَلنُّهُودُ - پستان بیرون آمدن -

اَلهُجُودُ - بخفتن بشب و بیدار بودن -

اَلهُمُودُ - بمردن آتش و کهن شدن جامه
منه الحدیث یهمد من الجوع ای یهلک ودوی
یهمد ولیس بالوجه -

۹ - اَللَّجذُ - الاکل بطرف اللسان فی لجذ بی
فلان لجذاً اذا اعطیته ثم سالک فاکثر و لجذ الکلب
لجذ کسمع ای ولغ فی الاناء -

اَلمَذْ اَلمَرثُ - اَلمَذُّ - دروغ گفتن و بیهوده زدن

اَلنَّفَاذُ و اَلنُّفُوذُ - بیرون گذشتن تیر
از آنچه بران آید وروان گشتن قضا وفرمان
وآنچه بدان ماند وفی الحدیث انفذ عنک
ای دعه والعرب تقول انفذ عنک ای
جز وامض ولا معنی لینفات -

۱۰ - اَلبَترُ - بریدن -

اَلبَترُ اَلبُتُورُ - بر جستن چیزی از تن
والماضی فعل وفعِل وفعُل -

اَلبَدَرُ - پیش گرفتن و بسوی چیزی شتافتن
وبذا الیدی بالی -

باب دوم وله ۱۱ صل

اَلبَذْرُ - تخم اندر زمین افگندن -
اَلبَزْرُ - بفشاردن -
اَلبَسْرُ - طلب کردن حاجت نہ بہنگام و گشنی
کردن شتر نہ بہنگام و کاریدن بن یعنی ذبل
نہ بہنگام والبسر خلط البسر مع غیرہ فی النبیذ
وہو فی الحدیث -
اَلبُسُورُ - روے ترش کردن -
اَلبَشْرُ و البُشُورُ و البُشْرٰی - مژدگانی دادن
و البَشْرُ - مجامعت کردن و خوردن ملخ
جملہ گیاہ را و روے پوست تراشیدن -
اَلبَطْرُ - ریش شگافیدن -
اَلبَقْرُ - شکم شگافتن -
اَلبُکُورُ - بامداد کردن -
اَلتَّجْرُ و التِّجَارَۃُ - بازرگانی کردن -
اَلثَّبْرُ - بازداشتن اَلثُّبُورُ ہلاک شدن
و زیان کردن -
اَلتَّجْرُ - خلط التمر مع غیرہ فی النبیذ وہو فی الحدیث
اَلجَبْرُ و الجُبُورُ - ستم بر کاری داشتن
فی لغۃ تمیم و کثیر من الحجاز ہین اَلجَبْرُ شکستہ
وا دربستن و نیکو کردن حال کسے
اَلجُبُورُ - شکستہ وابستہ شدن -
اَلجَدْرُ - دیوار کردن -
اَلجَزْرُ - شتر کشتن و پست باز کردن کم شدن
آب رود و دریا والغابر من ہذا یفعل و یفعِل
و فی الحدیث لا جزر زنک جزر الضرب ای
العسل الابیض یقال جزرت العسل اذا شرتہ
و استخرجتہ من خلیتہ ای اشتیانک -
اَلجَسَارَۃُ - چیرگے کردن اَلجَسْرُ پل بستن
اَلجَشْرُ - بچرا گذاشتن ستور شبا روزی
اَلجُشُورُ - بردمیدن صبح -
اَلجُفُورُ - سست شدن فحل از گشنی -
اَلجَبْرُ و الجَبَارَۃُ و الجُبُورُ - شاہانہ کردن -
اَلحَجْرُ - واداشتن کسے را از تصرف در مال خویش
و یعدی بعلی و حرام کردن و یعدی بنفسہ
اَلحَدْرُ - بشتاب خواندن قرآن و بشتاب
بانگ نماز گفتن و از بالا بزیر افگندن و کشتی
بنشیب فرو فرستادن و برآماہیدن و حدرہم
والسنۃ ای حطتہم -
اَلحُدُورُ - برآماہیدہ شدن -
اَلحَزْرُ - تقدیر کردن والغابر یفعل
و یفعِل و ترش شدن شیر و نبیذ -
اَلحَسْرُ - برہنہ کردن اندامی از اندامہاے
خویش و یعدی الی المفعول الثانی بعن والغابر
یفعُل و یفعِل و فی الحدیث فکسرتہ و حسرتہ ای فقرتہ
اَلحَشْرُ - گرد کردن والغابر یفعُل و یفعِل
و تیز کردن سنان و جز آن و یقال حشر الوحوش موتہا

الحصار - اندر حصار کردن و شمردن و باز داشتن
الحصر - شکم بند گرفتن والماضی حصر مجهولا -
الحضور - حاضر آمدن من فعِل بالکسر و یفعُل
بالضم لغة فیه وهذا البناء شاذ -
الحضارة - مقیم شدن بحضر -
الحظر والحظارة والحظار والحظار
الحفر - پشت دوال تراشیدن و پوست
فرو کشیدن گوسپند -
الخبر - بالضم والخبرة بیازمودن ویقال
من این خبرت هذا الامر ای من این علمت
الخثور - ستبر شدن مایع والماضی فعَل و
فعُل لغتان قایلتان والنعت من الجمیع
خاثر ویقال خثرت نفسه اذا اختلطت -
الخدر - مصدر خدر الاسد اذا لزم عرینه
والظبی اذا تخلف عن القطیع -
الخطور - فراز آمدن اندیشه و بعد
بالباء و بعلی ایضا -
الخمر - خمیر اندر آوردن والغابر یفعُل و یفعِل
الدبار - هلاک شدن الدبور - پشت
بدادن شب و روز و روی فرا کردن آن و گذشتن
تیر از نشانه و پیر شدن و باد دبور وزیدن
و دبر بالشیء ای ذهب به و دبر الرجل اذا
اصابه ریح الدبور و دبر فلان القوم دبرا
و دبورا اذا کان آخرهم و منه الحدیث حتی یدبرنا ای یخلفنا
الدثور - ناپدید شدن -
الدحر - بجستن والغابر یفعُل و یفعِل -
الدمور - بی دستوری در سرای کسی شدن
وفی الحدیث من اطلع فی بیت غیره بغیر اذنه فقد دمر
الدمار والدمور - هلاک شدن -
الذبر - نبشتن والغابر یفعُل و یفعِل و
فی الحدیث یذبره ای یتقنه -
الذکر والذکری والذکرة والتذکار
یاد کردن والذکر علی ضربین ذکر هو خلاف
النسیان کقوله جل و علا وما انسانیه الا الشیطان
ان اذکره و ذکر هو قول لا تلبث فیه للمذکور
وهو کثیر فی الکلام و قول فیه ثلب للمذکور -
کقوله تعالی حکایة عن قوم ابراهیم علیه السلام
سمعنا فتی یذکرهم ای یعیبهم -
الذمر - قتال انگیختن -
الزمارة - بانگ کردن شیر -
الزبر - نبشتن والغابر یفعُل و یفعِل بکشتن
و تهدید کردن و برنهادن چاه بسنگ -
الزجر - تهدید کردن و بمرغ فال گرفتن و
انکار ای بانگ زدن و بانگ بر ستور زدن تا برود
الزمر - سرنای زدن والفاعل زمّار و زامرة
ولا یکاد یقال زامر و یقال للمراة زامرة

ولا یقال زَنَارَةٌ والغابر یفعُل و یفعِل۔
اَلسَّبْرُ۔ اندازہ گرفتن وآزمودن۔
اَلسَّتْرُ۔ پوشیدن۔
اَلسَّجْرُ۔ پر کردن و تہی کردن و ہذا شاذ و
بآتش بتافتن۔
وَالسَّجْرُ وَالسُّجُورُ۔ نالہ دراز کشیدن شتر
وسجرت الکلب جعلت فی عنقہ الساجور۔
اَلسَّدْرُ۔ فروگذاشتن موے و ناپاکی کردن۔
اَلسَّطْرُ۔ نبشتن۔
اَلسَّفْرُ۔ گرد او رکسے اثر کردن۔
اَلسَّکْرُ۔ ببستن آب اَلسُّکُورُ۔ باد بیارامیدن
اَلسَّمْرُ۔ افسانہ گفتن وَالسَّمْرُ میخ آہنی برجا زدن
وفی الحدیث فسمر اعینہم معناہ انہ احمرلہا مسامیر
الحدید ثم کحلہم بہا۔
اَلشَّبْرُ۔ عطا دادن وحرکۃ العجاج۔
اَلشَّتْرُ۔ اشتر گردانیدن۔
اَلشَّجْرُ وَالشُّجُورُ۔ اختلاف افتادن۔
وَالشَّجْرُ۔ واگردانیدن وطعنہ زدن بہ نیزہ
وچیزے برسہ پایہ افگندن وفی حدیث آخر
شجروا فاہا اے ادخلوا فیہ عودا ففتحوہ۔
اَلشَّذْرُ۔ چیزے بزدن تافتن والغابر
یفعُل و یفعِل۔
اَلشَّفْرُ۔ الخیاطۃ المتباعدۃ۔

اَلشُّطُورُ۔ دور شدن اَلشُّطُورُ بدو چشم کردن
اَلشَّطَارَۃُ۔ دربدی در شدن وفعُل لغۃ
فیہ وشطر بصر الرجل شطرا وشطورا وہو الذی
کانہ ینظر الیک والی آخر۔
اَلشَّعْرُ۔ بدانستن از طریق حس وقال سیبویہ
اصلہ شعرۃ کالدریۃ والفطنۃ فحذفوا الہاء۔
اَلشُّکْرُ وَالشُّکُورُ وَالشُّکْرَانُ
سپاس داری کردن ویتعدی بنفسہ وباللام افصح
اَلشَّمْرُ۔ گشتی کردن در رفتن۔
اَلصَّبْرُ وَالصَّبَارَۃُ۔ پایداری کردن۔
اَلصَّدْرُ وَالصُّدُورُ۔ بازگشتن۔
اَلصَّفْرُ وَالصَّفَرَۃُ۔ گراہی آفتاب کسی اثر کردن
وَالصَّفْرُ۔ سنگ راہمچنین دن وقیادت کردن
برحرم خویش۔
اَلضَّمْرُ وَالضُّمُورُ۔ باریک میان شدن
وفعُل لغۃ فیہ والنعت منہا ضامر۔
اَلطُّثُورُ۔ ماست شدن شیر۔
اَلطُّمُورُ۔ جستن از بالا بزیر بر جستن یفعِل
لغۃ فیہا۔ اَلطَّمْرُ۔ پنہان کردن۔
اَلطُّہْرُ وَالطَّہَارَۃُ وَالطُّہُورُ۔ پاک شدن
والماضی فعُل وفعَل۔ والفتح اقیس والاجود
لانہا طہرت والنعت منہا طاہر۔
اَلعِبَادَۃُ۔ خواب گذاردن العبر۔ کتاب خواندن

تفکر و بسر بردن اَلْغُبُوْرُ وَالْغَابِرُ بر آب گذشتن

اَلْعَثْرُ وَالْعُثُوْرُ دیده شدن اَلْعِثَارُ –
بسر آمدن والغابر یفعُل ویفعِل –

اَلْعَشْرُ – بالضم ده یک بستدن –

اَلْعِمَارَةُ – آباداں کردن و آباداں شدن

اَلْغُبُوْرُ – باقیماندن و ماضی شدن –

اَلْغَمْرُ – فرا پوشیدن آب چیزیرا وفی الحدیث
حتی غُمِرَ علیہ اے اُغمی علیہ –

اَلْفُتُوْرُ – سست شدن –

اَلْفَجْرُ – آب براندن اَلْفُجُوْرُ – بیباکی کردن
و دروغ گفتن وفی الحدیث والّا فجرتک ای
عصیتک ومنه ونترک من یفجرک –

اَلْغُدُوْرُ – الجفور –

اَلْفَزْرُ – شگافتن ومنه الحدیث ففزر ظہرہ ای فسخه

اَلْفَطْرُ – آفریدن و ابتدا کردن و شگافتن و
فطیر پختن و بدو انگشت بدوشیدن –

اَلْفِکْرُ – اندیشه کردن –

اَلْقَبْرُ – در گور کردن –

اَلْقَتْرُ وَالْقُتُوْرُ – نفقه تنگ داشتن بر اہل والغابر
اَلْقَدْرُ – اندازہ کردن والغابر من القدر
الی ہہنا یفعُل ویفعِل ومنه وما قدروا الله
حق قدرہ ای ما عظموہ وما وصفوہ حق عظمته
وصفته التی ینبغی له بہ ثناوہ ومنه الحدیث فاقدروا له

وَالْقِدْرُ – دیگ پختن والترکیب یدل علے
مبلغ الشئ وکنهه ونہایته –

اَلْقَصْرُ – باز ماندن از کاری شبانگاہ گردیدن

اَلْقَصْرُ وَالْقِصَارَةُ – جامه شستن –

اَلْقَطْرُ – چکانیدن بقطران اندودن شتر

اَلْقَطَرَانُ – چکیدن اَلْقُطُوْرُ – بشدن
در روے زمین –

اَلْقَفْرُ – از پے کسے فراشدن –

اَلْقَهْرُ – بقہار غلبه کردن یقال قامرہ فقمرہ قمراً
اذا فاخرہ فیه فغلبه –

اَلْکَبْرُ – به بزرگی غلبه کردن –

اَلْکُفْرُ وَالْکُفْرَانُ وَالْکُفُوْرُ – ناسپاسی کردن
وناگرویدن بخدای تعالی –

اَلْکَثْرُ – به بزرگی کثرت غلبه کردن –

اَلْمَتْرُ – کشیدن و بریدن –

اَلْمَخْرُ وَالْمُخُوْرُ – بشگافتن کشتی آب را
ومخرت الارض ارسلت فیها الماء والغابر فیهما
یفعُل ویفعِل –

اَلْمَدْرُ اَلْمَدَرُ – بگل کردن –

اَلْمَصْرُ – بسر انگشتان دوشیدن دوشیدن
جمله شیر گاو و پستان –

اَلْمُصُوْرُ – زبان کز شدن شیر –

اَلْمَطَرُ – باریدن و بارانیدن –

[illegible] غلبه کردن ۱۲

المعطوس الفطوس المطو والمعطو پیشانی
المغص گردن شکستن ماهی در نمک آب آغشتن
المکوح پر گالیدن و خضاب کردن بسرخی
و تاریک شدن شب و منه اشتق المکر لانه
السعي بالفساد في خفية ومداجاة -
النثر نثار کردن شکر و جز آن والنثر نثر
ما في الانف بالنفس ويقال من هذا نثر
ينثر بكسر الثاء ومن نثر الاستنثار بضم
الثاء والاخبار تدل على هذا هو قوله اذا توضأت
فانثر وفي حديث اخر ثم لينتثر -
النجر تراشیدن چوب و نیک رانیدن و
آب گرم کردن بسنگ تافته -
النخير صوت الانف الفاعل يفعل ويفعل
الندر بیفتادن و بیرون جستن في الحديث
ان رجلا ندر في مجلس عمر والعذرة المنتقى بالعجلة
النذر بر خویشتن واجب کردن والفاعل
يفعل ويفعل -
النزر اندک دادن والالحاح في السؤال
ايضا وهذا في الحديث -
النسر گوشت کندن مرغ بمنقار -
النسر خون گشادن ستور -
النشور زنده شدن -
النشر آشکارا کردن خبر ويفعل لغة فيه
و باز کردن نامه و جامه و بریدن چوب پاره دوست
اره و يفعل لغة في هذا عن القتيبي و زنده کردن
و پراگنده کردن و نشر عنه من النشرة وهي كالتعويذ
والرقية ونشرت الارض اذا انبتت النشر
وهي الكلاء اذا ايبس ثم اصابه مطر في دبر الصيف
فاخضر وهو ردي للراعية -
النصر والنصرة ياري کردن و باران باریدن
وهو في الحديث ونصرت بلد بني فلان اذا اتيته
ونصرته اعطيته -
النضر والنضارة والنضرة تازه روی
کردن و شدن -
النظيرة الحفظ بالعين ومنه الناظورة
النظر چشم داشتن والنظر والنظران
نگریستن و یعدی بالی و یجوز ان یحذف الجار
ويوصل الفعل ويستعمل على ضروب من المعاني
كلها يرجع الى الاصل ويعني العطف والرحمة
كقوله تعالى ولا ينظر اليهم يوم القيمة وبمعنى الاعتبار
والتامل وهو غير متعد كقوله تعالى انظر كيف فضلنا
وانظر كيف يفترون وقد يتعدى هذا بالجار
كقوله تعالى اولم ينظروا في ملكوت السموات
والارض وكقوله افلا ينظرون الى الابل و
بمعنى المقابلة كقولهم الجبل ينظر اليك وداري
تنظر الى دار فلان وفي الحديث كانت تنظر

ای تکلمت وفی حدیث آخر من انتفی من ابیہ
وہو ینظر الیہ ای یعلم انہ ابنہ وقد حمل بعضہم
النظر علی العلم کقولہ تعالی یوم ینظر المرء ما قدمت
یداہ وکقولہ تعالی کانما یساقون الی الموت
وہم ینظرون۔
النفاد والنفور۔ رمیدن الغابر ینفُر
وینفِر وفی الحدیث فنفروہ وفی الحدیث
الآخر فنفرت عینہ ای خلجت النفر غلبہ کردن
کسی را در حسب۔
النقر۔ دانہ برچیدن مرغ وصفیر زدن اسپ را
وعیب کردن ودر چوب کندہ کردن والغابر
ینقُل وینقِل عن القتیبی ونقر فی الناقور
ای نفخ فی الصور
الهجر۔ واگفتن در بیماری یا در خواب ویا
شتر با تبنگاہ بستن۔
الهجر والهجران۔ از کسے ببریدن۔
الهذر۔ بیہودہ گفتن۔
الهمر۔ ریز شدن اشک وآب۔
البدور۔ بیرون آمدن جابجای الابدان
فی بعض اللغات۔
الجزر۔ بریدن ونیک خوردن۔
الحجز والحجیزی۔ باز داشتن۔ الحجز
شتر را بہ حجاز بستن وہو حبل۔

الخوز۔ موزہ دوختن وآنچہ بدان ماند
والغابر یفعُل ویفعِل۔
الوجز۔ رجز گفتن۔
الرکز۔ نیزہ بزمین فرو بردن۔
الرمز۔ اشارت کردن بلب یا بہ ابرو
ویا بچشم والغابر یفعُل ویفعِل۔
الضمز۔ خاموش بودن ونشخوار باز زدن شتر
الطنز۔ افسوس داشتن۔
العجوز۔ پیر شدن زن۔
الغرز۔ اندک شدن شیر شتر
اللکز۔ مشت بر سینہ زدن۔
المرز۔ بچنگال گرفتن بسخت ویقال مرزنی
من ہذا العجین مرزۃ ای قطع لی منہ قطعۃ۔
النجز۔ روا کردن حاجت۔
النشوز۔ ناساختن زن با شوی یا شوی با زن
النشز۔ بر نشستن بر تری جستن واستقبال نشز
النقز والنقزان۔ جستن الغابر من النشوز
الی ہہنا یفعُل ویفعِل۔
النکز۔ گزیدن مار زدن وفاز کردن
وبرسیدن آب چاہ وبرسانیدن۔
النخس۔ آب راندن ورفتن آن۔
الجرس۔ خوردن ہیچ چیزی را ویفعِل
لغۃ فیہ وبہ نغمت گفتن۔

اَلْجُمُوسُ - بفسردن روغن -
اَلْحِرَاسَةُ - نگاہداشتن -
اَلْخَمْسُ - پنج یک شدن -
اَلْخُنُوسُ - پنہان شدن و واپس شدن
و خنسوا بہامہ اے قبض -
اَلدِّرَاسَةُ وَالدَّرْسُ - علم خواندن -
اَلدُّرُوسُ - ناپدید شدن اَلدِّرَاسُ
کوفتن خرمن گندم اَلدَّرْسُ ناپدید کردن
و حائض شدن زن و کہنہ شدن جامہ
اَلدَّمْسُ - در گور کردن و پنہان کردن
و بپوشانیدن خبر اَلدُّمُوسُ - تاریک
شدن شب و الغابر منہما یفعُل و یفعِل -
اَلرَّجْسُ - بانگ کردن ابر و جنبانیدن
دلو در چاہ تا پر شود -
اَلرَّدْسُ - سنگ انداختن در چیزے -
اَلرَّکْسُ - واپس گردانیدن -
اَلرَّمْسُ - در خاک پنہان کردن و بپوشانیدن
خبر و الغابر یفعُل و یفعِل -
اَلسُّدُسُ - ششم مال ستدن و ششم شدن
اَلشِّمَاسُ وَالشُّمُوسُ - پشت دادن اسپ
اَلشَّمْسُ - با آفتاب شدن روز و الغابر
یفعُل و یفعِل و فعِل یفعَل ایضا لغة فیہ
و لم یروا ابن السکیت الضم -

اَلطَّمْسُ - ناپدید کردن - اَلطُّمُوسُ -
ناپدید شدن و الغابر منہما - یفعُل و یفعِل
عرست البعیر اے شددت عنقہ الی ذراعہ و ہو بارک -
اَلْعَطَاسُ - عطسہ دادن و ربما قالوا عطس الصبح
اذا انفلق و الغابر یفعُل و یفعِل -
اَلْعِنَاسُ وَالْعُنُوسُ - دیر ماندن دختر
در خانہ از بے شوہری -
اَلْغَجْسُ - تکبر کردن -
اَلْفَعْسُ - زین پشت وارفتن -
اَلْفَقْسُ - با بے فرو بردن و فرو شدن و الغابر
یفعُل و یفعِل و غلبہ کردن کسے را بغواصی
و جنبیدن کودک در شکم -
اَلْکَنْسُ - خانہ روفتن -
اَلْکَدْسُ - گیاہ خوردن -
اَلْکَفْسُ - افسوس داشتن و لقب نہادن
و عیب کردن -
اَللَّمْسُ - بسودن بدست و جماع کردن و الغابر
یفعُل و یفعِل وَاللَّمْسُ - یکون بالید ثم
اتسع فیہ فاوقع علی غیر اللمس بالجارحة یدل
علی ہذا قولہ تعالیٰ فلمسوہ بایدیہم خصصہ بالید
لئلا یلتبس بالوجہ الآخر و من الاتساع قولہ -
و انا لمسنا السماء قال ابو علی ای عالجنا -
السماء و رمنا استراقہ فلنلتقیہ الی الکہنة و لیس

من اللّمس بالتجارة فی شیءٍ وکذلک والمسّہ فلا آجده۔

اَلدَّعْسُ۔ اندر آب آغشتن و انگشت لیسیدن کودک و دست در دستارخوان مالیدن

اَلْمَلْسُ۔ خایہ کشیدن و نیک براندن

اَلنَّخْسُ۔ سر انگشت یا سر چوب فرا کسی زدن والغابر یفعُل و یفعِل۔

اَلنَّدْسُ۔ نیزہ زدن۔

اَلنُّعَاسُ۔ غنودن۔

اَلنَّقْسُ۔ ناقوس زدن والنقس اللقس ایضًا

اَلنَّكْسُ۔ سر فرو افگندن و نگونسار کردن۔

اَلنُّكْسُ۔ باز بیمار شدن بیمار والماضی نُکِسَ والمصدر بضم النون وقد تفتح ومنہ الحدیث یقرأ القرآن منکوسًا ای یبدأ بالمعوذتین ثم یرتفع الی البقرۃ کما یعلّم الصبیان فی الکتاب

اَلْبَطْشُ سخت گرفتن والغابر یفعُل و یفعِل ۹۰ ع

اَلْجَرْشُ۔ بلغور کردن و سبوس از سر برانگیختن بشانہ۔

اَلْجَمْشُ۔ حلق الشعر بالنورۃ۔

اَلْخَمْشُ۔ خراشیدن والغابر یفعُل و یفعِل و بہما جاء۔

اَلرَّقْشُ۔ [illegible]

اَلْحَرْشُ۔ [illegible] کردن از سوراخ [illegible]

والغابر یفعُل و یفعِل و بہما جاء و بسنگ و سر چوب برزیدن۔

اَلْعَنْشُ۔ بدور در آوردن و سخت راندن

اَلْفَرْشُ وَالْفِرَاشُ۔ گستراندن و فرشہ أمرَہ اذا أوسعہ ایاہ و فی الحدیث زَوْجُنَاکَ و فَرَشْنَاکَ ای جعلت أختی فراشًا لک یقال فرشت بالرجل اذا فرشت لہ کما یقال ورشت الرجل وکلمتہ اذا وزنت لہ وکلت لہ۔

اَلْقَرْشُ۔ قرق الجلد بأطراف الأصابع والأظافیر

اَلنَّبْشُ۔ نباشی کردن و نباشت برکندن۔

اَلنَّجْشُ۔ صید برانگیختن و بشتافتن و گرد کردن شتر و آن تزاید فی البیع لیقع غیرک ولیس من حاجتک وہو فی الحدیث۔

اَلنَّفْشُ۔ واخیدن پشم و پنبہ والنفش والنفوش۔ چرا کردن گوسپند و شتر بشب بی شبان والغابر یفعُل و یفعِل فی الحدیث نَفَشَتْ نافشًا ای راعیا

اَلنَّقْشُ۔ خار از تن برکندن و نگار کردن و منقاش برکندن النقش ان تضرب العذق بالشوک حتی یرطب و نقش العذق علی بالم السیر فاعلم اذا لہیۃ نکت من الأرطاب وفی الحدیث فانتقشوا ای تقوا۔

اَلْجُمُوصُ - بشدن آماس -
اَلْخَرْصُ - حرز کردن - وَالْخُرْصُ دروغ گفتن
اَلْخُلُوصُ وَالْخَالِصَةُ - ویژه شدن وَالْخُلُوصُ
بکسی رسیدن اَلْخَلَاصُ - برستن -
اَلْخُمُوصُ مصدر خمصه الجوع خمصاً وخمصة
باریک میان کرد اورا -
اَلدُّلُوصُ اَلدَّلَصُ - درخشان شدن زره -
اَلرَّقْصُ - پای کوفتن وجوشیدن شراب
وجنبیدن سراب اَلرَّقْصُ وَالرَّقَصَانُ
کلاهما بالتحریک - پویه رفتن شتر -
اَلرَّهْصُ - وا رسیدن سبب ریگی کردن
میان گروهی و سرگین افگندن ماکیان -
اَلْقَرْصُ - بدی گفتن وبه ناخن گرفتن و
گزیدن کیک و زواله نشاندن -
اَلْقِمَاصُ وَالْقَمْصُ - بر جستن وبر سکیزیدن والغابر
یفعُل ویفعِل قمص البحر بالسفینة اذا حرکها بالموج -
اَلْمَخْصُ - انجوغ و نزار شدن از پیری یعنی
شکنج بر آمدن -
اَلنُّصُوصُ الارتفاع والغابر یفعُل ویفعِل
وانگیخته شدن وناسازگاری کردن زن با شوی
اَلنَّقْصُ کم کردن اَلنُّقْصَانُ - کم شدن -
اَلْبَرْصُ - اندک دادن والغابر یفعُل ویفعِل
وآب اندک از چشمه بیرون آمدن اَلْبُرُوصُ
پدید آمدن نبات تازه -
اَلْحُمُوضَةُ وَالْحَمْضُ - ترش شدن وفعل
لغة فیه مصدره الحموضة - لا غیر والنعت
من هذا حامض ایضاً وهو نادر اَلْحُمُوضُ - شوره
خوردن شتر -
اَلرَّفْضُ وَالرَّفَضُ - برانداختن وترک برداشتن
والغابر یفعُل ویفعِل -
اَلرَّكْضُ - تحریک الرجل ومنه اُرْکُضْ قیل
رکض الفرس اذا عدا ولیس بالاصل والصواب
رکض الفرس قال سیبویه رکضت الدابة رکضتها
انا ورکض البعیر کما یقال رجع ذو الحافر وربما
قالوا رکض الطائر اذا حرک جناحیه فی الطیران
اَلْعَرْضُ - چوب پهنا نهادن وشمشیر پهنا
بر ران نهادن والغابر منهما یفعُل ویفعِل -
اَلْغُمُوضُ - هامون شدن زمین -
اَلْمَخْضُ - دوغ زدن وجنبانیدن دلو در چاه
والغابر یفعَل ویفعُل -
اَلنَّغْضُ جنبانیدن سر اَلنُّغُوضُ وَالنَّغَضَانُ
جنبیدن سر و پالان اشتر و سیع و دندان ومنه
الحدیث ونغضت اسنانی وغابر هذا التركیب
کغابر المخض -
اَلنَّفْضُ بیفشاندن ونفضت الابل نتجت
ونفضت المکان اذا نظرت جمیع ما فیه یتعرفه

اَلنَّقْضُ - واکردن بنا و بشکستن عہد و تاب بازدادن رسن -
اَلْبَسْطُ - بگسترانیدن و فراپذیرفتن عذر -
اَلْخَرْطُ - برگ از درخت فروکردن و چوب را پوست بازکردن والغابر منہا یفعُل و یفعِل
اَلسُّقُوْطُ وَالْمَسْقَطُ - بیفتادن و قوله تعالیٰ ولمّا سُقِطَ فی ایدیہم ای ندموا ومعناہ سقط الندم فی ایدیہم ولم یذکر الندم وقیل سُقِطَ علیٰ مالم یسم فاعلہ کما یقال رُغِبَ فی فلان ولا یقال سُقِطْتُ کما لا یقال رُغِبْتُ انما یقال رُغِبَ فیّ ولا سُقِطَ فلانٌ فی یدہٖ بمعنی ندم و سُقِطَ فی ایدیہم واسقط ایضاً الا انّ سُقِطَ اکثر واجود وبعضہم انکر اُسْقِطَ وہذا نظمٌ لم یسمع قبل القرآن ولا عرفتہ العرب والترکیب یدلّ علیٰ نزول الشیء من اعلیٰ الی اسفل ووقوعہ علی الارض ثم اتسع فیہ فقیل للخطاء من الکلام سقط لانہم شبّہوا بما لا یحتاج الیہ وذکر الید لانّ الندم یحدث فی القلب واثرہ یظہر فی الید کقولہ تعالیٰ فاصبح یقلّب کفّیہ علیٰ ما انفق فیہا وقولہ یوم یعضّ الظالم علیٰ یدیہ ولانّ الید ہی الجارحة العظمیٰ فربما یسند الیہا مالم تباشرہ کقولہ تعالیٰ ذلک بما قدّمت یداک وفی الحدیث تمرةٌ مسقوطةٌ کذا قیل ای ساقطة مثل قولہ تعالیٰ وعدہ مأتیّا ای آتیا وقیل مسقوطة بمعنی المسقِط ای ذات سقوط کجاریة مغنوجة ای ذات غنج ولا یقال غنجتہا قلت ویمکن ان یکون من الاسقاط مثل احمّہ اللہ فہو محموم -
اَلسَّمْطُ - گوسپند با پوست بریان کردن والغابر یفعِل و یفعُل اَلسُّمُوْطُ ذہاب حلاوة اللبن من غیر تغیّر الطعم -
اَلشَّرْطُ - بیمان کردن ونیش زدن والغابر یفعُل و یفعِل -
اَلْعَلْطُ - نشان کردن بینا و کسی را بہ بدی یاد کردن وعلط بسہم اصابہ بہ -
اَلْفَرْطُ وَالْفُرُوْطُ وَالْفَرَطَانُ - شتابیدن کسے وَالْفَرْطُ وَالْفِرَاطُ وَالْفُرُوْطُ - ازپیش رفتن وَالْفَرْطُ - تقصیر کردن -
اَلْقَسْطُ - غلبہ کردن و جور کسے را -
اَلْقَفْطُ - گشنی کردن مرغ والغابر یفعُل و یفعِل
اَلْقَمْطُ - بند برپای گوسپند بستن و کودک را بقماط بستن و گشنی کردن مرغ -
اَلْقُنُوْطُ - ناامید شدن وجملہ ابواب او زبسے مستعمل ست کہ فَعَلَ یَفْعُلُ بالضم فیہما و مصدر فَعِلَ یَفْعَلُ قَنَطًا وقَنَاطَةً است و فَعَلَ یَفْعَلُ بالفتح فیہما و فَعَلَ یَفْعِلُ بالکسر فیہما مرکب ست

ردو باب وهٰذا فاعلی اللغاة ان تجعل من
ب فعل بالفتح ویفعل بالکسر لاجتماع القرار
لی قوله من بعد ما قنطوا انه بالفتح وعن
وله ومن یقنط بالکسر او الفتح وفی الحدیث
نطه بالنار ای کواه فی عنقه وهو مقلوب غلط

القنط - برچیدن -
المخط - بینی پاک کردن -
المرط - برکندن موے از تن -
المسط - پاک کردن رحم و روده گانی -
المشط - بشانه کردن موے -
المقط - ضربک بالکرة علی الارض ثم
خذها اذا نزت - المقوط نزار نزار شدن
الملط - انداختن درمیان خشت کردن -
النبوط - بیرون آمدن آب از قعر چاه والغابر
فعل و یفعل -
النشط - گزیدن مار والغابر کذلک والنشط
بستن والانشوطة - گره زدن و گشادن
وهو من الاضداد -
النقط - نقطه زدن -
اللالط - زدن یا سپوختن -
اللمظ - زبان گرد دهان برآوردن لمظ
رجل لمظا اذا تتبع بلسانه بقیة الطعام فی
فمه او اخرج لسانه فمسح به شفتیه -

الطلوع والمطلع - برآمدن آفتاب مانند آن
والطلوع - نزدیک کسے غائب شدن
ویعدی بعن و بشگوفه آمدن خرما -
الفقوع - سخت زرد شدن -
النبع والنبوع والنبعان - کالنبوط -
الهموع - دویدن اشک الغابر من الفقوع الی ههنا
یفعل و یفعل - ومن النبوع یفعل ایضا
والماضی من الجمیع فعل -
البزوغ - برآمدن آفتاب ماه و دندان شتر
البلوغ - رسیدن یقال بلغتک و بلغت الیک
وبلغنی و بلغ الی و نزدیک گشتن چیزے ومنه
قوله تعالی فاذا بلغن اجلهن -
الدباغة والدباغ والدبغ - پوست پیراستن
والغابر کالفقوع -
السبوغ - فراخ شدن - الصبغ - رنگ کردن
جامه والغابر منه کالفقوع -
الفراغ والفروغ - پرداخته شدن و تهی شدن
فعل یفعل وفعل یفعل ایضا لغة والفراغ
علی ضربین احدهما الفراغ من الشغل والآخر
القصد للشیء ومنه قوله سنفرغ لکم ایها الثقلان
وقد فرغت الی غیره -
المضغ - بخائیدن والماضی والغابر منه کالفقوع
الجرفة - جمله چیزے بیرون گل از زمین فراکردن

اَللُّطْفُ اَلرِّفْقُ ويعدى باللام ومنه اللَّطِيفُ من اسماء الله تعالى
اَلنَّصْفُ - نيمه چيزى رسيدن و نيمه از روز بگذشتن
اَلنِّصَافُ وَالنَّصَافُ وَالنَّصَافَةُ - خدمت كردن
اَلنَّطْفُ وَالنَّطَفَانُ - چكيدن آب والغابر يفعل ويفعل -
اَلنَّقْفُ - شگافتن خربزه و تلخک و شگافتن دماغ
اَلنَّكْفُ - اشک از رخ فاتر کردن بانگشت و ننگ داشتن و چسپیدن از چیزے و از باران بگذشتن ومنه الحديث ولا ينكف آخره اى لا ينقطع آخره ونكفت اثره نكفا وذلك اذا علا ظلفا من الارض لا يؤدى اثرا فاعترضته في مكان سهل -
اَلْبَثْقُ - ويران كردن سيل بند -
اَلْبُرُوقُ وَالْبَرَقَانُ - درخشيدن وَالْبَرْقُ تهديد كردن و خويشتن بياراستن زن و روغن اندک بر طعام کردن و آبستن نمودن اشتر بر آبستنی -
اَلْبَزْقُ وَالْبَسْقُ - خوى وَالْبَصْقُ خوى افگندن
اَلْبُسُوقُ - دراز شدن و افزون آمدن از کسے بفضل و جز آن -
اَلْبَلْقُ - واکشادن در و در بستن -
اَلْجَنْقُ - بسنگ منجنيق زدن -
اَلْحَرْقُ - بسوهان بسائيدن و دندان برهم سائيدن

از خشم والغابر منهما يفعل ويفعل -
اَلْخَفْقُ وَالْخَفَقَانُ - جنبيدن علم و سراب
وَالْخَفْقُ - زخمى سبک زدن بشمشير و غابرهما يفعل ويفعل وَالْخَفْقُ تغييب القضيب في الفرج وهو في الآثار اَلْخُفُوقُ فرو شدن ستاره
اَلْخَفَقَانُ - بانگ كردن باد در جستن -
وَالْخَفْقُ - درخشيدن برق و پريدن مرغ و جنبانيدن سر در حال غنودن و چيزے پهن زدن -
اَلْخَلْقُ - آفريدن و تقدير كردن و نرخ نهادن
اَلْخَنْقُ - خفه كردن -
اَلدَّفْقُ - ريزانيدن آب يقال دَفَقَ اللهُ رُوحَهُ اِذَا دُعِيَ عَلَيْهِ بِالْمَوْتِ -
اَلدَّلْقُ - شمشير از نيام بر آوردن -
اَلدُّمُوقُ - از جاى شدن بى دستورى -
اَلدَّمْقُ - دندان شكستن -
اَلذَّرْقُ - سرگين افگندن مرغ -
اَلرَّبْقُ - گردن بزغاله در رسن محكم كردن بالرِّبْقَةِ والغابر منهما يفعل ويفعل -
اَلرَّتْقُ - بستن -
اَلرَّزْقُ - روزى دادن و رجل مَرْزُوقٌ اى مَجْدُودٌ -
اَلرَّشْقُ - تير باران كردن -

الرفق والمرفق - نرمی کردن و یعدے بالباء و یعلی الرفق - زانو شتر بستن تا زو دیر دود الرفاق وہو الحبل -

الرمق والرموق - نگریستن بے کے -

الزرق - ریدن مرغ والغابر یزرق و یزرق و نیزہ کوتاہ انداختن و پالان پس انداختن شتر -

السموق - بلند شدن -

الشروق والشرق - بر آمدن آفتاب والشرق - گوش گوسپند شگافتن -

الشنق - سر شتر بمہار باز کشیدن -

الصدق - راست گفتن و درست گردانیدن وعدہ یقال صدقوہم القتال -

الطروق - بشب آمدن الطرق والطروق - گشنی کردن اشتر والطرق سنگ زدن کاہنان و پشم را چوب زدن تا پچیدہ گردد و طرقت الابل الماء اذا بالت فیہ وبعرت فہو ماء طرق ومطروق -

الطلاق والطلاق - رہا شدن زن از عقد نکاح والمرأۃ طالقۃ وطالق ایضاً قال الاخفش لا یقال طلقت بالضم وحکی الیث الضم وقال ابن الاعرابی طلقت من الطلاق اجود و بفتح اللام جائز -

الطلق والطلوق - و شبہ ماندن میان شتر و آب وطلقت المرأۃ تطلق طلقاً ای اصابہا وجع الولادۃ ویقال طلق یدیک بخیر ای ابسطہما عتقت بالضم ای قدمت و عتبت کانہ یحفظہما ولم یحنث -

العذق - نشان کردن گوسپند را -

العرق والمعرق - گوشت از استخوان باز کردن و بنان بخوردن -

العنق - دست بگردن کسی حمائل کردن و در بر گرفتن ویرا -

العلق - برگ از درخت خوردن -

الغبق - شراب شبانگاہی دادن -

الفتق - کشادن دوختہ باز کردن و فتق المسک بغیرہ استخراج رائحتہ بشئ تدخلہ علیہ -

الفرق والفرقان - جدا کردن والغابر یفعل و یفعل و فرقت الناقۃ فروقاً اذا اخذہا المخاض فندت فی الارض وکذلک الاتان و فرق لہ الطریق ای اتجہ لہ طریقان او امر فعرف جہتہ -

الفسق والفسوق - بیرون آمدن از فرمان خدا تعالی والغابر یفعل و یفعل و فسقت الرطبۃ اذا خرجت عن قشرہا

المحق المحو والرمق والکتابۃ وضرب العین بالفتح حقہ

المذق - شیر با می بآب آمیختن و دوستی ویثره نا داشتن -
المرق - پشم از پوست که در سیر الیشن بیرده باشد برکندن و خوردی بسیار در دیگ کردن -
المروق - بیرون گذشتن تیر از آن چیز که بران آید و از دین و سنت بیرون شدن -
المشق - السرعة فی الطعن و الضرب فی الاکل و الکتابة و المشط و مزق الثوب و جذب الشیء لیمتد و یطول المشق محو و ن یعنی کردن بعصا زدن و شستن جامه و شیر خوردن اشتر بچه -
النبق - نبشتن -
النتق - پوست باز کردن و کشیدن دلو بزرگ از چاه و الزعزعة و النفض النتوق بسیار کودک شدن زن -
النزق و النزوق - بر جستن ستور و جز آن و سبقت گرفتن بر دیگر ستوران -
النسق - ترتیب کردن -
النفاق - روان شدن آخریان -
النفوق - مردن ستور -
النمق - نبشتن -
البتک - ان تقبض علی الشیء فتجذبه فینبتک و بریدن و الغابر من هذا یفعل و یفعل -
البروک - فروختن شتر و کل شیء ثبت و اقام فقد برک -

۱۸

البشک - بخیه فراخ زدن و دروغ گفتن و شتافتن شتر -
التَّرک - دست بداشتن تمک - التامک تمکا ای طال و ارتفع الحرک بجز یر کتف زدن -
الحلوک و الحلوکة - سخت سیاه شدن -
الحنک - بیشه بر ستور کردن و الغابر یفعل و یفعل و کام کودک مالیدن بخرمه و جز آن و بدانستن -
الدلوک - بگشتن آفتاب و ت زوال و فرو شدن آن -
الدلک - نیک بمالیدن -
الدموک - تنو شدن الدامک نیک دویدن خرگوش -
الربک - آمیختن و نیکو کردن ترید و طعامے ساختن از روغن و خرما و پینوا -
الرتک و الرتکان - مقاربة خطو البعیر فی رملانه و لا یقال الا للبعیر -
الرموک - ایستادن بجاے -
السلک - در آوردن چیزی السلوک راه سپردن -
السمک - بلند گردانیدن السموک - بلند شدن -
العرک - مالیدن گوشت و ادیم و آنچه بدان ماند و کسی را در حرب مقهور کردن و کوهان بپچیدن تا فربه هست یا نه -
العروک و العراک - زن را حیض افتادن -
العلک - خائیدن -
الفتک - ناگهان کشتن و المستقبل یفعل و یفعل و یعید بالباء

الفرک - بمالیدن خوشه وجامه ونحوہا -
الفروک - ستیهیدن درکار وازطعام
هیچ باز نادادن ای همه بخوردن ویعدے
بفی والماضی من الثانی فعَل وفعِل وبجاے
ایستادن ویعدی بالباء -
اللبک - بیامیختن -
النسک والمنسک - قربان کردن برخدا تعالیٰ
وعبادت کردن وگفته اند شستن بآب -
البجول - بزرگ شدن -
البذل - دادن -
البزل - شگافتن وصافی کردن شراب
البزول - برآمدن دندان نیشتر اشتر -
البطل والبطول والبطلان والباطل
وهو شاذ باطل شدن البطالة - بیکار شدن
البقول - ریش ودندان ستر برآمدن
وباگیاه شدن زمین -
البکل - آمیختن وبکیله ساختن -
التبل - تباه کردن دل بدوستی وبفعل لغة
الثفل - جو بیفگندن والغابر یفعل ویفعِل
ودمیدن لبسر زبان -
الثقل - افزون آمدن در وزن وبرانگیزانیدن گوسپند -
الجبل - آفریدن -
الجدل - محکم تافتن وجدل الحب فی سنبله ای قوی

الجدول - مصدر اشجاذل وهو المنتصب
کانه لا یبرح شبه بالجذل -
الجفل - جاریش بگداختن -
الجفل والجفلان - بجستن مرغ وبندی شتری کرده
ورفتن بیکپاے والغابر یفعل ویفعِل -
الحصول - حاصل شدن -
الحظل - باز داشتن از تصرف ویعدے بعلی
والحظلان مشی الغضبان وهو ان یکف
بعض مشیه -
الخذل والخذلان - خوار فروگذاشتن
وخذل الظبی عن القطیع اذا تخلف وخذلت
الوحشیة اذا اقامت علی ولدها -
الخدول - بے نام شدن -
الدبل - الجمع والاصلاح الدبول - سرگین
درزمین زدن -
الدجل - تمویه الشی وکل شی غطیته فقد دجلته
الدخول والمدخل - درشدن یقال دخلت
البیت والصحیح فی البیت او الی البیت ودخل
فلان فهو مدخول ای فی عقله دخل وهو العیب
الدغل - تبکی کردن میان قوی سرگین زیادتی دادن
الذبل - باریک میان شدن الذبل
پژمرده شدن والماضی فعَل وفعُل والغت
من فعل ذابل ایضا وهو غریب -

اَلدَّحِيلُ وَالدَّحلَانُ پوئی از رفتن شتر والفعل بفعل و تفعل

اَلرَّبلُ زیاده شدن یقال ربل القوم ای کثروا۔

اَلرَّجلُ شیر خوردن و گوسپند بچه آد رنجتن

اَلرَّذلُ فرومایه کردن۔

اَلرَّفلُ دراز کردن جامه خرامیدن بدان

و یعدی بعن۔

اَلرَّکلُ بیک پاے زدن۔

اَلرَّملُ حصیر بافتن اَلرَّملَانُ وَالرَّمَلُ

بالتحریک پوئیدن۔

اَلزَّبلُ سرگین در زمین زدن۔

اَلزَّجلُ انداختن و تیک بالباء و ارسال

السهام الهادی۔

اَلسَّجلُ آب ریختن و منه الحدیث فسجلها

اراد فقرأ ہا و من روی بالحاء اراد فقرأ ہا

کما یقال اسجل فی خطبته اذا مضی فیها

اَلسَّدلُ جامه فرو گذاشتن۔

اَلسُّعالُ خفیدن۔

اَلسُّفُولُ ضد العلو۔

اَلسَّقلُ بزدائیدن۔

اَلسُّمُولُ کهنه شدن جامه۔

اَلسَّملُ چشم برکندن و صلح افگندن میان قوم و حوض

و چاه پاک کردن۔

اَلسُّبُولُ سر بالیدن کودک۔

اَلشَّکلُ اشکال بر اسب بر سیخ نهادن و نقطه

و عجمه زدن۔

اَلشُّمُولُ باد با باد شمال گردیدن و بهمه را

فرا رسیدن والماضی من الثانی فعل و فعل

و بالکسر افصح۔

اَلشَّملُ پستان گوسپند و خوشه خرما در غلاف

نهادن و شمل الرجل صار فی ریح الشمال۔

اَلصَّقلُ وَالصِّقَالُ اَلصَّقلُ اَلصُّمُولُ

خشک شدن و سخت شدن۔

اَلطَّحلُ گروه بزرگ باز بریدن [illegible] اندر شتر

اَلطَّفلُ کشیدن [illegible]۔

اَلعَذلُ ملامت کردن۔

اَلعَضلُ زن را از شوی کردن باز داشتن

و بند بستن با زن تا خویشتن را باز خرد والتعضیل

من الفعل اسلے بهما یفعل و تفعیل

اَلعَقلُ غلبه کردن کسے را بعقل۔

اَلعَکلُ کالا بهم نهادن و برا

خویش گفتن و یکپاے شتر بستن والترکیب

یدل علی الجمع والضم۔

اَلغُفُولُ وَالغَفلَةُ غافل شدن۔

اَلغَسلُ میوه و چیزے کردن تا بپزد و ادیم

پوشیدن تا سست گردد تا موی از وے بر توان کند

و جامه بر مردم دستور افگندن تا خوسگیر شود

وشاخہائے بریک دیگر انداختن۔

اَلفَضلُ۔ افزون آمدن و فَضَلَ یَفضُلُ لغۃ فیہ وفیہ لغۃ ثالثۃ مرکبۃ منہما فَضِلَ بالکسر وَیَفضُلُ بالضم وہو شاذ و غلبہ کردن تفضیل

اَلقَبُولُ۔ باد صبا و قبول گردیدن و درد سے دراکردن ومنہ عام قابل

اَلقَبَالَۃُ۔ پایندانی کردن ویعدی بالباء و الیٰ یقبل ویقبل و قبلت النعل شددت قبالہا

اَلقَتلُ و القِتَالُ و القِتَالُ۔ کشتن و سخت رام کردن و قتلت الشیٔ خبرا ای احطت بہ والشراب ای مزجتہ بالماء و قتلہ ای اصاب قلبہ وبقیۃ جسمہ والترکیب یدل علی الاذلال و الاماتۃ واما قول فرزدق قد قتل اللہ زیادا عنی فاستعمل عن ہہنا لما دخلہ من معنی قد صرفہ اللہ عنی لانہ اذا قتلہ فقد صرف عنہ والاصل فیہ ان الفعل اذا کان بمعنی فعل آخر واحدہما یتعدی بحرف والآخر باخر فان العرب تتسع فتوقع احد الحرفین موقع صاحبہ ایذانا بان ہذا الفعل بمعنی ذلک الفعل

اَلقَذلُ۔ پس قذال زدن و میل و جور کردن

اَلقَفَلُ بالتحریک و القُفُولُ۔ از سفر باز گشتن

اَلکَحلُ۔ سرمہ در چشم کردن و خشک سال رسیدن

اَلکَفلُ۔ پیوستہ روزہ داشتن اَلکَفَالَۃُ وَالکَفلُ وَالکُفُولُ۔ پایندانی کردن ویعدی الی المفعول الثانی بالباء ومنہ الحدیث وانت خیر المکفولین ای احق من کفل فی صغرہ واصیح حتی نشأ و المکفول فی الفقہ اذا وصل بعن فہو الذی علیہ الدین واذا وصل باللام فہو الذی لہ الدین و اذا وصل بالباء فہو الدین والکفیل ہو الذی ثبت علیہ الدین۔

اَلکَمَلُ وَالکَمَالُ۔ تمام شدن المانی کمل و تمل والضمۃ من ہذا الکمال و کمیل ہذہ اردو اتمہا۔

اَلمَثلُ۔ پیسا و ن بینی فادیدن وہو من الاضداد و المثل و المثلۃ مثلہ کردن ومنہ الحدیث من مثل بالشعر من الخدود و قیل ہو حلقہ من الخدود وقیل ہو خضابہ بالسواد۔

اَلمَجلُ۔ شغہ لبستن دست۔

اَلمَذلُ۔ تنگدل شدن از پوشیدن از نہانی

اَلمَصلُ۔ ترش کردن و تراویدن چیزے و چکیدن آن۔

اَلمَطلُ۔ مدافعت کردن وام و دراز کردن آہن بزخم

اَلمَقلُ۔ آب فروبردن و کسی نگریستن۔

اَلمَکلُ۔ بسیار شدن آب در چاہ۔

النَّبْلُ - بیک اندن شتر وتیا کردن مصلحت وتبلی
آن تیر انداختن بسوی کسی غلبه کردن کسی را وران
النِّبَالَةُ - تیرگری کردن النَّبَالَةُ - ماهر شدن
بکاری و فی الحدیث کنت اُنبل اسے اجمع
وفی حدیث آخر فتنبل ابو بکر اسے تقدم
النَّثْلُ - خاک از چاه بیرون کردن و زره
از خویشتن بیفگندن و التركیب یدل
علی استخراج شیٔ من شیٔ -
النَّجْلُ - شگافتن وانداختن وزادن و
باز تاب شدن زمین وطعنه زدن چنانکه
جراحت آن فراخ باشد ویقال من ینجل
الناس ینجلوه ای من شاتمهم شاتموه و
نجلت الشیٔ ای استخرجته -
النَّحْلُ - بیختن و پیره کردن -
النَّدْلُ - فراز بردن و ربودن و دلو
از چاه برآوردن وجز آن -
النَّسْلُ - پر و پشم و موی بیفگندن حیوان
والغابر من الاول ینسُل وینسِل -
النُّسُولُ - پر انداختن مرغ و بیفتادن آن وجامه از کسی
النَّشْلُ - زه کردن -
النَّشْلُ - گوشت از دیگ بر کشیدن -
النُّشُولُ - اندک شدن گوشت بران
النُّصُولُ - زائل شدن خضاب وپیکان

از تیر و سُم از جای بیرون آمدن و محکم شدن
پیکان و سخت چنانکه بیرون نیاید و هذا من الاضداد
التَّنْضِیلُ - غلبه کردن به تیر انداختن کسے را
النَّقْلُ - از جای بجای بردن و درنگ رسانیدن و دادن
و نقل و علل دادن مسافر را -
النُّكُولُ - از دشمن یا از سوگند باز ایستادن
ویعدی بعن وفعل لغة فیه وانکره الاصمعی -
طعام منمول اصابه النمل وفی الحدیث انجل
بها ای رمی بالقصّة قال الازهری لا اعرف
نهجل بمعنی رمی ولعله نجل بمعنی ابن فارس
الهَمْلُ والهَمَلانُ والهُمُولُ والتَّهْمَالُ
اشک دویدن والغابر یفعِل ویفعُل -
والهَمَلُ - چرا کردن شتر بشب وروز بے شبان
الجُثُومُ - بر سینه خفتن مرغ و آدمی والغابر
یفعُل ویفعِل
الحَجْمُ والحِجَامَةُ - حجامت کردن و دهن
بستن شتر و باز داشتن از چیزے و مکیدن
کودک پستان مادر را -
الحَكْمُ - لگام بر دهن اسپ کردن و
باز داشتن از کارے -
الحُکْمُ - حکم کردن یقال حکم له وعلیه بکذا
الحُلُمُ - خواب دیدن ویعدی بالباء وبنفسه
الخِدمَةُ - خدمت کردن -

الدَّسْمُ گرفتن جراحت و جز آن را استوار بستن
الدَّقْمُ والدَّمْقُ علی القلب-
الرَّجْمُ سنگسار کردن سپندشتن گفتن
ونفرین کردن فی الحدیث لا ترجموا قبری
ای لا تجعلوا علیه الحجارة ولکن سوّوه
بالارض-
الرَّدَامُ الحبق- الرَّدْمُ روان شدن مایع-
الرَّشْمُ والرَّشْدُمُ - بیاجنبیدن
اشتر از نزاری والغابر یفعَل ویفعُل
ورذمت الشی جمعته-
الرَّسْیمُ بانگ کردن اشتر-
الرَّسْمُ - نشانی نهادن و مهر کردن خرمن
ورسم علی کذا وکذا ای کتب-
الرَّشْمُ - مهر کردن خرمن-
الرَّطْمُ - در گل افگندن کسے-
الرَّعْمُ - مخاط گوسپند دویدن-
الرَّقْمُ - نبشتن و مهر کردن-
الرَّکْمُ - برهم نشاندن-
الزَّعْمُ والزُّعْمُ والزِّعْمُ گفتن بر گمانا
الزَّعْمُ والزَّعامة پایندانی کردن و
یعدی بالباء-
الزَّقْمُ - اکل التمر بالزبد-
السَّجْمُ روان شدن اشک السجوم والسجام
رفتن اشک-
الشُّهُومُ - گونه روی بگشتن والماضی شَهَمَ
وشُهِمَ وشَهِمَ الرجل اذا اصابه-
الشُّکْمُ - پاداش دادن و رشوت دادن
والی را وشکمه شکمًا وشکیمًا عضه-
الصَّکْمُ - زدن بسر-
العَرْمُ - گوشت از استخوان باز کردن العُرام
استخوان گوشت از وی باز کرده والغابر منهما
یفعل ویفعل-
العَجْمُ - آزمودن دندان بر چیزی نهادن
که سخت است یا سست ورایت فلانًا فجعلت عینی
تعجمه کانها تعرفه وفی الحدیث ان تعجم النوی
طبخا ای نبالغ فی النضج حتی یتفتت-
العَلْمُ - غلبه کردن بعلم-
القُدُومُ - فرا پیش شدن-
الکَتْمُ والکِتمانُ - پوشیدن راز الکَرْمُ
غلبه کردن بکرم-
اللُّحُومُ - العرق فعل یفعل لغة-
اللَّقْمُ - سدّ الطریق وغیره-
اللَّکْمُ - مشت زدن-
النُّجُومُ - بر آمدن سرون و نبات و پدید
آمدن خارجی وقت و ستاره والترکیب یدل
علی الظهور والطلوع-

الهُجُوءُ - ناگاه فراچیزی رسیدن و چشم بکو فرو شدن الهَجْمُ - ناگاه فراچیزی رسانیدن خانه

البُدْنُ والبَدَانَةُ - تن آور شدن -

البَطْنُ - بر شکم زدن و اندرون کار بدانستن و درد بطن داری شدن البُطُونُ والبَطَانَةُ - از خواص کسے شدن و یعدی بالباء و بَطِنَ الرَّجُلُ اذا اشتکی بَطْنَه -

الثَّمْنُ - هشت یک مال بستدن -

الجُبْنُ - بددل شدن والصفة جَبَانٌ الرجل والمرأة فیه سواء و فَعُلَ بالضم لغة فیه والنعت من هذا جَبِینٌ -

الجُرُونُ - نرم شدن ادیم و زره و فرسودن تن بکار

الحَضْنُ - فرا نوشتن شیدن -

الحُرُونُ - حرونی کردن ستور والماضی فَعَلَ و فَعُلَ والنعت منهما حَرُونٌ ویقال حَرَنَ فی البیع اذا لم یزد ولم ینقص -

الحُزْنُ - اندوهگین کردن واختلفوا فی حَزَنَ فقال قوم حَزَنَ و اَحْزَنَ بمعنی واحد وقال قوم لا یقولون حَزَنَه الامر ویقولون یَحْزُنُه فاذا صاروا الی الماضی قالوا اَحْزَنَه وهذا شاذ لانه استعمل اَحْزَنَ واُهمل حَزَنَ قال الازهری اللغة الجیدة حَزَنَه یَحْزُنُه -

الحَضْنُ - در زیر گرفتن مرغ خایه را والحِضَانَةُ دایگی کردن والحَضْنُ والحِضَانَةُ - واداشتن کسے را از حاجت وے -

الحَقْنُ - بازداشتن بول و خون از ریختن و شیر در وعا -

الخَوْنُ - خیانت کردن والغابر یفعُل و یفعِل

الخَزْنُ - نگاه داشتن سر و مال و گنده شدن گوشت

الدَّجْنُ والدُّجُونُ - تاریک شدن روز از ابر و بجای مقام کردن -

الدُّخُونُ - برآمدن دود والغابر یفعُل و یفعَل

الدَّکْنُ - برهم نهادن و منه اشتقاق الدکان فی قول وقیل هو من قولهم اکمة دکاء اذا کانت منبسطة فالنون علی هذا زائدة وقال ابن درید الدکان عربی صحیح -

الدَّهْنُ - بروغن چرب کردن و چرب کردن باران زمین و بعصا زدن والغابر یفعُل و یفعِل -

الذَّقْنُ - بر زنخدان زدن و بعصا زدن و یقال ذَقَنَ علی یده اذا وضعها تحت ذقنه -

الرَّجْنُ - واداشتن ستور و تعهد ناکردن وی را به علف الرُّجُونُ - واداشته شدن ستور و ایستادن بجا -

الرَّدْنُ - برهم نهادن کالا -

الرَّفْنُ - برانگیزانیدن -

الرَّسْنُ - بستن ستور به رسن -

الوهن - طفيلي كردن -
الوهن - تمام كردن و دشنام دادن
الرطانة - بجز از تازي سخن گفتن -
الركون - نشستن و فعل يفعل لغة الضبادي شاذة لتداخلها مصادر حكت الكسائي و الفراء فيه
فعل يفعل فعولا -
السجن - در زندان كردن -
السخاوة - كرم شدن و الماضي فعل و فعل
و الفتح اجود -
السدانة و السدانة - خدمت كعبه كردن
و سدن الثوب و الستر اذا ارسله -
السكون آراميدن -
السكن - در سراي نشستن -
السمن - روغن گاو يا گوسپند طعام كردن
يا كسي را روغن گاو يا گوسپند دادن -
الشجن - اندوهگين كردن -
الشدون - بي نياز شدن آهو بره از مادر
الشطون - دور شدن يعني بعين الشطن
بستن چارپاي به رسن شطنته شطنا اذا ...
الشفن اندك كردن عطا -
الطعن - نيزه زدن و پاي در زاد نهادن
و الفرس يطعن في العنان اذا مده و تبسط في
السير و الطعن و الطعان عيب كردن في الطعن

رفتن و الغابر من هذا يفعل و يفعل و القراء
يجوزا الفتح في جميع ذلك -
العتن - بعنف كشيدن و الغابر يفعل و يفعل
العكن - دو كردن -
العثن - سپس و سپي اشتر كردن و فعل يفعل
لغة عن القطبي -
العلون و العلن و العلانية - آشكارا كردن
العهن - درنگ كردن بجاي -
الغضون - خشك شدن شاخ خرما -
الغمن الغمل - في التمر و الجلد
الفطنة - دريافتن -
القران - حج و عمره بهم كردن -
القرن - دو اشتر را به يك رسن بهم باز بستن
و هر دو پاي موضع دست نهادن اسب و پيوستن
چيزي بچيزي و الغابر من هذا يفعل و يفعل
القطون - مقيم شدن -
الكمون - پنهان شدن -
الكهانة - بالكسر اختر گويي كردن -
اللبن - شير دادن و الغابر يفعل و يفعل -
اللجون - گران رو شدن اشتر -
اللسن - كسي را بزبان گرفتن -
المتن - بر پشت زدن و همه روز رفتن و پوست
خايه كشن شكافتن و خايه وي بار گها بيرون كشيدن

اَلصَّقْنُ - بر مشانه زدن -
اَلْمُجُونُ وَالْمَجَانَةُ - ناپاکی کردن -
اَلْمَتْنُ - گریستن وکشیدن دلو از چاه -
اَلْمُدُونُ - بجای مقام کردن -
اَلْمُرُونُ وَالْمَرَانَةُ - عادت کردن و
یعدی بعلی وَالْمُرُونُ - نرم شدن اَلْمَرْنُ
روغن بر پای اشتر زدن از سودگی -
اَلْمَزْنُ - پر کردن مشک -
اَلْهَتْنُ - بتازیانه زدن وپوست باز کردن
اَلْهُدُونُ وَالْمُهَادَنَةُ - آرامیدن -

ومن المضاعف

اَلْجَبُّ - خادم کردن وغلبه کردن وکوهان بریدن
وجز آن وگشن دادن خرما -
اَلْخَبُّ وَالْخَبَبُ وَالْخَبِيبُ - پوئیدن
ـــے دویدن وَالْخَبُّ بلند شدن گیاه
وباشوب شدن دریا -
اَلذَّبُّ - واراندن وپژمردن نبات
وپواسیدن لب از تشنگی واجیر مذؤوب
اذا اصابه الذباب -
اَلرَّبُّ - افزودن کردن تمام کردن
وجمع کردن ومهتری کردن بر قومی وپروردن
ویفعل لغة فی هذا -

اَلسَّبُّ - دشنام دادن وبریدن وطعنه زدن بر است
اَلشَّبُّ وَالشُّبُوبُ وَالشَّبِيبُ - بر سکیزیدن
اسپ والغابر یفعِل ویفعُل -
اَلصَّبُّ - ریختن -
اَلضَّبُّ - دوشیدن اشتر
اَلطَّبُّ - پوشیدن درزهای مشک -
اَلْعَبُّ - آب خوردن بشیب ودراز شدن گیاه
اَلْعُبَابُ - موج زدن دریا -
اَلْكَبُّ - بروی افگندن وریسمان گروهه کردن
اَللَّبُّ - بر سینه زدن -
اَلْهِبَابُ - نشاط کردن شتر در رفتن -
اَلْهَبُّ - از خواب بیدار شدن وکردن
ومنه قراءة أبی مَنْ هَبَّنَا مِنْ مَرْقَدِنَا فهی لغة
قلیلة ویجوز ان یُحمل علی انه اراد هَبَّ بنا
یعنی ایقظنا فحذف الحروف ووصل
الفعل بنفسه -
اَلْهُبُوبُ وَالْهَبِيبُ - جستن باد وهبّ
یفعل کذا کما تقول کاد یفعل کذا وفی الحدیث
یهبّون الیها ای یسعون -
اَلْبَتُّ - بریدن والغابر یفعِل ویفعُل -
اَلْحَتُّ - بشتافتن وحکّ الورق من
الغصن والمنی من الثوب ونحوه وفی الحدیث
احتتهم یا سعد یعنی ارددهم ... الثم...

وبه قشره وحکه -

الصتّ کوفتن -

العتّ بازگفتن يقال عتّه عتّا اذا ردد عليه القول
مرة بعد مرة وعتّه بالمسألة اذا الحّ عليه

الغتّ - کسے را سر بآب فرو بردن و پنهان
کردن خنده وغتّه بالامر اذا کدّه وفي الحديث
فغتّني معناه فضغطني وکانّه ضمّه مع
غطّني وفي حديث آخر يغتّ فيه ميزابان
ای يدفقان الماء فيه دفقا متتابعا مأخوذ
من غتّ الشارب الماء جرعا بعد جرع

الفتّ - خرد مرد کردن والمفعول فتيت وفتوت

القتّ - روغن برياحين خوشبوے کردن
وسست درودن و سخن چيني کردن -

اللتّ - تر کردن پست و جز آن بستن چيزے محکم

المتّ - نزديکی جستن بکسی بسببی و بکشيدن

الهتّ - سخن نيکو راندن وفي الحديث ما کانوا
بالهتّاتين يقال رجل هتّات وهتهات ای
مهذار والهتّ شکستن ومنه الحديث فيه فلکم
هتّا هتّا وفي حديث آخر فهتّها يعني انحسر عنه
الغطا ای قشرها حتی صح کاها حتيت وهو الصوت

البثّ - پراگنده کردن و آشکارا کردن راز -

الجثّ - از بن برکندن وجثّه ای انتزع

الحثّ والحثيثی - برانگيختن بر کار

العثّ - ديوک خوردن پشم را -

القثّ - جمع الشيء کله وفي الحديث فجاء
ابو بکر بماله يقثّه ای يجمعه -

المثّ - دست در چيزے بماليدن -

النثّ - آشکارا کردن حديث -

الاجّ - شتافتن رفتن و جز آن و نيزه زدن -

الثجّ - ريختن آب و خون -

الاجّ والاجيج عن ابي بکر محمد بن السري استاذ
ابي الفسوي عن السراج حج کردن والحجّ
حجت بر کسے غلبه کردن وحججت حجّا فهو حجيج
اذا سبرت الشجّة بالميل للعلاج وفي الحديث
فحجّها ای صرفها عن جهتها -

الرجّ - جنبانيدن -

الزجّ - آهن بن نيزه بر کسے زدن -

السجّ - روان شدن غائط و کاهگل کردن ديوار -

الشجّ - سر شکستن و الفعل لغة فيه و قطع کردن مسافت
و فوت شراب بآب شکستن و شکافتن کشتی دريا را -

الفجّ - پای از هم باز نهادن و فجّ قوسه اذا رفع
وترها عن کبدها -

المجّ - آب از دهن بينداختن و جز آن و چينه
دادن مرغ بچه را بمنقار -

الدحّ - چيزے در زير خاک کردن و فی
الحديث دحيت الارض من تحت الکعبة

ای وُسِعَتْ وَبُسِطَتْ -
الزَّحُّ - دور کردن -
السَّحُّ والسُّحُوحُ - ریخته شدن آب و اشک و باران
والسَّحُّ - ریزانیدن آب و به تازیانه زدن -
الشُّحُّ - بخیلی کردن الماضی فَعَل وفَعِل والغابر یَفعُل ویَفعِل
الصَّحُّ - با تیشه خراشیدن -
المَحُّ - کهنه شدن جامه -
الزَّخُّ - سپوختن کسی را چنانکه بیفتد و خشم گرفتن
الصَّخُّ - کر کردن واصل الصخ فی اللغة الطعن الصکة
النَّخُّ - راندن ستور -
البَدُّ - پراگنده کردن و دور کردن -
الجَدُّ - بریدن والجِدُّ کوشش کردن یفعِل ویفعَل لغة فیه وجَدَّ
فلان فی المال جَدًّا اذا کان ذا حظ فیه فهو مَجدُودٌ
ومَجدُودٌ وجَدٌّ وجَدِّیٌّ -
الحَدُّ - کناره چیزی پدید کردن و حد براندن
بر کسی و باز داشتن از کاری ومنه رجل محدود
اذا کان ممنوعا من البخت وغیره -
الحَدُّ - سوگ داشتن زن بر مرده الغابر یفعِل ویفعُل
الخَدُّ - زمین کندن -
الرَّدُّ والمَرَدُّ والرِّدُّ والمَردُودُ
والرِّدادُ والرِّدِّیدَی والرَّادَّةُ
باز گردانیدن ویتعدی الی المفعول الثانی بمن
والرَّدُّ مصدر رد علیه الشیء اذا لم یقبله وکذا اذا خطأه

وردّ الیه جوابا ای رجع وردّه الی منزله ای صرفه ومنه
الحدیث ابنتک مردودة علیک المردودة المطلقة
وردّ الامانة والاب یدل علی رجع الشیء -
السَّدُّ والمَسَدُّ - رخنه استوار کردن و دریافتن
خلل وفی حدیث الشعبی ما سددت علی خصم قط
ای ما قطعت علی الخصم -
الشَّدُّ - استوار بستن والغابر یفعِل ویفعُل
وحمله بردن والغابر یفعُل لا غیر و دویدن [illegible]
برآمدن نیر و بلند گردانیدن -
الصَّدُّ - بگردانیدن هذا المتعدی
الصَّدُّ والصُّدُودُ - بگشتن وهذا اللازم
الصَّدُّ والصَّدِیدُ - بانگ کردن ویفعُل لغة فیه -
الضَّدُّ - سپر کردن -
العَدُّ - شمردن یقال عددته وعددت به
ویقال عددتک مائة وعددت لک مائة -
القَدُّ - بریدن از بالا دویدن و بپایان
بریدن و رجل مقدود ای حسن القد -
الکَدُّ - رنجیدن و رنجانیدن و اشارت
کردن بانگشت -
اللَّدُّ - دارو بیکسو دهن فرو ریختن والماضی
لددته وخصم غلبه کردن در جدال -
المَدُّ - کشیدن یقال مددته ومددت به
ومداد در دوات کردن و مدد قوت کردن

الجسّ ـ بسودن و دریافتن و بسیدن خبر
الحسّ ـ کشتن و سره انکه ابطلت حسه بالقتل
و شانه کردن ستور و سوختن سرما گیاه را
و گوشت در آتش افگندن حس لفیبه حسّاً
ای جعله حسیسا ـ
الدسّ ـ پنهان کردن و پنهان فرستادن
دسّ البعیر اذا اتّلی الہناء فی عرة وارقاعہ
الرسّ ـ میان دو تن صلح افگندن و تباه کردن
میان ایشان و چاه کندن و با خود اندیشه
کردن و رسّ المیت ای قبر و فی الحدیث
ان من اہل الرسّ ہم الذین یتبدؤن الکذب
و یرفعون فی افواہ الناس و قد رسّ یرسّ
العسّ و العسس ـ بشب گشتن برای
احتراز از دزدان و العسّ ـ تنہا چرا کردن
شتر و طعام سبک دادن کسی را ـ
الغسّ ـ عیب کردن یقال غسّ خطبة الخطیب
الفسّ ـ از پی فراشتن و سخن چینی کردن
و تنہا چرا کردن شتر
الکسّ ـ خوردن ـ
المسّ ـ بسودن و الماضی مسست و مسست
و الغابر یمسّ و یمسّ بالفتح افصح و قد یطلق و یراد به
المباشرة و یکنی به المجامعة و المطلب ـ
النسّ ـ سخت راندن الغابر ینسّ و ینسّ راندن شتر

الہسّ ـ راندن ـ
الجشّ ـ شکستن و ہو الاصل و منہ جشیشة ـ
الحشّ ـ اذا طحنته طحنا جلیلا و چاه پاک کردن ـ
الحشّ ـ افروختن آتش و گیاه درودن
و ستوران را گیاه دادن و پر بر تیر نہادن ـ
الخشّ ـ در چیزے آمدن و رسن در بینی شتر کردن
الرشّ ـ آب بزدن و اندک و باریک باریدن
الطشّ ـ باران نرم باریدن ـ
العشّ ـ من قولک عش معروفه ای اقلہ
الغشّ ـ خیانت کردن ـ
الفشّ ـ باد از مشک بیرون کردن و منہ الحدیث
ان الشیطان یفش ای ینفخ نفخا ضعیفا و زود دویدن
القشّ ـ القشر و قش القوم ای حیوا بعد ہزال
المشّ ـ دست در چیزے درشت مالیدن
تا چربش از وے بشود ـ
النشّ ـ نرم دادن و آمیختن و کلاہما فی الحدیث
الہشّ ـ برگ از درخت فرو کردن برای گوسپند
و یفعل لغة فیہ و منہ قوله تعالی و اہش بہا علی غنمی
الحصّ ـ کوسه بودن خود و بہره دادن
کسی را و نیک دویدن و فی شعر ابی طالب میزان
قسط لا یحص شعیرة ای لا ینقص ـ
الخصوص و الخصوصیة بالفتح و الضم و الفتح افصح
و التخصیص و الخاصة خاص کردن و الخصیصیة یکن ایضا

ان یکون صفۃ مصدر محذوف تقدیرہ شئ
تماصّ بین الخفۃ والخفۃ حقیقۃ۔
اَلرَّصُّ تنگ وبہم یکدیگر آوردن واستوار
برآوردن بنا ومنہ قولہ تعالیٰ بنیان مرصوص
اَلفَصُّ۔ جدا کردن۔
اَلقَصُّ وَالقَصَصُ۔ از پے فراشدن
وبرگفتن یقال قصّ علیہ الخبر ویقصّ قصہ برداشتن
وچیدن موی وناخن وقصصت الشعر ای قطعتہ ونزدیک
قریب شدن یقال قصہ الموت واقصہ لغۃ فیہ۔
اَلنَّصُّ۔ نیک براندن وبرداشتن وآشکارا
کردن ونیک برسیدن از چیزے۔
اَلہَصُّ۔ افشردن۔
اَلحَصُّ۔ افزولیدن۔
اَلرَّضُّ خرد مرد کردن۔
اَلغَضُّ۔ فروخوابانیدن چشم وفرو داشتن
آواز وکم کردن چیزے وغضّ الطرف احتمال المکروہ
والترکیب یدل علی النقص
اَلفَضُّ شکستن وپراگندگی وپراگندہ کردن۔
اَلقَضُّ شفتن ولشکر بردن۔
اَلمَضُّ۔ بدرد آوردن جراحت المض شکستن
اَلبَطُّ شگافتن ریش۔
اَلعَطُّ۔ از بالا بزیر آوردن وفرود آمدن
وبالان وازبہا چیزے کم کردن جاریۃ محطوطۃ
البیبین ای ممدودۃ مستویۃ وحطّ البعیر فی
السیر حطاطا اذا اعتمد فی زمامہ۔
اَلخَطُّ۔ نبشتن وخط کشیدن وفی الحدیث
خطّ اللہ نورہا ہو من الخطیطۃ وہی ارض
لم یمطر بین ارضین ممطورتین۔
اَلشَّطُّ وَالشُّطُوطُ۔ دور شدن والواو
یفعل ویفعل اَلشَّطَطُ۔ ستم کردن۔
اَلعَطُّ۔ شق الثوب من غیر بینونۃ
اَلغَطُّ۔ دریدن بدراز جامہ را۔
اَلغَطُّ۔ کسے را آب فرو بردن۔
اَلقَطُّ۔ سر قلم بزدن وبریدن بپہنا۔
اَللَّطُّ۔ لازم شدن وبادر سانیدن وپردہ
فرو ہشتن وحق کسے انکار کردن وپوشیدن
چیزے وفی الحدیث ولطّت بالذنب قیل
الحقیت شخصہا اذ نہ وقیل منعتہ بضعہا من
لطت الناقۃ بذنبہا ای جعلتہ بین فخذیہا
والباب یدل علی الملازمۃ والمقاربۃ
اَلمَطُّ۔ کشیدن۔
اَلشَّظُّ۔ چوب دو جوال محکم کردن۔
اَلکَظُّ۔ پر برآوردن طعام شکم را وکظنی ہذا
الامر ای جہدنی من الکرب۔
اَلدَّعُّ۔ سپوختن بعنف۔
اَلشَّعُّ۔ کمیز انداختن شتر۔

اَلْکَعُّ وَ اَلْکُعُوْعُ - بددل شدن و القابر ... لیفعل یفعل و قال سیبویہ الکعز جود

اَلْکَمُّ - تی کردن -

اَلْحَفُّ وَ الْحِفَافُ - موی بر کندن بیختن از روی

وَ الْحَفُّ - گرد بر گرد در گرفتن و یتعدی الی المفعول الثانی بالباء و گرد چیزے در آمدن و حففتہم الحاجۃ اذا کانوا محاویج و فی الحدیث من حففنا ای من خدمنا و الحففۃ الکرامۃ التامۃ و قیل من خدمنا -

اَلدَّفُّ وَ الدَّفَافُ - الاجھاز علی الجریح

اَلرَّفُّ - مزیدن و بسیار خوردن و فلان یرفنا اے یحوطنا فی الحدیث او رفنا معناہ اطعمنا ایضا فاتبع حففنا لہنا فی الطعام و قرانی فاذا افردوا قالوا اقرانی -

اَلزَّفُّ وَ الزِّفَافُ - عروس بخانہ شوی فرستادن

اَلسَّفُّ - بافتن برگ خرما -

اَلشَّفُّ - نزار کردن و اندوہگین کردن -

اَلصَّفُّ - ... کردن و زین را صفہ ساختن و گوشت تنگ باز کردن تا بریان شود -

اَلْعَطْفُ - الجانب بالکف کلہ یقال خذ ما لطف لک ای خذ ما ارتفع لک و الکف -

اَلْقَفُّ - سیم میان انگشتان بدزدیدن در وقت شمرہ کردن -

اَلنَّفُّ - بار ... دادن و نورد کردن جامہ

و نابینا کردن -

اَلْکُفُوْفُ - نابینا شدن عن ابن الاعرابی و دندان شتر باز گونہ افتادن -

اَلْلَقُّ - در پیچیدن و حق کسے را از وی باز داشتن و قولہم جاؤا ومن لف لفہم ای ومن عد فیہم

اَلْحَقُّ - درست کردن و سزاوار گردانیدن و درست بدانستن و کسی را بر حق بداشتن و واجب کردن و نزدیک کسی شدن و غلبہ کردن کسے را بحق و حققت حذرہ اذا فعلت ما کان تحذرہ و فی الحدیث احق امر ء اے ما الحزم لامر و فی حدیث آخر و لا حق اے و لا حظ فی الاسلام لمن ترک الصلوۃ و فی حدیث آخر لیس للنسا ان یحققن الطریق ای یرکبنہ -

اَلدَّقُّ - کوفتن -

اَلزَّقُّ - چینہ دادن مرغ بچہ را بمنقار -

اَلسَّقُّ - سرگین انداختن گنجشک -

اَلشَّقُّ - شگافتن و دریدن و تفریق کردن جماعت و فی الحدیث من شق عصا المسلمین و بہن باز ماندن چشم -

وَ الشَّقُّ وَ الشُّقُوْقُ - دندان شتر بر آمدن

وَ الشَّقُّ وَ الْمَشَقَّۃُ - دشوار آمدن و دشوار نہادن بر کسے -

اَلْعَقُّ - شگافتن و تیر سوی آسمان انداختن

وگوسپند کشتن از بہر فرزند روز ہفتم و موے
وے باز کردن۔
العقوق والعقوقۃ۔ نافرمانبرداری کردن
کسی را کہ حق او بر تو واجب باشد وفی الحدیث
تعقت کہ فرستہ ای حملت والاجوزا عقت
الفک۔ گردن شکستن وا پنو بی کردن۔
الحک۔ خاریدن وخلیدن چیزے در دل
الدک۔ کوفتن چیزے تا بزمین برابر گردد
وبرابر ساختن چاہ وودکت الرجل اذا دککتہ
الحمی۔ وشکاے کشتہ گرا الترک۔ وبتقبل
باکردن بستن گناہ بر گردن کسے کردن و
چیزے بر چیزے افگندن وسکت الشیء
اے رق وضعفت۔
السک۔ بشیرہ بر در زدن وگوش از بن
برکندن وتنگ شدن نافذا۔
الشک۔ بگمان افتادن ولنگیدن شتر لنگیدنی
سہل ودبنیزہ بہم باز دوختن۔
الصک۔ زدن وچپک کردن وصککت
الباب اے اطبقتہ۔
الفک۔ باز داشتن وحدیث را دیگر بارہ گفتن
وگرم شدن روز و بتاز یانہ زدن وعکتہ الحمی
اے انہتہ واکثمتہ۔
الفک والفکاک۔ بالفتح آزاد کردن
بندہ والفک بند از جاے بیا دردن
ویا بریخن شکستن وگرو باز ستدن و
وا رہ ودرہن کودک کردن وفکت الشیخ
بالکبر فکا اے فرج لحیتیہ من الہرم التركيب
یدل علی انفراج وتفتح۔
اللک۔ زدن۔
المک۔ مکیدن۔
الھک۔ رہیدہ شدن چاہ وبشمشیر زدن
الہبل۔ ترکردن پیوستن جم وقولہم بلک الہلہ
یارجن اے رزقکہ اللہ یدعولہ۔
الثل۔ ریختن وبرو افگندن وفی الحدیث
فتلہ فے یدہ اے دفعہ الیہ۔
الثل۔ خاک در چاہ ریختن وریختن سیم و
تباہ کردن نظام کار وفروافگندن خانہ
والثل والثلل۔ ہلاک کردن۔
الجل۔ پیشک چیدن الجلول۔ فروگذاشتن
خان ومان وبجاے دیگر شدن۔
الحل۔ واکشادن والحل والحلول
والحل۔ فرود آمدن یقال حللت الی قومٍ
وحللت بہم بمعنے۔
الخل۔ استوار کردن بخلال وخاص کردن
ودر خواندن ودرویش شدن وزبان شتر بچہ
شگافتن تا شیر نتواند خورد

والغلول - بزار شدن -

الدلالة والدلالة - الدلولة

راه نمودن و بالفتح اعلی -

السل - کشیدن شمشیر و جز آن -

الشل والشلل - براندن و شل الثوب اذا خاطه خیاطة متباعدة خفیفة شلتهم الشالة ای اصابتهم الداهیة -

الطل - باطل شدن خون عن ابی عبیدة والکسائی و باطل کردن آن و طلت الارض فهی مطلولة ای اصابها الطل و طلت السماء طلا فهی طلة و فی الحدیث الشارت تطلها طل عزیمة اذ مطلة قیل یسعی فی بطلان حقها من اخذ الدم المطلول -

العل - دیگر باره شراب دادن و خوردن و الغابر یعُل و یعِل و پیاپی زدن -

العلة - بیمار شدن علّ المریض فهو علیل و معلول -

الغل - دست با گردن بستن و در آوردن خمن در آمدن و رفتن آب میان درختان

الغلل - تشنه شدن والماضی غل

الغلول والغل - چیزی از غنیمت بدزدیدن

الفل - هزیمت کردن و رخنه کردن -

القل - خیره و سه آتش کردن و جامه یکدیگر کردن و شتافتن -

اللم - گرد کردن چیزی و اصلاح آوردن الجمع و بسیار شدن مال و جز آن گرد آمدن آب و بیش آن کشیدن -

الجم والجمام - آسوده شدن ستور والماضی منه فعل و فعل و فعل والغابر من الجموم والجمام یفعل یفعل

الجم - پر کردن پیمانه و جمم قدرهم فلان جموما ای و ناو جان

الحم - گداختن و پیه و قصد کردن و گرم کردن آب و قضا کردن والماضی من هذا فعل و حم الرجل من الحمی

الخم - پاک کردن چاه و منه قلب مخموم ای نقی و هو فی الحدیث و فارو نن خانه -

الدم - طلا کردن بهر لون نیکو بود المدموم الاحمر والممتلی شحما ایضا -

الذم - نکوهیدن -

الرم والمرمة - اصلاح آوردن خلل والغابر یفعل و یفعل

الرم - خوردن و هو فی الحدیث -

الزم - مهار کردن شتر و نعلین و تکبر کردن و فرا پیش شدن یقال اخذ الذئب سخلة فذهب بها زاما ای رافعا -

السم - زهر دادن و زهر در طعام کردن و نیک کردن میان قوم و شیشه و جز آن

استوار کردن و قصد کردن و غور کاری معلوم کردن و تممت النعمة ای خصت و تمم یومنا من السموم و السموم باد یا باد سموم گردیدن

التّمم و التّمیم و التّمتمم - انبوهیدن و الغابر یفعُل و یفعِل -

الصّمّ - سرشیشه استوار کردن و بستن و عصا زدن و صمّ صداه ای هلک -

الضّمّ - فراهم آوردن -

الطّمّ - موی بریدن و انباشتن یفعل و الطمّ من ماء کل شیء کثر حتی علا و غلب قیل طمّ

الطّموم - موی مرغول کردن -

العموم - همه را فرا رسیدن العمومة عم گشتن -

الغمّ - فرا پوشیدن و غمگین گردانیدن و غمامه بر بستن چهارپای و ناپدیدا شدن ماه و المصدر من هذا الغمیّ و الغمّی ایضا و الماضی غمّ الهلال و پوشیده شدن خبر و الماضی فعل و فعل و غمّ یومنا اذا کان یاخذ بالنفس من شدة الحر فهو یوم غمّ و لیلة غمّی ایضا مصدر و صف بکما مر غوره -

القمّ - نار و فتن خانه و خوردن مردم و گویند

الکمّ - پوشیدن بر سر چیزی نهادن و کمّت النخلة ای اخرجت اکمامها -

اللّمّ - گرد کردن و اصلاح آوردن و رجل ملموم ای به لمم ای جنون -

النّمّ و النّمیم و النّمیمة - سخن چینی کردن و الغابر یفعُل و یفعِل -

الهمّ - خواستن و قصد کردن و گدایان بالباء و گدازانیدن و خوابانیدن کودک بنوازیدن و اندوهگین کردن -

الجنون و الجنان - در آمدن شب یعدی بعلی و هو الاختیار و بنفسه ایضا -

الجنّ - دفن کردن و ماضیهما جنّ بالفتح -

الجنّ و الجنون - دیوانه شدن و الجنون نیک بالیدن گیاه و بسیار بانگ کردن مگس و الماضی من هذه الثلثة جنّ بالضم

الحنّ - بر گشتن و یعدی بعن -

السّنّ - دندان بشکستن و نیزه بخوانیدن فرو گذاشتن و تیز کردن و ریختن آب و نیک چرانیدن و نیک راندن شتر و از جای بگردانیدن و نهادی نهادن و منه الحدیث سنّ لکم معاذ و صورت کردن و سنّ الماء فهو مسنون ای تغیر و منه الحمأ المسنون و المسنون الملمس فی قول الشاعر فی مرمر مسنون و رجل مسنون الوجه اذا کان فی وجهه و انفه طول

الشّنّ - ریختن بعنف و غارت کردن -

الظَّنُّ - گمان بردن و متهم کردن وقد یوضع موضع العلم
العَنُّ - باز داشتن اسپ بعنان و عننت الکتاب
لکذا ای عرضته له و صرفته الیه العَنَنُ
والعُنُونُ - فراپیش آمدن والباب یفعِل و یفعُل
الفَنُّ - راندن.
الکَنُّ - پوشیدن یقال کننت الشی واکننته فی الکن - وفی النفس
والباب یدل علی ستر وجنون۔
المَنُّ نعمت دادن ویعدی بعلی و بریدن
وقوت ببردن - والمَنُّ والمِنَّةُ منت
برنهادن ویعدی بعلی وفی الحدیث ما احدٌ
امنّ علینا من ابن ابی قحافة ای اجود بذات ید

ومن الاجوف

التَّوْبُ والتَّوْبَةُ والمَتَابُ والمَتُوبَةُ
بازگشتن از گناه والتَّوْبَةُ - توبه دادن و
یعدی بعلی لانها فی معنی التفضل قال الله تعالی
ثم تاب علیهم لیتوبوا -
الثَّوْبُ - گرد آمدن آب در حوض و پر شدن
و مردم در جای - الثَّوْبُ والمَثَابُ
والمَثَابَةُ والثَّوَبَانُ - بازگشتن
الجَوْبُ - بریدن و سوراخ کردن و قطع کردن مسافت
الحَوْبُ والحُوبُ والحَوْبَةُ والحِیَابُ
والحِیَابَةُ - گناه کردن - والباب یحوب و یحیب
الخَوْبُ - درویش شدن -

الذَّوْبُ والذَّوَبَانُ - گداخته شدن و
واجب شدن حق والذَّوْبُ - سخت شدن
گرمای آفتاب -
الرَّوْبُ - سست شدن یقال راب الرجل اذا اختلط عقله و رایه
الشَّوْبُ والشُّوُوبُ - آمیختن ومنه قرأ
شیبان النحوی لشوبا من حمیم بالضم والنعت
مشوبٌ وجاء مشیبٌ ایضا
الصَّوْبُ - راست شدن تیر
الصَّوْبُ - از بالا در نشیب آمدن و باران باریدن
القَوْبُ شگافتن ویستعمل فی البیضة وکوسے
وگرو بین فرو بردن -
النَّوْبُ والمَنَابُ - بجای کسی ایستادن
والنَّوْبُ کسی را کاری رسیدن -
الخَوْتُ والخُوُوتُ والخَوَتَانُ - پرواز کردن مرغ بر چیزی
الخَوْتُ - فرود آمدن مرغ بر صید خویش و
وعده خلاف کردن و برادر بر آمدن -
الصَّوْتُ - بانگ کردن -
الفَوْتُ - از دست بشدن -
القَوْتُ والقِیَاتَةُ - طعام و علف دادن بقدر حاجت
اللَّوْتُ - باز داشتن و بگردانیدن -
المَوْتُ والمِیتَةُ والمَمَاتُ والمَوَاتُ
بالضم والفتح بمردن وفعل یفعل لغة فیه وفیه
لغة ثالثة وهی فعِل یفعَل وهذه شاذة وحکی

سیبویہ ارض ثامیت علیہا وقیاسہ ممُوت علیہا
البوث - واپژوہیدن -
الدوث - سرگین افگندن ستور -
اللوث - عمامہ در سربستن وآلودہ کردن
وپناہ باکسے دادن ولاث الرجل ای دار
والنعت لاث ولائث ومنہ الحدیث لاث
بہ الناس ای احاطوا بہ وفی حدیث آخر فلاث
لوثا فی کلام ای تکلم بکلام مطوی غیر مشروح
والترکیب یدل علی الالتواء والاسترخاء
الموث والموثان - اندر آب آغشتن -
البوح - یقال باجتہم البایجۃ ای اصابتہم الداہیۃ
الحوج - حاجتمند شدن ویعدی بالی -
الدوج - رواشدن آخریان -
الصوج - جسپیدن تیر از نشانہ -
العوج - ایستادن بجاے ویعدے بالباء
وایستادن والعوج والمعاج عطفک
راس البعیر بالزمام -
الغوج - بدود رآوردن -
الموج - کوہہ زدن آب بہم درشدن مردمان
البوح والبووح والبواح - پدید آمدن امر
ویعدی بالباء -
الجوح - از بن برکندن چیزی ومنہ الجائحۃ
الدوح - السیر العنیف فداحت الشجرۃ تدوح

عظمت فہی دائحۃ وفدوائح -
الروح والروحان - جنبیدن باد -
الرواح - شبانگاہ کردن ورفتن در آن وقت
ویقال رحت القوم والیہم -
الصوح - شگافتن -
الفوح والفوحان والفوح - بوئے خوش دمیدن
اللوح - تابیدن ورنگ بگردانیدن پدید آمدن
ستارہ واللوح واللواح - تشنہ شدن -
النوح والنیاح - نوحہ کردن ومنہ النیاحۃ -
البوخ - بماندن وسست شدن گرما وآتش
وخشم وتپ -
الثوخ - پاے ماندن بچیزی نرم فروشدن بالتاء والثاء
الخوخ - کندن سیل کنارہ رود را -
الدوخ - خوار شدن والفعل فیہ لغۃ ومصدر دوخ البلاد
ای قہرہا واستولی علی اہلہا -
السوخ - اطراف جانوران در زمین فرو رفتن -
الفوخ والفیخ - باد بیرون رفتن از مردم یقال فاخت
منہ ریح طیبۃ ای تضوعت وتفوخ فوخا وتفیخ
فیخا ایضا وقال ابوزید فاخت الریح تفوخ
اذا کان لہا صوت فاما الفوح بالحاء
فمن الریح تجدہا الا من الصوت -
الجود - سخاوت کردن وگرسنہ شدن -
الجود - نیک باریدن باران والجودۃ

نیک رو شدن اسپ۔

الجَوْدة والجُودة۔ ایضاً نیک شدن الجُواد تشنه شدن والماضی منه جید الجُوْد جان بدادن۔

الذَّوْد والذِّیادة۔ راندن۔

الرَّوْد والرِّیاد۔ جستن آب وگیاه وآمد وشد کردن الرَّوَدان۔ زن در سرای همسایگان بسیار شدن۔

السَّوْد والسِّیادة والسُّؤْدُد۔ مهتر شدن و به سعد وغلبه کردن بسیاهی با مهتر

العَوْد والعَوْدة والمَعاد۔ باز گشتن۔

العِیادة۔ بیمار پرسیدن وحکی رجل تعود من مرضه وعاد الرجل کذا اے اعتاده وفی الحدیث عادلها ای صار وفی حدیث آخر ولیعود تطرا نا واحدث قتانا۔

الغَوْد۔ بردن ویفعل لغة فیه۔

القَوْد والقِیادة والمَقادة والقَیْدُودة کشیدن وحکی فرس مَقُوْد واجاز ابو عباس اتمام المفعول من الواو فی هذا الباب کله والقیاس والسماع یاباه۔

الکَوْد والکِیادة۔ تر کردن جهود شدن

الحَوْد۔ السوق السریع۔

العَوْذ والعِیاذ والمَعاذ والمَعاذة والعَوْذ واللِّیاذ پناه بردن بکسے۔

البَوْر۔ آزمودن ومصدر بسرت الناقة علی الفحل ای اختبرتها وهو ان تعرضها علی الفحل لتنظر الاقحت ام لا لانها اذا کانت لاقحا بالت فی وجه الفحل ویقال ایضا بار الفحل الناقة اذا شمها لیعرف لقاحها من حیالها

البَوار۔ هلاک شدن وکاسد شدن۔

الثَّوْر والثَّوَران۔ انگیخته شدن گرد وفتنه وخشم وجوشیدن ودمیدن سرخک وخاستن موے کسے از مهر زخم۔

الجَوْر۔ از راه بگشتن ویعدی بعن وستم کردن ویعدّے بعلی۔

الحَوْر والحُؤُور والمَحار والحُؤُورة۔ بازگشتن والحَوْر بازکردن عمامه وحیران شدن وکاسته شدن

الخَوْر والخُؤُورة۔ سست شدن الخُوار بانگ کردن گاو الخَوْر اصابة الخوران بالطعنة

الدَّوْر والدَّوَران۔ بگشتن ودیر بالرجل من دوار الراس۔

الزَّوْر والمَزار والزِّیارة والزُّوارة بالضم زیارت کردن۔

السُّؤُور مصدر سار الیه الاسد وغیره ای وثب وغیره السُّؤُور بدیوار بر شدن والباب یدل علی العلو والارتفاع۔

اَلشَّوْشُ ۔ انگبین رفتن و عرضہ کردن ستور
بر خریدار و نیکو فربہ شدن اسپ ۔
اَلطَّوْسُ ۔ مصدر قولک لا اطوسہ ای لا اقربہ ۔
اَلعَوَسُ ۔ یک چشم شدن و تماسہ کعوسہ
و کیابہ ای اخذہ و ذہب بہ ۔
اَلغَوْسُ ۔ نفع رسانیدن و دیت دادن و
خوار باز آوردن والغابر من الجمیع یفعل یفعل آب
بزمین فرو رفتن و فرو شدن چشم بمغاک ۔
اَلغَوْرُ وَالغُوُوْرُ ۔ آب را زمین فرو خوردن
و چشم بگو فرو شدن و فعل یفعل لغۃ فی ہذا ۔
اَلغِیَارُ ۔ فرو شدن آفتاب و اختیر بان یاند
اَلفَوْرُ وَالفَوَرَانُ ۔ جوشیدن دیگ
و خشم و آب چشمہ و جز آن ۔
اَلکَوْرُ ۔ عمامہ در سر بستن ۔
اَلمَوْرُ ۔ گردیدن و رفتن خون ۔
اَلنَّوْرُ ۔ روشن شدن اَلنَّوْرُ وَالنَّوَارُ
رمانیدن اَلنَّوَارُ خرج علی اللغۃ و قیاسہ
اَلنِّیَارُ لانہ مصدر فعل اَلنَّوْرُ وَالنِّوَارُ رمانیدن
اَلہَوْرُ وَالہُؤُوْرُ ۔ سپید شدن والفت
بادو بائر و ہرتہ بالشیٔ متعدای اتہمتہ بہ
اَلجَوْزُ وَالمَجَازُ وَالجُؤُوْزُ و مر گذشتن و اجواز
روا بودن اَلجَوْزُ ۔ نرم راندن ستور ۔
اَلحَوْزُ وَالحِیَازَۃُ ۔ گرد کردن ۔

اَللَّوْزُ ۔ آزمودن ۔
اَلصَّوْکُ ۔ خائیدن ۔
اَلعَوْسُ وَالتَّعَوِّیْشُ ۔ بپروری یافتن
وسپستہ بالباء والہاء کشیدن ۔
اَلبَوْسُ ۔ بوس دادن ۔
اَلجَوْسُ ۔ در سپس گشتن برا سفارت
اَلجَوَسَانُ بشب گشتن ۔
اَلحَوْسُ الذئب یحوس لفقرسا ئے یتخللہا
ولقرہا و فی الحدیث فحاسوا العدو ضربا
بالعوالنکا یہ یہم والترکیب یدل علی
مخالطۃ الشیٔ ووطئہ ۔
اَلخَوْسُ ۔ غلبہ کردن یعدی بالباء والغابر یفعل ویفعل
اَلدَّوْسُ وَالدِّیَاسُ وَالدِّیَاسَۃُ ۔ خرمن کوفتن
وَالدَّوْسُ ۔ روشن کردن شمشیر و جز آن بپای
بخستن و منہ المداس ۔
اَلسَّوْسُ وَالسِّیَاسَۃُ ۔ نگاہداشتن ۔
اَلطَّوْسُ ۔ بپوشانیدن ۔
اَلعَوْسُ وَالعَوَسَانُ وَالعَوْسُ وَالعِیَاسَۃُ
سیاسۃ المال ۔
اَلقَوْسُ ۔ اَلقِیَاسُ وَالقَیْسُ قیاس کردن
اَلکَوْسُ ۔ بیفگندن کسی رفتن اشتر و حال پے
کردن بر سپای و سر زیر پای کردن ۔
اَللَّوْسُ ۔ چشیدن و راندن اشتر ۔

الھوش ۔ کوفتن و بشب گشتن و نیک خوردن شتر را لنذ

الحوش ۔ گرد کردن صید بر صیاد تا بگیرد وگرد کردن چیزے و راندن آن ۔

التحویش ۔ بر تہیگاہ زدن ۔

النوش ۔ فرا گرفتن و فی الحدیث نا شتہ ای تعلقتہ

الھوش ۔ سخت جنبانیدن ۔

البوص ۔ درگذشتن و از پیش شدن و فی الحدیث فھاص منہ ای استتر و ھرب ۔

الحوص والحیاصۃ ۔ دوختن ۔

الشوص ۔ شستن و پاک کردن ۔

الغوص والغیاصۃ ۔ آب فرو شدن و یقال بغی و غاص علی الامر ای علمہ و الھاجم علی الشیء غایص

الموص ۔ شستن ۔

النوص والمناص ۔ بگریختن ۔

التحویض ۔ حوض کردن ۔

الخوض والخیاض ۔ در آب شدن و الخوض شراب شورانیدن و در کارے شروع کردن خاضہ بالسیف ای حرک السیف فی المضروب

الریاضۃ والریاض ۔ رام کردن ستور ۔

العوض ۔ بدل دادن و بدل شدن ۔

النوض ۔ الذہاب فی البلاد ۔

الحوط والحیطۃ والحیاطۃ ۔ نگاہ داشتن و یقال حاطھم قصاھم تقصی ھم ای کان منھم فی قاصیتھم ۔

السوط ۔ تازیانہ زدن و آمیختن ۔

الغیاط والغوط والغوطۃ ۔ ناپدید شدن شتر و گوسپند

الغوط ۔ فرو شدن در چیزے و غاط فی الشیء یغوط غوطا و یغیط غیطا ای دخل فیہ قلبت الواو یاء لقولھم تغوّط

اللوط ۔ با دوسیدن دوستی بدل و حوض را گل کردن اللواطۃ ۔ معروفۃ ۔

النوط والنیاط ۔ چیزی و جائے در آویختن و نیط الرجل ای اصابتہ نوطۃ وھی ورم فی صدرہ

الجوظ ۔ بضجر و تکبر شدن و فی الحدیث اہل النار کل جعظری جواظ قیل الکثیر اللحم و المختال فی مشیتہ و قد جاظ یجوظ جوظا و جوظانا و قیل الجموع المنوع و قیل القصیر البطین کل قد قیل ۔

الفوظ والفواظ ۔ مردن

البوع ۔ بباز پیمودن و گام فراخ نہادن شتر و اسپ

الشوع ۔ بصر بعث السمن او اللبن اذا کسرتہ بقطعۃ خبز ثم فتہ بہ ۔

الجوع والمجاعۃ ۔ گرسنہ شدن ۔

الروع ۔ ترسیدن و شگفتی آوردن نیکوی چیزی مردم را

الزوع ۔ مہار شتر جنبانیدن تا نیک برود

الشوع ۔ گذاشتہ شدن اشتر

الصوع ۔ پراگندہ کردن ۔

الضوع ۔ بوی خوش دمیدن و جنبیدن و ہراسانیدن

اَلطَّوْعُ۔ فرمان برداری کردن و یفعل لغۃ عن ابن السکیت یقال طاع لہ المرتع ای اتسع

اَلْقَوْعُ وَالْقِبَاعُ۔ گشنی کردن کاع الکلب فی الرمل ای مشی علی کوعہ و ذلک اذا اشتد الحر

اَللَّوْعُ۔ اندوہ و مصیبت و عشق و دل اسوختن

اَلتَّوْعُ۔ قیل ہو اتباع الجوع یقال ہو جائع نائع وقیل العطش النوع جنبیدن شاخ درخت

اَلْهُوَاعُ وَالْهَيْعُوعَةُ۔ قی کردن۔

اَلْبَوْغُ۔ ہیجان الدم۔

اَلرَّوْغُ وَالرَّوَغَانُ۔ روباہ بازی کردن و فی المثل کلکم اروغ من ثعلب والروغ پنہان سوے چیزے شدن۔

اَلسَّوْغُ۔ روان بودن و بگلو فرو گذاشتن طعام و شراب و بآسانی بگلو فرو شدن آن۔

اَلصَّوْغُ۔ زرگری کردن و آفریدن و ربما قالوا فلان یصوغ الکذب و ہو استعارۃ ومنہ الحدیث کذبۃ کذبہا الصواغون۔

اَلْجَوْفُ۔ جراحتی کردن کہ در اندرون شود۔

اَلْخَوْفُ۔ غلبہ کردن کسی و ابترسانیدن۔

اَلذَّوْفُ۔ سودن و بوئیدن و مسافت الطریق من ہذا و ہلاک شدن۔

اَلسَّدَوْفُ۔ بزدائیدن و بیار استن و المانی من نہا شیفت علی مالہ السیم فاعلہ۔

اَلصَّوْفُ۔ کژ شدن تیر از نشانہ و صاف عنی شر فلان ای عدل والصوف والصووف۔ بسیار پشم شدن گوسپند پس از اندکی والنعت صائف و صاف کلا بیش و لا بیش و اصوف و فعل یفعل لغۃ فیہ۔

اَلطَّوْفُ وَالطَّوَافُ وَالطَّوَفَانُ وَالتَّطْوَافُ۔ گرد بر آمدن والطوف۔ بقضای حاجت شدن۔

اَلْقَوْفُ۔ از پے کسے فرا شدن۔

اَلنَّوْفُ۔ دراز و بلند شدن۔

اَلْبَوْقُ وَالْبُؤُوقُ۔ مصدر باقتہم البائقۃ ای اصابتہم الداہیۃ۔

اَلتَّوْقُ وَالتَّوَقَانُ۔ آرزو خواستن۔

اَلْحَوْقُ۔ خانہ روفتن۔

اَلدَّوْقُ وَالدُّوُوقُ وَالدَّوَاقَۃُ۔ احمق شدن

اَلذَّوْقُ وَالذَّوَاقُ وَالْمَذَاقُ وَالْمَذَاقَۃُ چشیدن والذوق۔ آزمودن۔

اَلرَّوْقُ۔ نیک آمدن و صافی شدن شراب

اَلسَّوْقُ وَالسِّيَاقُ وَالْمَسَاقُ۔ راندن السیاق۔ جان کندن السوق۔ بر ساق زدن و سقت الی امراتی صداقہا۔

اَلشَّوْقُ۔ آرزومند گردانیدن۔

اَلطَّوْقُ۔ الطاقۃ۔

اَلْعَوْقُ۔ باز داشتن۔

اَلفَوق - درگذشتن از کسے وفضل آلفوق
تیر شکستن اَلفُوَاق - ہچکی کسی افتادن
اَلفُوُوق - جان کندن -
اَلمُوق - ارزان شدن آخریان اَلمُوق -
وَالمُوَاق - وَالمُوُوق - احمق شدن -
اَلبَوک - گشنی کردن خر و فربہ شدن
شتر و تشویر الماء یقال باک القتی یبوکہا
بوکا و ہی جمع قناۃ الماء و منہ الحدیث
انہم یا توا یبو کون حسی تبوک بقدح
فلذلک سمیت تبوک ای یحرکونہ لیصل
السہم لیخرج منہ الماء و فی الحدیث ثم بیوکہا
بین رالقنیۃ ای یدور البندقۃ -
اَلحَوک وَالحِیَاکۃ - بافتن -
اَلدَّوک وَالمَدَاک - سودن و بات القوم
یدُوکون دوکا اے باتوا فی اختلاط و دوران
اَلشَّوک - خار ورتن شدن و خار درتن
کسے کردن -
اَللَّوک - خائیدن -
اَلبَول - بول کردن -
اَلجَول وَالجَوَلَان وَالتَّجوَال برگشتن و جلت ہذا
من ہذا ای اخترتہ منہ -
اَلحَول وَالحُولَان - سال گذشتن وَالحَول
وَالحَوَال - از جای بجای شدن وَالحَول

بدا ای افگندن و یکسالہ شدن و بگشتن گودہ
آدمی از حال خویش و مکان جنبیدن
و کذلک کل شیئ متحرک سفے دور المحول -
از عہد بگشتن و برپشت ستور بستن حالت
الناقۃ حیالا اذا اعترہا الفحل فلم تحمل و کذلک النخل
اَلحُوُول - نیک تعہد کردن و بعدی بعلی و فی الحدیث
لا تحول علیک ای لا تکبر الحول التکبر
اَلدَّول وَالدَّولَۃ دولت دادن و دالت الایام
ای دارت و دال الثوب ای بلی -
اَلذَّوَال وَالذَّوِیل وَالذُّوُول - پاشتن
اَلشَّول - بر داشتن سگ و شتر دنبال را و بعید
بالباء و بر داشتہ شدن دنبال و حاجا بر آمدن
یک کفۂ ترازو -
اَلصَّول وَالصَّولَۃ وَالمُصَاوَلَۃ - حملہ کردن
وصول لہ کذا ای اتیح لہ -
اَلطَّول - دراز شدن اَلطَّول بدرازی
والفضل غلبہ کردن و بانعام فضل کردن ہذا
اَلعَول - میل کردن و جور کردن و غلبہ کردن
و الماضی من باب اجبل و منہ قولہم عیل صبری
و بزرگ شدن کار و بسیار عیال شدن و ہذا
الکسائی و الجیہ اعال و العول عول الفریضۃ
و قد عالت ای ارتفعت و ہو ان تزیل
سہاما فتدخل النقصان علی اہل الفرائض

وقیل ہو ماخوذ من العول الذی ہو المیل
العیالة والعول والعوول - کسے را
درعیال خویش داشتن -
الغول - ہلاک کردن وناگاہ فراگرفتن
القول والقولة والقیل والقال و
المقال والتقوال - گفتن و القول قد یعبر
ولا یراد بہ النطق والکلام کقول الراجز امتلأ
الحوض وقال قطنی مہلا رویدا قد ملأت
بطنی وفی القرآن انما یقول لہ کن فیکون
ای یکونہ فیکون وہذا مذہب جماعۃ من النحویین
وفی حدیث تعلقت بالعنز وقال بہ ای اشتمل
بالعنز وغلب بہ وفی حدیث آخر وان قال
لغیرہ اے حکم واصلہما من القیل وہو الملک
ینفذ قولہ ای حکمہ وفی الحدیث اتقولہ مرائیا
یرادا انظنہ وفی حدیث آخر البر تقولون
بہن اے تظنون وترون -
الحول والحؤول - بسیار مال شدن
والفعل یفعل ویفعل -
النول - عطا دادن یقال نلت لہ بالعطیۃ
ونلتہ العطیۃ ومنہ ما نولک ان تفعل کذا
ای ما ینبغی لک وتلخیصہ ای لا ینبغی ان یکون
ما اعطیناہ من نوالک فی الحدیث قد نال
الرحیل یرید حان الرحیل ومنہ حدیث

الحسن ما نال لہم ان یفقہوا ای الم یان لہم
الہول - ترسانیدن -
الحوم والحومان - گرد چیزی گردیدن
الدوم والدوام والدیمومۃ - ہمیشہ بودن
والفعل یفعل ویفعل وفعل یفعل لغۃ فیہ وہی شاذۃ
ودام الشیء اے سکن ومنہ الحدیث فی
الماء الدائم اے الساکن -
الروم والروام - جستن واما الروم فی الحرکۃ
فصوت ضعیف کانک تروم الحرکۃ ولا تتمہا
السوم - زود بگذشتن وچرا کردن وخواری
ورنج چشانیدن وبہا کردن -
الصوم والصیام - روزہ داشتن -
والصوم - روز بہ نیمہ رسیدن وحدث کردن
شترمرغ وآرامیدن باد وایستادن ستور
بی علف ومرد بیکار -
العوم - آشنا کردن در آب -
القیام - برخاستن وافزودن آب وانشدن
بازار وکساد شدن آن وایستادن ستور
ازماندگی وبسر بردن کار ویعبر بالنہار
وہذا فی الحدیث ان لا اخر الا قائما اے
متمسکا بدینی وقیل الا ثابتا علی الاسلام
الکوم - گشنی کردن اسب -
اللوم واللومۃ واللائمۃ والملام والملامۃ

کوهیدن والنعت ملوم وجاء لیم ایضا۔

الهوم ـ برسام یافتن یقال هیم الرجل فهو مهوم ای برسم

النوم ـ غلبه کردن کسے را بخواب ـ

البون ـ افزون آمدن از کسے در فضل

والبون ـ البعد ـ

الخون والخیانة والمخانة والمخانیة

خیانت کردن ویتعدی الی المفعولین بنفسه وبفی

الدون ـ خسیس شدن ـ

الدون ـ آراستن ـ

الصون والصیان والصیانة ـ نگاهداشتن

والمفعول مصون ومصوون ولا یقال مصان

وصان الفرس اذا قام علی طرف حافر من وجی او حفا

العون والعون ـ کدبانو شدن ـ

الکون ـ پایندانی کردن ویتعدی ببے والکون

والکینونة ـ بودن واصل کینونة کیونونة

فیعلولة قلبت الواو التی بعد الیاء یاء وادغمت

الساکنة فی المتحرکة فصارت کینونة ثم خففت

والتزمت التخفیف خلاف باب سید ومیت

لان هذا اثقل من ذلک فصارت کینونة

علی فیعلولة والی هذا القول ذهب ابن جنی

حیث قال حذفت عینها وصارت یاء فیعلولة

عوضا منها وکذلک القول فیما کان علی هذا الوزن من هذا الباب

الهون ـ مؤنت کسی بکشیدن ـ

الهون والهوان ـ خوار شدن والهون آسان شدن ویتعدی ببے

الابوة ـ پدری کردن ویقال مابئت له ای مافطنت له

الجهوة ـ بناخوشی پیش کسی آمدن یقال جاهه بالکره

ای جبهه ـ

الشوه ـ زشت شدن ـ

العوه ـ آفت رسیدن یقال عیه الرجل آفت رسیده وا

وعیه الزرع آفت رسید کشت را وحکی احمد بن یحیی ثعلب

ارض معیهة من العاهة وقیاسه معوهة لقولهم العوه ـ

الفوه ـ سخن گفتن ویتعدی بالباء ـ

المیه والموه ـ پدید آمدن آب چاه وبسیار

شدن آن والفعل یفعل ویفعل وآب در آمدن

در کشتی والموه ـ کسی را آب دادن ویمیه لغة

النوه ـ بزرگوار شدن وبزرگ شدن نبات

ومن الناقص

الجباوة ـ گرد کردن خراج وآب ـ

الحبو ـ بدن کودک وتیر تا بر نشانه آید

وبلند شدن ریگ وحبوت للخمسین ای

دنوت لها وفلان یحبو ما حوله ای یحمیه ویمنعه

الحبوة والحباء ـ عطا دادن ویتعدی الی

المفعول الثانی بالباء وبنفسه ـ

الخبو ـ فرونشستن زبانه آتش ـ

الربو ـ افزون شدن وبالا رفتن وبر بالا شدن

ودم بر افتادن ودر بالیدن درمیان قومے

وفعل لغة فی ہذا -
الصبو - ادبارا وصبا گردیدن الصبوة
والصبی والصباء المیل الی الجہل والفتوة
الضبو گردانیدن آتش چیزی را -
المطبو خواندن ویطبی لغة
القبو گرد کردن وبرفع کردن حرکت
وہذا عن اہل المدینة وفی الحدیث تجوا فقبوا
من تبوت البنا ای رفعتہ -
الکبو والکبو بر روی افتادن والکبو
آتش از آتش زنہ وخوی از اسپ بیرون
نا آمدن وآب از کوزہ وماندن آن ریختن و
کبت النار اذا اغطاہا الرماد والجمر تحتہ -
الغبو والبس پنہان شدن چیزی چشم از چیزی
وبجای قرار نا گرفتن وہذا الشیء غبی ای خافی وبہ
الہبو گرد برخاستن وفرو بردن آتش -
الحبو بنیک دویدن وباز فرو دویدن لغة فیہ
الدلو قوی کردن وسست کردن
وہذا من الاضداد ودلو برفق کشیدن از چاہ
واشارت کردن بسر والثالث والرابع
لعدیان بالباء -
الشتو زمستان بجای ایستادن وروزگار قحط داشتن
العتو والعتی بیفرمانی کردن العتی
بغایت پیری رسیدن ومنہ قراۃ ابن مسعود

عتیا بفتح العین -
الحفو والحفی خدمت کردن -
الکتو گام خرد نہادن -
المتو کشیدن -
الجثو والجثی بزانو نشستن یعدی بعلی
الحثو خاک پاشیدن واندک دادن عطا
الفتو فساد کردن
الغثو بردن سیل جلادت وخوشی چراگاہ را یقال غثا السیل المرتع غثوا
وغثیا وغثاءً اذا رجع بعضہ الی البعض واذہب حلاوتہ
النثو آشکارا کردن خبر
الجحو ایستادن بجای وبخیلی کردن بچیزی ومن ہذا سمی الرجل جحوة
ویعدیان بالباء وغلبہ کردن کسی را بسر دو الجحوة خیر ای الظن
الدجو تاریک شدن شب قال الاصمعی دجا
اللیل انما ہو البس کل شیء ولیس ہو من الظلمة
قال ومنہ قولہم دجا الاسلام ای قوی والبس کل شیء
الرجو والرجاء والرجاوة امید داشتن
الرجو والرجاء ترسیدن -
الزجاء مصدر زجا الخراج اذا تیسرت جبایتہ
السجو آرامیدن شب ودریا وپلک چشم
الشجو اندوہگین کردن -
الغجو شیر دادن مادر بچہ را -
النجو زہ کمان از دستہ دور کردن -
النجو والنجاة والنجاء رستن النجاء شتافتن

وهی الحلقة وفی الحدیث ما عدا ما بدا وقد ذکرت معناه قبل ہذا

اَلعَنْدُوُّ والعَنَدَی ۔ بامداد کردن و رفتن در آن وقت

اَلقَنَاوَۃُ ۔ خوش بوی شدن طعام

اَلکُدُوُّ ۔ دیر بر آمدن نبات زمین یقال کدت الارض کدوا اذا ابطأ نباتها

اَلبَلْدُوُ ۔ گرد کردن قومی را در انجمن و با انجمن رفتن وجوانمردی کردن و جدا کردن شتر میان عقال و شکل

اَلبَدْوُ والبَدَاءُ ۔ نا بکار گفتن و بعدی ببلے

اَلجُذُوُّ ۔ بر زانو نشستن جذا جذوا اشبت قائما

اَلحَذْوُ ۔ نعلین برابر کردن با پای و جز آن و در برابر کسی نشستن و در برابر چیزے افتادن وفی الحدیث فحذا بہا وجوہ المشرکین اے فحثا القبضة من التراب وفی حدیث آخر فیحذون اے یقطعون الحذو سست شدن

اَلغَذُوُ والغَذَاءُ ۔ پروراسیدن الغذو دویدن آب و خون پشتافتن و غذا البول ای انقطع

اَلهَذْوُ والهَذَا ۔ بیهوده گفتن ۔

اَلبَرْوُ ۔ آفریدن ۔

اَلثَّرْوُ ۔ بسیار گردانیدن و بسیار شدن و بسیاری غلبه کردن ۔

اَلدَّرْوُ ۔ دانیدن و دانسته شدن و بشتاب رفتن و بیفتادن و وعید کردن ۔

اَلسَّرْوُ ۔ زره و جامه از کسے و یا از خویشتن باز کرد دانیدن و از کسے و ابردن و مهتر شدن

اَلصَّرْوُ ۔ شاریدن خون از جراحت ۔

اَلعَرْوُ ۔ بنزدیک کسی آمدن و چیزی رسیدن و عری الرجل من العروۃ ای الحمی ۔ سر کشم بر چیزی زدن و شکستن و افشردن ۔

اَلغَرْوُ ۔ در شهر پاگردیدن ۔

اَلکَرْوُ ۔ گوی باختن و انباشتن چاه و کرو الفرس خبطه بیدیه فی استقامة لا یقلبها نحو بطنه

اَلکَرَاءُ ۔ بصبار دادن ۔

اَلهَرْوُ ۔ گردن کشی کردن و بعدی ببلے ۔

اَلحَزْوُ ۔ تقدیر کردن و برداشتن سراب چیزے را و بسرشگ فال گرفتن ۔

اَلخَزْوُ ۔ نگاهداشتن و مقهور کردن ۔

اَلغَزْوُ ۔ بکسی باز خواندن ۔ الغزو والمغزی بجنگ کسی شدن و اصل الغزو طلب الشیء

اَلنَّزْوُ والنَّزَوَانُ ۔ از زمین برجستن النزاء مصدر نزع الذکر علی الانثی یقال ذلک فی ذوات الحافر والظلف والسباع وقلبی ینزو الی کذا ای ینازع الیه ۔

اَلحَسْوُ ۔ آشامیدن ۔

اَلدَّسْوُ ۔ پنهان کردن و نا پالیدن ۔

اَلرَّسْوُ ۔ صلح کردن و از کسے حدیث کردن

اَلرَّسُوُّ والرَّسَاءُ ۔ استوار کردن چیزے

اَلرُّسُوُّ والرَّسْوُ ۔ ایستادن کشتی و در دریا

آلعَسْوُ والعَسَاءُ - سخت وخشک شدن
آلعُسِيُّ - بنهایت پیری رسیدن آلعُسُوُّ
درشت شدن دست از کار وزفت شدن نبات
وفعل لغة فی هذا وعسی من افعال المقاربة
وفیه طمع واشفاق وهو غیر متصرف ویقال
من هذا عسی بالکسر ایضا والفتح اجود واللغة
من هذا عسی یقال هو عسی بذلک -
آلغُسُوُّ - تاریک شدن شب وفعل یفعل
لغة فیه وهی شاذة -
آلفَتَوُ - معروف .
آلقَسْوُ والقَسْوَةُ والقَسَاءُ والقَسَاوَةُ والقُسِيُّ
سخت دل شدن آلقَسْيُ - بمهر شدن سیم
آلکَسْوُ والکُسَيُّ - [illegible]
آلحَشْوُ - آکندن -
آلخَشْوُ - خرما ببار آوردن -
آلوَشْوُ والوِشَايَةُ - بشدت دادن -
آلعَشْوُ - شام دادن وشام [illegible]
کسی اعراض کردن وعشا العشوا [illegible]
بصره وهما یعدیان بعن وبکلیهما قوله تعالی
ومن یعش عن ذکر الرحمن آلعَشَا - [illegible]
آتش شدن براهی بردن [illegible] البصر
ولیعدی بالی وعشوته ای قصدته لیلا هذا هو الاصل
ثم صار کل قاصد عاشیا -

آلفُشُوُّ - آشکارا شدن خبر -
آلقَشْوُ - پوست باز کردن -
آلمَصْوُ - المنع -
آلشُّصُوُّ - چشم بین باز ماندن واذا انقطعت
السحابة وید المیت ورجلاه وقوائم القریة المملوة
قیل شصا شصیا -
آلعَصْوُ - بعصا زدن وبستن جراحت -
آلقَصْوُ - کرانه شتر وگوسپند بریدن یقال
شاة قصواء وناقة قصواء ولا یقال جمل اقصی
وانما یقال مقصو ومقصی القصو دور شدن
والنعت قاص وقصی -
آلفَصْوُ - الانفصام از چیزی
آلنَّصْوُ - موی پیشانی بگرفتن وفی الحدیث لا
تنصون میتکم ای تسرحون شعره -
آلمَضْوُ - آتش افروختن -
آلرَّضْوُ - غلبه کردن بخشنودی -
آلغَضْوُ - تاریک شدن شب -
آلفَضْوُ والفَضَاءُ - فراخ شدن زمین
آلمَضْوُ - گذشتن یقال مضوت علی الامر مضیا گذشتن بکاری
آلنَّضْوُ - جامه وشمشیر برکشیدن وقطع کردن
مسافت وزائل شدن خضاب بگذشتن [illegible]
آلنَّضِيُّ - سبقت کردن ستور بر دیگر ستوران
آلمَطْوُ - تحریک الشی متزعزعا ومنه الحدیث

فخطا فی خطوة۔
الخطو۔ گام نهادن۔
السطو۔ بگرفتن بعنف ویعدی بالباء وعلی یعدی بعلی وگام فراخ نهادن اسپ وسطو الراعی علی الناقة اذا ادخل یده فی رحمها یخرج ما فیها من ماء الفحل لئلا تلقح الناقة۔
السطو۔ فرا گرفتن وغلبه کردن کسے را بجوش کردن درکارے۔
الغطو۔ تاریک شدن شب۔
القطو۔ گام خورد نهادن از نشاط۔
المطو۔ نیک راندن ستور در سفر والترکیب یدل علی مد فی الشی وامتداد وفی الحدیث فقط اے اسکت۔
البظو۔ آگنده شدن گوشت الخظو والکظو النظو وقیل البظو۔ اتباع الخظو ولم یبن الفعل منه۔
البعو۔ جنایت کردن۔
الکعو۔ بازایستادن۔
الدعاء والمدعاة۔ بدعوت خواندن والدعاء والدعایة کالشکایة والدعوی خواندن یقال دعوت الله له بالخیر وعلیه بالشر وصله وعائه وقیل فی قوله تعالی تدعوا من ادبر وتولی ای تعذب من قولهم دعاه الله اے عذبه وهذا قول المبرد وقد جاء دعوته زیدا بمعنی سمیته وهو فی التعدی کالاختیار۔
الصعو۔ خرد وک شدن ومنه الصعوة۔
القعو والقعو۔ گشنی کردن اشتر۔
الثغو والثغاء۔ بانگ کردن گوسپند۔
الوعو والوعاء۔ بانگ کردن شغبر
الضغو والضغو۔ چسپیدن انار بقبل الفعل
الضغو والضغاء۔ بانگ کردن روباه وگربه
الطغو والطغوت والطغیان والطغوان والطاغیة والطغوی۔ از حد درگذشتن وفعل یفعل وفعل یفعل لغتان فیه ووزن طاغوت فلعوت واصله فعلوت وفی الحدیث واذا افنا اے اذا اکثر۔
اللغو واللاغیة۔ نافرجام گفتن۔
لغاه۔ اے اتبعه۔
الجفاء۔ جفا کردن وقرار ناگرفتن چیزے برجای خویش وهذا یعدی بعن۔
العفو۔ بازداشتن۔
الخفو۔ بدرفشیدن برق ضعیف۔
الدفو۔ تمام کردن خسته۔
الرفو۔ رفو کردن وآرام دادن۔
الشفو۔ شتافتن دررفتن ودور دیدن۔
الصفاء۔ صافی شدن وصفوت القدر۔

الحفوت حفوتها و حفقت الناقة بسیار شیر شدن
الصفو و الصفاوة تمام شدن و دراز شدن
و الصفو بسیار شدن مال و غیره
الطفو و الطفو بر سر آب آمدن چیزے
و طفا الظبی بالظبو و یطفوا اذا خف على الارض
و اشتد عدوه
العفو جرم از کسے فرو گذاشتن و بعدی بعن ٦
و بعنه و یکسی شدن با سید احسان ناپدید
کردن اثر و بسیار گردانیدن العفو
بسیار شدن و منه الحدیث و عفا الوبر
العفاء ناپدید شدن اثر و عفوت له من
المرق اذا عرفت له و للاد اثرته به و عفوت
القدر اذا کبت فی اسفلها شاء
الغفو خواب کردن فی الحدیث فغفت غفوة ای نمت
نومة خفیفة و المعروف غفی و قلما یقال غفا
القفو و القفوة از پی فرا شدن و القفو
صحیح تذف گفتن و طعام بهی فرامهمان اول
الهفو بال جنبانیدن مرغ و گرسنه شدن
الهفوة الذلة و الهفو و الهفوف صوت
و جز آن هوا بر شدن
الهقو ورم شکم شدن یقال هقی الرجل فهو مهقو ٧
اصابه وجع فی البطن الزقو و الزقاء
و الزقی و الزقیة قاعه بانگ کردن خروس

الشقو غلبه کردن کسے را بشقاوت
اللقو قلب العوق لقی الرجل فهو ملقو اذا اصابه
اللقوة و سهی داء فی الوجه
الصقو بر ساختن و روشن کردن آئینه
و دندان و شمشیر و غیره
النقو مغز از استخوان بیرون کردن
الذکاء افروخته شدن آتش
الرکو گناه بر کسی نهادن و مصدر رکوت
الشی اصلحته و شددته و رکوت الحمل على البعیر
ضاعفته و فی الحدیث ارکو هذین یعنی اخرهما
یقال رکاه یرکوه اذا اخره
الزکو و الزکاء بالیدن کودک و
الزکاء بالیدن کشت و زیادت شدن
و بصلاح آمدن و بناز زیستن در خصب
و هذا الامر لا یزکو بفلان ای لا یلیق به
الشکو و الشکایة و الشکاء و الشکاة
و الشکیة گله کردن
العکو دنبال ستور بستن و فربه و زفت شدن شتر
و الترکیب یدل على تجمع و غلظ
المکو و المکاء شخولیدن و المکاء مصدر
مکت استه اذا کانت مفتوحة
البلو و الابتلاء الاختبار و یکون بالخیر و الشر
و قوله تعالى و نبلوا اخبارکم اے نکشف

ونظهر وجاز ان یوضع الابتلاء موضع الکشف لان القصد بالبلو الکشف فجاز ان یفسر بما یؤل الیه۔

التلاوة خواندن التلو و التلاء ازپے فراشدن و التلی فرا گذاشتن کسے

الجلاء۔ بالفتح از خان و مان بیرون کردن و بیرون شدن و روشن شدن الجلاء و التجلی عروس جلوه کردن و جلاها زوجها وصیفا ای اعطاها و الجلاء زدودن و اندوه را بردن و الجلاء و التجلی چشم روشن کردن بسرمه۔

الحلاوة۔ شیرین شدن و یقال حلا بعینی فی عینی یحلو حلاوتا و قال الاصمعی حلی فی عینی بالکسر و حلا فی فمی بالفتح الحلو و الحلوان کسی را چیزی دادن برسی که کرده باشد برسم ہدیہ و حلوت المرأة و حلیت حلوا و حلیا اذا جعلت لها حلیا۔

الخلو خالی شدن و بگذشتن الخلو و الخلاء خلوت کردن باکسے یقال خلا به و معه و الیه بمعنی واحد و خلوت به ای سخرت به

الدلو دلو از چاه برکشیدن و جاء الدلو بمعنی الادلاء فی الشعر و آهسته راندن شتر و دلوت بفلان الیک اذا استشفعت به الیه

السلو زائل شدن اندوه و عشق و لیدمی بعن و فعل یفعل کلاهما بالفتح لغة فیه شاذة

الطلو۔ بستن پای بچه چهار پاے که شگل ازد

العلو گردنکشی کردن و بلند شدن قوے گشتن بکاری و برزبر چیزے شدن و غلبه کردن مرکسی را و علاه بالسیف ای ضربه والترکیب یدل علی السمو والارتفاع مع کثره

الغلو از حد اندر گذشتن الغلاء گران شدن نرخ الغلو تیر بهوا اندر انداختن تا کدام دورتر شود۔

الفلو از شیر باز کردن و پروردن و شمشیر برسر زدن۔

القلو دولا باختن و گندم وغیره بریتابه بریان کردن و قلی الحمار الاتن ای طردها و قلت الناقة براکبها قلوا اذا تقدمت به

السمو بلند شدن السماوة حمله بردن فحل بر ماده و قد سموا اذا خرجوا للصید

اللهو بر آمدن دریا و رود و فی الحدیث تسمو الی نهره ای تحشع و تبذل۔

الکمو سقف پوشیدن و فی الحدیث اکموها ای استروها و روی اکیموها ای ارفعوها و خوّ من الکمو و هی الرمله المشرفه۔

النمو الثناء و النمی۔

الحنو والحنوة مهربانی کردن ویعدی بعلی
الحنو والحنایة خم دادن الماضی حنوت
وحنیت ومصدره الحنی وحنت النعجة
تحنو اذا اشتهت الفحل فهی حان وبهاحناء
الدنو نزدیک آمدن الدناءة ناکس
وفرومایه شدن
الرنو بالرا پیوسته نگریستن ویعدی بالی
الرناء بانگ کردن
السنو آب کشیدن وآب دادن گاو وشتر زمین را
العنو فروتنی نمودن ومقیم بودن بجای
ودر اسیری وپدید آمدن نبات ویفعل لغة فی
هذا عن الکسائی وعنوت الشیء اخرجته واظهرته
وعنت به امور نزلت
القنو والقنوة وا نهادن مال وجز آن
المنو آزمودن ومنیت لغة
الدهو والدهاء والدهاءة والدهاهیة
داهی شدن ودهی یدهی دهیا لغة فیه
الرهو رفتن بنرمی وآرامیدن دریا
ومیان پایها ازهم باز نهادن
الزهو کبر نمودن والماضی منه فعل والامر
من هذا القبیل اعنی زهی الرجل وعنی بالامر ونتجت
الناقة وما اشبهها تفعل وحکی ابن درید زها
یزهو بهذا المعنی ومنه از ماه دمیدن خرما وزرد شدن

غوره خرما ونزدیک آمدن زه گوسپند وزهت
الابل زهوا اذا سارت بعد الورد لیلة او اکثر
وزهوتها انا یتعدی ولایتعدی
السهو والسهوة غافل شدن
الشهوة والشهو آرزو بردن
الطهو پختن گوشت وپشدن در زمین
اللهو والملهی بازی کردن ومهت البقرة
مهاء بیاضها صافی شد
النهی والنهو من النهی

ومن المهموز الصحیح

الالب گرد کردن شتر وراندن آن ویفعل
لغة ولشکر گرد کردن
الابوق رمیدن والغابر یفعل ویفعل
الاخذ والتاخاذ فراگرفتن ویعدی بالباء
وبنفسه ویستعمل فی معان کثیرة منها ان یدل
علی العقاب کقوله تعالی فاخذناهم بالبأساء
وکذلک اخذ ربک وغیرهما ومنها ان یستعمل
للمقاربة کقولهم اخذ یقول کذا ومنها ان یتلقی
کما یتلقی به القسم کقوله تعالی واذ اخذ الله
میثاق الذین اوتوا الکتاب لتبیننه للناس
الاثر والاثارة روایت کردن
الاجر مزد دادن ویفعل لغة ومزدوری کردن
والاجر والاجور استخوان برکجی او بستن

والغابر يفعِل ويفعُل -
الأمرُ - فرمان دادن ويعدى الى المفعول الثانى بنفسه وبالباء وحكمه حكم الاختيار وبسيار كردن
الإمارة والإمرة - امير شدن والماضى فَعَل وفعُل ومصدرهما الإمارة -
الإباق - بگريختن -
الأُلوقُ - مقيم شدن وچريدن شتر درخت اراك راو پيوسته در شوره بودن و به شدن جراحت والغابر من هذا بالضم لاغير -
الأَلْكُ - لگام خائيدن -
الأُبولُ - بسنده كردن چهارپاى بگياه از آب
الأجلُ - شور انگيختن - الأجول - التأخر
الأفُول - فرو شدن آفتاب و ماهتاب و ستاره والغابر من الإباق الى ههنا يفعُل ويفعِل سوى الأَلك والأجول -
الأكلُ والمأكل - بخوردن -
الأملُ والأملة - اميد داشتن -
الأهلُ - كدخدائى شدن -
الأبنُ - متهم كردن وفى الحديث لا تؤبن فيه الحرم اى لا تذكر القبيح كان يصان مجلسه عن رفث القول -
الأجنُ والأجون والأسون - بگشتن آب از حال خويش والغابر من الأهل الى الأسون

يفعَل ويفعُل والأمر من الأخذ والأمر والأكل خذ ومر وكل ويجوز اؤمر من الأمر ايضا يدل عليه قوله تعالى وأمر اهلك بالصلوة والباقى ابنا على القياس وهو افعُل -

ومن المهموز الفاء والمضاعف

الأبُّ والأباب والأبابة - ساختن ورفتن را و عزم كردن بران - والأبُّ - دست بشمشير زدن از بهر كشيدن -
الأتُّ - غلبه كردن بحجت -
الأجُّ - دويدن شتر مرغ الأجيج - زبانه زدن آتش الأجوج - شور شدن آب الأجُّ - خفيدن شتر مرغ -
الأدُّ - بناليدن اشتر الى وطنه وكسى بلائى رسيد
الأرُّ - جماع كردن و آتش افروختن -
الأزُّ - بر جوشيدن ديگ الأزّ الإغراء والتهييج - بهم در شدن و وا هم آوردن -
الأسُّ - مصدر اسّ الشاة اى زجرها وقال اِسّ و اَسّ البنا اذا بناه على اساس
الأشُّ - قيام البعض على البعض للشر لا للخير
الأصُّ - سخت شدن -
الأضُّ - الالجاء الاضطرار والغابر يفعُل ويفعِل وشكستن
الأفُّ - اف كردن والغابر يفعُل ويفعِل -
الألُّ - بجهيدن و صافى شدن گونه و شتافتن

الصُّعَاءُ بانگ کردن گربه۔
الصَّوْعُ والتَّصْوَاعُ بگرانی برخواستن۔
النَّفْعُ گران کردن وبیفتادن
الهَمْعُ قصد بزرگی کردن وهو بعیر الی

باب فَعَلَ يَفْعِلُ بالكسر من السالم بفتح العين في الماضي وكسرها في المستقبل

التَّرْبُ خاک بر چیزے کردن۔
الثَّلْبُ نقص کردن۔
الجَدْبُ عیب کردن۔
الجَذْبُ کشیدن واسپ کره از شیر باز کردن وبیشترے از ماه بگذشتن۔
الجُلُوبُ والجَلْبُ پوست فراآوردن جراحت والغابر یفعُل ویفعِل۔
الحَصْبُ سنگ انداختن۔
الحَصْبُ افروختن آتش۔
الحَطْبُ هیزم جمع کردن وهیمه آوردن نزد کسی
الخَرْبُ شگافتن پوست باگوشت گزیدن مار
الخَشْبُ آمیختن وتیر خراشیدن اول بار ویقال خشبت الشعر اذا قلته کما یجی ولم تتنوق فیه
الخَضْبُ سبز شدن درخت الخِضَابُ والخَضْبُ خضاب کردن۔
الشَّذْبُ پوست از درخت باز کردن۔
الشُّطُوبُ دور شدن وفی الحدیث فشطب

الزرمح ای عدل۔
الضَّرْبُ شیر بر هم دوشیدن وبول باز داشتن وضرب الصبي يضرب اذا كان يمكث لونًا لا يحدث۔
الضَّلْبُ بر دار کردن تپ گرم شدن ویعدی بعلی
الضَّرْبُ والمَضْرَبُ والتَّضْرَابُ زدن
الضَّرْبُ والمَضْرَبُ رفتن والضَّرْبُ پدید کردن ودست کسی در مال وی فروبستن ویعدی بعلی وضربت عنه ای ترکته واسکت عنه ومنه افنضرب عنکم الذکر صفحًا وضربت الارض وضربت ایضًا فرد آمد بروی فی قوله تعالی فضربنا علی آذانهم ای منعناهم ای یسمعوا لان النائم اذا سمع انتبه والمعنی انمناهم ومنعناهم السمع الضِّرَابُ کشتی کردن شتر الضُّرُبَانُ جستن جراحت وریش از درد
العَصْبُ کشتی کردن وبکردادن [illegible]
العَصْبُ گرد آمدن شتر بر آب فعل لغة فیه وخیو بر دهن خشک شدن ویعدی بالباء وبنفسه وسر وابستن وشاخهای درخت بهم باز بستن وبستن ران شتر تا شیر دهد وخایه کشتن تا بیفتد۔
العَضْبُ بریدن وبعصا بزدن ودشنام دادن ویقال عضبه اضعفه۔

اَلْغَضْبُ۔ بستم بستدن و يعدى الى المفعول الثانى بعلى ومن۔

اَلْغَلْبُ وَالْغَلَبُ وَالْغَلَبَةُ وَالْغَلَبَةُ وَالْغُلُبَّى غالب گرديدن

اَلْقَسِيْبُ۔ بانگ كردن آب۔

اَلْقَشْبُ۔ زهر دادن وفى الحديث قشبنى ريحها اى صار ريحها كالسم فى انفى و زهر درطعام كردن وكسى را به بدى ياد كردن وفى حديث عمر من قشبنا اراد ان ريح الطيب فى حال الاحرام قشب ان ريح النتن قشب وفى حديث ايضا قشبك المال اى ذهب بعقلك والباب يدل على شيئين احدهما جدة فى الشئ والثانى خلط شئ بشئ

اَلْقَصْبُ۔ پاره پاره كردن گوشت و عيب كردن ونای زدن وقصب البعير اى امتنع من شرب الماء قبل ان يروى وقصبته انا فهو بعير قاصب وناقة قاصب ايضا۔

اَلْقَضْبُ۔ بريدن و به قضيب زدن۔

اَلْقَطْبُ وَالْقُطُوْبُ۔ پيشانى فراهم كشيدن

اَلْقَطْبُ۔ آميختن شراب و بريدن وگوشه جوال و پاره در هم افگندن۔

اَلْقَلْبُ۔ بازگردانيدن و بازگون كردن و بر دل زدن و دل خرما كشيدن و سرخ شدن غوره خرما۔

اَلْكَتْبُ۔ فراهم آوردن وفى الحديث اذا اكثبوكم اى قربوا منكم۔

اَلْكَذِبُ وَالْكِذْبُ وَالْكَاذِبَةُ وَالْكِذَّابُ وَالْمَكْذُوْبُ وَالْمَكْذُوْبَةُ وَالْاُكْذُوْبَةُ دروغ گفتن وفى هذا الاصل اشكال وانا اوضحه اعلم ان الكذب ضرب من القول فاذا جاز ان يتسع فى القول فيجعل غير نطق نحو قد قالت الانساع للبطن الحقى وامتلأ الحوض وقال قطنى حسبى وفكر ثم قال فى التفكير وغيرها فكذلك يجوز فى الكذب ان يجعل غير نطق نحو كذب القراطف وكذب الصبوح وكذب العتيق وكذب عليكم الحج وما اشبهها وكما اذا اخبر عن الشئ على خلاف ما هو به كان انتفاء الصدق فيه فكذلك كذب فى هذه المواضع يدل على انتفاع هذه الاشياء فمعنى كذب القراطف اى هى منتفية فاوجدوها بالغارة وكذلك كذب العتيق اى لا وجود للعتيق الذى هو التمر فاطلبيه واذا لم تجدا التمر فكيف تجدين الغبوق ومعنى الجميع ان هذه الاشياء منتفية اى معدومة ليس لها وجود فاوجدوها وقيل معنى الجميع الاغراء وقيل الوجوب ومما يقوى القول الاول قوله تعالى ليس لوقعتها كاذبة وضع الكاذبة موضع الانتفاء وتحريره معنى الآية

ان الباری تعالی نفی الاتقاء بقوله لیس
فاذا نفی الاتقاء کان اثباتا فیصیر التقدیر
وقعتها ثابتةٌ وللکلام فی هذا الموضع مجالٌ
وفی ما ذکرتُ کفایةٌ۔
اَلْکَسْبُ۔ کار کردن وحاصل کردن کسبی چیزی را
اَللَّتْبُ۔ جامه پوشیدن وکار در سینه شتر زدن
اَللَّسْبُ۔ گزیدن کژدم و بتازیانه زدن
اَللِّهِیْبُ۔ گردیدن گریستن در سینه۔
اَلنُّحَابُ اَلنُّهَابُ اَلنَّزِیْبُ۔ بانگ کردن
آهو قال ابن درید هو للذکر خاصةً۔
اَلنَّسِیْبُ وَالتَّشْبِیْبُ۔ بپای کردن ونصب
کردن حرف ویستعمل فی الاعراب وشمنی کردن
باکسی ویعدی باللام وسرود گفتن برطریق
عرب وهذا فی الحدیث ونصب القوم ساروا
یومهم وهو سیر لیّنٌ۔
اَلنَّعْبُ وَالنَّعِیْبُ وَالنُّعْبَانُ وَالنَّعَبَانُ
وَالنُّعَابُ۔ بانگ کردن کلاغ وفعل یفعل
لغة فیه ونعب الدیک علی الاستعارة۔
اَلْهَدْبُ۔ دوشیدن شتر وخرما رفتن۔
اَلْهَضْبُ۔ باران بارانیدن وهضب
القوم ای افاضوا فیه وارتفعت اصواتهم
اَلْبَلْتُ۔ بریدن۔
اَلْحَلْتُ۔ سر بستردن ووام گزاردن۔

اَلْخُفُوْتُ۔ بیارامیدن آواز اَلْخُفَاتُ
ناگاه مردن اَلْخَفْتُ۔ پنهان راز گفتن
اَلرَّفْتُ۔ خرد مرد کردن۔
اَلسَّبْتُ۔ موی تراشیدن وشنبه کردن
وبشتاب رفتن وگردن زدن وقیام کردن
جهودان بروز شنبه وارسال الشعر عن العقص
اَلصَّلْتُ۔ اسپ تاختن وجاءنا بلبن یصلت
ومرق یصلت اذا کان قلیل الدسم کثیر الماء
اَلْعَرْتُ۔ جنبیدن نیزه ودرخشیدن برق
اَلْعَفْتُ۔ برپیچانیدن دست تا بشکند
وشکستن سخن از لکنت۔
اَلْعَمْتُ۔ کره هیه کردن پشم از بهر رشتن عَمِتَ
الطعامُ عمتاً اذا اثقل علی قلبه۔
اَلْفَرُوْتُ۔ خشک شدن خون در جراحت
اَلْکَبْتُ۔ برروی افگندن وهلاک کردن
وخوار کردن وواگردانیدن وبپیچانیدن چیزی
اَلْکَفْتُ۔ فراهم آوردن وفی الحدیث
اکفتوا صبیانکم وبشتافتن ونیک راندن بیرانیدن
وصرف الشیء عن وجهه۔
اَللَّفْتُ۔ بگردانیدن وبپیچانیدن چیزی
وهذا فی الحدیث۔
اَلنَّحْتُ۔ تراشیدن ویفعل بالفتح لغة و
قرأ الحسن وتنحتون من الجبال۔

الْنَّبِيْتُ۔ تیر انداختن و بانگ از جوشیدن
و از خشم جوشیدن۔
الْهَبِيْبُ۔ کالزبیر الا انه دونه و فی الحدیث
فرأیت الشیطان ینبت ای یصوت۔
الْهَبْتُ۔ بشمشیر زدن و کم کردن جاه کسی
وکلاهما فی الحدیث۔
الْهَرْتُ۔ دریدن جامه و نیک پختن گوشت
و طعن کردن در کسی۔
الْهَفْتُ وَالْهُفَاتُ۔ تطایر الشیٔ لخفته
وکل شیٔ انخفض واتضع فقد هفت۔
الثَّلْثُ۔ سوم شدن و سه بکردن۔
الضَّبْثُ۔ سخت بگرفتن و یعدی بالباء۔
الْعَبْثُ وَالْعَلْثُ وَالْغَبْثُ وَالْغَلْثُ
آمیختن وَالْعَلْثُ۔ بیرون نا آمدن آتش
از آتش زنه و فرث کبده و فرثا ای نثرته۔
النَّفْثُ۔ دردمیدن والغابر منهما یفعل و یفعل
الْحَبْجُ۔ چوب زدن الحبجة الحبق۔
الحَدْجُ۔ پالان شتر و ساز آن بر شتر نهادن
و تیز نگریستن بکسی و چیزی بکسی انداختن
و گناه کسی بر دیگری نهادن۔
السَّحْجُ۔ بر زمین زدن و آتش برافروختن
النَّشِيْجُ۔ بنفرخیدن و یفعل لغة فیه۔
الشَّجُّ۔ کبر کردن۔

الْخَبْجُ۔ بعصا زدن وَالخَبْجُ والخُبَاجُ الحبق
الْخَدْجُ۔ بچه افگندن شتر پیش از وقت و
اگرچه تمام خلق شده باشد الخلج۔ کشیدن
و بابرو و بچشم اشاره کردن۔
الدَّبْجُ۔ بیاراستن بهار زمین را۔
الدَّلْجُ وَالدَّلِيْجُ۔ کشیدن پای از ستوری
الدَّمْجُ۔ پر کردن مشک۔
السَّمْجُ۔ دروغ گفتن۔
الشَّرْجُ۔ بهم آوردن گوشه جوال و خشت
را خره کردن۔
الضَّرْجُ۔ شگافتن۔
الْعَسْجُ۔ گردن بازیدن شتر در وقت رفتن
الْعَفْجُ۔ بعصا زدن و جماع کردن۔
الْعَمْجُ۔ زود رفتن۔
الْغَنْجُ۔ غناج ساختن دلورا۔
الْهَمْلَجُ۔ راهوار رفتن اسپ۔
الْفَنْجُ۔ اندک اندک خوردن شراب فعل فعلا
لغة فیه فلان یجر الفنج ای لا یُنْزِرُ۔
الْفَرْجُ۔ اندوه وا بردن والاسم الفرج
بالتحریک والترکیب یدل علی تفتح فی الشیٔ
الْفَشْجُ۔ پای از هم باز نهادن برای بول۔
الْفَلْجُ۔ وا بخشیدن و زمین مساحت کردن و
گذیت بر کسی نهادن و فی الحدیث لیج به

ای ضرع وکذلک اذا سقط من قیام و نجحت به الارض اذا جلدت بها الارض -
اَلنَّجْحُ - بیاپیختن -
اَلنَّبْجُ - اَلضُّراطُ -
اَلنَّتْجُ - بچہ گرفتن از شتر و گوسپند و انچہ بدان ماند ومنہ الحدیث ہل تنتج ابل قومک ای تولّد یا فتلی نتاجہا اَلنِّتَاجُ - زادن شتر والفعل من ہذا انتجت الناقۃ -
اَلنَّسْجُ - بافتن والغابر ینسِج وینسُج نسجت الریح الرّبع اذا تعاورتہ ریحانِ طولاً وعرضاً تشبیہا بنسج الحائک اَلنَّشِیْجُ - گریستن باواز و آواز دادن مشک وخم ودیگ از جوشیدن
اَلنَّقْحُ - بیرون آمدن چوزہ از خایہ -
اَلنَّفَجَانُ - برجستن خرگوش وفی الحدیث فنفجت بہم الطریق ای رمت بہم فجاءہ -
اَلحَدَجَانُ - نرم رفتن پیران -
اَلحَرَجُ - بسیار گشتن وگفتن ورفتن آب و در مجامعت افراط کردن -
اَلفَلْجُ - بانگ کردن فحل -
اَلمَنْجُ - دادن منحتہ اعزفیہ -
اَلنَّتْجُ و اَلنُّتُوْجُ - تراویدن آب از مشک عرق از تن -
اَلنَّضْحُ - آب زدن وتشنگی نشاندن ونضحوہم بالنبل ای رموہم ونضح عن نفسہ اذا دفع عنہا بحجۃ ونضح بالعرق ای عرق -
اَلنَّطْحُ - بیرون زدن والغابر ینطَح وینطِح
اَلنَّکْحُ و اَلنِّکَاحُ - زن کردن وشوی کردن ومجامعت کردن -
اَلقَلْحُ و اَلقَلِیْحُ - بانگ کردن فحل وفعیل یفعل لغۃ فیہ -
اَلنَّتْحُ - بافتن وبیرون کشیدن چیزی از جاے ٹحد الرجل کدّہ بالمسئلۃ ونما لنساء الرجل افنا ہن مادہ -
اَلجَلْدُ - بر پوست زدن وتازیانہ زدن وجلدت الارض اذا اصابہا الجلیل وفی الحدیث فجلد بالرجل نوما ای سقط وکان یجالہ تجلدا ے یکذّب -
اَلحَشْدُ - مقیم شدن -
اَلحَرْدُ - آہنگ کردن ومنہ قولہ تعالیٰ وغدوا علی حرد قادرین قالوا علی قصد وقالوا علی منع من حاردت الابل اذا قلت البانہا اَلحُرُوْدُ - ازمیان قوم بایکسو شدن
اَلحَشْدُ - فراہم آمدن -
اَلحَفْدُ و اَلحُفُوْدُ و اَلحَفَدَانُ - بشتافتن شتر مرغ وشتر ومردم در خدمت ومن ہذا الباب والیک نسعیٰ ونحفد -

اَلْحِقْدُ - کینہ گرفتن والماضی حَقِدَ حِقْدًا لغۃ فیہ

اَلْخَضْدُ - نیک خورون و بدو ورآوردن چوب

بیراستن خار ومنہ فی سدرٍ مخضود وکل رطب

قضبتہ فقد خضدتہ ومثل اکل القثاء والعنب

وغیرہا وفی الحدیث انکم لم تخضدوا

ای تا بیسم بطرا مرتہا لم یصبہا ذبول والا انعصاد

وقیل صوابہ لم تخضد یقال خضدت الثمرۃ

خضدا اذا اغبثت ایا ما فتمرت الثمرۃ واثروت

اَلرِّفْدُ - یاری کردن وعطا دادن ومانند

شمذرین سافتن شتربا -

اَلرَّمْدُ - ہلاک شدن -

اَلزَّبْدُ - عطا دادن وشیر جنبانیدن

تا مسکہ برآرد -

اَلشَّرْدُ وَالشُّرُوْدُ - رمیدن -

اَلصَّفْدُ - بند کردن -

اَلصُّلُوْدُ - کند شدن آتش زنہ وفی الحدیث

ابیض یصلد ای یبرق ویبص بصیصًا -

اَلضَّمْدُ - دارو بر جراحت بستن وبفعل لغۃ فیہ

و دو دوستگان بہم داشتن ودور ولی کردن

وربما قالو ضمدہ بالعصابۃ بہا علی الراس

اَلْعَصْدُ - پیچانیدن ومنہ اَلْعَصِیْدَۃُ

وَالْعُصُوْدُ - مردن -

اَلْعَضْدُ - درخت بریدن اَلْعَضَدَانُ

صفت رجلیہ فوصب من غیر عدو -

اَلْعَقْدُ وَالْعُقُوْدُ - گرہ وبیع بستن سوگند

بقصد خوردن وپیمان کردن - وَالْعَقْدُ

ستبر شدن انگبین وغیرہ وفی الحدیث من

عقد لحیتہ ای جعدہا -

اَلْعَمْدُ - القصد ویعدی باللام وعمدت الشیء

اقمتہ بعماد وعمدہ المرض اسقدحہ والاعماد

اکثر وعمدت الرکیۃ کثر ماؤہا -

اَلْعُنُوْدُ - ستیزہ کردن والفاعل عنید وعاند

وعنود ویعند لغۃ -

اَلْغَمْدُ - شمشیر در نیام کردن الغابر یفعل ویفعل الاغماد اکثر

اَلْفَصْدُ - رگ زدن وہو متعد -

اَلْفَقْدُ وَالْفِقْدَانُ - گم شدہ جستن ونایافتن

اَلْقَرْدُ - روغن در مشک گرد کردن -

اَلْقَصْدُ - آہنگ کردن ویعدی بنفسہ

وباللام وبالی وشکستن چوب اوکردن میانہ ستین

اَلْقَلْدُ - نیک تافتن رشتہ -

اَلْکَبْدُ - بر جگر زدن وفی الحدیث کبدہم

البرد ای شق علیہم وضیق -

اَلْکَنْدُ - بریدن -

اَلْکَسْدُ - شیر خوردن آہو برہ از مادر وقیل

فعلا لغۃ فیہ ولیسیدن انگبین -

اَلنَّضْدُ - برہم نہادن -

اَلْعَرْدُ۔ الصرت وزرد کردن جاسر
و ہذا فی الحدیث۔
اَلْحَبْذُ۔ کشیدن وہو غیر مقلوب۔
اَلْحَنْذُ۔ بریان کردن گوسپند و مانند آن
و نجوی آوردن اسپ و سوختن آفتاب
چیزیرا شمذت الناقۃ شمازا ای لقحت فشالت بذنبہا
اَلْفَلْذُ۔ پارہ دادن از عطا۔
اَلنَّبْذُ۔ افگندن ومنہ اتخاذ النبیذ۔
اَلنَّبَذَانُ۔ جستن رگ۔
اَلتَّبْرُ۔ شکستن ومنہ التّبر والتّبار۔
ہلاک شدن وفعِل لغۃ فیہ۔
اَلتَّمْرُ۔ خرما دادن۔
اَلثَّمْرُ۔ پختہ شدن میوہ جدر الشئ استیصالہ
اَلْجَزْرُ۔ بریدن خرما۔
اَلْحَضْرُ۔ اندک دادن وپیوند در دامن
خیمہ دادن ونگریستن گند شدن چشم از مسادون
اَلْحَفْرُ۔ زمین کندن وشوخ گرفتن بیخ دندان
وفعِل فعلاً لغۃ ردیۃ فی ہذا ولاغر کردن
اَلْحَقْرُ۔ خوار داشتن۔
اَلْخَتْرُ وَالْخُتُورُ۔ غدر کردن وفعل لغۃ فیہ
اَلْخَسْرُ وَالْخَسَارَۃُ۔ کاشتن وفعِل یفعل لغۃ
فیہ وکلاہما قرأ بلال بن ابی بردۃ ولا تخسروا المیزان
اَلْخَنْرُ۔ چیزی بد از میان نیک بیرون کردن

اَلْخَطْرُ وَالْخَطَرَانُ وَالْخَطِیرُ۔ نبان جنبانیدن
شتر اَلْخَطَرَانُ۔ خرامیدن وجنبانیدن نیزہ وخطر
الرمح ارتفاعہ وانخفاضہ للطعن۔
اَلْخَفْرُ وَالْخِفَارَۃُ۔ زنہار دادن وعہد
بجای آوردن۔
اَلْخَمْرُ۔ خمر دادن ومنہ اَلْخُمُوْرُ۔ وشرم
داشتن وپوشیدن گواہی۔
اَلدَّفْرُ۔ الدفع۔
اَلزَّبْرُ۔ تہدید کردن ونبشتن۔
اَلزَّفِیْرُ۔ التنفس بشدۃ وفعل یفعل لغۃ فیہ
اَلزَّفْرُ۔ برداشتن بار۔ اَلزَّفِیْرُ۔ اول
بانگ خر وتابیدن والاسم منہ اَلزَّفْرَۃُ
اَلزِّمَارُ۔ بانگ کردن شتر مرغ۔
اَلسَّفْرُ۔ رفتن وموی روی برہنہ کردن۔
ونبشتن اَلسِّفَارَۃُ۔ نیک کردن میان
قوم اَلسُّفُوْرُ۔ بسفر شدن وسفرت البعیر
بالسفار وہی حدیدۃ توضع علی انف البعیر
مکان الحکمۃ من انف الفرس وربما کان خیطا
یشد علی خطام البعیر ویدار علیہ ویجعل بقیتہ ما ما
اَلشَّخِیْرُ۔ بانگ کردن خر۔
اَلصَّبْرُ۔ شکیبائی کردن وباز داشتن ویقال
قتل فلان صبرا وحلف صبرا اذا حبس علی
القتل حتی یقتل وعلی الیمین حتی یحلف

اَلصَّفِيرُ سیٹی بجانا لیدن۔
اَلضَّبْرُ دستہ کردن کتاب ونحوہ وثب
الفرس جامعًا قوائمہ۔
اَلضَّفْرُ۔ بافتن رسن بافتن گیسو ونحوہ ودویدن
اَلطَّحِيرُ۔ الزَّحِيرُ ويفعل لغۃ فيہ عن القتيبي۔
اَلطُّمُورُ۔ الوثب۔
اَلعَتْرُ وَالعَتَرَانُ۔ جنبیدن نیزہ وَالعَتْرُ
عتیرہ کشتن وہی ذبیحۃ کانت تذبح فی
رجب فی الجاہلیۃ۔
اَلعَجْرُ کردن بدودر آوردن ومنہ
الفرس ذنبہ تعجرہ فی العدو ثم قيل عجر
الفرس يعجر عجرًا اذا مر مسرعًا۔
اَلعُذْرُ وَالعُذْرَى۔ معذور داشتن
ومنہ الحديث من يعذرنی من رجل اے
من يقوم بعذری ان کافاتہ عن سوء صنيعہ
فلا يلومنی بل يلومہ۔ اَلعَذْرُ
سر افسار براسپ کردن ويفعل لغۃ فيہ وختنہ
کردن وبسیار عیب شدن وعذرہ اللہ من
العُذْرَۃ فعذر وہو معذور اذا ہاج بہ وجع
الحلق من الدم۔ اَلعَذْرُ۔ المنع والرسم۔
اَلعُسْرُ وَالمَعْسُورُ۔ وام خواستن در وقت
تنگدستی غريم ويفعل لغۃ فيہ والمفعول مثل
معسور والمقتول وغيرہما لايکون مصدرًا

عند سيبويہ البتۃ ويتاولہ علی انہ صفۃ قال
والمستغنی بہذا عن غيرہ وعند غيرہ يجوز ان يكون
مصدرًا۔ اَلعَسْرُ وَالعَسَرَانُ۔ دنبال
بر داشتن شتر وبعد ہی بالباء وعسرت المرأۃ
اذا عسر ولادہا۔
اَلعَشْرُ۔ دہم شدن دوہ بکردن۔
العصر۔ افشردن انگور وزیتون وغیرہ
وعصر القوم ای مطروا ومنہ قولہ تعالیٰ وفيہ
يعصرون ای ينجون من العصر وہو النجاۃ۔
اَلعَفْرُ۔ در خاک مالیدن وکشتن وادن خرما
وعفر الزرع ان يسقى سقيۃ ثم يترک اياما
لا يسقى فاذا عطش سقى فيصلح علی ذالک۔
اَلعَقْرُ پے کردن وریش کردن درخت
خرما بریدن وفی الحديث ان لا يعقر مرعاہا
اے لا يقطع شجرہا وفی حديث آخر يعقرک
اللہ اے يہلکک واصلہ من عقر النخل وہو
ان يقطع رؤسہا فتيبس۔
اَلعَكْرُ۔ حملہ بردن پس اَلعَكْرُ وَالعُكُورُ
واگردیدن والغابر يفعل ويفعل۔
اَلعَمْرُ۔ بیوفائی کردن۔
اَلعَصْرُ پیچیدن ودوا داشتن۔
اَلمَغْفِرَۃُ وَالغَفْرُ وَالغُفْرَانُ۔ آمرزیدن
اَلغَفْرُ۔ واپوشیدن وبار دربار دان نہادن

والتركيب يدل على خبط الشئ باليد۔
اَلصَّفْرُ۔ علف در دہان شتر کردن و جستن و ہا في الحديث و جماع کردن و پویہ رفتن
اَلْعَجْزُ وَالْمَعْجِزُ وَالْمَعْجِزَةُ۔ ناتوان شدن وَالْمَعْجِزُ بکسر الجيم شاذ و کذلک کل ما کان على ہذا الوزن من باب فَعَلَ يَفْعِلُ فالقياس مَفْعَل بفتح۔
اَلْعَشَزَانُ۔ مشية المقطوع الرجل۔
اَلْعَكْزُ۔ باہم آمدن۔
اَلْعَرْكُ۔ بسپوختن ونحوہ و پای در رکاب کہ از پوست خوب باشد نہادن۔
اَلْغَمْزُ۔ بچشم نمودن وسخت افشردن و غمز الدابۃ من رجلها وغمزت الكبش مثل غبطت۔
اَلْفَنْزُ۔ جدا کردن نصيب۔
اَلْقَفَزَانُ وَالْقَفْزُ۔ برجستن۔
اَلْكَنْزُ۔ گنج نہادن وخرما در باروان نہادن
اَللَّبْزُ۔ بخوردن وضرب الناقۃ بجميع خفها۔
اَللَّمْزُ۔ عیب کردن والغابۃ يفعل ويفعل واصلہ الاشارۃ بالعين ونحوها ولمزۃ لمزاً اى ضربہ ودفعہ۔
اَلنَّبْزُ۔ لقب نہادن۔
اَلنَّقَزَانُ۔ بالفار برجستن

اَلْهَمْزُ۔ حرف را ہمزہ کردن وافشردن و عیب کردن ورجل ہمزۃ ہمزاً مثل لمزۃ لمزاً۔
اَلْجُلُوسُ وَالْمَجْلِسُ۔ نشستن اَلْجَلْسُ بنجد شدن۔
اَلْحَبْسُ۔ بازداشتن۔
اَلْحَدْسُ۔ برگمان گفتن و بشدن در زمین نہ بصیرت و بیفگندن وفرو خوابانیدن شتر وحدس بسہم اى رميت بہ۔
اَلْخَلْسُ۔ ربودن۔
اَلْخَمْسُ۔ پنجم شدن و پنج بکردن۔
اَلدَّعْسُ۔ الضرب بالرجل وقيل المداسۃ في الصدر بالرجل۔
اَلسَّدْسُ۔ ششم شدن و شش بکردن۔
اَلضَّرْسُ۔ دندان بر چیز نہادن و جزآن و پیدن چاہ بسنگ وضرسہم الزمان اى شد عليهم ضرس وبالتحريک کند شدن۔
اَلطَّلْسُ۔ اَلطَّمْسُ و محو کردن۔
اَلْعَبْسُ وَالْعُبُوسُ۔ روى ترش کردن
اَلْعَجْسُ۔ باز داشتن از کار سخت و سخت بگرفتن چیزے۔
اَلْعَدْسُ۔ بشدن در زمین نہ بر ہدایت و برگمان گفتن وشدۃ الوطی۔
اَلْعَفْسُ۔ الحبس والابتذال والضرب وسوق الابل

اَلنَّکْسُ ـ ردّ کردن آخر الشیٔ الی اوله و بینی شتر با دست دی بستن تا رام شود و منه الحدیث اَنکسوا انفسکم ای قدعوها و کذوها و شیر بز خود ی رتحقیق
اَلعَلْسُ ـ شراب خوردن ـ
اَلغَرْسُ ـ درخت نشاندن ـ
اَلغَطْسُ ـ وَالغَمْسُ ـ بآب فرو بردن ـ
اَلفَرْسُ ـ گردن فرو شکستن و اصل الفرس هذا ثم صیر کل قتل فرسًا و قد نهی عن الفرس فی الذبح و هو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد ـ
اَلفَطْوسُ وَ اَلفُقُوسُ ـ مردن ـ اَلفَقْسُ غایة تباه کردن مرغ ـ
اَلقَبْسُ ـ کسے را علم آموختن و آتش دادن و طلب کردن آن ـ
اَلقَرْسُ ـ سخت شدن سرما و افسردن آب ـ
اَلقَلْسُ ـ قی کردن و کف اندا ختن شراب ـ
اَلکَبْسُ ـ انبا شتن و جاے ناگاه بغارت فرو گرفتن و سر در جامه فرو بردن ـ
اَلکَدْسُ ـ اسراع المثقل فی السیر و العطاس ایضًا و فی الحدیث و مکدوس فی نار جهنم اے مدفوع یقال تکدس الانسان علی راسه اذا دفع من ورائه فسقط
اَلکُنُوسُ ـ در آشیان شدن آهو و گوزن کی نبراهی
اَللَّبْسُ ـ پوشیده کردن قوله و لیلبسوا علیهم دینهم بفتح الباء و یجوز ان یکون لغة غیر مشهورة و یجوز ان یراد به شدة الخلاطة ای دینهم فشبه بلبست الثوب فحمل علیه ـ
اَللَّطْسُ ـ اَلوَطْیُ و الدّق الشدید ـ
اَلمَکْسُ ـ مکاس کردن در بیع و باز ستدن
اَلنَّبْسُ ـ سخن گفتن بستعمل فی النفی یقال ما نبس بکلمة
اَلنَّفْسُ ـ بچشم کردن ـ
اَلهَمْسُ ـ پوشیدن در گفتن با کسے
اَلهَجْسُ ـ چیزے در دل افتادن ـ
اَلهَرْسُ ـ کوفتن و منه الهریسة ـ
اَلهَلْسُ ـ لاغر کردن و جل مهلوس العقل اے مسلوبه و قد هلس ـ
اَلهَمْسُ ـ آواز نرم دادن ـ
اَلحَرْشُ ـ صید کردن سوسمار و منه الحدیث یغفر من الحرش یعنی الخدیعة و خراشیدن ـ
اَلحَفْشُ ـ آب دویدن از مطره و گرد کردن و الفرس یحفش ای یاتی بجری بعد جری و هم یحفشون علیک ای یجتمعون و یتالبون ـ
اَلحَنْشُ ـ صید کردن و بدو در آوردن
اَلخَدْشُ ـ خراشیدن ـ
اَلخَرْشُ ـ مثله و الکسب ایضًا ـ
اَلعَمْشُ ـ افزون شدن ـ
اَلغَبْشُ ـ تاریک شدن شب ـ
اَلقَرْشُ ـ گرد کردن و کسب کردن

بیهمیت قریش وہی فی الاصل دابۃ فی البحر۔
اَلقَمْشُ۔ فراہم آوردن از جا بہا۔
اَلکَدْشُ۔ اَلخَدْشُ والکسب والسوق الشدید والطرش
اَلخَدْشُ اَلتَّنَشُ و چیزے بمنقار از جائے
بیرون کردن وما نتشت منہ شیئا ای ما اصبت
اَلنَّکْشُ۔ آب ہمہ بکشیدن از چاہ۔
اَلہَبْشُ۔ الجمع والکسب۔
اَلہَرْشُ۔ در جستن سگ یقال ہرش القوم
وہو ان تیحرکوا ویطلی بعضہم فے بعض۔
اَلخَرْصُ۔ دریدن جامہ در کوفتن۔
اَلحِرْصُ۔ آرزوی والنعت حریص وفعل یفعل
فیہ لغۃ قلیلۃ۔
اَلخَبْصُ۔ خلط الشیٔ بالشیٔ ومنہ الخبیص صرت
السماء عرصا دام برقہا۔
اَلعَقْصُ۔ رشتہ بر سر شیشہ بستن۔
اَلعَقْصُ۔ تافتن موے۔
اَلغَلْصُ۔ قطع الغلصمۃ غمصہ غمصا استصغرہ
ولم یرہ شیئا یقال غمص فلان النعمۃ اذا لم یشکرہ
وغمصت علیہ قولا قالہ ای عبتہ علیہ وہو مغموص
علیہ ای مطعون فی دینہ وفعل یفعل فعلا وفعلا
لغۃ فی ہذا الترکیب عن الفارابی وغیرہ والاخبار
تدل علی الکسر منہا قولہ وغمص الناس والغمص
الفتیا وغمص اللہ الخلق۔

اَلقَرْصُ۔ بریدن وشکافتن و برقرلیفہ زدن
اَلقَبْصُ۔ بسر انگشتان فراگرفتن والقبص
الخفۃ والنشاط والنعت قابص عن الفارابی
واوردہ الجوہری فی باب فعل بالکسر قال مصدرہ
اَلقَبَصُ والنعت قابص قلص الظل ای نقص والماء
ای ارتفع فی البیر والشفۃ ای انزوت والثوب
ای انزوی بعد الغسل ومصدر الجمیع القلوص
والترکیب یدل علی انضمام بعض الشیٔ الی بعض
اَلقَنْصُ۔ صید کردن۔
اَلنُّکُوصُ والنَّکِیصُ والنُّکْصَانُ۔
برگشتن ویفعل ویفعل لغۃ فیہ
اَلنَّمْصُ۔ موی برشتہ ازروی بکندن
زن ومنہ الحدیث لعن اللہ النامصۃ۔
اَلجَرْضُ۔ فرو بردن آب دہن بر اندوہ
وخشم ویعدی بالباء ویقال ہو یجرض بنفسہ
ای یکاد یقضی۔
اَلحَبْضُ۔ تیر در پیش تیرانداز افتادن وحق
کسی باطل شدن وکم شدن آب چاہ۔
اَلحَفْضُ۔ چوب خم دادن وچیزے از دست بیفگندن
اَلخَفْضُ۔ فرو داشتن آواز وخوش بازیستن
گردانیدن گشتن ونرم رفتن شتر وخفض کردن
حرف وہو فی الاعراب بمنزلۃ الکسر فے البناء
فی مواضعات النحویین اَلفَضُّ شکستن کردن

اَلرَّبُوْضُ۔ فرو خفتن گاو و گوسپند و اسپ و سگ، ومنہ الحدیث فاربض فی دارہم ظبیا قیل اقم فی دارہم آمنا لا تبرح کانک ظبی فی کناسہ قد امن حیث لا یری انسیا وقیل آخر ان یاتیہم کالمتوحش لانہ بین ظہرانی الکفرۃ فمتی رابہم ریب نفر عنہم شاردا والربوض فی الکبش کالجثور فی الفحل

اَلرَّفْضُ۔ پراگندہ کردن شتر در چراگاہ۔

اَلرُّفُوْضُ۔ پراگندہ شدن ایشان۔

اَلرَّمْضُ۔ گوسپند با پوست در زیر خاکستر و سنگ کردن تا پختہ گردد و پیکان میان دو سنگ نہادن و بران کوفتن تا تنک گردد و یفعل و یفعل لغۃ

اَلْعَرْضُ۔ پیش آمدن یقال عرض لہ امر کذا و عرضت لہ القول وعرضت بالکسر لغۃ عرضا عن ابی زید ومر بی فلان فما عرضت لہ وما عرضت لہ لغتان جیدتان و آشکارا کردن و عرضہ کردن و بدل دادن و عرض الرجل اذا اتی العروض وہی مکۃ والمدینۃ وما حولہما وعرضت الناقۃ اذا اصابہا کسر او آفۃ۔

اَلْغَرْضُ۔ پر کردن و کم شدن شیر تازہ دادن

اَلْفَرْضُ۔ فریضہ کردن و عطا دادن و اصل الفرض الحز فی الشئ یقال فرضت الزند والسواک

اَلْفُرُوْضُ۔ بیرون شدن گاو و یفعل لغۃ فی ہذا

اَلْقَبْضُ۔ بشتافتن ومنہ صافات ویقبضن فی احد القولین و بشتاب راندن و فراگرفتن پنجہ و تنگ کردن و قبض فلان ای مات فہو مقبوض

اَلْقَرْضُ۔ بگشتن از چیزی ومنہ تقرضہم ذات الشمال ای ناحیۃ الشمال و شعر گفتن و بریدن بناخن بیرای و بریدن موش با جامہ و یا داش دادن والترکیب یدل علی القطع کرضت الناقۃ اذا انقطعت من جہۃ او الفحل کراضا و جرہ پیش فرستادہ آید از نیکی و بدی

اَلنَّبَضَانُ والنَّبْضُ۔ جستن رگ۔

اَلْاَلْطُ۔ مصدر ثلط البعیر اذا القی بعرہ رقیقا وہو فی الحدیث۔

اَلْجَلْطُ۔ دروغ گفتن و سر تردن ومنہ خبط عشواء و خفتن و خبطت الرجل اذا انعمت علیہ من غیر معرفۃ بینکما۔

اَلْخَرْطُ۔ راندن دارو شکم را ومنہ الحدیث خرط علینا الاحتلام ای ارسل و در چرخ بردن چوب ومنہ رجل مخروط اللحیۃ ای فیہا طول من غیر عرض۔

اَلْخَلْطُ۔ آمیختن۔

اَلْخَمْطُ۔ گوسپند بے پوست بریان کردن

اَلرَّبْطُ۔ بستن و الغابر یفعل و یفعل۔

اَلشَّمْطُ۔ آمیختن۔

اَلضَّبْطُ۔ نگاہداشتن۔

اَلضَّرْطُ۔ الحبق۔

اَلْعَبْطُ۔ کشتن بہیمہ بی علت و شکافتن

ودروغ گفتن بے عذر وفی الحدیث ان یغبطوا
ضروع الغنم اراد الا یغبطوا ای لایعقروها
فیدموها من الغبط۔
اَلغَمْطُ ۔ اَلبَطَرُ ویستعمل فی الغنم۔
اَلغَبْطُ ۔ بر مجیدن گوسفند تا فربہ ہست یا نہ
اَلغِبْطَةُ وَالغِبْطُ ۔ نعمت کسی را آرزو بردن
بے آنکہ از وے چیزے برود بخلاف الحسد۔
اَلقُسُوطُ ۔ بیدادی کردن ۔
اَلقَشْطُ وَالکَشْطُ ۔ چیزے از روی چیزی
وا بردن وکشطت البعیر کشطًا نزعت جلدہ
ولایقال سلخت۔
اَللَبْطُ ۔ اللیخ فی جمیع احکامہ وفی احدیث النبی
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فلشطها اللہ بالجبال ای
اخرج من الارض الجبال فصیرها اوتادًا لها وقال العربیۃ
اَلنَّشْطُ غمزک الشئ بیطد۔
اَلنَّحِیطُ ۔ باد از سینہ برآوردن ۔
اَلنَّشْطُ ۔ از زمینی بزمینی شدن ومنہ قولہ تعا
والناشطات نشطا یعنی النجوم تنشط من برج
الی برج وبستن رسن بگرہے کہ آسان باز شود
وکشیدن دلو از چاہ بے بکرہ وبہذا فسر
والناشطات نشطا ومعناہ الملائکۃ تنشط
ارواح المؤمنین کما تنشط الدلو من البیر فالنشط
الجذب باللین والنزع بخلافہ۔

اَلنَّفِیطُ ۔ بر جیدن بینی بز ولغۃ فی النفیت
اَلهَبْطُ ۔ فرود آوردن وکاستہ کردن بہا
آخریان اَلهُبُوطُ ۔ فرود آمدن ویفعل بالضم
لغۃ ایضًا ومنہ قراءۃ الاعمش لما یہبط من خشیۃ
اللہ وکاستہ شدن بہار آن ۔
اَلهَرْطُ ۔ در عرض کسے افتادن ۔
الهَمْطُ ۔ الظلم والخبط والاخذ بغیر تقدیر ایضًا
اَلعَلْطُ وَالکَلْطُ ۔ سختی رسیدن وسختی رسانیدن
اَلقَرْطُ ۔ پیراستن ادیم ببرگ سلم۔
اَللَغْطُ ۔ گفتن وانہ سہن بنیدا ختن ۔
اَلرُجُوعُ وَالرُجْعیٰ وَالمَرْجِعُ ۔ بازگردیدن
اَلرَجْعُ بازگردانیدن اَلرِجَاعُ ۔ وانمودن
شتر کہ بچہ جلد در شکم دارد اَلرَجْعُ وَالرُجْعَانُ
جواب نامہ باز فرستادن ۔
اَلرَضْعُ وَالرَضَاعُ وَالرَضَاعَةُ ۔ شیر خوردن
اَلنُزُوعُ ۔ کشیدہ شدن ویتعدی بالی یقال
نزع الی ابیہ فی الشبہ ای ذہب باز ایستادن
ویتعدی بعن ۔ اَلنَّزْعُ ۔ برکندن چیزی
ومنہ قولهم فلان فی النزع ای فی قلع الحیاۃ
وکمان کشیدن ۔ وَالنِزَاعُ ۔ آرزومند گشتن
ویتعدی بالی ونزعت الخیل او اجرت طلقا ای شوطا
اَلنَجْفُ ۔ تکبر کردن ۔ وَالنَجِیفُ ۔ الصوت
من الجوف وہو اشد من الغطیط وہو فی

الحدیث وحذف الطائر حذوفاً اذا کان
مقصوصاً فرأیتہ اذا طار کانہ یرد جناحیہ الی
خلفہ وجدف السفینۃ ضربہا بالمجداف -
اَلجَدْفُ - بریدن مرغ وشتافتن در رفتن
وجذف الطائر مثل جدف -
اَلجَزْفُ - بگزاف کردن فارسی معرب -
اَلحَذْفُ - بیفگندن وچیزی سوی کسی انداختن
اَلحَرْفُ - کسب کردن از بہر عیال وحرفت
الشئ عن وجہہ حرفاً -
اَلحَصْفُ - خریا می پدا از صیان نیک سوزان کسوان
اَلحَلْفُ وَالحِلْفُ وَالحُلُوفُ - سوگند خوردن
اَلخَذْفُ - سنگ انداختن بانگشت
اَلخَسْفُ - بزمین فرو بردن - اَلخُسُوفُ
بزمین فرو شدن وچشم بسر فرو شدن وبگرفتن
ماه وفی الحدیث خسف لہم عین الشعراء ای استنبط
لہم عین الشعراء ای دلّ الطریق الیہ وہو ماخوذ
من الخسیف وخشف الانسان خشفاً من الخشفۃ
وہو الحسّ الحرکۃ وخشف الثلج وذلک فی
شدۃ البرد وتسمع لہ خشفۃ عند المشی -
اَلخَصْفُ - برہم نہادن ونعلین وانچہ بدان ماند
دوختن اَلخِصَافُ - نہاہہ بچہ بیفگندن شتر
فہی ناقۃ خصوف -
اَلخَضْفُ الضرط -

اَلخَطْفُ - ربودن وخطف اصح وافصح
اَلخَطَفَانُ - زود رفتن شتر -
اَلخَلْفُ - آب کشیدن -
اَلخِنَافُ - ان یلوی البعیر انفہ من الزمام وقلب
خفہ بیدہ الی وحشیہ ایضاً الخانف الذی یشمخ
بانفہ من الکبر ومنہ ابو مخنف لوط ابن یحیی
من نقلۃ السیر -
اَلدَّلِیفُ - گام خورد نہادن ودلفت
الکتیبۃ فی الحرب ای تقدمت اَلدَّلْفُ
نرم رفتن پیر -
اَلدَّرَفَانُ - سست رفتن - اَلذَّرِیفُ
وَالذُّرُوفُ وَالذَّرَفَانُ وَالتَّذْرَافُ
رفتن اشک -
اَلرَّضْفُ - داغ کردن بسنگ تفتہ ودیگ ہم گرم کردن آن
اَلرَّہْفُ - بشتافتن -
اَلسُّدُوفُ وَالسُّدُوفُ اَلصَّدْفُ وَالصُّدُوفُ
بگشتن ناپسند داشتن گوشوار نہادن زن را ودشمنی
وروی گردانیدن -
اَلصَّرْفُ - بگردانیدن وتزیین الحدیث
بالزیادۃ فیہ وصرف الدراہم بالدنانیر معروف
اَلصَّرِیفُ - جرست کردن دندان شتر در
سرای وگرد نامی دبکرہ چاہ -
اَلصِّرَافُ وَالصُّرُوفُ - بگشتن آمدن سگ

اَلطَّرْفُ - بگردانیدن از چیزی وجنبانیدن
پلک چشم وجنبیدن چشم برهم نهادن وچیزے
در چشم کسے زدن -
اَلظَّلْفُ - خورد انجولی نفس باز داشتن
وبرزلگد زدن وظلفت اثری ای مشیت
فی الحزونة لئلا یتبین اثرک فیها -
اَلْعَجْفُ وَالْعُجُوفُ - ایثار کردن کسی گیرا
برخود ودرخوردن -
اَلْعَدْفُ وَالْعَذْفُ - بالدال فی لغة مضر
والذال فی لغة ربیعة الاکل -
اَلْمَعْرِفَةُ وَالْعِرْفَانُ - شناختن اَلْعَرْفُ
نشان سپ بریدن وعرفة الرجل ای خبرته
اَلْعَرْفَةُ - وهی قرحة تخرج فی بیاض الکف
ویقال ما اعرف لاحد یصرعنی ای ما اعترف
له وقوله تعالی عرف بعضه بالتخفیف معناه جازی
علیه وهذا کما تقول لمن یسیئ او یحسن انا اعرف
لاهل الاحسان واعرف لاهل الاساءة
لایخفی علی ذلک ولا مقابلته بما یکون
وتقاله -
اَلْعَرِيفُ - بانگ کردن بینی -
اَلْعُزُوفُ - باز داشتن تن خود را از کارے
والفعل یفعل ویفعل اَلْمَعْزَفُ - طنبور وجز آن زدن
اَلتَّعَسُّفُ - رکوب الامر من غیر تدبیر والمفازة
من غیر قصد واشراف البعیر علی الموت من الغدة
اَلْعَصْفُ - برگ کشت بریدن وکسب
کردن وهلاک کردن وهذا یعدے بالباء
اَلْعَصْفُ وَالْعُصُوفُ باد سخت جستن
اَلْعَطْفُ - مهربانی کردن وحمله بردن وبرگردیدن
ویعدی بعلی وبرگردانیدن وبدوه آوردن
چوب وجز آن -
اَلْعَقْفُ - بدو درآوردن -
اَلْعَلْفُ - علف دادن -
اَلْغَرْفُ - آب بدست برداشتن وخوردنی
بکفچلیز برآوردن وبریدن وپوست پیراستن
بعرت وهو شجر -
اَلْغَضْفُ - سست کردن سگ گوش از نیک
ناشکستن گوش اَلْغُضُوفُ - نعمت زیستن
اَلْغَلْفُ - درغلاف کردن وغالیه بکار داشتن
اَلْقَذْفُ - انداختن ودشنام دادن وقی کردن
اَلْقَرْفُ - عیب کردن وپوست باز کردن
از ریش ونار ودرخت وتهمت کردن وکسب
کردن از بهر عیال وفی الحدیث اقرفوهم ای اتهموهم
اَلْقَصْفُ - شکستن اَلْقَصِيفُ - بانگ
کردن رعد وجز آن -
اَلْقَطْفُ - میوه وانگور باز کردن وگام خرد
نهادن ستور اَلْقُطُوفُ - خراشیدن

اَلقَلفُ - بریدن پوست ختنہ و پوست از درخت وگل از سر خم باز کردن وفی الحدیث
اُلَم یُقلف اے اَلم یدبغ -

اَلکَتفُ - دست پس بستن و نرم رفتن و کتفت الخیل اذا ارتفعت فروع کتافھا فی المشی

اَلکَشفُ - بریدن جامہ و پیدا کردن شتر و روی ترش شدن و گرفتہ گردانیدن
آفتاب و ماہ الاان الاجود ان یقال خسف القمر والعامۃ یقول انکسفت الشمس

اَلکُسُوفُ - گرفتہ شدن آفتاب بد گشتن حال کسے -

اَلکَشفُ وَالکاشِفَۃُ - وا بردن چیزی از چیزی اَلکِشافُ - ان تحمل الفحل علی الناقۃ
سنتین متوالیتین والناقۃ کشوفٌ -

اَللَّصفُ - بدرخشیدن فی الحدیث یلصف بیض الطیب تیلالأ ورواہ الفارابی بضم الصاد

اَلنَّتفُ - موی برکندن و بعین چیزی برگزیدن

اَلنِّجافُ - قضیب تمیص بستن

اَلنَّدفُ - پنبہ زدن و ندفت السماء بالثلج اے رمت بہ -

اَلنَّزفُ - برسیدن آب چاہ والماضی نعل وفعل و برسانیدن آن و ضعیف گردانیدن
رفتن خون مردم را و نزف الرجل فی الخصومۃ اذا انقطعت حجتہٗ و نزف الرجل اذا اسکر
ومنہ ولا ہم عنہا ینزفون -

اَلنَّشفُ - برکندن بنا و گیاہ و ربودن و وامیدن چیزے -

اَلھَتفُ - بانگ کردن اَلھِتافُ آواز دادن ویعدی بالباء -

اَلھَرفُ - غلو کردن در مدح -

فی الحدیث فَلَق الیّ اے رمی -

اَلحَبقُ - الضرط حدق القوم بالرجل اے اعاطوا بہ

اَلحَذفُ - بریدن و گزیدن سرکہ دہن را

اَلحُذُوفُ - سخت ترش شدن -

اَلحَذقُ وَالحِذاقُ وَالحَذاقَۃُ - نیک سار شدن درکاری وفعل لغۃ فیہ والفتح اجود -

اَلخَزقُ - محکم بستن رسن -

اَلخَلقُ - موی ستردن و بر گلو زدن و حلقہ اللہ اے اصابہ بوجع فی حلقہ -

اَلخَذقُ - سرگین افکندن مرغ والغائب یفعل و یفعِلُ

اَلخَرقُ - دریدن و زمین بریدن برفتن و دروغ گفتن -

اَلخَزقُ وَالخَسقُ - تیر بر نشانہ گذارہ کردن یا در وی نشستن

اَلدَّسقُ - پر شدن حوض -

اَلدَّبْقُ - موی برکندن -
اَلذَّلْقُ - موی ستردن و تیز انیدن و منه
قرأ لیزلقونک بفتح الیاء زلقت الفرس شکلت
فی قوائمه الاربع -
اَلسَّبْقُ وَالسِّبَاقُ - پیشی گرفتن -
اَلسَّرَقُ وَالسَّرِقَةُ - الاول بفتح الراء و
الثانی بکسرها دزدی کردن تقول سرق
منه مالا وربما قالوا سرقه مالا -
اَلسَّفْقُ - درفا کردن و بمعنی الصفق فی
البیع والبیعة رایتها فی الحدیث وجه ان السین
قد تبدل مکان الصاد مع القاف واحرف معدودة
اَلسَّلْقُ - بزبان آزردن و منه سلقوکم بالسنة
حداد ای جهروا فیکم بالسوء من القول و خایه
کوازه کردن و یکباره گوشه جوال در هم
افگندن و سنان باز افگندن و بانگ کردن
و منه الحدیث لیس منا من حلق و قیل معناه
ان ترش المرأة وجهها و تشکا و چرب کردن
چیزی و فی الحدیث و قد سلقت افواهنا ای خرجت
بها السلاق -
اَلشَّهِيقُ وَالتَّشْهَاقُ وَالشُّهُوقُ -
عند بعضهم آخر بانگ خر و فعل یفعل لغة
فیه و یقال شهق فلان شهقة فمات ای صاح
صیحة والاصل شهق ارتفع و منه الشاهق -

[illegible]

اَلصَّفْقُ وَالتَّصْفَاقُ - واگردانیدن -
وَالصَّفْقُ - چشم فرو خوابانیدن و در فراز کردن
و دست برهم زدن به بیع یا به بیعت و لیعدی باللام
اَلصَّفْقُ - الضرب الذی یسمع له صوت
یقال صفقته الریح وصفقت العود اذا حرکت اوتاره
اَلصَّلْقُ - آواز بلند بر داشتن و بعصا زدن -
اَلطُّفُوقُ وَالطَّفْقُ - در ایستادن بکاری
اَلعِتْقُ وَالعَتَاقُ وَالعَتَاقَةُ - آزاد شدن
والنعت عتیق و عاتق وَالعَتْقُ - از پیش افشدن
اسپ و تنگ شدن پوست آدمی پس از زفتی -
اَلعَذْقُ - کسی را بعیبی معروف کردن و بریدن
شاخ خرما و بار بیاوردن او خرما -
اَلعُرُوقُ - بشدن در زمین -
اَلعَرْقُ - شگافتن زمین بکلند -
اَلعَفْقُ - تازیانه و عصا زدن و بسیار کشتی
کردن و سرعة الایراد و کثرته والحبق ایضا
اَلغَسَقَانُ وَالغَسْقُ - دویدن آب از چشم
و زرداب از جراحت اَلغُسُوقُ تاریک شدن چشم
اَلعَفْقُ بتازیانه زدن و منه الحدیث فغفقنی
بالدرة ای ضربنی ضربا خفیفا و آن دلا بل کل سباق
اَلغَلْقُ - در بستن و هذه لغة متروکة
اَلفَلْقُ - شگافتن
اَللَّفْقُ - بهم باز دوختن -

اَلْمَنْقُ - سرگين افگندن مرغ والغابر يفعُل ويفعِل وو ريدن -
اَلنَّطْقُ وَالْمَنْطِقُ - سخن گفتن
اَلنَّعِيقُ وَالنُّعَاقُ وَالنَّعِقَانُ وَالنَّعْقُ
بانگ بر گوسپندان زدن اَلنَّعِيقُ بانگ کردن کلاغ
اَلنَّهِيقُ وَالنُّهَاقُ - بانگ کردن خر فعل يفعل عن الفارابی
اَلْحَبْكُ - نيک بافتن و استوار کردن -
اَلْحَتْكُ وَالْحَتَكَانُ - گام خرد نهادن با شتافتن
اَلْحَزْكُ اَلْحَزْقُ اَلْحَنْكُ وَالْحُشُوكُ -
گرد آمدن شير در پستان و حرکه ظهير المضروة
اَلْحُشُوكُ - گرد آمدن مردمان و بسيار بار شدن خرابن و ضعيف شدن با الحشك
اندک بار شدن آسمان -
اَلسَّبْكُ - گداختن سيم و جز آن و ازان چيزی ساختن
اَلسَّفْكُ - اشک و خون ريختن والغابر يفعُل ويفعِل -
اَلشَّبْكُ - اَلْخَلْطُ - والتداخل -
اَلْعَتْكُ - باد و شيدن بوسه و يعدی بالباء
اَلْمُلْكُ - بالضم پادشاه شدن و منه قرئ بملكنا اَلْمُلْكُ وَالْمِلْكُ
وَالْمَلْكُ - بالحركات الثلث خداوند شدن و منه قرئ بملكنا وحكی بالضم فی هذا المصدر عن الاخفش اَلْمُلْكُ

بالفتح زن کردن و نيک سرشتن آرد و جز آن
اَلنَّزْكُ - طعنه زدن با نيزک و طعنه کردن کسے
اَلْهَتْكُ - پرده دريدن -
اَلْهَلَاكُ وَالْهُلُوكُ وَالْمَهْلَكُ وَالْمَهْلِكُ وَالتَّهْلُكَةُ
وهذه من نوادر المصادر - وَالْهَلَكُوتُ
نيست شدن يفعِل ويفعُل لغة فيه وعلى هذا قرأ الحسن
وابن اسحق ويهلك الحرث والنسل وله وجهان صحيحان يكون
شاذا كابی يابی والثانی ان يكون من باب فعِل يفعل
غير انه استغنی عن ماضيه يهلك اَلْهَلْكُ - هلاک کردن
فی لغة تميم -

١٨

اَلْبَتْلُ - جدا کردن -
اَلتَّبْلُ - تباه و بيمار کردن عشق کسے را
وتبله الدهر اے افناه -
اَلثَّمْلُ - بر ريق شراب خوردن -
اَلْجَزْلُ - بريدن -
اَلْجَعْفَلُ - شتافتن اَلْجَحْفَلُ - شتابانيدن
وفی الحديث جفل سمكا ای القی ورمی به -
اَلْحَبْلُ - دام فرو کردن -
اَلْحَذْلُ - ستم کردن -
اَلْحَسْلُ - الرذل -
اَلْحَفْلُ - گرد آمدن و بسيار شدن آب و شير پستان و پاک داشتن هكذا و يعدی بنفسه و بالباء و بمعنی نيکو بار يدن

باران وزدودن۔
اَلْحَمْلُ۔ برداشتن بسر و بہ پشت ومنہ وسَاءَ لَهُم یوم القیٰمۃ حملاً وَالْحَمْلُ۔ باردار گشتن زن ومنہ حملت حملاً خفیفًا وحملہ بردن ویعدی بعلی و بار کشیدن وکسے را بر ستور خود نشاندن وحمل علی نفسہ فی السیر ای جہد جہدا فی ذلک
اَلْحَمَالَۃُ پایندانی کردن۔
اَلْخَبْلُ۔ ناقص عقل واعضا گردانیدن۔
اَلْخَتْلُ۔ فریفتن۔
اَلْخَزْلُ۔ بریدن وفی الحدیث مشی مُخْزَل ای تفکّک فیہ۔
اَلْخَصْلُ اَلْخَتْلُ اَلْخَصْلُ وَالْخِصَالُ اَلنِّصْلُ
اَلسَّحِیْلُ وَالسُّحَالُ۔ الصوت الذی یردد فی صدر الحمار۔
اَلصَّهِیْلُ وَالصُّهَالُ وَالصُّهَالُ وَالصَّاهِلَۃُ بانگ کردن اسپ۔
اَلْعَبْلُ۔ برگ از درخت فاگرفتن ویسن تافتن وپیکان در تیر نشاندن۔
اَلْعَدْلُ داد کردن ویعدی بعلی وبرابر کردن چیزے ویعدے الی المفعول الثانی بالباء اَلْعُدُوْلُ۔ بگشتن ویعدی بعن۔
اَلْعَزْلُ عزل کردن از زن ویعدی بعن وجدا کردن ومعدول کردن۔

اَلْعَسَلُ۔ بالتحریک وَالْعَسَلَانُ۔ پوئیدن اَلْعَسَلَانُ۔ جنبیدن نیزہ اَلْعَسْلُ۔ انگبین در طعام کردن والغابر یفعُل ویفعِل۔
اَلْعَضْلُ۔ مصدر عظلت الکلاب او الجراد اذا رکب بعضہا بعضًا فی الصفاد۔
اَلْعَقْلُ وَالْمَعْقُوْلُ۔ خردمند گشتن ودریافتن
وَالْعَقْلُ۔ دیت دادن وہو متعد ودیت از کسے دادن ویعدی الی المفعول الثانی بعن وقصاص را دست بداشتن از بہر دیت یقال عقلت لزید دم عمرو فہذا ہو الفرق بین عقلتہ وعقلت عنہ وعقلت لہ ولنگ شتر با دست بستن وقبض آوردن دارو شکم را وشوے را بشانہ کردن اَلْعُقُوْلُ۔ بر کوہ شدن بر کوہی
اَلْغَزْلُ۔ رشتن۔
اَلْغَسْلُ بشستن۔
اَلْفَتْلُ۔ تافتن وباز گردانیدن۔
اَلْفَصْلُ۔ جدا کردن ومنقطع کردن خصومت
اَلْفُصُوْلُ۔ از جاے برفتن۔ اَلْفَصْلُ وَالْفِصَالُ۔ از شیر شتر باز کردن۔
اَلْقَزَلَانُ۔ العرجان۔
اَلْقَصْلُ۔ بریدن وخوید دادن ستور۔
اَلْقَطْلُ۔ بریدن۔
اَلْقُحُوْلُ خشک شدن۔

اَلْکَبْلُ - بند کردن وتاخیر کردن وردام-
اَلنُّزُوْلُ وَالْمَنْزَلُ - فرود آمدن یقال
نزلتهم ونزلت بهم ونزل الرجل بی زکم
فالنزول - بمعنی آمدن -
اَلنَّسَلَانُ وَالنَّسْلُ - شتافتن -
اَلنَّطْلُ - نطول برخوشتن ریختن وفی الحدیث
ونفلنا هم خمسین رجلا من بنی هاشم اے
حالفنا لهم خمسین علی البراءة والنفل اصله النفی
وسمیت الیمین فی القسامة نفلا لان القصاص ینفی بها
اَلْهَطْلُ وَالْهَطَلَانُ وَالتَّهْتَالُ - باران باریدن
اَلْهَدْلُ - جامه وجز آن فرو گذاشتن اَلْهَدِیْلُ
بانگ کردن قمری وانچه بدان ماند از مرغان
اَلْهَزْلُ - لاغر کردن وهزل گفتن اَلْهُزَالُ
لاغر شدن والماضی فعل -
اَلْهَطْلُ وَالْهَطَلَانُ - ریختن باران واشک
یقال سحاب هاطل وهطل -
اَلْبَزْمُ - دندان پیشین برجای نهادن وشیدن
شتر والغابر منهما یفعل ویفعل -
اَلْبَسْمُ - گماریدن -
اَلْبَغَامُ - بانگ کردن آهو وگاو وشتر
وبغمت الرجل اذا لم تفصح له عن معنی ماتحدثه به
اَلثَّرْمُ - دندان پیشین کسے شکستن -
اَلثَّلْمُ - رخنه کردن -

اَلْجَدْمُ وَالْجَذْمَانُ عن الازهری بریدن
اَلْجُرْمُ - گناه کردن - اَلْجَرْمُ - کسب کردن
والنعت فاعل وفعیل وبریدن بار خرما وموی
گوسپند -
اَلْجَزْمُ - ساکن کردن حرف وبریدن
وپر کردن مشک وبریدن خرما وحزر کردن آن
اَلْجَلْمُ - بریدن وگوشت فراگرفتن که بر استخوان
باشد -
اَلْحَتْمُ - واجب کردن ومحکم کردن کار -
اَلْحَتْمُ - دادن -
اَلْحَدْمُ - گرم کردن -
اَلْحَذْمُ - بشتاب خواندن ومنه الحدیث
اذا اقمت فاحذم وبریدن وکل شیء اسرعت
فیه فقد حذمته -
اَلْحَرْمُ وَالْحِرْمَةُ وَالْحَرِیْمَةُ وَالْحِرْمَانُ
بیروزی کردن -
اَلْحَزْمُ - استوار کردن وتنگ ستور بستن
اَلْحَسْمُ وَالْحُسُوْمُ - بریدن وپیوسته داغ کردن
اَلْحَشْمُ - بخشم آوردن وتشویر دادن -
اَلْحَصْمُ - الحبق -
اَلْحَطْمُ - شکستن یقال حطمته السن
اذا اسن -
اَلْخَتْمُ - مهر کردن وقرآن تمام کردن وختم الله لہ بخیر -

ہ

الخَذمُ - بريدن -
الخَزْمُ - تباه كردن بخيه و بريدن و كم كردن
و از راه بگشتن خزمتُ البعيرَ خزماً بالخزامة وهي
حلقةٌ من شعرٍ تُجعَلُ في وَترةِ انفه ويُشدُّ فيها الزِّمامُ
وخزمتُ الجرادَ في العود نظمته -
الخَتْمُ - اندرون بيني شكستن -
الخَصْمُ - غلبه كردن كسي را بخصومت
وهذا شاذٌّ لان القياس ان يكون هذا من باب
فَعَلَ يفعُلُ ومنه قرأ حمزة وهم يَخِصّمون -
الخَطْمُ - مهار كردن وفي الحديث دناتے
الكافر فتخطمه ويقال اخطم ههنا الاثر على الانف
كما يخطم البعير بالكي -
الدَّرْمُ والدَّرَمانُ - گام خرد نهادن
ونرم رفتن ستور -
الدَّشْمُ - ناپيدا شدن نشان -
الرَّثْمُ - شكستن -
الرَّتْمُ - مصدر رثمتُ انفه اذا كسرته حتى
ادميته ورثمت المرأة انفها بالطيب لثمته ولطخته
الرَّدْمُ - رخنه برآوردن وپاره در جامه دوختن
الرَّسيمُ - فوق الذميل -
الرَّضْمُ - سنگ برهم نهادن وشوريدن زمين
از بهر كشت وغوشتن بر زمين افگندن شتر
در خضم بر الارض اي جلدة الارض -

الزَّلْمانُ - بريدن يقال زلم الله انفه
عن الازهري يقال زلمت الحوض فهو مزلوم
ملأته حتى بلّته كالشعب المزلوم -
السَّلْمُ - پوست پيراستن بسلم -
الشَّتْمُ - دشنام دادن -
الشَّرْمُ - شگافتن واندك دادن -
الصَّدْمُ - بهم واكوفتن وكاري صعب رسيدن
الصَّرْمُ - بريدن وسخن كسي بريدن بريدن بار خرما
الصَّلْمُ - گوش وبيني ازبن بريدن وانچه بدان ماند
الطَّسْمُ - الطموس على القلب -
الظَّلْمُ والمَظْلِمةُ - بيداد كردن - والظُّلْمُ
مصدر ظَلَمَ الوادي اذا بلغ الماء منه موضعاً
لم يكن بلغه قبل ذلك وظلمت البعير اذا نحرته من
غير داءٍ والقومَ اذا سقيتهم اللبن قبل ان يروب
ويخرج زبده والارض اذا لم تكن محفورة قط فحفرتها
وفي الحديث فلم يظلمنا اي لم يعد عنه والتركيب
عند اهل اللغة يدل على وضع الشيء غير موضعه -
العَتْمُ - درنگ كردن وتاريك شدن شب
العَثْمُ - كژ وا دريستن شكسته وكژ وا بسته شدن
ويعثم بضم الثاء فيه لغة عن الازهري عن الفراء
العَذْمُ - دندان گرفتن وملامت كردن -
العَزْمُ والعَزيمةُ والعَزيمُ والعُزْمانُ
دل بر كاري نهادن يقال عزمت عليك بمعنى اقسمت عليك

اَلْعَصْمُ ۔ طمع کردن وکسب کردن ۔
اَلْعِصْمَۃُ ۔ المنع ۔
اَلْعَصْمُ ۔ الکسب وفی الحدیث عصم ثَنِیَّتَہٗ الغبار قیل اصواب عصب ای یبس وقیل عصم الشریق بفیہ وعصب واحد ای لصق ۔
اَلْعَکْمُ ۔ دہن بند بر بستن شتر وچشم داشتن وعکمتُ المتاع شددتہ والبعیر شددتُ علیہ العدل وعکمتُ الرجل العدل اذا عکمتہ لہ مثل حلبتہ الناقۃ ای حلبتہا لہ ۔
اَلْغَلْمُ ۔ بشگافتن آب ۔
اَلْغَذْمُ واَلْغَذْمُ ۔ بسیار دادن ۔
اَلْغُسُوْمُ ۔ تاریک شدن شب ۔
اَلْغَشْمُ ۔ بیداد کردن وشکستن ۔
اَلْقَدْمُ ۔ فدام دادن بر بستن ۔
اَلْفَصْمُ ۔ شکستن بے جدائی کردن ۔
اَلْفَطَامُ ۔ از شیر باز کردن والترکیب یدلُّ علی قطع شیٔ عن شیٔ ۔
اَلْقُتُوْمُ واَلْقِتَامُ ۔ سیاہ شدن ۔
اَلْقَثْمُ واَلْقَدْمُ ۔ القدم ۔
اَلْقَرْمُ واَلْقُرُوْمُ ۔ ان یاکل الصبی البھم اول مایاکل واَلْقَرْمُ ان یقطع جلیدۃ من انف البعیر لاتبین ثم تجمع فتترک علی انفہ للسمۃ کالمھارۃ ونحوہا ۔

اَلْقَسْمُ ۔ والجشیدن واندیشہ کردن وکاری تاچون کنی ۔
اَلْقَشْمُ ۔ چشیدن وطعام بد از میان بیرون کردن
اَلْقَصْمُ ۔ شکستن یا جدا کردن ۔
اَلْقَطْمُ ۔ چشیدن وگزیدن ۔
اَلْقَلْمُ ۔ سم وناخن چیدن ۔
اَلْکَدْمُ واَلْکِدَامُ گزیدن ۔
اَلْکَزْمُ ۔ مصدر کزم شیئًا بمقدم فیہ ای کسرہ واستخرج مافیہ لیاکلہ ۔
اَلْکَسْمُ ۔ تفتیتک الشیٔ الیابس بیدک ۔
اَلْکَشْمُ ۔ از بن بریدن بینی ۔
اَلْکَظْمُ ۔ خشم فرو خوردن ۔ اَلْکُظُوْمُ از نشخوار باز ایستادن شتر ۔
اَلْکَلْمُ ۔ جراحت کردن ومنہ قری تکلمھم
اَللَّدْمُ ۔ دہن بند بر بستن وشکستن شتر سنگ را بپای وخون آلودہ بکردن سنگ پای شتر را
اَللَّدْمُ ۔ بر روی زدن وپارہ در جامہ دادن والباب یدل علی الصاق شیٔ بشیٔ ضربًا وغیرہ
اَللَّطْمُ ۔ الضرب علی الوجہ بباطن الراحۃ ۔
اَللَّفْمُ ۔ بینی بند بر بستن ۔
اَلنَّحْمُ واَلنَّحِیْمُ ۔ الزحیر والتنحنح ۔
اَلنَّسِیْمُ واَلنَّسَمَانُ ۔ وزیدن باد ۔
اَلنَّظْمُ ۔ پیوستن ۔

اَلنَّغْمُ - سخن نہان گفتن والغابر يفعل ايضاً
اَلنَّقْمُ - خشم گرفتن ويعدى بعلى وكراہيت
داشتن چیزی والماضی منہا نقم بالکسر ایضاً
اَلنَّهْمُ اَلنَّحِيمُ - اَلْهَمْ - دندان پيشين شکستن
اَلْهَتْمُ - القثم -
اَلْهَدَّامُ - ويران كردن -
اَلْهَدْمُ - القطع والاكل فى سرعة -
اَلْهَزْمُ وَالْهَزِيمَةُ وَالْهَزِيمِى - شكستن لشكر
اَلْهَشْمُ وَالْهَصْمُ وَالْهَضْمُ - شکستن ومنه
الهاضوم لانه يهضم الطعام اى تركيه -
اَلتَّبْنُ - كاه دادن كسى را -
اَلثَّبْنُ وَالثِّبَانُ - دامن بر دوختن -
اَلثَّفْنُ - مصدر ثفنته الناقة ضربته بالثفنات
وفى الحديث فجعل يثفنها يريد ليطردها -
اَلثَّمْنُ - ہشت کردن وہشتم شدن -
اَلْحَفْنُ - كسى را چيزى اندک دادن واصل
الحفن جمع الشى فى كف او غير ذلك
ولا يكون الا من الشئ اليابس كالدقيق ونحوه
اَلْخَبْنُ وَالْخِبَانُ - كناره چيزى بر دوختن
وخبنت الطعام اذا غيبته واستعددته للشدة
اَلدَّفْنُ - در زير خاک كردن -
اَلدَّبْنُ - بسپوختن وبزانو زدن شتر کسی را
اَلدَّفْنُ - پای کوفتن -

اَلسَّفْنُ - پوست باز كردن ومنه السفينة
وہی فعيلة بمعنى فاعلة -
اَلشَّتْنُ - جامه وجز آن بافتن -
اَلشُّفُوْنُ - بدنبال چشم نگريستن ويعدى
بنفسه وبالى -
اَلصَّفْنُ - تلح شراب وبدیه وجز آن از کسی
نگه دانیدن که نوبت او باشد وگرفته زدن کعبتین
اَلصُّفُوْنُ - قدم بہم باز نہادن ومنه الحديث
قمنا صفونا وبر سر پای ایستادن بر کناره سم
چہارم دفى الحديث وصفن ثيابه فى سرجه
اى جمعها -
اَلضَّبْنُ - بازداشتن -
اَلضَّفْنُ - پای بنشستگاه کسی باز زدن و
بدست وپای زدن شتر وضفنت بالانسان
الارض اى ضربتها به -
اَلطَّبْنُ - آتش را زیر خاکستر کردن تا نمیرد
اَلطَّبَانَةُ وَالطَّبَانِيَةُ وَالطُّبُوْنُ اَلْفِطْنُ
اَلْعَجْنُ - آرد سرشتن وعجن الرجل اذا
نهض معتمدا على الارض من الكبر -
اَلْعَدْنُ - مقيم بودن بجای ویعدی بالباء
ومنه جنات عدن وعدنت البلد توطنته -
اَلْعَطْنُ - پوست در خور کردن تا نرم شود
اَلْعُطُوْنُ - سیراب خوردن شتر وبس خفتن

والثانی بِیَفعُلُ ویَفعِلُ۔
اَلغَبْنُ۔ زیان آوردن برکسے در بیع و شرا
وغَبِنتُ الثوبَ والطعامَ مثل خَبَنتُ۔
اَلغَصْنُ۔ شاخ بریدن۔
اَلعَضْنُ۔ باز داشتن۔
اَلفَتْنُ وَالفُتُونُ۔ در فتنہ افگندن و فتنہ شدن
اَلفِتْنَۃُ وَالمَفْتُونُ۔ آزمودن اَلفَتْنُ
سوختن۔
اَلقُبُونُ۔ بشدن در زمین۔
اَلقَفْنُ۔ گوسپند کشتن از سوی قفا۔
اَلکَبْنُ۔ باز نوردیدن آب دلو و منہ الحدیث
کَبَنَ ضَفِیرَتَیہ اے ثَنَاھَا وکَبَنتُ الشیٔ
غَیَّبتُہ وھو مثل الخَبن۔
اَلکَفْنُ۔ پشم داشتن۔
اَللَّبْنُ۔ بعصا یا بسنگ زدن۔
اَلمَتْنُ۔ بر مثانہ زدن۔
اَلھَتْنُ وَالھُتُونُ وَالتَّھتَانُ۔ باران
و اشک باریدن۔

ومن المضاعف

اَلتَّبَابُ وَالتَّبُّ۔ ہلاک شدن و زیانکار شدن
اَلحُبُّ وَالمَحَبَّۃُ۔ دوست داشتن و ہذا شاذٌ
لانہ لا یاتی فی المضاعف یَفعِلُ بالکسر
الّا ویشرکہ یَفعُلُ بالضم اذا کان متعدیا ما خلا ہذا الحرف

اَلدَّبُّ وَالدَّبِیبُ۔ نرم رفتن۔
اَلذَّبِیبُ۔ خوا سیدن لب از تشنگی۔
اَلشَّبِیبُ۔ نزدیک گشتن آفتاب بفرو شدن
اَلشَّبَابُ وَالشَّبِیبَۃُ۔ بالیدن کودک۔
اَلضَّبِیبُ۔ رفتن آب خون اندک اندک
و منہ جاء فلان تَضِبُّ لِثَاتُہ اذا اشتد حرصہ علی الشیٔ
اَلغُبُوبُ۔ اندکے و ز تپ آید و یکروز نہ
و گندہ شدن گوشت۔
اَلغِبُّ۔ روزی آمدن و روزی نہ و شب
گذاشتن وغَبَّت الاُمورُ اے صارت الی اواخرہا
اَلقُبُوبُ۔ خشک شدن گوشت و پوست و
خرما و جراحت۔
اَلقَبِیبُ۔ دندان برہم زدن شیر و الصوت ایضا
اَلنَّبُّ وَالنَّبِیبُ وَالھَبُّ وَالھَبِیبُ
بانگ کردن بز نر از بہر گشنی۔
اَلشَّتُّ وَالشَّتَاتُ۔ پراگندہ شدن۔
اَلکَتِیتُ۔ بانگ نرم کردن شتر و جوشیدن
دیگ و کوزہ نو که در و آب کنی۔
اَلھَتِیتُ۔ بانگ کردن شتر بچہ۔
اَلدَّثُّ۔ باران آمدن اندک۔
اَلدَّثَاثَۃُ وَالدُّثُوثَۃُ۔ کہنہ شدن جامہ و سوی غیرہا۔
اَلغَثَاثَۃُ وَالغُثُوثَۃُ۔ لاغر شدن گوشت و یفعل
لغۃ فیہ و بد شدن سخن اَلغَثُّ وَالغَثِیثُ ریم و دیدن کہ از جراحت

اَلنَّثِیْثُ وَالنَّثِیْثُ - تراویدن خیک -
اَلثَّجُّ وَالثَّجِیْجُ وَالثُّجُوْجُ - ریختہ شدن آب خون وغیرہ
اَلْعَجِیْجُ - کژجستن باد -
اَللَّجِیْجُ اَللَّجَاجُ - نرم رفتن بانبوہے
اَلضَّجُّ وَالضُّجَاجُ وَالضَّجِیْجُ وَالْعَجُّ وَالْعَجِیْجُ
بانگ کردن -
اَللَّجَاجُ وَاللَّجَاجَۃُ - ستیھیدن وستیزہ کردن
وقیل افعل لغۃٌ والمصدر من ہذا اللَّجِیْجُ ایضا
اَلنَّجِیْجُ - خون وریم دویدن از ریش -
اَلشُّحُوْحُ وَالشُّحُوْحَۃُ - فربہ شدن گوسپند
اَلصِّحَّۃُ - تندرست شدن والنعت صحیح وصحاح
اَلْفَحِیْحُ - بانگ کردن مار ویفعل لغۃٌ -
اَلْمُحُوْحُ - کہنہ شدن جامہ -
ومنہ الحدیث کان اذا سجد جَخَّ وفی حدیث
آخر کان اذا صلی جَخَّ قیل معناہ تحول من مکان
الی مکان وقیل رفع بطنہ عن الفخذ وخوی -
اَلتَّجَخُّ - درخشیدن اخگر -
اَلْفَخِیْخُ - سخت کردن خفتہ -
اَلْجِدُّ - سخن گفتن بحقیقت اَلْجَدُّ
بزرگ شدن در چشم کسے اَلْجَدَادَۃُ - نو شدن
اَلْحَدُّ وَالْحِدَّۃُ - تیز شدن شمشیر اَلْحَدُّ
وَالْحِدَّۃُ - تیزی کردن بر کسے -
اَلسَّدَادُ وَالسُّدُوْدُ - راست شدن قول

اَلْفَدِیْدُ - بانگ کردن وخرامیدن -
اَلنَّدُّ وَالنِّدَادُ وَالنُّدُوْدُ - رمیدن شتر
اَلْهَدِیْدُ - بانگ کردن با فتادن دیوار وغیرہ
اَلْفَذُّ - تنہا شدن -
اَللَّذَاذَۃُ وَاللَّذَاذُ - خوش شدن -
اَلْغُرُوْرُ - بیفتادن والغابر یفعل ویفعل و
فی الحدیث فانا اجیر لک ان تخذلک حریرۃ
اَلْخُرُوْرُ اَلْغُرُوْرُ اَلْخَرِیْرُ - بانگ کردن آب
اَلزَّرِیْرُ - درفشیدن چشم در سر -
اَلصَّرِیْرُ - جرست کردن قلم ودر وپالان شتر
ومحمل ونحوہ فاما قراءۃ ابن عباس فصرهن الیک
بکسرۃ الصاد مشددۃ الراء مفتوحۃ ومعناہ قطعهن
فهی شاذۃ لتعدیہا وقرأ عکرمۃ فصرهن بضم
الصاد والراء مشددۃ جاءت علی القیاس -
اَلطُّرُوْرُ اَلتُّرُوْرُ - والغابر مثلہ
اَلْعِرَارُ - بانگ کردن شترمرغ وبعضهم یا بے
ذلک ولا یجیز الا عار یعار اَلْغَرَارَۃُ کرکن شدن
اَلْغَرَارَۃُ - غافل شدن -
اَلْفَرَارُ - گریختن
اَلْقَرُّ وَالْقَرِیْرُ - بانگ کردن ماکیان -
اَلْقَرَارُ وَالْقُرُوْرُ - آرام گرفتن والغابر
یفعل ویفعل والکسر فصیح -
اَلْکَرِیْرُ - صوت کصوت المخنوق -

الهرير - زنو ئیدن سگ الهرُّ والهرير
دشوار داشتن چیزے ویفعل فیہ لغۃ عن المبرد
اندوہ در دل ـ
العزّ والعزازۃ - عزیز شدن العزّ
والعزازۃ - قوی شدن وفعِل یفعَل لغۃ
فیہ وضعیف شدن عن الفارابی وقال عزّ
علیّ ما اصاب فلاناً ای اشتد ـ
الغزیز - دویدن ریم از جراحت ـ
الأزیز - بانگ کردن آہو ودویدن ـ
الحسّ - بجنبیدن وفعِل یفعَل لغۃ فیہ
الحشوش - خشک شدن بچہ در شکم والماضی
فعَل وقیل فعِل ـ
الفشیش - بانگ کردن مار بپوست
الکشیش - مثلہ بانگ جوشیدن فرو خوردن
زمین آب را ـ
الهشّ والهشوش - سست شدن
البصیص - درفشیدن ـ
الشصوص - اندک شدن شیر وسخت شدن عیش
القصیص لغۃ بیاِ الکصیص - الحرکۃ
والالتواء من الجهد ـ
البضاضۃ والبضوضۃ - نازک پوست
شدن وفعِل یفعَل لغۃ فیہ ـ
البضیض - ترادیدن آب ـ

الغضاضۃ والغضوضۃ - تازہ شدن
وفعِل یفعَل لغۃ فیہ ـ
النضیض والبضیض - یقال خذ ما نضّ لک
من دین اے تیسّر وفی حدیث ما نضّ ای
ما صار ورِقاً وعیناً وفی حدیث آخر ما نضّ
من اموالهم ای ما ظهر وحصل من اثمانها ـ
الغطیط - بجست کردن خفتہ وغیرہ غطّ البعیر
غطیطاً هدر فی الشقشقۃ وفی الحدیث
فغطّنی اے خنقنی واصل الغطّ الضغط الشدید
ومنہ الحدیث الآخر فغطّ حتی رکض برجلہ ـ
القطّ - گران شدن نرخ وفی الحدیث ـ
فیعَرَّ الخمر - ای صبّها صبّاً واسعاً یقال ثجّ
المطر ثجّاً اذا اشتد وروی بالثاء یقال
ثعّ یثعّ بالفتح اذا قاء اراد قذفها بالبطحاء ـ
الجفوف والجفاف - خشک شدن الفاء
یجِفّ ویجَفّ الجفوف - از کار بشدن
موی از بے روغنی ـ
الحفّ - سادہ کردن بروت وسروحفّ
الفرس وغیرہ حفیفاً اذا سمعت دوی جریہ
الخفّۃ - سبک شدن ودر خدمت شتافتن ـ
الخفوف - اندک شدن عن الجوہری
ویزود رفتن عن الفارابی ـ
الدفیف - نرم رفتن وپریدن مرغ

بر روی زمین و فی الحدیث یوکل ما دفّ اى ما حرک جناحیه فی الطیران کالحمام ونحوه۔

اَلدَّفِیفُ ۔ زود رفتن عن الفارابی۔

اَلرَّفُّ وَالرَّفِیفُ ۔ درفشیدن لون ونبات از سیراب۔

اَلزَّفِیفُ ۔ شتافتن مردم وشتر مرغ وشتر

اَلشَّفُّ ۔ افزون آمدن۔

اَلشُّفُوفُ وَالشَّفَفُ ۔ تنگ شدن جامہ

اَلشُّفُوفُ ۔ گداختہ شدن۔

اَلعَفُّ وَالعِفَّةُ وَالعَفَافَةُ وَالعَفَافُ بازایستادن از زشتی۔

اَلقُفُوفُ ۔ موی باتیغ خاستن وخشک شدن جامہ ونبات وجز آن۔

اَلهَفِیفُ ۔ زود رفتن۔

اَلبَقُّ وَالابقاقُ ۔ الحق واجب شدن وسزاوار شدن۔

اَلخَفِیقُ ۔ صوت الفرج۔

اَلدِّقَّةُ ۔ باریک شدن۔

اَلرِّقَّةُ ۔ تنگ شدن۔

اَلغَقِیقُ ۔ آواز دادن وجوشیدن دیگ ومنہ الحدیث لیطلونہم تغیق۔

اَلنَّقِیقُ ۔ بانگ کردن غوک وکژدم وماکیان وگربہ

اَلتَّکُوکَةُ ۔ احمق شدن۔

اَلرَّکَّةُ وَالرَّکَاکَةُ ۔ سست شدن۔

اَلبَلُّ ۔ بہ شدن از بیماری۔

اَلجَلَالُ وَالجَلَالَةُ ۔ بزرگ قدر شدن۔

اَلحِلُّ وَالحَلَالُ حلال شدن ویعدے باللام

اَلحَلَالُ ۔ واجب شدن وام وعقوبت وبیرون آمدن از حرمت احرام وزن از عدّت

اَلحِلَّةُ وَالحُلُولُ ۔ بدی بجاے گاہی رسیدن کہ گفتن مے آنجا روا بود۔

اَلحُلُولُ ۔ حالہ بودن وام۔

اَلدَّلُّ وَالدَّلَالُ ۔ ناز کردن۔

اَلذُّلُّ وَالذِّلَّةُ وَالمَذَلَّةُ ۔ خوار شدن

اَلذِّلُّ ۔ رام شدن۔

اَلزَّلُّ وَالزَّلِیلُ وَالمَزَلُّ ۔ بلغزیدن قدم

اَلزَّلُّ ۔ ذلت افتادن در سخن۔

اَلوَلُولُ ۔ کم آمدن سیم در سختن۔

اَلصُّلُولُ ۔ دم گرفتن گوشت پختہ یا خام ویفعل لغة الیضًا والکسر اقوے

اَلتَّصْلِیلُ آواز دادن آہن ونحوہ۔

اَلضَّلَالُ ۔ ضائع شدن وہلاک شدن

اَلضَّلَالَةُ وَالضَّلَالُ ۔ گمراہ شدن والغابر یضِلُّ فہذہ لغة نجد وہی الفصیحة ویضَلُّ وہی لغة اہل العالیة وفی الحدیث لعلّی اضلّ الله ای اغیب عن عذاب الله

اَلْغَلُّ - کینه ور شدن غلّ البعیر اذا لم یقض ریه
اَلْقِلَّةُ وَالْقُلُّ - اندک شدن -
اَلْکَلُّ وَالْکِلَّةُ وَالْکَلَالَةُ وَالْکُلُولُ -
کند شدن زبان و شمشیر و باد و چشم اَلْکَلَالُ
وَالْکَلَالَةُ - مانده شدن مردم و شتر
اَلْکَلَالَةُ - بے پدر شدن و بے فرزند شدن
اَلتَّمَامُ - تمام شدن -
اَلْحُمُومُ - دم گرفتن گوشت بریان و پخته
اَلدَّمَامَةُ - زشت روی شدن الغابر یفعل
و یفعل و الماضی فَعَل و فَعُل بالضم و هذا شاذ -
اَلذَّمِیمُ - آب بینی دویدن -
اَلرِّمَّةُ - پوسیده شدن استخوان -
اَلطَّمِیمُ - نرم دویدن
اَلهَمِیمُ - نرم رفتن -
اَلحَنِینُ - آرزومند شدن و گریه بالی
و بانگ کردن ناقه بزاری -
اَلْحَنَانُ - بخشودن و یعدی بعلی -
اَلْخَنِینُ - کالبکاء فی الانف والضحک فی الانف
اَلدَّنِینُ - الدمیم -
اَلرَّنِینُ - خروشیدن -
اَلضَّنُّ وَالضَّنَانَةُ - بخیلی کردن الغابر
یفعِل و یفعَل والفتح افصح -
اَلطَّنِینُ - آواز دادن روینه و مگس وطبل

وطن ای مات و هو فی الغریب المصنف -
اَلهَنِینُ - نالیدن و گریستن -

من المعتل الفاء

اَلْوَثْبُ وَالْوُثُوبُ وَالْوَثِیبُ وَالْوَثَبَانُ
برجستن وثب فی لغة حمیر اقعد -
اَلْوُجُوبُ - واجب شدن و بیفتادن دیوار -
اَلْوَجِیبُ - تپیدن دل -
اَلْجِبَةُ - فرو شدن آفتاب و لیستن رسیح
اَلْوَجْبَةُ - بیفتادن دیوار و فی الحدیث فاذا
وجب ای مات -
اَلْوُسُوقُ - رفتن آب -
اَلْوَشْبُ - بسیار گیاه شدن زمین -
اَلْوُصُوبُ - دائم شدن -
اَلْوُصُوبُ - بدکاری ایستادن و فی الحدیث
فهو اوعب للغسل ای احری ان تخرج کل بقیة
فی ذکره من الماء -
اَلْوُقُوبُ - در آمدن چشم بکو فرو شدن
اَلْوَقِیبُ - صوت قنب الفرس -
اَلْوَکْبُ - بدکاری ایستادن - اَلْوَکَبَانُ
آهسته رفتن و منه اشتق المَوْکِب -
اَلْوُلُوبُ - رسیدن یقال ولب
الیک کائنا ما کان و ولب اذا ذهب علی وجهه
یقال واصبته فوهبته آبیه و آهبه -

اَلْوَقْتُ - پدید کردن وقت تقول وَقَتَهُ فهو موقوت اذا بيّن للفعل وقتاً يُفعل فيه ومنه قوله تعالى كتاباً موقوتاً اى مفروضاً فى الاوقات

اَلْوَلْتُ - بکاستن -

اَلْوَلْثُ - العهد بين القوم يقع من غير قصد او يكون غير موكد وهو فى الحديث وبعضها زدن

اَلْوَدْجُ - خون کشادن ستور ونیک کردن میان گروہے -

اَلْوَشِيجُ - دويدن شتر -

اَلْوَشِيجُ - بهم در شدن -

اَلْوُلُوجُ وَاللِّجَةُ - در آمدن -

اَلْوَهَجُ وَالْوَهَجَانُ - درخشیدن -

اَلْوُضُوحُ - هويدا شدن وروشن شدن -

اَلْوَتْدُ وَالتِّدَةُ - میخ زدن -

اَلْوُجُودُ وَالْوِجْدَانُ - یافتن وفعل يفعل لغة فيه وهذه لغة يتيمة لا اخت لها وهى ذلک لغة عامرية ووجد الشئ عن عدم فهو موجود ولا يقال وجده

اَلْمَوْجِدَةُ وَالْوِجْدَانُ - خشم گرفتن

اَلْوَجْدُ - اندوهگین شدن - اَلْوُجْدُ وَالْوِجْدُ وَالْوَجْدُ وَالْجِدَةُ - توانگر شدن

وَالْوَحْدُ وَالْحِدَةُ وَالْوَحْدَةُ - یگانه شدن

اَلْوَخْدُ وَالْوَخِيدُ وَالْوَخَدَانُ پوییدن شتر

اَلْوُرُودُ وَالْوُرُودُ - آمدن بآب اَلْوُرُودُ حاضر آمدن وَوَرَدَتْهُ الحُمّى وِرْداً فهو مَوْرُودٌ من الورد -

اَلْوَطْدُ وَالطِّدَةُ - استوار کردن وطده الى الارض مثل وهصه وغمضه الى الارض و فى الحديث طادى اليک اى ضمّنى اليک من وطد يطد قال ابو على فى مصدر وطد ووتد طدة وتدة وكرهوا وطداً ووتداً الاذان بين تقل وان اوهم اللبس -

اَلْوَعْدُ وَالْعِدَةُ وَالْمَوْعُودَةُ وَالْمَوْعِدُ وَالْمِيعَادُ - وعده کردن ويقال وعدته خيراً ووعدته شراً فاذا اسقطوا الخير والشر قالوا فى الخير الوعد والعدة وفى الشر الايعاد والوعيد ويتعدى الى مفعولين ويجوز ان يقتصر على احدهما -

اَلْوَغْدُ وَالْغِدَةُ - خدمت کردن -

اَلْوَفْدُ وَالْوُفُودُ وَالْوِفَادَةُ - نزد سلطان شدن برسولى -

اَلْوُقُودُ - بالفتح عن ابن جنّى وهو شاذ - وَالْوُقُودُ وَالْوَقَدَانُ وَالْوَقْدُ وَالْقِدَةُ - افروخته شدن وكذلك توقده اى قصد وتقده

اَلْوِلَادَةُ - زادن -

اَلْوَقْذُ وَالْقِذَةُ - الضرب بالخشبة حتى يسترخى

ويشرف على الموت وشاةٌ موقوذةٌ قتلت بالخشبة ويقال وَقذهُ النعاس اذا غلبه و في الحديث فوقذ النفاق اي دمغه وكسره وفي حديث آخر فيقذهُ الورع اي يسكنه -

اَلْوَتْرُ وَالتِّرَةُ - كم كردن وكينه كردن وطاق كردن -

اَلْوَقْدُ - بسيار كشتي كردن شتر -

اَلْوَجْرُ - دارو بگلو فرو كردن ومنه الحديث توجره بالسيف اي تطعنه -

اَلْوِزْرُ وَالْوِزَرَةُ گناه بر داشتن فتقول منه وَزَرَ يَزِرُ وَوَزَرَ يَوْزِرُ وَوُزِرَ يُوزَرُ فهو موزور وانما جاء في الحديث مازورات لمكان ماجورات ولو افرد لقال موزورات وزرت فلانا اي غلبته -

اَلْوَشْرُ - روشن كردن دندان وتنگ كردن آن وهو في الحديث وبريدن چوب باره -

اَلْوُعُورَةُ - درشت شدن زمين وگرم شدن

اَلْوَفْرُ وَالْفِرَةُ - تمام كردن -

اَلْوُفُورُ - تمام شدن وبسيار شدن -

اَلْوُقُورُ - تمام نشستن -

اَلْوَقَارُ وَالْقِرَةُ - بارام شدن وفعل الفعل فيه لغة والنعت منها وقور اَلْوَقْرُ گران كردن گوش وشكافتن استخوان -

اَلْوُكُورُ - در آشيانه شدن مرغ وپر كردن مشك ووكرت الناقة وكرا عدت اَلْوَكَرَى وهي عدو فيه نزو وكذلك الفرس -

اَلْوَخْزُ - در سپوختن سوزن وسنان ونحوهما وتاثير كردن سپيدي وموے -

اَلْوَشْزُ - ورايستادن بر نهادن ويعدى بالى

اَلْوَكْزُ - مشت بر زنخ زدن ونافتو ليدن اي از خويشتن دور كردن -

اَلْوَهْزُ - الضرب بثقل اليد وفي الحديث اذا الناس يهزون الا باعر يقال وهزه اذا دفعه وفي الحديث نهى عن الوجس وهو ان يكون الرجل مع جاريته والاخرى تسمع حسه -

اَلْوَدْسُ - پنهان كردن وپوشيده شدن چيزے بركسے -

اَلْوَطْسُ شكستن وضرب الشديد بالخف وغيره

اَلْوَقْسُ - كر گرفتن شتر -

اَلْوَكْسُ - النقص والنقصان ايضا يقال وكس في تجارته اذا خسر فيها اَلْوَكَسَانُ - فراخ رفتن شتر -

اَلْوَهْسُ - شدة السير والاكل والوطي والدق والسر والنميمة -

اَلْوَرْدُشُ - بر طعام خوردن طفيلي كردن -

اَلْوَبِيصُ - درخشيدن

اَلوَقصُ ـ گردن شکستن ـ
اَلوَهصُ ـ چیزی سست را شکستن و چیزے را
نیک سپردن بپاے فی الحدیث دهصه الله
کانه رمی به وغمزه الی الارض ـ
اَلوَحصُ ـ طعنه زدن چنانکه در جوف نیفتد
اَلوَمضُ وَالوَمِیضُ وَالوَمَضَانُ ـ
درفشیدن ـ
اَلوَبطُ وَالوُبُوطُ ـ ضعیف رائے شدن وفعل
یفعل فعلا لغة ایضًا ـ
اَلوَخطُ ـ آمیختن سپیدی با موی و نیزه زدن
چنانکه بگردد ونه در رفتن ـ
اَلوَسطُ وَالسِّطَةُ ـ در میان شدن ومنه
قوله تعالی فوسطن به جمعًا ـ
اَلوَقطُ ـ بیفگندن وفی الحدیث وُقِطَ
فی راسه ای ضُعِع راسه ومن رواه بالظاء
اراد ثقل راسه ـ
اَلوَهطُ ـ شکستن ـ
اَلوَشظُ ـ بار از استخوان شکستن وسوراخ تبر را
محکم کردن بچیزی ـ
اَلوَعظُ وَالعِظَةُ وَالمَوعِظَةُ ـ پند دادن
اَلوَکظُ ـ الدفع والزجر ـ
اَلوَجفُ وَالوَجِیفُ وَالوَجَفَانُ ـ
پوئیدن ستور اَلوَجِیفُ ـ تپیدن دل

وجف الرجل والمرشبمنتاالرض وکذلک البعیر
اَلوَخفُ ـ خطمی بهم زدن تا بهم دو شود ـ
اَلوَدفُ ـ چکیدن پیه وآب از اناء ـ
اَلوَرفُ وَالوَرِیفُ ـ فراخ شدن و
یستعمل فی الظل اَلوَرِیفُ وَالوَارِفُ
وَالوَرفُ ـ درخشیدن نبات از تازگی
اَلوَرِیفُ ـ شتافتن در رفتن ومنه قوله تعالی
فاقبلوا الیه یزفون مخففة ـ
اَلوَصفُ وَالصِّفَةُ ـ پدید کردن نشان
اَلوُصُوفُ ـ نیک رفتن شتر ـ
اَلوَظفُ ـ تنبیه شتر تنگ کردن ای پی فرا شدن
اَلوَقفُ ـ وا داشتن و وقف کردن و وقفته علی
ذنبه ای اطلعته علیه اَلوُقُوفُ ـ وا ایستادن
اَلوَکفُ وَالوَکِیفُ وَالتَّوکَافُ ـ چکیدن
آب از سقف و دلو ونحوهما وفی الحدیث ثم
وکفوا عن غلامه ای قصروا عنه ونقصوا ماخوذ
من الوکف وهو النقص ـ
اَلوَهفُ وَالوَهِیفُ ـ برگ بیرون آوردن
درخت وَالوَهفُ ـ قیمی کلیسیا کردن
وفی کلام قتادة کلما وهف له شئ ای عرض
اَلوَدقُ ـ باریدن و نزدیک شدن و یعدی
بالی و انس گرفتن و یعدی بالباء و گشن آمدن
خداوند سُم ـ

الوَرَقُ - برگ از درخت فرا گرفتن و برگ بیاوردن درخت -

الوَسقُ - گرد کردن و راندن و برداشتن

الوَشقُ - قدید کردن -

الوَعیقُ والوَعاقُ - آواز دادن شکم اسپ چون بدود -

ق الوَلقُ - روان گشتن زبان در دروغ و منه اذا تلقّونه بالسنتکم و بشتافتن و سبک زدن نیزه

الوُرُوكُ - بر پهلوی خفتن و ورکت ورکا جعلته حیال ورکی -

ک الوَعكُ - ضعیف کردن تب مردم را -

الوَبلُ - باران نهیب و بزرگ قطره باریدن ومنه اخذه وبیلاً ای شدیدا -

ل الوَجلُ - غلبه کردن کسی را ابرنیتن و تگل - وَسَلَ فلانٌ اذا رغب ومنه اخذت الوسیلة

الوَشَدانُ - چکیدن -

الوَصلُ - عطا دادن والوَصلُ والصِّلةُ - پیوستن و پیوسته شدن -

الوُصُولُ - رسیدن و بیدے الی وصل ای دعا دعوی الجاهلیة وهو ان یقول یال فلان ومنه قوله تعالی الا الذین یصلون الی قوم قیل معناه یتصلون بهم و یدخلون فیما بینهم بالحلف والجوار والاتحاد -

الوَغلُ - ناخوانده نزدیک شراب خواران رفتن

الوُغُولُ - در میان درختان پنهان شدن

الوُقُولُ - بر کوه شدن -

الوَکلُ والوُکُولُ - کسی را باز و گذاشتن و کار بکسی گذاشتن و کلنی الیهم ای دعنی

الوَهلُ - ذهاب وهمک الی شیٔ وانت ترید غیره

الوَشمُ - شکستن و زدن و دویدن والترکیب یدل علی جمع و تجمّع و یقال لم الها الا جمع لها من الوشمة

الوُجُومُ - خاموش گشتن از اندوه یا از خشم وجمتُ وجمةً ای قصدتُ قصده -

الوَخمُ - بگرانی کسی را غلبه کردن -

الوَسمُ والسِّمةُ - داغ کردن والوَسمُ غلبه کردن به نیکوئی -

الوَشمُ - دست بسوزن کنده کردن -

الوَصمُ - شکستن و معیوب کردن و وصمت الشیٔ اذا شددته بسرعة -

الوَضمُ - گوشت بر خوان یا بر جائی که گوشت بر وے نهادن و بکسی فرود آمدن -

الوَغمُ - قهر کردن چیزے بی یقین -

الوَقمُ - وا زدن و قهر کردن والموقوم الشدید الحزن -

الوَکوم الموکوم مصدر وکمت الارض اذا وطئت واکل نباتها -

اَلْوَقِیْمُ - ریدن مگس -
اَلْوَهْمُ - الوہل -
اَلْوَتْنُ - بر وتین زدن - اَلْوُتُوْنُ وَالتِّنَۃُ
دائم شدن آب وغیرہ -
اَلْوَجْنُ - کوفتن -
اَلْوَدْنُ وَالْوِدَانُ - ترکردن وودنت
المرأۃ اذا ولدت ولداً ضعیفاً قلیل الجسم
والولد مَوْدُوْنٌ ومُوْدُنٌ -
اَلْوَزْنُ وَالزِّنَۃُ - سنجیدن یقال وزنت
فلاناً درہماً وزنت لفلان وبمعنی الاصل اللام
ثم حذفت فوصل الفعل ومنہ واذا کالوہم
او وزنوہم وفی الحدیث قبل ان توزن
اسے تحرز وتخرص -
اَلْوَضْنُ - نوار وزرہ بافتن وجیب سنگ
بجواہر مرصع کردن ومنہ علی سرر موضونۃ
اَلْوَکْنُ - خایہ در زیر گرفتن نشستن مردم
اَلْوَهْنُ - سست شدن وسست گردانیدن
اَلْوَیْہُ - پاک شتن یقال ما وبہت لہ ای ما فطنت لہ

من المعتل الیائی

اَلْمَیْسِرُ - قمار بازیدن وَالْیَسَرُ وَالْمَیْسِرُ
واجب شدن ویسرت لہ القول میسراً ای
لینتہ ویسر القوم -
الجزور - ای اجتزروہا واقتسموا اعضاءہا

اَلْیُعَارُ - بانگ کردن بز -
اَلْیَنْعُ وَالْیَنْعُ وَالْیُنُوْعُ وَالْیُنْعُ - بجامی رسیدن
میوہ وفعَل یفعِل لغۃ فیہ -
اَلْیُمْنُ وَالْیَمْنُ - مبارک گرفتن یقال
یمنہم فہو یامنٌ ویمین ویُمِنَ علی قومہ فہو میمون
ومنہ حدیث لبعضہم فی تفسیر کہیعص قال الیاء
من یمین قامیین والیا من حکیم واحد کالتقدیر والقادر

من اللفیف المقرون

اَلْوَحْیُ وحی فرستادن ونبشتن وسخن
پنہان گفتن واشارت کردن
اَلْوَخْیُ - قصد کردن وفرستادن ورفتن -
اَلْوَدْیُ وَالدِّیَۃُ - خون بہا دادن اَلْوَدْیُ
بیرون آمدن ودی وروان گشتن سیل
ودای وودی الفرس ودیاً اذا ادلی لیبول
او لیضرب -
اَلْوَرْیُ وَالرِّیَۃُ - بیرون آمدن آتش از
آتش زنہ وفعَل یفعِل وفعِل یفعِل لغتان فیہ
وآگندہ شدن مغز استخوان وبجوریدن ریم خون وریم را
اَلْوَشْیُ وَالشِّیَۃُ - نگار کردن ودیبا -
وَالْوُشْیُ - بسیار شدن آنچہ ستا یہ غمز
کردن ویقال وشی کذا ای کذب -
اَلْوَصْیُ وَالْوَصْیُ - پیوستن چیزے بچیزے
ووصت الارض اذا اتصل نبتہا -

اَلوَعْيُ وَالْعِيَةُ۔ نگاہداشتن وَالوَعْيُ
گرد آمدن ریم در جراحت و دادرستن استخوان
اَلوَفَاءُ۔ پیمان نگاہداشتن اَلوُفِيُّ۔
تمام و بسیار شدن۔
اَلوَقْيُ وَالوِقَايَةُ۔ نگاہداشتن ویتعدی الی
المفعولین ووقی الفرس اذا کان یہا بالشیٔ
من وجع یجدہ فی حافرہ ویقال علی ظلعک
ای الزمہ واربع علیہ۔
اَلوَلْيُ۔ باران دوم آمدن والماضی فُعِل۔
اَلوَنْيُ وَالوَنیٰ وَالوُنِيُّ۔ سست شدن
وفلان لاینی یفعل کذا ای لایزال۔
اَلوَهْيُ وَالوُهِيُّ۔ سست و دریدہ شدن
ووہی الحائط اذا ضعف وہمّ بالسقوط
ووہت عزالی السماء بمائہا وکذلک کل شیٔ
استرخی رباطہ۔

ومن الیائی

یدیت الرجل اصبت یدہ ویدیت عندہ والیہ
یدا اذا اتخذت عندہ نعمۃ وایدیت الیہ
وعندہ یدا قال الاخفش ایدیت عندہ والیہ
اشہر من یدیت الیہ وعندہ واما قول الشاعر ؎
یدیت علی ابن حسحاس بن وہب ٭ باسفل ذی
الجذاۃ ید الکریم فیحملون علی النظیر کما یحملون النقیض
علی النقیض۔

ومن مہموزہ

اَلْوَأْيُ۔ وعدہ کردن و واجب کردن۔

ومن الاجوف

اَلْجَیْبُ۔ بریدن وقطع کردن مسافت
اَلْخَیْبَۃُ۔ بے بہرہ مند شدن۔
اَلرَّیْبُ وَالرِّیبَۃُ۔ گمان افگندن۔
اَلسَّیْبُ۔ رفتن آب۔
اَلشَّیْبُ وَالشَّیْبَۃُ۔ سپید شدن سر
والنعت منہ اشیب علی غیر القیاس وشائب
علی القیاس ایضا۔
اَلصَّیْبُ۔ رسیدن بچیزے ومنہ یقال
صاب السہم القرطاس تیر بر نشانہ آمد۔
اَلطِّیْبُ وَالطِّیْبَۃُ وَالتَّطْیَابُ۔ خوش
شدن وخوش بوے شدن وَالطَّیِّبُ
پاکیزہ شدن۔
اَلْعَیْبُ وَالْمَعَابُ وَالْمَعَابَۃُ۔ عیب کردن
والشیٔ معیب ومعیوب ایضا علی الاصل
وبنو تمیم یتمون المفعول من الیاء و معیوب شدن
اَلْغَیْبُ وَالْغَیْبَۃُ وَالْغِیَابُ وَالْغُیُوبُ
وَالْمَغِیْبُ وَالْغَیْبُوبَۃُ۔ غائب شدن
والکلام فی الغیبوبۃ وما کان من ہذا الباب
علی ہذا الوزن کالکلام فی الکینونۃ الا ان
غیبوبۃ وما ہہنا من باب الصیبوبۃ لا یکون فیہا

تقلب الواو الی الیاء بل یکون الیاء الاو سے
یاء فعلوہ وانشئہ عین الفعل کما ان باب
بیع لایکون فیہ القلب الذی کان فی باب
سید فلا یکون اصلہ سیوع کما کان اصل
سید سیود ناچہ اے اصابہ۔
اَلْبَیْتُ وَالْبَیْتُوْتَۃُ۔ شب کاری کردن
وَالْبَیْتُوْتَۃُ۔ شب گذاشتن وفعل یفعل
لغۃ فیہا یقال بت القوم وبت بہم۔
اَلزَّیْتُ روغن زیت در طعام کردن و
المفعول مزیت ومزیوت وکسی را روغن
زیت دادن۔
اَلْلَّیْثُ۔ باز داشتن ویفعل لغۃ فیہ وکم کردن
اَلرَّیْثُ۔ درنگ شدن ودرنگ کردن۔
اَلْعَیْثُ وَالْعُیُوْثُ وَالْمَعَاثُ وَالْعَیَثَانُ
تباہی کردن۔
اَلْغَیْثُ۔ باران فرستادن وباریدن و
بارانیدن وغاث الغیث الارض اے
اصابہا فہی ارض مغیثۃ ومغیوثۃ۔
اَلْہَیْثُ اَلْمَوْتُ اَلْہَیْثُ وَالْہَیَثَانُ۔
اندک دادن۔
اَلضَّیْحُ وَالضَّیْحَانُ عطا شدن شیر
ما اکلت من کلامہ شیئا ضیحا اے ما اغبہ ا...
وشربت ماء ملحا فما ضحت بہ اے لم ارد منہ

اَلْبَیْجُ۔ منفعت کردن۔
اَلْہِیَاجُ۔ انگیختہ شدن جنگ وَالْہَیْجُ برانگیختن
اَلتَّیْحُ۔ تقدیر کردن ویعدی باللام وجنبیدن رفتن
اَلرَّیْحُ۔ بوی یافتن ومنہ الحدیث لم یرح رائحۃ الجنۃ
اَلزَّیْحُ۔ بالزاء دور شدن عضاب۔
اَلسَّیْحُ وَالسُّیُوْحُ وَالسِّیَاحَۃُ وَالسَّیَحَانُ
در زمین رفتن۔ وَالسَّیْحُ رفتن آب۔
اَلصَّیْحُ وَالصَّیْحَۃُ وَالصِّیَاحَۃُ وَالصَّیَحَانُ۔
بانگ کردن۔
اَلطَّیْحُ۔ بیفتادن وہلاک شدن وسرگشتہ شدن
در زمین ویفعل لغۃ فی الجمیع وزعم الخلیل ان
طاح یطیح من فعل یفعل بالکسر فیہما وانہ من ذوات
الواو لقولہم طوحتہ۔
اَلْفَیْحُ وَالْفَیَحَانُ وَالْفُوُوْحُ۔ جوشیدن
دیگ ودمیدن خون از جراحت وفاحت
الفارۃ ای اتسعت۔
اَلْقَیْحُ۔ ریم گرفتن ریش۔
اَلْمَیْحُ۔ عطا دادن ومسواک کردن وشفاعت
کردن وآب بدست از چاہ در دلو کردن و
گشتی کردن در رفتن۔
اَلنَّیْحُ وَالنَّیُوْحُ وَالنُّوُوْحُ اَلتَّنْیِیْحُ۔ تحریک
الیاء وَالنَّیْحُوْحَۃُ۔ پیر شدن۔
اَلضَّیْحُ۔ آلودہ شدن وگران وتکبر کردن۔

۷ اَلْبَیْدُ وَالْبُیُوْدُ وَالْبَیْدُوْدَۃُ وَالْبُیُوْدُ۔ ہلاک شدن

اَلْحَیْدُ وَالْحُیُوْدُ وَالْحَیْدَۃُ وَالْحِیَادُ وَالْحُیُوْدُ وَالْمَحِیْدُ وَالْحَیَدَانُ۔ بگشتن

اَلزَّیْدُ وَالزِّیَادَۃُ وَالزِّیَادَۃُ وَالْمَزِیْدُ افزون کردن وقد یتعدی الی المفعولین وافزون شدن

اَلشَّیْدُ۔ گچ کردن بنا وافراشتن آن۔

اَلصَّیْدُ۔ شکار کردن فعل یفعل لغۃ فیہ۔

اَلْفَیْدُ۔ الموت وخرامیدن وزیادت کردن وشدن ومنہ الفائدۃ وفاد المال لفلان اے ثبت۔

اَلْکَیْدُ وَالْمَکِیْدَۃُ۔ مکر کردن۔ والکید الحیض وہو یکید بنفسہ اے یجود بہا وکلاہما فی الحدیث والباب یدل علے معالجۃ الشئ بشدۃ۔

اَلْمَیْدُ۔ جنبیدن وخرامیدن ومدت الرجل احسنت الیہ۔

اَلْہَیْدُ۔ جنبانیدن ومنہ الحدیث یا نار لا تہیدہ اے لا تزعجہ ومنہ الحدیث الآخر ہدہ یعنون المسجد اے ہدہ ثم اصلحہ وفی الحدیث فلا تہیدنہ الآخرۃ یعنی النیۃ الحسنۃ یقول لا یکترثن لہ ولا یبالی ما یہید لی کلامک اے ما اکرث لہ والترکیب یدل علی التحریک والانزعاج الہید شکستن عن الفارابی

اَلْخَیْرُ۔ نیک شدن تقول منہ خرت یا رجل وغلبہ کردن کسی را بہی وبہترین برگزیدن

ومنہ استخر اللہ یخیرہ لک۔

اَلسَّیْرُ وَالسَّیْرُوْرَۃُ وَالتَّسْیَارُ وَالْمَسِیْرُ رفتن وحکی مسور بہ من المسیر وہو شاذ ورا ندن وسار بہم سیرۃ حسنۃ اے طریقۃ حسنۃ۔

اَلصَّیْرُ وَالصَّیْرُوْرَۃُ وَالصَّیْرُ وَالْمَصِیْرُ گشتن

اَلضَّیْرُ۔ بجنبانیدن وپارہ کردن۔

اَلضَّیْرُ۔ زیان کردن۔

اَلطَّیَرَانُ وَالطَّیْرُوْرَۃُ۔ پریدن والباب یدل علی خفۃ الشئ فی الہواء ثم یستعار ذلک فی غیرہ وفی کل سرعۃ۔

اَلْعَیْرُ۔ رمیدن اسپ وبشدن ودر زمین وفی الحدیث بالتمرۃ والعایرۃ اے الساقطۃ۔

اَلْغِیَارُ۔ خوار بار آوردن وسود کردن وغارہم اللہ بمطر یغیرہم ویغورہم اسے سقاہم

اَلْمَیْرُ۔ خوار بار آوردن۔

اَلنَّیْرُ۔ علم کردن جامہ۔

د اَلْحَیْسُ۔ نرم راندن۔

اَلضَّیْرُ۔ جور کردن ونقصان کردن۔

اَلْمَیْزُ۔ جدا کردن۔

د اَلْحَیْسُ۔ آمیختن ومنہ حاس الحیس اے اتخذہ وہو تمر یخلط بالسمن والاقط۔

؟ اَلْخَیْسُ۔ دم گرفتن مردار ومنہ خاس البیع

والطعام کانه کسد حتی فسد۔
اَلرَّبِیْسُ وَالرَّبَیَانُ۔ خرامیدن۔
اَلعَبْسُ۔ گشنی کردن شتر۔
اَلقَیْسُ وَالقِیَاسُ۔ اندازه کردن چیزی با چیزی ویعدی الی المفعول الثانی بالباء وبعلے
اَلکَیْسُ وَالکِیَاسَةُ۔ زیرک شدن۔
وَالکَیْسُ۔ بزیرکی غلبه کردن ومنه الحدیث انما کستک۔
اَلمَیْسُ وَالمَیَسَانُ خرامیدن۔
اَلهَیْسُ۔ رفتن۔
اَلجَیْشُ وَالجَیَشَانُ۔ بجوش آمدن دیگ وموج زدن دریا وبرآمدن دل از اندازه ویا از بیم وجاشت نفسه ای دارت للغثیان
اَلرَّیْشُ۔ پر بر تیر نهادن وحال کسی نیکو کردن وهذا علی التشبیه۔
اَلطَّیْشُ۔ بگشتن تیر از نشانه وسبکسار شدن
اَلعَیْشُ وَالعِیْشَةُ وَالمَعَاشُ وَالمَعِیْشَةُ وَالعَیْشُوْشَةُ۔ زیستن۔
اَلهَیْشُ۔ آمیختن سخن [illegible] با پشم [illegible] پیش باخود [illegible] نسفها فی الضرع فاذا بادر النسف فلیس بهیش باش [illegible] شکر کوا وبا جوال۔
اَلحَیْصُ وَالحَیْصَةُ وَالحُیُوْصُ وَالمَحِیْصُ وَالمَحَاصُ وَالحَیَصَانُ۔ بگردیدن ویعدی بعن
اَلخَیْصُ۔ اندک شدن۔
اَلدَّیْصَانُ۔ روباه بازی کردن۔
اَلقَیْصُ۔ رفتن آب وقاضت اسے ابجست
اَلقَیْصُ۔ بیفتادن دندان۔
اَلکَیْصُ۔ تنها خوردن۔
اَلبَیْضُ۔ خایه کردن مرغ وسخت شدن گرما وبسپید غلبه کردن وورم کردن دست اسپ وباضت البهمی سقط نصالها۔
اَلحَیْضُ۔ مثل المحیض والحیض والمحیض بی نماز شدن زن والنعت حائض وحائضة عن الفراء وَالحَیْضُ۔ دویدن مانند خون از درخت سمره۔
اَلغَیْضُ وَالمَغَاضُ۔ کم کردن آب وکم شدن آن
اَلغَیْضُ۔ کم شدن بار آبستنان۔
اَلفَیْضُ۔ آشکارا شدن خبر وبسیار شدن چیزی وفاض الماء فیضا وفیوضة ای کثر حتی سال علی ضفة الوادی اَلفَیْضُ وَالفُیُوْضُ۔ مردن ومنه فاض الرجل وکذلک فاضت نفسه ای خرجت روحه عن ابی عبیدة والفراء وابی زید وهی لغة تمیم وقال الاصمعی لا یقال فاض الرجل ولا فاضت نفسه وانما یقال فاض الماء والدمع۔

اَلْقَیْضُ - خرد و پوست خایه مرغ مغز آن نگاشته
اَلْهَیْضُ - شکستن استخوان از پس جبر
و کل وجع علی وجع فهو هیض و منه الحدیث
ما ضنی فهضه ای کسرنی فاکسره و بیانه بالفعل
اَلْخِیَاطَةُ - دوختن والنعت مخیط و مخیوط
اَلشَّیْطُ - هلاک شدن و باطل شدن
و سوخته شدن و آمیختن بشتافتن و قولهم شاطت
الجزور ای لم یبق منها نصیب الا قسم و منه
الحدیث ویشاط لحمه کما یشاط الجزور -
اَلْعِیَاطُ - سپردن شتر -
اَلْلَّیْطُ - داو شیدن بدل -
اَلْمَیْطُ - دور شدن و دور کردن و جور کردن
در حکم و منه الحدیث لو کان عمر میزانا ما کان فیه
میط شعرة ای میل شعرة -
اَلْغَیْظُ - بخشم آوردن -
اَلْفَیْظُ وَالْفُیُوظُ وَالْفَیَظَانُ - بمردن و فاظت
نفسه ای خرجت روحه الاعند ابی عمرو بن العلاء
فانه قال لا یقال فاظت نفسه و لکن یقال فاظ و اذا
قال بالضاد لا یجوز البتة -
اَلْقَیْظُ - تابستان جای مقام کردن و قاظ
یومنا ای اشتد حره -
اَلْبَیْعُ وَالْمَبِیعُ - فروختن و خریدن و النعت
مبیع و مبیوع -

اَلتَّیْعُ - قی از دهن بیرون آمدن و تاع
الشی سال علی وجه الارض -
اَلذَّیْعُ وَالذُّیُوعُ وَالذَّیَعَانُ وَالذَّیْعُوعَةُ
آشکارا شدن -
اَلرَّیْعُ - بازگشتن و زیاده شدن و راع
ریعا الخرق فی قول الکمیت و هو اذا قمص
منه جانب راع جانب
اسے الخرق -
اَلسَّیْعُ وَالسُّیُوعُ - روان شدن آب و رفتن آب
اَلشَّیْعُ وَالشُّیُوعُ وَالشَّیَعَانُ وَالشَّیْعُوعَةُ
آشکارا شدن اَلشَّیَاعُ - از پی فرا شدن و شاعکم
السلام کما تقول علیکم السلام و هذا قول الرجل
لاصحابه اذا ارادوا ان یفارقهم -
اَلضَّیْعُ وَالضَّیَاعَةُ وَالضَّیَاعُ بالفتح تباه شدن
اَلْکَیْعُ وَاللَّیْعُ - بددل شدن و فعل یفعل لغة
فیهما و النعت لاعٌ و لائعٌ -
اَلْمَیْعُ - گداخته شدن آب و غیره -
اَلْهَیْعُ - رفتن آب و غیره و الهیوع - بددلی
کردن و النعت هاعٌ و هائعٌ -
اَلْبَیْغُ - شوریدن خون -
اَلزَّیْغُ وَالزُّیُوغُ وَالزَّیَغَانُ وَالزَّیْغُوغَةُ
بچسپیدن - و الزیغ - گشتن آفتاب و سایه
و کند شدن چشم -

اَلسَّيْعُ بگلو فرو گذاشتن طعام و شراب۔

اَلْحَيْفُ۔ بیداد کردن۔

اَلرَّيْفُ۔ مرغزار چریدن۔

اَلزَّيْفُ۔ بنبهره شدن سیم و خرامیدن۔

اَلسَّيْفُ۔ شمشیر زدن۔

اَلصَّيْفُ۔ تابستان جای مقام کردن۔

اَلصَّيْفُ وَالصَّيُوْفَةُ چسپیدن تیر از نشانه وصفنا ای صابنا مطر الصیف ہو فلنا کحوقنا ربعنا۔

اَلضِّيَافَةُ۔ مہمان شدن۔

اَلضَّيْفُ۔ بچسپیدن تیر از نشانه و ضافه الهم ای نزل به۔

اَلطَّيْفُ وَالْمَطَافُ وَالطَّائِفُ۔ آمدن خیال در خواب و وسوسه

اَلْعِيَافَةُ۔ بمرغ فال گرفتن اَلْعَيْفُ۔ پرواز کردن مرغ بر آب یا بر مردار عافت الشجرة غیفانا ای مالت یمینا و شمالا۔

اَلْحَيْقُ وَالْحُيُوْقُ وَالْحَيَقَانُ۔ فرود آمدن بلا و مکروه و بعدی بالباء۔

اَلرَّيُوْقُ الجیمة الرِّيْقُ۔ در نشیدن سراب۔

اَلضَّيْقُ وَالضَّيْقَةُ تنگ شدن و ضاق الرجل ای بخل ما عاقت المرأة عند زوجها ولا لاقت ای لم تلصق بقلبه۔

مقیلا و وجہ الاحتجاج منہ ان الجنۃ لا نوم فیہا

اَلْقَیْلُ ۔ اقالہ کردن بیع وہی لغۃ قلیلۃ والاکثر

الاقالۃ و شراب نیمروز خوردن ۔

اَلْکَیْلُ ۔ یعدی کما یعدی الوزن وَالْکَیْلُ

بیرون نا آمدن آتش از آتش زنہ ۔

اَلْمَیْلُ وَالْمَیَلَانُ وَالْمَمَالُ وَالْمَمِیْلُ

اَلْمَیْلُوْلَۃُ ۔ چسپیدن یقال منہ مال الشیٔ و

مال عن الحق ومال علیہ فی الظلم ۔

اَلْھَیْلُ ۔ فرو ریختن ۔

اَلتَّیْمُ ۔ بہ بندگی گرفتن دوستی ۔

اَلْحَیْمُوْمَۃُ ۔ بدل شدن ویعدی بعن ۔

اَلْخَیْمُ ۔ پاسے برداشتن واست السماء

تدیم ویماس الدیمۃ عن ابی زید ۔

اَلذَّیْمُ وَالذَّامُ ۔ عیب کردن والنعت

مذیم و مذیوم ۔

اَلرَّیْمُ ۔ ازجای فراتر شدن ویعدی بنفسہ بمن

اَلشَّیْمُ ۔ شمشیر در نیام کردن و شمشیر کشیدن

ونگریستن ابر تا کجا بارد ۔

اَلضَّیْمُ ۔ بیداد کردن وہو متعد ۔

اَلطَّیْمُ ۔ مصدر طامہ اللہ علی الخیر اے جبلہ

اَلْعَیْمَۃُ ۔ آرزومند بشیر گشتن والنا بفعل وفعیل

اَلْغَیْمُ وَالْغَیْمَانُ ۔ ابرناک شدن آسمان ۔

اَلْغَیْمُ العطش وحر الجوف ۔

اَلْھَیْمُ وَالْھُیُوْمُ وَالْھَیَمَانُ وَالتَّھْیَامُ

روی بجانبی نہادن از عشق وغیرہ ۔ اَلْھُیَامُ

سخت تشنہ شدن و وار یاخذ الابل مع الحمی فتہیم

وفی الارض لا ترعی ۔

ن اَلْبَیَانُ وَالتِّبْیَانُ ۔ وہو شاذ ہویدا شدن

اَلْبَیْنُ وَالْبَیْنُوْنَۃُ ۔ جدا شدن ۔ وَالْبَیْنُ الھون

اَلْحَیْنُ ۔ بالکسر ہنگام بردن وحان

حینہ اے قرب وقتہ ۔

اَلْحَیْنُ ۔ بالفتح ہلاک شدن ۔

ی اَلدَّیْنُ ۔ وام دادن و وام ستدن ۔ اَلدِّیْنُ

مقہور کردن و خوار شدن و کردن پاداش

کردن وفرمانبردار گشتن ۔ کے اَلدِّیَانَۃُ

دیندار گشتن ویعدی بالباء والنعت دَیِّنٌ ۔

اَلرَّیْنُ وَالرُّیُوْنُ ۔ غالبہ کردن گناہ بر دل

وخواب بر چشم و مستی بر تن ۔

اَلرَّیْنُ ۔ شوریدہ شدن تن دکل ما غلبک

فقدران بک رانک دران علیک منہ الحدیث

اصبح قد رین بہ یقول احاط بمالہ الدین ورین بالرجل

اذا وقع فیما لا یستطیع الخروج منہ ولا قبل لہ بہ ۔

اَلزَّیْنُ ۔ آراستن ۔

اَلشَّیْنُ ۔ معیوب کردن ۔

اَلطَّیْنُ ۔ گل کردن و مہر کردن نامہ بگل وطانہ اللہ

علی الخیر ای جبلہ علیہ ۔

العَیْنُ ۔ بچشم کردن وبچشمه رسیدن درکندن
العَیَنَانُ ۔ دویدن آب واشک العِیَانَةُ
دیدبانی کردن ویعدی بعلی ۔
الغَیْنُ ۔ فراپوشیدن چیزی دهن راومنه الحدیث
انه لیغان علی قلبی والماضی فعل وابر گرفتن
آسمان وتشنه شدن وشوریده نفس
شدن ۔
القَیْنُ ۔ آهنگری کردن وگرد کردن ۔
اللِیْنُ واللِیْنَةُ واللِیَانُ ۔ نرم شدن ۔
المَیْنُ ۔ دروغ گفتن ۔
التَیْهُ والتَیْهَانُ ۔ حیران شدن زعم
الخلیل ان تاه یتیه من باب فعل یفعل وهو
من ذوات الواو لقوله توهته والتیه تکبر
کردن ۔
اللَیْهُ ۔ درپرده شدن ۔

ومن الناقص

الجِبَایَةُ ۔ گرد کردن آب وخراج فعل
یفعل فتحهما فیه وهی شاذة ۔
الرَبَاءُ ۔ درمیان قومی بربالیدن ۔
الزَبْیُ ۔ برداشتن وزبیت اذا سقت
الیه مایکره ۔
السَبْیُ والسِبَاءُ اسیر گرفتن السِبَاءُ
خمر خریدن تا ازجای بجای بری ۔

الشَبْیُ ۔ دور کردن ۔
الطَبْیُ ۔ خواندن وطباه عن کذا ای صرفه عنه
الجُثُوُّ والجِثِیُّ ۔ بزانو درنشستن ۔
الحَثْیُ والحَثَیَانُ ۔ خاک پاشیدن ۔
الخَثْیُ ۔ سرگین افگندن گاو ۔
الرِثَاءُ والمَرْثِیَةُ ۔ مرده راستودن
ورثا یرثو ارثو لغة فیه وربما همزت
العرب ما ضیه فقالوا رثأت المیت ورحمت
نمودن ویعدی باللام الرثایة ۔ سخن
کسی یاد گرفتن ۔
الغَثْیُ والغَثَیَانُ ۔ نفس بردن از چیزی
که طبع از آن نافر باشد ۔
اللَثْیُ ۔ اللثو ۔
النَثْیُ ۔ گل از زمین به بیل فارسانیدن ۔
الهَجْیُ ۔ الهجو ۔
الحَدَیَانُ ۔ بشتاب رفتن ستور ۔
الرَدَیَانُ والرَدْیُ ۔ دویدن ستور ۔
الرَدْیُ ۔ سنگ انداختن و ازون شدن
وازجای درجای افتادن وردیته بالمرداة
ای کسرته بالصخرة ۔
الفِدَاءُ والمُفَادَاةُ ۔ بازخریدن والفِدَاءُ
کسی را گفتن که من فدای تو باد ویعدیا
الی المفعول الثانی بحرف الجر ۔

اَلْقُدْیَانُ شتافتن۔ اَلْقَکْیُ اَلْقتدُی

اَلْھُدٰیُ۔ راہ نمودن دردین ویعدی الے المفعولین بحرفی الجر اللام و الی وقد یحذف حرف الجر فیتعدی الے المفعولین بنفسہ وراہ راست گرفتن اَلْھِدَایَۃُ۔ راہ راست نمودن درہر چیزے اَلْھِدَاءُ۔ زن را بجانہ شوہر فرستادن اَلْھَدْیُ۔ برطریق کسی رفتن ومنہ الحدیث واھدوا ھدی عمار واز پیش بشدن وفی الحدیث فما ھدے مما رجع اے علم بجبہ بیان وحجتہ ما رجع یقول ما اجاب انما قال لا واللہ وسکت وقیل ما ھدے ما بین من قولہ تعالی فاما ثمود فھدینا ھم وقولہ اولم یھد لھم۔

اَلْھَدْیُ۔ بریدن وگزیدن شراب زبان را۔

اَلْقَذْیُ۔ پیدا گشتن چشم خاشہ را از خود وقذت الشاۃ ای القت بیاضا من رحمھا۔

اَلْمَذْیُ الامذاءُ بالمعنیین۔

اَلْھَذْیُ وَالْھَذَیَانُ۔ بیہودہ گفتن و فعل یفعل لغۃ فیہ۔

اَلْبَرْیُ وَالْبِرَایَۃُ۔ تراشیدن بریت القلم بریا۔ وَالْبَرْیُ۔ نزار کردن ستور در راندن بسیار وبیش آمدن۔

اَلْجَرْیُ وَالْجِرْیَۃُ وَالْجَرَیَانُ وَالْجَرْیُ

رفتن آب وغیرہ۔

اَلْحَرْیُ۔ کاستہ شدن۔

اَلدِّرَایَۃُ وَالدِّرْیَۃُ وَالدَّرْیُ۔ دانستن ویعدی بالباء وبنفسہ قال سیبویہ بالباء اکثر ویبین بما قالہ قولہ ولا ادراکم بہ لو کان علی اللغۃ الاخری لقال ولا ادریکموہ۔ اَلدَّرْیُ۔ فریفتن اَلدَّرْیُ۔ دانیدن اَلدِّرَایَۃُ۔ عیب کردن ویعدی بعلی سریت عنہ الثوب لغۃ فیہ سروت عنہ الدرع بالواو لاغیر۔

وَالشَّرْیُ وَالْمَشْرٰی وَالشِّرَاءُ۔ بجنبش بقتن اَلشَّرْیُ وَالشِّرَاءُ۔ خریدن وفروختن۔

اَلصَّرْیُ۔ بریدن وواداشتن وصریت الماء اذا استقیتہ ثم قطعت وصریت ما بینھم صریا ای فصلت۔

اَلْفَرْیُ۔ بریدن بروجہ اصلاح وکارے کردن کہ بشگفتگی آرد وشک ودوختن و دروغ فرابافتن وفریت الارض سرتھا وقطعتھا

اَلْقِرٰی وَالْقِرَاءُ۔ مہمانی کردن اَلْقَرْیُ۔ گرد کردن آب درحوض ودرشہر یا گشتن۔

اَلْکَرْیُ۔ جوی کندن۔

اَلْمَرْیُ۔ پستان شتر مالیدن تا شیر فرود ہد وبیرون آوردن تنگ از ستور و باد و باران از میغ وانکار کردن حق مناظرہ تعالی

اَلْجَزَاءُ ـ پاداش دادن و غلبه کردن کسے را بدان و بگذاردن وجزی عنی ہذا الامر ای قضے وناب ومنہ لاتجزی نفس الآیۃ وفی الحدیث ایضا یجزی عنک ـ

اَلْجَزْیُ اَلْجَزْوُ وَالْجُزْیُ ـ غلبہ کردن کسی را بچیزے اَلْعَزْیُ اَلْعَزْوُ ـ وفی الحدیث فتری منہا حتے مات ای نزف ومنہ ولم یرقا ونزی ونزف واحد

اَلْمَشْیُ ـ اخراج النطفۃ من الرحم والولد من البطن ـ

اَلْمَشْیُ ـ بعرق نشاندن ـ

اَلْمَشْیُ ـ غلبہ کردن بتر سیدن ـ

اَلْمَشْیُ وَالتَّمَشَّاءُ ـ رفتن ـ

اَلْمَشَاءُ ـ بسیار فرزند وچہارپای شدن ـ

اَلْخِصَاءُ ـ خایہ بکشیدن ـ

اَلْعَصْیُ وَالْمَعْصِیَۃُ وَالْعِصْیَانُ ـ نافرمانی کردن والنعت عاص وعصیٰ فصی اللحم عن العظم گوشت از استخوان باز شدن ـ

اَلْقَضَاءُ ـ حکم کردن ومنہ قضی ربک بگزاردن وامر وغیرہ ومنہ وقضینا الی بنی اسرائیل وقضینا الیہ ذلک الامر وبسر دان ومنہ فمنہم من قضی نحبہ ومحکم کردن چیزے وباندازہ کردن ومنہ فقضٰہن سبع سموات والقضاء القدر وپیدا ختن ومنہ فوکزہ موسیٰ فقضی علیہ اسے

فتلہ مکانہ کانہ فرغ منہ والترکیب یدل علی احکام الشئی واتقانہ ونفاذہ وقال الازہری مرجع الجمیع الی انقطاع الشئی وتمامہ ـ

اَلْمُضِیُّ ـ بگذشتن چیزے اَلْمَضَاءُ ـ در کارے بگذشتن ومضیت علی الامر مضیا مثل مضوت

اَلْغَطْیُ ـ فراپوشیدن وہو متعد وتاریک شدن شب وغطی غطیا وغطیا اذا استلا شبابا ـ

اَلسَّنْحِیُ ـ غلبہ کردن کسی را برفتن ـ

اَلْبَغْیُ ـ ستم وگشنی کردن ویعد سے بعلی ونیک باریدن باران وپر شدن آب رودخانہ وبیاماسیدن جراحت وریم در شدن آن وکل مجاوزۃ للحد فہی بغی ـ

اَلْبُغَایَۃُ وَالْبُغَاءُ ـ بضم الباء فیہما ـ وَالْبُغْیَۃُ جستن ویعدی الی المفعول الثانی بنفسہ وباللام وہا یعنے واحد وَالْبِغَاءُ ـ زنا کردن وفی الحدیث مابغی لہ ای ماخیر لہ ـ

اَلْحَفْوُ ـ برہنہ رفتن وحفیت الیہ بالاحیتا ای بالغت

اَلْخَفْیُ ـ آشکارا کردن ہذا ہو الفصیح و پنہان کردن وضعیف وپنہاں ودرفشیدن برق ـ

اَلزَّفْیُ ـ بال باز کردن شتر مرغ وبرداشتن شراب چیزیرا وزفتہ الریح زفیانا ای طردتہ

اَلسَّفْیُ ـ دامیدن ـ

اَلشَّفْیُ وَالشِّفَاءُ ـ آسانی دادن ـ

اَلقفیُ۔ بر قفا زدن۔
اَلکِفَایَۃُ۔ بسندہ کردن ویتعدی الی المفعولین وکفاک الشئ ای حسبک۔
اَلنَّقیُ۔ راندن و رانده شدن وفی الحدیث ما نفی من شعرک ای ثار و نلیست کردن۔
اَلبَقیُ۔ مصدر بقیت الشئ ای نظرت الیہ وترقبتہ تقاہ بترسید از وی وحذر کرد از وی پیش او باز شد۔
یتقیہ۔ بفتح التاء واتق اللہ وہذا علی التوہم والاصل اتقاہ یتقیہ واتق فانہ افتعل من وقیت الا ان الواو استثقلت فاء من وقیت ابدلت تاء کما فی اتعد ثم حذفت التاء الاولی الکائنۃ بدلا من الفاء وسقطت ہمزۃ الوصل فبقی تقی ووزنہ تعل ولو کان المحذوف تاء افتعل لکان یقال تقی یتقی واتق علی مثال سقی یسقی واسق وہذا حکم تجہ یتجہ وتسع یتسع فحذفت التاء التی ہی بدل من الفاء فی الوجہ ووسع وحکی تقی یتقی لسکون التاء ومصدر التقی علی وزن السقی وعلی ہذا التاء بدل من الواو۔
اَلرُّقیَۃُ۔ افسون کردن۔
اَلرُّقیُ والرُّقاءُ۔ بانگ کردن کوف

السَّقیُ والسِّقَایَۃُ۔ آب دادن خوردن را
اَلسَّقیُ۔ آب خواستن کسے را و باران فرستادن واستسقا گرفتن وآب در مشک کردن در بابی سقی بمعنی اسقی فی الارض والماشیۃ علی الصبی عقیا اذا احدث اول ما یحدث وبعد ذلک ما دام صغیرا۔
اَلمقیُ اَلمقیُ اَلنقیُ۔ النقو۔
اَلبُکاءُ والبُکَاءُ۔ گریستن وقیل بینہما فرق وہو انک اذا ندرت اردت الصوت الذی یکون مع البکاء واذا قصرت اردت الدموع وخروجہا وبکیتہ وبکیت علیہ بمعنی وغلبہ کردن کسی را بدان۔
اَلحِکَایَۃُ۔ قول وفعل کسے را حکایت کردن وحکوت الکلام لغۃ فیہ اچیزے ماندن حکیت فی العدو نکایۃ اذا قتلت فیہم وجرحت
اَلخَلیُ۔ گیاہ درودن سلی الشاۃ اسے نزع سلاہا وہو الذی یکون فیہ الولد۔
اَلصَّلیُ۔ در ہلاکت افگندن ویتعدی بالالام ودر آتش آوردن وبریان کردن گوشت ومنہ الحدیث اتی بشاۃ مصلیۃ وبسگالیدن ومنہ المصالی وہی الاشراک۔
اَلطَّلیُ۔ اندودن ودواشتن دیا سے بچہ بچہار پای بستن۔

اَلْعَكْيُ وَالْعَكَيَانُ۔ جوشیدن اَلْقَلْيُ بازجستن (ن ع)
ومعانی وغرائب آن بیرون آوردن وشمشیر
برہنہ زدن وفی الحدیث من یطلع فانیۃ اسے قاطعۃ
اَلْقَلْيُ وَالْقِلْيَۃُ وَالْقَلَاءُ۔ دشمن داشتن
وفعلہ یفعل لغۃ فیہ وسیجی لغۃ کے اَلْقَلْيُ
بدرولہ بازی کردن وبریان کردن گوشت
ولیست وغیرہا۔
اَلْكَلْيُ۔ برگردہ زدن۔
(ض) اَلْحِمْيَۃُ وَالْحِمْوَۃُ۔ بازداشتن طعام وشراب
ازبیمار ویتعدی الی المفعولین۔ اَلْحِمَايَۃُ
نگاہداشتن اَلْحَمِيَّۃُ وَالْمَحْمِيَۃُ۔ ننگ
داشتن ازکردن کاری۔ (ن)
اَلذَّمَاءُ۔ جنبیدن۔
اَلذَّمَيَانُ۔ شتافتن وتقتی ریح کذا ای اوتنی
اَلرِّمَايَۃُ وَالرَّمْيُ وَالرِّمِّيَّا۔ تیراندختن
یقال رمیت عن القوس وعلیہا ولا یقال بہا
الا ان تلقیہا من یدک۔ اَلرَّمْيُ
افزون شدن ودشنام دادن ورمی اللہ
لک ای نصرک وصنع لک والترکیب یدل علی
نبذ الشئ یقال رمیت الشئ من یدی رمیا
ای القیتہ ضحی الصید اذا مات وانت تراہ
اَلطَّمْيُ وَالطُّمُوُّ۔ شتافتن۔
اَلْغُمِيُّ۔ کف وخاشاک انداختن موج۔

اَلْغَمْيُ۔ بیہوش شدن یقال غمی علیہ وسقف
خانہ پوشیدن۔
اَلْكَمْيُ۔ گواہی پوشیدن۔
اَلنَّمَاءُ۔ بالیدن وافزون شدن اَلنَّمْيُ
وَالنَّمَاءُ۔ خبر باسناد بسوی داشتن ونمی الخضاب
والشعر ارتفع وعلا ونقل بالضم لغۃ فیہ ونمیت
ونمیت الشئ علی الشئ رفعتہ علیہ ونمیت الرجل
الی ابیہ نمیا ای نسبتہ الیہ ونمت الرمیۃ اسے
غابت حیث لا یراہا الرامی فماتت۔
اَلْهَمْيُ وَالْهَمَيَانُ۔ دویدن آب ونہت
الماشیۃ ندت للرعی۔
(ض) اَلْبَنْيُ وَالْبِنَاءُ وَالْبُنْيُ وَالْبِنْيَۃُ وَالْبُنْيَانُ
بنا کردن قال القتیبی اصل البنیان الکسر
لیکون کالعصیان والغشیان اَلْبِنَاءُ۔ زن
بخانہ آوردن ویعدی بعلی وبالباء خطاء وفربہ کردن
اَلثَّنْيُ۔ دوتا کردن وواداشتن یقال جاء
ثانیا من عنانہ ودرگردانیدن ودوم شدن
اَلْجَنْيُ وَالْجِنَايَۃُ۔ باراز درخت بازکردن
اَلْجِنَايَۃُ۔ جنایت کردن وشورانگیختن۔
اَلزِّنَاءُ وَالزِّنَا۔ زنا کردن۔
اَلضَّنَاءُ۔ بسیار شدن کودک۔
اَلْعِنَايَۃُ وَالْمَعْنَيُّ۔ خواستن وفی الحدیث
من کل داء یعنیک ای یقصدک غنیت فلانا

عنّیًا ای قصدته وقیل اعنیک یشغلک یقال ل
ہذا امر لا یعنینی اے لا یشغلنی و منه قوله ترکه ما لا
یعنیه اے لا یهمه۔
القنی و القنیة القنو وقنیت الجاریة
تقنی قنیة مثل التقیة۔
الکنایة ان تتکلم بشیء و ترید به غیره و یعدی
بالباء و بعن یفعل و یفعل لغة فیه
المنی۔ تقدیر کردن و آزمود للقیمون بدن

ومن اللفیف المقرون

الثّاو و الثّوی مقیم شدن یقال ثویت
البصرة و بالبصرة۔
الحیّ۔ گرد کردن۔
الخواء و الخوایة و الخوی۔ خالی شدن
سرا و بیفتادن آن و خوت النجوم خیّا
امحلت و ذلک اذا سقطت ولم تمطر فی
نوئها و خوت المرأة و خویت ایضًا خلا جوفها
عند الولادة۔
الذّوی۔ پژمردن و فعل یفعل لغة عن یونس
الرّوایة۔ روایت کردن۔
الرّی۔ آب کشیدن از بهر کسی و هو متعدّ
و کسی را بر شتر بستن تا از خواب نیفتد و رویت
علی اهلی و لاهلی اذا اتیتهم بالماء۔
الزّیّ۔ بگردانیدن و بیعدی الی باهم آوردن

الشّیّ۔ بریان کردن گوشت۔
الضّوی۔ خشک شدن۔
ضویت الیه ضویّا و ضیّا۔ عن ابی زید
اذا اویت الیه و انضمت۔
الطّیّ۔ التعد للجوث و در نوردیدن و بر زبید چاه
الغیّ۔ پیچانیدن و واگردانیدن۔
العواء۔ بانگ کردن سگ و گرگ و شغال
الغیّ و الغوایة۔ بے راه شدن و ضلالت
لغة عن القتیبی قال و الغیّ اجود و نومید شدن
و الغیة۔ الفساد و عن ابن الاعرابی و بهذا فسّر
و عصی آدم ربه فغوی ای فسد علیه عیشه۔
الکیّ۔ داغ کردن و تیز نگریستن بکسی و کژدم گزیدن
اللّیّ۔ تافتن رسن و دنبال جنبانیدن شتر
و پیچانیدن سر و گردانیدن زبان و بدرنگ کردن
و منه یلوون السنتهم و لویته علیه ای اثرته علیه
و الجمیع متعدّ۔
اللّیّ۔ و هو شاذّ عن ابی زید و اللّیّان۔
دا نعت کردن وام و قدری اللّیّان بکسر اللام
النّیّ و النّوایة فربه شدن شتر و النّیّ
خسته بیفکندن النّیّة و النّواة نیت کردن
و نواک الله ای صحبک فی سفرک و حفظک فی
الحدیث و من ینوی الدنیا تعجزه یقول من
یسع لما یحبه من نویت الشیء اذا جدّدت فی طلبه

الهوی - بفتح الهاء فرود آفتادن از بالا وبگذشتن زود ومنه الحدیث ثم انطلق یهوی وفرود آمدن عقاب بر صید وهوت الطعنة فتحت فاها وهوت امه شتم بمعنی سقطت وهلکت وقوله تعالی تهوی الیهم ای تسرع وتنحط الیهم

ومن مهموزه

الاوی والاوی - بکسر الهمزة عن ابی زید وهو شاذ والاوار باوی شدن یقال اویت الیه واویته وبا اوی بردن -

الایة والاوایة والماواة والماویة بخشودن وبعدی باللام -

ومن مهموز الفاء

الادب - مهمان خواندن -

الاشب - ملامت کردن ومیان قومی بهم آوردن -

الالت - کم کردن وفعل یفعل لغة فی هذا ومنه وما التناهم بکسر اللام ومنه الحدیث اتاله علی امیر المؤمنین معناه انحطه بذلک انقص منه التقصه وباز داشتن وسوگند دادن -

الامت - اندازه کردن -

الابث - نالیدن وحسد کردن -

الاثم والاثم - باهم آمدن والتحلف ایضا

الانهم والانهم والاینهم - نالیدن -

الافح - بر افراز پیش سر زدن -

الابود - مقیم شدن بجای -

الابر والاباره - نیش زدن کژدم وسوزن دادن ورنان سگ را وهو فی الحدیث وگشن دادن خرما بن ویابر لغة فیه -

الاسر - نیرومند کردن ومنه قرا افاره بالقصر

الاسر والاسار - اسیر کردن - والاسر آفریدن وپالان بدوال بستن - الاسر بسته شدن بول والماضی فعل -

الاشر الوشر الاصر - باز داشتن وشکستن

الافر - پدورر آوردن وپی بر سو فا تیر پیچیدن

الافد - شتاب دیدن وافر الرجل ای خف فی الخدمة

الابق - بر جستن ورودویدن -

الاسر والاسر - باهم آمدن واستوار شدن

الابس - قهر کردن وباکسی درشتی کردن -

الاحس - بر ذکر شدن -

الالس - خیانت کردن وشوریده خرد گشتن والماضی فعل من هذا -

الانس - بضم الهمزة انس گرفتن وبعدی بالباء ویفعل لغة فیه -

الابض - شتر را باض بستن وهو حبل یشد به رسغ یده الی عضده وباهم آمدن رگ نساء الماضی من هذا فعل وفعل الارض یوجه خورده شدن

چوب والماضی فعل۔
الاَنیضُ بگردیدن گوشت۔
الاَقطُ۔ بینو ساختن۔
الاَنفُ۔ از سپہ فرا شدن۔
الاَلفُ۔ ہزار دادن۔
الاَنفُ۔ بر بینی زدن و بینی رسیدن آب وغیرہ
الاَفقُ۔ مصدر افق الادیم است و ہنو
حتی یصیر افیقا وہو الذی لم یتم دباغتہ و
قیل ہو الادیم الذے دبغ قبل ان یخرز و
تفضیل نہادن درعطا۔
الاُفوقُ۔ بشدن در جہان و بگردانیدن
الاَلقُ۔ زبان آور شدن در دروغ والق
فہو مالوق ای اصابہ جنون۔
الاِفکُ۔ دروغ گفتن و بگردانیدن۔
الاَبلُ۔ غلبہ کردن وابل الرجل عن امراتہ
اے امتنع عن غشیانہا۔
الاَزلُ۔ در تنگی و خشکی سال شدن
و دا داشتن و برگردانیدن۔
الاَتلانُ۔ گام خورد نہادن۔
الاَتمُ۔ درنگ کردن بجای۔
الاَتمُ والاَتامُ۔ بزہ شمردن و ناخورش دادن
والفت افگندن و پوست باز کردن۔
الاَرمُ۔ بخوردن و دندان بچیزی نہادن
و نیک تافتن رسن۔
الاَزمُ۔ دندان گرفتن و دندان بہم نہادن
و یافتن چیزی باز ایستادن از چیزی و یعدی
بعن و ملازم گرفتن و یعدی بالباء و تنگی روزگار
بر کسے ومنہ شتم السنۃ ازما استاصلتہم۔
الاَتانُ الاَتلانُ الاَذنُ۔ بہ گوش زدن
الاَفنُ۔ کم خرد گردانیدن و شیر بہم دوشیدن
وقیل الاَفنُ خلاف التحیین۔
الاَنّہ والاَنوہ والاَنیہ۔ الانوح۔

ومن المضاعف المہموز الفاء

الاَثاثۃُ۔ انبوہ شدن موی و نبات و شاخ درخت
الاَطیطُ۔ جرست کردن پالان وغیرہ و بانگ
کردن شتر بزاری و اطت الشجرۃ حنت
الاَلُّ والاَلَلُ والاَلیلُ۔ نالیدن بیمار
الاَنینُ مثلہ۔

ومن المہموز الفاء الاجوف

الاَیدُ والاَدُ۔ قوی شدن۔
الاَرُ۔ جماع کردن۔
الاَیضُ۔ گشتن و بازگشتن۔
الاَیامُ۔ دود کردن الاَیمُ والاَیمۃُ والاُیومُ
بے شوے شدن زن و بی زن شدن مرد۔
الاَینُ۔ ماندہ شدن قال ابو زید لا یبنی منہ فعل وقال
الاصمعی وہو مقلوب من انی یئیس لہ۔

مصدر وقال ابو زيد بهما اصلان مصدره الاين ايضًا

ومن الناقص المهموز الفاء

اَلْاَتْيُ وَالْاِتْيَةُ وَالْاِتْيَانُ آمدن وقولهم لاتوها بالقصر اى لتفعلوها وكذلك ماأتيتم بالمعروف بالقصر اى مافعلتم من قولهم اتيت جميلًا اى فعلته

اَلْاَدْيُ ـ ستبر شدن شير

اَلْاَدْيُ ـ انگبين كردن شيء و دربر يك گيرد

وَالْوَايَةُ تارى الى الداية اذا انقمت اليها والفت معها معافا واحدا ـ

اَلْاَذْيُ وَالْاَذِيُّ ـ التقيض ـ

اَلْاَنْيُ ـ بغايت گرمى رسيدن ومنه بحميم آن وفارسيدن ومنه غير ناظرين اناه ـ

اَلْاَنْيُ وَالْاِنْيُ على وزن المعى وَالْاِنْيُ كاه ...

ومن المهموز العين

اَلنَّئِيْتُ ـ ناليدن ـ

اَلزَّاْبُ وَالزَّئِيْرُ ـ بانگ كردن شير وفعل يفعل

اَلنَّئِيْمُ ـ بانگ كردن بزارى ـ

ومن المهموز المعتل الفاء

اَلْوَاْبُ وَالْاِبَةُ ـ شرم داشتن ـ

اَلْوَاْدُ ـ زنده درگور كردن دختر ـ

اَلْوَاْمُ ـ ترسانيدن ـ

اَلْوَاْلُ وَالْوُؤُلُ ـ پناه گرفتن بكسى يا بجاى ـ ويعدى بالى وفى الحديث فلا والت اى لانجوت

ومن الناقص المهموز العين

اَلضَّئِيُّ ـ بانگ كردن فرخ وموش وپيل وخوك

ومن المهموز اللام

اَلْهَنَاءُ عطا دادن ـ اَلْهِنَاءُ ـ بگوارِيدن طعام كسى را القول هنأ ه الطعام والغابر منهما يفعل ويفعل والماضى فعل ايضًا ـ

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلْمَجِيْءُ وَالْمَجِيْئَةُ ـ آمدن ـ

اَلْفَيْءُ وَالْفَيْئَةُ وَالْفُيُوْءُ ـ المرجع بازگشتن

اَلْقَيْءُ ـ قى كردن ـ

اَلْكَيْءُ وَالْكَيْئَةُ ـ ترسيدن وبددل شدن

اَلنَّيْءُ ـ خام ماندن گوشت ـ

اَلْهَيْئَةُ وَالْهَيْءُ ـ ساخته شدن كارى را ومنه قرى قوله تعالى هيئت لك بمعنى تهيات ـ

باب فَعَلَ يَفْعَلُ بفتح العين فى الماضى والغابر

اَلثَّعْبُ ـ آب راندن ـ

اَلْجَعْبُ ـ بيفگندن وبركندن ـ

اَلدُّعَابَةُ ـ مزاح گفتن ـ

اَلذَّهَابُ وَالذُّهُوْبُ ـ بشدن ـ

اَلرُّعْبُ ـ ترسانيدن وبهم كردن ـ

اَلرَّعْبُ ـ قطع كردن وپاره از ...

بکسی فرادادن وہذا یتعدی باللام۔
اَلتَّعْبُ۔ کشیدن و نیکو خوردن طعام و شراب
اَلشَّعْبُ۔ فراہم آوردن و پراگندہ کردن
وہو قوم ہذا وما اشبہ من الاضداد وعند
المحققین لغات مختلفۃ۔
اَلشَّغْبُ۔ بالتسکین شور انگیختن و بعدے
بفسر و بالیاء و بعلے۔
اَلضُّغَابُ وَالتَّضْغِیبُ۔ بانگ کردن روباہ
اَلْحَبُ۔ گوشت از استخوان و پوست
اندوختہ باز کردن و در شاہراہ رفتن یقال
لحب ایضا اذا مر مرا سریعا مستقیما۔
اَللَّعْبُ۔ لعاب رفتن کودک۔
اَلْهَبُ۔ بیرون کشیدن و بدل گردانیدن
اَلنَّحْبُ۔ ضرب من السیر
اَلنَّهْبُ۔ غارت کردن و بگفتن کسی را
و بپاے گرفتن سگ۔
اَلْبَغْتَۃُ وَالْبَغْتُ۔ ناگاہ گرفتن۔
اَلْبَهْتُ وَالْبُهْتَانُ دروغ گفتن وَالْبَهْتُ
ناگاہ فرا گرفتن ومنہ قولہ بل تاتیہم بغتۃ فتبہتہم حیران
شدن وبہت بالکسر وبہت بالضم لغتان
فی الاخیر والافصح بہت ومنہ فبہت الذی
کفر لانہ یقال رجل مبہوت ولا یقال باہت۔
ولابہیت فحصل اربع لغات اعلاہا فبہت

وہی قراءۃ العامۃ وبہت بالضم اقوی معنے
من بہت بالکسر لان فعل یاتی للمبالغۃ کفقہ
الرجل وشعر اذا قوی فقہہ وجاد شعرہ وبہت
بالفتح یجوز ان یکون لازما کمذہ اللغات
الثلث ویجوز ان یکون متعدیا وحینئذ
یکون فاعلہ محذوفا علی تقدیر فبہت الذی
کفر ابراہیم یعنی رام ان یبہت ابراہیم الا انہ
لم یحصل لہ ذلک وجاز ان تقول فبہت
الکافر ابراہیم وانما کانت ومنہ الارادۃ کقولہ
اذا قمتم الی الصلوۃ فاذا قرأت القرآن فاکتفی
بالمسبب الذی ہو القیام وقراءۃ من السبب
الذی ہو الارادۃ فاعرفہ۔
اَلسَّحْتُ۔ ہلاک کردن واز بیخ برکندن
وپیہ از گوشت باز کردن۔
اَلصَّفْتُ۔ جمع کردن وہو فی الحدیث
ما وجدت الصفت۔
اَلْحَتُّ۔ القشر وفی الحدیث
فلحتوکم یقال لحت عصاہ اذا قشرہا۔
اَلنَّفْتُ۔ نشان دادن۔
اَلْبَحْثُ۔ بالباء واپژوہیدن۔
اَلْبَعْثُ۔ مردہ زندہ کردن واز خواب
بیدار کردن وفرستادن وہو متعد الی مفعولین
یقال بعثہ رسولا وحکی بعثت بہ وبعثت الناقۃ اثرتہا

اَلدَّغْثُ - پیدا آمدن بیماری والماضی کفعل
اَلرَّغْثُ - شیر خوردن ورغث الرجل اذا
کثر علیه السؤال حتی نفد ما عنده -
اَلضَّغْثُ - حدیث بهم درآمیختن و دسته
کردن گیاه و بر پیچیدن کوهان -
اَلْقَعْثُ - اندک دادن -
اَللَّهْثُ وَاللُّهَاثُ وَاللَّهَثَانُ -
زبان از دهن بیرون کردن سگ از تشنگی
یا از ماندگی -
اَلْمَغْثُ - معیوب کردن دوا در دهن باز شدن
دوا و اندر آب آغشتن و در هم آمیختن و لیران و نزحب
اَلْبَجْرُ - شکم شگافتن -
اَلْبَجْحُ - شاد کردن -
اَلرَّجْحُ - پیاپی درفشیدن برق -
اَلسَّجْحُ - خراشیدن -
اَلسَّجْحُ - سودن پوست و همه شب رفتن
و پیوسته جستن باد و سجحت الریح الارض قشرتها -
اَلشَّجْحُ وَالشُّحَاجُ - بانگ کردن کلاغ
و استر و یفعل لغة فیه -
اَلْفَجْحُ - مشیة الافجح
اَللَّجْحُ - سوزانیدن -
اَلْمَجْحُ وَاَلْمُجُحُ - جنبانیدن دلو در چاه -
اَلْمَجْحُ - جماع کردن -

اَلْمَجْحُ - بشتاب رفتن -
اَلنَّجْحُ اَلْمَجْحُ اَلنَّتْجُ اَلْمَجْرُ اَلنَّهْجُ - هویدا کردن
راه و رفتن در آن -
اَلْبَدْحُ - بیندافتن و بچوب زدن و عجز الرجل
عن حمالة یحملها والبعیر عن حمله
اَلْبُدُوحُ - خرامیدن زن -
اَلْبَدْحُ - شگافتن -
اَلْبُرُوحُ - پدید آمدن صید چنانکه جانب
چپ را سوی تو دارد و عرب آنرا شوم دارد
اَلْبَطْحُ - بر روی افگندن -
اَلْبُلُوحُ - مانده شدن و خشک شدن خاک نمکین
اَلْجَدْحُ - پست شورانیدن -
اَلْجُحُوحُ - منعه کردن و کسب کردن و طعن
کردن در کسی -
اَلْجَحُوحُ - عطا دادن -
اَلْجَلْحُ - خوردن شتر سر درخت را -
اَلْجُمُوحُ وَاَلْجِمَاحُ - سرکشی کردن اسپ
و گشتی چنانکه دیر افرو نتوان داشت سر باز زدن
انچیزی و نیز اسپ اسرع و منه سهم جموح -
اَلْجَنْحُ - بر بال زدن -
اَلدُّلُوحُ - زیر بار گران رفتن -
اَلدَّبْحُ - گلو بریدن و شگافتن بنا و خس
پوشیدن سقف -

...لدّدح ـ شقه در پس خیمه دادن و زمو بر شقت
...دن ـ
...لرّزوح و الرّزاح ـ مانده شدن شتر از نزاری
الرّزاح ـ لاغر شدن ـ
الرّشح ـ بیا مدن خوے ـ
الرّضح ـ شکستن خسته خرما و سنگ ـ
الرّقاحة ـ کسب کردن و بازرگانی کردن ـ
الرّکوح ـ آرام گرفتن بچیزی والرکوح الی الشیٔ الرکون
الیه ـ یقال رکح الیه ای رکن الیه ـ
الرّمح ـ لگد زدن و نیزه زدن ـ
السّبح ـ تصرف کردن در معیشت و پیدا شدن
السّباحة ـ آشنا کردن ـ
السّدح ـ بر روی افگندن یا بر پشت ـ
السّرح ـ کسی را بجای فرستادن و چرا کردن
بامداد و رفتن بول پس از بستگی ـ
السّروح ـ بچرا شدن ـ
السّطح ـ گسترانیدن ـ
السّفح ـ ریزانیدن آب و جز آن ـ
السّفوح والسّفحان ـ ریخته شدن ـ
السّلح ـ حدث کردن ـ
السّماح والسّماحة ـ سخاوت کردن
ویعدی باللام و سمح لی اے اعطانی ـ
السّنوح ـ سخن سربسته گفتن ـ والشّفوح

پیدا آمدن مرغ یا آهو از دست راست
ویعدی باللام وضده البروح والعرب تتیمن به
وسنح لی رای اے عرض ـ
الشّبح ـ پهن گردانیدن پشت و دست والمشبوح علی العود
الشّرح ـ پدید کردن و گشاده کردن دل
و شرحه کردن گوشت وفی الحدیث یشرحون
النساء شرحًا یقال شرح فلان جاریته اذا
وطیها علی قفاها وفی حدیث آخر یشرحون
الی الدنیا یعنی ینبسطون الیها و یرغبون فیها
الشّقح ـ الکسر والبعد والقبح والجمیع فی الحدیث
الصّبح ـ صبوحی دادن و بامداد بجای آمدن یکی
کسے شدن ـ
الصّدح ـ بانگ کردن خروه و کلاغ ـ
الصّفح ـ اعراض کردن از کسے یا از چیزی
و فرا گذاشتن جرم و بها یعدی یا بعن و سائل را
رد کردن و شمشیر به پهنا بر کسے زدن و صفحت
الرجل اذا سقیته ای شراب کان ـ
الصّلوح ـ نیکی کردن ـ
الضّبح ـ از حال بگردانیدن آتش و خراشیدن
چیزی را و صوت انفاس الخیل اذا عدون
و هو الخیل العضد فی السیر ایضًا ـ
الضّباح والضّبح ـ بانگ کردن روباه ـ
الضّرح ـ دور کردن و زمین کندن ـ

اَلصُّوُوحُ۔ لگد زدن ستور۔
اَلتَّلْدُحُ۔ بیفگندن و یعدی بنفسہ
و بالباء۔
اَلطُّفُوحُ۔ پر شدن و یقال اطفح عنی
اے اذہب عنی و طفحت الریح
القطنۃ اذا سطعت بہا۔
اَلطُّمُوحُ۔ ماندہ کردن ستور و ماندہ شدن وی
طمح بصرہ الی الشیٔ ای ارتفع طمحاً و طماحاً
وطمح الرجل ابعد فی الطلب۔
اَلْفَتْحُ۔ گشادن و حکم کردن و فراخ شدن
سر سوراخ پستان شتر۔
اَلْفَدْحُ۔ گران کردن کار و وام کسی را۔
اَلْفَسْحُ۔ فراخ کردن و یعدی باللام۔
اَلْفَضْحُ۔ رسوا کردن و منہ الحدیث حتی فضحہ
الصبح اے دہمہ بیاض الصبح و یروی
بالصاد ای بینہ و فضح الصبح اے بدا۔
اَلْفَطْحُ۔ پہن کردن۔
اَلْفَلْحُ۔ شگافتن۔
اَلْقَبْحُ۔ نفرین کردن۔ اَلْقَبْحُ وَالْقُبُوحُ
از نیکی دور کردن۔
اَلْقَدْحُ۔ آتش زدن و در نسب طعن کردن
و آب کشادن از چشم و خوردہ کرم زدن دندان
و درخت افتادن و چشم بگو فتہ و شدن

و خوردن ثفالہ پر داشتن و در کار کسی خلل آوردن
اَلْقَمْحُ۔ خستہ کردن۔ اَلْقُرُوحُ۔
ہم ریش شدن ستور و آبستنی شتر پدید آمدن
و قرحہ بجفہ اے استقبلہ بہ۔
اَلْقَذْحُ۔ بول انداختن سگ و یعدی
بالباء و قیل الفعل لغۃ فیہ۔
اَلْقَمْحُ وَالْقُمُوحُ۔ سر باز زدن شتر
از آب خوردن۔
اَلْقَنْحُ۔ بیدوور آوردن۔
اَلْكَبْحُ۔ لگام باز کشیدن۔
اَلْكَدْحُ۔ خراشیدن و کار کردن۔
اَلْكَسْحُ۔ برفت و خانہ رفتن۔
اَلْكَشْحُ۔ نہان داشتن دشمنی و اعراض کردن
از چیزی و بزادن و کشح القوم عن الماء
وانکشحوای تفرقوا عنہ۔
اَلْكَفْحُ۔ رویاروی بوسہ دادن و با شمشیر زدن
اَلْكَلْحُ وَالْكُلُوحُ وَالْكُلَاحُ ترش کردن روی
اَلْكَمْحُ۔ الکبح۔
اَلْلَفْحُ۔ سست نرم بر چیزے زدن و بشمشیر
زدن و یعدی بالباء۔
اَلْلَقْحُ۔ سوختن و ضربتی سبک زدن۔
اَللَّمْحُ وَاللَّمَحَانُ وَالتَّلْمَاحُ۔ نگریستن الامم
اَللَّمْحَۃُ وَاللَّمْحُ۔ درفشیدن ستارہ و برق۔

التشادُخ - فرا مردی رسیدن کودک
وشرخ ناب البعیر شرخاً اذا انشق البهفت
الشمخ والشموخ - بلند شدن ویقال
شمخ بانفه اے تکبر
الصمخ - بر سوراخ گوش زدن وفی الحدیث
الاصطمخا قیل ہو مقلوب لطخها وقیل سدّ دہما
الفدخ - سر انگشتان سوی کف واشکستن
الفسخ - نقض کردن بیع ودیگر عہد ہا
واز جاے بیاوردن بند فسخت عنی ثوبی ای طرحه
الفضخ - کوفتن غوره خرما وسر شکستن -
الفنخ - رام ومقہور کردن -
القفخ والقفاخ - بر چیزی میان تہی زدن
الکمخ - السلخ وکمخ بانفه تکبر -
اللطخ - بر آلودن -
المشخ - روغن وما نند آن بر تن مالیدن وآرد
سرشته وانچه بدان ماند بدست مالیدن
وفی الحدیث یمرخ معه اے یمرج معہ -
المسخ - تحویل صورة الی ما ہو اقبح منہ
وبے طعم گردانیدن -
المصخ - بیرون کشیدن چیزی از چیزی
الملخ - بالنمار السیر الشدید وقیل السہل وفلان
یملخ فی الباطل ملخاً ای یتردد فیه ویکثر منه
النسخ - منسوخ کردن ونسخه گرفتن از جای
وزائل کردن حکم وہو اجمل واحد الا انہ مختلف
فی قیاسہ فعند قوم ہو للازالة ومنہ نسخت
الشمس الظل اے ازالته وکذلک نسخت
الریح آثارہم ونسخ الله الآیة وعند آخرین للنقل
ومنہ نسخ الکتاب ای نقل ما فیه الی کتاب آخر -
النضخ - آب از چشمه بر جوشیدن ومنہ فیہما
عینان نضاختان وپاشیدن آب -
النقخ - بر سر زدن چنانکه دماغ بیرون آید
الجحد والجحود - انکار کردن ویعدی الی
المفعول الثانی بنفسه وبالباء -
الجهد - کوشیدن ورنجانیدن ورنجیدن جہدت الطعام
اشتہیتہ وکذلک اذا اکثرت من اکلہ وجہد الرجل
جہداً فہو مجہود ای لاغر شد وہو فی الحدیث
الزغد - الہدیر الشدید -
الزہد - حزر کردن خرما -
السعد والسعود - ہمایون شدن یقال
سعد یومنا والسعد نیکبخت کردن واختلفوا
فی ہذا فاجازہ الزجاج والازہری والفارابی
واستدلوا بقوله تعالی واما الذین سُعِدوا بضم السین
واباہ سیبویہ والمحققون من اہل اللغة وقالوا
ان کلام العرب اسعدہ اللہ ولا یجوزان یکون
سعد من السعادة لانہ لازم کالشقاوة
وقال فی ہذہ القراءة انہا لغة خارجة

عن القياس اويكون من باب فعل وفعامة نحو غاض وغضة وكذلك سعد وسعدة قالوا ولا ولالة لهم في مسعود لانه لايجوز ان يكون مثل اجنه الله فهو مجنون -
الصحد والصحد - گرما آفتاب بکسے اثر کردن
الضغد - مقهور گردانیدن -
الكهلات - دویدن خر -
اللحد - چسپیدن از حق و گور را لحد کردن
اللهد - گران کردن بار کسے را و لهده لهدا دفعه لذلته -
المعد - شتافتن ومعدت الشئ اجتذبته بسرعة
المغد - وعیش خوش برآمدن و پرورانیدن عیش خوش کسے را -
المهد - گسترانیدن -
النهود - خاستن سوے دشمن -
الشحذ - تیز کردن -
الفخذ - بران زدن -
البعو - گوش اشتر شگافتن -
البعر - پشک افگندن و البعر افتادن پردین یقال اسے سقط و باج بالمطر -
البهر - دم برافگندن وغلبه کردن و افزون شدن نور ماه و بهر الرجل برع -
التغر - جوشیدن دیگ -

الثغر - دندان پیشین شکستن و ثغر الصبي اذا سقطت رواضعه و في الحديث و قد ثغروا اي بر مواجير فلان تاخر -
الجعر - سرگین افگندن خداوند مخلب از سباع
الجهر و الجهارة - آواز بلند بر داشتن
الجهارة - بزرگ داشتن چیزے را بچشم و بدار
الجهر - چاه پاک کردن تا آب پدید آید و صافی شود و منه حتى نرى الله جهرة اے عیانا یکشف ما بیننا و بینه و جهرنا بني فلان صبحناهم علی غرة -
الدحر و الدحور - دور کردن و منه قراءة السلمي من كل جانب دحورا بفتح الدال
الدحور - خوار شدن -
الدعر - بسپوختن و منه الحديث لا تعذبن اولادكن بالدغر وهو ان ترفع لهاة المعذور
ترکتاز کردن در جنگ و في الحديث و هو الخرج يقال دهر فلان امر اذا اصابه مكروه -
الدحر - بالضم یعنی نهادن -
الذعر - ترسانیدن -
الزخور - خوشیدن دیگ و پر شدن آب جوی و دریا و دراز شدن نبات -
الزهور - روشن شدن چراغ و آتش و جز آن
السحر - جادوی کردن و فریفتن و کل ما لطف

ضا وهو في الحديث -
القعص - برجای بگشتن
المحص - پاک کردن زر و جز آن و نیک دویدن
مثل الدحص ایضاً -
الدحوض - باطل شدن حجت -
الدحض - بلغزیدن پای و بگشتن آفتاب
میان آسمان -
الرحض - جامه شستن و رحض المحموم اذا اخذه الرحضاء
القعض - خم دادن چوب -
المحض - دوستی ویژه کردن و شیر بی آب دادن
النحض - گوشت از استخوان باز کردن و تیز
و تنک کردن سنان -
النهض والنهوض - برخاستن - والنهوض
بال باز کردن مرغ از بهر پریدن و برابر شدن نبات
الذعط والسحط - گشتن زود و منه الحدیث
فسحطوه ای ذبحوه ذبحاً سریعاً -
الشحط والشحوط - دور شدن و في الحديث
يشحط الثمن اى يبلغ به اقصى القيمة وقيل
يجمع ثمنه وروى يشحط الثمن ومعناه ... احد -
الضغط - فراجای افشردن -
القحوط - باز ایستادن باران و فعل لغة فيه
وقحط القوم قحطاً اذا اصابهم الجدب -
اللخط - آب زدن بر در سرای و هو في الحديث

لعطه بسهمهم وبعين اصابه -
اللغط واللغيط واللغاط - شغب كردن
المحط - كشيدن روده از شكم و بيرون كردن كشتن
تير و سهام از بيني بيفكندن -
المعط - موی بر کندن -
المغط - کشیدن کمان و آنچه بدان ماند -
النخط - بینی پاک کردن -
البهظ - گران کردن بار مردم را -
الجحوظ - چشم بیرون خزیدن -
اللحظ - بگوشه چشم نگریستن و یعدی بنفسه و بالی
اللحظ واللحوظ - قیام الذکر -
البخع - هلاک کردن و منه لعلك باخع نفسك
البخوع - بالخاء الاقرار بالحق والخضوع له
وفي الحديث بخع الارض تقاءت اكلها
تقول استخرج ما فيها من الكنوز واموال الملوك
البضع - الجمع فيما قيل
البضع - بريدن گوشت و شكافتن جراحت
البضوع والبضع - سيراب شدن و ربما قالوا
بضعت من فلان اذا سئمت منه وهو على التشبيه
بقع الرجل اى رمى بكلام قبيح او بهتان وقد بقعتهم
باقعة اى اصابتهم داهية -
البكع - سرزنش كردن و پیاپی زدن شمشیر
النشع - تر کردن و نیک بستدن -

اَلثَّلْعُ وَالثُّلُوْعُ۔ روزہ ور برآمدن ثلع الرجل اے زکم۔
اَلثَّلْعُ۔ سر کوفتن۔
اَلْجَدْعُ۔ دریدن کردن و بریدن گوش ولب وبینی و دست۔
اَلْجَدْعُ۔ واداشتن ستور بے علف ودرزندان کردن۔
اَلْجَزْعُ۔ قطع الوادی عرضًا وجزع لہ من المال جزعۃ اے قطع لہ منہ قطعۃ۔
اَلْجُلُوْعُ۔ روے برہنہ کردن۔
اَلْجَلْعُ۔ جامہ بیرون کشیدن۔
اَلْجَمْعُ۔ گرد کردن۔
اَلْخَبْعُ۔ پنہان کردن اَلْخُبُوْعُ۔ النمام
اَلْخُتُوْعُ۔ در تاریکی شب راہ بری کردن
اَلْخُدُوْعُ وَالْخَدِيْعَۃُ۔ عن ابی زید فریفتن یقال خدعت نفسہ ومعناہ عن نفسہ وقیل لما دخلہ معنی تخونتہ نفسہ او انتقصتہ نفسہ عدے اسے مفعولین وہذا القول اذہب فے الصنعۃ وعلی کلا الوجہین تحمل قولہ تعالے وما یخدعون الا انفسہم بضم الیاء وفتح الدال
اَلْخُدُوْعُ۔ بازار کاسد شدن ودر سوراخ شدن سوسمار وخشک شدن دہان وخواب درچشم آویختن۔

اَلْخَذْعُ۔ پیچیدن گوشت وجز آن۔
اَلْخَرْعُ۔ شگافتن۔
اَلْخَزْعُ۔ واپس ایستادن من نحو اسمعت خزعۃ
اَلْخُشُوْعُ۔ فروتنی نمودن وخشع ببصرہ غضہ وخشعت الارض یبست ولم تمطر ومنہ انک تری الارض خاشعۃ۔
اَلْخُضُوْعُ وَالْخَضَعَانُ۔ وہو فی الحدیث الخشوع وخضع النجم مال للمغیب ومنہ الحدیث خضعًا بینہما صدیثًا اے لینا خضع الرجل خضعًا اے دبر بہ فسقط من جوع وغیرہ۔
اَلْخَلْعُ۔ نعل وجامہ بیرون کشیدن وخلعت دادن وہذا یعدی بعلی اَلْخُلْعُ۔ بالضم وا فروختن زن بکابین۔
اَلْخَلَاعَۃُ۔ واس ہیا وردن خوشہ و خلع الوالی عزل۔
اَلْخَمَاعُ وَالْخُمُوْعُ وَالْخَمْعُ۔ لنگ وار رفتن
اَلْخُنُوْعُ۔ الخضوع۔ والذل۔
اَلدَّسْعُ وَالدُّسُوْعُ بسپوختن۔ والدسع نشخوار برآوردن وفی الحدیث تدسع اے تعطی الجزیل۔
اَلدَّفْعُ فراوان وبسپوختن وباز گشتن بانبوہ
اَلدَّفْعُ وَالدِّفَاعُ۔ دفع کردن ودفعت الشاۃ اذا ضرعت علی راس الولد۔

الدُّكاعُ - داء يأخذ الخيل والابل في صدورها

الدَّلْعُ - زبان از دهن بيرون كردن
وبيرون آمدن آن -

الدَّمْعُ - رفتن اشك وفعل فعلاً لغة

الرَّبْعُ - برش پيمودن وغلبه كردن في
الربع چهار كردن وچهار يك مال بستدن
ومنه الحديث الم اجعلك تربع وچهار تو كردن
وبجاي باز ايستادن وسنگ افراشتن
ومنه الحديث يربعون حجرا وچهارم روز تب
آمدن شتر وبار كسي بر ستور نهادن
ودو ايستادن ومنه اربع على نفسك اي
ارفق بنفسك وكفت وتب چهارم آمدن
وقد ربع الرجل يقال ربعت عليه الحمى وربعت
الارض اذا اصابها مطر الربيع -

الرُّبُوعُ چهار كردن - الرَّتْعُ والرِّتاعُ
الاكل بشره -

الرَّدْعُ - بيالودن به عطر وزعفران و
جز آن وباز زدن از كاري وردع الرجل
تبش باز شد -

الرَّصْعُ - ثقب السنان كما في المعدن

الرَّفْعُ - برداشتن ونيك رفتن شتر ويك
راندن وي واقع بپيك الشي ومنه رفع فرس هزد اي
قربه لهم ومنه ايضا رفعته الى السلطان
رفعته بسلطان بردم ترا ويدا والرفع في
الاعراب كالضم في البناء عند النحويين -

الرَّقْعُ - پاره در جامه دادن وهجا كردن

الرُّكوعُ - الانحناء ومنه ركوع الصلوة

الزَّيَعانُ - جنبيدن از خشم -

الزَّرْعُ - كشت كردن ورويانيدن
زمين بذرا سبز شدن -

الزَّقْعُ - شدة ضرط الحمار -

الزَّمْعُ والزَّمَعانُ - دير رفتن -

السَّبْعُ - هفت بكردن وهفت يك بستدن
و دريدن كسي را وهفت تو كردن وسبع الذئب
الغنم اي فرسها وسبعت البقرة اذا اكل
السبع ولدها -

السَّجْعُ - بانگ كردن قمري وجز آن و
سخن گفتن بسجع وفي الحديث اذا سجع ذلك
السجع اراد سلك ذلك المسلك -

السُّطوعُ - دميدن بوي وصبح وبرخاستن گرد

السَّفْعُ - گرفتن ومنه لنسفعن بالناصية
وسوزانيدن آتش وسموم وبال زدن مرغ

السَّقْعُ - بانگ كردن خروس يقال اذهب
اسقع وسلع اي اين ذهب -

السَّلْعُ - سر شكستن -

الشُّيوعُ - نهادن ونهادن و هويدا شدن

وشکافتن و نیزه سوی کسی راست کردن
وشرعت الاهاب اذا سلختہ وشرع المنزل
اذا کان علی الطریق النافذ
الشروع - در کاری شدن -
الشرع والشروع - در آب شدن
الشسع - دوال کردن نعلین را الشسوع
دور شدن -
الشفع - جفت کردن شفعت الناقة
شفعا اذا اتبعها ولد وفی بطنها آخر
ومنه فی الحدیث الشفاعة - خواهش کردن
الشلع - نالیدن بیمار -
الشنع والشنوع والشناعة - زشتی کردن
شنعت فلانا ای استقبحتہ وشنعتہ -
الصبع - آب بیان دو انگشت فرو کشادن
اذا ناء وراه نمودن کسی با نگشت و اشارت کردن
سوی کسی در حال غیبت وہذا یعدی بعلی
الصدع - آشکارا کردن ومنه فاصدع
بما تؤمر وشکافتن و بیابان بریدن باز گردانیدن
و بدو فرقت کردن گوسپند -
الصدوع - چسپیدن سوی کسی ویدی
بالی والباب یدل علی انفراج الشیء -
الصرع - لتمیم والصرع - لقیس
والمصرع - بیفکندن -

الصقع - سیلی زدن کلمة مولدة -
الصقع - بر میان سر زدن و بانگ کردن
خروه و صقعت الارض فرو آمدن برو زمین
ای الصقیع وصقعته الصاعقة لغة فیه -
الصنع - بالضم نیکوئی کردن وتقول صنع
الیه معروفا الصنع والصناعة - نیکو تعهد
کردن وصنع به صنیعا قبیحا ای فعل -
الضبع - ضد السند للضب او الدعاء
ومد الخیل والابل ضباعها فی السیر وعند الاصمعی
ان یہوی بحافره الی عضده وضبعوا لنا الطریق
ضبعا ای جعلوا لنا منه قسما -
الضجع والضجوع - پہلو بر زمین نہادن
الضلع - چسپیدن و یعدی بعلی -
الطبع - شمشیر و درم زدن و مہر کردن و
سیری کردن والترکیب یدل علی نہایة
ینتہی الیہا الشیء حتی یختم عندہا وقیاس
علیہ الطبع الانسان والطبیعة والطباع ای
السجیة التی جبل علیہا -
الظلع - بالفتح لنگیدن شتر در رفتار و
ظلعت الارض باہلہا ای ضاقت بہم من کثرتہم
الفجع - بدرد آوردن مصیبت انسان را
واندوهگین گردانیدن -
الفرع - بر زبر کسی شدن و غلبه کردن -

بجمال وجز آن وقرعت بينها اي حجزت و
كففت وقرعت راسه بالعصا اي علوته
اَلْقُرُوْعُ - بکوه بر شدن -
اَلْقَصْعُ - افشردن رطب تا پوست باز شود
وفي الحديث نهي عن قصع الرطبة -
اَلْقَلْعُ - شگافتن -
اَلْقَبْعُ وَالْقُبَاعُ - بانگ کردن خوک
اَلْقُبُوْعُ - سر در خارپشت
وسر در جامه کشیدن آدمی و دمه بر افتادن
وبشدن در زمین -
اَلْقَدْعُ - لگام باز کشیدن اسپ ومنه
الحديث لا يقدع انفه اي لا يضرب انفه
وروي بالراء ايضًا ومعناه انه كفو كريم
لا يرد له و باز داشتن کسے را از کسی -
اَلْقَذْعُ - ناهنجار گفتن -
اَلْقَرْعُ - کوفتن ومنه الحديث قرع راحلته
اي ضربها بسوطه وقرعه بر دن وجمله شراب
که در انا باشد آشامیدن وقرعت راسه مثل
فرعت راسه وقرعتهم قوارع الدهر اي
اصابتهم شدائده - وَالْقَرَعُ وَالْقِرَاعُ
کشتی کردن شتر - اَلْقُرُوْعُ - شتافتن -
اَلْقَشْعُ - وابردن باد ابر را و وابردن
غم وابر اگندن کردن قوم -

اَلْقَصْعُ - تشنگی بنشاندن وآب بگلو فرو بردن
وکسی را خرد و خوار داشتن و نرم خائیدن
شتر نشخوار را وقتل القملة وفي الحديث انه
خطبهم على راحلته وانها لتقصع بجرتها
قيل ردتها الى جوفها وقيل خرجتها فملأت
فاها وقيل شدت مضغها وضمت بعض
اسنانها الى بعض ماخوذ من قصع القملة
اَلْقَصَعُ قهر کردن وبذلك سميت قصاعة
اَلْقَطْعُ - بریدن - اَلْقَطِيْعَةُ - رحم بریدن
اَلْقُطُوْعُ - عبره کردن آب - اَلْقِطَاعُ
وَالْقُطُوْعُ - بریده شدن آبها واز سرد سیم
بگرم سیر شدن مرغان وقطع بفلان فهو
مقطوع به اے واز مانده شد از سفر بعذری
وفي الحديث اقطعوا لسانه اي ارضوه حتى
يسكت وقوله تعالى ثم ليقطع فلينظر قالوا
ليختنق لان المختنق يمد السبب الى السقف
ثم يقطع نفسه من الارض حتى يختنق يقال منه
قطع الرجل بحبل اي اختنق به -
اَلْقَلْعُ - بر کندن
اَلْقَمْعُ - خوار کردن وبمقمعه زدن وقمع در
سر جاے نهادن -
اَلْقُنُوْعُ - سوال کردن والنعت قانع وقنيع
وقد يكون بمعنى القناعة عند بعضهم وقنعنا لما شيه

مالت بما وا ماوا قبلت نحو ابهما وبهذا التركيب
يدل على الاقبال على الشئ كثعت الغنم
والابل كثوعا استرخت ابطونها ۔
اَلکُرُوعُ ۔ دہن برآب نہادن آب خوردن
وفعل فعلا لغة فيه ۔
اَلکَسْعُ ۔ پشت پای بادست نشستگاہ کسی
بازدن و آب سرد بر پستان چارپای
زدن و دست بر وی زدن تا شیر باز در شود
و راندن وفی الحدیث ان جلا من الانصار
ای ضرب دبرہ ۔
اَلکُنُوعُ ۔ نزدیک آمدن و با ہم آمدن
و فروتنی نمودن و کنع النجم ای مال للغروب
اکنعوا عنها ای عدلوا عنها ۔
اَللَّذْعُ ۔ سوزانیدن ۔
اَللَّسْعُ ۔ گزیدن مار و کژدم ۔
اَللَّطْعُ ۔ بانگشت لیسیدن ۔
اَللَّقْعُ ۔ انداختن شتر بلوک و جز آن و بہ
فی الحدیث و بچشم کردن ۔
اَللَّکْعُ اَللَّسْعُ اَللَّمْعُ وَاللَّمَعَانُ ۔ درخشیدن
اَلمَتْعُ وَالمُتُوعُ ۔ روز در برآمدن و المتع
منفعت و برخورداری گرفتن و بعیدی با
اَلمَذْعُ ۔ برخی از سخن بگفتن و برخی دیگر نہان کردن
اَلمُزُوعُ ۔ نیک شتافتن ۔

اَلمَشْعُ ۔ الکسب ۔
اَلمَصْعُ ۔ جنبانیدن ستور دنبال را و بچہ
یالبا و نیک شتافتن و انداختن بچہ از
شکم و زدن بشمشیر و منه الحدیث البرق
مصع ملک ای ملک یضرب السحاب ضربة
فتری النیران فی حدیث آخر والفتنة مصعتهم
ای عرکتهم والاصل فیه الضرب المُصُوعُ
درخشیدن ابجنوہ و جز آن و بشدن شیر شتر
و کل شئ ولی و ذہب فقد مصع ۔
اَلمَقْعُ ۔ نیک آشامیدن مقع فلان بسوءة رمی بها
اَلمَلْعُ ۔ زود رفتن ۔
اَلمَنْعُ ۔ باز داشتن از کاری و نادادن چیزی
اَلنَّبْعُ وَالنُّبُوعُ ۔ آب از چشمہ بیرون آمدن
اَلنُّجُوعُ ۔ جای گیر آمدن بشد و در گرفتن
خضاب و تاثیر کردن دارو و موافق آمدن
طعام و شراب ۔ اَلنَّجْعُ ۔ بہ بدادن
شتر و بحوا من النجعة وہی طلب الکلاء فی موضعه
اَلنَّخْعُ ۔ نخاع بریدن در کشتن و نخع لی بحقه
اذعن مثل بخع و نخعه الود والنصيحة اخلصهما
اَلنُّسُوعُ ۔ واشدن و سست شدن گوشت بن دندان
اَلنُّشُوعُ ۔ بالضم و جور بگلو کودک فرو کردن
اَلنُّصُوعُ ۔ خالص شدن و ہویدا شدن
اَلنَّفْعُ ۔ سود کردن ۔

النَّغْمُ - برآمدن بانگ و نثر کشتن از بهر سمانی و تقیه کردن و النّغَمَۃ و النقوع سیراب کردن و النقوع سیراب شدن و گرد آمدن آب در کہ یقال نقعت بالماء و من الماء ای رویت و نقعت بما قلت لی ای سکنت نفسی الیہ کہ خبر اذا اجبتہ و نکعہ عن الامر اعجلہ -

النهوع - قے کردن -

النهوع و الهعاع - گردن بازیدن چهار پایے در رفتن -

الهجوع و الهجاع - خفتن بشب -

الهرع و الهروع - شتافتن -

الهطوع - اقبال الرجل ببصرہ علی الشی لا یقلع عنہ -

الهلوع - بیار امیدن -

الهمع و الهموع و الهمعان - فرو دویدن اشک و فعل یفعل لغۃ فیہ -

النزع - بیشتر زدن و فعل یفعل لغۃ فیہ - ۳۰

الثلغ - سر شکستن -

النمغ - سر کوفتن و جامہ سبز رنگ کردن

الدمغ - خوار کردن و سر شکستن چنانکہ بمغز رسد و باطل کردن -

السلغ الثلغ الثلوغ - تمام دندان شدن چهار پای کہ زنگلہ دارد و صدغت الرجل اذا عاذیت بصدغک صدغہ و صدغ المشی صدغتہ عن الشی کففتہ عنہ و ما یصدغ نملۃ من ضعفہ ای ما یقتل -

الصلوغ - الفدغ - چیزی میان شی نشکستن -

النشغ - زدن جاریانہ و کل شی بلا شیا وطاء فقد فشغہ -

اللدغ و التلداغ - گزیدن کژدم -

النبغ و النبوغ - آشکار اشدن و الفاعل یفعل و یفعل و الماضی فعل فی الجمیع و نبغ الرجل اذا لم یکن فی ارث الشعر ثم قال اجاد و منہ سمی النوابغ من الشعراء -

النزغ - سر انگشت فراکسی زدن و الطعن بالرمح و بالکلام ایضاً -

الترغ - انداہم افگندن قومی نزغہ بکلمہ یطعن فیہ

النسغ - بر بنان زدن و فراکسی توبیدن و دست بسوزن بکندن -

النشغ - الشہیق عند الشوق حتی یکاد یبلغ بہ الغشی و النشوغ - بالضم السعوط و الوجور ایضاً و الماضی نشغ و قال اللیث نشغت الصبی و منہ الحدیث فاذا ہو ینشغ ای یمتص بقیہ من النشوغ -

المرغ - گیاہ خوردن چهار پایے -

اَلْهَبُوعُ ـ خفتن ـ
اَلْجَعْفُ ـ برکندن وبیفگندن ـ
اَلزَّحْفُ ـ خزیدن وفراجنگ شدن بانبوهی وزحف فی المشی اعیا ـ
اَلزَّعْفُ ـ برجاے بکشتن ـ اَلْاِزْعَافُ افزودن درسخن ـ
اَلشَّغْفُ ـ سرزدن وفربهی الرشت گوسپند ودرویازکردن شغف الغلام اذا خرج براسه قرح شغف الحب شغفا احرق وقلبه ویقال امرضه شغف فلان بکذا شیفته گردانیدن ویرا وشغفت البعیر بالقطران اشعلته به ـ
اَلشَّغَفُ ـ رسیدن دوستی بغلاف دل ـ
اَلْقَحْفُ ـ براهیانه زدن وشرب جمیع ما فی الاناء
اَلْقَعْفُ ـ برکندن از اصل واشتفاف ما فی الاناء اجمع ـ
اَلْلَحْفُ ـ لحاف برکسی افگندن یا بجامه پوشیدن
اَلْلَخْفُ ـ سخت زدن ـ
اَلْبَعْقُ ـ بکشم کردن ـ
اَلْبَحْقُ ـ شگافتن ودشتر کشتن ـ
اَلدَّحْقُ ـ دور کردن ودحقت الرحم رمت بالماء فلم تقبله ـ
اَلدَّعْقُ ـ سالبیح والتنفیر وخبط الابل ـ

الحوض حتی ثلمته من جوانبه ودعق الطریق ای کثر علیه الوطی ودعقته الدواب اثرت فیه ـ
اَلدَّهْقُ ـ شکستن وپاره کردن ـ
اَلزَّعْقُ ـ ترسانیدن وشور کردن طعام وبانگ کردن ونهایعدی بالباء ـ
اَلزُّهُوقُ ـ برآمدن جان وفعل لغته عند بعضهم وآگنده شدن استخوان وازپیش بشدن ونیست شدن باطل وزهق السهم ای جاوزالهدف ـ
اَلسَّحْقُ ـ سودن وسحقتهم السماء القت علیهم الصاعقة
اَلْفَهْقُ ـ براتجالی سرتگیدن پیوند زدن
اَللَّهْقُ ـ سخت سپید شدن ـ
اَلْمَحْقُ ـ بکاهیدن ونیست کردن ومحقه الحر احرقه
اَلدَّعْكُ ـ المالیدن ـ
اَلدَّهْكُ ـ بسودن ـ
اَلدَّحْكُ ـ دور شدن وماندہ شدن فی الجهد بیشتر
اَلسَّحْكُ ـ سودن وسبک رفتن ستور وخاک از زمین بیرون باد ـ
اَلْمَعْكُ ـ ستیزه کردن ـ
اَلْمَعْكُ ـ المطال والتی ودربا قالوا معکت الادیم اے دلکته ـ
اَلنَّهْكُ ـ پوشیدن جامه تا کهنه شود ومبالغه کردن درخوردن ودشنام ـ

اَلنَّهكُ وَالنَّهكَةُ وَالنُّهُوكُ - نزار کردن بیماری و فعل لغة و مبالغه کردن در عقوبت ومنه الحديث انهكوا الاعقاب اى بالغوا فى غسلها وتنظيفها فى الوضوء والباب يدل على ابلاغ فى عقوبة واذى -

اَلبَعلُ وَالبُعُولَةُ - شوهری کردن وفی الحديث فمن بعل عليكم امركم اى ابى -

اَلبَهلُ - نفرین کردن و بهلته خليته وارادته

اَلبَجلُ - بشگهبدن -

اَلجَعلُ وَالجُعلُ - کردن و هو مثل الاتخاذ فى التعدية ولداحوال بمعنى التصيير كقوله تعالى انا جعلناه قرانا عربيا و بمعنى الايجاب كقوله تعالى وما جعلنا القبلة وبمعنى الحكم والقول فى التسمية كقوله تعالى وجعلوا الملائكة وبمعنى الخلق كقوله وجعل الظلمات والنور ويأتى ايضا صلة لما بعده نحو جعل يفعل كذا مثل طفق وانشأ كل منها صلة لما بعده من الفعل

اَلدَّجلُ - دریایاب که سرش تنگ بود و بن فراخ شدن ومنه الحديث لا تدجل اى لا تهرب وجو انب چاه کشدن ومنه الحديث وادجل فى الكسر اى صرف جانب الخمار كالذى يصير فى الدجل

اَلذَّهلُ - مشغول شدن ویعدی بعن -

اَلرَّحلُ وَالرِّحلَةُ - پالان شتر بر بستن - وَالرَّحلُ وَالرِّحلَةُ وَالتَّرحالُ - باز منزل داشتن ورحلت له نفسى اذا صبرت على اذاه وفى الحديث لارحلنك بسيفى اى لاعلونك

اَلرَّغلُ - شیر خوردن بزغاله -

اَلزُّحُولُ وَالمَزحَلُ - دور شدن -

اَلزَّغلُ - الزغل عن الفارابى و چپنیدادن مرغ بچه را بمنقار -

اَلسَّحلُ - بتازیانه زدن و سودن و زدود نقد کردن سیم و پوست باز کردن از چیزی و ریختن باران و یک تو تافتن -

اَلشَّغلُ - مشغول کردن -

اَلضَّهلُ - گرد یدن اندک اندک دادن و تنک و اندک شدن شراب -

اَلطَّحلُ - بر سپرز زدن -

اَلفَحلُ وَالفِحلَةُ - گشن فراگذاشتن درمیان اشتران وَالفَحلُ - پی کردن شتر بشمشیر -

اَلقَفلُ وَالقُفَالُ - کلاهما بالفتح کردن -

اَلقُحُولُ - خشک شدن وفعل فحولا و فعلا ايضا لغة والفتح اجود -

اَلقَحلُ - بدگفتن کسی را و ناسپاسی کردن

اَلمَحلُ - مکر و سعایت کردن ویعدی بالباء

اَلمَسحلُ - سودن و زدودن و معل لمهارس اسب خصاه -

اَلمَغلُ - کسی را بدگفتن نزدیک کسی واحد بها لباء

النحل - بالضم دادن - النحلة - کابین
فرادادن بخوش کشتی - النحل - سخن کسی
باکسی اضافت کردن ویتعدی الی المفعولین -
النحول - گداخته شدن تن وفعل فعولا لغة فیه
والفتح افصح -
النعل - نعلین در پای کردن -
النقم - النزع -
الجحم والجحوم - بزرگ شدن آتش ومنه الجحیم -
الجهم - روی ترش کردن -
الدحم - الدفع الشدید -
الدغم - فرو نهادن وغمم الحر ای غشیهم
وفعل لغة فیه والدغم کسر الانف الی باطنه هشما -
الرغم - نگاهداشتن فرو شدن آفتاب را
رغم فلان رغما ورغما ومرغمة اذا لم یقدر علی الانتصاف
ومنه الحدیث وان رغم انف ابی الدرداء ای
اذل وفعل لغة عند بعضهم -
الرحم - باران اندک آمدن - الرحمة
انبوهی کردن وبدوش برزدن -
السغم - ضرب من سیر الابل -
السهم - تیر وقرعه بردن -
الشحم - اطعام الشحم -
الشخوم - تباه شدن طعام وفعل فعلا لغة فیه
الشخم - هراسانیدن -

الضغم - بدندان گرفتن واشتقاق الضیغم منه
الفحوم والفحام - گریستن کودک
تا آوازش بریده شود -
الفحوم - سیاه ونیکو شدن موی -
اللثم - بوسه دادن وستر رائحة الطیب
الخیشوم - الفغوم شگفتن گل -
الفحوم - خویشتن را در کاری افگندن ۵
اللکم - دهن شتر وسر باروان بستن و
لثمت المرأة والتثمت فاها عند التقبیل -
اللحم - گوشت دادن وفی الحدیث لحم رجلا
ای قتله ویقال قرب منه حتی لزق به لحمت لحما
اذا خبرت صاحبک بشیء لا تستیقنه -
النحم والنحیم - بانگ برشتر زدن تا نیک
برود وبانگ کردن پیل وشیر ونحم بکذا ای اسرع به
والنهم - سنگ انداختن بسر انگشت قال
القتیبی الفیل ینهم بالکسر
وفی الحدیث رغن الیه ای مال -
الرهن - گرو کردن یقال رهنت الشیء
عند فلان ورهنته الشیء وو دائم شدن -
الزحن - درنگی شدن -
اللشحن - شکستن سنگ - وپر کردن وبرانیدن
القحن - نیکو کردن میان قومی ورزدن
وچیزی دادن ودر قفیح چوبین -

الطَّحْنُ - آرد کردن و گرد شدن مار -
اَلطَّعْنُ - رفتن ولا یجوز ان یکون الساکن مخففا من المتحرک لان الفتحة لا تستثقل کالکسرة والضمة وکذلک القول فیما اشبهه -
اَللَّحْنُ - چسیدن بکسے ویعدی بالے وسخن سربستہ گفتن کہ جز مخاطب کسے نفہم نکند ویعدی باللام وخطا کردن وسر انجیدن نحوان -
اَللَّعْنُ - نفرین کردن واصل الطرد -
اَلْمَحْنُ - آزمودن وخاک وگل از چاہ بر آوردن ودادن وتازیانہ زدن وکشیدن ادیم تا فراخ تر شود ومنہ اخذ امتحن اللّٰہ قلوبھم علی احد القولین ومعناہ وسع اللّٰہ قلوبھم وشرحھا للتقوی ومحنت البیر ای اخرجت ترابہا وطینہا عن الفارابی والجوہری رواہ بالحاء
اَلْمِهْنَةُ - الخدمة بالفتح عن الاصمعی وبالکسر عن ابی زید والکسائی - والمَهْنَةُ بالفتح حلب الابل عند الصدر -
اَلْبَدْهُ - ناگاہ آمدن وبدہہ بامر اذا استقبلہ بہ
اَلتَّجَهُ - روی فراکاری کردن والماضی تجہ ووزنہ تعل لان تاءہ بدل من الواو -
اَلْجَبْهُ - بر پیشانی زدن ومکروہ پیش کسے وابرون وکسی لا بد شتی از کار باز زدن وجبہنا الماء جبہا وردناہ ولیس علیہ اداۃ الاستقاء

اَلْجَلَهُ - سنگریزہ از جای فراتر کردن -
اَلدَّمَهُ - دفع کردن از کسے قیل الہاء مبدلة من الهمزة -
اَلرَّفْهُ والرُّفُوهُ - بآب مدن شتر ہر کہ خواہد
اَلسَّتْهُ - براست زدن -
اَلشَّحْوُهُ - رفتن اسپ چنانکہ ماندگی نداند -
اَلشَّدْهُ - سرگشتہ شدن ومشغول کردن والماضی شہا شدہ -
اَلشَّفْهُ - مشغول کردن وشفہنی فلان اذا الح علیک فی المسالة حتی انفد ما عندک منہ رجل مشفوہ وماء مشفوہ عضنہ عضدہا رماہ بالبہتان
اَلْقَمُوهُ - القموح -
اَلْكَدْهُ - خراشیدن وکوفتن بسنگ -
اَلْمَدْهُ - المدح -
اَلنَّجْهُ - الزجر -
اَلدَّمْغُ - الندہ -
اَلزَّجْرُ - اَلنَّزْكُ - دور کردن -
اَلنَّقْهُ - دریافتن النُّقُوهُ بہ شدن از بیمار
اَلنَّكْهُ - ہبہ کردن ولیفعل لغة فیہ نکہ الرجل تغیرت نکہتہ من التخمہ -

ومن المعتل

اَلْوَهْبُ والهِبَةُ - دادن وتقول ہب زیدا سخیا بمعنی احسب ویتعدی الی مفعولین

ولا یستعمل منہ ماض ولا مستقبل فی ہذا المعنی
دَعْہُ ذا ای اترکہ وصلہ وَدَعٌ یدع وقد اسیت
ماضیہ لا یقال ودعہ ولا وادع وانما قال ترکہ
وبہو تارک وربما جاء فی الشعر ودعہ فہو مودوع
اَلْوَدْعُ - باز داشتن و اَلْوَدَاعُ بالفتح الاعراء
اَلْوَشْعُ - سپیدی اندر آمدن -
اَلْوَضْعُ وَالْمَوْضِعُ وَالْمَوْضَعَۃُ
نہان وَاَلْوَضْعُ بزادن وبشتافتن
ستور ووضع منہ فلان ای حط من درجتہ
اَلْوُضْعُ - بالضم وَالتَّضَعُ - در آخر پاکی
آبستن شدن اَلْوَضِیْعَۃُ - زیان کردن
یقال وضع الرجل فی تجارتہ وشورہ جرینت
شتر نزدیک آب چنانکہ فراتر نشود ونزدیک
شورہ وآب چرانیدن ویراد الماضی منہما
فعل وفی الحدیث من رفع السلاح ثم وضعہ
فدمہ ہدر قیل معنی ثم وضعہ قاتل بہ وضرب بہ
یعنی فی الفتنۃ یقال وضع القوم ایدیہم فی الطعام
اذا اکلوا منہ ومنہ قول سدیف فضع السیف
البیت ای ضع السیف علی المضروب بہ -
اَلْوُقُوْعُ - فرو نشستن مرغ وافتادن
یقال وقع ربیع بالارض ولا یقال سقط اَلْوَقْعُ
بجائیست بزدن کارد وجز آن وتیز کردن
آن وشبیخون کردن ویعدی بالباء -

اَلْوَقْعَۃُ - بکسی فتادن وقعت من کذا وعن
کذا وقعا اے سقطت اَلْوَقِیْعَۃُ - بد گفتن
وقولہ تعالی اذا وقع القول علیہم معناہ وجب
استخط علیہم وابل وقولہم حلت بلی ای احلب کل ما فیہ
اَلْوَلْعُ وَالْوَلَعَانُ - دروغ گفتن اَلْوَلُوْعُ
بالفتح وہو شاذ وَالْوَلَعُ - حریص کردن ویعدی
بالباء وجاء ولعہ بمعنی حبسہ -
اَلْوَلُوْغُ - آب ونون خوردن سباع بسر زبان
ویعدی بفی وحکی ابوزید ولغ الکلب بشرابنا
وفی شرابنا ومن شرابنا -

ومن الناقص

اَلدَّحْوُ - واگسترانیدن -
اَلرَّحْوُ - گردانیدن آسیا -
اَلسَّحْوُ - السحو -
اَلشَّحْوُ - دہن باز کردن -
اَلْلَحْوُ - ملامت کردن وپوست از چوب
باز کردن وقولہم لحاہ اللہ اے قبحہ ولعنہ
اَلْمَحْوُ - المحو -
اَلنَّحْوُ - چشم سوی کسی آوردن -
اَلْبَعْوُ - البعو -
اَلرَّعْیُ وَالْمَرْعٰی - چرانیدن وچریدن
اَلرِّعَایَۃُ - نگاہداشتن یقال رعیت علیہ
حرمتہ ورعیت النجوم رقبتہا -

دل را و گوشت بریان کردن و انگشت و انگیختن
اَلْمَأْدُ - خرامیدن و سیراب شدن و یقال للغصن اذا کان ناعما یهتز بهیاً و ماد امأدا احسنا -
اَلْبَأْدُ - چاه کندن و نخیی نهادن -
اَلثَّأْدُ وَالثُّؤُدُ - کشنده کسی را کشتن بعد نفسه و بالبار -
اَلْجُؤَادُ - زاری کردن و بانگ کردن گاو
اَلظَّأْدُ - مهربانی کردن شتر بر بچه دیگر و مهربان شدن و سک -
اَلْمَأْرُ - تباه کردن میان قومی -
اَلضَّأْزُ - نقصان کردن حق کسی -
اَلرِّيَاسَةُ - مهتری کردن -
اَلرَّأْسُ - بر سر زدن -
اَلْفَأْسُ - تبر زدن و بر لهیانه سر زدن
اَلْمَأْسُ - المار -
اَلنَّأْشُ - باپس افگندن و ترسانیدن و ایستادگی و در فرا گرفتن -
اَلْلَأْظُ - مشک پر کردن و خفه کردن
اَلْجَأْفُ - بیفگندن و ترسانیدن و جبل تجوف استعابلہ -
اَلرَّأْفَةُ وَالرَّآفَةُ - مهربانی کردن و یتعدی بالباء و فعل یفعل لغة فیه و فعل یفعل لغة الیضا شنف ای افزع

اَلْمَبَالُ - لنگیدن و منه جبیل لک -
اَلدَّأَلُ وَالدَّأَلَانُ - فریفتن و بنشاط رفتن قال ابو زید هی مشیة شبیهة با لختل و مشی المثقل -
اَلذَّأَلَانُ وَالذُّؤُولُ - سبک رفتن
اَلسُّؤَالُ وَالْمَسْئَلَةُ - پرسیدن و فی سألت لغتان تحقیق الهمزة و هی للغة الفاشیة و الامر من هذا اِسْأَلْ و تخفیفها و هی علی وجهین احدهما ان لا تنقل من هذا الباب و الثانی ان تجعله من باب فعل یفعل فتقول سِلْت تسال کخفت تخاف و یکون عین الکلمة علی هذا القول من الواو لقولهم هما یتساولان و الامر منها سَلْ و سئل فعل یتعدی الی مفعولین و یکون المفعول الثانی علی ثلثة اضرب احدها ان یعدی الیه من غیر حرف ظاهر و لا مضمر کقول الراجز سألت عمرا بعد بکر خفا و الثانی ان یتعدی الفعل الیه باضمار حرف کقوله تعالی و لا یسأل حمیم حمیما ای عن حمیم و یجوز اظهارها کقوله تعالی سلهم عن القریة و الثالث ان یقع موقع المفعول الثانی استفهام کقوله تعالی سل بنی اسرائیل کم آتیناهم و سل من ارسلنا قبلک من رسلنا اجعلنا یجوز الاقتصار فیه علی مفعول واحد و یکون علی ضربین احدهما ان یتعدی

کقوله تعالی واسألوا ما انفقتم والثانی یجر بغیر الجر الباء کقوله سأل سائل بعذاب واقع وعن کقولک سال عن زید الثالث لان
شی الذی کان ینقص بدا سه اذا مشی۔
دامت الحایط۔ ای رفعته مثل دعمته
اللأم۔ عیب کردن وحقیر داشتن۔
شم نیم۔ ای ذعروا ثم مات شام فلان
علی قومه شأما اذا جر علیهم۔
الشئوم وشیم۔ علیهم اذا صار شئوما علیهم
فام البعیر اذا ملأ فاه من العشب۔
اللأم۔ ایضاً باہم آوردن جراحت وجز آن
ونیکو کردن ولأمت السهم لاما جعلت له
لواما۔
النئیم۔ بانگ کردن بوم ومگس۔
شانت شأنه۔ قصدت قصده وما شانت شانا
لم اکترث له ولا شانن شانهم ای لا افسدن امرهم
المأن۔ مؤنت کشیدن ومانت الرجل
مأنا اصبت ما بین سرته وعانته وشر سوفه
وما مانت مأنه قیل ما اکترث له وقیل ما تهیأت له
وقیل ما علمت به وهو یأنه اسے یعلمه

من الناقص المهموز الفاء

الاباء۔ سر باز زدن از چیزے وهو
شاذ لخلوه من حرف الحلق۔

ومن الناقص المهموز العين

البأو۔ فخر کردن۔
الثأی۔ تباه شدن درز۔
الجأی۔ گزیدن ویعدی بعلی ونگاه داشتن
الدأی والدأو۔ فریفتن۔
الذأو۔ راندن الفاء یفعل ویفعل وپژمرده شدن ترہ
الرأی۔ باجتهاد چیزی گفتن وبرگشتن اسپ
الرؤیة والرأی۔ دیدن ودانستن تقول
رأه ورآه مثل راعه وبند داشتن الرؤیا
خواب دیدن وتحذف الهمزة من مستقبل رأی
وتنقل حرکتها الی الراء وربما لم تحذف۔
الشأو والشئو۔ الشأء والشأی
از پیش شدن والشأو۔ خاک از چاه بر کشیدن
وشأه اعجبه۔
الفأو والفأی۔ شگافتن۔
اللأی۔ درنگی شدن ورنجور شدن۔
المأء والمأی۔ کشیدن پوست تا فراخ شود
والمأی۔ تباه کردن قومی سخن چینی کردن
النأی۔ دور شدن ویعدی بنفسه وعن
وجوی کندن گرد خیمه از بهر باران تقول
نأیت نؤیک ای اصلحه۔

ومن المهموز اللام

الجبأ والجبوء۔ بد دلی کردن وجبا

علیه الاسود فقدادای خرج وجبأت علینی عن الشر بنت عنه -
اَلْخَبَاءُ - پنہان کردن -
اَلوَبَاءُ - بربالاشدن و دیدبانی کردن گروہی را وانا ذر با ورنک عن ہذا الامرای ارفعک عنه ومار بارت ربا ر فلان ای ما علمت ولم اکترث له -
اَلسِّبَاءُ وَالمسْبَاءُ - خمر خریدن از بہر خوردن والسِّبَاءُ - بتازیانہ زدن و بآتش سوختن
اَلصُّبُوءُ - از دینی بدینی شدن و صابر شدن و دندان بر آمدن صبأت علی القوم صبأ وصبوءً ا ای اطلعت علیهم -
اَلضَّبَاءُ وَالضُّبُوءُ - پنہان شدن و بزمین باد رسیدن -
اَلعَبَاءُ - وَالعُبُوءُ - پاک داشتن وَالعبَاءُ عطر آمیختن و ساختن کار -
اَللِّبَاءُ - کسی را فلہ دوشیدن و فی الحدیث من ان تلبأ بایقال تبأت الودیۃ اے نوشتہا وسقیتہا اول سقیہا شوء من اللبا
اَلنَّبَاءُ وَالنُّبُوءُ - کالصباء والصُّبُوءُ - از جاے بجاے شدن و النّبَاءُ بیاگاہ جانبدن
اَلطَّمَاءُ وَالحُمُوءُ - فی الاکیۃ وجماع کردن ورفتن
اَلهُبَاءُ - بعصا زدن -

اَلثَّنَاءُ وَالثُّتُوءُ - بالا گرفتن ریش وجراحت وجز آن -
اَلوَثَاءُ - شیر تازہ بر ترش ریختن -
اَلنَّفَثَاءُ - فرو نشاندن جوش دیگ وخشم
اَلکَثَاءُ - شیر با شیر آمدن وکف بر آوردن و بر آمدن نبات وتشیم -
اَلحَجَاءُ - شاد شدن ویقدی بالبا -
اَلفَجَاءُ - الجماع -
اَلفُجَاءَۃُ - بالمد ناگاہ رسیدن وفعل لغۃ فیہ
اَلنَّجَاءُ - بالتسکین عن الزجاج وبالتحریک لغۃ
وَالمَلجَاءُ - پناہ گرفتن ویقدی بالی -
اَلنَّجَاءُ - بچشم کردن ومنه الحدیث ردوا نجاۃ السائل باللقمۃ ای ردوا شدۃ نظرہ اے طعامکم لقمۃ تدفعونہا الیہ -
اَلهَجَاءُ - خوردن طعام -
وَالبَدْءُ - ابتدا کردن داہل الحدیث یقولون بدینا بمعنی بدانا و آبلہ و سرخہ بیرون آمدن والماضی من ہذا الفعل -
اَلحَدُّءُ - باز گردانیدن -
اَلوَدْءُ - باری کردن -
اَلکَدَاءُ - نابالیدن گیاہ و نبات از سرما یا از کراہیت داشتن چیزے -
اَلهَدْءُ وَالهُدُوءُ - بیار امیدن -

اَلبَذَاءُ - ناپسند آمدن حال کسے وگیاه خور
اَلخَنَاءُ - فروتنی کردن وفعل فعولاً لغة فيه -
اَلحَنَاءُ - بریدن -
اَلبَرَاءُ - بالفتح از بیماری بہ شدن هذا
قول اهل الحجاز ویفعل فعلا لغة فیه عن سیبویه
والمبرد وغیره بهاد بهوش آمدن و آفریدن -
اَلدَّرَاءُ - الدفع ومنه الحديث ادرؤا الحدود
ما استطعتم - اَلدُّرُوْءُ - رفتن ستاره
از جای خویش و بادر به شدن شتر دَرَأَ
علینا فلانٌ درءًا ای اطلع علینا مفاجاةً و
فی الحدیث درأ جمعة ای بسطها -
اَلذَّرَاءُ - آفریدن -
اَلشَّرَاءُ - خایه نهادن ملخ طرأت على القوم
طرأً وطرؤًا اطلعت عليهم من بلد آخر -
اَلقَرَاءُ - جمع کردن وَالقَرْءُ وَالقِرَاءَةُ
وَالقُرْآنُ - خواندن ومنه الحديث فليقرأ قراءة
ابن ام عبد قال ابوبکر معناه فليرتل ترتيله
او يجزن تجزينه او يحدد حدره ولا يجوزان
يحمل معناه على نظم الحديث لان الاجماع على
مخالفته وفی حدیث آخر اقرأكم ابی قيل
معنى فی وقت من الاوقات لان زيد ام احد
تيقد فی الشان وقيل اقرأ بمعنى قاری والتقدير
قاری من امتی ای كما قيل الله اکبر بمعنی کبير

وفلان قرأ عليك السلام واقرأكم السلام بمعنی واحد
اَلمَرَاءُ - بگوارید طعام کسے را لا تقول
مرأنی ولكن امرأنی -
اَلهَنَاءُ - فحش گفتن و بریدن سر ما چنانکه
بیم ہلاک بود ونیک پختن گوشت -
اَلجَزَاءُ - بازپاره کردن وفا بخشیدن پسند
کردن ویعدی بالباء -
اَلجَزْءُ - بالضم بسنده کردن ستوبگیاه تر
از آب والماضی فعل وفعل اَلجَزْءُ - بریدن
کوراب چیزی را وگرد کردن شتر وراندن و سے
اَلدَّرْءُ - مصیبت وزیان رسانیدن -
زرأت الرجل زرأً وزرئته اذا اصبت منه
خیراً ما کان وفعل لغة فیها -
اَلنَّزْءُ وَالنُّزُوْءُ - میان قومی تباه کردن
ونزأت عليه نزأً حملت ورجل منزوء بكذا اسے
مولع به -
اَلهَزْءُ وَالمَهْزَأَةُ - افسوس داشتن
وفعل يفعل فعلاً وفعلا لغة فيه ويعدى بالباء -
اَلبَسَأُ وَالبُسُوْءُ - انس گرفتن با چیزے
وفعل فعلاً وفعولا ونعم فيه ويعدى بالباء -
اَلجَسَاءُ وَالجُسُوْءُ - سخت درشت گشتن
اَلخَسَاءُ - دور کردن اَلخُسُوْءُ - دور شدن
اَلخَسَأُ وَالخُسُوْءُ - خیره شدن چشم -

الملأ - پر کردن - الملاءة زکام و انبادن
والماضی فعل -
الثأ - جوشش دادن ثرید و شکستن و شکستن
الکمأ - نوش از چاه بر آوردن -
الرمأ - والرموء - ایستادن بجاے -
القموء والقموءة - فربه شدن گوسپند
الکمأ - سارورغ دادن و فی الحدیث
فکانما نبا نورا البصر بها بمنزلة لمحتها -
التنوء - بجائے مقیم شدن -
الجموء - بدو در آمدن نشتبت علی الشیء چنبو رگی علیه
الدناءة والدنوءة - ناکس شدن و فعل نعوهما
الزنوء والزنوء - بالا بر شدن الزنوء
بناه با کسی ادن و یکدبالی و باز داشتن بول
و زنات الحسین نار و نوت و زنا ... قصر
الضنوء - بسیار شدن مال الضناء والضنوء
والضناء - بسیار فرزند شدن -
القنوء - سخت شدن یقال احمر قانئ
الهنوء - پیراستن پوست -
الهنء - پیشدودن بقطران و کسے را
در عیال خویش داشتن
البهاء والبهوء - البساء فی معناه و حکمه

ومن المعتل المهموز اللام

الوبا - اشارت کردن و یعدی بالی -

الوثأ - بند دست از جای بیا مدن الماضی
منه فعل یقال وثئت یده و بیاوردن آن
الوجأ - فاتولیدن و بکار زدن و کردن
زدن الوجاء - رگها سے خایہ گشتن کوفتن و
منه الحدیث فعلیه بالصوم فان الصوم له وجاء -
و فی حدیث آخر فلیجأهن ای فلیدقهن -
الوذء - عیب کردن و حقیر داشتن و بانگ زدن -
الوزء - خشک بکردن گوشت -
الوضأ - بسپید روی کسے را غلبه کردن -
الومأ والوباء - اشارت کردن و یعدی بالی -

باب فعل یفعل بکسر العین فی الماضی و فتحها فی الغابر السالم منه

الترب والمتربة - درویش شدن و
خاک آلوده شدن -
التعب - رنجور شدن -
التغب - هلاک شدن -
الجدب - بے بر شدن زمین -
الجرب - گر و گرگین شدن
الجشب - درشت شدن -
الجنب - سلا شتر به پہلو فاودسیدن از
غایت تشنگی و منحنی شدن پای و جنب البعیر
ظلع من جانبه -
الحدب - مهربانی کردن

اَلحَرَبُ - سخت خشم گرفتن -
اَلحَصَبُ - سرخچه برآمدن -
اَلحَطَبُ - باہیمه شدن زمین حقب البعیر
اذا اصاب حقبه ثیله فاحتبس بوله والعام اذا
احتبس مطره -
اَلجَنَبُ - منحنی شدن دست -
اَلخَرَابُ - ویران شدن - اَلخَرَبُ
ان ترم ضرع الناقة والشاة مع ضیق احلیلها
اَلخَصَبُ - بابر شدن زمین من الخصب
اَلخَنَبُ - سست پای شدن -
اَلذَّرَبُ والذَّرَبَةُ - خوی کردن به
یعنی بالبار -
اَلذَّرَبُ - تباه شدن معده و جراحت
ومنه الحدیث ذرب النساء علی ازواجهن -
اَلذَّهَبُ - خیره شدن چشم از دیدن زر -
اَلرَّجَبُ - بالتحریک بزرگ داشتن و
منه سمی رجب رجبا -
اَلرَّغَبُ والرَّغَبَةُ والرُّغْبیٰ - کالسکوی
والرَّغَبُوتُ والرَّغَبُوتیٰ - رغبت کردن
در چیزی و یعدی بفی و رغبت از چیزی
یکردانیدن و یعدی بعن -
اَلرُّکُوبُ والرَّکَبُ - برنشستن -
اَلرُّهْبُ - بالضم والرَّهَبُ بالتحریک
والرَّهْبَةُ والرَّهَبُوتُ والرَّهَبُوتیٰ
ترسیدن -
اَلسَّرَبُ - چکیدن آب از مشک نو -
اَلسَّغَبُ والسُّغُوبُ - گرسنه شدن -
اَلسَّقَبُ - نزدیک شدن -
اَلشَّجَبُ - هلاک شدن و اندوهگین شدن
اَلشَّرَبُ - بالحرکات الثلث والتشراب
آشامیدن قال ابوعبیدة المصدر بالفتح
لاغیر وقال علی اَلشَّرْبُ - بالفتح جمع شارب
کصاحب وصحب وبالکسر الشرب - کالطحن
بمعنی المطحون وبالضم المصدر -
اَلشُّحُوبُ - سخت شدن کار و قیل الفعل
لغة شحب یومنا شحبا ای سود فهو فاعل وفعل
اَلصُّحْبَةُ والصَّحَابَةُ - صحبت کردن -
اَلصَّخَبُ - بانگ کردن -
اَلصَّقَبُ - نزدیک شدن ضربت الابل
من الضریب -
اَلطَّرَبُ - سبک شدن دل از غایت شادی
یا از غایت اندوه -
اَلعَجَبُ - شگفت داشتن -
اَلعَرَبُ - تباه شدن معده بالداء
و باسر شدن جراحت -
اَلعَصَبُ - بسیار پی شدن گوشت

العَضَبُ ـ شکسته سرون شدن ـ
العَطَبُ ـ ہلاک شدن ـ
العَلَبُ ـ سخت شدن العَلِبُ سخت
شدن گوشت ونبات غربت علیه اذا کان
بها درم فی الماکرفی ـ
الغَضَبُ والمَغضَبةُ خشم گرفتن ویعدے
بعلی یقال غضبت لفلان اذا کان حیًّا
وبفلان اذا کان میّتًا ـ
الغَهَبُ ـ غافل شدن ـ
القَرَبَانُ ـ نزدیک چیزے شدن ـ
الکَلَبُ ـ سخت شدن سرما زمستانے و
سخت حریص شدن برحرب قومی وشبیه
جنون یاخذ الانسان اذا عقره ـ
الکَلْبُ الکَلِبُ یقال رجل کلبٌ ورجال کلبی
اللَّجَبُ ـ بانگ کردن باشوری ـ
اللَّحَبُ نزار شدن از پیری ـ
اللَّسَبُ بالتسکین بسیدن کژدم وغیر ولسب بہ لزق
اللَّصَبُ شمشیر و نیام وانگشتری دراانگشت
گرفتن وپوست برتن گرفتن از نزاری ـ
اللَّعِبُ واللَّعَابُ ـ بازی کردن ـ
اللَّهَبُ واللَّهْبَةُ ـ تشنه شدن درجل
لهبانٌ وامراة لهبی ـ
النَّشُوبُ ـ لبسته شدن درچیزے ـ

النَّصَبُ ـ رنجور شدن ـ
البَلَتُ ـ بریده شدن ـ
الثَّنَتُ ـ گنده شدن گوشت ـ
الحَبَتَةُ ـ تباه شدن گونه چیزآن ـ
الشَّمَاتَةُ ـ شادی کردن بکروهی که دشمنی را
رسد ویعدی بالباء ـ
العَنَتُ ـ بزه مند شدن ودرکاری افتادن
که ازان بیرون نتوان آمد وشکسته شدن
استخوان پس از جبرے قوله العَنَتُ منکم یعنے
الفجور والزناء والترکیب یدل علی مشقة ـ
الغَلَتُ ـ غلط کردن درحساب ـ
الفَلَتُ ـ ہلاک شدن ـ
اللَّثَتُ ـ قلب اللثت ـ
الحِنْثُ ـ دروغ شدن سوگند ویعدے
بفی وبزه مند شدن ـ
الدَّمَثُ ـ نرم شدن ـ
الوَحَثُ ـ گلا کردن شتر از خوردن نوعی از شوره
الشَّنَثُ ـ درشت شدن
العَبَثُ ـ بازی کردن ـ
الغَرَثُ ـ گرسنه شدن ـ
الغَلَثُ ـ بالعین والغین شدة القتال الملازم له
الکَبَثُ ـ دم گرفتن گوشت ـ
اللَّبْثُ ـ بالتسکین واللباث درنگ کردن

وجاء فی الشعر بالتحریک و بالفتح تشنہ شدن والنعت فعلان والمرأۃ فعلیٰ۔
البہج۔ شاد شدن والنعت فعلٌ وفعیلٌ۔
التلج۔ آماسیدن تن۔
الحرج۔ جنبان شدن انگشتری۔
الہجہ۔ برآماسیدن شکم شتر از خوردن بخواہ شود
الخمج۔ خیرہ شدن چشم و تنگ شدن دل
الخلج۔ گلہ کردن از ماندگی۔
الخمج۔ سست شدن۔
الرتج۔ بستہ شدن سخن۔
الزیج۔ چشم گرفتن۔
السلج۔ بالتسکین والسلجان بگلو فرو بردن
السہج۔ پیوستہ جستن باد۔
الشنج۔ انجوغ گرفتن۔
العرج۔ فرو شدن آفتاب۔
الغنج۔ ناز کردن۔
الفرج۔ ان یکون الرجل لا یزال ینکشف فرجہ
فلج الرجل۔ مفلوج شد و مصدرہ
الفالج۔ عن المبرد۔
اللحج۔ در چیزے بستہ شدن۔
اللزج۔ دوسندہ شدن۔
اللہج۔ حریص شدن ویعدیٰ بالبار۔
المرج۔ الحرج۔

النضج۔ بالتسکین پختہ شدن۔
النعج۔ فربہ شدن شتر ونعج الرجل اذا اکل لحم الضان فثقل علی قلبہ۔
الہج۔ ومیدن ... وکہنہ شدن جامہ۔
الہمج۔ سرگشتہ شدن شتر از گرما وا ندوہ قطران کہ بروے مالیدہ باشد۔
الہرج۔ سرائیدن۔
البہج۔ شاد شدن وفعل لغۃ فیہ ضعیفۃ
البرج۔ فراتر شیدن از جاے وبرح الخفاء ای وضح الامر کانہ ذہب السر وزال ولا ابرح افعل ذٰلک۔ ای لا ازال افعلہ
الترح۔ اندوہگین شدن۔
الترح۔ سوگ کردن
الطلح۔ ماندہ شدن وطلحت الابل اذا اشتکت بطونہا من اکل۔
الطلح۔ الفرح شاد شدن ویعدیٰ بالبار وقولہ علیہ السلام للّٰہ افرح بتوبۃ العبد معناہ ارضی بالتوبۃ واقبل لہا ومنہ کل حزب بما لدیہم فرحون ای راضون ودمند گرفتن۔
القرح۔ ریش گرفتن۔
الکشح۔ بالتسکین والکشحان کشح الرجل کشحاً اذا کوی من الکشح وہو داء یصیب الانسان فی کشحہ فیکوی ومنہ سمی۔

اَلْمَکْشُوْحُ۔ المرادی۔

اَلنَّجُ۔ گرسنہ شدن۔

اَللَّقْحُ۔ وَاللَّقَاحُ۔ بالفتح آبستن شتر۔

اَلْمَرَحُ۔ نشاطی شدن والنعت فَعِلٌ و

فعیل ۔ وَالْمِرَاحُ وَالْمَرَحَانُ۔ دردناک

وتباہ شدن چشم۔

اَلْبَذْحُ۔ بالسکون گردنکشی کردن۔

اَلزَّنَخُ وَالسَّنَخُ۔ گندہ شدن طعام۔

اَلْعَلَدُ۔ ناگوار گرفتن۔

اَلْبَعَدُ۔ بالضم والبعد ہلاک شدن۔

اَلْجَحَدُ وَالْجُحُوْدُ۔ خیر شدن و بنا بالیدن

نبات باندک۔

اَلْجَرَدُ۔ باپشت دم ریشہا شدن از خوردن ملخ

اَلْجَسَدُ۔ خون بجیبہ داو و سیدن النعت

فاعل وفعل

اَلْجَهَدُ۔ عیش تنگ شدن۔

اَلْحَرَدُ۔ خشم گرفتن والنعت حارد وحردان

اَلْحَصَدُ۔ سخت تافتہ شدن رسن۔

اَلرَّمْدُ۔ بالسکون وَالرَّمَادَةُ۔ ہلاک شدن

اَلرَّمَدُ۔ چشم درد گرفتن والنعت رمد و ارمد

اَلرُّشْدُ وَالرَّشَادُ۔ بالکسر عن ابی علی ستودن

اَلرَّشَدُ وَالرَّشَادُ۔ راہ راست یافتن

اَلرَّغَدُ۔ بسیار نعمت شدن۔

اَلزَّرْدُ۔ بالسکون فرو بردن۔

اَلزُّهْدُ وَالزَّهَادَةُ۔ زاہد شدن یقال

زہد عنہ اذا رغب عنہ وفیہ اذا رغب فیہ وفعل

یفعل لغۃ فیہ وقال اللیث الزہد والزہادۃ فی الدنیا

والزیادۃ عام فی الاشیاء کلہا۔

اَلسَّعَادَةُ۔ نیکبخت شدن والنعت سعید

وفی الحدیث دما سعد من الناس الا ما جاء

من الماء سیحا الا یحتاج الی دالیۃ وقیل ما جاء

من غیر طلب۔

اَلسَّفَادُ۔ گشنی کردن وفعل یفعل لغۃ فیہ

والکسر اجود۔

اَلشَّهَادُ وَالشُّهُوْدُ وَالشَّهَدُ۔ بی خواب شدن

اَلشُّهُوْدُ۔ حاضر شدن اَلشَّهَادَةُ۔ گواہی

دادن یقال شہد لہ علیہ بکذا وقولہم اشہد

بکذا ای احلف۔

اَلصَّرْدُ۔ گذارہ شدن تیر و سرما یافتن

وصرد قلبی عن الشیء انتہی عنہ۔

اَلصُّعُوْدُ وَالصَّعَدُ۔ بر بالا شدن یعدی بفی

اَلضَّمْدُ۔ الحقد۔

اَلْعَبَدُ۔ تنگ داشتن وخشم گرفتن والنعت

عبد وعابد۔

اَلْعَضَدُ۔ دردمند شدن بازو۔

اَلْكَنَدُ۔ فربہ شدن سوسمار۔

الهَمْدُ - کوفته شدن اندرون شتر از نشستن
و نیک نمکن شدن خاک -
العَهْدُ - وصیت کردن ویعدے بالی
وپیمان کردن ودیدن ومنه الحدیث لا یسأل
عما عهد و عهدت الارض مطرت والیا سبا
یدل علی الاحتفاظ بالشی و احداث العهد به -
الفَرْدُ - نعمت گردانیدن -
فهد الرجل فهدا اشبه الفهد فی کثرة نومه تمددہ
ومنه الحدیث ان دخل فهد -
القَرَدُ - برهم نشستن پشم وکته خرد شدن
پوست وقرد الرجل سکت من عیّ -
الکَمَدُ - الحزن المکتوم والنعت فعل وفعیل
الکَدُ - شوخ گرفتن برجاے -
اللَّجَدُ - خوے گرفتن -
النَّفَادُ - برسیدن -
النَّقَدُ - خرده شدن دندان وپوست
باز شدن سم -
النَّکَدُ - اندک خیر شدن واندک شدن
آب چاه وتنگ عیش شدن -
النَّفَدُ - السکون فراگرفتن و منه المتخذة
علیها اجزاء التاء اصلیة ولیست ببدل -
الزَّبَدُ - سبک شدن -
الشَّقَدُ - بخواب شدن و شوخ چشم شدن

وشقذ ذهب وبعد -
اللَّبَدُ - لیسیدن سگ آزار را -
البَکَرُ والبَتُورُ البَحِیرُ - سخت تشنه شدن
البَتَرُ البَحِیرُ - ورد فی الابل ایضاً و متحیر
شدن از بیم -
البَشَرُ - شاد شدن ویعدی بالباء و بشرنی
بوجه حسن ای القینی -
البَطَرُ - دیر گرفتن و سرگشته شدن
البَخَرُ - البحر -
البَقَرُ - درماندن ومنه بقر الکلب اذا رای
البقر فتحیر و فی الحدیث فاذا هی شبرت
ای انتفخت -
الجَحَرُ - فراخ شدن اندرون چاه -
الجَشَرُ - مصدر جشر الساحل اذا خشن طینه
وصار کالحجر -
الحَفَرُ - زرد شدن دندان وباسر شدن حجرات
الحَتَرُ - دانه بربستن از چشم -
الحَذَرُ - پرهیزیدن وهو متعد والنعت حذر
و حذر و القوم حذرون وحذاری وحاذر عن
ابی عبیدة وجمعه حاذرون قال ابو علی
اما حاذر فانه یراد به الفعل الحذر فیما یستقبل
الحَسَرُ والحَسَرَةُ - دریغ خوردن -
الحَصَرُ - بخیل شدن وتنگ دل شدن ودرماندن

وکل من تمنع من شئ لم یقدر علیه فقد حصر عنه والباب یدل علی الجمع والمنع والحبس
الحمر یشیم یصیب لدابة من الشعیر فیستن فوه
الحمو - بالسکون والنتن وبحر الموضع صار دسد
الحمد - سست شدن اعضا و در خواب شدن پا
الخسر - بالضم والخسران والخسارة زیان کردن -
الخصم - سرد شدن و سرباز زده شدن -
الخفر - شرگین شدن -
الخمص - پنهان شدن از کسے -
الدبر - پشت ریش شدن -
الدعر - بسیار دود شدن - الدعارة والدعر - بلایه شدن -
الدعر والزعر - تنک موی شدن والنعت ازعر وزعر -
السخر والمسخر والسخری والسخریة افسوس کردن ویعدی بمن وبالباء وہی لغة ردیة
السدر والسدارة - سرگشته شدن اشتر از گرما والسدر - خیره شدن چشم
السغر - شیره دار نا شدن خرما -
السکر - مست شدن وسکر علیه سکرا الصنا اے غضب -
السهر - بیخواب شدن -

الشکر - بسیار شیر شدن شتر وازبن درخت بر میدن شاخ یقال شکرت الشجرة تشکر شکرا ای خرج الشکیر منه
الصفر - والصغار - والصغر خوار شدن وفعل یفعل لغة فیه والنعت صاغر
الصفر - تہی شدن والنعت صفر بسکون الفاء وفی الحدیث ان رجلا اصابه الصفر قال القتیبی ہو الجبن وہو اجتماع الماء فی البطن یقال صفر فہو مصفور -
الضجر - تنگدل شدن -
الظفر - ظفر یافتن ویعدی بنفسه وبالباء ویقال ظفرت علیه فی معنی ظفرت به وبا ناخنه شدن چشم -
الظہر - درد مند شدن پشت -
العبر - اشک فرو آوردن -
العسر - دشوار شدن کار -
العطر - خوش بوی شدن ناقة عطرة ای کریمة
العقر - مدہوش شدن -
العکر - گرد آمدن درد سے وستبر شدن و تیره شدن مائع -
الغمر والغمر - بالسکون فیہا دیر پستین
الغبر - باسر شدن جراحت ومنه سمی العرق الغبر بالکسر لانه لا یزال ینتقض -
الغدر - باپس ماندن شتر وگوسپند از گله

وتاریک شدن شب۔
اَلقَمَأُ۔ باسر شدن بیماری وجراحت و
باپرزه شدن جامه۔
اَلغَمرُ۔ شمغند شدن۔ وَالغَمَرُ۔ کینه گرفتن
اَلغَوُ۔ تنگ داشتن۔
اَلقَذَرُ۔ پلید داشتن چیزے۔
اَلقَصَرُ۔ کلہ گردن ازین کردن۔
اَلقَفرُ۔ اندک گوشت شدن۔
اَلقَمَرُ۔ خیره شدن چشم از دیدن برف قرت
القربة وهو شیٔ یصیبها من القمر کالاحتراق
فیدخل الماء بین الادمة والبشرة۔
اَلکِبرُ۔ کالعنب وَالمَکبَرُ۔ کالمشرق بزاد برآمدن
اَلکَدَرُ۔ تیره شدن والنعت فَعِل وفَعل
وفعل وفعولة لغة فیه۔
اَلمَجرُ۔ النجر
اَلمَرَأُ۔ تباه شدن معده وغایه۔
اَلمَعَرُ۔ سقوط الشعر ومنه رجل مَعِرٌ۔
اَلمَقرُ۔ سخت تلخ شدن۔
اَلنَجَرُ۔ هو شازده شدن شتر و مردم۔
اَلنَخَرُ۔ بوسیده شدن والنعت فاعل وفعل
اَلنَذرُ۔ بدانستن ویعدی بالباء قال
ابن جنی لم تستعمل العرب لقولهم نذرت بالشی
مصدراً کانه من الفروع المهجورة الاصول فعلی قوله

النذر لیس بثبت قال وشله عسی ولیس
لا مصدر لها۔
اَلنَضَرُ۔ تازه رو شدن۔
اَلنَغَرُ۔ نکس گرفتن خرد۔
اَلنَغَرُ۔ خشم گرفتن۔ اَلنَغَرُ وَالنَغَرَةُ۔
جوشیدن دیگ وفعل فعلاً لغة فیه۔
اَلنَفَرُ۔ چشم گرفتن ونفرت الشاة نفراً وهو ان
یاخذها داء فی جنوبها۔
اَلنَکرُ۔ وَالنُکورُ وَالنَکرُ وَالنَکِیرُ۔ ناشناختن۔
اَلنَمَرُ۔ پلنگ تنک شدن والنعت افعل وفعل
انما هو منه ارنة فی لمحة اثرکها مطرة۔
اَلهَکرُ وَالهَکَرُ۔ کالنش والعشق نیک
شگفت داشتن۔
اَلخَنَزُ۔ گنده شدن طعام۔
اَلعَجزُ۔ بالضم۔ وَالعَجزُ بزرگ کون شدن زن
اَلعَکزُ۔ بے آرام شدن۔
اَلمَحزُ۔ بخیل شدن۔
اَلنَجزُ۔ نیست وسپری شدن۔
اَلنَکزُ۔ برسیدن آب چاه۔
اَلجَفَسُ۔ ناگوار شدن۔
اَلحَمَسُ۔ سخت شدن در دین وکارزار
والنعت افعل وفعل۔
اَلدَنَسُ۔ شوخگن شدن۔

التَّبَجُّسُ - بگردیدن آب بحمل تیرش بیتن
النترس اذا کان لا یلتقح السکن -
السَّلَاسَةُ - نرم خوے شدن و استلس
روان شدن بول چنانکه باز نتوان داشت
و قد خلس ای ذهب عقله -
الشَّرَاسَةُ والشَّرَاسُ - بدخوی شدن -
الشَّکَاسَةُ - صعب خوی شدن النعت فعل
و حکی فعل علے القیاس -
الضَّبَسُ - اللقس -
الضَّرَسُ - کند شدن دندان از ترشی -
الطَّفَسُ والطَّفَاسَةُ - شوخگین شدن -
التَّعَسُ - خشک شدن شوخ برجاے
العَرَسُ - ملازم شدن یعدی بالباء و دهش شدن
القَبَسُ - زود آبستن شدن شتر -
القَرَسُ - سخت شدن سرما -
اللُّبْسُ - بالضم پوشیدن و یقال لبست فلانا
ای تمتعت به -
اللَّحْسُ - بالسکون لیسیدن -
اللَّقَسُ - شوریده شدن نفس و منه قوله
علیه السلام لا یقولن احدکم خبثت نفسی و لکن لیقل
لقست نفسی کانه کره لفظ الخبث و کان من
سنته علیه السلام تبدیل الاسم القبیح بالحسن کقوله
لقوم من انتم قالوا بنو غیان فقال بل انتم

بنو رشدان -
اللَّهَسُ - لغة فی اللحس او هبهة -
المَرَسُ - از مجری بیفتادن رسن بکره
و رسن گیر شدن بکره و سخت کارزاری شدن
المَغَصُ - المغص والماضی مغص -
المَقَسُ - اللقس -
النَّجَسُ - پلید شدن و النعت فعل و فعل
فاذا قالوا مع الرجس اتبعوه ایاه فقالوا رجس
نجس بالکسر -
النَّحْسُ - بالسکون بد اختر شدن والنعت
فعل قال ابو علی لم نعلم منه فعلا الا ان یحمل
علی ضده الذی هو سعد فیکون ذلک الفعل
تقدیرا لا سماعا -
النَّدَسُ - سخت زیرک شدن النعت
ندس و ندس -
النَّطَسُ - سخت استاد شدن والنعت مثله
النَّفَاسَةُ - بخیلی کردن و یعدی بالباء نفست
علیه الشیء نفاسة اذا لم تره یستاهله
النِّفَاسُ - زچه شدن والماضی نفست
والنعت نفساء و یجمع علی نفاس و منفوسة
والولد منفوس و منه الحدیث لا یرث المنفوس
حتی یستهل صارخا یعنی المولود -
الوَکَسُ - تباه شدن روغن -

اَلدَّهَشُ سرگشته شدن والماضی فَعِلَ وفُعِلَ

اَلرَّعَشُ - لرزیدن -

اَلعَطَشُ - تشنه شدن -

اَلنَّمَشُ - نقطه نقطه اسپید وسیاه شدن

والنعت نَمِشٌ -

اَلحَرَصُ - گرسنه وسرمازده شدن بهم

وعضت الابل من الصِّلِّیَانِ وهو نبت

لا تجیز غصّا ای امتلأت منه حتی منعها

ذالک ان تجتر -

اَلرَّهَصُ - لنگیدن ستور از رفتن بر سنگ

والماضی فُعِل وحکی فَعَلَ ایضًا -

اَلقَرَصُ - نشاطی شدن ودم گرفتن نها و از نم

اَلعَفَصُ - بخیل وبدخوی شدن -

اَلغَمَصُ - ژوف گن شدن -

قَبِصَ الرَّجُلُ قبصًا اذا اکل التمر علی الریق

ثم شرب فاصابه عن ذالک وجع الکبد زرگ

شدن -

اَلمَحَصُ - نسوه شدن رسن -

مَعِصَ الرَّجُلُ مَعَصًا - اصابه ذالک عند

التوار فی عصب الرجل کانه یقصر عصبه فیتعوج

قدمه ثم یسویه بیده وهو فی الحدیث -

اَلمَعْصُ - بالسکون پیچیده شدن رود گانی

والماضی مُعِصَ -

اَلمَلَصُ - بخیزیدن نقص الرجل نقصًا اذا

لم یتم مراده والبعیر اذا لم یتم شربه -

اَلهَبَصُ - نشاطی شدن -

اَلحَرَضُ - گداخته شدن از اندوه یا از عشق

والنعت فَعِلٌ واحده وجمعه سواء -

اَلرَّمَضُ - سوختن پای از گرمی زمین وگرم

شدن روز ورمضت الغنم اذا رعت

فی شدة الحر فقرحت اکبادها وحبنت رماتها

اَلغَرَضُ - تنگدل شدن وستوه شدن

ویعدی بالباء وآرزومند شدن ویعدی بعلی

اَلمَخَاضُ - درزه خواستن -

اَلمَرَضُ - بسکون الراء بیمار شدن والنعت

مریض ومن مرض بالسکون مارض ولا یجوزان

یکون مرض مخففا من مرض لان المفتوح

لا یخفف بخلاف المکسور والمضموم وما ورد

بالمفتوح نشاذ لا یقاس علیه اعنی وماکل تباع

وان سلف صفقه والترکیب یدل علی ما یخرج

به الانسان عن حد الصحة فی ای شیء کان تقدمت

من ذالک الامر مَرَضًا ومَرَضًا اذا غضبت

وشق علیک -

اَلشَّعَطُ - گنده شدن گوشت وآب -

اَلحَبَطُ - بالسکون والحُبُوطُ - باطل شدن کار

اَلحَبَطُ - برآماسیدن شکم وتافر شدن

جراحت و بماندن نشان ریش پس از درستی

آلسَّبَطُ۔ فروهشته شدن موی والنعت فعلٌ ورجلٌ سبطُ الجسم وسَبِطُ الیدین اذا کان حسن القد فی الاستواء۔

آلسُّخْطُ وَالسَّخَطُ۔ ناخوشنود شدن و خشم گرفتن و یعدی بعلی۔

آلشَّرْطُ۔ بالسکون نگاوه و بردن آو ریدن

آلغَلَطُ غلط کردن یقال غلط فی المنطق والامر وغلط فی الحساب وبعضهم یجعلهما لغتین

آلغَمْطُ۔ بالسکون خوار داشتن و فعل یفعل فعلا لغة فیه۔

آلنَّشَاطُ۔ نشاطی شدن۔

آلنَّفْطُ وَالنَّفِیطُ۔ آبله شدن دست۔

آلحِفْظُ۔ نگاهداشتن و ازبر کردن۔

آلرَّعْظُ۔ سوراخ که پیکان درو باشد شکستن

آلشَّظْظُ۔ خار و چوب بدست در شدن از بر چیدن آن۔

آلنَّكْظُ۔ بشتافتن۔

آلتَّبَعُ۔ دراز گردن شدن با سختی آن۔

آلبَخْعُ وَالبَخَاعَةُ۔ الاقرار بالحق والخضوع

آلبَشَاعَةُ وَالبَشَعُ۔ گلوگیر شدن طعام۔

آلبَلْعُ۔ بالسکون الشهر هذا هو الفصیح وفعل یفعل لغة فیه۔

آلتَّبَعُ وَالتَّبَاعَةُ۔ بالفتح از پی فرا شدن و یا کسی رفتن وقال الاخفش تبعته واتبعته بمعنی

آلتَّجَعُ۔ پر شدن ورجلٌ تجعٌ سریع الیه الشر والغضب۔

آلجَذَعُ۔ پر غذا شدن۔

آلجَرْعُ۔ بالسکون شربیدا الماء و فعل لغة فیه والکسر الاصمعی۔

آلجَزَعُ۔ ناشکیبا شدن۔

آلجَشَعُ۔ سخت حریص شدن۔

آلجَلَعُ وَالجَلَاعَةُ۔ پلید زبان شدن وبی شرم شدن۔

آلجَزَعُ۔ سست شدن۔

آلکَنَعُ۔ ناسپاس بودن در درویشی وهو فی الحدیث و بخاک بادوسیدن از درویشی۔

آلرَّثَعُ۔ الطمع والحرص الشدید و یقال رجل راثع للذی یرضی بالقلیل من العطیة و نجادن احدان السو و قد رثع الرجل ومنها الحدیث ملقیا للرثع۔

آلرَّضْعُ۔ بادوسیدن۔

آلرَّضَاعُ۔ بالفتح شیر خوردن۔

آلصَّلَعُ۔ شگافته شدن قدم و پشت دست و تباه شدن جراحت۔

آلدَّمَعُ۔ الدهش۔

الشلع ـ شگافته شدن قدم ـ
السمع ـ بالسکون والسماع شنیدن و یعدی الی
المفعولین وگوش فرا داشتن و یعدی بالنفس
باللام ومنه قوله تعالی لا تسمعوا لهذا القرآن
وبالی ومنه لا یسمعون الی الملأ الاعلی ـ
الشبع ـ کالعنب سیر شدن یقال شبعت
خبزا ومن خبز ـ
الشلع ـ دردمند شدن وخشمگین شدن ـ
الصقع ـ رهیده شدن چاه ـ
الضبع ـ بگشتن آمدن شتر ماده ـ
الضراعة ـ الخضوع والذل وفعل النجة فیه
وفی الحدیث مالی اراهما ضارعین ای نحیفین
وفی حدیث آخر قد ضرع به ای غلبه ـ
الضلع ـ کوز شدن ـ
الطبع ـ زنگار گرفتن و شوخگین شدن و کاهل
شدن و طلعت الجبل طلوعا علوته ـ
الطمع والطماعة ـ طمع کردن و یعدی
بفی عن الجمیع و بالباء استیفاء عن الفارابی والنعت طمع
الفزع ـ بترسیدن و یعدی بمن و پناه ساختن
و یعدی بالی و فریاد رسیدن ومنه الحدیث
انکم لتکثرون عند الفزع وفی حدیث آخر
لقد فزع اهل المدینة ارادا ستغاثوا ـ
الفنع ـ بسیار مال شدن و بوی مشک و میدن

ونشر الثناء الحسن ـ
القدع ـ سست شدن روشنائی چشم
ومنه الحدیث کان ابن عمر قدعا ای کثیر البکاء
وفی حدیث آخر اعید فی قدعا من مسألته ای
جبنا وانکسارا ـ
القرع ـ تهی شدن ومنه الحدیث قرع حجکم
ای خلت ایام الحج عن الناس و مصدر قرع
الرجل اذا کان لا یقبل المشورة و یروی اذا دع
القلع ـ سست پای شدن در کشتی ـ
القمع ـ بالوهنک شدن چشم ـ
القناعة والقنع والقنعان خرسند شدن
وقنعت الماشیة اذا مالت للمرتع ـ
الکلع ـ پر شوخ و شگاف شدن پای ـ
الکنع ـ باهم آمدن انگشت ـ
اللطع ـ بالسکون بلیسیدن و پای نشستگاه
کسی باز زدن ـ
اللکع ـ شوخ گرفتن بر چیزی ـ
المجاعة ـ التماجن ـ
الهمع ـ فرو دویدن اشک و خون ـ
الهلع والهلاع ـ سخت جزع کردن
والنعت هلع وهلوع وقد جاء فی الحدیث هالع
وقیل شاقال هذا لقوله لیلة نائم اوقال هالع لمکان جالع
البدع والبطع ـ آلوده شدن بعذره ـ

اَلْفَرَاغُ - ریخته شدن آب -
اَلتَّلَفُ - هلاک شدن وفی الحدیث من باع ما
قال آسا صلی الله علیه تا الگاه ای ستلفا -
اَلثَّقْفُ - بالسکون یافتن وَالثَّقَفُ
بالتحریک لغة فی الثقافة والنعت ثقف ثقف و
اَلْجَنَفُ - میل کردن -
اَلْجَمَمُ - بازخشک شدن -
اَلْجَرَفُ - فرتوت شدن -
اَلْحَلَفُ - بالسکون ربودن وفعل یفعل
لغة ردیة قلیلة فیه -
اَلدَّنَفُ - سخت بیمار شدن ونزدیک گشتن
آفتاب بفرو شدن والباب یدل علی
مشارفة ذهاب الشیء
اَلرَّجَفُ - تنگ شدن خمیر -
اَلرَّدَفُ - از پی فرا شدن وفعل لغة فیه
ومنه قرأ الاعرج ردف لکم بالکسر فصیح والکفر
واز پی کسی فرا نشستن -
اَلنَّزَفُ - باسر شدن جراحت -
اَلسَّرَفُ - الاغفال والخطار -
اَلشَّعَفُ - نو برخاستن بن ناخن -
اَلشَّنَفُ - دشمن داشتن -
اَلصَّلَفُ - لاف زدن وجای ناگرفتن زن
در دل شوهر واصل الصلف قلة النزل ومنه

من ضیع بالدین یا بارن معناه من لطلب
الدنیا بالدین یقیل غیره وشله قیل بالا یرزق
من الناس المحبة وصاحبه صلفة اذالم تکن ثیوبا ما
اَلطَّرَفُ - مصدر طرفت الناقة ای رعت
اطراف المراعی ولم تختلط بالنوق -
اَلطَّلَفُ - باز ایستادن تن اکل العرفت
وهو شجر -
اَلْعَرَفُ - مداناة المرض -
اَلْقَشَفُ - رنگ بگردانیدن از آفتاب
یا از درویشی -
اَلْقَصَفُ - سست شدن چوب -
اَلْكَلَفُ - شیفته شدن وپیدای بالبار -
اَللَّصَفُ - پوست خشک شدن بر تن -
اَللَّقْفُ - بالسکون وَاللَّقَفَانُ - زود فرا گرفتن
وزود فرا آوردن -
اَللَّقَفُ - ریخته شدن بن حوض وشکافتن
دیوار -
اَللَّهَفُ - ارمان خوردن -
اَلنَّزَفُ - باز ایستادن اشک -
اَلنَّشْفُ - بالسکون ورخشیدن چیدن
آن وانچه بدان مانده منه المنشفة -
اَلنَّطْفُ - بالسکون چکیدن شیر -
اَلنَّطَفُ - آلوده شدن بعیب وتباه شدن

چیزے و اشراف الشجۃ علی الدماغ والدبرۃ علی الجوف -

اَلثَّلَثُ - تنگ داشتن وفعل لغۃ فیہ -

اَلبَخَقُ - یکچشم شدن -

اَلذَّرَقُ - خیرہ شدن چشم و درد کردن شکم گوسپند از خوردن برق و ہر بست -

اَلحَرَقُ - ریزیدہ شدن بن موی حلق الحمار حلقا اذا سفد فاصابہ فساد فی قضیبہ من تقشیر واحمرار فیداوی بالقار -

اَلحُمْقُ - بالضم احمق شدن والنعت حَمِقٌ

اَلحَمَقُ - چشم گرفتن -

اَلخَرَقُ - سرگشتہ شدن از بیم یا از شرم

اَلذَّلَقُ - تیز زبان و سنان شدن والنعت منہما فَعِلٌ وافعلُ و بے آرام شدن ج

اَلرَّنَقُ - تیرہ شدن آب والنعت رنق بالتسکین

اَلرَّهَقُ - تباہ شدن وغشیان الشی بالشی ومنہ لایرہق وجوہہم قتر ولا ذلۃ و رہقت الشی ادرکتہ و رہق شخوص فلان اے دنا وفیہ رہق اے غشیان المحارم -

اَلزَّعَقُ - مصدر زَعِقَ فہو زعقٌ وہو النشیط الذی یفزع مع نشاطہ -

اَلزَّلَقُ - بجزیدن پا -

اَلسَّنَقُ - ناگوارد شدن -

اَلشَّبَقُ - آرزومند شدن بجماع -

اَلشَّرَقُ - شراب جستن در گلو گرفتن و یعدی بالبا

اَلصَّعَقُ وَالصَّعْقَۃُ وَالتَّصاقُ بیہوش شدن یقال منہ صَعِقَ فہو صَعِقٌ وصُعِقَ فہو مصعوقٌ وقولہ تعالی فصعق من فی السموات ای مات طبقت ید وطبقا اذا کانت لاتنبسط

اَلطَّرَقُ - برہم نشستن پر -

اَلطَّفَقُ وَالطَّفَقانُ - درکاری ایستادن وطَفِقَ بمعنی ظل و بات وطفق بالفتح لغۃ ردیۃ وطفق بہ اے ظفر بہ -

اَلعَبَقُ وَالعَباقۃُ - بوے خوش بکسے گرفتن و یعدی بالبا والنعت عَبِقٌ -

اَلعَرَقُ - خوی گرفتن -

اَلعَسَقُ - در دوسیدن -

اَلعِشْقُ وَالعَشَقُ وَالمَعْشُوقُ افراط المحبۃ علقت المراۃ علقا وعلقت بہا علوقا اے حبلتہا -

اَلعَلَقُ - سفار در جامہ و زر در کار و پیچیدہ در کام و آہو در دام و کسے در کسے آویختن و آبستن شدن زن وعلق یفعل کذا مثل طفق والباب یدل علی فوط الشی بالشی العالی

اَلغَدَقُ - بسیار شدن آب -

اَلغَرَقُ - غرق شدن والنعت فعِلٌ وفاعلٌ ایضا

العلق - بسته شدن گره چنانکه از و نتوان ستد
و به نا شدن پشت ستور و خشم گرفتن و منه الحدیث
ایاک و الغلق و رجل غلق شدید الغضب
کثیرة و قیل غلق سئ الخلق ضیقه
عسر الرضا -
الغمق - نمکن شدن -
الفرق - الخصب -
الفرق - بالتحریک ترسیدن یعدی بمن
الفشق - انتشار النفس والحرص -
الفهق - پر شدن -
القلق - بے آرام شدن -
اللبق - در خور آمدن اللباقة - زیرک
و چابک شدن -
اللحاق - در رسیدن و یعدی بالباء و بنفسه
اللحوق - باریک میان شدن -
اللذوق واللسوق واللصوق - و چسپیده
شدن اللسق - اللصق - سپرز شتر
بر پهلو و چسپیدن از نهایت تشنگی -
اللمق - بالسکون لیسیدن لمق فلان
اصابعه اذا لاتت وهو کنایة -
اللهق - سخت سپید شدن -
الملق - چاپلوسی کردن و اصله التلین -
النزق - سبکساری کردن -

النشق - بوی بردن و بسته شدن در جایی -
النفق - پسیدن -
الحسک - کینه گرفتن -
السدک - ملازم شدن و شمغنده شدن
الشرکة - والشراک - انباز شدن با کسی
الضحک والضحک خندیدن و ضحکت به
ومنه بمعنی والقرد یضحک اذا صوت و فی
الحدیث یضحک الله الی رجلین ای یجزل
العطاء لهما لانه موجب الضحک الا تری الی
قول کثیر غمر الرداء اذا تبسم ضاحکا غلقت
بضحکه رقاب المال وضحکت بمعنی حاضت عن
ثعلب وابن الاعرابی -
الفسک - السدک و لیعدیان بالباء
الفرک - بالکسر دشمن داشتن زن شوی را
و شوی زن را والنعت فروک و فارک
البخل والبخل بخیلی کردن والنعت
باخل و بخیل -
البدل - دردمند شدن دست و پای -
البعل - سرگشته شدن -
التفل ناخوش شدن بوی از بکار نا داشتن عطر -
الثکل والثکل - بے فرزند شدن مادر -
الثمل - اثر کردن شراب در کسی -
الجذل - شاد شدن -

الجعل - بسیار کدر شدن آب -
الجهل - بالسکون - والجهالة - نادان شدن
الجبل - آبستن شدن -
الحدل - ریزیده شدن مژه چشم و سرخ
شدن و دمیدن جامی مژه حصل الفرس حصلاً اذا
اشتکی بطنه من اکل تراب النبات -
الحفل - بسیار خوردن شتر حنظل را حفلت
الابل حفلة کرحمة وهوان تجیع بطنه -
الخجل - التحیر والدهش من الاستحیاء و سوء
احتمال الغنی ایضاً ومنه الحدیث اذا شبعتن خجلتن
ای اشرتن الخجالة - بسیار نبات شدن
الخضل - تر شدن -
الخطل - تباه و شوریده شدن سخن -
الدحل - بزرگ شکم شدن و پیر و پلید شدن -
الرجل - پیاده شدن -
السغل - بد خوی و بد غذا شدن تشبیه
اعضا شدن -
الشمل - آبستن شدن شتر
الصحل - گران آواز شدن -
الطحل - در مند شدن سبز و تباه شدن آب
العجل - شتافتن سوی شتر -
العجل والعجلة - شتاب کردن وقوله اعجلتم
امر ربکم ای استقتم احمد -

العضل - بسیار عضله شدن -
العطل والعطول - خالی شدن زن از آلة
وزن از زیور والباب یدل علی الفراغ والخلو
الغفل - پژمرده شدن چراغدان -
العمل کار کردن فی الحدیث فعملت باذنها ای اسرت
العزل - دوست داشتن حدیث با زنان و دست
شدن سگ از بانگ کردن آهو بره و بیدوری و
الفشل - بددل شدن -
القبول - بالفتح پذیرفتن و هو مصدر شاذ
وحکی بن الاعرابی الضم ایضاً و فرا گرفتن دلو ازآن کشیده
القبالة - بالکسر فرا گرفتن قابله کودک را -
القفل - پوست بر استخوان گرفتن از پیری -
القهل - باسپش شدن و بزرگ شدن شکم
الکسل - کاهل شدن -
المجل - شقه بستن دست -
المذل والمذل - ایضاً ورخواب شدن
پای مثلت الدابة مثلاً اذا اکلت التراب مع
البقل فاشتکی بطنه -
النبل والنبالة - سخت شدن چیزی چنانکه آب
بر وی نمی ایستد -
النغل - تباه شدن ادیم و کینه ور شدن دل
النقل - حاضر جواب شدن -
النمل - فرا گرفتن برزمین -

اَلنَّهَلُ - اول شربت خوردن وتشنہ شدن
وسیراب شدن
اَلنَّهَبلُ - الکفل -
اَلبَرَمُ - ستوده شدن ویعدی بالباء -
اَلبَشَمُ - ناگوار گرفتن وسیر آمدن از چیزے
اَلتَّهَمُ - شدة الحر ورکود الریح وبذلک سمیت تہامۃ
اَلثُّکَمُ - لازم گرفتن راه وجاے مقام کردن
جُذِمَ الرجل فہو مجذوم اذا اصابہ الجذام لایقال جذم
اَلجَشَمُ - رنج کاری کشیدن -
اَلجَعَمُ - طمع کردن وآرزومند گشتن مردم
بگوشت وشتر بشوره -
اَلحَرَمُ - مانده شدن درقمار والنعت حرم وحامم
اَلحَزَمُ - کالغصص فی الصدر
اَلحَطَمُ - پیر شدن چہار پای -
اَلحَلَمُ - کرم خورده شدن ادیم -
اَلخَثَمُ - پہن شدن بینی بزرگ -
اَلخَضَمُ - بالسکون ہمہ دہن خوردن -
اَلدَّسَمُ - چرب شدن وخم الامر والخیل ہجما
بالسکون ای غشیہم وفعل یفعل لغتہ والکسر اجود
اَلرَّحْمُ - اجود والرحمۃ والمرحمۃ والرحموت
والرحموتی - بخشودن یقال رحمتہ -
اَلرَّحَمُ - نالیدن شتر از زادن پس از زه
اَلرُّحُمُ - الرحمۃ -

اَلرَّنَمُ - سرائیدن -
اَلزَّرَمُ - بریده شدن اشک وبول وجز آن
اَلزَّعَمُ والمزعم - الطمع فی غیر مطمع -
اَلزَّهَمُ - چرب شدن وسپست شدن -
اَلسَّدَمُ - پشیمان شدن واندوہگین شدن
اَلسَّقَمُ - بیمار شدن -
اَلسَّلامۃ والسلام - برستن وسلم لہ الشیٔ
سلماً وسلاماً ای خلص لہ ومنہ رجلا سلماً لرجل -
اَلسَّنَمُ - بلند شدن -
اَلسَّئَمُ - سیر شدن -
اَلشَّحَمُ - آرزومند پیہ گشتن -
اَلضَّرَمُ - زبانہ زدن آتش وسخت گرسنہ شدن
وضرم الشیٔ اشتد حره -
اَلطَّعَمُ - بوزن الفہم چشیدن وخوردن -
اَلظَّلامُ والظلمۃ - تاریک شدن شب
اَلعَدَمُ - بالتحریک علی غیر قیاس گم کردن -
اَلعَدَمُ والعُدمُ - الفقر -
اَلعُقْمُ والعَقَمُ نازائیده شدن وعقم
لغۃ ویستعمل ایضاً مجہولاً -
اَلعِلْمُ - دانستن -
اَلغَدْمُ - بالسکون الوان خوردن -
اَلغُرْمُ - بالضم - والمغرم تاوان دادن
اَلغُلْمۃ - بالضم والغلم شہوة الضراب -

الغنم - بالضم غنیمت یافتن -
النهم - حریص شدن ویعدی بالباء -
النقم - پر شدن -
الفهة - بالسکون والفهاهة - وانستن
القدوم والمقدم - باز آمدن از سفر
وآمدن بجای وپیش فرا شدن وقوله تعالی
وقدمنا الی ما عملوا بمعنی عمدنا وقصدنا -
القرم - آرزومند گوشت گشتن ویعدی بالی
القضم - بالسکون بسر دندان خوردن و
جو خوردن ستور -
القطم - شهوة الضراب وشهوة اللحم -
القتم - تباه شدن -
اللثم - بوسه دادن جاء لثم بالفتح -
اللحم - القرم -
اللدم - بجای مقام کردن لزمه الشیء یحجبه
وهو فی الشعر الهذلی -
اللزوم - لازم شدن ویعدی بنفسه وبالباء
اللقم - بالسکون لقمه فرو بردن -
اللهم - بالسکون فراوان جاریدن -
الندم والندامة - پشیمان شدن ویعدی بعلی
النشم - الغش علی القلب -
النعمة - خوش عیش شدن - النعمة
بالضم چشم روشن گردانیدن یقال نعم الله بک عینا
ونعمک عینا مثله نعم فلان بکذا اولع به -
الهدم - شهوت غلبه کردن بر شتر چنانکه در افتد
الهرم - سخت پیر شدن -
الهقم - سخت گرسنه شدن -

ن

البطن والبطنة - بزرگ شکم شدن از سیری
اللقن - زیرک شدن -
الثتن - قلب اللثت -
الثدن - بوی گوشت بگردیدن -
الثفن - درشت شدن -
الجحن - بد غذا شدن -
الحزن - اندوهگین شدن النعت فعل وفعیل
الخمن - گنده شدن مشک -
الخزن - النتن -
الدحن - بزرگ شدن شکم -
الدخن - دود کردن آتش و دودگین شدن طعام
الدرن - شوخگین شدن -
الدمن - کینه ور شدن ویعدی بعلی دمنت
الدلو اذا اخرتها فجاءت شفتها مائلة رجنت
الدابة لغة فی رجنت الرکن - باهم آمدن پوست و موم
الزکن - بدانستن -
الزمانة - برجای ماندن -
السخنة - گریان شدن چشم و دردمند شدن آن
السمن - فربه شدن -

اَلشَّثَنُ - درشت شدن کف دست و جز آن

اَلشَّجَنُ - اندوهگین شدن -

اَلضَّغْنُ وَالضِّغْنُ - کینه ور شدن و ضغن الی الدنیا رکن الیها -

اَلضَّمَانُ - پذیرفتاری کردن اَلضَّمَنُ وَ اَلضَّمَانَةُ - الزمانة -

اَلطَّبَنُ وَالطَّبَانِيَةُ - زیرک شدن -

اَلعَجَنُ - فربه شدن شتر -

اَلعَرَنُ جسارة فی رجل الدابة فوق الرسغ من آخر وهو انشقاق وقرح یاخذ البعیر فی عنقه فیحتک منه -

اَلعَسَنُ - موافق آمدن علف ستور را -

اَلعَطَنُ - گنده شدن پوست در پیراستن

اَلعَفَنُ وَالعُفُونَةُ - پوسیده شدن ورثم

اَلعَلَنُ - آشکارا شدن -

اَلغَبَنُ - ضعیف رای شدن والنعت غبین

اَلفِطْنَةُ وَالفِطَانَةُ وَالفَطَانِيَةُ - دریافتن

اَلقَمَنُ - سزاوار شدن -

اَلكَبَنُ - فربه شدن -

اَلكَتَنُ - سبز شدن لب ستور از گیاه

اَللَّبَنُ - درد گرفتن از بالش و بسیار شدن

اَللَّحَنُ وَاللَّحْنُ - الفطنة -

اَللَّخَنُ - گنده شدن مشک -

اَللَّسَنُ - زبان آور شدن -

اَللَّقَنُ وَاللَّقَانِيَةُ - اخذ العلم وفهمه

اَلمَتَنُ - گلگردان از مثانه والنعت متن

اَلنَّجْبُ - بالسکون روی فراکاری کردن النا بذالیست ببدل خلاف باب فعل -

اَلتَّفَهُ - اندک خوار شدن ومنه الحدیث لا تتفه

اَلتَّمَهُ وَالتَّمَاهَةُ - بگردیدن خوردنی ولمت النافة عن الفها وولدها ولوها اذا لم تحن الیها -

اَلسَّتَهُ - فرتوت شدن والماضی فعل -

اَلسَّفَهُ - تنگ خور شدن وسفه الشراب اذا اکثر منه فلم یرو واصل الباب الخفة والسفاهة

اَلشَّرَهُ - سخت حریص شدن -

اَلعَتَهُ - ناقص عقل شدن والماضی فعل مثل قال ابو عبید هی من المصادر التی لا یشتق منها الافعال -

اَلعَصَهُ - عصفاه چریدن -

اَلعَلَهُ - سرگشته وحیران شدن و سخت گرسنه شدن

اَلعَمَهُ وَالعُمُهَانُ - التحیر والتردد -

اَلفَرَهُ - دهن گرفتن -

اَلفِقْهُ - دریافتن -

اَلفَكَاهَةُ - بالفتح خوش شدن -

اَلكَرْهُ - بالسکون والفتح والکراهیة والکراهة و شنوا داشتن -

اَلنَّبَهُ - بیدار شدن از هر کار که از آن غافل بود

النُّزْهَةُ - بالضم نیکو شدن زمین بنبات -
النَّقَهُ - کند وماندہ شدن -
النُّقَهُ - به شدن از بیماری ودر یافتن -

ومما النعت منه علی افعل

الاَجْرَبُ - گرگین -
الاَحْدَبُ - گنگ -
الاَحْدَبُ - الاهوج -
الاَرْقَبُ - بزرگ گردن -
الاَرْكَبُ - آنکه یک زانو ی وی از دیگر بزرگتر بود -
الاَشْعَبُ - آنکه سرون هاش از یکدیگر دور بود
الاَشْنَبُ - آنکه دندانش تنگ وتیز وآبدار بود
الاَشْهَبُ - سپید -
الاَعْضَبُ - آنکه اندرون سرون وی شکسته باشد
الاَغْلَبُ - سِتَبر گردن -
الاَقْلَبُ - آنکه لب وی باز گردیده باشد -
الاَكْهَبُ - تیره رنگ -
الاَنْصَبُ - راست سرون -
الاَنْكَبُ - آنکه کژ رود از لنگی -
السَّلْتَاءُ - زنے کہ خضاب نکند -
الاَلْفَتُ - آنکه سرون وے بیک دیگر پیچیده بود
والاَلْفَتُ فی کلام تمیم الاعسر وفی
کلام قیس الاحمق -
الاَهْرَتُ - فراخ گوشه دهن -

الاَشْعَثُ - کالیده موی وگرد آلوده موے
الاَغْثَثُ - آنکه بسی برهنه شود وهو فی الحدیث
الاَبْرَجُ - آنکه چشمش فراخ ونیکو بود -
الاَبْلَجُ - کشاده ابرو صبح اَبْلَجُ ای مضیء والحق
اَبْلَجُ ای واضح -
الاَبْنَجُ - پهن بهشت -
الاَخْرَجُ - سیاه وسپید -
الاَخْفَجُ - کژ پای -
الاَدْعَجُ - آنکه سیاهی چشم او سخت سیاه باشد
ورجل ادعج ای اسود -
الاَشْرَجُ - الذی له خصیة واحدة ومن
الدواب الذی احدی خصیتیه اعظم من الاخری -
الاَطْبَجُ - سخت احمق وهو فی الحدیث -
الاَعْرَجُ - لنگ -
الاَفْحَجُ - آنکه پاهاش از یکدیگر دور باشند
وسر پاے نزدیک -
الاَفْوَجُ - آنکه هر دو الیهٔ وی بزرگ باشند وبهم نرسند
الاَفْلَجُ - کشاده دندان وکشاده میان دو دست
الاَجْلَحُ - آنکه موئش از دو سوے پیشانی نشسته باشد
الاَدْسَمُ - آنکه گوشت اندک ارد بسرین وران
وَجْهٌ اَبْلَجُ - ای حسن معتدل -
الاَصْبَحُ - قریب من الاصهب وهو الذی
یخالطه بیاض حمرة -

الاخطل - پهن سر۔

الاوضح - سپیدتر شیر وقیل لقضح غبرة فی طحلة

الافلج - شگافته لب زیرین ساق قو چهار ساق بار

الاقرح - آن اسپ که سپیدی بر روی وی چند درمے بود یا کم درمی ودر دفتة قرجار سفے وسطها نوارة بیضاء۔

الاقلح - زرد دندان۔

الاکسح - لنگ۔

الامرح والامسح - آنکه رانهاش درهم ساید در رفتن۔

الاتزخم - آنکه پشت وے درشده باشد وسینه بیرون خزیده۔

الابلح - بزرگ نفش۔

الاصلخ - کری وکر۔

الافدع - آنکه پیهای سر انگشتان کژهم باشد وپس

الانقد - باد کنده۔

الابلج - کشاده ابرو۔

الاجرد - خرد موی وسنة جرداء ای کاملة

الاجرد من الابل الذی اصابه انقلاع فی عصبه من یده او رجله فهو ینفضها اذا سار۔

الادرد - دندان بازگونه افتاده۔

الارمد - چشم درد گرفتن۔

الاعقد - گرفته سخن وشاة عقداء ای اذکان

ذنبها کانه معقود۔

الاقفد - آن شتر که سبل دست یا پای وی برسوی انسی چسپیده بود۔

آنکبداء - زنے که میان بزرگ باشد وآکبد مرد را گویند۔

الامرد - بے ریش ودرخت بے برگ ... امردا ... فیها

الاملد والاملود - نازک۔

الافکل - بداختر۔

الابتر - بریده دنبال وبے فرزند۔

الاجبح - آویخته ناف۔

الابخر - گنده دهن۔

الاثعل - آنکه میان لب زیرینش بیرون آمده باشد

البظراء - زن ختنه ناکرده۔

الاجهر - روز کور۔

الاصلد - پرگوشت۔

الاخزر - آنکه بگوشه چشم نگرد۔

الاذلف - بینی وتیزگند۔

الازعر - تنگ موے۔

الاشکر - سرخ چشم۔

الاسمر - گندم گون۔

الاشتر - آنکه پلک چشم وی گردیده باشد۔

الاظفر - دراز ناخن۔

الاجفر - بزرگ شکم وکیسه بر۔

الاعجف - لاغر -
الاعرف - اسپے دراز فش -
الاغضف - سست گوش وکیل اغضف
شبے تاریک وعیش اغضف واغطف ای ناعم
الاغلف والاقلف - ختنہ ناکردہ والاغلف
یستعمل فی کل شئ فی غلاف -
الاقنف - ستبر و خرد گوش -
الاکتف - پہن کتف والفرس الذی فی اعالی
غرضیفۃ کتفیہ انفراج -
الاکشف - موی پیشانی باگردیدہ وبے سیر
الاکلف - آنکہ کلف دارد بر روے -
الاخرق - آنکہ ہیچ کار نتواند کرد -
الخرقاء - آن گوسپند کہ گوش پہنا شگافتہ دارد
الاخلق - لنو بعیر -
الاذلق - آنکہ زبانش بیرون نشستہ باشد از دہن
الرنقاء - زن پست اندام -
الارنق - آن شتر کہ بازوی او از پہلو دور باشد
الازرق - گربہ چشم وصافی از چیزہا -
الاشدق - فراخ گوشہ دہن -
الشرقاء - ضد الخرقاء -
الاطرق - سست زانو -
الاعنق - دراز گردن -
الفقاء - ضد الرتقاء -

الافرق - آنکہ موی سر ومحاسن وی بدو شاخ
باشد وخروسی ذو خرج واسپی کہ یک سرین بلندتر بود
الامشق - الذی اصطکت الیتاہا حتی تشحجا
الاعفک - الاحمق -
اذن شرکاء وفرکۃ - سست بن -
الاجزل - شتر کہ سر دو دوش ریش بود -
الاحذل - آنکہ یکے دوش افراشتہ تر بود
از دیگرے -
الخذلاء - زنی زفت گوشت باریک استخوان
الاخطل - سست گوش -
الارجل - بزرگپای از بہایم آنکہ یکپای سپید دارد
الاسہل - پیش چشم -
الاعزل - بے سلاح وستوری کہ دنبال
بریک سوی دارد از عادت ونہ عیب -
الاعصل - کژ دندان شتر وکژ ساق -
الاعقل - ستوری کہ اندک مایہ پایش خم بود
الاعزل - الاقلف عیش اعزل عیش فیہ
الافتل - آنکہ در میان پہلو وران شتر دوری باشد
الاقبل - آنکہ چشمش در پیش گردد -
القبلاء - آن گوسپند کہ سر گوشش پیش آمدہ باشد
الاقزل - لنگی زشت -
الاکحل - سیاہ پلک از خلقت -
الانجل - فراخ چشم وطعنۃ نجلاء ای واسعۃ

الاهدل – آویخته لب –
الابکم والبکیم – گنگ –
الاثرم – دندان پیش شکسته –
الاثلم – رخنه شده –
الاجذم – بریده دست –
الاصم – ضد السمیع –
الاخشم – پهن بینی –
الاخرم – دیوار بینی یا سر بینی اندکی بریده وآنکه درز نرمه گوش وی سوراخ کرده باشند –
الاخشم – آنکه گنده بوی بود –
الادرم – آنکه نشتالنگ او پنهان بود از گوشت و دندان ریزیده والادرم من العراقیب الذی [illegible]
الادغم – دیده –
الازدم – آنکه طعام بوید و حریص باشد بر خوردن –
الاشرم – شکافته بینی –
الاصلم – گوش از بن بریده –
الاضجم – کژ دهن بودن –
الاغصم – آنکه یکدست وی سیاه بود و یک سپید از حیوان –
الاعلم – شکافته لب زبرین –
الافقم – آنکه دندانهای زیرینش پیش آید –
الاقصم – دندان پیشین از نیمه فرا شکسته
و پوست سر وی شکسته –
الاقضم – دندان ریزیده و سیاه شده باشد
الاقعم – بن بینی فرونشسته –
الاکزم – کوتاه بینی وانگشتان واسپی که لب وی کوتاه و زفت باشد –
الاکشم – الناقص الخلق وقیل الخسیس وقد یکون ایضاً فی الحسب –
الاهتم – دندان پیشین شکسته –
الاهضم – المنضم الجنبین –
الاحبن – آنکه استسقا دارد –
الاحجن – گوژ –
الادخن – تیره و سیاه دام –
الادکن – سیاه دام –
الاقرن – پیوسته ابرو –
والالخن – شمنده وامرأة لخناء –
الالکن – کند زبان –
الامتن – آنکه بول باز نتوان داشت –
الابله – الذی غلبت علیه سلامة الصدر –
الاجبه – بزرگ پیشانی –
الاجله – الاجلح الاسته – العظیم
الاستُ الاسته – [illegible]
الاکمه – نابینا مادر زاده –
الامره والامقه – سرمه ناکرده –

التوجع من المصیبة وفی الحدیث کل عیشک
انک قد مضضنا -
المضّ - المصّ -
القطط - سخت پیچک شدن موی والنعت قطٌّ
قطط بالفتح -
الحظ - بهره مند شدن والنعت حظیظ و
محظوظ و حَظِی -
الفظاظة والفظاظ - زفت خوی
شدن والنعت فظٌّ -
اللفّ - تسکین خوردن -
الفکة - احمق شدن -
البلل - ظفر یافتن ویعدی بالباء و فعل
یفعل لغة فیه -
الزلل - بلغزیدن و سهو افتادن در سخن
الضلال - گم شدن تقول منه ضللت الدار
والمسجد اذا لم تعرف موضعها وکذلک کل شیء
مقیم لا یهتدی له -
الظلّ والظلول - روزکاری کردن
والعرب تقول ظللت وظلت وقول عنترة
ولقد ابیت علی الطوی واظله ای اظلّ به
وفعل یفعل لغة ضعیفة فیه. ومنه قرأ قتادة
فظللتن بکسر اللام
الملالة والملال والملة - سیر آمدن یعدی
بنفسه وبمن -
الحمة - گرم شدن آب وحمت الجمرة اذا
صارت حمة -
الفهة - بالتحریک والفهاهة در ماندن در سخن
فهّ - الرجل بفهة بخندید -
الکة السکران - بهر کردن -

وما جاء من هذا الباب علی الاصل

ضببت - البلد کثرت ضبابه وششت الدابة
وقطط الشعر وصلل الماء والباقی علی القیاس

وما النعت منه علی افعل

الاجبّ - بریده کوهان -
الازبّ - بسیار موی ابرو -
الاضبّ - آن شتر که ورم بود در دو بلد -
الاقبّ - باریک میان -
الاکتّ - گرفته سخن -
الازجّ - آنکه ابروش باریک باشد ودراز ونیکو
الاشجّ - شکسته سر -
الافجّ - اقبح من الافج الفجار کمانی که
زه وی از دسته دور باشد -
البحح - گرفتن آواز از بسیاری بانگ کردن
وفعل یفعل لغة فیه وهی شاذة والنعت ابحّ
الارحّ - فراخ سم وکسیکه پاهای وی
همواره بزمین نشیند -

الأَبَدُّ ـ بزرگ خلق وپهن میان دوش
والبَدَدُ فی الناس تباعد ما بین الفخذین من
کثرة لحمها وفی ذوات الاربع تباعد ما بین الیدین
أَلْجَدَّاءُ ـ آنکه شیرش منقطع شده باشد از پستان
وپا از گوسپندان ویا از شتران وبیابان بی آب
وزن خرد پستان ـ
الأَلَدُّ ـ سخت خصومت گر ـ
الأَخَفُّ ـ سبک دست واندک موی پیشانی
دو بال واسم عروض ـ
الأَشَرُّ ـ بیان تهی وبعیر أَشَرُّ ـ اذا کان
بکر کرده بود ـ
الأَعَزُّ ـ خرد کوهان ـ
الأَغَرُّ ـ سپید روی ـ
الأَضَزُّ ـ آنکه دندانش از هم نه بیاید ـ
الأَكَسُّ ـ خرد دندان ـ
الأَجَشُّ ـ بلند آواز ـ
الأَجَصُّ ـ اندک موی سر ـ
الأَلَصُّ ـ نا کشاده دندان وآنکه هر دو دوش
او نزدیک باشد بگوش ـ
الأَفَضُّ ـ درشت ـ
الأَشَطُّ ـ کوسه وقیل أَلَطُّ ـ بدالفصیح
الأَلَطُّ ـ ساقط الاسنان ـ
هَيْقٌ أَنْزَقُ شتر مرغی که پرش برهم پیچیده باشد

الأَلَفُّ ـ دیر سخن وستبر ران ـ
الأَحَقُّ ـ اسپی که عرق نکند وگفته اند آنکه پای
بر جایگاه دست نهد ـ
الأَشَقُّ والأَمَقُّ ـ دراز ـ
فَرَسٌ أَدَقُّ ـ اذا کان متدانیا عریض الظهر
الأَسَكُّ ـ خرد گوش ـ
الأَصَكُّ ـ آنکه زانو هاش درهم کوبد ـ
الأَنَكُّ ـ آنکه دو شش بیایده بود از سستی
الأَبَلُّ الحلاف الغاوم والذی لا یدرک ما عنده
من اللؤم ـ
الأَخَلُّ ـ شست پر دل ـ
الأَزَلُّ ـ لاغر سرین ـ
الأَشَلُّ ـ چنگ
الأَفَلُّ ـ شمشیر رخنه شده ـ
الأَجَمُّ ـ مردی بی نیزه وبنای بی کنگره
أَلْجَمَّاءُ ـ گوسپندی بی سرون وزنی که ران وی
پر بود از گوشت والجماء الغفیر جماعة الناس ـ
الأَحَمُّ ـ سیاه ـ
الأَشَمُّ ـ مردی بلند بینی وکوه بلند ـ
الأَصَمُّ ـ سخت وکر ـ
الأَغَمُّ ـ آنکه موی بسیار دارد بر پیشانی وقفا
الأَدَنُّ ـ آنکه گردنش به دوش فرو شده باشد
وآنکه پشت وی بیرون آمده باشد واسپی کوتاه دست

الأذن - آنکه بینی وی روان باشد۔
الأغن - آنکه سخن در بینی گوید۔

ومن المعتل

الوَرَب - تباه شدن رگ۔
الوَصَب - دردمند شدن۔
الوَزَح - خشک شدن بول و پشک بر گوسپند
الوَزَم - تنگ شدن خمیر۔
الوَشَم - ریم و ریمناک شدن دست و اندام
الوَبَد - بد گشتن و چشم گرفتن۔
الوَمَد - گرم شدن و خشم گرفتن و یعدیان
یعلی و ومدت لیلتنا اذا اشتد حرها و بسیار گرم
شدن شتر۔
الوَجَر - ترسیدن النعت افعل والایقال فی
المؤنث فعلاء ولکن فعلة۔
الوَحَر - کینه گرفتن و وحر یحر بالکسر فیها لغة
عن ابی جنی یقول ذره ای دعه وهو یذره ای
یدعه واصله وذره مثل وسعه ... وقد امیت
ماضیه ولا یقال وذره ولا واذره ولکن ترکه وهو
تارک وقیل هو من باب تشبع یشبع محمولا
علی ودع یدع لانه بمعناه قالوا
ولو کان من باب وجل یوجل
لقیل فی مستقبله یوذر کیوجل ولو
لم یکن محمولا لم یحذف عینه اولامه۔

من حروف الحلق وهذا القول اصح۔
الوَضَر - شوخگین شدن و چرک گرفتن
الوَعورة - درشت شدن راه وفعل لفعیل
التعت فیه النعت منها وعر بالسکون۔
الوَغَر - کینه گرفتن و سخت گرم شدن النعت
فاعل و وغر یغر بالکسر فیها لغة عن ابی جنی۔
الوَقْر - بالتسکین گران گوش شدن و قیاسه التحریک
الوَقَر - لنگیدن ستور۔
الوَجَع والتوجاع - دردمند شدن والمستقبل
یوجع ییجع و یاجع و یجع۔
السَّعَة - بهره فرا رسیدن و فراخ شدن
والقیاس یسع بحذف الواو للتعدیة لان هذا الباب
لایکون الا لازما فلما جاء متعدیا تحولت به نظائره وقیل
لانه من باب رتق یرتق وانما فتح لحرف الحلق
یدلک علی ذلک سقوط الواو وعلی حد سقوطها
فی یعدک لک القول فی الطاء۔
الوَلَع والوَلوع - بالفتح سخت حریص شدن
الوَقَع - دردمند شدن پای از درشتی زمین
الوَتَغ - بزه مند و هلاک شدن۔
الوَکَف - بزه مند شدن۔
الوَبَق - هلاک شدن۔
الوَجَل والموجل - بالفتح ترسیدن و
حکمه کحکم الوجر والمستقبل منه کمستقبل وجع

وكذلك فيما شبهه من باب المثال اذا كان لازما

اَلْوَجَلُ وَالْمَوْجَلُ - بالفتح در وجل افتادن

اَلْوَهَلُ - ترسيدن و فراموش و غلط كردن

ومنه الْيَعْدِي لقي دشمن -

اَلْوَحَمُ - برآبستني آرزو خواستن -

اَلْوَخَامَةُ - ناگوار نده شدن -

اَلْوَذَحُ - ودال دلو بريده شدن -

اَلْوَغَمُ - كينه گرفتن ووغم يغم بالكسر فيها لغة

اَلْوَهَمُ - غلط كردن در حساب وغيره يعني

اَلسِّنَةُ وَالْوَسَنُ بيهوش شدن از غنودگی

والنعت فعيل -

اَلْوَهْنُ سست شدن -

مَا وَبِهْتُ لَهُ وَبْهًا - اي فطنت له وما وبهت

اي باك بيست به وا نعت تنبيه مثل تجل ي بتالي

اَلْوَلَهُ - پناه كسي دادن ويعد مي بالي -

ومن المضاعف المعتل الفاء

اَلْوُدُّ وَالْوِدَادُ - بالكسر والمودّة -

دوست داشتن - الوَدُّ والوُدُّ والوَدَادُ -

وَالْوَدَادَةُ - وبالفتح فيها آرزو كردن

ومن الياء

يَئِمَ الرَّجُلُ - فهو ميموم اذا طرح في البحر

ومما النعت منه على فعل

اَلْاَيَرُ سخت -

اَلْاَيَكُّ - كوتاه دندان -

ومن اللفيف المفروق

اَلْوَجَى - سوده شدن سم ستور -

ومن اليائي

يَدِيَ - فلان من يده اي دست بريده وييست

ومن المعتل الفاء بالياء

اَلْيَقَظَةُ - بيدار شدن -

اَلْيُتْمُ وَالْيَتَمُ - بالسكون فيهما بي پدر شدن

مردم و بي مادر شدن چهار پايه و فعل يفعل

بالضم فيهما لغة -

اَلْيَقَنُ - بي گمان شدن وهو متعد -

ومما النعت منه على افعل من الواوي

اَلْاَوْبَرُ - بسيار پشم -

اَلْاَوْقَصُ - كوتاه گردن -

اَلْاَوْكَعُ - آنكه انگشت بزرگ پاي مي بر ديگر افتاد

اَلْاَوْطَفُ - انبوه موي ابرو و مژه وسحابة وطفاء

مسترخية الجوانب لكثرة مائها -

اَلْاَوْجَرُ - الاحمق وقيل الاخرق -

ومن الاجوف الواوي

اَلرَّوْحُ - سبك دست شدن و بوي يافتن

ومنه الحديث لم يرح رائحة الجنة و سخت جستن

باد و راح الشجر تفطر بورق الراحة محل شدن ا

وراح فلان للمعروف راحة ايضا اذ اخذته له

خفة او ارتحة وريح الغدير اذا ضربته الريح والنعت مروحٌ ومريحٌ وقياسه مَرُوحٌ لا غير يقولهم الرّوح

اَلدَّوَدُ - كرم در افتادن -

اَلعَوَرُ والعَوَرَةُ - باخلل شدن جاے والنعت عَوِرٌ -

اَلهَوَزُ - رهيده شدن -

اَلعَوَزُ - نايافت شدن چيزي و درويش شدن

اَلشَّوَسُ - سيشه را افتادن و پيش كن شدن گويند

اَلعَوَصُ - دشوار شدن چيزے -

اَلخَوْفُ والمَخَافَةُ والخِيفَةُ - ترسيدن والنعت خائفٌ وربما قالوا خافٌ على فَعِلٍ و قوله تعالى الا ان يخافا اي يعلما ويوقنا -

اَلشَّاكَةُ والشَّيْكَةُ - خار در رفتن وخار در پاے شدن -

اَلشَّوكةُ - پستان از جاي برخاستن ودندان شتر بر آمدن وشاك الرجل شوكا ظهرت شوكته وحدته فهو شاكٌ السلاح ايضا مقلوب منه

اَلهَيَمُ - يقال هيم الرجل اذا اصابه البرسام -

اَلنَّوَكُ - خفتن وكهنه شدن جامه كاسد شدن بازار

ومن الاجوف اليائي

اَلهَيْبَةُ - ترسيدن وحكى مكان مهوب قياسه مهيبٌ لانه من الهيبة

اَلكَيْدُ والكَيْدُودَةُ والمَكَادَةُ والمَكَادُ خواستن ونزديك شدن بفعلي وحكى فيه لغة شاذة وهي كدت بضم الكاف كادوا يقولون كيد زيد يفعل كذا ميرسيدن كاد -

اَلحَيْرُ والحَيْرَةُ والحَيَرَانُ والحَيْرُورَةُ سرگشته شدن -

اَلغَيْرَةُ والغَارُ والغَيْرُ - رشك بردن ومنه الحديث ان الله غيار وغيرة الله ان ياتي المؤمن ما حرم الله قلت قد فسر النبي عليه السلام غيرة الله بالاغاية در اوه -

طاط - الفحل يطيط وطيطا اي هاج وهو جمل طاط اي هائج -

اَلهَيْجُ والهَيَجَانُ - بدول كردن -

اَلغَيَافُ - نفش بزدن -

اَلخَيْلُ والخِيلَةُ والمَخِيلَةُ والخَيْلُولَةُ - پنداشتن وتقول في مستقبله اخال بكسر الالف وهو الافصح وبنو اسد يقول بالفتح وهو القياس والخَيْلُ - گشتي كردن ما زال فلان يفعل كذا زيالا هميشه فلان چنين كاري ميكرد وحكي ابو الخطاب ما زيل يفعل كذا يعني ما زال -

اَلنَّيْلُ - يافتن وحكى سيبويه نال نيل اي ينال ما فيه وهو من تناولت وقياسه منولٌ ومعناه ينال ما فيه ومنه الحديث ينال من الصحابة يعني الوقيعة فيهم ورسيدن ما بت له اي ما فطنت له

الأفوه۔ فراخ دہن۔
الأجيد۔ درازگردن۔
الأصيد۔ الذي يرفع راسه كبرا والذي لا يستطيع الالتفات من داء ايضا واصله في البعير يكون به داء في راسه فيرفعه۔
الأغيد۔ نازک خلق۔
الأليس والأهيس۔ الشجاع۔
الأعيط۔ درازگردن۔
الأخيف۔ آنکه یک چشم وی سبز بود و دیگر سیاه والجمل العظيم الثقيل وناقة خيفاء واسعة جلد الضرع۔
الأهيف۔ باریک میان۔
الأزيل۔ آنکه رانهاش از یکدیگر دور بود۔
الأليل۔ شبی تاریک۔
الأميل۔ بی شمشیر و کژگردن و آنکه بر پشت اسپ نتواند بود۔
الأعين۔ فراخ چشم۔

ومن الناقص

الصباء۔ بالفتح والمد بالکودکان بازی کردن۔
الغباوة۔ نادریافتن وکم دیدن شبه ولعين وخفى على الشي۔
الفتاء۔ جوان شدن۔
العثي والعثو۔ فساد کردن۔
اللخي۔ نمناک شدن جامه وخزان۔

الحجي۔ مولع شدن و ملازم گرفتن و يعدي بالباء۔
الشجي۔ استخوان درگلو گرفتن و يعدي بالباء واندوهگین شدن۔
الضحاء والضحي والضحي والضحو۔ بآفتاب آمدن و فعل الفعل لغة فيه والضحي خوی گرفتن۔
الرخي۔ سست شدن و فعل يفعل لغة فيه۔
السخاء۔ رادشدن و بخیت نفسی عن الشی اذا ترکته والسخي بالتسکين لغة في السخو السخي ظلع يكون من ان يثب البعير بالحمل الثقيل فيعترض الريح بين الجلد والكتف تقول سخي البعير فهو سخ۔
الردى۔ هلاک شدن۔
الشذي۔ بسیار نم شدن و سدي البسر اذا استرخت تفاريقه۔
الصدى۔ تشنه شدن النعت صد وصاد وصديان۔
القذى القذي والكذى۔ كلول الاصابع من الحفر وهذا جوف الفصيل من شرب اللبن۔
الندى۔ جوانمردی کردن والندى والندوة۔ ترشدن النعت ند وانديت الشي یکرمهای را اصبت۔
هذيت الشاة۔ غذي وهوان ينقطع سلا ما في بطنها فتشتكي۔
الرذاوة۔ سخت لاغر شدن شتر۔
القذي۔ خاشه در چشم افتادن۔

الثری - شاد شدن بسیار شدن یعدیٰ بالباء
الشّرو - بالواو مهتر شدن -
الشّری - بسیار جستن بجنوه و بشتر هم گرفتن وسخت خشم گرفتن وستیهیدن ستوره دره رفتن ومردم درکاری وشری زمام الناقة اذا کثر اضطرابه وفی الحدیث حتی شری امرها ای عظم وتفاقم وشری الماء شری اذا اطال مکثه وتغیر -
الضّراوة - خوی کردن ویعدیٰ بالباء ضریت بای الز
الطّراوة والطّراة مقصورة - والطّراءة تازه شدن وفعل بالضم لغة فیه -
العری - بالضم والسکون برهنه شدن -
الغری والغراء بالمد عن سیبویه مولع شدن وغری فلان تمادی فی غضبه -
الغری - مدهوش شدن ومتحیر شدن -
الکری غنودن -
الخزی - بالکسر والسکون خوار شدن -
الخزایة - تشویر خوردن -
العزاء - صبر کردن بر مصیبت -
الغسی - تاریک شدن شب -
الکسی - پوشیده شدن -
النسیان والنسی - فراموش کردن و دست بداشتن ونسی الرجل نسی فهو نسی

اذا اشتکی نساه -
الحشی - دمه برافتادن -
الخشیة والخشی - ترسیدن وقوله تعالی فخشینا ان معناه کرهنا وجاء فی الشعر خشیت بمعنی علمت -
العشی - شام خوردن -
الغشیان - آمدن ومجامعت کردن بر زیر چیزے درآمدن یقال غشی اللیل النهار وغشی علیه ای اغمی علیه غشیة وغشیا وغشیانا فهو مغشی علیه -
النشوة - بفتح النون مست شدن وبالکسر بوییدن ونشیت الخبر نشوة ایضا اذا تخبرت ونظرت من این جاء ویقال من این نشیت هذا الخبر ای من این علمته -
النضی - شمشیر زدن ویعدی بالباء -
القصا - دور شدن -
الرضی والرضوان والمرضاة خشنود شدن ویعدی بعلی وبعن یقال رضیت علیه لا مرین احدهما ان تجعل من باب اجراء الشئ مجری نظیره ووجها ان من رضی عن شئ احبه واقبل علیه فدخلا علی هذا السبب الا تری انه من باب اجراء الشئ مجری نقیضه ووجه ان سخط یعدی بعلی وکذلک رضی الذی هو ضده

الاَسْفَی - اسپی اندک موی پیشانی و تغلة
سَفْوا ای خفیفة سریعة -
الاَجْلَی - آنکہ موی وے از دو سوی پیشانی
بشدہ بود وگفتہ اند موی از پیش سر بشدہ -
الاَظْمَی - باریک لب و الاَظْمَی - الاسود
الاَعْمَی - نابینا -
الاَلْمَی - سیاہ بام لب -
الاَقْنَی - کژ بینی -
الاَجْهَی - خانۂ بی سقف -
الاَکْهَی - بددل و ضعیف -

ومن اللفیف المقرون

اَلتَّوَی - ہلاک المال -
اَلْجَوَی - باسوزش شدن دل از اندوہ یا
از درد یا از عشق و جوبت نفسی فالم یوافقنی
البلد وفی الحدیث فتجووا الارض من جیم ای تنتن
اَلْحُوَّة - زنگار گون شدن -
اَلدَّوَی - بیمار شدن و کینہ ور شدن دل -
اَلرَّیُّ و الرِّوَی - کالرضی سیراب شدن -
یقال رویت ماء و لبنا و من ماء و لبن -
اَلضَّوَی و الضَّوَاءُ - نزار شدن -
اَلطَّوَی - گرسنہ شدن و باریک میان شدن
اَلْغَوَی - ان لا یروی السخلة و الفصیل من لبن امہ
منہ و الا یروی السخلة من اللبن حتی یموت ہزالا
وقیل ہو ان یشرب اللبن حتی یتخم و یفسد جوفہ
اَلقُوَّة - نیرومند شدن -
اَلقَوَی - خالی شدن و وا ایستادن باران
اَللَّوَی - گزالش گرفتن -
اَلهَوَی - دوست داشتن و منہ قری تہوی
الیہم و انما قیل الیہم لانہ حمل علی تمیل الیہم و انما
قلنا ذلک لاجل انک تقول ہویت فلانا ای
احببتہ من غیر حرف الجر -

ومن بنات الیاء

اَلحَیٰوة و الحیوان و الحَیُّ بکسر الحاء زندہ شدن
والماضی حیی والادغام اکثر لان الحرکة لازمة واذا
لم تکن لازمة لم تدغم کقولہ تعالی علی ان یحیی الموتی
وحی القوم اذا احسنت حال انفسہم -
اَلعِیُّ بکسر العین اندر ماندن الماضی عیی و عَیَّ
والنعت عَیِیٌّ علی فعیل وعی علی فعل بالفتح -

وما النعت منہ علی افعل

الاَحْوَی - کبود وام لب و جزآن -
الاَسْوَی - الرجل المحزون المنفرد و الغزال کذلک

ومن المهموز لا من الصحیح

الاَرَبُ - درزم شدن روزگار و حاجتمند
شدن اَرِبَ بالشیء دَرِبَ بہ وصار بصیرا فیہ
و اَرِبَ الرجل اذا تساقطت اعضاؤہ -
الاَشَبُ - سہم در شدن پیشہ -

الأَبَتُ - گرم شدن روز والنعت آبِتٌ
وابِتٌ وأَبِتٌ -
الأَدَجُ والأَدِيجُ - خوش بوے شدن -
الأَبَدُ - خشم گرفتن وابدًا فهو آبِدٌ بالقصر
اے توحش -
الأَسَدُ - شیر خوی شدن وهو فی الحدیث
ومتحیر شدن از بیم شیر -
الأَفَدُ - شتافتن والنعت فَعِلٌ -
الأَمَدُ - خشم گرفتن -
أَخَذَ الفصیل عن اللبن اخذًا ای اتّخم عنه -
الأَشَرُ - ونه گرفتن -
الأَفَرُ - نشاطی شدن شتر وفربه شدن
وی پس از لاغری -
الأَمَرُ - بسیار شدن وبسیار کردن ومنه
قراءة الحسن امرنا مترفیها بکسر المیم وسخت شدن کار -
الأَنَسُ والأَنَسَةُ - بالفتح فیهما انس
گرفتن ویعدی بالباء -
الأَرَضُ - تباه شدن ریش -
الأَزَفُ - شتافتن والنعت فاعل و نزدیک آمدن -
الأَسَفُ - ارمان خوردن و خشم گرفتن ویعدی بعلی
الإِلافُ والأُلفَةُ والإِلفُ بالکسر دوستی گرفتن
الأَنَفُ والأَنَفَةُ - ننگ داشتن و انف البعیر
اشتکی انفه من البرة والنعت فَعِلٌ -

الأَرَقُ - بیخواب شدن -
الأَفَقُ - بنهایت رسیدن در کرم -
الأَنَقُ - الفرح والاعجاب بالشیء والنعت
فَعِلٌ وفَعِیلٌ -
أَرِکَتِ الإبلُ أَرَکًا ای اشتکت بطونها عن
اکل الاراک -
الأَبَالَةُ - استاذ شدن بکار شتر والنعت فَعِلٌ
و فاعل اجل الرجل ای نام علی عنقه فاشتکاها
الأَکَلُ - ریش شدن دندان از چیزی اکلت الناقة
أَکَّا بالفتح اذا استشعر ولدها فی بطنها فحکها ذلک
فتاوّق الهت بالرجل نست به -
الإِثْمُ - بالکسر والمأثم بزه مند شدن والنعت
فاعل وفعیل وفعول ایضًا -
الأَجَمُ - نش شدن والنعت فاعل -
الأَحَمُ - خشم گرفتن -
الأَلَمُ - دردمند شدن -
الأَجَنُ - بگردیدن آب والنعت فَعِلٌ -
الأَحِنَةُ - کینه گرفتن ویعدی بعلی -
الأَذَنُ - گوش فرا داشتن ومنه الحدیث
ما اَذِنَ الله لشیء والأَذَنُ والأَذَانَةُ بالسکون
ومنه فأذنوا بحرب من الله الإِذْنُ - بالکسر
دستوری دادن ویعدی باللام -
الأَرَنُ - نشاطی شدن

اَلرَّئمانُ - مہربانی کردن وہو متعدٍ وقد ابرّ آمدن سر جراحت زخم برای صلاح و رئم رئم ورئم ذراعی غلے مالم يسم فاعله -

اَلسَّاٰمُ والسَّاٰمةُ والسَّاٰمُ والسَّاٰمةُ سیر برآمدن -

صَئِبَتِ الْقُلُوْ - صَئَبًا اذا اشبہت القمان

ومن المعتل لفاء المہموز العين

اَلْيَأسُ - نومید شدن و بلغة النخع و نومید شدن و الفعل من ہذا يئست منه اياسًا ايست منه اليس اياسًا ايضًا لا غير بمعناه -

ومن المہموز اللام

مَا فَتِئْتُ اذكره ومافتات فتئًا وفتوءً اى مازلت اذكره لا يتكلم بها الامع الجحد -

اَلْحَجَأُ - مصدر حجيت بالشئ اذا كنت بہ ولعا ضنينا

اَلْحَدَأُ - پناه كسى دادن وليدى بالى وحدئت بالمكان حداءً اذا لزقت بہ -

اَلصَّدَأُ - زنگار گرفتن -

اَلْبَرَاءَةُ - بيزار شدن اَلْبُرْءُ - بالضم از بيمارى به شدن -

اَلْقَرَاءَةُ - كالكراهة بحدث كردن -

طَسِئْتُ طَسَأً اذا اتخمت عن الدسم -

كَشِئْتُ من الطعام اى امتلأتُ -

اَلْقَصَأُ - بالتسكين خوردن -

اَلْقَضَأُ - كہنہ و پوسيده شدن مشك -

اَلْخَطَأُ والخطاء بالفتح فيهما - والخطأ والخطأةُ - بالكسر والتسكين فيهما والخاطئة گناه كردن وجاء خَطِئَ بمعنى اَخْطَأَ اذا لم يصب الصواب -

اَللَّفْأُ واللفاء واللذفاءة - گرم شدن

اَلطُّفُوْءُ - فرو مردن چراغ وآتش -

اَلْحَلَأُ - باتبخال شدن لب و تباه شدن اديم از زخم كارد در حال پوست باز كردن -

اَلْكَلَأُ - باگياه شدن زمين -

اَلْحَمَأُ - بسيار لوش شدن چاه وخشم گرفتن وبعدی بعلے -

اَلظَّمَأُ - مقصور والظماء والظماءة تشنه شدن

اَلْكَمَأُ - شگافته شدن پای كمى الرجل اذا احفى وعليه نعل -

اَلشَّنَآنُ - بالتحريك وہو شاذ فى المعنى لان من بناء الحركة والاضطراب والتسكين وہو شاذ فى اللفظ لان المصادر لم تجئ عليه -

والشنان - بغير ہمزة والشناءُ - بحركات الثلثة والمشناء والشناءةُ - دشمن داشتن ودشمنی بر اسے اقرّ -

اَلنُّهُوْءُ والنہوءةُ والنہاءُ والنہاءةُ - خام ماندن گوشت وفعل بالضم لغة والفتح منهما قليل

ومن المعتل المهموز اللام

اَلْوَبَاءُ - بالقصر وبانک شدن زمین یقال منها وبئت الارض فهی موبورة والوبارة مثله یقال منها وبئت الارض فهی وبئة ووبیئة -

اَلْوَجَاءُ - کار و زدن -

اَلْوَذَاءُ - رنجیده شدن -

اَلْوَطَاءُ - پائے سپردن و مجامعت کردن والغابر منها یطأ بحذف الواو -

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلدَّاءُ - دردمند شدن -

اَلْمَشِيئَةُ وَالْمَشِيءُ - خواستن -

اَلْكَيْءُ وَالْكَيْئَةُ - ترسیدن -

وما النعت على افعل من الاجوف المهموز اللام

اَلْاَدْرَاءُ - ورم خایہ -

وما النعت على فعل من الناقص

يَيِسَ اَبَى - اذا شم بول الاروى فمرض منه -

اَلْاَبَى - بزرگ وبره ولا یقال للمونث ابیا ولکن یقال عجزاء -

ومن المهموز العين على فعل

اَلْاَجَاءُ - زنگار گون -

ومن المهموز اللام على فعل

اَلْاَصْدَاءُ - سیاه که اندکے سرخی را آمیخته باشد

اَلْاَهْدَاءُ - کنج -

اَلدَّسَاءُ - پیش سر سپید شدن وفعل بالفتح لغة فیه والنعت افعل -

اَلْاَدْرَاءُ - سیاه وسپید گوش -

اَلْاَفْطَاءُ - ناسے بینی فرونشستہ -

اَلْاَدْفَاءُ - بدور آمدن -

اَلْاَجْنَاءُ وَالْاَدْنَاءُ - کنج -

باب فَعُلَ يَفْعُلُ بضم العين فى الماضى والغابر من السالم

کل ما جاء النعت منه على فعیل فهو من هذا الباب لانذکر النعت منه وما لم یجی على فعیل وجاء على غیره نذکر النعت منه -

اَلْجُدُوبَةُ - قحط افتادن النعت فعل وفعیل

اَلْجَنَابَةُ - جنب شدن النعت منه جُنُبٌ وجنیب -

اَلْحَسَابَةُ - گوہری وخداوند نژاد نیک -

اَلْخَطَابَةُ - بالفتح خطیب شدن -

اَلرَّحَابَةُ وَالرُّحْبَةُ وَالرُّحْبُ - فراخ شدن والنعت رحب ورحاب ورحیب وفعل فعلا لغة ویقال رحبتک الدار بهو شاذ التعدیه -

اَلرُّطُوبَةُ - تر شدن والنعت رطب ورطیب

اَلرُّغْبُ - فراخ شکم شدن -

اَلصُّعُوبَةُ - دشوار شدن والنعت صعب

اَلصَّلَابَةُ - سخت شدن والنعت صلب وصلیب

اَلْعُذُوبَةُ - خوش شدن آب والنعت عذب

اَلعُرُوبَۃُ وَالعُرُوبِیَّۃُ۔ تازی بان شدن
اَلعُرُوبَۃُ۔ بی زن شدن وبے شوہر شدن
والنعت منہا فعل۔
اَلصَّعَابَۃُ۔ سخت شدن۔
اَلعُصُوبَۃُ۔ گران شدن والنعت عضب
اَلغُرُوبَۃُ۔ وَالغَرَابَۃُ۔ دور شدن والنعت فعیل وفعل
اَلقُرُبَاتُ وَالقُرُبُ۔ نزدیک شدن وفی الحدیث
ان تقرب بذلک یعنی ما تطلب بذلک الا التحمد اللہ
وفی حدیث آخر فاخذنی ما قرب وما بعد والعرب تقول
للرجل اذا اقلقہ الشی وغمہ اخذہ ما قرب وما بعد
اَللُّجُوبَۃُ۔ اندک شیر شدن گوسپند والنعت
لجبۃ بالحرکات الثلث ولجبۃ۔
اَلنَّجَابَۃُ۔ گوہری شدن والنعت نجیب ونجبۃ
علی مثال ہمزۃ۔
اَلنَّدَابَۃُ۔ سبک شدن والنعت فعل۔
اَلنَّقَابَۃُ۔ نقیب شدن۔
اَلبُحُوتَۃُ۔ ویژہ شدن والنعت فعل۔
اَلثَّبَاتَۃُ۔ ثابت شدن عقل۔
اَلحُمُوتَۃُ۔ گرم شدن روز والنعت فعل
اَللَّعَاتَۃُ۔ آرامیدہ شدن۔
اَلشُّخُوتَۃُ۔ باریک شدن النعت شخت وشخیت
اَلصُّلُوتَۃُ۔ روشن شدن وسوپیشانی شدن
والنعت صلت۔

اَلفُرُوتَۃُ۔ خوش شدن آب والنعت فرات
اَلمُحُوتَۃُ۔ اَلخُمُوتَۃُ۔ علی القلب والنعت فعل
یقال اخذنی منہ ما قدم وما حدث حدوثا لا یضم من
حدث فی شیٔ من الکلام الا فی ہذا الموضع وذلک لمکان
قدم علی الازدواج۔
اَلخُبُثُ۔ کریہ شدن اَلقَبَاثَۃُ۔ پلید شدن۔
اَلبَہجَۃُ وَالبَہَاجَۃُ۔ نیکو شدن خرجت المرأۃ
فلانۃ ای صارت کثیرۃ الخروج وہذا یستعمل فی
التعجب وہو غیر منصرف فلا یقال منہ یفعل ولا فاعل
اَلسَّمَاجَۃُ۔ نازیبا شدن والنعت سمج کصعب
سمج کخشن وسمیج کقبیح۔
اَلسَّمَاحَۃُ۔ جوانمرد شدن والنعت فعل رجل
سمح الذراعین بہن رشن۔
اَلشَّقَاحَۃُ۔ القباحۃ وقیل ہے اتباع للقباحۃ
اَلصَّبَاحَۃُ۔ نیکو رو شدن والنعت فعیل
وفعال بالضم۔
اَلصَّرَاحَۃُ وَالصُّرُوحَۃُ۔ ویژہ شدن النعت مثلہا
اَلطَّلَاحَۃُ۔ ماندہ شدن والنعت فعیل وفعل
الذکر والانثی فیہما سواء۔
اَلفَسَاحَۃُ۔ فراخ شدن جای یقال مکان
فسیح ومجلس فسیح بضم الجیم ای واسع۔
اَلفَصَاحَۃُ۔ شیوا زبان شدن وویژہ شدن
شیر از کف۔

اَلْقُبْحُ وَالْقَبَاحَةُ وَالْقُبُوحَةُ۔ زشت شدن
اَلْمَلَاحَةُ وَالْمُلُوحَةُ۔ نمکین شدن و شیرین شدن
والنعت مليح و مُلّاح بالضم مخفف۔ اَلْمُلُوحَةُ
شور شدن آب النعت ملح ولا يقال مالح الا فی لغۃ ردیۃ
اَلْمُلُوخَةُ وَالْمَلَاخَةُ۔ بی خوار شدن گوشت
اَلْبُرُوْدَةُ۔ سرد شدن و النعت فاعل۔
اَلْبُعْدُ۔ دور شدن۔
اَلْبَلَادَةُ۔ کند شدن۔
اَلْجُعُوْدَةُ۔ پشک شدن موی و النعت جعد۔
اَلْجَلَدُ وَالْجَلَادَةُ وَالْجُلُوْدُ وَالْمَجْلُوْدُ
جلد شدن و النعت جَلْدٌ و جلید۔
اَلرَّغَادَةُ۔ فراخ عیش شدن و النعت
رغد و رغید قری و عبد الطاغوت معناه صار
الطاغوت معبود آ کففه الرجل ای صار فقیہا۔
اَلْعِبَادَةُ۔ حاضر شدن۔
اَلْمَجْدُ۔ بزرگوار شدن و النعت فعیل و فاعل
اَلْمُرَادَةُ۔ تلخ شدن و النعت منه کذلک
اَلنَّجْدَةُ۔ دلیر شدن و النعت نجد و نجید
اَلنُّهُوْدَةُ۔ ستاور شدن اسپ و النعت فعل
اَلْمَلَاذَةُ۔ مصدر۔
اَلْمُلُوْدَةُ وَالْمَلَدَانُ۔ و ہو الذی یظہر النصح
و یضمر غیره۔
اَلْبَصَارَةُ وَالْبَصَرُ۔ دانستن و بینا شدن

دل و یعدیان بالباء۔
اَلْجَهَادَةُ۔ بلند آواز شدن۔
اَلْجَدَادَةُ۔ سزاوار شدن۔
اَلْحَدَادُ وَالْحَدَادَةُ۔ فربہ شدن و ضخم شدن
و النعت فاعل۔
اَلْحَقَادَةُ۔ حقیر شدن۔
اَلْخُطُوْرَةُ۔ با قدر و جاه شدن۔
اَلشَّعَارَةُ۔ شاعر شدن و النعت فاعل
اَلصِّغَرُ۔ خرد شدن و النعت صغیر و صغار بالضم
اَلطَّهَارَةُ۔ قوی شدن شتر
اَلْعُسْرُ وَالْمَعْسُوْرُ۔ دشوار شدن۔
اَلْعُقْرُ وَالْعَقَارَةُ۔ نازاینده شدن و النعت
فاعل و الاسم اَلْعُقْرُ بالضم
اَلْغَزَارَةُ۔ بسیار شدن شیر و باران و علم۔
اَلْغَمَارَةُ۔ مصدر الغمر الذی لم یجرب الامور
و النعت فعل و فعل۔
اَلْقَذَارَةُ۔ پلید شدن و النعت فعل۔
اَلْقِصَرُ۔ کوتاه شدن۔
اَلْقَعَارَةُ۔ ژرف شدن چاه و جز آن۔
اَلْكِبَارَةُ۔ بزرگ شدن و النعت فعیل و
فعال بالضم فاذا افرط قیل کبار بالتشدید
و لا تقل بکسر الكاف فانها لغة ردیة۔
اَلْكَثْرَةُ وَالْكَثَارَةُ۔ بسیار شدن قوم

کثیرٌ وهم کثیرون -
اَلْغَرَارَةُ - ظریف شدن و سخت دل شدن
اَلنَّزَارَةُ - اندک شدن والنعت فعلٌ -
اَلنَّضَارَةُ وَالنَّضَادَةُ - تازه روی شدن و
النعت فاعلٌ وفعیلٌ وفعلٌ -
اَلنَّکَارَةُ - صعب کار شدن -
اَلْحَمَازَةُ - سخت شدن والنعت فاعل وفعیل
اَلنَّجَاسَةُ - پلید شدن والنعت فعلٌ -
اَلْغَمَاسَةُ - تاریک و پیچیده شدن والنعت
فعول وفعالٌ -
اَلْفَرَاسَةُ وَالْفُرُوسَةُ - سوار شدن والنعت فاعل
اَلنَّفَاسَةُ - عزیز شدن -
اَلْفُحْشُ - سخت زشت شدن والنعت فاعل
اَلْکَمَاشَةُ - مرد سبک کافی شدن النعت فعل وفعیل
اَلتَّرَاصَةُ - محکم شدن -
اَلْخُمُوصَةُ وَالْخَمَصُ - باریک میان شدن
والنعت فعلان وفعیلٌ -
اَلرُّخْصُ - ارزان شدن اَلرُّخُوصَةُ وَالرَّخَاصَةُ
نازک شدن والنعت فعلٌ -
اَلشَّخَاصَةُ - تناور شدن -
اَلْبَغَاضَةُ - بغیض شدن -
اَلْحَرَاضَةُ وَالْحُرُوضَةُ - نزدیک شدن
بمرگ از بیماری والنعت فعلٌ وفعل یفعل لغة فیه

اَلْعَرَضُ - بکسر العین ق الغرضة بالفتح پهن
شدن والنعت فعیل وفعالٌ بالضم -
اَلْغَرَضُ - بکسر الغین تازه شدن گوشت -
اَلْغُمُوضَةُ وَالْغَمَاضَةُ - ناموش شدن زمین
والنعت فعلٌ وفاعلٌ والغموضة - دور شدن
سخن از فهم والنعت فاعلٌ -
اَلْفَرَاضَةُ - پیر شدن گاو والنعت فارضٌ
اَلْحُوُوضَةُ - ویژه شدن در حسب والنعت
فعل الذکر والانثی والجمع فیه سواء وان شئت
انثت وثنیت وجمعت -
اَلْغَاضَةُ - بسیار گوشت شدن -
اَلسَّلَاطَةُ وَالسُّلُوطَةُ - دراز زبان شدن
اَلضَّفَاطَةُ - ضعیف رای وعقل شدن -
اَلْغِلَظُ - ستبر شدن -
اَلْبَرَاعَةُ - درگذشتن از اقران بعلم وجز آن
وفعل یفعل لغة فیه والنعت منه بارع -
اَلْبَزَاعَةُ - ظریف شدن لا یوصف بها الا
الاحداث والنعت فعیل وفعال بالضم -
اَلْخَلَاعَةُ - مصدر الخلیع وهو الذی خلعه اهله
فان جنی لم یطلبوا بجنایته -
اَلرَّضَاعَةُ - لئیم شدن والنعت راضعٌ -
اَلرِّفْعَةُ - بلند شدن قال سیبویه وابوبکر
ابن السری لم یقولوا منها رفیع واستغنوا بارتفع

واجاز غیره۔
اَلرَّفَاعَةُ۔ بلند آواز شدن۔
اَلرَّقَاعَةُ۔ کالیوه شدن والنعت فعیل ومفعلان
اَلسَّرَعُ۔ زود شدن والنعت فعیل وفعال
بالضم والکسر۔
اَلصَّنَاعَةُ۔ نیکو شدن۔
اَلشَّجَاعَةُ۔ بالفتح دلیر شدن النعت فعیل
وفعال بالضم والکسر۔
اَلشَّنَاعَةُ۔ زشت شدن والنعت فعیل
وفعل وافعل۔
اَلضَّلَاعَةُ۔ پہلوان و نیرومند شدن۔
اَلطَّمَعُ۔ طمع نمودن طمع الرجل فلان ای
صار کثیر الطمع وحکمه حکم خرج۔
اَلفَظَعُ۔ بہ رسوائی انجامیدن کافظع الامر
فظاعة فهو فظیع ای شدید شنیع جاوز المقدار
اَلقَصَاعَةُ۔ زاد خواست شدن۔
اَللَّكَاعَةُ۔ فرومایہ شدن وفعل یفعل فعالة
لغة فيه والنعت منها لکیع والکع ولکعان ولکع و
مونث لکع لکاع بوزن قطام۔
اَلمَرَاعَةُ۔ باگیاه شدن جای۔
اَلمَنَاعُ والمَنَاعَةُ والمَنَعَةُ بالتحریک والتسکین
ایضا استوار شدن۔
اَلبَلَاغَةُ۔ الفصاحة تقول بلغ القول بلاغة

صار بلیغا جیدا وبلغ الرجل بلاغة اذا کان یبلغ
بعبارة لسانه کنه ما فی قلبه۔
اَلرَّفَاغَةُ۔ فراخ عیش شدن والنعت
فاعل وفعیل۔
اَلصَّدَاغَةُ۔ سست شدن۔
اَلثَّقَافَةُ۔ زیرک و سبکروح شدن النعت
ثقف بالتسکین۔
اَلحَصَافَةُ۔ تمام خرد و قوی رای شدن۔
اَلسَّخَافَةُ والسُّخْفُ۔ تنک و سست بافتن
اَلشَّرَفُ۔ بزرگوار شدن ورجل شریف
الیوم وشارف عن قلیل ای سیصیر شریفا۔
اَلشَّظَافَةُ۔ خشک شدن۔
اَلضَّعْفُ۔ سست شدن۔
اَلطَّرَافَةُ۔ نوشدن النعت فاعل وفعیل ومصدر
الطریف فی النسب وهو کثیر الآباء الی الجد الاکبر
وقد یمدح به والنعت فاعل وفعیل۔
اَلظَّرَافَةُ والظَّرْفُ۔ زیرک ماہر گردیدن
ظریف شدن۔
اَلعَرَافَةُ۔ عریف شدن۔
اَلعُنْفُ۔ درشت شدن ویعدی بعلی وبالباء
اَلقَضَافَةُ۔ باریک و نزار شدن۔
اَلكَثَافَةُ۔ زفت شدن۔
اَللَّطَافَةُ۔ خرد شدن۔

النحافة - نزار شدن -

النظافة - پاک شدن -

خمقت الشوق - کسدت -

المخلوقة - کهن شدن جامه والنعت فعل یستوی فیه المذکر والمؤنث -

الخلاقة - سزاوار شدن والنعت فعیل -

الذلق - بالتسکین - والذلاقة - تیز زبان شدن والنعت فعل ایضا وفعل بکسر العین وفعیل وفعل کقنب وفعل کعمرو -

الرشاقة - باریک ونیکوقد شدن رفق الله بک وعلیک رفقا ومرفقا عن ابی زید -

السحق - دور شدن -

الشفاقة والصفاقة - سخت روی شدن وثوب سفیق ای صفیق وبهما خلاف السخیف

الطلاقة - الطلاقة - فی المعنی والنعت وکشاده روی شدن والنعت فعیل وفعل وخوش وآرامیده شدن شب وروز یقال یوم طلق ولیلة طلق ایضا ورجل طلق الیدین اے سمح وامرأة طلقة الیدین -

العتاقة - کهن شدن وفعل یفعل کدخل یدخل لغة فیه والنعت من ذا فاعل -

العتق - گوهری شدن ونیک نژاد شدن -

الغماقة - ژرف شدن ودور شدن - المعاقة

مثلها وهی قبلها -

الضناکة والضنک - تنگ عیش شدن والنعت ضنک ایضا -

النساکة - متعبد شدن -

الهاکة - دلیر شدن -

البسالة - سخت دلیر شدن والنعت فاعل

المطولة والبطالة - شلها والنعت فعل بالتحریک

الثقل - بوزن العنب گران شدن -

الجثالة والجثولة - بسیار موی شدن والنعت فعل -

الجزالة - مصدر قولک عطاء جزیل وجزل ای عظیم ورجل جزل الرای اذا کان ذا رای -

الجمال - خوب شدن والنعت فعیل والمرأة فعیلة وفعلاء ایضا قال سیبویه اصله جمالة لانه کصباحة وقباحة لکنهم حذفوا الهاء -

الرذالة والرذولة - ناکس شدن والنعت فعل وفعال بالضم -

السفالة والسفل - دون شدن وفعل بالفتح لغة فیه والنعت منهما فاعل -

السهولة - نرم شدن وآسان شدن والنعت سهل -

العبالة - بزرگ تن شدن والنعت عبل -

العدالة - معروفة والنعت عدل -

اَلْفَسَالَةُ وَالْفُسُولَةُ۔ ناکس شدن والنعت فسل
اَلْمَثَالَةُ۔ فاضل شدن والنعت افعل۔
اَلنَّبْلُ وَالنَّبَالَةُ۔ نیک شدن وفربه شدن۔
اَلنَّذَالَةُ۔ خسیس شدن النعت نَذْلٌ ونَذِيلٌ
اَلْجَسَامَةُ۔ تن آور شدن والنعت فعیل
وفُعالٌ بالضم۔
اَلْجُهُومَةُ۔ سهمگین شدن روی والنعت فعیلٌ
اَلْحُرُومَةُ وَالْحُرْمُ كلاهما بالضم والسكون
ناروا شدن والنعت حَرَمٌ وحرامٌ وفعل لغة فيه
اَلْحَزَامَةُ۔ هوشیار شدن والنعت فاعلٌ۔
اَلْحَكَامَةُ۔ محکم کار شدن۔
اَلْحِلْمُ۔ بردبار شدن۔
اَلرَّحَامَةُ۔ اَلرَّحْمَةُ۔ والنعت فعولٌ۔
اَلرَّخَامَةُ۔ نرم وباریک شدن آواز۔
اَلزَّعَامَةُ۔ الریاست۔
اَلسُّقْمُ۔ بیمار شدن عن الفارابی۔
اَلشَّتَامَةُ۔ زشت روی شدن۔
اَلشَّحَامَةُ۔ فربه شدن۔
اَلشَّهَامَةُ۔ تیزدل شدن والنعت فعلٌ
اَلصَّرَامَةُ۔ الجلادةُ والشجاعةُ والنعت فاعل
اَلضَّخَامَةُ وَالضِّخَمُ وَالضُّخُومَةُ۔ تن آور شدن
والنعت ضخمٌ وضُخامٌ بالضم۔
اَلْعَرَامَةُ۔ احمق شدن۔

اَلْعِظَمُ وَالْعَظَامَةُ وَالْعَظَمَةُ۔ بزرگ شدن
والنعت فعیلٌ وفُعالٌ بالضم۔
اَلْعُقْمُ۔ کالکره نازاینده شدن يقال عُقِمَت
المرأة عُقْمًا وعَقِمَت عَقْمًا ويقال عقم الله رحمها
بالفتح واعقمها بمعنى ويقال عُقِمَت مفاصل يديه
ورجليه اذا يبست ومنه الحديث وتُعْقَمُ اصلاب
المنافقين۔
اَلْفَخَامَةُ وَالْفُخُومَةُ۔ الضخم والنعت فَخْمٌ
اَلْفَدَامَةُ وَالْفُدُومَةُ۔ کند شدن زبان
والنعت فَدْمٌ۔
اَلْفَقَامَةُ وَالْفُقُومَةُ۔ پر وفربه شدن النعت فَقِيمٌ
اَلْقِدَمُ۔ دیرینه شدن وهمیشه بودن۔
اَلْقَسَامَةُ وَالْقَسَامُ۔ نیکوروی شدن۔
اَلْكَرَمُ۔ کریم شدن والنعت فعیلٌ وفُعالٌ
بالضم يقال رجل كَرَمٌ ايضًا وامرأة كرم وانما
لم يتغير لانه مصدر وصف به وكرم السحاب
اذا جاء بالغيث۔
اَللَّحَامَةُ۔ گوشت آور شدن۔
اَلنُّعُومَةُ۔ نازک ونرم شدن والنعت فاعلٌ
وفَعِلَ يَفْعَلُ كحَذِرَ يَحْذَرُ لغة فيه وفيه لغة ثالثة مركبة
منهما وهي نَعِمَ بالكسر يَنْعُمُ بالضم ولغة رابعة
نَعِمَ يَنْعِمُ بالكسر فيهما وهي شاذة۔
اَلْبَلَادَةُ۔ تن آور شدن والنعت فاعلٌ۔

الرجل والمرأة فيه سواء وفعيل ايضاً۔
الثخانة۔ زفت وسخت شدن۔
الحزونة۔ درشت شدن زمین والنعت حزنٌ
الحسن۔ نیکو شدن والنعت فعلٌ۔
الحصانة۔ استوار شدن حصار وجز آن۔
والحصانة والحصن بالضم والكسر عفيفه شدن زن والنعت حاصنٌ وحصانٌ بالفتح وحصانهٌ
الخشونة۔ درشت شدن النعت فعلٌ وافعلُ
الدهانة۔ اندک شیر شدن شتر والنعت فعيلٌ بلا ياء
الرزانة۔ آهسته شدن النعت رزانٌ ورزينٌ۔
الرصانة۔ محکم واستوار شدن۔
الركانة۔ بآرام شدن۔
السخونة۔ گرم شدن والنعت فعلٌ كقفلٍ وفعيل
الشقونة۔ اندک شدن عطا والنعت فعلٌ
اللقانة واللقن۔ بالضم والسكون زار خورش شدن۔
الكهانة۔ بالفتح اخترگوی شدن النعت فاعل
المتانة۔ استوار شدن۔
المعانة۔ روان شدن آب وفعل يفعل لغة فيه
المكانة والمكن۔ کالبد جای گیر شدن يقال تمكن فلانٌ عند فلان۔
المهانة۔ حقیر شدن والنعت مهين بكسر الميم على غير قياس۔

ه السفاة والسفاهة۔ تنک خرد شدن۔
الفراهة والفروهة والفراهية۔ سخت زیرک شدن ونیک رو شدن ستور والنعت منها فاعل ولا يقال للفرس فاره ولكن انه لجواد
الفقاهة۔ فقیه شدن۔
النباهة۔ بزرگوار ومعروف شدن وفعل بالفتح لغة فيها والنعت فاعل وفعيلٌ۔
النزاهة۔ البعد من السوء واصلها من قولهم مكان نزيهٌ اي خلاءٌ بعيدٌ من الناس ليس فيه احدٌ

وهما النعت منه على افعل من هذا الباب

د السمرة۔ گندم گون شدن۔
ع العجف۔ لاغر شدن۔
ع الحماقة۔ احمق شدن والنعت منه احمق۔
الخرق۔ مختل عقل شدن۔
ه العجمة۔ کند زبان شدن۔
ع الرعونة۔ کالیوه شدن النعت منها ارعن

ومن مهموزه

ه الأدمة۔ گندم گون شدن وفعل يفعل لغة فيها والنعت منها افعل۔

ومن المعتل

ع الوجوبة۔ بددل شدن النعت فعل بالتسكين
ع الوثوقة۔ سخت زفت شدن والنعت مثله
ع الوعوثة۔ دشوار شدن راه از نرمی ریگها النعت فعلٌ وفعلٌ

اَلْوَقَاحَةُ- زفت شدن-
اَلْوَقَاحَةُ واندک وحقیر شدن والنعت فعل وفعیل
اَلْوَقَاحَةُ والوُقُوحَةُ والوُقْحُ والقِحَةُ-
سخت شدن سم والنعت فعال- والوقاحة
والقحة- شوخ روی شدن والنعت وقاح
یستوی فیه المذکر والمؤنث ووقح ایضا-
اَلْوَحَادَةُ والوُحْدَةُ- یگانه شدن والنعت
فعل وفعل وفعیل-
اَلْوُرُودَةُ- گلگون شدن والنعت فعل
اَلْوَعَاكَةُ- سخت ناکس شدن والنعت فعل
اَلْوَثَارَةُ- نرم شدن بستر والنعت فعل
بالکسر وفعیل وفعال بالکسر والفتح-
اَلْوَشَاذَةُ- کوتاه شدن سخن والنعت فعل وفعیل
اَلْوُخُوشَةُ والوَخَاشَةُ- سبک شدن والنعت
اَلْوَسَامَةُ- بزرگوار وبهینه شدن والنعت
فعل بالتحریک-
اَلدَّعَةُ والوَدَاعَةُ- آراسیده شدن والنعت
فعیل وفاعل والباب یدل علی الترک والتخلیة
اَلْوَعْشَةُ والوُرُوعَةُ والوُرُوعُ والوُرْعَةُ-
بالضم وسکون الراء فیها بدول شدن وقال ابن
السکیت لیس المعنی کذلک وانما هو الصغر
الضعف والنعت منها فعل بالتحریک-
اَلْوَسَاعَةُ- فراخ گام شدن ستور والنعت فعال

اَلْوَضَاعَةُ والضَّعَةُ- فرومایه شدن-
اَلْوَكَاعَةُ- سخت شدن-
اَلْوَحَافَةُ والوُحُوفَةُ- بسیار نیکو شدن
موی والنعت وحف-
اَلْوَصَافَةُ- فراخدست آمدن بنده-
اَلْوَثَاقَةُ- استوار شدن-
اَلْوَدَاقَةُ- نزدیک آمدن خداوند سم والنعت
فعول وفعیل-
اَلْوَشْكُ- بالفتح زود بودن-
اَلْوَبْلُ والوَبَالُ- ناگوار شدن-
اَلْوَثَامَةُ- آگنده شدن-
اَلْوَخَامَةُ والوُخُومَةُ- گران شدن والنعت
فعیل وفعل وفعل-
اَلْوَسَامَةُ والوَسَامُ- نیکو روی شدن-
اَلْوَجَاهَةُ- خداوند قدر وجاه شدن-

ومن المعتل بالیاء

اَلْیُسْرُ والمَیْسُورُ- آسان شدن-
اَلْیَسَارَةُ- اندک شدن-

ومن الاجوف الواوی

اَلطُّولُ- دراز شدن-

ومن الناقص الواوی

اَلسَّخَاوَةُ- جوانمرد شدن-
اَلْبَذَاءُ- پلید زبان شدن واصله بذاءة فحذفت الیاء

اَلسَّرَاوَةُ۔ مہتر شدن۔
اَلدَّهْوُ۔ داہی شدن والنعت داہٍ۔
اَلْمَهَاوَةُ۔ بسیار آب تنک شدن شیر والنعت فعل

ومن الیائی

قَضُوَ الرَّجُلُ نَزِیْدٌ من قضیت اذا جاء قضاوۃ
وَدَمُوَتِ الْیَدُ یَدَةً۔ من دمیت اذا جاء دمیہ
ویستعملان فی التعجب وحکمہا حکم خرجت المرأۃ

ومن المہموز الفاء

اَلْاَدَبُ وَالْاَدَابَةُ۔ فرہنگی شدن ادیب شدن
اَلْاَرَبُ کالصغر وَالْاَرَابَةُ۔ خردمند شدن
رَجُلٌ اَرِیْضٌ۔ ای متواضع خلیق للخیر واہلہ
اریضۃ ای زکیۃ والماضی من ہذا الفعل
ومصدرہا الاراضۃ۔
اَلْاَسَالَةُ۔ کشیدہ روی شدن۔
اَلْاَصَالَةُ۔ محکم رای شدن۔
اَلْاَمَانَةُ۔ امین شدن۔

ومن المہموز العین

اَللَّاَمَةُ۔ ہیچ بزرگ شدن درخبث۔
اَلْمُوْءَجَةُ۔ شور شدن آب
والنعت فعلٌ۔
اَلْبَاسُ۔ دلیر شدن۔
صَئُوْلَ البعیر صَاٰلَةً۔ اذا صار یقتل الناس
ویعض الحلیم والنعت فعولٌ۔

اَلضَّاٰلَةُ۔ خرد و نزار شدن و ضعیف ای اشدن
اَللُّوْمُ وَالْمَلَامَةُ۔ وَاللَّاٰمَةُ۔ ناکس شدن

ومن المہموز اللام

اَلرَّدَاءَةُ۔ بد شدن۔
اَلْجَرَاءَةُ وَالْجُرْاَةُ۔ علی السلاح دلیر شدن
مرءَ الرجل فصار ذا مروءۃ۔ ای انسانیۃ
اَلْمَرَاءَةُ۔ گوارندہ شدن وفعل لغۃ فیہ ومن باب فعل الاستعمال زعم
اَلْبُطْاُ۔ اَلْبِطَاءُ۔ درنگی شدن۔
اَلْوَطَاءُ وَالْوَطَاءَةُ۔ احمق شدن۔
اَلدَّفَاءَةُ۔ گرم شدن۔
اَلْبَكَاءُ وَالْبُكُوْءُ۔ وَالْبَكَاءَةُ۔ اندک شیر شدن
اَلْمَلَاءُ وَالْمَلَاءَةُ۔ ملی شدن۔
اَلْقَمَاءُ وَالْقَمَاءَةُ۔ خوار شدن۔
اَلْهَنَاءَةُ۔ المرارۃ فی معنی الحکم۔

ومن المہموز اللام

اَلْوَضَاءَةُ۔ نیکو و پاکیزہ شدن۔
اَلْوَطَاءَةُ وَالطِّئَةُ وَالطَّاءَةُ۔ نرم شدن
فراش و مرکب و جز آن۔

ومن الاجوف المہموز اللام

حکی بعض الکوفیین ہیؤ الرجل من الہیأۃ
اذا جاءت ہیئتہ۔

باب فَعِلَ یَفْعِلُ بکسر العین فیہما

اَلْحُسْبَانُ وَالْمَحْسِبَةُ۔ پنداشتن۔

النُّعومة - نازک و نرم شدن. النَّعمة - خوش عیش شدن والغابر منهما یفعُل و یفعَل -

ومن المعتل الواوی

الوِرث والإرث والرِّثة والوِراثة - میراث یافتن و یتعدی الی المفعول الثانی بنفسه بمن تقول ورثت ابی و ورثت الشئ من ابی -

الوَرَع والرِّعة - پرہیزگار شدن النعت وَرِع بکسر الراء ومن العرب من یقول وَرِع یُورَع -

الوُثوق - ہال شدن والماضی فَعِل وفعل ایضا

الثِّقة والموثوق - استوار شدن و یعدی بالباء

الوَفق - سزاوار آمدن -

المِقة - دشمن داشتن -

الوَرَم - برآماسیدن و وَرِم انفه ای غضب -

الوَلَه والوَلَهان - متحیر شدن و من العرب من یقول وَلِه یُولَه -

من اللفیف المفروق

الوَلْي - نزدیک شدن و باران باریدن. الوِلایة - والی شدن النعت والٍ وفتح الواو وہو الوجہ ویجوز کسرہا - الوَلایة - دوست داشتن والنعت وَلِیّ وکسر الواو وہو الوجہ ویجوز فتحہا -

ومن المعتل بالیاء المہموز العین

الیأس - نومید شدن - الیَئیس والیأسة والیُبس - خشک شدن والغابر منهما الفعل علیہ مقدر بکسر حسب یحسب ونعم ینعم ویأس ییأس ویبس ییبس فلان افتح

تمت المجلد الاول من تاج المصادر بعون اللہ الملک القادر

هذا المجلد الثانی من کتاب تاج المصادر للبیهقی رحمة الله علیه

بسم الله الرحمن الرحیم

باب الافعال

الاثراب ـ توانگر شدن وخاک بچیزی کردن ومنه الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة ـ

الاتعاب ـ برنجانیدن ـ

الاتغاب ـ ہلاک کردن ـ

الاثراب ـ التثریب ـ

الاثقاب ـ روشن کردن آتش ـ

الاجداب ـ بے بر شدن زمین ـ

واجدب القوم اصابهم الجدب

واجدبت الارض کذا وجد تها جدبة ـ

الاجراب ـ خداوند شتران گرگن شدن ـ

الاجلاب ـ فراہم آمدن ویاری دادن وبانگ بر ستور زدن تا سبقت گیرد وخداوند اشتران نر شدن وپوست فرو آوردن جراحت وپوست تر بر پالان یا بر زین کردن تا بر وی خشک شود ـ

الاجناب ـ جنب شدن ودر باد جنوب شدن ودور کردن ومنه قراءة الجدری واجنبنی ـ

الاحداب ـ گوژ گردانیدن ـ

الاحراب ـ دلالت کردن بر غنیمت ـ

الاحساب ـ بسند کردن وخرسند کردن یقال احسبته ای اعطیته حتی قال حسبی ـ

احصب الرجل ـ وهو ان یثیر الحصباء فی عدوه ـ

الاحطاب ـ ہیمہ آمدن رزو یا ہیمہ شدن زمین

الاحقاب ـ در حقیبه نهادن ومنه الحدیث فاحقبها علی ناقة ای اردفها علی حقیبة الرحل واحقب البعیر من الحقب وهو حبل یشد به الرحل الی بطن البعیر مما یلی ثیله ـ

الاحلاب ـ یاری دادن بر دوشیدن وبر غیر آن وخداوند شتران ماده شدن وفراہم آمدن از بهر یاری والاحلابة اهلی ماخوذ من الاحلابة وهی ان تحلب لاهلک وانت فی المرعی تبعث به الیهم ـ

الاخراب ـ ویران کردن ـ

الاخصاب ـ فراخ سال شدن وبار فکندن زمین

الاخطاب۔ نزدیک آمدن و اخطب الحنظل وہو ان یصفر ویصیر فیہ خطوط خضر۔
الاخلاب۔ لوش ناک شدن آب۔
الاخناب۔ سست کردن پای۔
الاذناب۔ گناہ کردن۔
الاذہاب۔ بردن و زر اندود کردن۔
الارحاب۔ بزرگ داشتن۔
الارحاب۔ فراخ شدن سرای و فراخ کردن چیزے۔
الارطاب۔ پختہ شدن خرما و بسیار گیاہ شدن زمین
الارقاب۔ راغب گردانیدن بخدمت دارا۔ من الرقبی وہو ان تعطیہا ایاہ فکانت للباقی منکما وقلت ان مت قبلی فہی لی وسمت رقبی لان کل و احد منہما یترقب موت صاحبہ۔
الارکاب۔ بزمین آمدن ستور و ارکبت الرجل جعلت لہ ما یرکبہ۔
الارہاب۔ ترسانیدن۔
الازغاب۔ کندمی بر آوردن و تبدیدن مہر
الاسغاب۔ گرسنہ کردن۔
الاسقاب۔ نزدیک شدن۔
الاسہاب۔ در بیابان فراخ شدن و بسیار گفتن یقال من ہذا اسہب فہو مسہب بفتح الہاء لا غیر وہو نادر و عقل بشوریدہ شدن از گزیدن مار و الماضی اسہب و اسہب الحافر اذا بلغ الرمل ولم یخرج الماء۔
الاشراب۔ آمیختن یقال اشرب الابیض حمرۃ ای علاہ فذلک اشرب فی قلبہ حبہ ای خالطہ ومنہ قولہ تعالی واشربوا فی قلوبہم العجل ای حب العجل
الاشصاب۔ سخت گردانیدن عیش اشصب الرجل اذا مات او فارق فراقا لا یرجع۔
الاصحاب۔ یاری کردن ویعدی الی المفعولین ومنقاد گشتن ویعدی بالام و برنج سیہ گرفتن و آہنی و پشم و جز آن را و سست بازداشتن بر پوست و اصحب الرجل اذا بلغ ابنہ و اصحبت الرجل اذا منعتہ ومنہ ولا ہم منا یصحبون فی قول بعضہم وقیل ہو من صحبک اللہ۔
الاصعاب۔ صعب یافتن ومنہ الحدیث من کان مصعبا ای من کان لبعیرہ صعب او صعب کردن۔
الاصقاب۔ نزدیک گردانیدن و نزدیک شدن
الاضراب۔ روی بگردانیدن و مقیم شدن و چشم در پیش افگندن و بگشنی فرادادن شتر و بہ زدن کسے داشتن۔
الاطراب۔ بطرب آوردن۔
الاطلاب۔ الاسعاف بالمطلوب والاحواج الیہ وہو من الاضداد و دور شدن۔

الاطناب۔ مبالغہ کردن درسخن۔
الاعتاب۔ خوشنود کردن۔
الاعجاب۔ شگفتی نمودن یقال اعجب
فلان بنفسہ وبرائہ وخوش آمدن۔
الاعذاب۔ تن بازکشیدن از چیزے وکسے را
ازکارے باز داشتن واعذب القوم
اذا عذب ماؤہم۔
الاعراب۔ سخن با اعراب گفتن وباتازی
کردن سخن پارسی وبیان کردن ومنہ الحدیث
الثیب تعرب عن نفسہا اے تفصح وفحش گفتن
وخداوند ستور تازی وخداوند فرزند عربے
لون شدن وزبون دادن وہو فی الحدیث
الاعزاب۔ دور شدن چارپائی از خداوند
واعزب اللہ حلمہ اے ابعدہ۔
الاعشاب۔ باگیاہ شدن ومین النعت
عاشب ومعشب وگیاہ یافتن۔
الاعضاب۔ سرون کبش شکستن۔
الاعطاب۔ ہلاک کردن۔
الاعقاب۔ نوبت کردن وہو فی الحدیث
وپاداش دادن وفرزند راگذاشتن وازپے
درآوردن وباقی خوردہ دادن۔
الاغراب۔ غریب آوردن وبسیار خندیدن
وپرکردن مشک غریب گشتن واغرب الرجل
اشتد وجعہ والفرس اذا فشت غرتہ حتی تبیض الاشفار
الاغضاب۔ بخشم آوردن۔
الاقتاب۔ پالان شتر بستن۔
الاقراب۔ نزدیک گشتن زن واسپ گوسپند
بزادن وشمشیر رنیام کردن ونزدیک گردانیدن
قدح بیم پرکردن واقرب القوم اذا کانت ابلہم
قوارب فہم قاربون ویقال مقربون وہو شاذ
وفی الحدیث ما ہذہ الابل المقربۃ قال شمر اراہا
یقح الراء وہی التی حزمت للرکوب وقیل ہی
التی علیہا رحال مقربۃ بالادم وہذا من مراکب
الملوک واصلہ من القراب۔
اَقْصَبَ الرَّجُلُ۔ اذا قصب بعیرہ اے
امتنع من الشرب قبل الری۔
الاقطاب۔ آمیختن شراب۔ اقلبت الخبزۃ
اے نضجت وحان لہا ان تقلب۔
الاکتاب۔ خط آموختن کسی را ومنہ حدیث ابن
کان الحجاج یکتبا بالطائف واملا کردن ومشک
بستن۔
اَكْثَبَكَ الصَّيْدُ۔ اے امکنک ماخوذ
من الکثب وہو القرب۔
الاکذاب۔ دروغ زن یافتن وہویدا کردن
دروغ کسے وبر دروغ داشتن کسے را۔
اَكْرَبَتِ الْوَلَدُ شَدَّدْتُہَا بِالْكَرَبِ ہو

الحبل الذی یشد علی العراقی ثم یثنی ثم یثلث واکرب ای اسرع -

الاکتاب - الکسب وہی لغة غیر فصیحة -

الاکلاب - کلب رسیدن شتر را و ہو شبہ جنون وقری مکلبین ساکنة الکاف قال ابن جنی اکلاب الجوارح اغراؤ ہا بالصید لتسکون کالکلب لکلب کلب والکلبة کغری واغریته

الاکناب - شقه بستن دست -

الالعاب - اللعب بالتسکین -

الالغاب - مانده کردن -

الالہاب - نیک دویدن اسپ و برافروختن آتش

الانجاب - نجیب زادن -

الانداب - خویشتن را درکار خطرناک افگندن

الانشاب - بسته کردن -

الانصاب - رنجانیدن و کار را دست کردن

الانضاب - قلب الانباض -

انقب الرجل - اذا انقب بعیره -

الانہاب - بغارت بدادن -

الاہذاب - شتافتن در سخن و تگ بریدن

اہرب الرجل - اذا جد فی الذہاب مذعورا وفی الحدیث اہضبوا معناه تکلموا و امضوا فیه -

الاثبات - بجای بداشتن و نشستن و نام در دیوان اثبات کردن فاثبتہ السقم اذا لم یفارقہ وقولہ تعالی لیثبتوک ای یجرحوک جراحة لا تقوم معہا

الاخبات - فروتنی کردن -

الاسبات - نا جنبیدن و در شنبه شدن جهودان

الاسحات - از بن برکندن ومنه فیسحتکم بعذاب ومال حرام کسب کردن -

الاسکات - خاموش کردن واسکت الرجل اذا انقطع کلامه ولم یتکلم واسنت القوم اجدبوا وصله من السنة قلبوا الیاء المنقلبة عن الواو فی الاصل تاء للفرق بینه وبین اسنی القوم اذا اقاموا سنة فی موضع -

الاشمات - شادکامه کردن دشمن -

الاصلات - شمشیر از نیام برکشیدن -

الاصمات - الصمت وروی الفارابی بمعنی التصمیت ایضا ومنه الحدیث ید ماصمت ای اعتقل لسانه واگنده میان کردن و یک رنگ کردن -

الاعنات - در کاری افگندن که از آن بیرون نتواند آمد ومنه الحدیث فیعنتوا علیکم دینکم ای یدخلون الضرر علیکم فی دینکم و شکستن استخوان پس از جبر

الافلات - جستن و رهانیدن -

الانبات - رستن و برویانیدن انبته الله

فہو مبوت وہو شاذ وانبت الغلام ای نبتت عانتہ
الاِصْمَاتُ ۔ خاموش شدن بعد سخن گفتن
وباللام وقصمت لکذا اسم لغۃ وقد ورد ... الاِصْفَاتُ
تعدد باقی الشعر المکیت ۔
الاِثْلَاثُ ۔ سر گشتن ۔
الاِجْلَاثُ ۔ کور کردن ۔
الاِحْدَاثُ ۔ نو کردن وحدث کردن وآہن
نزدودن ۔
الاِحْرَاثُ ۔ لاغر کردن ستور را از راندن
الاِحْنَاثُ ۔ سوگند دروغ خوردن ۔
الاِخْبَاثُ ۔ پلید کردن وپلید قومی گشتن
الاِرْغَاثُ ۔ شیر دادن ۔
الاِرْفَاثُ ۔ فحش گفتن ۔
الاِرْمَاثُ ۔ از بقیہ شیر دست باز داشتن
در پستان ۔
الاِفْرَاثُ ۔ درہ بیرون افگندن وافرث الرجل
اصحابہ اذا عرضہم للائمۃ الناس اقعث الرجل
فی مالہ اسرف واقعث لہ العطیۃ اجزلہا
الاِکْرَاثُ ۔ غمگین کردن ۔
الاِلْبَاثُ والاِمْکَاثُ ۔ درنگ کردن ۔
الاِبْہَاجُ ۔ شاد کردن وابہجت الارض
بہج نباتہا ۔
الاِثْلَاجُ ۔ کشادہ کردن دل وبرفناک شدن روز
وحتی اثلج ای بلغ الطین ۔
الاِحْدَاجُ ۔ سخت شدن حنظل ۔
الاِحْرَاجُ ۔ در بیشہ افگندن واحرجہ الیہ الجاء
الاِخْضَاجُ ۔ سخن ترگفتن واصلہ الامالۃ ۔
الاِخْدَاجُ ۔ بچہ ناقص زادن اشتر اگرچہ
مدتش تمام باشد ۔
الاِخْرَاجُ والمُخْرَجُ ۔ بیرون کردن ۔
الاِدْرَاجُ ۔ در نوردیدن وادرجت الناقۃ
اذا جازت السنۃ ولم تنتج ۔
الاِدْلَاجُ ۔ رفتن در اول شب وادلجت
الشئی اذا لففتہ فی ثوب والترکیب یدل علی
الانطواء والستر ۔
الاِرْتَاجُ ۔ در در بستن وارتج علی القاری
علی مالم یسم فاعلہ اذا لم یقدر علی القراءۃ وکذلک
ارتج علیہ ولا تقل ارتج علیہ بالتشدید والباب
یدل علی الاغلاق والضیق ۔
الاِزْعَاجُ ۔ پیوستہ جستن برق ۔
الاِزْہَاجُ ۔ گرد برانگیختن ۔
الاِزْعَاجُ ۔ از جای برانگیختن ۔
الاِزْلَاجُ ۔ در در بستن ۔
الاِسْرَاجُ ۔ چراغ فرا کردن وزین بر کردن ستور
الاِشْرَاجُ ۔ دو لاعیبہ جوال صحت وبہم افگندن
الاِعْرَاجُ ۔ لنگ کردن علامت ختنہ افتخ

ای احیاء ونصر وقولهم بحر لا یفتح ای لا ینزع
افحج الحالب اذا قعد بین رجلیها لیحلبها۔
الافراج - راه دادن وفی الحدیث لا یترک
فی الاسلام مفرج قیل هو القتیل یوجد
بارض فلاة ولا یکون عند قریة فانه یودی
من بیت المال ویطل دمه وقیل هو الرجل
یکون فی القوم من غیرهم فحق علیهم ان یعقلوا عنه
وقیل هو ان یسلم الرجل ولا یوالی احدا فاذا
جنی جنایة کانت جنایته علی بیت المال لانه
لا عاقلة له
الافلاج - ظفر دادن وحجت آشکارا کردن
الافناج - مفلس شدن یقال افنج فهو مفنج
بفتح الفاء وهو شاذ وروی القاری افلج ایضا
افلج الرجل - اذا اساءت فصاله قد لهجت
بالرضاع فیعمل عند ذلک خلة یشدها فی الاخلاف
لئلا یرتضع الفصیل۔
الامراج - بچرا گذاشتن چارپائی وبچه
بیفگندن شتر ویقول قوم امرج الجنین مثل مرج
الاملاج - شیر دادن بچه انتجت الفرس اذا
حان نتاجها وقیل اذا استبان حملها وکذلک
الناقة فهی نتوج ولا یقال منتج۔
الانضاج - پزانیدن وبریان کردن
انضج القوم - سمنت ابلهم۔

الانفاج - برانگیختن خرگوش وفی الحدیث الانفاج
انفاج ابانة الاناء من الضرع عند الحلب۔
الانهاج - کهنه شدن جامه وجامه برافگندن
وهویدا شدن راه۔
اهرج البعیر - اذا احمل علیه فی السیر فی
الهاجرة حتی سدر
الاهماج - نیک دویدن۔
الابهاج - شاد کردن۔
الابراج - بزرگ گردانیدن وبشگفتی افگندن
وسختی نهادن برکسی۔
الابلاج - بتابانیدن وهو فی الحدیث والح
النخل صار یا علیه ملحا۔
الاتراج - غمگین شدن۔
الاحناج - بچسپانیدن۔
الارباج - سودمند گردانیدن۔
الارحاج - چرب دادن۔
الارداج - آلودن۔ ومنه الحدیث فتنا
مردجة معناه المثقلة وقیل المغطیة علی القلوب
الارتاج - لاغر سرین کردن ارتجت الناقة
اذا ادنی فطام ولدها۔
الارکاج - پشت بجای باز نهادن۔
الاسجاح - نیکو عفو کردن۔
الاسلاج - برحدث کردن داشتن۔

الاسماح - منقاد گشتن ومنه الحديث اسمح يسمح لك اى سهّل يسهّل عليك۔

الاشقاح - سرخ شدن غورهٔ خرما۔

الاصباح والمصبح - در بامداد شدن واصبح فلان عالمًا اے صار۔

الاصفاح - سائل را رد کردن وجپانیدن وهذا فى الحديث وپهن کردن واصفحت بالسيف اذا ضربت بعرضه وهو فى الحديث

الاصلاح - باصلاح آوردن۔

الاضراح - کور کردن۔

الاطفاح - پر کردن۔

الاطلاح - مانده کردن ستور۔

الاطماح - چشم بر داشتن۔

الافتاح - فراخ شدن سوراخ پستان شتر

الافراح - شاد کردن وگران کردن وام کسی را ومنه الحديث لا يترک فى الاسلام مفرح ومعناه الذى اثقله الدين۔

الافصاح - تازی زبان شدن وبی رغوه شدن شیر وپدید آمدن صبح وافصح النصارى اذا جاء فصحهم وهو عيد لهم والباب يدل على خلوص الشىء ونقاءه من الشوب۔

الافضاح - سرخ وزرد شدن غورهٔ خرما وپدید آمدن صبح۔

الافلاح - ظفر یافتن افلح الرجل اے ظفر وفاز خيرًا او افلح اى بقى وعاش۔

الاقباح - کارے زشت کردن۔

الاقراح - ریش کردن واقرح القوم اے اصاب ماشيتهم القرح۔

الاقماح - رفع الرأس وغضّ البصر يقال اقمحه الغلّ اذا ترک رأسه مرفوعًا من ضيقه ومنه قوله تعالى فهم مقمحون اكبحت الدابة اذا لقيت فاها باللجام تضربها به لتقف۔

اكمح الكرم - اذا تحرک للايراق واكمحت الدابة اذا جذبت عنانها حتى ينتصب رأسه

الاكلاح - روى ترش کردن۔

الالقاح - الفحل الناقة والريح السحاب والرجل النخل اى احبلها ولقحت ملقحٌ ولاقح ايضًا

الالماح - الابصار بنظر خفيف۔

الامراح - شاد گردانیدن۔

امضح - عرضه لغة فى مضح۔

الاملاح - نمک بسیار در طعام کردن تا تباه شود وبشور آب در آمدن شتر۔

الانتاح - نزدیک آمدن تره شدن

الانباح - به بانگ آوردن سگ۔

الانجاح - حاجت روا کردن وروا شدن۔

الانضاح - سیراب کردن۔

الانکاخ - مرد را زن و زن را شوهر دادن
الابطاخ - بسیار خربزه گشتن -
الاسباخ - سبخه یعنی زمین شوریده رسیدن
الاصراخ - فریاد خواستن -
الافراخ - زایل شدن بیم و زایل کردن
آن و باچه شدن مرغ وافرخ القوم بیضهم اذا
ابدوا سرهم وافرخ الامر استبان بعد اشتباه
واصل الافراخ الانکشاف -
الافساخ - فراموش کردن قرآن -
الاکماخ - جلوس المتعظم -
الامراخ - تنک کردن خمیر -
الانساخ - منسوخ یافتن ومنه قری ما ننسخ
ای نجده منسوخا وانما نجده کذلک ننسخ ایاه
والمعنی متفق وان اختلفا فی اللفظ -
۸ الابراد - رسولی بشتاب فرستادن و آب سرد
دادن و بخنکی کاری کردن و منه الحدیث
ابردوا بالظهر قیل صلوها فی اول وقتها و برد النهار
اوله و ابردت السحابة جارت ببرد -
الابعاد - دور کردن -
الابلاد - خداوند چهارپای پلید شدن و
بزمین باد و سیدن -
اتلد الرجل - ای اتخذ المال -
الاجداد - اندک خیر گشتن و تجسید الثوب
اذا صبغ صبغا بالقوم منه معنی -
۱۰ الاجماد - قمار نا کردن از بخیلی و در ماه جمادی شدن -
الاجهاد - بر نجانیدن و اجهد ای اشتهی
وفی الحدیث لا یجهد الرجل ماله ثم یعطی ههنا و ههنا
الاحصاد - بدر و آمدن کشت و سخت تافتن -
الاحفاد - شتابانیدن و شتافتن نزدیک
بر حی از ابل و ب -
الاحقاد - بکینه آوردن و نا یافتن چیزی
از معدن -
الاحماد - ستوده یافتن و احمد الرجل
صار امره الی الحمد -
الاخراد - خاموش بودن از خوارشی الازهری
الاخضاد - الربیع -
الاخلاد - جاودانه کردن و دیر پیر شدن
۸ و اقامت کردن بجای و جستن و منه قوله تعالی
ولکنه اخلد الی الارض اخلد الرجل لصاحبه لزمه
والباب یدل علی الثبات والملازمة -
الاخماد - آتش فرو نشاندن -
الارتاد - بجای ایستادن -
الارعاد - ارزانیدن -
الارشاد - راه نمودن بحق -
الارصاد - ساختن و هو فی الحدیث و
نگاهبان فراز کردن براه و فی الحدیث

كانوا لا يرصدون الثمار فى الدين وينبغى ان يرصد
العين فے الدين معناه اذا كان ے الرجل
دين وعنده من العين مثله لم يجب عليه
الزكوة وان كان عليه دين واخرجت ارضه
ثمرا فانه يجب فيه العشر ولم يسقط عنه لاجل ما عليه
من الدين ـ
الارعاد ـ لرزانيدن وتهديد كردن و بارعد
شدن آسمان وارعد القوم اصابهم رعد
ارعد الرجل اخذته الرعدة ـ
الارغاد ـ خداوند عيش خوش شدن
وارغدوا مواشيهم تركوها وسومها ـ
الارفاد ـ الاعطاء والاعانة وليأة ابن السكيت
الارقاد ـ بخوابانيدن و ايستادن بجاے ـ
الارماد ـ درويش شدن و چشم درد
گيرانيدن وارمدت الشاة اى نزل لبنها قبيل
النتاج ـ
الازباد ـ كف برآمدن ـ
الازهاد ـ درويش شدن ـ
الاسجاد ـ سر فرود آوردن و مسيحت
نگريستن با امام ـ
الاسعاد ـ نيكبخت كردن و مفعول مسعود
و يارى كردن ـ
الاشفاد ـ برگشتى داشتن ستور ـ

الاسناد ـ پشت بكسى يا بجاى باز گذاشتن
و منسوب كردن حديث با كسى وفى الحديث
ثم اسندوا اليه اى صعدوا اليه ـ
الاسهاد ـ بيخوابى كردن ـ
الاشهاد ـ گواه كردن و حاضر كردن و مذى و منى انزال
جدا شدن وامرأة مشهد اذا حضر زوجها بلاء ـ
الاصراد ـ تير بر چيزے گذاشتن ـ
الاصعاد ـ در جهان بشدن و بعيد ے رفتن
الاصفاد ـ عطا دادن اصفده الرجل اى
صلة زنده و اصفد زنده فصلد ـ
الاطراد ـ براندن چيزے فرمودن و المرتة
صيرته طريدا و الاطراد فى الحديث ان تقول
ان ستفتنى فلانك كذا ان ستفتنك فله عليك كذا
الاعباد ـ به بندگى گرفتن واعبدنى فلان اوكلت
راحلته اوعطبت اى هلكت ـ
الاعتاد ـ ساختن قال الازهرى يجوز ان يكون
اصل اعتدت اعتددت ثم قلبت احدى الدالين
تاءً فعلى هذا الاصل اعتد اعتد مقلوب منه
وجائز ان يكون اعتد بناء على حدة واعد بناء
منه الفاء قال وهذا هو الاصوب عندى ـ
الاعقاد ـ ستبر كردن مالئ ـ
الاعماد ـ ستون فرانهادن ـ
اعند فى قئيه اى تبع بعضه بعضا و مصدره الاعناد

الاغماد - اغمای در نیام کردن شمشیر -
الافراد - تنها کردن و یک یک بچه زادن
الافساد - تباه کردن -
الافناد - دروغ گفتن و فرتوتانه گفتن -
الافهاد - بزرگ کوهان شدن - افهد ای
سکن و تمادت و فی الحدیث ایاکم والاقراد
قالوا یا رسول الله وما الاقراد قال الرجل منکم
یکون امیرا فیاتیه المسکین والارملة فیقول
لهم مکانکم حتی انظر فی حوائجکم و یاتیه الغنی فیقول
عجلوا قضاء حاجته -
الاقصاد - بر جای بکشتن -
الاقعاد - نشاندن واقعد الرجل ای عجز
اقلد البحر علی خلق کثیر ای غرقهم کانه اغلق علیهم -
الاکساد - بازار ناروا شدن -
اکمد القصار الثوب اذا لم ینقه -
الاکهاد - دوانیدن خر -
الالباد - زین را نمد کردن و بر هم نشاندن
و بر هم نشستن و نمد زین بر ستور بستن و مشک
بر جوال خرد نهادن و مقیم شدن والبد البعیر
اذا ضرب بذنبه علی عجزه وقد ثلط علیه و بال
علی عجزه لبدة من ثلطه و بوله التركيب يدل
علی تکرس الشیء بعضه علی بعض وفی الحدیث
ان ابا بکر کان یحلب فیقول أألبد ام ارغی

فان قالوا البد الزق -
العلبة - بالضرع فحلب ولا یکون لذلک الحلب
رغوة فان بان العلبة رغی الشخب لشدة وقوعه
فی العلبة وفی حدیث آخر وذکر الباء والبصر فی
الصلوة یعنی الزامه موضع السجود من الارض
الالحاد - لحد کردن والحد فی دین الله ای
حاد عنه وعدل والحد الرجل ای ظلم فی الحرم
واصله من قوله تعالی ومن یرد فیه بالحاد بظلم
ای الحادا بظلم والباء فیه زائدة -
الهدیه - ای ازری به -
الامجاد - الاکثار من الشرب بارضاع ابل الفصیل
وغیره ایضا -
الانجاد - یاری دادن و نجد شدن -
الانشاد - شعر انشا کردن و تعریف کردن گم شده
الانفاد - نیست کردن و بی مال و زاد گشتن -
الانهاد - بر گشتن -
اهمد التعیث اذا القی جرانه بالارض -
الاهماد - بجای مقام کردن و شتافتن
اندر رفتن و این از اضداد است -
الانتباذ - باز شناختن یاران -
الاستنفاذ - رهانیدن -
انبذ نبیذا - اتخذه فی نبیذه -
الانفاذ - فرستادن و گذراندن چیزی

بگذرانیدن ورواگردانیدن فرمان واینچه
بدان مانند والباب یدل علی مضار فی الامر
الانقاذ - برہانیدن والانقاذ الاهداب
وشتافتن ودنگ در سخن -
الابتار - ابتر کردن -
الابحار - شور شدن آب در دریا نشستن
ابدرناای طلع لنا البدر -
الابسار - غوره شدن طلع خرما کشتی
در دریا باز ایستادن -
الابشار - مژده دادن وشاد شدن بیرون
آمدن زمین نبات را -
الابصار - دیدن بچشم وبدل وقوله تعالی مبصرة
قیل بینة واضحة مضیئة وقیل تبصرهم ای تجعلهم بصراء
الابطار - بدنه اوردن ومدهوش کردن ابطرت
فلانا ذرعه اذا کلفته اکثر من طوقه -
الابکار - بامداد کردن وکسی را بران داشتن
وابکر الرجل وردت ابله بکرة وکل من بادر الی
الشئ فقد ابکر الیه وبکر ای وقت کان منه الحدیث
لا تزال امتی بخیر ما بکروا الصلوة المغرب -
الاتمار - بسیار خرما شدن -
الاثغار - پاردم بر ستور بستن -
الاثمار - میوه دار گردیدن وبسیار شدن
مال ومسکه بر آوردن شیر -

الاجبار - بستم بر کار داشتن والنعت جبار
علی غیر قیاس ونسبت کردن بمذهب جبر -
الاجحار - جنبیده در سوراخ کردن وکار بر کسے
تنگ فرا گرفتن -
الاجزار - هنگام بریدن خرما آمدن واجزر
البعیر حان له ای یجزر واجزرت القوم جزورا
اعطیتهم بعیرا ینحرونه واجزرتهم جزیرة اعطیتهم
شاة یذبحونها والجزور الابل والجزرة الغنم لاغیر
اجضرت فلانا - قطعته وترکت زیارته -
الاجمار - زود رفتن وگرد آمدن -
الاجهار - آشکارا کردن سخن اجهره اے
ترک به اثرا -
الاحثار - گره محکم کردن واحثرت القوم
اذا قدرت علیهم طعامهم -
الاحدار - براماسیدن وجامه را فرو
باز زدن -
الاحسار - رنجانیدن شتر -
الاحصار - باز داشتن وتنگ شدن سوراخ
پستان شتر وشکم بگرفتن والماضی من هذا احصروا
احصره المرض او العدو او مانع آخر اذا منعه
من السفر او من حاجة یریدها منه فان احصرتم
الاحضار - حاضر کردن ودویدن اسپ
واحضر المهر للاثناء والارباع والقروح اذا

ذهبت به واقسمه ونطلع غیرها -

الاخبار - خبر دادن -

الاخثاء - بناگه اشتق مسکه

الاخداد - لازم شدن شیر وجز او در موضع خویش واخدر القوم اظلهم المطر -

الاخسار - کاستن -

الاخطار - در خطر افگندن وبدل گردانیدن

الاخفار - عهد شکستن وگفته اند که بدرقه باکسی فرستادن -

الاخمار - در دل داشتن واخمرت الارض کثر خمرها وهو کل ما واراک واخمرنی کذا ای اعطنیه ملکا وملکنی ایاه -

الادبار - پشت بدادن وپشت ستور ریش شدن ودر بادبور شدن -

الادخار - خوار کردن -

الاذکار - یاد دادن وبسر زادن فی النعت مذکر

الازهار - شگوفه بیاوردن نبات وروشن کردن چراغ

الاسحار - در وقت سحر شدن ورفتن در آن وقت

اسعرهم سَحَرًا - لغة فی سحرهم وانکر ابن السکیت الاسعار وقد جاء فی الحدیث اسعرنا ومعناه اذا ما

الاسفار - نماز بروشنی صبح کردن وبیدے بابار روشن شدن -

الاسکار - مست گردانیدن -

الاسهار - بیدار گردانیدن -

الاشباد - عطا دادن -

الاشتار - پلک چشم واگردانیدن -

الاشعار - خون آلوده کردن شتر است از کوهان شتر که بحرم فرستند برای کشتن را ویستعمل هذا فی الادمی تشبیها ومنه الحدیث اشعر امیر المؤمنین ای اعلم للقتل وبراز دادن کردن کاری را آگاه کردن از طریق حج وجامه اندرونی پوشانیدن وباموی کشتن وباموی کردن واشعره فلانا شرا غشیه به یقال اشعره الحب مرضا -

الاشهار - ماهیان برگذشتن ودر ماه شدن ودر ماهی بجای مقام کردن -

الاصبار - شکیبا گردانیدن ولقهر کشتن ولقهر سوگند دادن -

الاصحار - بصحرا بیرون آمدن -

الاصدار - بازگردانیدن -

الاصغار - خرد گردانیدن ومشک خرد دوختن

الاصفار - درویش شدن -

اصهرت بالقوم - اذا اتصلت بهم وتحرمت بجوار اونسب اوتزویج ومنه الحدیث فیصهر المجرمی بدینه ومنه المصاهرة فی النکاح وهی المقاربة -

الاضماد - تنگدل گردانیدن -
الاضمار - در دل داشتن بار یک میان کردن اسپ و لاغر گردیدن
الاطهار - پاک گردانیدن و منه قوله تعالی الحسن تطهرهم -
الاظفار - ظفر دادن -
الاظهار - آشکارا کردن و در گرم جایگاه شدن و رفتن در آن وقت و مطلع گردانیدن و غالب گردانیدن و اظهرت بفلان اعلنت به و اظهر القوم اذا کانوا بهم ظهر یثقلون علیه -
الاعبار - گوسفند نا چیدن و ختنه نا کردن -
الاعثار - دیده ور گردانیدن -
الاعذار - عذر درست آوردن و مبالغت کردن و ختنه کردن و عذار بر اسپ کردن - و بسیار عذره شدن بجای و خداوند عذر گشتن و معذور داشتن و با عیب بسیار شدن و به فی الحدیث اعذر به ای ترک به ما عذر اثر الجرح -
الاعسار - تنگدست شدن -
الاعشار - ده شدن و ده هم و آب بدن شتر
الاعصار - بجای زنان رسیدن دختر و نزدیک گشتن ابر بباریدن -
الاعقار - بسیار عقار شدن و مدهوش کردن
الاعکار - تیره کردن چیزی و خداوند شتر بسیار شدن و آن از پنجاه بودن تا صد -
الاعمار - زمین آبادان یافتن قال ابوزید اعمرا رضه یک عمرک قال و لا یقال اعمر الرجل منزله بالالف و اعمرته داراً و ارضاً اذا اعطیته ایاها و قلت هی لک عمرک او عمری فاذا مت رجعت الی -
الاعناد - کوشش کردن در طلب چیزی و یک بار یدن باران و گرد برانگیختن -
الاغباق - تاریک شدن شب با لبس گذاشتن بهاریهای انگور و بها فی الحدیث
الاغزار - خداوند شتران بسیار شیر شدن فی الحدیث فاغفرت بطحاؤها ای قیل صار علیها کالمغفر من النبات و هو الغرید وقیل اخرجت مغافیرها و هی شیء یشبه الصمغ و فی الحدیث حتی اغبر بطنه ای واری التراب جلدة بطنه و منه غبار الناس یحجبهم حین التبس بعضهم ببعض -
الاقتار - آب شیر گرم کردن و فی الحدیث نهی عن کل مسکر و مفتر المفتر الذی یفتر الجسد اذا شرب -
الافجار - کسی را به فجر نهادن -
الافطار - روزه گشادن -
افطر النجم و ذلک فی الشتاء لان الثریا اذا کبد السماء من نظر الیه فطر فاه -

الاِفقار۔ ستور بعاریت فرا دادن و پشت درو
کردن و قولہم افقرک الصید ای امکنک من فقارہ فارمہ
الاِفکار۔ اندیشہ کردن۔
الاِقبار۔ گور دادن و فرمان دادن بدفن کسے
الاِقتار۔ درویش شدن و نفقہ تنگ داشتن
و خویشتن را بوی کردن بعود۔
الاِقصار۔ باز ایستادن از کاری با توانائی
والنعت مقصر و قصار ایضا و در شبانگاہ
شدن و کم کردن نماز و فرزند کوتاہ زادن
واقصرت النعجۃ والمعز فہی مقصر سنا حتی
تقصر اطراف اسنانہا۔
الاِقطار۔ قطرہ قطرہ چکیدن اقطر الشئی ای حان لہ ان یقطر
الاِقتار۔ ثروت کردن۔
الاِقفار۔ خالی شدن سرای و بے نان
خورش شدن و اقفر الرجل ای صار الی القفر۔
الاِقمار۔ با ماہتاب گشتن شب و اقمرنا ای
طلع علینا القمر و اقمر التمر ضربہ البرد فذہبت
حلاوتہ قبل ان ینضج۔
الاِقہار۔ مقہور یافتن و بحال مقہوری گشتن
الاِکبار۔ الحیض و فسر بعضہم قولہ تعالی فلما
رأینہ اکبرنہ بہذا والہاء فی ہذا القول اجنۃ الی
المصدر و ابی ہذہ الکلمۃ اکثر اہل اللغۃ۔
الاِکثار۔ بسیار گفتن و مال بسیار شدن
و بسیار گردانیدن و شگوفہ بیاوردن خرما
الاِکفار۔ کافر خواندن و التکفیر لفظ الفقہاء والمتکلمین
الاِمجار۔ چیزے خریدن بدانچہ در شکم
آبستن باشد و امجرت الشاۃ اذا احملت فعظم
بطنہا فہزلت والاسم منہ المجر بالتحریک۔
الاِمذار۔ تباہ کردن مرغ خایہ را۔
الاِمشار۔ گیاہ رویانیدن زمین امشرت
الارض ای اخرجت الارض نباتہا والعضاہ
اذا اخرجت لہا ورقا و اغصان۔
الاِمطار۔ بارانیدن و باریدن۔
الاِمعار۔ درویش شدن۔
الاِمغار۔ سرخ شدن شیر گوسپند از خوف
الاِمقار۔ سخت تلخ شدن۔
الاِمکار۔ تاریک شدن شب۔
الاِمہار۔ کاوین کردن و باکرہ شدن اسپ
الاِنثار۔ دمیدن بینی و خون از بینی بیاوردن
الاِندار۔ بیفگندن۔
الاِنذار۔ الابلاغ ولا یکون الا فی التخویف
و یعدی الی مفعولین۔
الاِنشار۔ زندہ کردن۔
الاِنضار۔ تازہ روی کردن۔
الاِنظار۔ زمان دادن۔
الاِنعار۔ بار آوردن درخت اراک۔

الانتقاد ـ الاستغفار ـ
الانقاد ـ رسانیدن وحکم کردن بغلبه کسی بر کسی
الانقاد ـ باز ایستادن وهو فی الحدیث ـ
الانکاد ـ ناشناختن وجحود کردن ـ
الانهاد ـ روان کردن آب وآنچه بدان ماند وفراخ کردن واهمرنا من النهار ـ
اهتر الرجل فهو مهتر ـ اذا صار خرفا من الکبر ومنه الحدیث الذین اهتروا فی ذکر الله ای کبروا فی طاعة الله وهلک لداتهم ـ
الاهجاد ـ فحش وبیهوده گفتن ودر گرم گاه آمدن سوی کسے ـ
الاهداد ـ خون باطل کردن ـ
الاهذار ـ بسیار گفتن ـ
الابراز ـ بیرون آوردن ـ
الانشاز ـ سخت فراکردن خمیر وانشز العظم ای الیسه ـ
الاجهاز ـ خسته را بکشتن ویعدی بعلی اجهز علی الجریح خسته را بکشت ـ
الاحراز ـ درحرز کردن ـ
الارکاز ـ گنج وکان یافتن ـ
الاعجاز ـ عاجز یافتن وعاجز کردن اعجزه الشئی ای فاته ـ
اعنز فیه اذا اتاه بصغر من شانه اعنز فی الحر

ای فترفاجترات علیه وکبت الطریق ـ
الانزاز ـ جدا باز کردن برنج الغمز فی کلامه ای عیبه ـ
الامعاز ـ خداوند بز بسیار شدن ـ
الانجاز ـ وعده راست کردن انجز القوم ای اصاب الملهم ـ
الانشاز ـ انشر عظام المیت ای رفعها الی موضعها ورکب بعضها علی بعض ـ
الانقاز ـ تیر بر ناخن بگردانیدن ـ
الانکاز ـ رسانیدن آب چاه ـ
الابلاس ـ نومید شدن وشکسته واندوهگین شدن ونومید کردن عن اللیث
الانعاس ـ هلاک کردن وبر روی افگندن
الاجراس ـ پرک کردن مرغ ببال وهنگام تیز گذشتن وی پرک کردن پیرایه وپرک پای کسے شنودن واجرس لها دی ذا احدا الابل ـ
الاجلاس ـ بنشاندن ـ
الاحباس ـ وقف کردن ـ
الاحراس ـ روزگاری بجای مقام کردن ـ
الاحلاس ـ پلاس پوشیدن ستور من الحلس واحلست فلانا یمینا اذا امررتها علیه ـ
الاخراس ـ گنگ کردن اخرس الرجل اذا قال اتبع ما قدر علیه منه شراب مخفسا ای سریع الاسکار

الاخلاس - کمیزه شدن موی -
الاخماس - پنج شدن و پنجم بار آمدن شتر
الاخناس - باز پس بردن -
الادراس - درس بر کسی گرفتن و منه قرئ تدرسون -
الارتعاس - لرزانیدن -
الارکاس - قلب الشیء علی راسه ورد اوله علی آخره -
الارماس - در گور کردن -
الاسداس - شش شدن و ششم بار آب آمدن شتر واسدس البعیر اذا القی السن بعد الرباعیة وذلک فی السنة الثامنة -
الاشماس - آفتاب شدن روز -
اصراسه امره - کذا اقلقه -
اعبست الابل - اذا صارت ذات عبس -
الاعراس - ولیمه ساختن ولغة قلیلة فی التعریس واعرس باهله اذا بنی بها وکذلک اذا غشیها ولا تقل عرس والعامة تقوله یقال لم تقبس السن حتی تغیر الی الکبر
الافراس - گرگ اندر گوسپند بودن وافرس الرجل الاسد حماره اذا ترکه لیفترسه ونحوه -
الافلاس - مفلس شدن -
اقبست الرجل علما وقبسته نارا فان کان طلبها له علیها قال اقبسته نارا هذا قول ابی زید وقال الکسائی اقبسته نارا وعلما سواء قال ویجوز طرح الالف منهما
الاقراس - سرد کردن -
الاقعاس - توانگر شدن -
الاقماس - بآب فرو بردن -
الاکراس - سرگین و بول باهم آمدن بر سرای و غیر آن -
الالباس - پوشانیدن -
الالماس - یاری دادن و جستن -
الامراس - اعادة الحبل من جانبی البکرة الی مجراه وانشابه بین البکرة والقعو وهو من الاضداد -
الانجاس - پلید کردن -
الانفاس - راغب کردن و نفیس شدن وفی الحدیث وانفسهم ای اعجبهم -
الاهلاس - پنهان خندیدن و پنهان راز گفتن -
قرئ یوم نبطش معناه نسلط علیهم من یبطش بهم یقال البطش هو البطشة انا لنخرج واخرجته -
الاجهاش - گریستن را ساختن -
الاحباش - فرزند حبشی لون زادن -
الاحماش - بخشم آوردن و آتش نیک افروختن و هیمه بسیار -
الادهاش - مدهوش کردن -
الارتعاش - لرزانیدن -

الاِعْرَاشُ - برشته شدن انگور -
الاِعْطَاشُ - تشنه گردانیدن وخداوند
چارپای تشنه شدن -
الاِغْبَاشُ - الغبش -
الاِغْطَاشُ - تاریک شدن شب وتاریک کردن
الاِفْحَاشُ - فحش گفتن -
الاِفْرَاشُ - باز ایستادن وگسترانیدن -
ودر ودر قفل کردن -
الاِقْرَاشُ - غیبت کردن اقرش به اقراشا ای سعی
الاِکْمَاشُ - جملهٔ پستان شتر بستن ویعدی بالبا
الاِمْحَاشُ - سوزانیدن -
الاِنْفَاشُ - بچر گذاشتن گوسپند وشتر
بشب بی شبان -
الاِبْرَاصُ - پیس کردن -
الاِثْرَاصُ - محکم کردن النعت ترص وتریص
الاِخْلَاصُ - ویژه کردن -
الاِدْعَاصُ - کشتن گرما -
الاِرْخَاصُ - ارزان کردن -
الاِرْقَاصُ - برجهانیدن وبر لویه انداختن اشتر
الاِرْهَاصُ - لنگانیدن ستور وفی الحدیث
وان ذنبه لم یکن عن ارهاص ای عن ارصا
واصرار ولکنه کان عارضا واصله من الرهص
وهو تا سیس البنیان -

الاِشْخَاصُ - کسیل کردن وغیبت کردن
وتیر از زدن بر نشانه بگذاشتن وقولهم شخص علی سفر
قد اشخصنا ای حان شخوصنا -
الاِعْفَاصُ - عفاص ساختن شیشه را -
آفَرَصْتُهُ الْفُرْصَةُ - ای امکنتنی -
الاِقْعَاصُ - برجای بکشتن -
الاِقْلَاصُ - اندکی از کوهان پدید آمدن
وفربه شدن شتر در تابستان -
الاِمْلَاصُ - بچه بیفگندن زن ویعدی بالبا
الاِنْشَاصُ - از جای برانگیختن -
الاِنْغَاصُ - بول انداختن گوسپند وبسیار
خندیدن -

ف ض

اَبْعَضَتِ الْاَرْضُ - اذا تعاون بعضها وکثر
الاِبْغَاضُ - دشمن داشتن -
الاِجْرَاضُ - خیو در گلو گیرانیدن -
الاِجْهَاضُ - بچه بیفگندن اشتر وشتابانیدن
واجهضنی فلان اذا غلبک علی الشیٔ -
الاِدْحَاضُ - حق کسی باطل کردن وآب چاه
برسانیدن تیر وپیش تیرانداز افتیدن -
الاِحْرَاضُ - فرزند بد زادن واحرضه
الحب ای افسده -
الاِحْمَاضُ - بسیار شوره شدن چرانیدن شوره
الاِدْحَاضُ - باطل کردن حجت وبلغزانیدن

الارباض - فروخوابانیدن گوسپند
وگاؤ و اسپ و سگ ومنه الحدیث فدعا
بانا یربض الرهط اے یرویهم حتی
یربضوا اوسپید و اسے علے الارض ومن رمی
یربض بالبار خمو من اراحض الوادی ای
استنقع فیه الماء -

الارفاض - فروگذاشتن شتر بے شبان
آرکضت الفرس اذا عظم ولدها فی بطنها وتحرک

الارماض - سوزانیدن ریگ گرم پای مردم
را ومنه قیل ارمضه الامر -

الاعراض - روی بگردانیدن و پیدا آمدن
وممکن گردانیدن چیزی و فی حدیث عمر فادّان
معرضًا بالمعانی الثلثة و بچه پهن زادن شخصی گردن
گوسپند واعرض فلان اذا ذهب طولا و عرضا
وفی الحدیث لقد اعرض المسئلة ای جئت
بها عریضة ای واسعة - الاغراض بلان
حد رسیدن مال که زکوة در وی فریضه گردد
وعطا دادن -

الاقباض - شمشیر وکار در او بسته کردن

الاقراض - وام دادن -

الامحاض - شراب بشیره دادن و دوستی
و شیره کردن و کل شی اخلصته فقد امحضته -

الامخاض - هنگام فازدن شیر آمدن -

الامراض - بیمار کردن وامرض الرجل
اذا وقع فی ماله العاهة و اذا قارب الاصابة فی الرای

الانباض - بر بانگ آوردن زه کمان

الانغاض - جنبانیدن سر

الانفاض - بی مال و بی زاد گشتن و انفضت
الابل نتجت -

الانقاض - گران کردن و بجر است آوردن
و بانگ کردن ماکیان و عقاب و شیر بچه و شیشه
حجام و نقض بلمه ای صوت و انقاض العلک
تصویته و هو مکروه فی الحدیث فانقض به فرید
بیده انه نقر بلسانه فی فیه کما یزجر الحمار والشاة فعلها
استجها الاله -

الانهاض - برانگیختن -

ابسطت الناقة - ای ترکت مع ولدها -

ابعط فی السوم - مثل ابعد -

الابلاط - درویش شدن والماضی ابلط
وابلط ایضا والحاح کردن در سؤال -

الاشاط - و دنا شدن بیماری شط المرض اذا لم یکد یقطع -

الاحباط - باطل کردن عمل و ان یذهب
ماء الرکیة فلا یعود کما کان -

الاغلاط - جهد کردن در سوگند -

الاخراط - زوال خریطه درهم افگندن
واخرطت الناقة اذا خرج لبنها منعقدا

کقطع الاوتار من عیب او اصابة بعین او غیر ذلک
الاخلاط - اوخال قضیب البعیر فی حیاء الناقة
ابسط الرجل اذا امتد و انبسط من الضرة
ویقال لی اراک مسبطا ای ممتد لیا راسک
کالمهموم مسترخی البدن -
الاسخاط - بخشم آوردن -
الاسعاط - دارو بہ بینی کسی واکردن ونیزہ
بر سینہ کسی زدن -
الاسقاط - بیفگندن ویقال اسقط فی
کلامہ او واجاد بالسقط وھو الخطاء وتکلم بکلام فما اسقط
بحرف وما اسقط حرفا عن یعقوب -
الاشحاط - دور کردن -
الاشراط - اعداد الابل والغنم للبیع و
اشرط فلان نفسہ لامر کذا ای اعلمہا لہ واعدہا
ومنہ سمی الشرطی -
الافراط - بفراط آوردن و بزبان تیز
وادن ومنہ الحدیث فامرط بہ ای استخف بہ -
الاغباط - پیوستہ شدن تپ باران
وپیوستہ داشتن پالان بر پشت ستور -
الاغلاط - در غلط افگندن -
الافراط - از حد اندر گذشتن وشتابانیدن
ویہ کردن وامروز پیش کردن فرطت المراۃ اولادا اقدمتہم
الافلاط - رہانیدن افلطنی الرجل مثل افلتنی
والفلط الامر فجاءہ -
الاقحاط - قحط رسیدن ومثل الاکحال ایضا
الاقساط - عدل کردن -
الالقاط - اللقط -
الاغطاط - کمان کشیدن و تیر بگذرانیدن
آمرط الشعر - او حان لہ ان یمرط -
الاملاط - بچہ را بیفگندن شتر پیش از انکہ
موی بر آوردہ باشد -
الانباط - بآب رسیدن کاریز کنندہ -
الانشاط - کشادہ گرہ وخداوند ستور نشاط
گشتن والنشط الکلار ای سمن -
الاہباط - فرود آوردن و کاستہ کردن بہای آخریان
الاحفاظ - بخشم آوردن -
الاغلاظ - سخن درشت گفتن و اغلظت
الثوب ای اشتریتہ غلیظا -
الانعاظ - اقامت الذکر والشبق ایضا -
الانفاذ - شتابانیدن -
الابداع - نو آوردن وابدعت الراحلۃ ای
کلت وقد ابدع بالرجل ای کلت راحلتہ -
الابضاع - آخریان فادادن و شفادادن
سائل را و ریواب البضع الماء ای اروانی
وابضعت المراۃ اذا زوجہا وہو فی الحدیث
الابلاع - بگلو فرو برانیدن -

الاِتباعُ - از پس در رسیدن و در رسانیدن
ومنه الاتباع فی الکلام مثل حسن بسن و واپس
کردن و حوالت کردن چیزی را بکسی والماضی
من ہذا الفعل -
الاِتراعُ - پر کردن -
الاِتساعُ - نہ شدن و نہم باب آمدن شتر
الاِتلاعُ - بیفراشتن گردن -
الاِجباعُ - در زندان کردن واجبعت
الصبی اساءت غذاءه -
الاِجذاعُ - در زندان کردن و دو ساله
شدن گوسپند و گاو و آہو و اسپ پنج ساله
شدن شتر -
الاِجزاعُ - برجزع داشتن -
الاِجماعُ - عزم کردن بر کاری یقال اجمعت
الامر وعلی الامر واتفاق کردن و جمله پیشان
شتر بستن واجمع الامر ای جعله جمیعاً بعدما کان
متفرقاً وتفرقه انه جعل یدیره فیقول مرة افعل
کذا ومرة کذا فلما عزم علی امر محکم اجمعه ای
جعله جمیعاً ومن ہذا ان کنت لدیهم اذ اجمعوا
امرهم ہذا معنی اجماع الامر ثم صار بمعنی العزم
حتی وصل بعلی فقیل اجمعت علی الامر ای
عزمت علیه والاصل اجمعت الامر -
الاِخلاعُ - پشیمان کردن ومنه المخزع -

الاِخضاعُ والاِخناعُ - فروتن گردانیدن
الاِدقاعُ - بخاک باز رسیدن -
الاِدلاعُ - زبان از دہن بیرون کردن
الاِدماعُ - ریزانیدن اشک -
الاِذراعُ - بسیار گفتن وافراط کردن در آن
وبابچه شدن گاو دشتی وفی الحدیث اذرع
ذراعیه ای اخرجها -
الاِرباعُ - در بہار شدن و بہار چرانیدن
و چہار شدن و تپ چہارم آمدن تقول منه
اربعت علیه الحمّی واربع الرجل و چہارم
باب آمدن شتر و دندان رباعیه ستور
بیفتادن و در چہارمی فرزند آمدن و چہار ساله
شدن گوسپند و پنج ساله شدن گاو و ہم
سم دار و ہشت ساله شدن خداوند سبل
واربعوا اقاموا فی المرابع عن الارتیاد و
النجعة یعنی لم یرتادوا ولم ینتجعوا وقیل کلاهما واحد
الاِرتاعُ - چرانیدن وارتع الغیث ای
انبت ما ترتع فیه الابل -
الاِرجاعُ - فربه شدن شتر پس از لاغری
و حدیث کردن و باز گردانیدن و در لغتی قلیل
وارجع الرجل اذا اہوی بیده الی خلفه لیتناول
الاِرصاعُ - ناپیدا کردن سنان در مطعون -
الاِرضاعُ - شیر دادن -

أَشْرَعْتُهُ الرِّضَا - از اجلتها لہ مزرعۃ -

اَلْاِسْرَاعُ - دویدن خرگوش و دل بکاری نهادن و یعدی بعلی عند الخلیل و عند الکسائی بالی ہذا متعدیہ والفراء اخذ بالقولین -

اَلْاِسْبَاعُ - فروگذاشتن و ہفت شدن و ہفتم باب آمدن شتر و فرزند فرا ایہ دادن و ہفت ماہہ زادن و اسبع الرعیان اذا وقع السبع فی ماشیتہم و اسبعتہ اطعمتہ السبع -

اَلْاِسْرَاعُ - شتابانیدن یقال اسرع فی السیر وہو فی الاصل متعد و ضد او ند ستور زود رو شدن -

اَلْاِسْمَاعُ - شنوانیدن و دشنام دادن و گوشزد کردن -

اَلْاِشْبَاعُ - سیر کردن -

اَلْاِشْرَاعُ - در فرا شارع کردن و نیزہ برکسی راست کردن -

اَلْاِشْسَاعُ - دور کردن و نعلین را شسع کردن

اَلْاِشْكَاعُ - الاغضاب یقال اللہ الاشجار

اَلْاِشْمَاعُ - روشن کردن چراغ -

أَصْقَعَتِ الْأَرْضُ - بمعنی صقعت -

اَلْاِضْبَاعُ - بکشتن آمدن شتران -

اَلْاِضْجَاعُ - کسی را بپہلو بزمین نہادن -

اَلْاِضْرَاعُ - فروتن گردانیدن و نزد مال لبن الشاۃ و قبیل النتاج -

اَلْاِضْلَاعُ - بچسپانیدن -

اَلْاِطْلَاعُ - دید ور شدن و دیدہ ور گردانیدن و شگوفہ برآوردن و قی کردن و قرئی قال ہل انتم مطلعون و مثناہ مستقبلون -

اَلْاِطْمَاعُ - بطمع بیفگندن -

اَلْاِفْرَاعُ - نشیب فرو شدن و بالا بر شدن و ہذا عن الفارابی بکسی فرو آمدن و فرع گشتن و ہوا ول ولد نتجہ الناقۃ کانوا یذبحونہ لالہتہم یتبرکون بہ و یقال افرعوا افرعت بلی ابتدات

اَلْاِفْزَاعُ - بترسانیدن و بیم کسی ببردن

اَلْاِفْظَاعُ - سخت و شنیع شدن کار و فظیع یافتن آن و افظع الرجل ای نزل بہ امر عظیم وہو بمعنی وہو الکف -

اَلْاِقْذَاعُ - فحش گفتن -

اَلْاِقْرَاعُ - گشن فرا دادن و منہ الحدیث کان یقرع غنمہ ای ینزی التیس علیہا و قرعہ افگندن و ہمین مال واکسی دادن باحق کردن واقرعہ کففتہ -

اَلْاِقْشَاعُ - وا شدن میغ و پراگندہ شدن قوم

اَلْاِقْطَاعُ - اقطاع دادن و باران و حجۃ و غائبہ مرغ منقطع شدن و ستوری دادن و بریدن و اقطع البعیر اذا احضر و کذلک اقطع الرجل ذا لم یرد النساء و لم ینتشر ذکرہ -

الاقلاع - باز ایستادن -
الاقماع - الاذلال والقهر -
الاقناع - خرسنده کردن و سر برداشتن
ومنہ مقنعی رؤسہم و گردن بازیدن شتر سوی
حوض تا آب خورد و اقنع یدیہ فی الصلوٰۃ اذا
رفعہما فی القنوت مستقبلاً ببطونہما وجہہ لیدعو
واقنعت الاناء اذا امکنتہ لتصب مافیہ او استقبلت
بہ جریۃ الماء لیمتلی واقنعت الابل والغنم
اذا املتہا للمرتع واقنع الرجل اذا ضرب
بالاناء جبہتہ -
اکرع القوم - اذا اصاب الکرع وہو ماء السماء
فادروہ والبہم -
الاکناع - فروتن شدن -
الالماع - ربودن و بیدی بابار و بالفعد نیز
سپید گندم گون شدن والمع الفرس والاتان والظبی
واللبوۃ اذا اشرق للحمل واسودت حلمتہا - فقط
الامتاع - برخورداری دادن و برخورداری کر
و بے نیاز شدن و بیدی با من -
الامراع - بسیار گیاہ شدن وادی و بسیار
گیاہ یافتن آنرا و روغن بسیار بر سر کردن -
الامصاع - ہرا و دو شتران بی شیر شدن
انزع القوم - اذا انزعت ابلہم الی اوطانہا -
الانشاع - النشوع -

انصع الرجل - ای اظہر ما فی نفسہ وقصد
للقتال وانصع اقشعر -
الانقاع - در آب خشتن و شتر کشتن از بہر
مہمانی سفر و سیراب کردن -
الاہجاع - بخوابانیدن -
الاہراع - بشتافتن والماضی اہرع قولہ
تعالی یہرعون الیہ ای یستحثون الیہ کانہ
یحث بعضہم بعضاً واہرع الرجل اذا ارعد من
غضب او حمی او فزع -
الاہطاع - بشتافتن و نگریستن واہطع
اذا مد عنقہ وصوب راسہ -
الابلاغ - رسانیدن -
الاتباغ - فرا گذاشتن شتر تا ہر وقت
کہ خواہد آب خورد -
الاسماغ - ... فیہ الاستصغار علیہ
الاسباغ - تمام کردن و رجل مسبغ علیہ درع
سابغۃ -
الافراغ - ... الجواب
الافناغ - ... زدن -
الامراغ - فرو دویدن آب دہن و بیہودہ
گفتن ولغۃ فی الامراغ -
الانشاغ - ... تولیدن و رستن درخت پس
از برش -

الاِهباغ - بخوابانیدن -
الاِتحافُ - تحفه دادن -
اَتْرَفَه - ای نعمه واترفت النعمة ای اطغته
الاِتلافُ - هلاک کردن وهلاک یافتن -
الاِجحافُ - ببردن ویعدی بالباء وکار بر کسے تنگ فراگرفتن واجحف به اے ضربه واجحف اے جار بالجحف -
الاِحرافُ - شتر را نزار کردن احرف الرجل ای نمی ماله وصلح
الاِحشافُ - بدترین بار آوردن خرما واحشفت النخلة ای صار تمرها حشفا -
الاِحصافُ - نیک دویدن واستوار کردن ونیک تافتن رسن -
الاِحلافُ - سوگند دادن -
الاِخرافُ - در خریف شدن ودر خریف زادن گوسپند وجز آن -
الاِخسافُ - خسیف یافتن چاه را وفی الحدیث اخسفت ام اوشلت ای انبطت ماءً غزیرا ام قلیلا قلیلا
الاِخصافُ - التخصیف -
اِخطافُ الحشا - انطواؤه وهی لریسته فاخطفا اے اخطاها -
الاِخلافُ - وعده خلاف کردن وخلاف یافتن آن وبدل بازدادن مال وفرزند وازچیزیکه ازان عوض خواهند وآب کشیدن وبوی دهن بگردیدن ودست بشمشیر زدن از بهر کشیدن وفی الحدیث اخلفت السیف یوم بدر قال شمر اخلفت یده اذا اراد سیفه فاخلفت یده الی الکنانة وفی حدیث آخر فاخلفنی ای ردفنی الی خلفه واخلفت النبات ای اخرج الخلفة واخلفت النجوم اذا امحلت فلم یکن فیها مطر -
الاِدنافُ - نزدیک گشتن آفتاب بفرو شدن وادنفه المرض ای اثقله وادنف بنفسه یتعدی ولا یتعدی والباب یدل علی مشارفة ذهاب الشئ
الاِرجافُ - خبرهای دروغ گفتن والترکیب یدل علی الاضطراب -
الاِرخافُ - الامراخ -
الاِردافُ - ازپی فراشدن وازپی کسے در نشستن ودر نشاندن واردفت النجوم اذا تولت
الاِرسافُ - بابند راندن شتر -
الاِرعافُ - شتابانیدن وپر کردن مشک وخون ازبینی بیاوردن -
الاِرنافُ - گوش فروگذاشتن اشتر از ماندگی وهو فی الحدیث -
الاِرهافُ - تنگ کردن تیغ -
الاِزحافُ - ماندن در رفتن -
الاِزیافُ - بشتافتن در رفتن وبرشتافتن شتن

الاشغاف ـ برجای بگشتن۔
الاشلاف ـ نزدیک گردانیدن و جمع کردن
وفسرها قوله تعالی وازلفنا ثم الآخرین ان
الحمل علی المعنی الاول احسن ازهفت احدیثاً
ای اتیته بالکذب ازهقته الدابة صرعته۔
الاسجاف ـ پرده فروگذاشتن و تاریک شدن شب
الاسداف ـ تاریک شدن شب و قناع
فروگذاشتن زن والبا یدل علی ارسال الشی
غطاءً و فی لغة هوازن اسدف الفجر
اضاء و اسدفوا ای اسرجوا من السراج
ولیس یبتنی علی القیاس۔
الاسراف ـ گزاف کاری کردن۔
الاسعاف ـ روا کردن حاجت و یعدی
الی المفعول الثانی بالباء و نزدیک شدن سر
الاسلاف ـ پیش فرستادن و سلم دادن
الاسناف ـ درپیش شدن اسپ و تنگ کردن
بربند شتر و فی الصحاح سنفه بکسر
النون فهو اسناف الخیل بالفتح من اسناف
الناقة و ربما قالوا استفد امرهم ای احکموه
و هو استعارة من هذا۔
الاشراف ـ مطلع شدن و بلندی بعلی و از
بالا بزیر نگریستن و بلند شدن۔
الاصحاف ـ جمع کردن صحیفهای بسیار در چیز

الاصلاف ـ عیبانیدن و دشمن گردانیدن۔
الاضعاف ـ ضعیف کردن و افزون کردن۔
والمفعول من هذا مضعوف عن ابی عمرو ابی زید
و هذا اوند ستور ضعیف شدن اضعف القوم ای
ضعفت امهم من قوله تعالی فاولئک هم المضعفون
و هو یقتضی ان یقال اضعف القوم۔
الاطراف ـ طرفه دادن و علم کردن بر کناره
جامه و بسیار سپید گنده شدن زمین۔
الاظراف ـ ظریف زادن۔
الاقلاف ـ الاتی مثل قلفه
الاعجاف ـ لاغر کردن۔
الاعراف ـ دراز شدن فش اسپ۔
الاعصاف ـ هلاک شدن و باد سخت
جستن و بلغت بنی اسد و نیک شتافتن اسپ
و شتر و بابرگ شدن کشت۔
الاعلاف ـ بار بیاوردن طلح۔
الاغداف ـ قناع برروی گذاشتن و
صیاد دام بر صید و منها فی الحدیث واغدف
اللیل ارخی سدوله ای ستوره۔
الاغضاف ـ سخت تاریک شدن شب
و فی الحدیث و هی مغضفة ای قاربة۔
الاذالف ـ ولما آن شدن لف ـ وقیل المدلیة
من الشجر

الاغلاف - در غلاف کردن چیزی را غلاف ساختن
الاقراف - بدنژاد شدن اقرف له ای دنا -
الاقطاف - بوا کردن آمدن انگور و خداوند ستور خرد گام شدن
الاکناف - یاری دادن -
الالحاف - الحاح کردن -
الالطاف - نیکوئی کردن والطف الرجل البعیر اذا ادخل قضیبه فی الحیاء و کذلک اذا لم یهتد لموضع الضراب -
الانحاف - نزار کردن -
الانزاف - برسانیدن اشک و آب چاه -
الانشاف - کف شیر خواستن -
الانصاف - انصاف کسی از خویشتن بدادن و داد کردن و روز به نیمه رسیدن -
الانطاف کسی را متهم کردن -
الانقاف - استخوان کسی را دادن تا مغز از وی بیفگند و قولهم انقف وادیا ای اکثر بیضه فیه یعنی الجراد -
الانکاف - پاک گردانیدن از ننگ و عار و فی الحدیث انکف الله من کل سوء یعنی تنزیه عن الاولاد والانداد
الاهداف علی الشیء ای اشرف واهدف الیه ای لجأ واهدف لک الشیء ای انتصب -
الاهراف - غلو کردن بمدح عن الفارابی و افزون شدن مال
الاهناف - الاجهاش و قیل ضحک فیه فتور کضحک المستهزی -

الابراق - تهدید کردن و با برق شدن آسمان و رسیدن برق قوم را و دنبال بر داشتن شتر و آبستنی نمودن و بے آبستنی آراستن زن و ابرق الرجل اذا لمع بسیفه و فی الحدیث ابرقوا ای ضحوا بالبرقاء و هی الشاة التی فی خلال صوفها الابیض طاقات سود -
الابساق - بالیده گشتن شتر پیش از زه -
الابلاق - فا کشادن در -
الاحلاق - گرد چیزی در آمدن و یعدی بالباء
الاحراق - سوزانیدن و منه الحدیث شربا الماء المحرق ای المغلی بالنار -
الاحماق - احمق زادن والمرأة محمق و محمقة و احمق یافتن -
الاحناق - بخشم آوردن و باریک کوهان و باریک میان شدن -
الاخراق - مدهوش گشتن -
الاخفاق تهی دست ماندن غازی از غنیمت و صیاد از صید و خداوند حاجت از مراد و با زدن مرغ تا بپرد و در روی در نشیب نهادن ستاره و اخفق الرجل بثوبه اسے لمع -
الاخلاق - کهنه شدن جامه و کهنه کردن کهنه پوشانیدن و نسو کردن -

الاِدْهَاقُ۔ دور کردن۔
الاِدْمَاقُ۔ الادخال بغیر اذن۔
الاِدْهَاقُ۔ پر کردن و تیک ریختن۔
الاِذْرَاقُ۔ با وسست شدن زمین و بمعنی الذرق۔
الاِذْلَاقُ۔ جنبانیدن و منہ ذلقت الضب ای صببت فی حجرہ الماء لیخرج و فی الحدیث اذ لقتہا السموم ای اذابہا و تحققہ اصابتہا السموم بذ لقہا ای یجدہا و ذلق کل شئ حدہ۔
الاِرْشَاقُ۔ تیز نگریستن و منہ ارشقت الظبیۃ ای مدت عنقہا لتنظر۔
الاِرْفَاقُ۔ نفع کردن و چربے کردن وبہا ستعدیان۔
الاِرْنَاقُ۔ تیرہ کردن آب۔
الاِرْهَاقُ۔ در رسانیدن و منہ غشینا ان یرہقہا و تاخیر کردن نماز تا نزدیک گردد بنماز دیگر و دشواری داشتن۔
الاِزْعَاقُ۔ بترسانیدن و النعت مزعوق عن الاصمعی۔
الاِزْلَاقُ۔ بخیزانیدن و ستردن موے و بچہ بیفگندن شتر۔
الاِزْهَاقُ۔ نیست کردن و تیر از زبر نشانہ بیرون در بر کردن انام۔
الاِسْحَاقُ۔ دور کردن و کہنہ شدن جامہ و نرم شدن سپل شتر و پستان بشکم با دوسیدن از بے شیری۔
الاِشْفَاقُ۔ ور فرا کردن۔
الاِشْرَاقُ۔ روشن ودر روشنی روز شدن
الاِشْفَاقُ۔ ترسیدن و یعدی بمن و حکی ابن درید و ابن فارس شفقت و اشفقت بمعنی و انکرہ اہل اللغۃ و مہربانی نمودن و یعدی بعلی و اصلہما واحد
الاِشْنَاقُ۔ سر مشک بستن و اشنق بعیرہ لغۃ فی شنقہ و اشنق البعیر بنفسہ اذا رفع راسہ یعدی ولا یتعدی۔
الاِصْدَاقُ۔ کابین نام بردن۔
الاِصْعَاقُ۔ بمیرانیدن و بیہوش کردن و اصعقہم لسماء ای القت علیہم الصاعقۃ
الاِصْفَاقُ۔ اتفاق کردن و منہ الحدیث فاصفقت و یروی فانصفقت لہ ای اجتمعت و در روزے یکبارہ گوسپند دوشیدن و در فا کردن و اصفقت یدہ بکذا ای صافقتہ دوا فقتہ
الاِصْلَاقُ۔ بانگ کردن۔
الاِطْبَاقُ۔ اتفاق کردن و یعدی بعلی و طبق بر افگندن۔
الاِطْرَاقُ۔ بعاریت دادن فحل گشن را۔

وخاموش بودن وچشم در افگندن و از پے
یکدیگر فرا شدن شتر و اطرقت الجبان بالجلد
والعصب ای البست وهو فی الحدیث۔
اَلْاِطْلَاقُ۔ رہا کردن از بند و روان کردن
کسی را چیزی و دوشیدہ راہ کردن بیان اختصر
وآسپ اطلق القوم اذا اطلقت ابلہم واطلق
یدہ بالخیر اے بسطہا و التراکیب یدل علے
التخلیۃ والارسال۔
اَلْاِعْتَاقُ۔ آزاد کردن و بشتابا خستن
واعتقت المال اے اصلحتہ فصلح۔
اَلْاِعْذَاقُ۔ پدید آمدن بار از خرما۔
اَلْاِعْرَاقُ۔ نژادی شدن و یستعمل فی اللوم
والکرم جمیعًا والاضحی اعرق و نژادی
کردن و بعدی ۔۔۔ و بعراق شدن و بیخ آوردن
و شراب بآب اندک آمیختن۔
اَلْاِعْلَاقُ۔ چیزے را علاقہ کردن و از روے
فرو گذاشتن و کام کودک برگرفتن یقال
اعلقت ۔۔۔ فی الحدیث والشباب
الاظفار فی الشی و یقال للرجل اعلقت
واغلقت ای جست لعلق علق ۔۔۔
و یقال للصاید اعلقت فادرک ای علق
الصید فی حبالتک۔
اَلْاِعْمَاقُ۔ ژرف کردن۔

اَلْاِعْنَاقُ۔ فراخ رفتن و قلادہ در گردن
سگ کردن۔
اَلْاِغْرَاقُ۔ غرقہ کردن و کمان پر در کشیدن
اَلْاِغْسَاقُ۔ نماز شام نیک تا تاخیر کردن۔
اَلْاِغْلَاقُ۔ در بستن ومنہ الحدیث لتغلقہ
ای لتوجبہ وفی حدیث آخر لا طلاق فی
اغلاق معناہ الاکراہ وقیل الغلق التطلقات
فی دفعۃ واحدۃ حتی لا یبقی منہا شی ولکن
یطلق طلاق السنۃ وفی حدیث آخر اغلق
ظہرہ و اغلق البعیر صاحبہ اذا اثقل علیہ حتی
یدبر شبہ الذنوب التی اثقلت ظہرہ بذلک
اَلْاِفْتَاقُ۔ افتق القوم اذا انفتق عنہم الغیم وافتق
قرن الشمس اذا اصاب فتقا فی السحاب
فبدا منہ ومنہ الحدیث حتی افتق من الصدمتین ای
خرج من مضیق الوادی الی المتسع وقیل فتقنا
اذا صادفنا فتقا وہو الموضع الذی لم یمطر
وقد مطر ما حولہ۔
اَلْاِفْ۔۔۔ ۔۔۔ شدن۔
اَلْاِفْلَاقُ۔ کار عجیب و شگفت آوردن افلق الشاعر
اَلْاِفْہَاقُ۔ پر کردن۔
اَلْاِقْلَاقُ۔ بے آرام کردن۔
اَلْاِنْتَاقُ۔ تر کردن اشتقاقہ من النتق۔
اَلْاِلْحَاقُ۔ در رسیدن و در رسانیدن۔

وفی دعاء القنوت ان عذابک بالکفار ملحق
ای لاحق و بالفتح صواب —
الالحاق - والالساق - والالصاق
چیزی با دو سیدن —
الامحاق - برکت بیردن ولغة ردیة فی المحق -
و برکت لبشدن عن الفارابی والامحاق
ان یهلک الشئ کمحاق الهلال -
الامراق - شوربای بسیار کردن وامرق
الجلد ای حان لان ینتف —
الاملاق - بینوا کردن عن شمر و هو الفصیح
و درویش شدن وفی الحدیث املق من مالک
قال اللیث الاملاق کثرة الانفاق المال انفق
اذا اضر واخفیا —
الانزاق - بر جهانیدن -
الانشاق - دارو در بینی کسی کردن -
الانطاق - بسخن آوردن -
الانفاق - نفقه کردن و روان شدن
بازار و درویش شدن -
الاهزاق - بسیار خندیدن -
الابراک - فرو خوابانیدن شتر و هو لغة قلیلة
والاکثر انخته فاستناخ -
الاحناک - استوار خرد گردانیدن -
الادراک - دریافتن و منه قولهم حساس
درّاک لغة او ازدواج و فعال من افعل یفعل
نادر و فا رسیدن میوه و کودک و دیدن و ربما
قالوا ادرک الدقیق بمعنی فنی —
الارناک - بو یانیدن شتر —
الارماک - ایستانیدن —
الارخاک - الارحاف —
الاسلاک - السلک —
الاشراک - انباز آوردن با خدای تعالی
و یعدی الی المفعول الثانی بالباء و انباز کردن
کسی را در چیزی و شراک کردن نعلین را —
الاضحاک - خندانیدن —
الافراک - فرا ماکیدن آمدن گندم —
الامساک - چنگ در زدن و یتعدی بالباء
و واایستادن و نگاه داشتن وفی الحدیث لا یمسکن
الناس علی بشئ یعنی ما خص به النبی علیه السلام
دون الامة من الاشیاء احلها له و حظرها علی غیره
من عدد النساء و الموهوبة و فرض علیه اشیاء
خففها عن غیره —
الاملاک - زن دادن و نیک سرشتن آرد
و پادشاه کردن —
الاهلاک و المهلک - هلاک کردن —
الاجمال - پسند کردن —
الابخال - بخیلی کردن و بخیل یافتن —

الابدال - بدل کردن
الابسال - خذلان گذاشتن و گرو کردن و حرام کردن
الابطال - باطل کردن وابطل الرجل اذا جاء بالکذب فادعی باطلا ومنه المبطل نقیض المحق -
الابقال - باگیاه شدن زمین وابقل الرمث وذلک اذا ادبی وظهرت خضرة ورقه والنعت منها باقل وقد جاء مبقل فی الشعر وهو اعاشنی بعدک واد مبقل -
الابهال - بی پستان بند بگذاشتن اشتر را وکسی را بخواست او بگذاشتن -
الاتبال - تباه کردن و دوستی دل را نیست کردن روزگار چیزی را -
الاتفال - ناخوش بوی کردن -
اتفل القوم علینا اذا اقاموا -
الاثقال - گران کردن و گرانبار شدن آبستن
الاثکال - بی فرزند گردیدن مادر -
اثکلت الشیء - ای القیته -
الاجبال - به کوه رسیدن در کندن واجبل القوم ای صاروا الی الجبل -
الاجدال - شاد کردن .
الاجزال - تمام کردن عطا -
الاجفال - کسی را بجفل کردن و گشتن آمدن باد که سنگ و ریگ را از بیابان فرو گرفتن

الاجفال - دویدن شترمرغ و باد بردن خاک را واجفلت الریح ای اسرعت واجفل القوم ای هربوا مسرعین -
الاجمال - جمله کردن -
الاحثال - خورش بد کردن کودک را -
احجلت البعیر - اذا اطلقت قیده من یده الیسری وشددته فی الیمنی -
الاحشال - باغوره شدن خرمای تر -
الاحقال - بر بیاوردن کشت -
الاحمال - یاری دادن و بر بار نهادن واحملت الناقة فهی محمل اذا انزل لبنها من غیر حبل وکذلک المرأة -
الاخبال - اشتر فرا کسی دادن تا بشم و پشم برگیرد و اسپ تا غزو کند -
الاخجال - تشویر دادن و بسیار نبات شدن
الاخصال - تر کردن -
الاخطال - فحش گفتن -
الاخمال - بی نام کردن -
الادخال والمدخل - در آوردن -
الادغال - بسیار درخت شدن زمین والادغال فی الامر ادخال ما یخالفه ویفسده -
الاذبال - باخر یا بی بر شدن درخت -
الاذهال - بی خبر شدن -

الاذهال - مشغول کردن -

الاذجال - پیاده کردن و فروگذاشتن اشتر بچه را با مادر -

الارهال - فربه شدن شتر پس از نزاری و راحله دادن و هی الناقة التی تصلح لان ترحل وخداوند راحله بسیار شدن -

الارذال - فرومایه کردن -

الارسال - فرستادن و ارسل القوم اذا کان لهم رسل من مواشیهم و هو اللبن -

الارعال - نیزه سخت زدن و زود زدن -

الارغال - شیر دادن و باسر مو شدن زمین

الارفال - الرفل -

الارقال - بوئیدن شتر -

الارمال - حصیر بافتن و بیوه شدن زن و بی زاد ماندن قوم -

الاسعال - با نشاط آوردن -

الاسغال - شیر دادن مانند آشامیدن شتر بول را و طعنه خون را چلیپه دادن مرغ بچه را بمنقار -

الاسبال - فروگذاشتن ازار و مانند آن و باریدن اشک و باران و خوشه گشت بیرون آمدن -

الاسجال - پر کردن حوض و اسجلت الکلام ارسلته و المسجل المبذول المباح الذی لا یمنع من احد و هو فی الحدیث -

الاسمال - کهنه شدن جامه و صلح افگندن میان قومی -

الاسهال - شکم براندن دارو و بزمین نرم رسیدن

الاشبال - مهربانی کردن و با بچه شدن شتر و اشبلت المرأة بعد بعلها صبرت علی اولادها فلم تتزوج -

الاشعال - آتش افروختن و پراگنده شدن غارت و جز آن و قطران بسیار بر شتر اندودن و پیدا برآمدن اشک و خون از جراحت چکیدن

الاشغال - لغة ردیة فی الشغل -

الاشکال - پوشیده شدن و پوشیدگی بیرون و هذا من باب السلب و الایجاب و اشکل النخل اسرطاب رطبه و ادرک -

الاشمال - در باد شمال شدن -

الاضهال - پخته شدن خرما -

الاطفال - با بچه خرد شدن -

الاعبال - بیفتادن برگ و برآمدن آن و چنان شدن برگ ارطی که بدان پوست پیرایند

الاعجال - شتابانیدن و با بچه شدن گاو

الاعضال - سخت و بسته شدن کار و اعضلنی فلان ای اعیانی امره -

الاعطال - فروگذاشتن -

الاعقال - خردمند و زیابنده سخن کردن

واعقل الـ ... ی شغل ہم۔
آلظل ئ۔ ای لجأ وقلص عند انتصاف النہار۔
اَلْاِعْمَالُ۔ برکار داشتن وکار بستن۔
اَلْاِعْزَالُ۔ بابرہ شدن آہو وگردانیدن وک
اَلْاِغْفَالُ۔ غافل کردن وغافل یافتن وبی نشان کردن
واغفلت الشی اذا ترکتہ علی ذکر منک۔
اَلْاِفْحَالُ۔ فحل دادن وسپے کردن اشتر وشمشیر
وفی الحدیث فافسلا علیہ یعنی ارذلا۔
اَلْاِفْضَالُ۔ فضل کردن وافزون آوردن
اَلْاِقْبَالُ۔ پایندانی کردن وچشم وریش
گردانیدن وقبال کردن نعلین را وروے
فراکسے کردن یقال اقبل علیہ بوجہہ وچیزے کردن
اَلْاِقْبَالُ وَالْمُقْبَلُ۔ روے فراکردن و
ہو ضد الادبار۔
اَلْاِقْتَالُ۔ فراکشتن دادن۔
اَلْاِقْحَالُ۔ خشک کردن۔
اَقْحَلَ الْکَرْمُ۔ اذا انشق نورہ وتناثر۔
اَلْاِقْفَالُ۔ قفل کردن وخشک کردن
وبازگردانیدن لشکر کہ بجای فرستادہ باشی
اَقْمَلَ الرِّمْثُ۔ اذا انفطر لیخرج ورقہ۔
اَقْہَلَ الرَّجُلُ۔ اذا تکلف مالایعنیہ
ودنس نفسہ۔
اَلْاِکْسَالُ۔ انزال نا افتادن درجماع۔

اَلْاِکْفَالُ۔ بپایندانی فرادادن قولہ تعالے
اکفلنیہا ای ضمہا الی واجعلنی کافلہا وقیل اجعلہا
کفلی ای نصیبی والکفل النصیب۔
اَلْاِکْمَالُ۔ تمام کردن۔
اَلْاِمْثَالُ۔ مثلہ کردن وامثل السلطان فلانًا
اذا قتلہ قودًا۔
اَلْاِمْجَالُ۔ آبلہ افتادن وشوخ بستن دست از کار
اَلْاِمْحَالُ۔ قحط وخشکی سال رسیدن والنعت
ماحل ومحل۔
اَلْاِمْصَالُ۔ مال تباہ کردن وکودک بیفگندن
زن در آنحال کہ مضغہ باشد وجدا شیر بد شدن
اَلْاِمْغَالُ۔ فی الغنم وغیرہا ان تنتج فی السنۃ
مرتین وامغل القوم اذا امغلت ابلہم وہو داء۔
اَلْاِمْہَالُ۔ زمان دادن۔
اَلْاِنْبَالُ۔ تیر فراکسی دادن۔
اَلْاِنْحَالُ۔ نزار کردن۔
اَلْاِنْزَالُ۔ فرو فرستادن وآب از مرد جدا شدن
والانزال والمنزل فرود آوردن۔
اَلْاِنْسَالُ۔ پشم وموی و پر بیفگندن حیوان
وبیفتادن آن وانسلت الابل اذا حان لہا
ان ینسل وبرہا۔
اَلْاِنْصَالُ۔ سنان از نیزہ وپیکان از تیر و
شمشیر از دستہ بیرون کردن۔

الانعال ۔ نعل بستن ستور را و موزہ را وان یکون البیاض فی موخر الرسغ مما یلی الحافر علی الاشعر لا یعدوہ ولا یستدیر ۔

الانقال ۔ موزہ نیکو کردن ۔

الانمال ۔ نمامی کردن ۔

الانفال ۔ شربت اول دادن وسیر کردن

وانهل لونجل ۔ اذا انهلت ابله ۔

الاهبال ۔ الاثکال اهبله اللحم اذا کثر علیه

ركب بعضه بعضا ۔

اهزل القوم ۔ اذا اصابت مواشیهم سنة فهزلت

الاهمال ۔ فرو گذاشتن ۔

الابرام ۔ سخت تافتن و النعت مبرم و برمه

و بستوه آوردن ۔

الابشام ۔ ناگوار آوردن ۔

الابلام ۔ ورم گرفتن لب شتر از شهوة

الابهام ۔ پوشیده بگذاشتن و بسته کردن

و بسیار بهمی شدن زمین والنحویون یسمون

هذا واشباهها المبهمة ۔

الاتخام ۔ ناگوار آوردن طعام و اصل التاء واو

الاتهام ۔ بتهامه شدن آوردن تهمت و

متهم داشتن ۔

الاثجام ۔ پیوسته شدن باران ۔

اثرم الله ۔ ای جعله اثرم ۔

الاجمام ۔ واپس شدن از کار ۔

الاجذام ۔ شتافتن در رفتن و فالیتادن از چیزی

الاجرام ۔ جرم کردن و اجرمته ذنبا اذا کسبته

ایاه ومنه قوله ولا یجرمنکم بضم الیاء ۔

الاجشام ۔ التجشم

الاجحام ۔ وا ایستادن ۔

الاحرام ۔ در حرم شدن و در ماه حرام شدن

و حرم گرفتن و باز داشتن چیزها از کسی و قمار

بردن و حرام کردن و احرم الرجل اذا دخل

فی حرمة لا تهتک و فی الحدیث یحرم فی الغضب

ای یحلف ۔

الاحشام ۔ بخشم آوردن ۔

الاحکام ۔ استوار کردن و حکمه اسپ کردن

احکمت الابل ۔ الاجذاع اذا ذهبت

رواضعها وطلع غیرها ۔

اخمت الفرس اللجام ۔ ای حملته فی فیه و من هذا

ادغام الحرف فی الحرف وادغم الفرس ای غشیه

الارتام ۔ من الرتیمة چیزی با انگشت کسی

بستن تا آنچه وی را گفته باشی یاد دارد ۔

الاسخام ۔ بر بیضه نشستن مرغ ماکیان و

النعت مرخم و مرخمة ۔

الاسدام ۔ پیوسته شدن تب و سیخ ۔

الاسدام ۔ از سیر وفتن ابنوم علی الخمسین زاد

الاِفحام - درماندن و کسی را شاعر یافتن
و در اول شب تار رفتن -
الافخام التفخیم -
الافدام - سپر تنگ کردن و فدام بر بستن
الافرام - پر کردن آوند بلغت هذیل -
الافصام - و ایستادن باران و تب -
الافغام - پر کردن خنور را و منه الحدیث
افغمت ای ملأت و روی بالعین قبل الصواب
افعمت یقال فغمتنی الرائحة اذا سدت خیاشیمک
وملأته طیبًا و قال الازهری الروایة بالعین -
الافهام - دریابانیدن -
الاقحام - در آوردن چیزی در چیزی
بعنف و منه الحدیث اقحم یا ابن سیف الله
واقحم اهل البادیة اذا اجدبوا فدخلوا بلاد الریف
و منه الحدیث اقحمت السنة نابغة بنی جعدة -
الاقدام - در پیش کردن و در پیش شدن
و پیشی کردن بر کاری و دلیری کردن -
الاقرام - پروردن شتر برای گشنی را -
الاقسام و المقسم - سوگند خوردن -
الاقضام - جو دادن ستور را -
الاقعام - کشتن مار و دد کسی را و الماضی
من هذا الفعل -
الاقهام - باز شدن میغ و آرزو ناکردن طعام

الاکثام - پر کردن مشک -
الاکرام و التکرم - گرامی کردن و اکرم الرجل
اتی باولاد کرام -
الاکهام - کند شدن بصر -
الالجام - لگام بر کردن -
الالحام - پود بر بافتن و خداوند گوشت
بسیار شدن و با وانه شدن کشت و الحمک
عرض فلان اذا امکنته منه لیشتمه و الحمه سیفی
والحمت الحرب فالتحمت و رجل ملحم اے مطعم
الصید مرزوق منه و الملحم الملصق بالقوم و المقتو
ل و یقال المدرک فی الحدیث حتی الحم القتال
یقال الحم الرجل و استلحم اذا انشب فی الحرب
فلم یجد مخلصًا و فی حدیث آخر و الحم عند الثالثة
ای وقف عندها فلم یرده علیها و الترکیب
یدل علی تداخل کاللحم الذی هو متداخل بعضه فی بعض
الالدام - دائم شدن تپ الدم به او لدم به -
الالزام - لازم کردن -
الالقام - فرو برانیدن القم اصبعه مرارة
وفمه حجرًا
الالهام - در دل افگندن -
الانجام - باز ایستادن باران و سرما
و باز شدن میغ -
الانذام - پشیمان گردانیدن کسے را

اَلْاِبْحَاثُ۔ دریاوانیدن چیزے۔
اَبْحَثْتُ الرَّجُلَ اذا اهديت له شيئًا عند قدومه من سفره۔
اَلْاِمْعَاثُ رفتن آب ودوانیدن آن وحق کسی ببردن وامعث الفرس اذا تباعد فی عدوه
اَلْاِمْكَانُ دست دادن ویعدی الی المفعول الثانی بمن وممکن گشتن قال الازهری اذا منی الامر یکننی فهو ممکن ولا یقال انا امکنه بمعنی استطیع ویقال لا یمکنک الصعود الی الجبل قال الکسائی امکنت الضبة جمعت بیضها فی بطنها فهی مکنون وقال ابو زید فهی ممکن وکذلک الجرادة۔
اَلْاِمْهَانُ ضعیف گردانیدن۔
اَلْاِنْتَانُ گنده شدن هر چیزے۔
اَلْاِرْفَاهُ آب آوردن اشتر هرگاه که خواهد وکثرة التدهن والترجل کل یوم وقد نهی عنه
اَلْاِشْبَاهُ۔ باچیزی مانیدن۔
اَلْاِسْتَاهُ کلان سرین شدن وفی الحدیث ستها جعل الست الضخم الالیتین کانه یقال سته فهو مسته۔
اَلْاِعْضَاهُ چریدن شتر واعضهت اے جئت بالبهتان۔
اَفْرَهَتِ النَّاقَةُ فهی مفرهة ومفره اذا کانت تنتج الفره۔

اَلْاِفْقَاهُ دریاوانیدن۔
اَفْكَهَتِ النَّاقَةُ اذا احدث فی لبنها خثورة عند اکل الربیع قبل ان تضع فهی مفکه۔
اَلْاِكْرَاهُ بستم برکارے داشتن۔
اَلْاِنْبَاهُ بیدار کردن وفراموش کردن
اَلْاِنْفَاهُ ماندہ گردانیدن۔
اَلْاِنْقَاهُ از بیماری بهشدن وانقه لی سمعک ای ارعنیه۔

من المضاعف

اَلْاِحْبَابُ۔ دوست داشتن والمفعول محبوب وقد جاء محب شاذ والمراة محبة ومحب ایضا وفرو خفتن اشتر واز اندشدن گشت والاحباب فی الابل کالحران فی الخیل۔
اَلْاِخْبَابُ۔ بویانیدن۔
اَلْاِذْبَابُ۔ نرم ماندن۔
اَلْاِرْبَابُ۔ مقیم شدن ودائم شدن میغ والارباب الدنو من الشئ وارببت الناقة اذا لزمت الفحل واحبته۔
اَلْاِشْبَابُ۔ نزدیک آمدن قناب بفرو شدن
اَلْاِشْبَابُ بر بالانیدن وبرنگیز انیدن وخداوند فرزندان جوان گشتن وبلند برآمدن
اَلْاِضْبَابُ۔ نمناک شدن وکینه در دل گرفتن وبسیار سوسمار شدن جاے وفرو دوانیدن

خون وسخن گفتن قوم بیکبار وخاموش شدن
الاغباب - گاه گاه آمدن وآنکه یک روز
تب آید ویکبار روز نیاید -
الاکباب - برروی افتیدن واقبال
کردن برکارے وفی الحدیث فاکبوا رواحلهم
علی الطریق هٰکذا الروایة والصواب کبّوا -
ای الزموها الطریق -
الالباب - مقیم شدن وباخبر شدن کشت
وبرپند بستن ستور واللغة من هٰذا الباب
عن ابن السکیت وغیره وقال ابن کیسان هو
غلط وقیاسه لبّب -
الاهباب - بیدار کردن -
الابتات - بریدن کار وحکم -
الاختات - شرم داشتن واخت الله
حظّه لغة فی اخس وهو من البدل -
الارتات - گرفته سخن گردانیدن -
الاشتات - پراگنده کردن اتاتا بجیش
لبیث ای مایحصی عدده -
الابثاث - راز خویش با دیگرے آشکارا کردن -
الارثاث - کهنه شدن جامه -
الاغثاث - تباه شدن سخن وگوشت
نزار خریدن ونزار شدن وهدر شدن وسخن
بد گفتن وفی الحدیث ولا تغث طعامنا

ای المفسدة -
الالثاث - مقیم شدن ودائم شدن باران -
الاحجاج - بحج فرستادن -
الازجاج - زج کردن نیزه -
الاضجاج - بانگ کردن وبانگ آوردن -
اعجّت الریح - سخت شدن واثارت الغبار
الافجاج - شتافتن وشگفته شدن خرامی
الالجاج - درجهان شدن ولج الفرس -
اذا بدا بالجری قبل ان یضطرم -
الانجاج - گران آوازگشتن از بانگ کردن
الاصحاح - آبستن شدن زن واصل الطباع
الاشحاح - خراو وچهار پای درست
گشتن وهو فی الحدیث -
الالحاح - الحاح کردن درخواستن ودائم شدن
ولح الجمل اذا حرن کحلاة الناقة -
الامحاح - کهنه شدن جامه -
الاخاخ - ترش شدن خمیر -
الاضخاخ - فربه شدن وهو فی الحدیث واصح
العظم جری فیه المخ
الابداد - پراگنده کردن دست وچشم
سوی چیزی بازیدن -
الاجداد - کوشش کردن وقولهم اجد بها امرا
ای اجد امره بها نصب لا علی التمیز کقولک

قررت به عینًا ای قرت عینی به و نو کردن بهر چیز
آمدن باخبر باد و بهامون شدن زمین و مون
رسیدن و خداوند سخت گردانیدن۔
الاِجهَادُ تیز نگریستن و تیز کردن و سوگ داشتن زن
الاِحشَادُ پر شدن پستان از شیر پیش از
زادن اردت الشاة اذا اضرعت۔
الاِسدَادُ صواب گفتن۔
الاِشدَادُ خداوند ستور سخت شدن۔
الاِصدَادُ بگردانیدن و زرد آب رفتن من الصدید
الاِصدَادُ خشم گرفتن۔
الاِعدَادُ ساختن۔
الاِغدَادُ پدید آمدن و ثربه در اشتر
و خشم گرفتن۔
الاِلدَادُ کسی را بیکسوی دهن فروگذاشتن
الاِمدَادُ مدد کردن و یعدی الی المفعول الثانی
بالبا و مدادو و دوات کردن و بهودر شدن
وامدت الابل و هوان تسقی لها علی الماء شیئًا
من الدقیق و نحوه فسقیتها و الاسم المدید و
امدت الرجل اذا اعطیته مدة بقلم۔
الاِزدَادُ اندکها بریدن۔
الاِشدَادُ تنها کردن۔
الاِغدَادُ زود رفتن۔
الاِفدَادُ یگانه زادن گوسپند لقال۔

شاة مفذ و لایقال ناقة مفذ لانها لاتلد الا واحدا
الاِبزَاءُ غلبه کردن و یعدی بالباء و سوگند راست
کردن و فراپذیرفتن حج و در بیابان نشستن
الاِقواءُ بیفگندن و آتره القضاء ای العهد
الاِجزَاءُ زبان شتر بچه بشگافتن تا شیر نتواند
خوردن و نیزه در مطعون بگذاشتن و اجررته
رسنه اذا ترکته یصنع ما شاء و اجررته الدین اخرته
والترکیب یدل علی مد الشئ و سحبه۔
الاِحزَارُ تشنه گشتن اشتر و بهم گرم
شدن روز۔
الاِخرَارُ بیفگندن۔
الاِدرَارُ پیوسته گردانیدن عطا و بسیار
آوردن باد باران را از ابر و سبب قوله عن عرق
عرق یدره الغضب و قیل معناه یحرکه
و فرو هشتن شیر۔
الاِسرَارُ پنهان کردن بهر احسن۔
الاِسرَارُ آشکارا کردن و پنهان کردن
والوجهان جمیعا المفسران فی قوله تعالی و اسروا
الندامة و کذلک فی قول امرئ القیس لو یسرون
مقتلی والاصمعی یرویه بالشین و تفسیر الآثار
و اسر الیه حدیثا ای افضی و اسررت الیه المودة بالمودة
الاِشرَارُ نسبت کردن باشر و بعضهم
نیکو و آشکارا کردن۔

الاصآاش - بچیزی بالیستادن و کوشش
راست کردن اسپ یقال اصر الفرس باذنه
الاضاد - و گزند رسانیدن و نزدیک آمدن
وبعد یافتن بالبار و بیش از یک تن کردن و با
دوستی گشتن -
الاطلاش - بیکرانه رفتن و ناز کردن و منه
غضب مطل ای کان فیه ادلال و قیل غضب
سطر اذا کان فی غیر موضعه و فیها لا یوجب غضبا
منه ایضا الطری فانک ناعل ای اوفی قال
علیک نعلین و قیل خذی طرر الوادی ای
نواحیه فان علیک نعلین اذا ارکبی الامر الشدید
فانک قوی علیه و براغالیدن و ضرب فالحرید
ای قطعها و اندریا -
الاظرا - رفتن بسنگهای تیز -
الاعما - با سرگین گشتن چاشی پی کوهان کردن
الاغرا - بر گستن داشتن و اغرت
الابل للانتار مثل اورست -
الاقرا - اقرار کردن و قرار دادن چیزی
و سرد گردانیدن والنعت من ها است ود اقرت
الناقة ثبت حملها و اقر الله عینه ای
ازال سهرها و قیل اعطاه حتی تقر فلا تطلع
الی من هو فوقه و یقال حتی تبرد و لا تسخن فللسرور
دمعة باردة وللحزن دمعة حارة -

وفی الحدیث ثم ارفض و اقر یعنی اقر ذلک و انقاد
الامرار - گذرانیدن و سخت تلخ گردانیدن و
شدن و سخت بتافتن و ما زال فلان یمر فلانا
ای یعالجه لیصرعه و ما امر فلان و ما احلی ای ما قال
مرا ولا حلوا و فی الحدیث صوت امرار السلسلة
یقال امررت الشی اذا جررته -
الاجزاز - بدر و آمدن کشت و بیرون آمدن
پشم و خرما و خشک شدن خرما و اجز القوم
اذا اجزت نخلهم او زرعهم -
الاحتشاش - دنبال بزمین فرو بردن ملخ از
بهر بیضه -
الاعزاز - عزیز کردن و قوی کردن و تنگ
سوراخ شدن پستان اشتر و سخت آمدن چیزی
بیکی و در زمین درشت افتادن و رفتن [illegible]
و اعزت البقر عسر حملها -
الافزاز - ترسانیدن -
الاکزاز - با هم آوردن انقبض والنعت مکزوز
الانزاز - پاره آب شدن زمین -
الابساس - نواختن اشتر را نزدیک
دوشیدن و جز را با آب خواندن و البست الابل
زجرتها و قلت بس بس و هو فی الحدیث -
احششت به یقلت به و ربما قالوا
احسیت به یبدلون من السین الاخیرة یاء

وفی الحدیث لاتلطط فی الزکوة ای لاتمنعها۔
الاِشْظَاظُ۔ چوب درگوشۂ جوال کردن
والانعاظ ایضاً۔
الاِنْظَاظُ۔ لازم گرفتن ودائم شدن با ران
والالحاح ایضا وفی الخبر الظوا فی الدعا بیا
ذوالجلال والاکرام اے لازموا۔
اشعت الشمس نشرت شعاعها واشع
الزرع اخرج شعاعه ای سفاه اقع القوم اذا بطلو
الماء القعاع وهو المر الغلیظ۔
الاِنْعَاعُ۔ بدول گردانیدن۔
الاِلْعَاعُ۔ رویانیدن لعاع وهو نبت ناعم
فی اول ما یبدو۔
الاِشْفَافُ روغن درسر نا کردن واسپ
را بدویدن واشتن۔
الاِخْفَافُ۔ سبکبار گشتن ومنه الحدیث لایجوز بها
الا المخف وخداوند ستور سبک گشتن وفی
الحدیث لاتخفّفی یقال اخفّنی الشی اذا اغضبک
حتی حملک علی خفة الطیش۔
الاِشْفَافُ طعام دادن۔
الاِرْفَافُ۔ برابوسیدن واشتن ولغة
فی الزفات۔
الاِسْفَافُ۔ نزدیک گشتن چیزے
بزمین وچیزے یافتن از برگ خرما وتیز نگریستن۔

وانچه کار بای دوت فرا شدن وچیزے
نرم برجای برآگندن والماضی من هذا
اسفّ وبرپیکندن ومنه الحدیث فکانما
تسفّهم الملّ اے تسفی فی وجوههم الملّة وهے
التربة المحاة۔
الاِشْفَافُ۔ فضل نهادن۔
الاِطْفَافُ برکشدن پیمانه وفرستیفتن
وخذ ما طف لک واطف لک ای خذ ما ارتفع لک
وامکن۔
الاِعْفَافُ۔ عفیف گردانیدن۔
الاِقْفَافُ منقطع شدن بیضۂ ماکیان
عندالاصمعی ودگر کردن وجای آنرا اندر شکم عندالکسائی
الاِزْفَافُ سر در زیر بال بردن مرغ۔
الاِثْفَافُ بسیار گفتن وبسیار فرزند شدن
الاِحْقَاقُ بحق بداشتن وتحقیق دانستن
وواجب بکردن ونزدیک کسے شدن
وفربه شدن اشتر واحققت حذر الرجل
اذا فعلت ما کان یحذره۔
اَحَقَّتِ الْبَکْرَةُ۔ ای اتسع عمرها۔
الاِدْقَاقُ باریک کردن واندک دادن
الاِرْقَاقُ۔ تنگ کردن وبنده کردن و
بنده گرفتن۔
الاِعْقَافُ۔ آبستن شدن ستور ولغت

عقوق والايقال معق الافی لغة ردیه و
باوخال شدن خرما بن ورزو اعق فلان اذا
جاء بالعقوق واعقه الله ای امره۔
الاحکاک۔ بر خارش داشتن۔
اماکت السماء جاءت بالمطر الرکوء الضعیف
وارکت الارض علے مالم یسم فاعله۔
اعکت الناقة۔ اذا تبدلت لونا غیر لونها سمنا
الابلال۔ به شدن از بیماری وابل الرجل اذا
امتنع وغلب۔
الاتلال۔ فرسودن بہ نیکی کردن خرابی واتل
الرجل اذا کثرت عنده الثلة وهی الصوف۔
الاجلال۔ بزرگ داشتن وشتر که
یکشکم زاده بود دادن وبسیار دادن وفی
الحدیث اجلوا الله روی بالجیم والحاء معناه
اسلموا وقیل ایضا معناه اذا روی بالجیم
قولوا یا ذا الجلال والاکرام وفی حدیث آخر
ان لی فرسا اجلها کل یوم فرقا ای اعطیها ایاه علفا
وهم یضعون الاجلال موضع الاعطاء۔
الاحلال۔ فرود آوردن وحلال کردن و
در ماهها حلال شدن از حرم واز میثاق و
عهد بیرون آمدن ومستوجب عقوبت شدن
وشیر در پستان آمدن بے زه وفی الحدیث
احل بمن احل بک ای من ترک الاحرام واحل
بک فقاتلک فاحلل انت ایضا به فقاتله وان
کنت محرما۔
الاخلال۔ محتاج شدن یقال اخل بالرجل
ومحتاج کردن ودست بداشتن جایگاه خویش
در حرب ودر شیرین گیاه چرانیدن شتر واخلت
النخلة اذا اساءت الحمل۔
الادلال۔ ناز کردن ولیعدی بعلی واستوار شدن
بکسی ولیعدی بالباء وفلان یدل علے اقرانه فی
الحرب کالبازی یدل علی صیده۔
الاذلال۔ خوار کردن وخداوند یاران
خوار شدن۔
الاغلال۔ [illegible] ۔ بالغ رانیدن وبی گناه داشتن
واحسان کردن وچیزی از حق کسی بوی دادن
والثانی والثالث یعدیان بالی۔
الاسلال۔ کاهش گیرانیدن اهله فهو
مسلول ودزدیدن ورشوت دادن۔
الاشلال۔ اشل کردن۔
الاصلال۔ گنده شدن گوشت۔
الاضلال۔ ضائع وهلاک وبی راه گردانیدن
وبی راه یافتن ومنه الحدیث ان النبی
علیه السلام اتی قومه فاضلهم ای وجدهم
ضلالا ومرده را دفن کردن۔
الاطلال۔ مشرف شدن بر چیزی وباطل کردن حق

الاِظلال۔ سایہ افگندن یقال اظلتنی الشجرۃ وغیرہا و سایہ دار شدن و اظلک فلان اذا دنا منک کانہ القی علیک ظلہ ثم قیل اظلک امر و شہر ای دنا منک۔

الاِعلال۔ بیمار کردن و علل خوردن شتران از سیرابی۔

الاِغلال۔ تشنہ داشتن و خیانت کردن و بخیانت منسوب کردن و فسر ما کان لنبی ان یغل بہا و غلہ دادن زمین و غلہ قوم فرا رسیدن و غلہ آوردن بنزدیک قوم و اغل فی الاہاب اذا سلخ و ترک فی الاہاب من اللحم شیئا و اغل الوادی انبت الغلان وہو نبت و اغل بصرہ اذا شدد النظر۔

الاِفلال۔ بزمین رسیدن کہ آنجا باران نرسیدہ باشد و شدن مال مرد۔

الاِقلال۔ اندک کردن چیزی و درویش شدن و اقل الجرۃ اطاق حملہا۔

الاِکلال۔ ماندہ کردن ستور و خداوند ستور ماندہ شدن و بگما ریدن و اصبحت مکلا ای ذا قرابات وہم علی کل ای عیال۔

الاِملال۔ املا کردن و ملول کردن ٹیدان بعلی والاخیر یعدی بنفسہ ایضا۔

الاِہلال۔ ماہ نو دیدن یقال اہل الہلال اذا بنی الفعل للہلال فاذا بنی للرائین قیل اہللنا الہلال وکذلک القول فی استہلال الہلال ویقال اہللنا عن لیلۃ کذا ولا یقال اہللناہ فہل کما یقال ادخلناہ فدخل وہو قیاسہ و آواز برداشتن ومنہ قولہ تعالی وما اہل بہ لغیر اللہ ای نودی علیہ بغیر اسم اللہ۔

الاِتمام۔ تمام کردن و تمام شدن ایام بار گرفتن زن۔

الاِجمام۔ برآسائیدن والماضی اجم و پر کردن پیمانہ و نزدیک آمدن۔

الاِحمام۔ تب آوردن احمہ اللہ فہو محموم و نزدیک آمدن و غمناک کردن ومنہ الحدیث فی غیر محمۃ یقال احمت الحاجۃ اذا اہمت و تب ناک شدن زمین و سیاہ گردانیدن و گرم کردن آب یقال احموا لنا من الماء و بگرمابہ شستن و احم ای قدر فہو محموم۔

الاِخمام۔ گندہ شدن گوشت۔

الاِدمام۔ نکوہیدہ یافتن و باز پسین ایستادن و کاری کردن کہ بدان بنکوہند و زنہار دادن و اندک شدن آب چاہ و اذم بہ تہاون۔

الاِشمام۔ سنگ برگشتن و خاموش شدن۔

الاِسماد۔ با سموم گشتن روز۔

الاِشماد۔ ابھا نیدن ومنہ الحدیث اشمی

الإيباب - بسيار شدن گياه زمين۔
الإيصاب - دردمند كردن واوصب القوم على الشيء اذا ثابروا عليه۔
الإيتاب - انزين بركندن وهمه را گرد كردن
الإيقاب - چيزی در كوی در آمدن وگرسنه شدن
الإيكاب - آهنگ كردن مرغ به پريدن واوكب البعير اذا لزم المواكب۔
اوهب لك الشيء اي دام ويقال للشيء اذا كان معدا عند الرجل مثل الطعام هو موهب بفتح الهاء واصبح فلان موهبا بكسر الهاء اي معدا
الإيلات - كم كردن وفي الحديث فتوا عما لكم لا تنقصوا يقال اولت اي نقص قلت الصحيح آلت لانه من آلت اذا كان كذلك فموضعه باب الهمزة۔
الإيراث - ميراث دادن۔
الإيعاث - به ريگ نرم رسيدن ومال باسراف نفقه كردن۔
الإيشاج - دوانيدن اشتر۔
الإيلاج - درآوردن۔
الإيهاج - برافروختن آتش۔
الإيتاح - اندك دادن۔
الإيجاح - بول درنيافتن مردم را وپديد آمدن آتش در راه وحضرتي اوجح اي بلغ الصفا
الإيلاخ - گردن نهادن وفربه شدن اشتر۔

الإيضاح - هويدا كردن واوضح الرجل والدابة اولاد بيض وقولهم من اين اوضحت اي من اين طلعت
الإيقاح - سخت شدن سم۔
الإيخاخ - تنك كردن خمير از بسياری آب
الإيساخ - شوخگين گردانيدن۔
الإيجاد - سست كردن وستوه كردن وبآواز چيزی كردن۔
الإيحاد - يك بچه زادن ويگانه گردانيدن
الإيراد - حاضر كردن وبآب آوردن۔
الإيساد - براغاليدن۔
الإيصاد - در بستن۔
الإيعاد - بيم كردن۔
الإيفاد - وفد فرستادن ومطلع شدن به چيزی
الإيقاد - آتش افروختن۔
الإيكاد - استوار كردن وفي الحديث قد اوكدتاه يداه اي علمتاه۔
الإيلاد - وقت زادن آمدن۔
الإيقاذ - بچوب كشتن
الإيتار - تاز وتر كردن ويكتا كردن كمان بزه كردن۔
الإيثار - نرم كردن جامه۔
الإيجار - دارو بگلو كسی فرو بردن ونيزه بسينه زدن۔

الایثام۔ استوار کردن۔
الایتام۔ اندک کردن۔
الایجام۔ گم کردن و درگم گاہ شدن وخشم آوردن وچراغ تمام فرا فرستادن وزمین باقطاع فرادادن وقد لیسمی ضمان الخراج ایغارا وہی لفظۃ مولدۃ۔
الایقار۔ گرانبار کردن خر واشتر وقد یقال او قر بعیرہ وگرانبار شدن درخت یقال نخلۃ موقر وموقرۃ وحکی موقر وہو علی غیر القیاس لان الفعل لیس للنخلۃ وانما قیل موقر بالکسر علی قیاس قولک امرأۃ حامل لان حمل الشجر مشبہ بحمل النساء ولنگانیدن ستور۔
الایکار۔ شکم پر کردن۔
الایجاز۔ کوتاہ کردن سخن۔
الایعاز۔ وراییتادہ بر نہادن وفرمان دادن برکارے۔
الایجاس۔ بیم اندر دل داشتن۔
الایداس۔ پوشیدہ شدن زمین بہ نبات۔
الایراس۔ زرد شدن برگ درخت بیرا زانکہ بجای رسیدہ باشد وانعت وارس۔
الایکاس۔ زیان کردن یقال اوکس فی تجارتہ
الایحاش۔ اندوہگین کردن ودژم یا نفتن جاے ودژم شدن آن وگرسنہ شدن۔

اوخشن القوم ای ردوا السہام فی الربابۃ مرۃ بعد اخری کانہم صاروا الی الوخاشۃ والرذالۃ
الایباص۔ روشن کردن آتش واوبصت الارض اذا لمع نبتہا فی اول ما یظہر۔
الایقاص۔ کوتاہ گردن کردن۔
الایواض۔ مثل التوریض فی الرجال۔
الایفاض۔ بشتافتن واصلہ تفرق۔
الایماض۔ نرم جستن برق وبدزدیدہ نگریستن زن۔
الایراط۔ در ورطہ افگندن۔
الایہاط۔ بیفگندن کسے چنانکہ نتواند برخواست
الایجاع۔ بدرد آوردن۔
الایداع۔ ودیعت فرادادن وفراپذیرفتن آن
الایزاع۔ فرادل دادن وبول انداختن اشتر وسخت مولع کردن۔
الایساع۔ توانگر شدن وتمام فرارسانیدن ویقال اوسع اللہ علیک ای اغناک۔
الایشاع۔ باشگوفہ شدن درخت۔
الایضاع۔ شتابانیدن وشتافتن ونمایان کردن والماضی من ہذا وضع۔
الایقاع۔ افگندن وشبیخون کردن وہذا یعدی بالباء واوقع فلان بفلان ما یسوءہ ای بجزیتہ وبغمہ۔

الإيكاغ - سخت كردن۔
الإيلاغ - سخت حريص كردن۔
الإيتاغ - هلاك كردن۔
الإيذاغ - اخراج البول دفعة دفعة يقال الطعنة توزغ بالدم۔
الإيشاغ - اندك كردن عطا۔
الإيباغ - نوعى از لون سباع وآنچه بدان ماند
الإيجاف - بدوانيدن ستور۔
الإيحاف - الوحف۔
الإيصاف - خدمت كردن آمدن غلام۔
الإيشاف - [illegible] ديدن۔
الإيقاف - وقف كردن لغة ردية [illegible] بازايستادن [illegible] كردن كار [illegible] يقال اوقفت ههنا واى شيء اوقفك ههنا اى شيء صيرك الى الوقوف۔
الإيكاف - پالان كردن وچكيدن آب [illegible] يقال [illegible] الشيء الا اخذه اى [illegible]
الإيباق - هلاك كردن۔
الإيثاق والوثاق - استوار بستن۔
الإيلاق - گستن آمدن خداوند سم
الإيراق - برگ بياوردن درخت وبسيار مال شدن وغنيمت نايافتن غازى وصيد نايافتن صياد وخائب ماندن طالب۔

الإيساق - بسيار بار شدن خرما و سقت البعير حملته ثقل۔
الإيفاق - سوفار تير در زه كمان نهادن از بهر انداختن يقال اوفق السهم لغة في افاق بالسهم۔
الإيشاك - شتافتن۔
الإيعاك - وشاك گردانيدن سگ صيد را او عكت الابل عند الحوض اذا ازدحمت وركب بعضها بعضاً۔
الإيجال - ترسانيدن۔
الإيحال - در وحل افكندن۔
الإيصال - رسانيدن تا سر حد آن۔
الإيغال - دور رفتن شتافتن در [illegible] ودخل في البلاد اذا ابعد فيها۔
الإيجاه - ناگوار گردانيدن۔
الإيذام - واجب كردن بر خويشتن وفي الحديث واوذم العطلة يقال اوذمت الدلو اذا شددت فيها الوذم۔
الإيراه - [illegible] پستان شتر۔
الإيشاه - پديد آمدن نبات [illegible] و نگريستن در چيزے۔
الإيشام - گوشت را جاى ساختن كه بدى نهند ويعدى باللام ونسخه في الديوان

ومن الیائی

الایداءُ - دستی کردن بنزدیک کسے -

ومن الاجوف

الاثابۃُ - پاداش دادن وبہ شدن از بیمارے

الاجابۃُ والمجابۃُ - پاسخ دادن ولعدے

بنفسہ وبعن وبصحیح ان الجابۃ والطاعۃ والطاقۃ

اسماء ولیست مصادر -

الاذابۃُ - بگدازانیدن وغارت کردن -

الاسابۃُ - بہ گمانے افگندن لغتہ بذیل واراب

الرجل صار ذا ریبۃ

الاشابۃُ - سپید کردن موی ولعدے بنفسہ

وبالبارہ خداوند فرزندان جوان گشتن -

الاصابۃُ والمصابُ والمصابۃُ

رسیدن یقال اصابہ امر والاصابۃ صواب

گفتن ویافتن وخواستن ومنہ رفا حیث اصاب

ورمی فاصاب القرطاس -

الاطابۃُ - خوش کردن وخوشبوی گردانیدن

واستنجا کردن -

الاغابۃُ - غائب شدن شوہر یقال منہا

امرأۃ مغیبۃ بالہاء بخلاف المشہد

الانابۃُ - بازگردانیدن بخدای عزوجل

الاہابۃُ - خوانیدن بہیمہ ولعدی بالباء -

الاباتۃُ - شب بگذرانیدن -

الافاتۃُ - درگذرانیدن

الاقاتۃُ - قوت دادن والاقتدار علے

الشئ کالذی یعطی کل رجل قوتہ والمقیت

الحافظ للشئ والشاہد لہ -

الالاتۃُ - نقصان کردن وبازگردانیدن

الاماتۃُ - بمیرانیدن وامات فلان اذا مات لہ

ابن او بنون وامات الناقۃ اذا مات ولدہا

فہی ممیتۃ وممیت وکذلک المرأۃ -

الاثاثۃُ - چاہ پاک کردن -

الاساثۃُ - دیر کردن -

الاغاثۃُ - فریادرسانیدن ورسیدن -

الافاجۃُ - الاسراع فی العدو

الاہاجۃُ - خشک کردن نبات وخشک

نبات یافتن زمین -

الاباحۃُ - مباح کردن والباب یدل علی

سعۃ الشئ وظہورہ -

الاتاحۃُ - تقدیر کردن -

اجاحہ اللّٰہ مالہ بالجائحۃ اے

اہلکہ وہی الشدۃ التی تجتاح المال من

سنۃ او فتنۃ -

الاراحۃُ - برآسانیدن یقال من ہذا ارحت

الدابۃ وراحتہ وبرآسودن وچہارپای بارہ

بردن بشبانگاہ وگندہ شدن گوشت

وبمردن وحق کسے بوی دادن واراح القوم
دخلوا فی الریح ویقال اراحنی الصید اذا وجد
ریح الانسی۔
الاَشاحۃُ۔ دور کردن۔
الاِشاحۃُ۔ جد کردن وحذر کردن
وفسر الحدیث فاعرض واشاح بھا فان
اخذتہ من الاول فمعناہ جد وانکمش علی
الایصاء وباتقاء النار وان اخذتہ من الثانی
فمعناہ حذر النار کانہ ینظر الیھا۔
الاِفاحۃُ۔ ریختن خون وجوشانیدن دیگ
الاِلاحۃُ۔ ترسیدن وحق کسے بردن
ودرفشیدن ستارہ وہلاک۔
الاِداخۃُ۔ ذلیل وخوار کردن اولغ العرباھی اولم
الاِصاخۃُ۔ فانیوشیدن ویعدی باللام۔
الاِفاخۃُ۔ دمیدن وبیرون شدن افاخ
الانسان او الدابۃ اذا بال فخرجت منہ ریح لھا
صوت وسنہ الحدیث کل بائلۃ یفیخ۔
الاِناخۃُ۔ فرو خوابانیدن شتر۔
الاِبادۃُ۔ ہلاک کردن۔
الاِجادۃُ۔ نیک کردن ونیک گفتن و
نقد نیک فراکسی دادن وخداوند اسپ
نیک دوشیدن۔
الاِدادۃُ۔ کژسم درافتادن۔

الاِیادۃُ۔ یاری دادن بر راندن
چہارپاے۔
الاِرادۃُ۔ خواستن۔
الاِسادۃُ۔ بہتر زادن وسیاہ زادن۔
الاِشادۃُ۔ بلند کردن نام ویعدی بالباء۔
الاِعادۃُ۔ باز گردانیدن۔
الاِفادۃُ۔ فائدہ دادن وفائدہ گرفتن۔
الاِقادۃُ۔ قصاص کردن واقدتک
خیلا ای اعطیتک خیلا تقودھا۔
٨- الاِعاذۃُ۔ باز داشتن وخواستن کسے را
الاِلاذۃُ۔ مثلھا۔
د الاِبادۃُ۔ ہلاک کردن۔
٦- الاِتارۃُ۔ واگردانیدن یکبار پس از دیگر۔
الاِثارۃُ۔ برانگیختن گرد وشورانیدن زمین
ومیغ آوردن باد۔
الاِجارۃُ۔ زینہار دادن وپناہیدن ومزد دادن
خانہ وجز آن۔
الاِحارۃُ۔ جواب باز دادن وافزونی کردن آسیا۔
٧ الاِدارۃُ۔ گردانیدن وگرد گردن وادیر
بالرجل من دوار الراس۔
الاِرارۃُ۔ بگدازانیدن مغز۔
الاِزارۃُ۔ بزیارت داشتن۔
الاِشارۃُ۔ اشارت کردن بدست

ویعدمی بالی واشار علیه بالراس وانگبین رفتن
وبالی الاصمعی بهذا۔
الاصابة۔ گردانیدن وپسپانیدن آب
الامالة۔
الاطاسة۔ برانیدن وفی الحدیث فاطرت
الحلة بین نسائی ای قسمتها بینهن۔
الاعاسة۔ عاریت دادن وربانیدن آب
الاغاسة والمغاسة۔ غارت کردن۔
الاغاسة۔ شتافتن ونیک تافتن بزمین
غور شدن وباه الاصمعی وناس یقولون اغار
وانجد فاذا افردوها قالوا غار کما فی الطعام
وهرانی فاذا افردوها قالوا امرانی ونزن کردن
بر سرنیزه ای اغار من الغیرة۔
الامارة۔ جنبانیدن ودوانیدن خون۔
الانارة۔ روشن کردن ومنه الحدیث
ثم انار بها زید بن ثابت ای اوضحها ونورها
وروشن شدن وشگوفه پیدا شدن وجامه را
علم کردن ویقال هذا انرت وهنرت۔
الاجابة۔ روا داشتن وصلت دادن
وآب دادن کسی را تا قرا کشت چهار پایش وبد
واجزته سقیته وقلته واجزته انفذته واجزت
علی اسمه اذا جعلته جائزا والاجازة ایضا ان تتم
مصراع غیرک وان تکون القافیة طاء والاخری

دالا وجزاک۔
الافاسة۔ پیروز کردن۔
الاساسة۔ شیشه در افتادن وباشپش
شدن گوسپند۔
الاکاسة۔ زیرک زادن۔
الاناسة۔ جنبانیدن۔
الاحاشة۔ صید برانگیختن۔
الاطاشة۔ بچسپانیدن تیر از نشانه۔
الاعاشة۔ زنده داشتن۔
الافاصة۔ جو بر انگیختن ولیستن بالباه۔
الالاصة۔ گردانیدن کسی را برچیزے که
ازوی طلب همی کنی ومنه الحدیث وانک
تلاص علی خلعه لست تراده۔
الاحاضة۔ وسا[illegible] آمدن وافاض القوم
ای تفاضت حیاض البادیه
الاداضة۔ باقر غزار رشدن زمین وآب
آوردن وردادی وحوض گرد آمدن با ایستادن
آن وفی الحدیث فشربوا حتی اراضوا۔
ناموا علی الارض والبساط وقیل شربوا عللا
بعد نهل ما خوذ من المروضة وبها یجمع الماء۔
الاعاضة۔ عوض دادن۔
الاغاضة۔ کم کردن آب۔
الافاضة۔ بسیار کردن داشتن[illegible]

وپہ کردن آوندو آب برتن ریختن و در حدیث
خوض کردن ومنہ اذ تفیضون فیہ و بانبوہ
بازگردیدن ومنہ فاذا افضتم من عرفات و تشعرا
برآوردن شعر و افاض القداح ضربہا
الاِیَاضَۃُ بیجای رسیدن خرما۔
الاِحَاطَۃُ گرد چیزی در آمدن و بسیار بستن
و بیدیان بالبار۔
الاِشَاطَۃُ ہلاک کردن و سوزانیدن و
فراگشتن دادن یقال من ہذا اشاطہ داشاط
دمہ و بدمہ و فی الحدیث اشاط دم جزوراي
سفکہ و فی حدیث آخر القسامۃ تشیط العقل
ولا تشیط الدم ای تؤخذ بہا الدیۃ ولا یؤخذ
القصاص فی الحدیث کان یلیطا ای یلصق۔
الاِمَاطَۃُ دور کردن۔
الاِغَاظَۃُ بخشم آوردن۔
الاِبَاعَۃُ بیع عرضہ کردن۔
الاِتَاعَۃُ قی کردن۔
الاِجَاعَۃُ گرسنہ داشتن۔
الاِذَاعَۃُ آشکارا کردن و بیعدی
بالبار و بنفسہ۔
الاِرَاعَۃُ افزونی کردن طعام و بسیار
شدن اشتر بچہ۔
الاِسَاعَۃُ فرو گذاشتن چارپاے

الاِشَاعَۃُ آشکارا کردن۔
الاِشْیَاعُ۔ ایضاً۔
وَاَسَاعَکُمُ السَّلَامُ ای جعلہ صاحباً لکم و تابعا۔
الاِضَاعَۃُ ضایع کردن و بسیار ضایع شدن
ط
الاِطَاعَۃُ وَالطَّاعَۃُ فرمان بردن و الماضی
اطاع یطیع و بعض العرب یقول سطاع یسطیع
بضمہا و قد قالوا ایضا استاع یستیع والاطاعۃ
فی النخل و الشجر ادراک ثمرہا و امکان اجتنائہا
و فراخ شدن چراگاہ۔
غ
الاِرَاغَۃُ الطلب والارادۃ۔
الاِزَاغَۃُ بگردانیدن۔
الاِسَاغَۃُ بگلو فرو بردن۔
ف
الاِجَافَۃُ در فراز کردن و جراحتی کہ در
جوف شود۔
الاِخَافَۃُ ترسانیدن بخیف ملتی شدن
ق
الاِسَاقَۃُ باشمشیر شدن و ہلاک شدن
مال کسے و بخیہ تباہ۔
الاِشَافَۃُ مطلع شدن بر چیزے
و فرود آمدن برو۔
الاِصَافَۃُ در تابستان شدن و در بچہ
فرزند آمدن و بچہ زانیدن۔
الاِضَافَۃُ مہمانی کردن و مضاف کردن
و ترسیدن و بیعدی بمن و ملجا گردانیدن۔

اضفت الشیء الی الشیء ای املته۔
الاطافة۔ بکسی فرود آمدن گرد چیزی درآمد
اطاف الرجل۔ اذا صارت
ابله تعاف الماء۔
اناف علی الشیء۔ اشرف۔ انافت الدراہم
علی المائة ای زادت۔
الاہافة۔ تشنه شدن شتران مرد۔
الاذافة۔ چشانیدن۔
الاراقة۔ ریختن مائع والماضی اراق و
فیه لغة اخری۔
ہراق الماء بفتح الهاء ہراقة والشیء
مہراق بالتحریک والهاء علی ہذه اللغة بدل
من الہمزة ولغة اخری ایضا حکاہا الجوہری
اہرق الماء یہرق اہراقا علی وزن افعل یفعل
افعالا ولغة اخری اہراق یہریق اہراقة علی
وزن اسطفعل یسطفعل اسطفعلة فهو مہریق مہفعل او
مہراق مہفعل والهاء علی ہذا القول زیدت
عوضا من ذہاب الحرکة من نفس العین لا من ذہابها
اصلا لان اصل اراق اروق او اریق فکانهم
لما نقلوا الحرکة من العین فحرکوا بها الفاء لساکنة
وقلبوا العین الفا فلحق بالکلمة ثلثة انواع من
التغیر فجعلوا ہذا الهاء عوضا من الوہن الذی
لحقها وکذلک القول فی اسطاع فاعرفه

الاساقة۔ اشتر اکسی دادن تا براند و
سقت الیها الصداق لغة فی سقت۔
الاضاقة۔ تنگ دست شدن۔
الاطاقة۔ والطاقة۔ توانستن۔
الافاقة والفواق۔ واہوش آمدن
والافاقة۔ فوق تیر برزه کمان نهادن یقال
افقت السہم وبالسہم ودگر آمدن شیر در
پستان اشتر میان دو دوشیدن۔
الالاقة۔ نیکو سیاه کردن دوات و باد و سپید سیاه شد
یقال ما یلیق درہما من جوده ای ما یمسکه ولا یلصق به
الاحاکة۔ اثر کردن۔
الالاکة۔ پیام فرستادن۔
الاباله۔ بر بول کردن داشتن۔
الاجالة۔ گردانیدن۔
الاحالة۔ حوالت کردن وام دیر پشت
ستور جستن وآب از دلو ریختن بخداوند اشتران
ستاغ شدن ومحال گفتن و یکسال بجای مقام
کردن وسال بر چیزی گردیدن واحال علیه
بالسوط لیضربه ای اقبل وفی الحدیث من
احال دخل الجنة ای اسلم یقال احال الرجل
اے تحول۔
الاخالة۔ امیدوار شدن میغ بباریدن
وامید باریدن بودن دروی وفراست

الاماهة - آب بردن چاه و زه آب شدن
زمین و آب دادن آدمی را و آهن را و آب
در دوات کردن و اماه الفحل ذا القی ماءه فی رحم الانثی

ومما جاء علی الاصل

الاحواج - نیازمند کردن و گشتن -
الاهواج - سبکسار یافتن کسی و ابله یافتن -
الاثواج - بگردیدن آب و گنده شدن
گوشت و بوی بردن -
الاجواد - نیک کردن -
الاشواذ و الصرّ و ذ - معصد را روغن ایسیر
ای رفق -
الاسواد - سر زادن و سیاه زادن -
الاهواد - نیک برآمدن -
الاعواد - برهنه شدن جای از
سوار چنانکه بروی رحم توان کرد و پدید
توان کرد و پدید آمدن خلل در حصن چنانکه
بدو در توان شد و یک چشم کردن و الهمزة
ایضا و اعور لک الصید ای امکنک
و فی الحدیث لما نزل تحت الشجرة انورت
انارة الشجرة انما هی بحسن خضرتها -
الاعواز - درویش شدن و
کردن -
الاحواش - صید را گرفتن پدید را تا گیرد

الاحواص - برگ بسیار دادن خرما
الاعواص - کار بر خصم دشوار فرا گرفتن و
یعنی بالبار -
الانواص - با مرغزار شدن زمین -
الاشواک - با خار بسیار شدن -
الانواک - احمق یافتن -
الاحوال - یک چشم کردن و سالی برآمدن
بر چیزی و یکسال جای مقام کردن -
الاخوال - خداوند خال بسیار و کریم
گشتن و النعت مخول بفتح و بکسر -
الاطوال - دراز کردن -
الاعوال - گریستن با آواز و بانگ کردن
کمان و حریص شدن و فی الحدیث و اعولت
ای ولدت اولادا والاصل اعیلت ای صارت
ذات عیال ای صبیان صغار -
الاقوال - قول بکسی منسوب کردن
الاعواه - الاعاهة -

ومن الیائی

الاطیاب - چیزی پاک و حلال آوردن
والماضی اطیب و ایطب مقلوب منه -
الاهیاج - مثل الاهاجة فی المعنی الثانی
الالیاس - دیرک زدن -
الاکیفاء - ای میلتا الی الرجل -

الاِخْبَالُ - الاخالة فی السحاب بمعنی التخیل فی الناقة -
الاِخْبَالُ - الاخالة -
الاِغْبَالُ - فرزند را با آبستنی شیر دادن
الاِغْيَامُ - الاغامة و اغیم القوم اصابهم غیم
الاِخْيَانُ - هنگام بجای ایستادن -
الاِلْيَانُ - آراسته شدن -
الاِعْيَانُ - بچشمه رسیدن در کندن چاه -
الاِلْيَانُ - الالانة -

ومن الناقص

الاِخْبَاءُ - احتراز مصدق نهان کردن فرد گشت پیش از آنکه بجای رسد و اصل الکلمة الهمزة -
الاِخْبَاءُ - فرو نشاندن آتش و خبا کردن و هو من و بر او صوف و لایکون من شعر فهو علی عمودین او ثلثة و ما فوق ذلک فهو بیت ادبال و مث - اذا اشبه ما یخرج من ورق البقل و هو غیر یصلح ان یوکل -
الاِرْبَاءُ - ربا دادن و افزون شدن منها یعدی بعلی -
الاِشْبَاءُ - گرامی کردن و دلالت دور از شدن درخت و نشاندن فرزندان زیرک -

الاِضْبَاءُ - دل بردن و با کود گشتن زدن
الاِغْبَاءُ - باران اندک شدن آسمان -
الاِلْبَاءُ - آتش زنه چنان کردن که آتش بیرون نیاید از وی -
الاِنْبَاءُ - چیزی از خویشتن فراتر کردن -
الاِهْبَاءُ - گرد بر انگیختن -
الاِشْتَاءُ - فرسته و یافتن -
الاِشْتَاءُ - در زمستان شدن -
الاِفْتَاءُ - فتیا کردن -
الاِجْثَاءُ - بزانو در نشاندن -
الاِغْثَاءُ - الغثو -
الاِلْثَاءُ - مصدر الثت الشجرة و ما حولها اذا کانت یقطر منها ماء فیها -
یقال ما اجاء بک الیک الامر و اجاء ه الی ما خلقه و خلق
الادجاء - تاریک شدن شب -
الاِرْجَاءُ - وا پس افگندن و چاه را کناره کردن و نزدیک آمدن زه اشتر -
الاِزْجَاءُ - راندن -
الاِشْجَاءُ - اندوهگین کردن و در گلو گیرانیدن
الاِلْحَاءُ - برهانیدن و برابر افگندن پوست از گوشت باز کردن و حدث کردن و بر گشتن میغ و شاخ از درخت بریدن و کسی را بران داشتن و فی الحدیث الحی منه ربما است الملتقط

الاِبْرَاءُ۔ بره دربچے اشتر کردن۔
الاِثْرَاءُ۔ توانگر شدن و ترکردن باران
خاک را و اثرت الارض کثر ترابها۔
الاِجْرَاءُ و الاِجْرَی۔ راندن و الاجراء
با بچه شدن سبع۔
الاِخْرَاءُ۔ کاسته گردانیدن یا اخراه
ای باعجاه و اخره لسے اجے به۔
الاِدْرَاءُ۔ آگاه کردن۔
الاِذْرَاءُ۔ بیفگندن و اشک ریختن و دمیدن
الاِسْتِسْرَاءُ۔ خوار داشتن ویعدی بالباء۔
الاِسْرَاءُ۔ بشب رفتن و هذه لغة اهل الحجاز
یقال اسراه واسری به مثل اخذ الخطام و
بالخطام و انما قال اسری بعبده لیلا و الاسری
لایکون الا باللیل للتاکید کقولهم سرت امس
نهارا و البارحة لیلا۔
الاِشْرَاءُ۔ پر کردن۔
الاِضْرَاءُ۔ برانگیدن و خوفا کردن سگ را
الاِطْرَاءُ۔ ستودن و ستبر انگبین۔
الاِعْرَاءُ۔ برهنه کردن و عریه دادن و هی
النخلة یعریها صاحبها رجلا محتاجا یجعل له ثمرها
عامها فیعروها ای یاتیها و هی فعیلة بمعنی مفعولة
و ادخلت الهاء فیها لانها افردت فصارت
فی عداد الاسماء کالنطیحة و الاکیلة۔

و لو جیت بها مع النخلة قلت نخلة عری یقال عروته
اذا اتیته تطلب معروفه فاعرانی کما یقال طلبنی
فاطلبته و سألنی فاسألته و قیل ما عری
من جملة المزابنة فرفع عنه حکمها نهی عن التحریم
بجهة التحلیل عن الخطابی و اعراه صدیقه اذا
تباعد منه و لم ینصره و فی الحدیث کره رسول
صلی الله علیه وسلم ان یعر دمنا وکره ان
تصیر دورهم عراء ای فضاء۔
الاِغْرَاءُ۔ برانگیدن۔
الاِفْرَاءُ۔ بریدن ادیم بر وجه افساد و
شگافتن و افری الاوداج قطعها۔
الاِقْرَاءُ۔ دا ... داشتن بول پشت ستور
الاِکْرَاءُ۔ بکرایه دادن و تاخیر کردن و
افزون شدن و کاستن و الکریتا الحدیث
الیه ای اطلته۔
الاِمْرَاءُ۔ فروگذاشتن اشتر شیر را و فی
الحدیث امرالدم ای استخرجه و سیله
الاِبْرَاءُ۔ تنبیه کردن و قهر کردن ویعدی بالباء
و گوسپند بفر اشتن۔
الاِبْرَاءُ۔ بے نیاز کردن
الاِخْزَاءُ۔ دور کردن و خوار کردن و رسوا کردن
و هلاک کردن و معانی هذه الکلمة یتقرب بعضها من
بعض و منه الحدیث و الاخز و الحوار

لا تجابه بين اثنتين من تكلم۔
الاِشْناءُ۔ پناه باکسی دادن۔
الاِشْزاءُ۔ برگشتی داشتن۔
الاِحْساءُ۔ پاشامیدن۔
ق الاِنْساءُ و الاُنْسُولی۔ برپای برداشتن
الاِغْساءُ۔ الادجار۔
الاِقْساءُ۔ سخت دل کردن۔
الاِمْساءُ و الْمُمْسی نقیض الاصباح
و امسی فلان عالما ای صار۔
الاِنْساءُ۔ فراموش گردانیدن۔
ع الاِخْشاءُ۔ ترسانیدن۔
الاِرْشاءُ۔ دو رسن ساختن و شیر دادن
شتر بچه را وارشی الحنظل اذا امتدت اغصانه
شبه بالارشیه۔
الاِعْشاءُ۔ شب کور کردن۔
الاِغْشاءُ۔ برپوشانیدن و کور کردن و بیاوردن
الاِفْشاءُ۔ آشکارا کردن۔
الاِمْشاءُ۔ فرا رفتن آوردن و خداوند چهارپای
بسیار گشتن و شدن و براندن دارو شکم را۔
ع الاِحْصاءُ۔ دانستن و شمردن بسبیل استقصاء
و نوشتن۔
الاِشْصاءُ۔ چشم بین باز کردن۔
الاِعْصاءُ۔ برآمدن حب انگور و باز نیاوردن عصی الکرم واخرج عیدانه

الاِقْصاءُ۔ بگذاشتن گرها و باز ایستادن از ران
الاِقْصاءُ۔ دور کردن و نزلنا منزلا لا یقصیه
البصر ای لا یبلغ اقصاه۔
ع الاِنْصاءُ۔ بسیار گند شدن زمین۔
ق الاِرْضاءُ۔ خشنود کردن۔
الاِغْضاءُ۔ تاریک شدن شب والنعت
غاض و مغض و پلکهای چشم بیکدیگر نزدیک آوردن
الاِفْضاءُ۔ بصحرا شدن و فا رسیدن و بیدی
بالی و افضی الرجل الی المراۃ ای باشرها و جامعها
فافضیها اذا جعل مسلکیها واحدا و افضی بیده
ع الی الارض اذا مسها بباطن راحتیه فی سجوده
و افضیت الی فلان بسری و التركیب یدل
علی التساع فی الشی۔
الاِمْضاءُ۔ بگذرانیدن۔
الاِنْضاءُ۔ کهنه کردن جامه و لاغر کردن
اشتر و دادن آن۔
ه الاِخْطاءُ۔ بر کام زدن داشتن۔
اَخْطَتِ الارضُ۔ اذا اخرجت الارطی۔
الاِعْطاءُ و الْعَطاءُ۔ دادن و الاعطاء
ع منقاد شدن چهارپای۔
الاِحْظاءُ۔ دادن بلغت اهل الیمن۔
ه الاِحْظاءُ۔ فضل نهادن۔
ع الاِشْعاءُ۔ گوش داشتن و بخشودن بعیدی

سبب علے درد و یانیدن گیاہ وارعیتہ کلا و اذا جعلت لہ رعیا۔
الاشعاء۔ اشعال الغارۃ۔
الاقعاء۔ برین نشستن سگ وقد جاء النہی عن الاقعاء فی الصلوٰۃ وہو ان یضع الیتیہ علی عقبیہ بین السجدتین ہذا تفسیر الفقہاء فاما اہل اللغۃ فعندہم ان یلصق الرجل الیتیہ بالارض وینصب ساقیہ ویتساند الی ظہرہ ومنہ الحدیث انہ علیہ السلام اکل مقعیا۔
الامعاء۔ پختہ شدن خرما۔
الابغاء۔ بر جستن یاری دادن وجویان چیزے گردانیدن کسے را و باغی کردن مال کسے را
الاثغاء۔ گوسپند دادن۔
الارغاء۔ بہ بانگ آوردن اشتر و دادن شتر
الاصغاء۔ گوش فا داشتن و بچپانیدن واصغی حظہ ای نقصہ۔
الاطغاء۔ طاغی کردن۔
الافغاء۔ بیرون آمدن شگوفہ حناء گردآلو و تباہ شدن خرما۔
الالغاء۔ باطل کردن من اللغو۔
الاثفاء۔ دیگ پایہ کردن دیگ را۔
الاجفاء۔ زین و مانند آن از پشت چارپا برداشتن واجفیت الماشیۃ اذا اتعبتہا ولم تدعہا تاکل۔
الاحفاء۔ سادہ کردن بروت و سودہ گردانیدن پای و خداوند ستور سودہ پاے شدن و الحاح کردن در سوال و برہنہ پای گردانیدن
الاخفاء۔ پنہان کردن ہذا ہو الفصیح و آشکارا کردن۔
الادفاء۔ تمام کردن خستہ۔
الارفاء۔ نزدیک آوردن کشتی بکنارہ دریا
الاسفاء۔ پاداش شدن کشت۔
الاشفاء۔ مطلع شدن بر چیزی و یعدے بعلی و بکنارۂ چیزی رسیدن و چیزے شفا گردانیدن کسی را و چیزی دادن تا بدان شفا گیرد
الاصفاء۔ برگزیدن و ویژہ کردن دوستی بچیزے باز ستدن و خالی شدن مرد از ادب و مال و شاعر از شعر و ماکیان از بیضہ۔
الاطفاء۔ لغۃ قلیلۃ فی الاطفار۔
الاعفاء۔ بسیار کردن موی و جز آن و عافیت دادن ویقال اعفی من الخروج مسک ای و عفی
الاعفاء۔ خفتن۔
الاقفاء۔ طعام بہین فسر احسان دادن وازپے فرا کردن۔
الالفاء۔ یافتن۔
الانقاء۔ باقی داشتن و بخشودن۔

ق
ی

الاستقاء۔ کسی را آب دادن برای چہارپاے
یا برای زمین و فریاد رسیدن و عیب و غیبت کردن
و باران خواستن و فرستادن آن و اسقنی اہابک
ای اجعلہ سقاءً و فی الحدیث اسقنی شبکۃ ای اقطعنیہا
واجعلہا لی سقیا۔
الاشقاء۔ بدبخت کردن۔
الاعقاء۔ سخت تلخ شدن و از دہن
بیفگندن از تلخی۔
الالقاء۔ بیفگندن یقال القہ من یدک
والق بہ من یدک والقیت الیہ المودۃ وبالمودۃ
والقیت علیہ القیۃ کقولک القیت علیہ احجیۃ
مثل ذلک یقال۔
الانقاء۔ پاک کردن و مغز دار گشتن۔
الابکاء۔ بگریانیدن۔
الاشکاء۔ استوار گردانیدن۔
الاذکاء۔ تیز گردانیدن آتش و چراغ و دیدبان
فرستادن۔
الاسکاء۔ پناہ باکسی دادن و گناہ بر کسی نہادن
الاشکاء۔ بالانیدن کشت۔
الاشکاء۔ بگلہ آوردن و گلہ زائل کردن
الابلاء۔ کہنہ گردانیدن و نعمت دادن
و آزمودن و کفایت فرمودن و دل کسے
خوش کردن بسوگند و شتر بر سر گور بستن
تا بمیرد و ہذا من فعل الجاہلیۃ۔
و ابلیت فلانا عذرا۔ اے اعلمتہ و بینتہ
فیما بینی و بینہ فلا لوم علی بعدہ۔
الاتلاء۔ باپچہ گشتن شتر و از پیش بشدن
و حوالہ کردن و عہد دادن کسی را و اتلیت حقی عندہ
اذا ابقیت منہ بقیۃ۔
الاجلاء۔ از خانمان بیرون کردن و بیرون کردن
و بیرون شدن و وا شدن از کشتہ۔
الاحلاء۔ شیرین کردن و شیرین یافتن
و یقال ما امر و ما احلی ای لم یقل شیئا۔
الاخلاء۔ خالی کردن و خالی شدن و خالی
یافتن و باگیاہ بسیار شدن زمین و فی الحدیث
اخل وجہک لی ای اختر بانسان او بشی و یقال
اخل امرک و اخل بامرک اے تفرد بہ و تفرغ لہ۔
الادلاء۔ فرو گذاشتن دلو و حجت آوردن و بہ
یدلی برحمہ ای یمت بہا و ادلی بمالہ الی الحاکم
دفعہ الیہ و منہ قولہ تعالی وتدلوا بہا الی الحکام یعنی الرشوۃ
الاسلاء۔ اندوہ وا بردن۔
الاشلاء۔ خواندن بہیمہ۔
الاصلاء۔ در آتش افگندن و در آتش
آوردن و اصلی الفرس اذا استرخی صلواہا
و ذلک اذا قرب نتاجہا۔
الاطلاء۔ چسپیدن کردن از مرگ و بجز آن

ومنه الحدیث ما اطلی نبی قط ای ما مال الی ہواہ
الاَغلاءُ۔ بلند کردن وتجاوز آمدن واعل عنے
وعن الوسادۃ ای تنح۔
الاَغلاءُ۔ گران بہا کردن وگران بہا خریدن
وگران بہا یافتن وسپوشانیدن افلی القوم
اے صار والی الفلاۃ۔
الاَملاءُ۔ املا کردن ومہلت دادن وقیل
رسن اشتر فراخ کردن ویعدی باللام۔

ن

الاَحماءُ۔ گرم کردن وحمایت گرفتن وبخشم آوردن
الاَدماءُ۔ خون آلودہ کردن۔
الاَنماءُ۔ افزون شدن ونیگندن وربا دادن
الاَسماءُ۔ نام کردن وناصیت سماوہ گرفتن۔
الاَحماءُ۔ بخشم وبیدار صید را بکشتن وہو
فی الحدیث واصمی الفرس علے لجامہ اے
عض علیہ ومضی۔
الاَعماءُ۔ کور کردن۔
الاَغماءُ۔ بیہوش شدن وپوشیدہ شدن
خبر بر کسی والماضی منہا اغمی ویعدیان بعلی
الاَنماءُ۔ کشتن صید بخشم دیدار وہو فی
الحدیث وافزون کردن۔

و

اَبْنَیْتُ فُلَانًا ای جعلتہ یبنی بناءً وفی المثل
المعزی تبہی ولا تبنی ای لا تجعل منہا الابنیۃ۔
الاَثناءُ۔ ثنا کردن وبیگندن ثنیہ۔

ه

الاَحباءُ۔ بوز کردن آمدن میوہ وبسیار
نبات شدن زمین۔
الاَحناءُ۔ مہربانی کردن۔
الاَخناءُ۔ فحش گفتن ویعدی بعلی واخنی علیہ
الدہر ای اتی علیہ واہلکہ واخنی علیہ ای افسد
وفی الحدیث لیخنی یابنہ ای لیسلمہ ویخفر ذمتہ۔
الاَدناءُ۔ نزدیک کردن ونزدیک آمدن ردا شتر
الاَرناءُ۔ پیوستہ نگریستن داشتن۔
الاَسناءُ۔ بلند وبزرگوار کردن۔
الاَضناءُ۔ گران کردن بیماری کسی را ویقال
ہذہ حیۃ لا تضنی ای لا یعیش صاحبہا تقتل من
ساعتہا واصلہ الہمزۃ۔
الاَغناءُ۔ برویانیدن وفروتن گردانیدن
الاَغناءُ۔ توانگر کردن وبے نیاز گردانیدن
ومنہ شان یغنیہ ای یکفیہ عن زیادۃ علیہ من
الاہتمام بغیرہ وقیل یشغلہ عن الاقرباء وبی نیاز
کردن ودور داشتن کسی را ومنہ الحدیث اغنہا
عنی ای کفہا واترکہا واعرض عنہا ماخوذ من
الاستغناء لان کل من استغنی عن شی ترکہ
الاَفناءُ۔ نیست گردانیدن۔
الاَقناءُ۔ سرمایہ دادن وخشنود کردن۔
الاَمناءُ۔ منی افگندن ومنا آمدن۔
الاَبہاءُ۔ آسودہ گردانیدن وبدریدن

وفارغ گردانیدن آوند۔

الاجہاءُ۔ بی شتر شدن خیمہ واجہت السماء ای انقشع عنہا الغیم واجہینا اذا اجہت لنا السماء

الاسہاءُ۔ دائم گردانیدن وآرامانیدن۔

الانہاءُ۔ سرخ وزرد شدن غورہ خرما

الافہاءُ۔ اندک خورش شدن۔

الالہاءُ۔ مشغول کردن وگندم وجز آن در دہن آسیا افگندن۔

الامہاءُ۔ آب دادن آہن وتیز کردن آن وبآب بردن چاہ وبسیار آب وتنک کردن شیر وامہیت الفرس اذا اجریتہ واحمیتہ۔

الانہاءُ۔ برسانیدن خبر وشیر تنک کردن وفی الحدیث ثم انہہ معناہ انتہ یقال انہی الرجل اذا انتہی فاذا امرت قلت انہہ۔

ومن اللفیف المقرون

الاتواءُ۔ ہلاک کردن۔

الاثواءُ۔ مقیم کردن وشدن ویعدی الی المفعول الثانی بحرف الجر ثم یتسع فیحذف

الاخواءُ۔ ایضا

الادواءُ۔ بیمار کردن۔

الاذواءُ۔ پژمرانیدن۔

الارواءُ۔ سیراب کردن وبدروایت کردن شعر داشتن۔

الاسواءُ۔ بیفگندن ودست بداشتن ویقال کیف اصبحتم فیقال بسئون صالحون ای ولانا وما اشینا سویۃ صالحۃ۔

الاشواءُ۔ برمقتل نازدن وبریان دادن وباقی گذاشتن ازان۔

الاضواءُ۔ ضعیف گردانیدن وفرزند ضعیف زادن وباوی بردن۔

الاغواءُ۔ بیراہ کردن ونومید کردن۔

الاقواءُ۔ خالی شدن سرای وببیابان رسیدن وببیابان فرود آمدن وبرسیدن زاد وخداوند ستور قومی شدن وہو فی الشعر اختلاف حرکات الروی بالرفع والنصب والجر وقیل نقصان حرف من عروض البیت۔

الالواءُ۔ پیچانیدن سر ودنبال جنبانیدن وببردن چیزے ویعدی بالباء واشارت کردن وپژمردن وپژمرانیدن وبکرانہ ریگ رسیدن

الانواءُ۔ خستہ بیفگندن۔

الاہواءُ۔ آہنگ کردن ویعدی باللام وانداختن ویعدی بالی یقال اہوی الیہ بیدہ واہوی بالشیء اذا اومأ بہ۔

ومن الیائی

الاحیاءُ۔ زندہ کردن ودر فراخ نعمت وباران شدن وحال چہارپای قومی نیکو شدن

واحیت الناقة اذا اتی ولدہا سنۃ صحیحۃ
ومحییۃ ایکا دیموت لہا ولد واحییت الارض
وجدتہا حیۃ النبات۔

ومن المہموز الفاء

الایئاب۔ مہمان خواندن۔
الایتراب۔ واکشادن پیروزی یافتن
الایلادت۔ نقصان کردن۔
الایثاث۔ بادہ دادن۔
الایجاد۔ قوی کردن۔
الایساد۔ برانغالیدن۔
الایصاد۔ دردربستن۔
الایکاد۔ استوار کردن
الایثار۔ برگزیدن۔
الایجار۔ مزد دادن وبکرایہ فرا دادن
دوست درجای افگندن بکشی۔
الایزار۔ الموازرۃ۔
الایفار۔ بسیار گردانیدن۔
الایناس۔ شاد کردن ودیدن آواز شنیدن
وآنست منہ رشدا ای علمتہ والباب یدل
علی ظہور الشیٔ وکل شیٔ خالف طریقۃ التوحش
الایماض۔ مزکوم گردانیدن النعت ماروض
الایناض۔ نیم پختہ ونیم بریان کردن۔
الایساف۔ اندوہگین کردن بخشم آوردن

الایکاف۔ خر پالان کردن وچیزی دو خر را دخران
یا پالان ساختن۔
الایلاف۔ الف دادن والف گرفتن ہزار
شدن وہزار گردانیدن الترکیب
یدل علی انضمام الشیٔ الی الشیٔ۔
الاینات۔ بیخ زدن الفہ ای جعلہ یشتکی انفہ
وانفت الابل ذا تتبعت بہا المرعی الذی لم یرع
الایہاق۔ بیدار کردن۔
الایناق۔ خوش آمدن۔
الایزال۔ سخت سال شدن فی الحدیث نزلۃ
ای جائیۃ بالازل وہو الضیق۔
الایصال۔ درشبانگاہ شدن۔
الایکال۔ بخورانیدن وسخن چینی کردن اکلت
فلانا اذا امکنتہ منہ واکلتنی بالسرآکل ای ادعیتہ علی الاہلک الشد
فی الجنۃ ای زوجاب فیہا او خلکاہا۔
الایناد۔ دربرہ افگندن۔
الایدام۔ الفت افگندن۔
الایلام۔ دردمند کردن۔
الایذان۔ بیاگاہانیدن۔
الایمان۔ بگرویدن ویعدی بالبا وامین
گردانیدن ویعدی بنفسہ وراست گوی داشتن
ویعدی باللام۔

ومن الاجوف

الاِیْیادُ - نیرومند گردانیدن ومنه قراءة ابن محیصن وایدناه بروح القدس و وزنه افعلناه لاغیر

ومن الناقص المهموز الفاء

الایتاءُ - کسی را بر پا داشتن وبحرٌ لایوبی وبلاءٌ لایوبی ای لاینقطعان من کثرتهما -

الایتاءُ - بیاوردن ومنه آتنا بغداءنا بمعنا ائتنا بغداءنا وادن -

الایداءُ - یاری دادن وساختن چیزی را ویعدی باللام وتمام سلاح شدن -

الایذاءُ - آزار دادن کسے را -

الایراءُ - بریک آخر ستور را باہم آوردن وعلف دادن ایشان را -

الایذاءُ - التازیة والحاذاة -

الایلاءُ - سوگند خوردن -

الایناءُ - تاخیر کردن -

ومن المهموز العین

الاذءابُ - برنجانیدن -

الارءابُ - بتر سیدن

الاضئابُ - بسیار شدن رشک موی

الاشاءُ - شبار وزی برفتن -

الافئادُ - زکام رسانیدن والنعت مفئود

الانئامُ - تیز نگریستن -

الاجئاءُ - بر یکدیگر آغالیدن -

الاشئادُ - خورده باز گذاشتن والنعت سار وقیاسه مُشئِر

الاشئامُ - بے آرام کردن -

الانئاسُ - داهیه آوردن -

الاثئاقُ - پر کردن -

الامئاقُ - الدخول فی المائقة وهی الانفة والحدة والجراة وهو فی الحدیث -

الاشئالُ - حاجت روا کردن -

الاتئامُ - دو بچه بیک شکم زادن شتر و مجری کے کردن -

الاذءاهُ - الاکراه علی الشیء -

الارءامُ - مهربان گردانیدن ودارو کردن جراحت تا فراهم آید وبه شود -

الاسءامُ - الاسام لستوه آوردن -

الاشئامُ - بشام شدن -

الافئامُ - فراخ کردن ویقال للبعیر اذا امتلأ شحما قد افأم حارکه -

الالئامُ - کاری کردن که مردمان لئیم خوانند ویرا

الاضئانُ - بسیار گوسپند پشمینه شدن -

ومن المعتل المهموز العین

الایئابُ - بخشم آوردن اوابتہ ای فعلت فعلا یستحیا منه وابته رد وته عن حاجته -

اَوْاَل المکانُ - اذا اجتمعت فیه -

الاجزاءُ۔ پسندہ بودن وکارہ در ادستہ کردن وکفایت کردن ودختر زادن قال الازہری لا ادری ما صحۃ ہذا واجزأت الابل فجزأت ای اکتفت بالبقل عن الماء۔
الانباءُ۔ انس دادن۔
الانساءُ۔ زمان دادن وتاخیر کردن ومنہ قولہم انسأت سرتی البدت مذہبی۔
الانشاءُ۔ خشک کردن بدیانی۔
الانشاءُ۔ آفریدن وابتدا کردن ای کوئت وشعر گفتن وپیدا آوردن میغ وبیالانیدن کسے ومنہ اومن ینشؤا فی الحلیۃ واما قولہ ولہ الجوار المنشأت فقیل ہی السفن التی رفع قلعہا واذا لم یرفع قلعہا فلیست بمنشأت وقیل اسند الشئ اجرائہا وانشئ عملہا وصنعہا وقرئ بالکسر علی ان الفعل نسب الیہا علی الاتساع کقولہم مات زید فکان المعنی المنشأت السیر فحذف المفعول للعلم بہ۔
الاحصاءُ۔ سیراب کردن۔
الاقضاءُ۔ طعام دادن۔
الابطاءُ۔ درنگی شدن وخداوند ستور دیر رو شدن۔
الاخطاءُ والخطاءُ۔ کالعطاء خطا کردن وفاگذاشتن از کسے کہ قصد وے داری ودیہا جاء اخطأ بمعنی خطی ای اثم ومنہ قولہ او اخطأنا عن ابی علی الفارسے وبعض العرب یقول اخطیت۔
الانشطاءُ۔ تشرہ بیاوردن۔
الاجفاءُ۔ کف انداختن دیگ وسیل۔
الادفاءُ۔ گرم شانیدن۔
الادفاءُ۔ پناہ باکسی دادن وبیعدی بالی ونزدیک آمدن کشتی بکنارۂ دریا۔
الاطفاءُ۔ فروکشتن آتش وچراغ۔
الاکفاءُ۔ فی القوم اذا اراد وا وجہا فصرفتہم الی غیرہ وفی الابل اذا جعلت البانہا واوبارہا لاحد ویقال ان تجعلہا نصفین تنتج کل عام نصفہا وتدع نصفہا وفی البیت ان یخالط حاشیتا الثوب ثم یخل بہا موخرا الخباء وفی الشعر اذا خالف الشاعر بین نفس الروی کقافیۃ مرفوعۃ مع مخفوضۃ ونگون سار کردن اوانی وگفتہ اند پیشانیدن وہی ومن ہذا قیل اکفات القوس اذا املت راسہا وقت الرمی
الارقاءُ۔ باز ایستادن خون واشک طعنہ حتی اتکاہ ای القاہ علی ہیئۃ المتکی وہذا علی التوہم لان التاء واو۔
الاحکاءُ۔ استوار گردانیدن۔
الاکلاءُ۔ گیاہ گرفتن زمین وگیاہ خوردن

وسلف دادن در طعام۔
الاملاءُ۔ زکام رسانیدن والنفت مملوءٌ
کمان بزور کشیدن۔
الاخماءُ۔ توش ورجاہ کردن۔
الاظماءُ۔ تشنہ گردانیدن۔
الاقماءُ۔ خوار کردن واقمأ القوم اذا سمنت
ابلهم وکثرت مع ذلک واقمأ فی الشئ اے
اعجبنی۔
الاکماءُ۔ بسیار سماروغ گشتن زمین
الماءُ با لشئ یشتمل علیه الماءُ اللاصق علی الشئ قد سبق
الاشناءُ۔ مضطر گردانیدن۔
الاضناءُ۔ بسیار کودک وگوسپند چشینہ شدن
الاهناءُ۔ پختہ ناکردن گوشت۔

ومن المعتل المهموز اللام

الایطاءُ۔ برسپردن چیزی داشتن ومنه
الحدیث فاوطاهم رعاء الابل غلبة ای غلبوهم
وقهروهم بالحجة وقواسے اعازہ کردن۔
الایکاءُ۔ متکا ساختن کسے را وهو متعدٍ
الایماءُ۔ اشارت کردن۔

ومن الاجوف المهموز اللام

الاباءةُ۔ قصاص کردن وبا ماوی بردن
وسے ارض کذا فلاة تبئ فی فلاة
اسے تذهب۔

الاتاءةُ۔ تیر انداختن بکسی۔
الاجاءةُ۔ بیاوردن وملجا گردانیدن
الاداءةُ۔ دردمند شدن ودردمند گردانیدن
الاساءةُ۔ بدی کردن وگمان بد بردن
بکسے یقال اسات به الظن۔
الاشاءةُ۔ ملجا گردانیدن۔
الاضاءةُ۔ روشن شدن وروشن کردن
الافاءةُ۔ مال کسے غنیمت کردن ومنه الاثر
لا یکین مفاءٌ علی مفیءٍ المفاء الذی افتتحت
کورته فصارت فیئاً کانه قال لایلین احد من
اهل السواد علی الصحابة الذین افتتحوا السواد
عنوة فصار السواد لهم فیئاً نزاو بازشهنہ گردانیدن
الاقاءةُ۔ بقی آوردن۔
الاناءةُ۔ گرانبار گردانیدن ونپختہ ناکردن گوشت

ومن اللفیف المقرون

الایقاءُ۔ با ماوی بردن۔

باب التفعیل

التتریب۔ خاک آلودہ کردن۔
التثریب۔ سرزنش کردن ونکوهیدن
التثقیب۔ سوراخ کردن وآتش فروختن
وآختن سپیدی با محاسن وثقب عود العرفج
اذا مطر دلان عودہ۔
التثلیب۔ شکستہ شدن دندان اشتر از پیری

دریجیده شدن موی دنبال وی-

التجریب والتجربة- آزمودن-

التجلیب- گرد کردن و بانگ کردن-

التجنیب- دور کردن و خداوند اشتران اندک شدن-

التحریب- بخشم آوردن و تیز کردن سنان-

التحزیب- گروه گروه کردن-

التحسیب- بر بالش نشاندن و منه الحدیث احسبوا ضیفهم ای اکرموه و چیزی را بالش کردن و کسی را چندان عطا دادن که تا خشنود گردد

التحصیب- سنگریزه افگندن و سنگ انداختن و النوم بالشعب الذی مخرجه الی الابطح ساعة من اللیل و منه الحدیث فمن شاء حصّب-

التخبیب- فی الفرس انحناء و توتیر فی اصلها الیدین واذا کان فی الرجل فهو التجنیب بالجیم خبرها ابوعبیدة شدد للتکثیر الفعل والمبالغة او لشدو الفعل-

التدبیب- براه الانیدن و حریص ساختن خود گردانیدن

درّبه لیاری علی الصید اکثر فیه و درّبه اشتد حتی قوی و مرن علیها و رجل مدرّب و مدرب مثل مجرّب و مجرب

التذبیب- تیز کردن-

التذنیب- پدید آمدن پختگی در خرما از جهت دنبال و دنبال ساختن-

التذهیب- زر اندود کردن-

الترتیب- یکی از پس یکدیگر فرا کردن یقال رتب لطلائع موضع کذا والترکیب یدل علی استقرار و انتصاب-

الترجیب- بزرگ داشتن و منه ترجیب العتیرة وهو ذبحها فی رجب و چیزی را فراز زیر درخت نهادن تا نشکند از بسیاری بار-

الترحیب- مرحبا گفتن-

الترطیب- تر کردن و رطب دادن الرطب المقطع

الترغیب- راغب کردن و رغبت نمودن

الترقیب- السلخ من قبل الراس والرقبة

الترکیب- چیزی اندر جای نشاندن-

الترهیب- ترسانیدن-

التزبیب- باگند مویز شدن-

التسریب- گله گله گردانیدن اسپ و اشتر و ازین سوزان کندن چاه و جز آن و آب در مشک نو ریختن تا درزها استوار گردد-

التسلیب- سوگ داشتن-

التشذیب- درخت پیراستن و اصله التقشیر

التشریب- خاک و آب در مشک نو کردن تا طعم آن خوش گردد و در مال کسی تصرف کردن چنانکه خواهی-

التشعیب- کاسه وادربستن-

التشغیب- شغب کردن-

التصلیب - بر دار کردن و سخت گردانیدن چیزی و خشک شدن رطب -
التضبیب - تنگ در زدن و میان قومی بهم بر آوردن
التضهیب - نیک بریان کردن بریانی و کمان را و نیزه را آتش دادن -
التطریب - آواز خشک بگردانیدن -
التطنیب - بطناب محکم کردن و بجای مقام کردن و طنب الفرس اذا طال متنه -
التعجیب - کسی را بشگفتی افگندن -
التعذیب - و العذاب عذاب کردن -
التعریب - سخن گفتن از کسی و مهذب کردن سخن از لحن و کلمه که نه عربی باشد عربی کردن و التشریب ایضا و عرب علیه فعله ای قبح و منه الحدیث عربوا علیه ای ردوا علیه بالانکار و عرب الزرع ای قصب -
التعزیب - دور بیرون بچرا -
التعصیب - عصابه در سر بستن و پیچ بر سر نهادن و المعصب الذی یعصب بطنه من الجوع و قیل هو الذی اکلت السنون ای اکلت ماله -
التعقیب - از پی در داشتن و منه الحدیث ان عمر کان یعقب الجیوش فی کل عام ای یرد قوما و یبعث آخرین یعاقبونهم و آمد و شد

کردن و در کار سجده و نشستن پس از نماز از بهر دعا و منه الحدیث من عقب فی صلوة فهو فی الصلوة و در سالی دو بار غزو کردن و حکم کسی را فسخ کردن و واگردانیدن و فی الحدیث ان نعله کانت معقبة ای لها عقب -
التعلیب - مصدر المعلب و هو الذی یتخذ العلبة
التغریب - دور کردن و بجانب مغرب رفتن و فی الحدیث ان فیکم مغربین یعنی الذین یشترکهم الجن سموا بذلک لانه دخل فیهم عرق غریب -
التغلیب - المغلوب مرارا و المغلب ایضا من الشعراء المحکوم له بالغلبة علی قرنه کانه غلب علیه و هو من الاضداد و غلبته علیه انا تغلیبا -
التقریب - نزدیک کردن و اسپ چهار دست و پای بیکبار برداشتن و نهادن در تک و قرب الله قربانا و هو کل ما تقربت به الیه و فی الحدیث قرب دجاجة و قرب بیضة و معناه تصدق بها متقربا بذلک الی الله تعالی -
التقشیب - [illegible] قشب العیب اذا [illegible]
التقصیب - مرغول کردن موی و قصب الزرع تقصیبا و ذلک بعد التفریخ -
التقضیب - بریدن از رز و شتر را پیش از ریاضت برنشستن -

اَلتَّقطِیبُ - روی فراهم کشیدن -
اَلتَّقعِیبُ - دور دور شدن در سخن وصافیه معقبٌ اذا کان علی حلقة القعب -
اَلتَّقلِیبُ - نیک برگردانیدن -
اَلتَّکتِیبُ - لشکر گروه گروه کردن و پستان اشتر بستن
اَلتَّلجِیبُ - غوره برآوردن انگور وفی الحدیث ثم کلب ان تخرج القطوف وهی العناقید -
اَلتَّکذِیبُ - بدروغ داشتن و بدولی کردن کذبت الرجل تکذیبًا وکذابًا قلت له کذبت و کذلک اذا اخبرت انه کاذب و قال ثعلب الکذبة وکذبة بمعنی وکذب جبین وکذب لبن الناقة ای ذهب وفی الحدیث فلم تکذب قریش بجواره ای لم ترد جواره وکل من کذب بشئ فقد رده -
اَلتَّکعِیبُ - ناریستان شدن -
اَلتَّکلِیبُ - سگ را تعلیم کردن و سگ داری کردن والتکلیب ایضًا وهو تقلوث منه -
اَلتَّلجِیبُ - اندک شیر شدن گوسپند -
اَلتَّلحِیبُ - پاره پاره کردن وفی الحدیث لحبها ای نحبها
اَلتَّلقِیبُ - لقب نهادن -
اَلتَّنجِیبُ - نذر کردن و کوشش کردن در کار ومنه التنحیب وهو شدة القرب للماء -
اَلتَّنصِیبُ - بسی بپای کردن سنگها وآنچه بدان ماند وصفیح منصب اذا نصب بعضه علی بعض ومنه نصبت الخیل ذا انهاد شد وهذا للکثرة او للمبالغة
اَلتَّنقِیبُ - بسی در راهها گردیدن و نیک واپژوهیدن چیزے -
اَلتَّنکِیبُ - بگردیدن و بگردانیدن -
اَلتَّهدِیبُ - جامه را ریشه کردن -
اَلتَّهذِیبُ - پاکیزه کردن والاسراع فی الطیران والعدو والکلام -
اَلتَّهرِیبُ - بگریزانیدن -
اَلتَّهلِیبُ - موی دنبال اسپ بر کندن -
اَلتَّبکِیتُ - کالتقریع والتعنیف وبکته بالحجة اے غلبه -
اَلتَّثبِیتُ - برجای بداشتن -
اَلتَّربِیتُ - پرورانیدن -
اَلتَّزفِیتُ - بزفت اندودن و پر کردن بدان
اَلتَّزکِیتُ - پر کردن مشک -
اَلتَّسکِیتُ - خاموش کردن -
اَلتَّشمِیتُ - بالشین والسین دعا کردن کسے را که عطسه زند والشین اعلی وافصح ومنه الحدیث وسمّتوا فی الطعام یقول اذا فرغتم فادعوا بالبرکة لمن طعمتم عنده وفی حدیث آخر الا اسمت ای الزم سمت الطریق ای قصده -
اَلتَّسنِیتُ - زیره در دیگ افکندن -

التصمیت - خاموش کردن وشدن -
التنبیت - پروردن ودرخت نشاندن
التکبیت - پدید آمدن خشکی در خرما وفی حدیث
اکل کتفا مهرته یقال انما هو مهرة -
التثلیث - سه گوشه کردن وسیکی کردن چنانکه
دو بهره بشود وسیکی بماند ونوعی ساختن از عطر
که آنرا مثلث خوانند وسه خلف اشتر بستن
وفی الحدیث شر الناس المثلث یعنی الساعی
باخیه یهلک ثلثة نفسه واخاه وامامه -
التحدیث - حدیث کردن -
التخنیث - بد ودر آمدن ومنه سمی المخنث
وهو مثل الاخناث -
التدمیث - نرم کردن جای -
التربیث - درنگی کردن -
الترمیث - الارماث -
التشعیث - پراگنده کردن -
التغریث - گرسنه کردن -
التغویث - فی الکبد مثل الفرث -
التلبیث - درنگی کردن -
التنفیث - شتافتن -
التبریج - جامه ببیج بافتن -
التبعیج - شکافتن وریختن باران زمین را
التبهیج - فعل مشوش کردن وشیخ الراعی
بالعصا ای جعلها علی ظهره وجعل یدیه من ورائها -
التحدیج - نیک نگریستن ونیک فرا گرفتن
برکسی وسنگ را قلاده کردن از گوش ماهی
التحمیج - چشم در کوافتیدن وتیز نگریستن -
التخریج - فرا راه افگندن شاگرد را وتخریج
الراعیة المرتع ان تاکل بعضه وتترک بعضا وعام
فیه تخریج ای خصب وجدب -
التدریج - بکاری اشتن ودرک ادک ودر نوردیدن -
المزلج - الملزق بالقوم ولیس منهم وعطاء مزلج ای قلیل
التسجیج - دندان گرفتن گور خر یکدیگر را ونیک خسیدن
التسریج - نیکو گردانیدن روی وجز آن سرج الله
بالتشدید والتخفیف ای وفقه -
التشریج - دوختن نه محکم -
التشنیج - پاشخوغ کردن
التضریج - خون آلوده کردن وضرجت
الثوب صبغته بالحمرة وهو دون المشبع وفوق المورد
التعریج - ایستادن وبعدی تعلی وجیپا نیدن بنا
التفحیج - میان پای ازهم باز نهادن -
التفریج - اندوه بردن -
التفنیج - التفلیج - کشاده کردن دندان -
التکریج - گره گرفتن نان -
التلجیج - درهم کردن وآمیختن خبر را
وآشکار کردن خلاف آن که در دل است

تجّ الخمر ای اظہر غیر ما فی نفسہ ـ
التّلبیجُ والتّلہیجُ ـ سہاری دادن ـ
التّنضیجُ ـ تا یکسال بچہ نازادن نضجت الناقة
بولدہا اذا جازت السنة ولم تنتج ـ
التّہییجُ ـ برانگیختن ـ
التّہریجُ ـ بانگ بر سباع زدن و الاہراج ایضا
التّبجیجُ ـ شاد کردن ـ
التّبریجُ ـ رنجانیدن ویعدی بالباء ومنہ
الحدیث نہی عن التبریج وہو قتل السنور مثل
القاء السمک علی النار حیا ونحوہ ـ
التّبطیجُ ـ فی حدیث عمر اول من بطّح المسجد ای
القی فیہ الحصی وفرشہ ـ
التّبلیجُ ـ تابیدن ـ
التّحریجُ ـ اندوہگین کردن ـ
التّجدیجُ ـ در شوریدن بستہ و آنچہ بدان ماند
التّجلیجُ ـ الاقدام الشدید والتصمیم والجلج الرجل
الشدید الاکل والجلیج الماکول ـ
التّجحیجُ ـ چشم کشادن از بہر نیک نگریستن ـ
التّدبیجُ ـ سر نیک فرود آوردن ومنہ الحدیث نہی
ان یدبّج الرجل فی الرکوع کما یدبّج الحمار وروی ہذا
بالذال والدال اعرف دبج اذا طاطا ظہرہ ـ
التّذبیجُ ـ بسیار کشتن ـ
التّذنیجُ ـ اندکی از زعفران و جز آن
در آب کردن و کاغذ در طعام کردن ـ
التّرجیجُ ـ افزونی دادن و رجحت احد قولیہ
علی الآخر ـ
التّزبیجُ ـ لاغر کردن ستور را ـ
التّرشیجُ ـ پروردن ـ
التّرفیجُ ـ بالرفاء گفت او را وفی الحدیث کان
اذا رفّح انسانا ای رفّاہ والحاء والہمزة تبدل من الحاء
یعنی اذا دعا لہ بالرفاء ـ
التّرقیجُ ـ اصلاح آوردن ـ
التّرنیجُ ـ بیہوش و سرگشتہ گردانیدن فی المضی رنّج
التّسبیجُ ـ خدای عزوجل را بپاکی یاد کردن
ویعدی بنفسہ و باللام ومنہ الحدیث جلد رجلین
سبّحا بعد العصر فاما قولہ تعالی لولا تسبحون فمعناہ
ہلا تستثنون ـ
التّسریجُ والتّسراحُ ـ گسیل کردن وتحقیق
ہذا الموضع ان یقال ان السراح والسلام والکلام
اسماء علی فعال بمعنی المصدر ولیست مثل محمد رحمہ اللہ
فی انہ مصدر جار علی حذف الزیادة اعنی التاء
والیاء من قبل انہا جارت وفیہا شئی من الزیادة
اعنی الالف فیہا وکذلک ما اشبہہا
والتسریج آسان کردن وتسریح الشعر
ارسالہ وحلہ قبل المشط
التّسطیحُ ـ پہن کردن ـ

التسمیح - راست کردن نیزه و آسان رفتن
التشییح - پهن کردن -
التشریح - شرح کردن و نیک شرحه کردن گوشت
التشقیح - الازهار -
التصبیح - صبوحی دادن و بامداد نزدیک
کسی آمدن یقال صبحته ای آتیته صباحاً ولا یراد
بالتشدید ههنا التکثیر و صبحه الله و صبحته ای
قلت له عم صباحاً -
التصریح - هویدا گفتن و هویدا شدن و دُرده
شدن شراب پس از کف انداختن و صرحت
کحل ای اجدبت و سارت صریحة ای خالصة
فی الشدة و کحل اسم للسنة المجدبة -
التصفیح - دست برهم زدن و هو فی الحدیث
ماخوذ من صفحتی الکف و ضرب احدهما بالاخری
و هو سنة النساء فی الصلوة و پهن کردن چیزی
التطویح - بسیار افگندن و بلند کردن بنا -
التطفیح - پر کردن حوض -
التطلیح - مانده کردن اشتر مرد را -
التطییح - سر دو بر افراشتن طیح بوله اذا رماه فی الهواء
التفتیح - کشاده کردن و شگفانیدن -
التفریح - شاد کردن -
التفطیح - پهن کردن -
التفقیح - شگفتن و چشم وا کردن سگ بچه

و هذا فی الحدیث -
التقبیح - زشت کردن و فی الحدیث لا تقبحوا
الوجوه ای لا تنسبوها الی القبح و قیل لا تقولوا
قبح الله وجه فلان من القبح و هو الابعاد و
فی حدیث آخر فلا اقبح ای لا یرد علیّ قولی
لمیله الیّ -
التقلیح - باریک میان کردن اسپ و در
کور افتادن چشم -
التقزیح - توابل در دیگ کردن من القزح و هو افزار
التقلیح - دندان پاک کردن از زردی
و هو من باب السلب مثل قردت البعیر و مرضت
التقنیح - کلید راست کردن بر در تحت الباب
اسلحت قناحة علیه و هی مفتاح معوج طویل -
التکلیح - نیک بخراشیدن -
التلقیح - گشن دادن خرما -
التمدیح - بسیار ستودن -
التمریح - پر آب کردن مشک تا بخیه گاه محکم شود
التملیح - نمک بسیار در طعام کردن تا تباه گردد
و ملح الشاعر ای اتی بشی ملیح و ملحت الجزور سمنت قلیلا
التنقیح - نیک پیراستن چوب را و سخن و مغز
از استخوان بیرون کردن -
۸۰ التدبیح - بالخاء و الحاء ان یدبح الرجل
ظهره و یطاطی راسه -

التَّشْبِيخُ - سبک کردن وتنک خفتن وسست شدن گرما و واخیدن پنبه وپشم -
التَّشْدِيخُ - سر کوفتن والتشدید للکثرة -
التَّضْمِيخُ - بوی خوش آلودن -
التَّطْبِيخُ - بزرگ شدن بچه سوسمار -
التَّفْرِيخُ - بچه برآوردن مرغ ومنه اشتق فرخ الزرع اذا تهیا للانشقاق بعد ما یطلع -
التَّقْبِيخُ - رام کردن -
التَّمْرِيخُ - روغن باد اردور مالیدن -
التَّبْرِيدُ - سرد کردن ومنه الحدیث لا تبردوا عن الظالم ای لا تشتموه فتخففوا عنه من عقوبة ذنبه -
التَّبْعِيدُ - دور کردن -
التَّبْلِيدُ - خویشتن بر زمین زدن -
التَّثْرِيدُ - شکستن ودرشکستن پیش از آنکه سر شود ونهی عنه
التَّجْرِيدُ - برهنه کردن -
التَّجْعِيدُ - پیچک کردن موی -
التَّجْلِيدُ - کتاب را پشت کردن وپوست باز کردن اشتر یقال جلد جزوره وقلما یقال سلخ جزوره -
التَّجْنِيدُ - لشکر گرد کردن -
التَّخْرِيدُ - کژ کردن بیت محرو است مسنم وغرفة مخردة فیها سراوی القصب وهی قصبات تجمع وتلف علیها البردی تزیینا لها وتحسینا ثم تسقف بها الغرفة واحدها حردی نبطی معرب ولا یقال هردی -
التَّحْمِيدُ - مبالغة الحمد
التَّخْضِيدُ - مبالغة الخضد -
التَّخْلِيدُ - جاویدان کردن ودست ورنجن دست کسی کردن وگوشواره در گوش کسی کردن والترکیب یدل علی الملازمة والثبات -
التَّرْبِيدُ - التربد فی المعنی الثانی -
التَّرْفِيدُ - مهتر کردن -
التَّرْمِيدُ - خاکستر آلوده کردن ونزول اللبن الشاة قبیل النتاج
التَّزْبِيدُ - واخیدن پنبه وبا کف شدن دهن -
التَّزْنِيدُ - دروغ گفتن وعذاب کردن ومنه زندا ای جبن والمزند الضیق البخیل وثوب مزند قلیل العرض واصل التزنید ان تخل الشاعر الناقة با خلة صغار ثم تشد بشعر وذلک اذا اندفعت رحمها بعد الولادة -
التَّزْهِيدُ - فی الشیء عن الشیء خلاف الترغیب فیه وفی الحدیث یزهدها ای یقللها من الزهید وهو الشیء القلیل ::
التَّسْبِيدُ - استیصال شعر الراس وترک الادهان ایضا وهما فی الحدیث وسبد الشعر بعد الحلق وهو حین ینبت ویسود والفرخ اذا بدا ریشه وشوک -

التسرید - مبالغة السرد فی الدرع -
التسفید - لاغر گردانیدن بعد فربهی هو فی الحدیث
اسفد فرسا ای اضمر -
التسمید - نیک سرگین در زمین نہون و استیصال شعر الراس
التسنید - چوب فرادیوار گذاشتن و التشدید
للکثرة -
التسهید - برخواب گردانیدن -
التشرید - راندن -
التصرید - فی السقی دون الری و فی
العطاء تقلیله -
التصعید - برکوه شدن و یعدی بفی و بعلی
و در وادی رفتن و یعدی بفی -
التصفید - بند کردن -
التصمید - استوار آگنده کردن و مبالغة
الصمد و بیت مصمد ای معلی -
التضمید - جز از دستار چیزی در سر بستن
و فی الحدیث ضمد عینیه ای وضع علیهما الدواء -
التعبید - رام کردن و گرامی کردن بقطران
آلودن و ببندگی گرفتن و تقول ما عبد ان فعل
کذا ای ما لبث -
التعقید - ساختن -
التغرید - گریستن -
التعقید - مبهم کردن سخن و بسیار گره کردن

و استوار کردن پیمان و جز آن و سطبر کردن و ارد و جز آن
التفرید - آواز گردانیدن و فی الحدیث
طوبی للمفردین هم الرجال اذا تفقه و اعتزل
الناس و خلا بمراعاة الامر و النهی و قیل هم الذین
هلک لداتهم و بقوا فهم یذکرون الله و قیل هم
المتخلفون من الناس بذکر الله -
التفنید - به دروغ و ضعف و عجز و جهل
و جز آن منسوب کردن و فی الحدیث افند فرسا
قیل اقتنی و قیل ارتبط فرسا فاتخذه کانه حصن
الجأ الیه کما یلجأ الی الفند من الجبل -
التقرید - خوار گردانیدن و کنه از شتر برچیدن
و اصله الخداع و ذلک ان الرجل اذا اراد ان
یاخذ البعیر الصعب قرده اولا کانه ینزع قرادانه -
التقلید - در گردن کردن گلوقلاده و منه
الحدیث قلدوا الخیل و لا تقلدوها الاوتار قیل
لا تقلدوها الاوتار تختنق و قیل لا تطلبوا علیها
الذحول و هذا هو القول و فی حدیث آخر فقلدتنا
السماء ای مطرتنا لوقت ماخوذ من قلد الحمی
و هو یوم وردها و قال سویق مقند و مقنود و
القند عسل قصب السکر -
التکبید - رسیدن ستاره میان آسمان -
التکمید - تسخین العضو بخرق و نحوها -
التلبید - بهم نشاندن و منه الحدیث ملبدا

ای مرقعا وصمغ در سرکردن محرم تاسوی وی
کالبیدہ تشو و ومنہ الحدیث من لبد وجار فی حدیث
آخر لبد الشعر یعنی تلبید ہو و قولہ لبعث یوم القیمۃ
ملبداً و التراکیب یدل علی تکرس الشی بعضہ
علی بعض۔
اَلتَّلْهِيْدُ۔ بسیار فا تولیدن۔
اَلتَّمْجِيْدُ۔ بزرگی یاد کردن و بہار پاسے
راسیرنا کردن و ہذہ لغۃ اہل نجد۔
اَلتَّمْدِيْدُ۔ نسو کردن و بلند کردن بنا۔
اَلتَّمْلِيْدُ۔ التمرین۔
اَلتَّمْهِيْدُ۔ عذر نہادن و نیک بگسترانیدن
تمہید الامور تسویتہا و اصلاحہا و تمہید العذر
بسطہ وقبولہ۔
اَلتَّنْجِيْدُ۔ آراستن و دلیر گردانیدن۔
اَلتَّنْضِيْدُ۔ برہم نہادن و فی الحدیث
فاکلہا حتی نضدہا ای اتے علیہا من نضد
الشی اذا فنی ہذا اصلہ۔
اَلتَّنْهِيْدُ۔ قاجواب کردن۔
اَلتَّفْرِيْدُ۔ برہنانیدن۔
اَلتَّهْنِيْدُ۔ دل کسے بیرون و شمشیر زدن از
آہن ہندی۔
اَلتَّنْجِيْدُ۔ گروہ گروہ راخواندن و منہ
الحدیث بات ینجذ عشیرۃ المفاخرۃ ایضا

اَلتَّنْبِيْذُ۔ مبالغۃ النبذ فی الطرح۔
اَلتَّنْفِيْذُ۔ بالذال الدال ایضا حکم راانی گردانیدن
اَلتَّنْفِيْذُ۔ فرستادن و رواکردن فرمان
اَلتَّبْتِيْرُ۔ بریدہ دم کردن۔
اَلتَّبْذِيْرُ۔ مال باسراف نفقہ کردن۔
اَلتَّبْزِيْرُ۔ دیگ افزار کردن در دیگ۔
اَلتَّبْشِيْرُ۔ مژدگان دادن۔
اَلتَّبْصِيْرُ وَالتَّبْصِرَةُ۔ بینا کردن و التعریف
والا یضاح ایضا و یعدی الی المفعول الثانی
بالباء و قد یحذف الباء علی ہذا یقو بصبر وفہم
و التبصیر بیصرہ شدن و بخون اندودن چشم
باز کشادن سگ بچہ و فی الحدیث فبصر راسہ
ای قطع راسہ۔
اَلتَّبْقِيْرُ۔ کو ہا موی بازیدن۔
اَلتَّبْكِيْرُ۔ بامداد کردن و بامداد رفتن۔
اَلتَّتْبِيْرُ وَالتَّتْبِيْرُ۔ ہلاک کردن۔
اَلتَّتْمِيْرُ۔ خشک کردن گوشت و خرما۔
اَلتَّثْمِيْرُ۔ بسیار کردن مال و مسکہ برآوردن شیر
اَلتَّجْبِيْرُ۔ شکستہ وا دربستن۔
اَلتَّجْحِيْرُ۔ چاہ فراخ کردن۔
اَلتَّجْدِيْرُ۔ آبلہ لستان شدن اقول منہ جدر
الرجل من الجدری۔
اَلتَّجْذِيْرُ۔ از بن برکندن۔

اَلتَّجْمِیْرُ۔ شکر و تیز فروختن و گرد کردن موی بر قفا و گره بر زدن آن و معانی الحدیث و سنگ جمار انداختن و دل خرما بریدن و خوشبوی گردانیدن به بخور۔

اَلتَّجْدِیْرُ۔ جهانی بنا کردن۔

اَلتَّحْجِیْرُ۔ گرد شدن ماه بحلقه باریک و بیاد و شتاو در دشتن در میغ و وسم حول عین البعیر بمیسم مستدیر

اَلتَّحْذِیْرُ۔ ترسانیدن۔

اَلتَّحْسِیْرُ۔ از ارمان خورانیدن و بیفتیدن پر مرغ و فی الحدیث محسرون و محقرون موذون۔

اَلتَّحْقِیْرُ۔ التصغیر۔

اَلتَّحْمِیْرُ۔ سرخ کردن۔

اَلتَّخْمِیْرُ۔ خمیر کردن۔

اَلتَّخْدِیْرُ۔ پردگی گردانیدن زن یقول منه خدرت الجاریة۔

اَلتَّخْسِیْرُ۔ هلاک کردن و زیانکار گردانیدن و نسبت کردن بخسارت و منه قوله تعالی فما تزیدوننی غیر تخسیر قیل کلما دعوتکم الی هدی ازددتم عمیا و تکذیبا فزادت خسارتکم۔

اَلتَّخْصِیْرُ۔ باریک میان گردانیدن۔

اَلتَّخْضِیْرُ۔ سبز کردن۔

اَلتَّخْفِیْرُ۔ شرم زده کردن و زینهار۔

اَلتَّخْمِیْرُ۔ پوشانیدن۔

اَلتَّدْبِیْرُ۔ اندیشه کردن در عاقبت کار و از پس مرگ بنده را آزاد کردن و از کسے چیزی روایت کردن۔

اَلتَّدْثِیْرُ۔ آشیان نیکو کردن مرغ۔

اَلتَّدْمِیْرُ۔ هلاک کردن و یعدی بنفسه و بعلی و تدخین الصائد قترته بالوبر لئلا یجد الوحش ریحه۔

اَلتَّذْکِیْرُ۔ یاد دادن و پند دادن و حرف را مذکر کردن و منه الحدیث فذکروه ای فاجلوه لان فی تذکیر الشئ اجلالاله۔

اَلتَّذْمِیْرُ۔ دست در فرج اشتر کردن تا بچه نرست یا ماده۔

اَلتَّسْتِیْرُ۔ پردگی کردن۔

اَلتَّسْحِیْرُ۔ مبالغة السحر۔

اَلتَّسْحِیْرُ۔ محتاج طعام و شراب گردانیدن و منه انما انت من المسحرین قیل الذی خلق ذا سحر و فرقین و سبے جادوی کردن۔

اَلتَّسْخِیْرُ۔ کسی را بکاری تکلیف کردن بیمزد و رام کردن۔

اَلتَّسْطِیْرُ۔ نبشتن و باهم آوردن چیزیکه آنرا اصلی نباشد و فی الحدیث ما سطر علی شئ ای لا تروج۔

اَلتَّسْعِیْرُ۔ نرخ نهادن و آتش نیک افروختن

التشکیر چشم بستن و خوی کردن —
التشمیر بسیار آب کردن شیر و الارسال ایضا و منه الحدیث فلیشمرها ای فلیرسلها و یروی بالسین و معناهما واحد —
التشنیر عیب کردن و یعدی بالباء —
التشذیر منقش کردن به ورشان —
التشطیر دو خلف اشتر بستن بمعنی اشعر شعر الجنین —
التشمیر جامه فراهم گرفتن و فرستادن و شمر فی امره ای خف —
التشنیر عیب کردن —
التشهیر معروف کردن —
التصبیر بصبر فرمودن —
التصدیر مقداری اسب از پیش سپاه بشدن و پیشگاه نشستن را دل گردانیدن و صدعن البعیر من التصدیر ای اخر الحزام عن صدره
التصعیر روی بگردانیدن از کبر —
التصغیر تصغیر کردن کلمه و خرد کردن —
التصفیر زرد کردن —
التضبیر استوار خلق گردانیدن —
التضفیر مبالغة الضفر —
التضمیر باریک میان کردن و تضمیر الفرس ان تعلفه حتی یسمن ثم ترده الی القوت و ذلک فی اربعین یوما —
التطثیر ستبر شدن شیر —
التطهیر پاک کردن —
التظفیر ظفر یافتن و ناخن در سیب و انچه بدان ماند فرو بردن و مقدار ناخنے نبات در زمین بر آمدن —
التظهیر ظهار کردن از زن و هو قول الرجل لامرأته انت علی کظهر امی و یعدی بمن —
التعبیر عبارت کردن و جواب گزاردن و تعبیر الدراهم وزنها ابدا التفاریق و الباب یدل علی النفوذ و المضی فی الشیء —
التعذیر تقصیر کردن و بعذره بیالودن و عذری دروغ آوردن —
التعزیر زدن کم از حد و گرامی کردن خر و التعظیم و النصر و فی الحدیث تعزرنی الاسلام ای توقفنی و التعزیر فی الکلام العرب التوقیف علی الفرائض و الاحکام و قیل توبخنی و المعنی تعلمنی الصلوة و تعیرنی ان لا احسنها —
التعسیر دشوار کردن —
التعشیر ده آیت بر کردن و ده ماه بر آمدن بر آبستن اشتر و تعشیر الحمار نهیقه عشرة اصوات فی طلق واحد —
التعصیر مبالغة العصر —

وہو ریح الشواء و اصلہ ان صیاد الاسد کان
یقتر فی قترتہ بلحم یجد الاسد ریحہ فیقبل الی الزبیۃ
ثم یسمی ریح اللحم المشوی کیف کان قتارا وفی الحدیث
یقتر بین یدیہ لن یسوی النصال۔
اَلتَّقْدِیْرُ اندازہ کردن۔
اَلتَّقْشِیْرُ پوست باز کردن۔
اَلتَّقْصِیْرُ کوتاہ کردن و لیعدی بنفسہ کم کردن
از نماز و جامہ و موی و لیعدے بمن و سستی
کردن در چیزے و لیعدے بفی و باز ایستادن از چیزی
و لیعدے بعن۔
اَلتَّقْطِیْرُ چکانیدن و بر پہلوی افگندن من
القطر و قطار کردن اشتر۔
اَلتَّقْعِیْرُ دور رسیدن در سخن و ژرف کردن
اَلتَّکْبِیْرُ خدا یرا عزوجل بہ بزرگی یاد کردن
و بزرگ داشتن و فی الحدیث کبّر کبّرا ای
لیتکلم الاکبر من القوم۔
اَلتَّکْثِیْرُ بسیار گردانیدن۔
اَلتَّکْدِیْرُ تیرہ کردن۔
اَلتَّکْسِیْرُ نیک شکستن و جمع کردن اسم را کہ جمع
سلامت باشد۔
اَلتَّکْفِیْرُ واگذاشتن از گناہگار و کفارت
کردن سوگند و یعدیان بعن و سر در
فرود آوردن در خدمت کسی را و یعدے

بالإدام وفي الحديث الاعضاء كلها تكفر اللسان اي
تذل وتخضع وفي حديث آخر المؤمن يكفر
اي مرزا في نفسه وماله ليكفر خطاياه -
التَّمْشِيْرُ - الامشاء في العضاه ونشاط النفس
للجماع وهذا في الحديث والتفريق -
التَّمْصِيْرُ - شهر کردن واندک شیر کردن
جز ورنگ جامه چنانکه اندک به زردی باشد -
التَّمْضِيْرُ - کسی را بمضر بان منسوب کردن وهلاک
گردانیدن وفي الحديث مضر مضرها الله في النار
اي جمعها فيها وقيل اصله من مضر اللبن وهو قرصه
اللسان وانما شدد للمبالغة او للكثرة فعلى هذا القول
اشتق التمضير من المضر ثم تصرف فيه فقيل مضرنا فلانا
فتمضر كقيسناه فتقيس اي صيرناه كذلك بان نسبناه اليها -
التَّنْثِيْرُ - مبالغة النثر والتنشير مبالغة النشر
ونشر شدد للكثرة -
التَّنْخِيْرُ - سخن گفتن وفي الحديث نخروا اي تكلموا
ولعله ماخوذ من النخير -
التَّنْزِيْرُ - کم کردن قولهم فلان لا يعطي حتى ينزر
اي حتى يلح عليه ويصغر من قدره -
التَّنْشِيْرُ - فسون کردن نشره رقاه او
کتب له النشرة وهي كالتعويذ والرقية
وصحف نشرة شدد للكثرة -
التَّنْصِيْرُ - ترسا گردانیدن -

التَّنْضِيْرُ - تازه روی گردانیدن واذا قلت
نضر الله امرأ اي نعمه -
التَّنْفِيْرُ - رمانیدن ومنه الحديث لا تنفر الناس
اي لا تحقرهم ومنه ايضا قولهم نفر عنه اي لقبه
كانه عندهم تنفير الجن والعين وفضل نهادن
کسی را بر کسی در حسب -
التَّنْقِيْرُ - واپژوهیدن وشخولیدن -
التَّنْكِيْرُ - ناشناسا کردن ونکره گردانیدن -
الى كل صلوة ولم يرد الخروج في الهاجرة وهذه لغة
حجازية وقرئ سامرا تُهجِرون ومعناه تكثرون
من الهجر وهو الهذيان او تهجرون النبي عليه السلام
وكتاب الله -
التَّهْدِيْرُ - بانگ کردن اشتر -
التَّبْرِيْزُ - بیرون آوردن واز اقران خویش
درگذشتن ورفضل وهذا ایعدی بعلى وبرز الفرس
اذا سبق -
التَّجْلِيْزُ - الجلز -
التَّجْهِيْزُ - ساز کردن -
التَّرْبِيْزُ - پر کردن مشک -
التَّطْرِيْزُ - طراز کردن جامه -
التَّعْجِيْزُ - پیر شدن زن وبعجز منسوب کردن
ودرنگی کردن -
التَّعْزِيْزُ - دنبال فروبردن ملخ بزمین از بهر خایه

التّعفیز - برجهانیدن۔
التّقفیز - حنا در دست بستن شبه دانه۔
التّقلیز - برجهانیدن۔
التّنبیز - مبالغة النبز۔
التّنفیز - بالفاء تیر بر ناخن گردانیدن برجهانیدن
التّنقیز - بالقاف رقصانیدن کودک برجهانیدن آن
التّحبیس - کاسته شدن مغز استخوان۔ ٤
التّیبیس - یابس شدن و یعدی بعن۔
التّتریس - التترس۔
التّحریس - محکم راه کردن۔
التّحبیس - الحبس۔
التّخریس - طعام ساختن زاج را و الماضی فعل وخرست علی المرأة اذا اطعمت فی ولادتها
التّخمیس - پنج گوشه کردن۔
التّدریس - الادراس۔
التّدلیس - عیب آخریان بر خریدار پوشیدن اخذ التدلیس فی الاسناد وهو ان یحدث عن الشیخ الاکبر لعله سمعه عمن۔
التّدسیس - پنهان کردن۔
التّدنیس - شوخگی گردانیدن۔
التّرکیس - مبالغة الارکاس۔
التّشمیس - بآفتاب ساختن۔

التّضریس - مجرب کردن و درشت کردن زمین و چاه چنانکه گوئی دندانه دارد۔
التّطلیس - نیک محو کردن نبشته۔
التّعبیس - مبالغة العبوس۔
التّعریس - بآخر شب فرود آمدن۔
التّعلیس - سخت شدن درد۔
التّعنیس - بماندن دختر در خانه بی شوهر قال الاصمعی لا یقال عنّست ولکن عُنّست وهو اوّل اتّتن
التّغلیس - بتاریکی شب کاری کردن یا در آخر جای آمدن۔
التّفلیس - مفلس خواندن۔
التّقدیس - پاک کردن و بپاکی صفت کردن
التّقویس - سرو کردن۔
التّقلیس - الضرب بالدف والغناء وفی الحدیث قلسوا له ای وضعوا ایدیهم علی الصدر خضوعا وفی الحدیث وهو کبس اسے یقحم الناس تکبسهم۔
التّلبیس - کالتدلیس والتخلیط شدد للمبالغة
التّلبیس - نعل بر بستن اشتر و پاره بر موزه دوختن۔
التّمجیس - تبیین المجوسیة وتزیینها۔
التّمکیس - تسو کردن و بجهانیدن کسی۔
التّنبیس - مثل النبس۔

اَلتَّنْجِيْسُ ـ پلید کردن وشئی کانت العرب تفعله کالعوذة تدفع بہا العین ـ
اَلتَّنْفِيْسُ ـ وا بردن غم ـ
اَلتَّنْقِيْسُ ـ دوات را انقش در کردن ـ
اَلتَّنْكِيْسُ ـ نگونسار کردن ـ
اَلتَّحْمِيْشُ ـ بازی کردن ـ
اَلتَّحْبِيْشُ ـ گرد کردن وکسب کردن ـ
اَلتَّحْرِيْشُ ـ بریکدیگر آغالیدن ـ
اَلتَّحْمِيْشُ ـ بخشم آوردن ـ
اَلتَّخْدِيْشُ ـ مبالغۃ الخدش ـ
اَلتَّرْعِيْشُ ـ لرزانیدن ـ
اَلتَّرْقِيْشُ ـ آراستن قول وجز آن و سخن چینی کردن ـ
اَلتَّقْرِيْشُ ـ زر جفتہ کردن ـ
اَلتَّفْتِيْشُ ـ وا پژوہیدن ـ
اَلتَّعْرِيْشُ ـ خشت باسنگ در میان سرای انگندن و پرواز کردن مرغ بر چیزے وبہن باز شدن گشت ـ
اَلتَّفْلِيْشُ اَلتَّحْرِيْشُ اَلتَّقْمِيْشُ ـ واچیدن موے وپشم وپنبہ وفی الحدیث منفش المنخرین یعنے واسع المنخرین المتطامن المارن کانوف الزنج ـ
اَلتَّنْقِيْشُ ـ منقش کردن ـ
اَلتَّهْوِيْشُ ـ کالتحریش ـ
اَلتَّرْبِيْصُ ـ استوار کردن ـ
اَلتَّخْلِيْصُ ـ برہانیدن وویژہ گردانیدن ـ
اَلتَّدْلِيْصُ ـ درخشان کردن زرہ ـ
اَلتَّرْخِيْصُ ـ رخصت دادن ویعدی باللام
اَلتَّرْقِيْصُ ـ برجہانیدن مادر کودک را وجز آن وفی الحدیث فلیشقص الخنازیر فلیعضہا اعضاء للبیع ـ
اَلتَّقْرِيْصُ ـ گوشت درمیان سرائے باز افگندن تا خشک شود ـ
اَلتَّقْرِيْصُ ـ بسیار زود انشاندن فی الحدیث قرصیہ بالماء ای قطعیہ ـ
اَلتَّقْلِيْصُ ـ باہم آمدن وفرس مقلص ای مرتفع ـ
اَلتَّقْمِيْصُ ـ پیراہن در پوشانیدن ـ
اَلتَّلْخِيْصُ ـ ہویدا کردن ـ
اَلتَّمْحِيْصُ ـ آزمودہ گردانیدن بے گناہ گردانیدن
اَلتَّنْغِيْصُ ـ ناخوش گردانیدن عیش ـ
اَلتَّقْمِيْصُ ـ التقمص ـ
اَلتَّبْعِيْضُ ـ پارہ پارہ کردن ـ
اَلتَّبْغِيْضُ ـ دشمن گردانیدن ـ
اَلتَّحْرِيْضُ ـ برانگیزانیدن بر قتال وجز آن
اَلتَّقْضِيْضُ ـ بیفگندن ـ
اَلتَّقْمِيْضُ ـ اندک کردن ـ

التخفیض - فرود داشتن آواز و آسان کردن
الترفیض - اندک آب در مشک رہا کردن -
الترمیض - چشم داشتن کسی را و فی الحدیث
لا ترمضها یقال رمض الراعی ماشیته اذا رعاها
فی الرمضاء -
التعریض - پیش چیزی وا بردن و پہن کردن
و بشولیده نشستن و راه آوردن و دادن و سخن سربسته
گفتن و تمام ناپختن گوشت و داغی پہن کردن
اشتر بستن یقال عرض فی سقائک
ای لا تملأه و فلان یجر لا یعرض
ای لا یشرح -
التغمیض - چشم فراز کردن و در معاملت
سہالت فراگرفتن و سخن را مشکل کردن -
التفریض - التحزیز و فریضها مختلف کردن
و منه و فرضنا و قال ابو عمرو بن العلاء فصلناها
التقبیض - باہم آوردن و دادن مال
مرا نرا که فراگیرد -
التقریض - التقریظ و ہو ان تمدح الانسان
بالحق او بالباطل -
التمریض - بیمارداری کردن و تقصیر کردن
التنفیض - نیک بیفشاندن -
التنقیض - بانگ بسیار کردن سنگخوار -
التبقیط - بکوه واشدن و ہو فی الحدیث -

التبلیط - خشت یا سنگ در سرای افگندن و بماندن
التثبیط - درنگی کردن -
التحنیط - مرده را حنوط کردن -
التخریط - شکم براندن دارو -
التخلیط - تخلیط کردن و آمیختن -
الترهیط - لقمه بزرگ کردن -
التسبیط - فی الناقة کالارجاع و اسقاط
النعجة ولدها -
التسلیط - برگماشتن -
التشمیط - چیزی از دوال زین در آویختن
التشحیط - در خون گردانیدن -
التضریط - الاضراط -
التعلیط - رسن از گردن اشتر بیرون کردن
و داغ کردن بر گردن اشتر بہنا -
التغلیط - در غلط افگندن و بغلط منسوب کردن
التفریط - فرط فی الامر فقصر فیه و ضیعه حتی فات
و فرطه ترکه و تقدمه و فرط الله عنه ما یکره
ای نحاه و قلما یستعمل الا فی الشعر -
التقریط - گوشواره در گوش کسی کردن و
رشم چراغ فراگرفتن و لگام بر اسپ کردن و
منه الحدیث فقرطوها اعنتها و قیل معناه ان
یمد الفارس یده حتی یجعلها علی قذال فرسه
فی حضره ای عدوه -

عه لفظی ... ادوبر لزدان ۱۲

اَلتَّنْشِیْطُ - فا نشاط آوردن -

اَلتَّنْقِیْطُ - نقطه برزدن -

اَلتَّحْفِیْظُ - کسی را بر حفظ چیزی واداشتن -

اَلتَّغْلِیْظُ - درشت گرفتن چیزی بر کسے و درشت گفتن و ستبر کردن -

اَلتَّقْرِیْظُ - ستودن زنده -

اَلتَّنْکِیْظُ - الانکاظ -

اَلتَّبْدِیْعُ - بتدع خواندن -

اَلتَّبْلِیْعُ - پدید آمدن سپیدی در موے

اَلتَّتْبِیْعُ - اپی فرا شدن و اپی فرا داشتن الاول تعدی الی مفعول واحد والثانی تعدی الی مفعولین

اَلتَّجْدِیْعُ - پژمرده کردن قحط گیاه را و جدعه تجدیعا ای قال جدعا لک -

اَلتَّجْرِیْعُ - اندوه و کرم و جز آن بگلو کسی فرو بردن

اَلتَّجْزِیْعُ - پخته شدن بیشتر از خرما یقال بسر مجزع و پاره کردن گوشت -

اَلتَّجْمِیْعُ - نیک جماع کردن و بنماز ادینه آمدن و گزاردن آن -

اَلتَّخْدِیْعُ - مبالغة الخدع -

اَلتَّخْذِیْعُ - پاره پاره کردن در حرب خذعنی ظلع فی رجلی ای قطعنی عن المشی -

اَلتَّخْضِیْعُ - فروتن گردانیدن -

اَلتَّخْلِیْعُ - بندها از جاے بیاوردن و قطع

مستفعلن فی عروض البسیط و ضربه جمیعا فینقل الی مفعولین فیسمی البیت مخلعا -

اَلتَّدْرِیْعُ - سنده و پیراهن زنان پوشانیدن

اَلتَّدْفِیْعُ - بسی سپوختن کسے را -

اَلتَّدْمِیْعُ - مبالغة الدمع -

اَلتَّذْرِیْعُ - کسے را خفه کردن و دست جنبانیدن در رفتن و بدست ایشان اشارت کردن بشیر -

اَلتَّرْبِیْعُ - چهار سو کردن -

اَلتَّرْجِیْعُ - نغمه گردانیدن و انا لله و انا الیه راجعون گفتن و ترجیع الدابة یدیها فی السیر رجعها

اَلتَّرْسِیْعُ - تباه شدن پلک چشم و الماضی فعل و تباه شدن چشم -

اَلتَّرْصِیْعُ - پیوستن تاج و جز آن -

اَلتَّرْفِیْعُ - نیک نیک براندن شتر -

اَلتَّرْقِیْعُ - بسی وصله در جامه دادن -

اَلتَّسْبِیْعُ - هفت کردن -

اَلتَّسْجِیْعُ - سجع کردن -

اَلتَّسْفِیْعُ - نیک سوختن گرما لون مردم را و سیاه گردانیدن آتش چیزیرا -

اَلتَّسْلِیْعُ - شگافتن -

اَلتَّسْمِیْعُ - معروف کردن به بدی و نیکی و بیدیان بالیار و شنوانیدن و منه الحدیث

مستجاً مزمراً ای مقیداً مسوجراً فالمسمع من اسماء القید والزمارة الساجورة ۔

التَّشجِیعُ ۔ دلیر کردن و دلیر خواندن ۔

التَّشرِیعُ ۔ باشخور آوردن ۔

التَّشبِیعُ ۔ مبالغة الشبع ۔

التَّشفِیعُ ۔ شفاعت کسی را بدادن ۔

التَّشنِیعُ ۔ تشنیع کردن و لیدے بعلے و ننگ پوش کردن ۔

التَّصدِیعُ ۔ پراگندہ کردن و شگافتن و سر درد رسانیدن والماضی من ہذا صُدِّعَ ۔

التَّصرِیعُ ۔ پراگندہ کردن و شگافتن و فی الشعر تقفیة المصراع الاول و بیسی بیفگندن و در دولخت کردن

صَمَّعَ الثَّرِیدُ ۔ اذا رفع راسہا

صَمَّعَ التَّھُمُ اذا ثبات قنذعۃ من الم و غیرہ فانصمت

التَّضبِیعُ ۔ بازو بازیدن اسپ و شتر در رفتن ۔

التَّضجِیعُ ۔ تقصیر کردن ۔

التَّضرِیعُ ۔ نزدیک گشتن آفتاب بفروشدن و ضرعت القدر اذا حان ان تدرک ۔

التَّضلِیعُ ۔ ہشت پہلو نقش کردن جامہ

التَّطبِیعُ ۔ پر کردن مشک و جز آن و گرانبار کردن شتر ۔

التَّطمِیعُ ۔ طمع افگندن ۔

التَّفجِیعُ ۔ بدرد آوردن ۔

التَّفدِیعُ ۔ کژ گردانیدن فی الحدیث لما فدع اہل خیبر عبداللہ بن عمر ماخوذ من الفدع وہو عوج فی المفاصل

التَّفرِیعُ ۔ بالا بر شدن و بشیب فرو شدن و چیزیرا فرع کردن و فرع گشتن و ہو فی الحدیث و فی حدیث آخر یفرع بینہم ای یحجز بینہم یقال فرع و فرع و فرق بینہم بمعنی واحد ۔

التَّفزِیعُ ۔ ترسانیدن و اندوہ دا بردن و ہذا الیعدی بعن ۔

التَّفصِیعُ ۔ بیرون کردن ۔

التَّفقِیعُ ۔ ترک از انگشتان بیاوردن ۔

التَّفلِیعُ ۔ شگافتن ۔

التَّقرِیعُ ۔ ملامت صعب کردن و معالجة الفصیل من القرع کانہ نزع من ذلک وہو بثر ابیض یخرج بالفصال و دواہ الملح و جباب البان الابل فاذا لم یجدوا الملح نتفوا اوبارہ و نضحوا جلدہ بالماء ثم جروہ علی السبخة ۔

التَّقزِیعُ ۔ موی سر بعضی بستردن و بعضی گذاشتن

التَّقشِیعُ ۔ ابر وا بردن ۔

التَّقصِیعُ ۔ پر شدن جراحت از خون ۔

التَّقطِیعُ ۔ پارہ پارہ کردن و منہ مقطعات الشعر یعنی قصارہ و اسپ از پیش اسپان بشدن و تقطیع الشعر وزنہ باجزاء العروض و فی الحدیث الا مقطعا ای مثل الحلقة و ما اشبہہا ۔

التقلیع - مبالغة القلع -
التقنیع - قناع پوشانیدن ومنه قنعت
راسه بالسوط ضربا وقنع الدیک اذا رد برائله
الی راسه کتقنع اللبن ای علاه سمه خثورة راسه
وکنعت القدر رست بزبدها -
التکسیع - مصدر قولک رجل مکسع اذا لم یتزوج
فاجتمع الماء فی ظهره -
التلمیع - باهم آمدن -
التلفیع - سر پوشانیدن ولفعت المزادة قلبتها -
التلمیع - رنگا رنگ گردانیدن فی الحدیث
ونصح طیبها ای تخلص وناصع کل شیء خالصه -
التمتیع - برخورداری دادن وبلند گردانیدن
التمزیع - پراگنده کردن -
التمنیع - مبالغة المنع -
التنزیع - نیک بر کردن -
التهجیع - نیک فراخواب کردن -
التهزیع - پاره پاره کردن -
التبلیغ - رسانیدن -
الترفیغ - فراخ عیش گردانیدن -
التشبیغ - القاء الناقة ولدها وقد اشعر -
التصبیغ - مبالغة الصبغ وصبغت الرطبة
مثل ذنبت فی المعنی الاول حین صبغ تقدمن الصبغ
التفریغ - فارغ کردن وبرانگیختن -

التمریغ - مراغه دادن ستور -
التمشیغ - التلطیخ -
۹ التثقیف - راست کردن نیزه -
التجدیف - الکفر بالنعم -
التجریف - نیک فارندیدن -
التجلیف - هلاک کردن مال کسنی المجلف الذی
اخذ من جوانبه وقیل الذی اخذ من وسطه وترکت
جوانبه حذفا ای هیاه وصنعه -
التحریف - بگردانیدن سخن ومحرف بگردن قلم
التحلیف - سوگند برادن -
التحنیف - احنف کردن -
التخریف - خرف خواندن -
التخصیف - مبالغة الخصف -
التخلیف - واپس گذاشتن ویک خلاف بستن
التذریف - افزون شدن وبعدی بعلی
الترذیف - از پی درآوردن -
الترصیف - مبالغة الرصف فی الحدیث
۲۰ کان الکلبی یزرف ای یزید فی الحدیث زلفها
معناه اسفلها وقدمها والاصل فی الکلمة القرب
التسجیف - پرده فروگذاشتن -
التسقیف - خانه را سقف کردن -
التسلیف - پیش فرستادن ونهاری دادن
التشریف - بزرگوار کردن -

اَلتَّشْنِیْفُ - گوشواره در گوش کسی کردن
اَلتَّصْحِیْفُ - الخطاء فی الصحیفة وهی الکتاب
اَلتَّصْرِیْفُ - گردانیدن ومنه صرف الفعل
وهویدا کردن وخمر صرف خوردن -
اَلتَّصْنِیْفُ - تمییز الاشیاء بعضها من بعض وتصنیف
الکتاب من ہذا -
اَلتَّضْعِیْفُ - افزون کردن وضعیف کردن
وضعیف خواندن -
اَلتَّطْوِیْفُ - کارزار کردن گرد برگرد لشکر
اَلتَّعْجِیْفُ - الاکل دون الشبع -
اَلتَّعْرِیْفُ - بیاگاهانیدن وتعریف کردن
گم شده وخوشبو گردانیدن -
اَلتَّعْطِیْفُ - مهربانی گردانیدن ونیک بجا آوردن
اَلتَّعْفِیْفُ - کرم کردن -
اَلتَّعْنِیْفُ - سرزنش کردن -
اَلتَّغْلِیْفُ - غالیه بر کردن -
اَلتَّقْذِیْفُ - مبالغة القذف -
اَلتَّقْصِیْفُ - مبالغة القصف -
اَلتَّکْتِیْفُ وَالتَّکْسِیْفُ - التقطیع بالتاء
عن الفارابی وبالسین عن الجوهری
اَلتَّکْشِیْفُ - مبالغة الکشف -
اَلتَّکْلِیْفُ - چیزی بکسی فرمودن کار رنج آید
اَلتَّکْنِیْفُ - گرد چیزی در آمدن -

اَلتَّلْجِیْفُ - جوانب چاه کندن -
اَلتَّلْقِیْفُ - فرو خورانیدن وتلقین کردن
اَلتَّنْتِیْفُ - مبالغة النتف -
اَلتَّنْجِیْفُ - بلند نمودن پا و توده را وفی الحدیث نجفه
ای رفعت منه والنجفة شبه التل -
اَلتَّنْدِیْفُ - مبالغة الندف -
اَلتَّنْشِیْفُ - پاکف شدن شیر شتر
اَلتَّنْصِیْفُ - بدو نیم کردن وه والنصف سرکشی نشنید
اَلتَّنْطِیْفُ - گوشواره در گوش کسی کردن
وچکانیدن شراب و مانند آن -
اَلتَّنْظِیْفُ - پاک کردن -
اَلتَّنْکِیْفُ - باغدد شدن اشتر -
اَلتَّبْرِیْقُ - چشم فراخ باز کردن یا تیز نگریستن
اَلتَّبْعِیْقُ - شگافتن فی الحدیث یبعقون
لقاحنا ای ینحرون ابلنا ویسیلون دماءها
اَلتَّحْدِیْقُ - تیز نگریستن و گرد کسی در آمدن
ویعدی بالباء -
اَلتَّحْرِیْقُ - نیک سوزانیدن -
اَلتَّحْلِیْقُ - دور هوا بر شدن مرغ ویعدی بالباء
اَلتَّخْلِیْقُ وَالتَّخْلَاقُ - بسیار شدن سر فی
الحدیث مخلق به ای مراه -
اَلتَّحْمِیْقُ - احمق خواندن -
اَلتَّخْرِیْقُ وَالتَّخْرَاقُ - نیک بریدن قال الفراء

نعال من بناه التفعیل لغة یمانیة فصیحة والتخریق
بسیار دروغ گفتن۔
التخلیق - بخلوق پیمودن وتمام خلق کردن
ونسو کردن۔
التدبیق - به سریش استوار کردن۔
التدقیق - نیک بیختن۔
التدنیق - استقصا کردن ونزدیک گشتن
خورشید بفرو شدن وانچه بدان ماند ومنه
الحدیث یدنق للموت ای یدنو وچشم بگو فرو شدن
وپیوسته سوی چیزے نگریستن۔
التذلیق - تیز کردن کناره چیزی۔
الترتیق - رسنها که در گردن بره کنند۔
الترشیق - تیز نگریستن۔
الترمیق - والهم نگریستن وضعف یکون فی
البصر وفی البدن و فی الامر۔
الترنیق - ثابت ماندن مرغ در هوا ورنق الطائر
اذا خفق بجناحیه فی الهواء وثبت لم یطر وقولهم مدت
الموسى فرنق رنق ای انتظر الولادة لانها ترانی فلا انقطع بعدة
الترهیق - بسیار شدن مهمان نزدیک کسے
وتهمت کردن کسی را به بدی۔
الترلیق - موے ستردن۔
التسریق - بدزدی منسوب کردن ومنه
قرئ ان ابنک سرق۔

التشریق - گوشت قدید کردن وبسوے
مشرق شدن ونماز عید کردن وفی الحدیث
لا تشریق الا فی مصر جامع۔
التشفیق - اندک اندک کردن۔
التشقیق - التقطیع بالطول وفی الحدیث
وشقق لها یعنی لناقته ای جاجبا بزمامها
ولفها الترفع راسها۔
التصدیق - راست گوی داشتن وزکوة
گوسپندان وجز آن وصدقه بستدن۔
التصفیق - آمیختن شراب بآب ودست
برهم زدن وهو فی الحدیث ماخوذ من صفق احدی
الیدین بالاخری لا ببطونهما ولکن بظهور اصابع الیمنی علی
الراحة من ید الیسری وهو سنة النساء فی الصلوة وفشترا
از آبی بآبی بردن وشتر از چراگاهی بچراگاهے
بردن والترکیب یدل علی ملاقاة شئ ذی صفحة
بشئ مثله بقوة۔
التطبیق - بر بندگاه آمدن شمشیر یا جدا کردن
عضو ومنه الحدیث طبقت ای اصبت وجه
الفتیا و هر دو دست درمیان ران نهادن در
رکوع وهو فی الحدیث وروی زمین گرفتن
باران وتطبیق الفرس تقریبه۔
التطریق - نزدیک گشتن مرغ [illegible] خایه
نهادن ولا یقال ذالک لغیر القطاة۔

وبچه در شکم شتر وزن گرفتن و بازداشتن
شتر از گیاه و جز آن و راه باز دادن -
التطليق طلاق دادن وطلق السليم اذا سكن
وجعه بعد العداد -
التعتيق کهنه شدن -
التعريق بسیار شاخ خرما بریدن -
التعريق شراب بآب اندک آمیختن و بی گوشت
کردن تن و پر ناکردن دلو -
التعفيق - بگردانیدن -
التعليق - درآویختن و منه فتذروها كالمعلقة
وهي التي فقد زوجها و عاشق گردانیدن
والماضي من هذا علق -
التعميق ژرف کردن و باستقصا نگریستن
في الحديث تعمقها اي تاخذي بعمقها وقعرها -
التعريق - عرقه کردن و منه لجام معرق بالفضة
اي محلى و بگشتن والباب يدل على انتهاء في
شئ يبلغ اقصاه -
التغليق - در در بستن -
التفتيق - بشگافتن -
التفريق والتفرقة - پراگنده کردن و في
الحديث فرقوا عن المنية يقول اشتروا بثمن
الرقيق الواحد رقيقين لانه ان مات الواحد
بقي الآخر واذا كان كذلك فكانك فرقت عن المنية

التفسيق - فاسق خواندن -
التفليق شگافتن -
التفنيق بناز و نعمت پروردن -
التلبيق چرب کردن -
التلفيق - فراهم آوردن مرق ای غنی غناء السفلة
التمزيق والممزق - پراگنده کردن و منه ومزقناهم
كل ممزق واصله التخريق يقال مزق ثيابه
التمشيق - رنگ کردن بگل سرخ -
التمهيق شیر دادن -
التنبيق نیکو نبشتن و برنشاندن درخت کنار
وكذلك كل شئ مستو ومهذب -
التنديق - برسکیزانیدن اسپ -
التنسيق - پیوستن سخن و جز آن -
التنطيق - کمر بر میان کسی بستن -
التنفيق - در سوراخ شدن موش في الحديث
لا ينفق بعضكم لبعض اي لا يقصد ان ينفق سلعته
عن جهة النجش -
التنميق نبشتن ونمق الكتاب اي نقش وصور
التبتيك - تیک بریدن و پاره پاره کردن تبك
اذان الانعام اي قطعها شدد للكثرة والمبالغة -
التبريك - دعای برکت خواندن -
التحريك - جنبانیدن -
التحنيك - استوار خرد گردانیدن کام کودک

بالیدین بجزما وجزآن۔
التَّشْبِیْکُ۔ انگشتان بہم درگذاشتن وانچہ بدان مانند۔
التَّشْرِیْکُ۔ شراک کردن نعلین راوانباز کردن۔
التَّعْرِیْکُ۔ ان یجعل راعی من الحلب مثل الفلکة ثم یجعله فی لسان الفصیل لئلا یرضع وفلک ثدی الجاریة ای استدار۔
التَّمْسِیْکُ۔ چنگ در زدن ویعدی بالباء وخداوند مشک کردن ومشک رنگ کردن وبدان بیالودن وفی الحدیث خذی فرصة ممسکة ای محتملة یقول تحملینها معک تعالجین بہا قبلک وعلی ہذا ہو متعد وقیل مطیبة بالمسک والاول اصح لقلة ذات اید ہم۔
التَّمْعِیْکُ۔ مراغہ کردن ستور را۔
التَّمْلِیْکُ۔ بادشاہ گردانیدن واستوار گردانیدن
التَّہْتِیْکُ۔ مبالغة الہتک۔
التَّہْلِیْکُ۔ ہلاک گردانیدن۔
التَّبْتِیْلُ۔ دل از دنیا ببردن وفی الحدیث ان النبی علیہ السلام بتل العمری ای اوجبہا۔
التَّبْجِیْلُ۔ بزرگ داشتن۔
التَّبْخِیْلُ۔ نسبت کردن بہ بخل۔
التَّبْدِیْلُ۔ الابدال منہم من جعل التبدیل تغییر الشیٔ عن حالہ والابدال جعل شیٔ مکان آخر

التَّبْغِیْلُ۔ مشی فیہ اختلاف بین العنق والہملجة رفتار فراخ ۱۲ مشتق من البغل۔
التَّثْقِیْلُ۔ گران گردانیدن۔
التَّثْمِیْلُ۔ باقی داشتن۔
التَّجْہِیْلُ۔ مبالغة الجہل۔
التَّجْدِیْلُ۔ بر زمین افگندن۔
التَّجْمِیْلُ۔ نیکو کردن یقال جمّلک اللہ وجمّل اللہ علیک
التَّجْہِیْلُ۔ بجہل منسوب کردن۔
التَّحْجِیْلُ۔ چشم بکو فرو شدن ودست وپای اسپ سپید کردن۔
التَّحْصِیْلُ۔ حاصل کردن واصلہ التمییز وقیل جمع الشیٔ ومنہ حوصلة الطائر وحصل کلامہ ای ردّہ الی محصولہ۔
التَّحْضِیْلُ۔ التصریة۔
التَّحْمِیْلُ وَالْحِمَّالُ۔ بار نہادن وتغلی از کسے درخواستن۔
التَّحْبِیْلُ۔ تباہ خرد واعضا گردانیدن۔
التَّخْجِیْلُ۔ خجل کردن۔
التَّخْذِیْلُ۔ برخذلان گذاشتن وا نشستن وفی الحدیث
التَّخْضِیْلُ۔ تر نمودن خضلی قناز عک ای ندیہا وطیبہا بالدہن لیذہب شعثہا۔
التَّذْبِیْلُ۔ گرد کردن چیزے۔
التَّدْجِیْلُ۔ جملہ اعضا بقطران بیالودن۔

وزر اندود کردن شمشیر والترکیب بدل علے
التفطیه والترسیل۔
اَلتَّرْتِیلُ۔ هموار کردن سخن بے تکلف
اَلتَّرْجِیلُ۔ جعد کردن موی و فروگذاردن
موی بشانه۔
اَلتَّرْحِیلُ۔ روان کردن کسے را از جای
خویش و فی الحدیث ترحّل الناس قبل تنزّل
معهم اذا نزلوا و تقبل اذا قالوا و قیل
تنزلهم المنازل۔
اَلتَّرْطِیلُ۔ چرب کردن موی از زعفران
اَلتَّرْفِیلُ۔ التعظیم والتبجیل واتمام الرکبه۔
اَلتَّرْکِیلُ بپا یا بپایها کوفتن۔
اَلتَّرْمِیلُ۔ خون آلوده کردن۔
اَلتَّرْهِیلُ۔ سست گردانیدن گوشت
فی الحدیث ویدخلنا ای نجیئه من رند ادھلنا
بالجیم فصنا برینا۔
اَلتَّسْبِیلُ۔ در راه خدا چیزی دادن۔
اَلتَّسْهِیلُ۔ سهل کردن۔
اَلتَّسْجِیلُ۔ سجل کردن۔
اَلتَّسْخِیلُ سست آمده شدن حروان
اَلتَّسْفِیلُ۔ بزیر فرو بردن۔
اَلتَّسْهِیلُ۔ آسان گردانیدن۔
اَلتَّطْفِیلُ۔ بچسبیدن آفتاب بغروب شدن

ونزدیک شدن تاریکی شب و طفیلی کردن
وطفلت الابل اذا کان معها اولاد با خرفقت
بها حتی تلحقها الاطفال۔
اَلتَّعْجِیلُ۔ الاستحثاث وطبخ اللحم علے عجلة
وعجلت له من الثمن کذا ای قدمت والمعجل
الذی یاتی اهله بالاعجالة وهی مایعجله الراعی
من اللبن الی اهله قبل الحلب۔
اَلتَّعْدِیلُ۔ عدل کردن خواندن وراست کردن
اَلتَّعْذِیلُ والتَّعْذَالُ بسی ملامت کردن
اَلتَّعْسِیلُ۔ انگبین توشه دادن وبه انگبین
پروردن فی الحدیث اذا اراد الله بعبد خیرا
عسّله قیل یا رسول الله وما عسله قال یفتح له عملا
صالحا بین یدی موته حتی یرضی عنه من حوله
فی حدیث آخر عسّله فی الناس ای طیبه و
ماخوذ من العسل۔
اَلتَّعْصِیلُ بچیدن تیر وانداختن و فی الحدیث
عصلا ای بالا۔
اَلتَّعْضِیلُ۔ استوار شدن بچه در شکم مادر
چنانکه بیرون نتواند آمد و تنگ آمدن جای
از مردمان وکار بر کسے تنگ فرا گرفتن۔
اَلتَّعْطِیلُ۔ فروگذاشتن مهمل و بیهوده کردن
وتعهد نا کردن۔
اَلتَّعْقِیلُ بسیار عقال بر پای اشتر بستن

فی الحدیث فیعقل الکرم ای یخرج العقیلی وہو الحصرم

اَلتَّعْجِیْلُ۔ توقیتہ العمل۔

اَلتَّغْسِیْلُ۔ غسل نمودن بعد جماع فی الحدیث من غسل ای جامع قبل الخروج الی الصلوٰۃ وقیل اغتسل بعد الجماع وروی بالتخفیف ومعناہ جامع۔

اَلتَّغْفِیْلُ۔ بغفلت منسوب کردن واحمق گردانیدن۔

اَلتَّفْتِیْلُ۔ نیک تافتن۔

اَلتَّفْسِیْلُ۔ ناکس خواندن والمفسلۃ المرأۃ التی اذا نشط زوجہا لغشیانہا اعتلت۔

اَلتَّفْصِیْلُ۔ ہوید اکردن وجدا کردن از یکدیگر وپارہ پارہ کردن۔

اَلتَّفْضِیْلُ۔ فاضل گردانیدن وفضل دادن

اَلتَّقْبِیْلُ۔ بوسہ دادن۔

اَلتَّقْتِیْلُ۔ سخت رام گرفتن ومبالغت کردن در کشتن ورجل مقتل ای مجرب۔

اَلتَّقْفِیْلُ۔ قفل کردن۔

اَلتَّکْبِیْلُ۔ بند کردن۔

اَلتَّکْحِیْلُ۔ سرمہ کردن۔

اَلتَّکْفِیْلُ وَالتَّکْفِلَۃُ۔ پایندانی فراکسی دادن

اَلتَّکْمِیْلُ۔ تمام کردن۔

اَلتَّمْثِیْلُ۔ صورت بستن پیکری بانگاشتن مثلت لہ کذا ای صورت لہ مثالہ بالکتابۃ وغیرہ۔

اَلتَّمْحِیْلُ۔ وادا شتن شیر ودعا۔

اَلتَّمْشِیْلُ۔ شیر اندک فرود آوردن ناقہ۔

اَلتَّمْہِیْلُ۔ زمان دادن۔

اَلتَّنْجِیْلُ۔ بسنگی استنجا دادن کسی را ونجلت فلانا بطعامی ناولتہ شیئا بعد شیئ فی الحدیث وفتی ینجلہ ای یعطیہ النبل۔

اَلتَّنْشِیْلُ۔ سرگین افگندن خداوند سم۔

اَلتَّنْخِیْلُ۔ نیک بیختن۔

اَلتَّنْزِیْلُ۔ فرو فرستادن والترتیب ایضا

اَلتَّنْسِیْلُ۔ بیفگندن حیوان موی وپر وپشم

اَلتَّنْصِیْلُ۔ درنشاندن تیغ وپیکان وسنان وبیرون کشیدن آن وہو من الاضداد۔

اَلتَّنْعِیْلُ۔ نعل بربستن۔

اَلتَّنْفِیْلُ۔ غنیمت دادن۔

اَلتَّنْقِیْلُ۔ بسیار فرابردن ومو زہ وخفان نیکو کردن

اَلتَّنْکِیْلُ۔ رسوا کردن وبعید ہی بالبار داماشیدن وفی الحدیث لاانکل ای لا ادفع عما سلطت علیہ لشبیہہا فی الارض۔

اَلتَّہْبِیْلُ۔ بعن کردن کسی را گفتن کہبلت اماک وہبلہ اللحم اثقل اہبلہ وہو فی الحدیث۔

اَلتَّہْجِیْلُ۔ سخن نا فرجام شنوانیدن کسی وجبر آن باز گفتن

اَلتَّہْدِیْلُ۔ فرو گذاشتن شاخ ونخچ وانچہ بدان ماند

اَلتَّہْیِیْمُ۔ بی مادر چرانیدن بہم وبیوی ولادالضان

اَلتَّبْلِیْمُ۔ زشت کردن۔

اَلتَّثْلِیْمُ۔ بسیار رخنه در افگندن۔
اَلْمُجَثَّمَةُ المصبورة الا انها فی الطیر خاصة والارنب
واشباه ذلک یجثم ثم یرمی حتی یقتل وقد نهی عن ذلک
اَلتَّحْدِیْمُ۔ تیز در کسی نگریستن۔
اَلتَّجْذِیْمُ۔ مبالغة الجذم۔
اَلتَّجْرِیْمُ۔ تمام کردن سال۔
اَلتَّجْرِیْمُ۔ پر کردن مشک و عاجز شدن۔
اَلتَّجْسِیْمُ۔ تن آور گردانیدن۔
اَلتَّجْشِیْمُ۔ التکلیف۔
اَلتَّحْرِیْمُ۔ حرام کردن و ناپیراستن پوست
و ریاضت تمام نایافتن ستور و شکوه مند
کردن۔ التحریم جعل الشیٔ والتشدید
اَلتَّحْطِیْمُ۔ بسیار شکستن۔
اَلتَّحْکِیْمُ۔ منع کردن و حاکم گردانیدن ترا
در مال خویش فی الحدیث ان المحکم فی نفسه
بفتح کسر الکاف فمعناه المنصف من نفسه
ومن فتحها فهو الرجل یقع فی ید العدو فیخیر بین
الکفر والقتل فیختار القتل۔
اَلتَّحْلِیْمُ۔ بردباری کردن۔
اَلتَّحْمِیْمُ۔ نیک مهر کردن۔
اَلتَّخْدِیْمُ۔ پای رنجن در پای کسی کردن
وقوم مخدمون ای مخدومون یراد به کثرة
الخدم والحشم۔

[illegible] ۱۲

اَلتَّخْذِیْمُ۔ پاره پاره کردن۔
اَلتَّخْرِیْمُ۔ پاره چیزی بریدن۔
اَلتَّخْزِیْمُ۔ مبالغة الخزم۔
اَلتَّخْطِیْمُ۔ مبالغة الخطم۔
اَلتَّدْسِیْمُ۔ جعل الدسم علی شیٔ ومن یقال
دسم المطر الارض ای بلها ولم یبالغ ویقال دسم
سبالهم اذا اطعمهم شیئًا دسما وفی الحدیث دسموا
نونته ای سودوا ذلک الموضع منه لئلا
تصیبه العین۔
اَلتَّذْمِیْمُ۔ الاستنکاف للامور الذمیمة۔
اَلتَّرْجِیْمُ۔ سنگ بر سر گور نهادن و پنداشت
سخن گفتن۔
اَلتَّرْحِیْمُ۔ مبالغة الرحمة۔
اَلتَّرْخِیْمُ۔ نرم کردن و گفته اند بیفگندن و
منه ترخیم الاسم فی النداء وهو ان یحذف
من آخره حرف او اکثر۔
اَلتَّرْدِیْمُ۔ جامه و زنگ در دادن۔
اَلتَّرْزِیْمُ۔ بر وزره بستن۔
اَلتَّرْسِیْمُ۔ جامه بخط کردن۔
اَلتَّرْقِیْمُ۔ رقم کردن۔
اَلتَّرْنِیْمُ۔ آواز گردانیدن۔
اَلتَّزْرِیْمُ۔ بخیل گردانیدن۔
اَلتَّزْلِیْمُ۔ راست تراشیدن و نیکو قد کردن

وانذک کردن عطا۔
اَلتَّزْنِیْمُ۔ وانشان کردن۔
اَلتَّسْخِیْمُ۔ بالخاء والحاء سیاه گردانیدن۔
اَلتَّسْلِیْمُ۔ بهن شتر بستن۔
اَلتَّسْقِیْمُ۔ بیمار کردن۔
اَلتَّسْلِیْمُ وَالسَّلَامُ۔ سلام کردن ویعدی بعلی
والتسلیم نا سپردن ویعدی الی المفعول الثانی
بالی وگردن نهادن ویعدی باللام سپر بانیدن
ویعدی لے المفعول الثانی بمن وسلم دادن
اَلتَّسْنِیْمُ۔ چیزے برسان خرپشته کردن۔
اَلتَّسْهِیْمُ۔ برد بخط بافتن۔
اَلتَّشْخِیْمُ۔ تباه کردن طعام۔
اَلتَّشْرِیْمُ۔ خستن بجراحت وبنیک شگافتن
اَلتَّصْتِیْمُ۔ تمام کردن واستوار کردن۔
اَلتَّصْدِیْمُ۔ مبالغة الصدم۔
اَلتَّصْرِیْمُ۔ منقطع شدن شیر بعلاج وپاره کردن رسن وجز آن۔
اَلتَّصْلِیْمُ۔ از بن بریدن بینی یا گوش۔
اَلتَّضْرِیْمُ۔ نیک افروختن آتش۔
اَلتَّطْهِیْمُ۔ التام من کل شیء علحدة فهو بارع الجمال وقیل المطهم من الناس المکلثم المجتمع الخلق قال ابن فارس وهذا صح والحدیث الذی روی فی صفته علیه السلام لم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم
ای لم یکن بالمدور الوجه ولا بالموجن ولکنه مسنون الوجه
اَلتَّظْلِیْمُ۔ ظالم خواندن فی الحدیث واذا اتیت منظلم المظلم المزوق ماخوذ من الظلم۔
اَلتَّعْتِیْمُ۔ درنگ داشتن ودرنگی شدن بازایستادن از کارے ویعدی بعن ودروقت عتمه رفتن۔
اَلتَّعْجِیْمُ۔ عجم بردن۔
اَلتَّعْظِیْمُ۔ بزرگ داشتن وبزرگ دانیدن
اَلتَّعْکِیْمُ۔ نیک فربه شدن ودربند بستن
اَلتَّعْلِیْمُ۔ در آموختن وبیاگاهانیدن۔
اَلتَّغْنِیْمُ۔ خضاب کردن۔
اَلتَّغْرِیْمُ۔ برکسی تاوان کردن۔
اَلتَّغْنِیْمُ۔ غنیمت دادن۔
اَلتَّفْحِیْمُ۔ تارفتن دراول شب تا تاریکی شب بشود
اَلتَّفْخِیْمُ۔ بزرگ گردانیدن واتالت کردن درحرف
اَلتَّفْدِیْمُ۔ فدام بربستن جای شراب را۔
اَلتَّفْهِیْمُ۔ دریاهانیدن۔
اَلتَّقْحِیْمُ۔ بعنف درآوردن چیزی برکسی افگندن اسپ سوار را۔
اَلتَّقْدِیْمُ وَالتَّقْدِمَةُ۔ وپیش شدن وپیش کردن ومنه لا تقدموا بین یدی الله ورسوله وفرمودن یقال قدم الیه فی کذا۔
اَلتَّقْسِیْمُ۔ وابخشیدن ونیکو گردانیدن وقد ورد فی الشعر قسمت بمعنی عمت فی القسم

التقلیم - بسیار چیدن ناخن وسم -
التکتیم - نیک پوشانیدن -
التکدیم - مبالغۃ الکدم -
التکریم والتکرمۃ - گرامی کردن -
التکلیم والکلام والکلام - باکسی سخن گفتن
والتکلیم خستہ کردن -
التلدیم - الترقیع التلطیم مبالغۃ اللطم
التلقیم - لقمہ فرو برانیدن ولقمہ دادن کسی را
التنجیم - بپارہ پارہ دادن مال وانچہ بدان ماند
وبہ نجوم حکم کردن -
التنشیم - بوی گوشت بگشتن و درشدن در کار
ولایکون الا فی الشر -
التنظیم - مبالغۃ النظم -
التنعیم - بناز ونعمت پروردن -
التہدیم - مبالغۃ الہدم -
التہکیم - التغنیۃ -
التبدین - بزاو برآمدن -
التبطین - جامہ را استر کردن وفی الحدیث
یبطن لحیتہ ای یاخذ من تحت الذقن الشعر
وہذا من باب السلب -
التبیین - باریک کردن نظر وہو فی الحدیث
التثمین - ہشت گوشہ کردن -
التجبین - بہ دل خواندن وبہ دل کردن

جفن اذا اطعم فی الجفان -
التحزین - آواز زار بگردانیدن وفی
الحدیث ان الشیطان یحزنہ معناہ یوسوس الیہ
ویقول لہ لم ترکت اہلک ومالک ینزمہ حتی یحزنہ
التحسین - نیکو کردن -
التحصین - استوار کردن -
التخشین - درشت کردن خشونت صدرہ اوغرہ
التخمین - بگمان سخت گفتن -
التدخین - دود کردن -
التدمین - سرگین در زمین زدن ومن القوم
ودیہم وہو تسویدہم ایاہا فما تجتمع فیہا -
التدہین - چرب کردن ومنہ قولہم قوم مدہنون
علیہم اثار النعم -
الترتین - پنبہ آگندہ کردن -
الترذین - من الردن جامہ را ابن آستین کردن
الترقین - خضاب کردن بحنا والترقین
فی کتاب الحسابات تسوید الموضع لئلا یتوہم
انہ ابیض لئلا یقع فیہ حساب وہو لفظۃ نبطیۃ و
معناہ الفارغ -
الترکین - التثبیت -
التسخین - گرم کردن -
التسطین - برپا کردن ستونہا
التسکین - بیارامانیدن -

اَلتَّنْفِیْهُ - الافناه -

ومن المضاعف

اَلتَّتْبِیْبُ - ہلاک کردن -

اَلتَّجْبِیْبُ - از جنگ بگریختن دان بیبلغ التجبیل رکبة الید وعرقوب الرجل -

اَلتَّحْبِیْبُ - دوست گردانیدن وسیراب شدن شتر -

اَلتَّحْزِیْبُ - گروه کسی را بروی نہاده کردن

اَلتَّذْبِیْبُ - شتافتن ورفتن وروز باخر رسیدن وذبّب ای اکثر الذب وطعان غیر تذبیب اذا بولغ فیه -

اَلتَّرْبِیْبُ - پروردن -

اَلتَّزْبِیْبُ - باکره شدن ومویز کردن مویز شدن

اَلتَّسْبِیْبُ - سبب ساختن -

اَلتَّشْبِیْبُ - صفت جمال زنے کردن وحال خود یادی وعشق بگفتن -

اَلتَّضْبِیْبُ - شیر بیرون ضبیبه لصبیکم ای اتخذوا الضبیبة وہی سمن ورب یجعل للصبی فی عکة -

اَلتَّطْبِیْبُ - مفره میان مشک گرفتن -

اَلتَّعْبِیْبُ - تقصیر کردن ومنه الحدیث ینبب عن ہلاک المسلمین ای لم یجز بکثرة من ہلک منہم ودر روزیکبار دوشیدن اشتر

وگوسپند وغیّب عنه ای دفع -

اَلتَّقْبِیْبُ - قبه کردن -

اَلتَّلْبِیْبُ - گریبان کسی بگرفتن وبکشیدن وبادانه شدن کشت -

اَلتَّشْتِیْتُ - پراگنده کردن -

اَلتَّفْتِیْتُ - خرد مرد کردن -

اَلتَّمْتِیْتُ - روغن درگل پروردن باچیزے خوشبوی کردن -

اَلتَّحْنِیْثُ - آشکارا کردن خبر التشدید للمبالغة

اَلتَّخْنِیْثُ - برافژولیدن -

اَلتَّرْثِیْثُ - التبثیث -

اَلتَّدْجِیْجُ - ابرناک شدن ونیز پوشانیدن سلاح وپوشیده شدن سلاح -

اَلتَّزْجِیْجُ - باریک کردن ابرو وفی الحدیث ثم زجج وقد رما معناه سوی موضع النقر والمه ماخوذ من تزجیج الحواجب وهو حذف زوائد الشعر فشبه تسویة موضع النقر قد وقع بتسویة تزجیج الحواجب وقیل ماخوذ من الزج وهو ان یکون النقر قد وقع فی طرف من الخشبة فشبه علیه تصا لمسکه یحفظها فی البئر -

اَلتَّشْجِیْجُ - مبالغة الشج -

اَلتَّعْجِیْجُ - الاعجاج ودخان پر دود کردن -

اَلتَّلْجِیْجُ - در شرق دریا شدن کشتی -

التَّعْشِیشُ - اندک برگ و بار یا ساق شدن درخت و گره گرفتن نان و خشک شدن وی و آشیان کردن مرغ و منه الحدیث ولا یملأ بیتنا تعشیشا ای لا تخوننا فی طعامنا فتخبأ فی هذه الزاویة شیئا و فی تلک الزاویة شیئا کالطیور اذا عششت فی مواضع شتی او من عشش الخبز اذا تکرج وفسد تریدانها تحسن مراعاة الطعام المخبوز وتعهده بان تطعم منه اولا فاولا طریا ولا تغفل امره فیتکرج ویفسد ومن رواه بالغین فهو یروی بیننا بالنون ویکون ماخوذة من الغش وقال ابن السکیت التغشیش النمیمة۔

التَّبْصِیصُ - چشم وا کردن سگ بچه۔

التَّخْصِیصُ - سجص کردن والتبصیص ایضا

التَّخْصِیصُ - خاص کردن۔

التَّرْصِیصُ - الرصّ ونقاب تنگ بر بستن زن چنانکه جز چشم وی نتوان دید یا بر زیر بیند و ترن

التَّقْصِیصُ - التجصیص۔

التَّلْصِیصُ - فی البنیان الترصیص۔

التَّخْضِیضُ - برافژولیدن۔

التَّعْضِیضُ - مبالغة العض۔

التَّفْضِیضُ - بسیم گرفتن۔

التَّخْطِیطُ - مخطط بافتن۔

التَّغْطِیطُ - مبالغة۔

التَّجْفِیفُ - خشک کردن و برگستوان پوشانیدن

التَّحْفِیفُ - گرد چیزی در آوردن وفی الحدیث حففه وجهد ای قل ماله۔

التَّخْفِیفُ - سبک کردن۔

التَّذْفِیفُ - بالدال زود بکشتن خسته بالذال لغة ایضا عن الفارابی ویعدی بالباء۔

التَّصْفِیفُ - رسته کردن و تنک کردن گوشت

التَّطْفِیفُ - کم پیمودن کیل ومنه الحدیث طففت بی الفرس مسجد بنی زریق حتی کاد یساوی المسجد یعنی قارب ولم یبلغ هناک وقیل وثب بی یقال طففت بفلان موضع کذا ای رفعته الیه وحاذیته به۔

التَّلْفِیفُ - نیک در پیچیدن۔

التَّحْقِیقُ - حقیقت کردن و بدانستن وحققت قوله وظنه ای صدقت۔

التَّدْقِیقُ - باریک کردن و نیک بکوفتن۔

التَّرْقِیقُ - تنک و نیکو کردن سخن ومنه المثل اعن صبوح ترقق الترقیق السلخ من قبل الراس علی خلاف بالسلخ الناس الیوم وفی الحدیث مالی اراکم رققا قال شمر یعنی تحدیف الشعر

التَّشْقِیقُ - نیک شکافتن و شقق الکلام

اَلتَّسْوِیْدُ۔ سیاہ شدن سر پستان و چونہ چیر و سیاہ دادن زن را پس از طلاق و روی را سیاہ کردن بانگشت۔

اَلتَّذْمِیْمُ۔ مبالغۃ الذم۔

اَلتَّرْمِیْمُ۔ بسیار رہا ردن گردن کردن

اَلتَّسْمِیْحُ۔ گذشتن در رفتن و جز آن و گذشتن شمشیر از ان چیزی کہ بدان آید و شمشیرزن اسپ و شتاب قلم پس اس باعض۔

اَلتَّطْبِیْعُ۔ یقال طمع الطائر اذا وقع علی الغصن

اَلتَّعْبِیْحُ۔ بہم فرا رسانیدن و کف برآوردن شیر شبیہا بالمعدہ و عمامہ پوشانیدن۔

اَلتَّکْمِیْمُ۔ غلاف شگوفہ بیرون آوردن درخت و کلاہ پوشانیدن۔

اَلتَّوْنِیْقُ۔ بہ بانگ آوردن بکمان۔

اَلتَّعْنِیْقُ۔ عنان کردن لگام اسپ را و عنوان کردن نامہ را و عنن الرجل من مراتہ اذا حکم القاضی علیہ بالعنتہ او منع عنہا بالسحر۔

اَلتَّفْنِیْنُ وَالتَّفْنِیْنَۃُ۔ گوناگون کردن و منہ الحدیث مثل تفنین فی الثواب وھو البقعۃ السخیفۃ فی الثوب الصفیق۔

اَلتَّفْھِیْہُ۔ در ماندن۔

من المعتل الواوی

اَلتَّوْنِیْبُ۔ سرزنش نشاندن۔

اَلتَّوْجِیْبُ۔ بیفگندن و یعدی بالباء و در شبانروزی یکوقت نہادن طعام خوردن را و فی الحدیث الا توصیبا ای مقدرا۔

اَلتَّوْحِیْدُ وَالتَّوْحِیْدَۃُ۔ واحد۔

اَلتَّوْقِیْتُ۔ وقت نہادن والترکیب یدل علی حد شی و کنہ من زمان وغیرہ۔

اَلتَّوْکِیْتُ۔ نقط نقط رنگ پختگی در خرما پیدا آمدن۔

اَلتَّوْرِیْثُ۔ میراث دادن تقول ورث فلانا ای ادخلہ فی مالہ علی ورثتہ۔

اَلتَّوْدِیْجُ۔ از ودجان رگ زدن۔

اَلتَّوْشِیْجُ۔ بہم آوردن۔

اَلتَّوْکِیْحُ۔ الابتاح۔

اَلتَّوْشِیْحُ۔ وشاح در گردن کسی کردن و ظبیۃ موشحۃ لہا طرتان من جانبیہا۔

اَلتَّوْقِیْحُ۔ سم تابہ کردن۔

اَلتَّوْبِیْخُ۔ سرزنش کردن۔

اَلتَّوْرِیْخُ۔ تاریخ کردن نامہ آنچہ بدان ماند

اَلتَّوْسِیْخُ۔ شوخگین گردانیدن۔

اَلتَّوْدِیْدُ۔ الایقاظ۔

اَلتَّوْطِیْدُ۔ ثابت ماندن یقال وطد فلان جلبی الارض الثبہا

اَلتَّوْحِیْدُ۔ یکی گفتن۔

التَّوْرِيدُ - گلگون كردن وگل بيرون
آوردن درخت -
التَّوْسِيدُ - چيزی را بالش كردن -
التَّوْطِيدُ - برجای بداشتن واستوار كردن
التَّوْفِيدُ - وفد فرستادن -
التَّوْقِيدُ - آتش برافروختن -
التَّوْكِيدُ - استوار كردن -
التَّوْلِيدُ - از گوسپند بچه گرفتن واز اصل
چيزی پديد آمدن وپديد آوردن وعربية
مولدة ورجل مولد اذا كان عربيا غير محض و
في الحديث انا ولدتك اي ربيتك -
التَّوْبِيرُ - التعفية ومحو الاثر
وبرت الارنب اذا مشت في الحزونة
لئلا يتبين اثرها ومنه الحديث
لا توبروا آثاركم -
التَّوْتِيرُ - كمان بزه كردن -
التَّوْثِيرُ - نرم كردن بستر مانند آن -
التَّوْذِيرُ - پاره پاره كردن گوشت و
بشتر زدن جراحت -
التَّوْشِيرُ - تيز كردن دندان -
التَّوْعِيرُ - درشت كردن راه -
التَّوْغِيرُ - سخت گرم كردن -
التَّوْفِيرُ - تمام كردن وبسيار كردن -

التَّوْقِيرُ - بشكوه داشتن وشكوهمند كردن
التَّوْكِيرُ - مهانی بنا كردن وپر كردن شكم ومشك
التَّوْعِيزُ - الايعاز -
التَّوْرِيشُ - بورس رنگ كردن آن
نباتی كه بزعفران ماند -
التَّوْبِيشُ - اوباش فراهم كردن -
وَحَّشَ الرَّجُلُ - اذا رمى بثوبه وسلاحه مخافة ان
يلحق في الحديث فوحش اي بسيب تتضارب
التَّوْرِيشُ - بر يكديگر اغاليدن -
التَّوْطِيشُ - آماده كردن وجه يقال ضربوه
فما وطش اليهم اي لم يدفع عن نفسه -
التَّوْبِيصُ - چشم باز كردن سگ بچه -
التَّوْصِيصُ - في الانتقاب الترصيص -
التَّوْقِيصُ - هيزم باريك بر آتش فگندن -
التَّوْمِيضُ - ان يخرج الرجل غائطه و
نحوه بمرة واحدة وكذلك في كل شيء وفي
الحديث لا صيام لمن لم يورض من الليل
اي لم ينوه يقال ارمضت الصوم وتورضته اذا نويته
التَّوْرِيطُ - در هلاكت افگندن -
التَّوْسِيطُ - اندر ميان كردن وبدونيم كردن چيز
التَّوْدِيعُ - بدرود كردن ودست بداشتن و
جامه پروردن كشتن براى كشتی وچيزے
درجامی نهادن تا تباه نشود والتركيب

یدل علی الترک والتخلیة۔
اَلتَّوْرِیعُ۔ الکف ومنه الحدیث ورع
اللص ولا تراعه۔
اَلتَّوْزِیعُ۔ بخش کردن۔
اَلتَّوْسِیعُ۔ فراخ کردن
اَلتَّوْشِیعُ۔ پنبه زده و پیچیدن و رقم کردن جامه
اَلتَّوْصِیعُ۔ نگنده زدن جبه۔
اَلتَّوْقِیعُ۔ نامه را توقیع کردن و شمشیر و
پیکان را و آنچه بدان ماند تیز کردن و دام چیزے
افگندن و ستور را پشت ریش کردن و طریق
موقع ای مذلل ورجل موقع للذی اصابه
البلایا وکذلک البعیر۔
اَلتَّوْلِیعُ۔ کالتلمیع الا ان التولیع استطالة البلق
وزعم الجنین اذا صوّر فی البطن
اَلتَّوْجِیفُ۔ الوجف وبعصا زدن۔
اَلتَّوْظِیفُ۔ وظیفه بر نهادن والترکیب
یدل علی تقدیر الشیء۔
اَلتَّوْقِیفُ۔ واقف گردانیدن و دست رنجن
در دست کسی کردن و بموقف ایستادن۔
اَلتَّوْثِیقُ۔ استوار کردن ووثقت فلانا اذا
قلت له انه ثقة۔
اَلتَّوْرِیقُ۔ برگ بیاوردن درخت۔
اَلتَّوْسِیقُ۔ بست سیاختن ووسقت الحنطة ای جعلتها وسقا

اَلتَّوْشِیقُ۔ بسیار قدید کردن۔
اَلتَّوْعِیقُ۔ بد خواندن۔
اَلتَّوْفِیقُ۔ سزاوار کردن و گردانیدن اسباب
یدل علی ملائمة الشیئین۔
۱۵۶ اَلتَّوْرِیکُ۔ گناه بر کسی نهادن و بر سرین
ستور نشستن و یک سرین بر زمین نهادن
و ورّک الحبل جاوزته و ورک ای عدل
والتوریک فی الیمین نیة ینویها الحالف غیر
ما نواه مستحلفه وهو فی حدیث ابراهیم النخعی
وکان یجیزه اذا کان الحالف مظلوما۔
اَلتَّوْسِیلُ۔ نزدیکے جستن و بعد منی الی
اَلتَّوْصِیلُ۔ مبالغة الوصل۔
اَلتَّوْکِیلُ۔ وکیل کردن و کسی را بچیزے
گماشتن و کار با کسی گذاشتن۔
اَلتَّوْحِیمُ۔ آرزوی آبستنی بدادن و
گوسپند کشتن از بهر وی۔
اَلتَّوْدِیمُ۔ افگندن قلاده در گردن سگ و
اَلتَّوْذِیمُ۔ علاج کردن و ذم الناقة
اذا قطع ما یخرج من رحمها۔
اَلتَّوْرِیمُ۔ برآماسیدن ومنه ورم فلان
بانفه اذا شمخ بانفه وتجبر۔
اَلتَّوْسِیمُ۔ بموسم آمدن و کسی را داغ کردن
اَلتَّوْشِیمُ۔ مبالغة الوشم۔

اَلتَّوجِیمُ ـ فی الجسد کالتکسیر والفترة والکسل ومنه الحدیث لاتوصیموا فی الدین ای لاتفتروا فی اقامة الحدود ولاتحابوا فیها ـ

اَلتَّوهِیمُ ـ بغلط افگندن ـ

اَلتَّوطِینُ ـ وطن گرفتن ودل بچیزی نهادن

اَلتَّوهِینُ ـ سست کردن ـ

اَلتَّوجِیهُ ـ چیزی یک نسق کردن وروی فراگردانیدن کسی را کسیل کردن بکاری والتوجیه ایضًا الحرکة قبل الروی المقید گفته‌اند راء المخترق وکسرة میم المحق وضمة راء الطرق واخت لافیها عیب وفی الحدیث قد وجهت سارقة ای انفذت وجها هتکت سترک فیه وقیل وجهتها ای ان تجعلها من الکائن الذی یریدان تلزمها وجعلتها امالک ـ

اَلتَّولِیهُ ـ شیفته گردانیدن ومنه الحدیث لاتولد والدة بولدها ای لایفرق بین المرأة وولدها وذلک فی السبایا ـ

ومن اللفیف المفروق

اَلتَّوحِیَةُ ـ شتابانیدن ـ

اَلتَّورِیَةُ ـ بپوشانیدن چیزی بافگندن خبری دیگر باخودومن وراءالشی کانک ترکت الشی الذی یلیک وتجاوزت الی ماوراءه وانموکین کردن زشتی جراحت وارو کنده را واتش بیرون آوردن از آتش زنه وچربیدار کردن وهو فی الحدیث ـ

اَلتَّوشِیَةُ ـ مبالغة الوشی ـ

اَلتَّوصِیَةُ والوَصَاةُ ـ اندازه کردن وفرمودن

اَلتَّوفِیَةُ ـ تمام بدادن ـ

اَلتَّوقِیَةُ ـ مبالغة الوقایة ـ

اَلتَّولِیَةُ ـ روی فراکردن وپشت بگردانیدن وهی من الاضداد ووالی گردانیدن وچیزی بدانچه خریده باشی فراکسی دادن وقال لیتک القبلة اذا صیرته لیستقبلها بوجهه ومنه فلنولینک قبلة ترضاها والباب یدل علی القرب ـ

ومن المعتل الیائی

اَلتَّیسِیرُ ـ آسان کردن ومنه یسره الله للیسری ای وفقه لها وبسیار شدن نسل وشیر گوسپند

اَلتَّیبِیسُ ـ خشک کردن ـ

اَلتَّیقِیظُ ـ گرویدا گرفتن وبیدار کردن

اَلتَّیبِیرُ ـ رنگ کردن بایرع وهو الزعفران

اَلتَّیتِیمُ ـ یتیم گردانیدن مثاعفر ـ

اَلتَّیمِیمُ ـ کسی را تیمم دادن وقصد کردن

اَلتَّیمِینُ ـ بدست راست فرتن وبیمن داشتن وبه برکت دعا کردن کسی را التقال یمن علیه

ومن الاجوف الواوی

اَلتَّبوِیبُ ـ باب کردن ـ

اَلتَّثْوِيْبُ- پاداش دادن و بپالی خواندن
اَلتَّوْجِيْبُ- گریبان کردن پیرہن را و فی الحدیث
مجوّب علیه ای مترس علیه ماخوذ من الجوبة والترس
اَلتَّحْوِيْبُ- زجر کردن اشتر-
اَلتَّذْوِيْبُ- بگدازانیدن و فی الحدیث
کان یذوب امه ای یضفر ذوائبها-
اَلتَّرْوِيْبُ- ماست گردانیدن-
اَلتَّصْوِيْبُ- بہ نشیب فرو آمدن و کسی را
درکاری بصواب منسوب کردن-
اَلتَّفْوِيْتُ- فایت کردن-
اَلتَّمْوِيْتُ- بمیرانیدن-
اَلتَّغْوِيْثُ- فریاد خواستن-
اَلتَّلْوِيْثُ- آلوده کردن و تیره کردن-
اَلتَّتْوِيْجُ- تاج بر سر کسی نهادن-
اَلتَّرْوِيْجُ- روا کردن-
اَلتَّزْوِيْجُ- مرد را زن و زن را شوی دادن
و یعدی الی المفعولین و حکی عن الکسائی زوجناه
امراة و بامراة ایضا و جفت و قرین کردن
و یعدی الی المفعول الثانی بالباء-
اَلتَّعْوِيْجُ- کژ کردن-
اَلتَّرْوِيْحُ- سراحت دادن بشد التروحیة
و خوشبوی کردن و بامدادی بردن چارپای
را شبانگاه-

اَلتَّصْوِيْحُ- خشک گردانیدن آفتاب
نبات را و خشک شدن آن بگرما اللازم عن الفارابی
و فی الحدیث قبل ان یصوح اے قبل
ان یستبین صلاحه و جلوده من مرة-
اَلتَّطْوِيْحُ- فا افگندن-
اَلتَّلْوِيْحُ- غلبه کردن کسی را-
اَلتَّلْوِيْحُ- اشارت کردن و بگردانیدن آفتاب
و آتش گونه چیز را و گرم کردن چیزے بآتش
اَلتَّدْوِيْخُ- خوار کردن کسی را و دوخ البلاد
ای قهرها و استولی علی اهلها-
اَلتَّسْوِيْخُ- رام کردن-
اَلتَّحْوِيْدُ- سره کردن و نیک گفتن-
اَلتَّخْوِيْدُ- بشتاب رفتن-
اَلتَّدْوِيْدُ- کرم در آفتاب و در طعام افتادن
اَلتَّدْوِيْدُ- مبالغة الدود-
اَلتَّزْوِيْدُ- توشه دادن-
اَلتَّسْوِيْدُ- مهتر کردن و سیاه کردن و سوّدت
الابل و هو ان تدق المسح البالی من شعر
فتداوی به ادبار ها-
اَلتَّطْوِيْدُ- بسی فا و گشتن در کوها-
اَلتَّعْوِيْدُ- خوی فا کردن کسی را و پیرشدن شتر
اَلتَّقْوِيْدُ- مبالغة القود-
اَلتَّهْوِيْدُ- نرم رفتن و نرم گفتن و جهود کردن و خفتن

وست گردانیدن بشراب —

۷۰ التعویذ۔ تعوید کردن وبازداشت کسے

ر التشویر۔ برانگیختن گرد وفتنه وجنگ وخشم
وشورانیدن —

التجویر۔ بجور منسوب کردن وبیفگندن

التحویر۔ سپید کردن جامه وجز آن وگرد
کردن نان در وقت پختن وداغ کردن
وهو فی الحدیث —

التدویر۔ گرد کردن —

التزویر۔ بیاراستن وکرامة الزائر وفی
الحدیث زور نفسه علی نفسه ای اتهمها علیه

التسویر۔ دست رنجن پوشانیدن —

التشویر۔ تشویر دادن ویعدی بالباء
واشارت کردن بدست سوی کسی ویعدی بعلی

التصویر۔ صورت کردن —

التعویر۔ یکچشم کردن بینباشتن چشمه و
چاه وعورت فلان اذا کذبت جنده دروت
وعورته عن الامر ای صرفته عنه —

التغویر۔ بغور آمدن وقیلوله کردن —

التقویر۔ شکل بر کشیدن جامه وخربزه وانچه
بدان مانند —

التکویر۔ گرد کردن کالا را وآبستن آن
وعمامه بر سر بستن وبیفگندن وفی قوله تعالی
اذا الشمس کورت الفاظ مختلفة والجمیع یرجع الی
جملتین الرمی واللف وتکویر اللیل علی النهار
تغشیته ایاه ویقال زیادة من نهرانی وذلک

التنویر۔ روشن کردن وروشن شدن
وشگوفه بیاوردن ونماز بروشنی صبح
کردن ونور زراعه اذا غرز یا بالا بره
ثم ذر علیها النورة وجاء فی الحدیث نور بمعنی
قلل بالمعنی الاول —

التحویز۔ بر رانیدن چیزے —

ز التجویز۔ روا داشتن —

التکویز۔ بکوز آب خوردن —

التفویز۔ بمردن وفوز الرجل بابله اذا رکب
بها المفازة —

س التسویس۔ پشه در طعام افتادن —

التقویس۔ بدرود آمدن ودر آوردن —

التکویس۔ نگونسار کردن —

التهویس۔ مهوس گردانیدن —

ش التشویش۔ شوریده کردن ویعدی بعلی

التفویش۔ هویدا دادن —

التهویش۔ در آمیختن هر دم وسخن وجز آن والهوش
القوم اختلطوا وکل شیء خلطته فقد هوشته —

ص التخویص۔ فراگرفتن چیزیرا اگرچه اندک
باشد ویقال خوصه الشیب وخوص فیه.

اذا ظهر فيه وفي الحديث مثل التاج المخوص بالذهب
وتخويص التاج ان يجعل فيه صفائح من ذهب
كالخوص من خوص النخل والديباج المخوص المنسوج
التحويض حوض کردن -
التخويض بسيار چيزی شدن يقال
خوّض في نجيه -
التريّض نيک رام کردن ستور و مرغزار
کردن و شدن -
التعويض عوض دادن -
التفويض کار وا کسی گذاشتن و في النکاح
التزويج بلا مهر
التقويض خيمه بر کندن وقوضت البناء
نقضته من غير هدم -
التحويط ديوار بست کردن -
التسويط بسيار بياميختن -
التشويط چيزے فا آتش داشتن
تا موی او بسوزد -
التغويط چيزی از جای در آويختن -
التجويع گرسنه داشتن -
التقويع کاستن و کاسته شدن -
الترويع ترسانيدن وفي الحديث مروّعين
المروع الملهم کانه يلقي في روعه الصواب -
التصويع تصريح وفي الحديث صوّع به

فرسه اي جمح براسه -
التطويع فرمانبرداری کردن طوع فعل من طاع
الشيء يطوع اذا سهل وانقاد ومنه فطوعت له
نفسه قتل اخيه اي سهلت الامر فيه عليه -
التلويع مبالغة اللوع -
التكويع بقی آوردن -
التمويغ چرب کردن لقمه -
التسويغ روا داشتن و يعدى باللام
التصويغ مبالغة الصوغ -
التجويف ميان تهی کردن والجوف من
الدواب الذي بلغ البياض جوفه -
التخويف ترسانيدن ويعدى الى المفعولين
بحرف الجر ثم يتسع فيحذف -
التسويف کار واپس افگندن وسوفه
اي حكمه ماله -
التشويف مبالغة الشوف -
التطويف بسی فا واگشتن -
التفويف برد با خطها سپيد بافتن -
التكويف با کوفه شدن -
الترويق صافی گردانيدن والبيت المروق
الذي فيه ستر دون السقف وربما قالوا روق
الليل فامد رواق ظلمته والرواق سقف في مقدم البيت
التزويق آراسته کردن و درست کردن سخن کتابي والبيت بنقشه

وصور فیه من الزیبق ثم قیل لکل منقش مزوق
وان لم یکن فیه الزیبق وزوقت الکلام والکتاب
اذا حسنته وقومته —
اَلتَّشْوِیقُ - مبالغة الشوق —
اَلتَّشْوِیقُ - آرزومند کردن —
اَلتَّطْوِیقُ - توانا گردانیدن وطوق درگردانیدن
وطوقتک الشیٔ ای کلفته وطوقت له نفسه مثل
طوعت ای رخصت وسهلت —
اَلتَّفْوِیقُ - التفضیل —
اَلتَّفْوِیقُ - تیر را سوفار کردن و بر انگشت
شیر دادن وفوق تیر بزه کمان نهادن —
اَلتَّلْوِیقُ - چرب و نرم کردن طعام —
اَلتَّنْوِیقُ - رام کردن اشتر —
اَلتَّشْوِیکُ - مسواک کردن یقال شوک ۱۷
فاه واذا قیل استاک وتسوک لم یذکر الفم
اَلتَّشْوِیکُ - پستان از جای برخاستن و
دندان شتر برآمدن وخار بر دیوار نهادن و
باموی شدن چوزه و سر پس از ستردن
باموی شدن پس از ستردن —
اَلتَّحْوِیلُ وَالتَّحْوَالُ - سپس فرا گردیدن
اَلتَّحْوِیلُ - گردانیدن و گردیدن —
اَلتَّخْوِیلُ - خداوند چیزی گردانیدن یا شاه
گردانیدن بر چیزی —

اَلتَّزْوِیلُ - تباعد بر الیدن تا ان بر دشمن و
فروگذاشتن اسپ اسپ وجین را در تو بره و
از ام سر انداختن —
اَلتَّزْوِیلُ - فراز کردن —
اَلتَّسْوِیلَةُ - بیاراستن —
اَلتَّشْوِیلُ - ایرک شیر گردانیدن شتر —
اَلتَّطْوِیلُ - دراز کردن و زمان دادن و
یتعدی باللام —
اَلتَّعْوِیلُ - اعتماد کردن و ظالم ساختن ایشان
باران و آواز گریستن —
اَلتَّقْوِیلُ - سخن بر کسی بستن وفی الحدیث
اقول ما قولنی الله ای علمنی و اعرفنی ان اقول —
اَلتَّمْوِیلُ - مال داد کردن —
اَلتَّنْوِیلُ - عطا دادن —
اَلتَّهْوِیلُ - ترسانیدن وخویشتن بیاراستن
زن و هول الشیٔ جعله حولا —
اَلتَّأْوِیهُ وَالتَّأْوَهُ - گرد برآمدن مرغ ۹
در هوا و بر پریدن و ایستادن آفتاب میان
آسمان و جوشش ریگ و پنهان ماندن ذکر
چیزی و زعفران در آب فکندن و در حدیث
الخرشا بالافواه سکر فیدار —
اَلتَّمْوِیهُ - جریان گردانیدن یقال موه ۷
فلانا و بفلان —

ولا منزعباً ای معیباً۔
اَلتَّشْیِیْبُ۔ پیر شدن اشتر و چیزی را بدان نشان کردن۔
اَلتَّهْیِیْبُ۔ باہیبت گردانیدن۔
اَلتَّبْیِیْتُ۔ شبخون کردن و شبکاری ساختن ومنہ الحدیث فکرہت ان ابیّتہ فقسمتہ تبییت الشیٔ جلبہ عندک لیلاً و از حال بگردانیدن چیز۔
اَلتَّزْیِیْتُ۔ روغن زیت دادن کسی را۔
اَلتَّهْیِیْتُ۔ کسی را بہ بانگ خواندن و ہیہات لغۃ فیہ و بعید یان بالیاء۔
اَلتَّدْیِیْثُ۔ رام کردن۔
اَلتَّرْیِیْثُ۔ درنگ کردن۔
اَلتَّغْیِیْثُ۔ در تاریکی چیزی جستن و جستن اعمی چیزی را۔
اَلتَّهْیِیْجُ۔ برانگیختن۔
اَلتَّسْیِیْجُ۔ برد مخطط بافتن۔
اَلتَّصْیِیْحُ۔ خشک گردانیدن آفتاب نبات را۔
اَلتَّضْیِیْحُ۔ شیر با آب آمیختن کسی را دادن آن و آمیختن۔
اَلتَّطْیِیْحُ۔ سرگشتہ کردن۔
اَلتَّقْیِیْحُ۔ ریم گرفتن ریش و جراحت۔
اَلتَّبْیِیْخُ۔ سخت و قوی گردانیدن و فی الحدیث لا بیّخ اللہ عظامہا ای لا اصلبہا ولا شدد منہا
اَلتَّدْیِیْخُ۔ خوار کردن
اَلتَّشْیِیْخُ۔ پیر شدن و کسی را پیر خواندن للتبجیل

اَلتَّطْیِیْخُ۔ آلودہ کردن کسی را بقولی یا فعلی زشت
اَلتَّشْیِیْدُ۔ بلند کردن بنا۔
اَلتَّعْیِیْدُ۔ بہ عید حاضر آمدن و عید کردن۔
اَلتَّقْیِیْدُ۔ بند کردن و نشان برزدن بر کتاب ای عجم برزدن بر کتاب۔
اَلتَّحْیِیْرُ۔ سرگشتہ کردن۔
اَلتَّخْیِیْرُ۔ گزیدن و برگزین کردن و فی الحدیث تخیر انیس اے نفر۔
اَلتَّدْیِیْرُ۔ ان تلطخ اطباء الناقۃ بالبعر الرطب لئلا یرضعہا الفصیل۔
اَلتَّذْیِیْرُ۔ لوثیہ بہ سر ستور کردن۔
اَلتَّصْیِیْرُ۔ گردانیدن۔
اَلتَّطْیِیْرُ۔ پرانیدن۔
اَلتَّعْیِیْرُ۔ سرزنش کردن و بعید سے اسے المفعول الثانی بنفسہ۔
اَلتَّغْیِیْرُ۔ از حال بگردانیدن ومنہ الحدیث کرہ تغییر الشیب ای نتفہ۔
اَلتَّقْیِیْرُ۔ بہ قیر بندودن۔
اَلتَّنْیِیْرُ۔ جامہ را علم کردن۔
اَلتَّهْیِیْرُ۔ التہویر۔
اَلتَّمْیِیْزُ۔ جدا کردن ولیس التمییز منقولا من المیز لانہ لو کان منہ لتعدی الی مفعولین ولہذا نظائر۔

التَّخْیِیْسُ - رام کردن خیسه ای ذلله -
التَّکْیِیْسُ - زیرک کردن فی الحدیث تکیسوا عن البیوت ای تاخروا -
التَّجْیِیْشُ - لشکر کردن -
التَّبْیِیْضُ - سپید کردن و مشک از آب وانا از شیر پر کردن -
التَّغْیِیْضُ - مقیم شدن شیر در بیشه وغیضت الدم نقصته وحبسته -
التَّقْیِیْضُ - تقدیر کردن و سبب ساختن
التَّخْیِیْطُ - سپیدی در پدید آمدن -
التَّشْیِیْطُ - التشویط ومنه شیط فلان اللحم اذا دخنه ولم ینضجه -
التَّغْیِیْظُ - الاغاظة -
التَّقْیِیْظُ - پسند آمدن چیزی کسی را بگرما قیظنی هذا الشی ای کفانی لقیظی -
التَّسْیِیْعُ - بکاه گل کردن -
التَّشْیِیْعُ - از پی مسافر و جنازه فاشدن و دیگری پیروی واتش بهیمه هیزم تیز کردن و بآتش سوختن -
التَّضْیِیْعُ - ضائع کردن -
التَّهْیِیْعُ - بقی آوردن -
التَّهْیِیْغُ - چرب کردن ثرید -
التَّجْیِیْفُ - مردار شدن -
التَّزْیِیْفُ - نبهره کردن -

التَّصْیِیْفُ - پسنده بودن تابستان را -
التَّضْیِیْفُ - مهمان فرود آوردن و مهمان کردن و بخشیدن -
التَّغْیِیْثُ - بددل شدن -
التَّنْیِیْفُ - افزون شدن نیف فلان علی الستین اسنانه
التَّضْیِیْقُ - کار تنگ فرا گرفتن و تنگ کردن
التَّغْیِیْقُ - تباه گردیدن غیق الرجل فی رایه اذا اختلط فلم یثبت علی شیٔ -
التَّخْیِیْلُ - کسی را بر خیالی و ظنی افگندن یقال خیل الیه انه کذا و باران ناک شدن آسمان وخیلت الناقة اذا وضعت قرب ولدها خیالا لیفزع عنه الذئب فلا یقربه وخیلت علی الرجل اذا وجهت التهمة الیه -
التَّذْیِیْلُ - دراز دامن کردن مانند -
التَّغْیِیْلُ - التسبیب به پروردن -
التَّفْیِیْلُ - ضعیف رائی خواندن -
التَّقْیِیْلُ - شراب نیم روز دادن وفی الحدیث لا تقیل مالا و لا تبیته ای لا تمسک من المال ما جاءه صباحًا الی وقت القائلة ما جاءه مساءً و لا یمسکه الی غد -
التَّمْیِیْلُ - میان دو کار متردد بودن تا کدام کند
التَّتْیِیْمُ - بعشق بند کردن یقال تیمه الحب
التَّخْیِیْمُ - مقیم شدن و چون خیمه کردن چیزی را

و قربان کردن وچرانیدن گوسپند در چاشتگاه

التَّصْبِيَةُ توابل در دیگ کردن وداشت لشئی

بکلامه ای کذا وکذا اخذ من فحوی القول ومعناه

التَّحِيَّةُ نکوهیدن یقال حیّیت فلاناً ای قلت

حیّاک الله۔

التَّنْحِيَةُ دور کردن۔

التَّجْنِيَةُ دو لشتن پا کشاده داشتن در سجود

وخمیدن وهمانی الحدیث دید دور آمدن

التَّرْدِيَةُ ردا بر افگندن کسے را۔

التَّسْدِيَةُ فرصت ویدادن چیزیرا۔

التَّصْدِيَةُ دست برهم زدن واصلها

تصددة فابدلت الیاء من الدال۔

التَّعْدِيَةُ فرا گذرانیدن وفعل را متعدی

کردن بمفعول وفی الحدیث وعدی عن

الاخری ای ترکہا الیہ یقال عدّ عن هذا الا

ای تجاوزه الی غیره

التَّغْدِيَةُ چاشت دادن۔

التَّفْدِيَةُ کسی را گفتن که من فدای تو باد

التَّنْدِيَةُ تمکین شتر کردن وچرانیدن

شتر واسپ میان نهل وعلل ومنه الحدیث الخ

التَّغْذِيَةُ پرورانیدن بول انداختن سگ

دو دویدن آب وخون۔

التَّقْذِيَةُ خاشاک از چشم بیرون کردن

التَّثْرِيَةُ ترکردن وفی الحدیث ویثری انه

یضع یدیه الارض بین السجدتین فلا یفارقان

الارض حتی یعید السجود وکان یفعل ذلک حین

کبرت سنه۔

التَّجْرِيَةُ وکیل کردن۔

التَّذْرِيَةُ بر وآرامیدن وصف خویشرا

ستودن و بالا دادن ومنه الحدیث بینه

ان یذری منه ای یرفع منه ودریت الشاة

وهو ان یجز صوفها وتدع فوق ظهرها شیئا

تعرف به وذلک فی الضأن خاصة وفی الابل

التَّسْرِيَةُ اندوه وا بردن یقال سرّی عنه

التَّصْرِيَةُ گوسپند را نادوشیدن تا پستان

او پرشیر شود از بهر بیع۔

التَّضْرِيَةُ الاضراء۔

التَّطْرِيَةُ مطرا کردن جامه۔

التَّعْرِيَةُ برهنه کردن

التَّكْرِيَةُ نرم و دیر رفتن۔

التَّهْرِيَةُ عمامه زرد گردانیدن۔

التَّعْزِيَةُ بصبر فرمودن۔

التَّنْزِيَةُ برگشتنی داشتن والتنزیه والتنزی

وانها از جا برجهانیدن۔

التَّدْسِيَةُ پنهان کردن وگمنام

کردن۔

والاصل دسّس فابدلت من السین الاخیرة یاء

التَّمسیة - مساک الله بخیر گفتن وشبانگاه

چیزی آوردن ویعدی الی المفعول الثانی

بالباء وشبانگاه آوردن

التَّنسیة - فراموش گردانیدن -

التَّحسیة - برکسی افگندن

التَّخشیة - ترسانیدن

التَّغدیة - کسی را شام دادن ورفق کردن

ویعدی بمن -

التَّغشیة - چیزی برکسی پوشانیدن غشیت

الرجل بالسوط ضربته -

التَّقشیة - پوست باز کردن -

التَّمشیة - فرا رفتن آوردن ورفتن -

التَّنقصیة - گوشت از استخوان جدا کردن -

التَّقصیة - ناخن بچیدن واصلها التقصصة

فابدلت من الصاد الاخیرة یاء ویجوز ان یکون

الیاء اصلا فیکون ماخوذا من اقاصی الشیء

لان الماخوذ من الاظفار اطرافها واقاصیها

التَّرضیة - خوشنود کردن

التَّعضیة - عضو عضو کردن وپراگنده کردن

التَّقضیة والتقضاء - تمام بگزاردن حاجت

وقاضی فراکردن وتقضوا منا یا بینهم ای تقاضوها

التَّنضیة - بسیار برکشیدن جامه -

ط التَّخطیة - بدی از کسی دور کردن -

التَّعطیة - خدمت کردن -

التَّغطیة - پوشانیدن -

ع راعیت فلانا - ای قلت له رعاک الله

غ التَّرغیة - کف برآوردن شیر

ف التَّثفیة - دیگ بر دیگ پایه نهادن -

التَّرفیة - کار برکسی آسان گردانیدن -

التَّصفیة - صافی کردن -

التَّعفیة - نیک مدروس کردن وعفی الکلوم

ای وفر وعفی علی ما کان منه اذا اصلح بعد الفساد

التَّقفیة - چیزی را از پس چیزی فا داشتن

ورقافیه کردن سخن وفی الحدیث ثم نظر الیه

فهو مقفی ای مولی یقال قفی الرجل اذا ولاک قفاه -

التَّلفیة - بخس کردن حق کسے -

ق التَّبقیة - باقی داشتن -

التَّرقیة - بلند گردانیدن ورقی علیه کلاما

ای رفع -

التَّسقیة - بسیار آب دادن وباران خواستن

ک التَّعقیة - تیر بهوا انداختن ودور برشدن مرغ

در پریدن وفی الحدیث هل عقیتم صبیکم ای هل

عققتم وعسلا لیسقط عنه عقیه -

التَّلقیة - چیزی پیش کسی باز آوردن

ویعدی الی المفعول الثانی بالباء وبنفسه

وبالباراجو عن الفارابی والصحیح لقوله و لقهم نضرة وسرورا ویلقون فیها تحیة۔

اَلتَّنقِیَةُ۔ پاک کردن۔

اَلتَّبکِیَةُ۔ بگریستن وبگریانیدن۔

اَلتَّذکِیَةُ۔ گلو بریدن وبزاد برآمدن وتیز گردانیدن آتش۔

اَلتَّزکِیَةُ۔ زکوٰة بدادن از مال وزکوٰة بستدن و بستودن خویشتن وپاک گردانیدن ومنه تزکیهم بها

اَلتَّلبِیَةُ۔ کهنه کردن وپوشانیدن وشتر بر سر گور بستن لبیک گفتن

اَلتَّتلِیَةُ۔ در پی رفتن وتلّی الرجل اذا کان بآخر رمق وتلّی بعد الفریضة اذا اتبعها النفل۔

اَلتَّبکِیَةُ۔ هویدا کردن وتیز نگریستن۔

اَلتَّحلِیَةُ۔ شیرین کردن طعام ودر بها همزوا ماضیه واصله غیر الهمز وچیزے در چشم کسے شیرین کردن وبازیور کردن ونشان کسے بدادن وکسے را صفت کردن ونشان کسے تامل کردن۔

اَلتَّخلِیَةُ۔ دست باز داشتن ویعدی بعن وراه وادادن۔

اَلتَّدلِیَةُ۔ کسی را در کاری افگندن بحیلے وهو من ادلاء الدلو وچیزے بجای فرو گذاشتن

اَلتَّسلِیَةُ۔ اندوه از دل بردن وسکوت فرمودن وسلّی الشاة نزع سلاها وهو الذی یکون فیه الولد

اَلتَّصلِیَةُ۔ نماز گزاردن ودرود دادن ودر آتش افگندن سوختن را وراست کردن عصا وچوب بآتش ودوم آمدن اسپ در سباق

اَلتَّطلِیَةُ۔ بیماردانی کردن۔

اَلتَّعلِیَةُ۔ بلند کردن وعلیت الحبل رفعته الی موضعه من البکرة والمعلی الذی یأتی الحلوبة من قبل یمینها۔

اَلتَّعلِیَةُ۔ روزگار دراز بخورد ازی دادن

اَلتَّدمِیَةُ۔ خون آلوده کردن۔

اَلتَّسمِیَةُ۔ نام کردن ویعدی الی المفعول الثانی بنفسه وبالباء وحکمه فی التعدی کالاتقاء۔

اَلتَّعمِیَةُ۔ کور کردن وپوشیده کردن۔

عَمَّیتُ البَیتَ۔ القیت علیه القصب والتراب واصله التعمیة

اَلتَّنمِیَةُ۔ التنمیة نقل کردن خبر بطریق بدی وافروختن آتش بهیزم۔

اَلتَّبنِیَةُ۔ بسیار بنا کردن۔

اَلتَّثنِیَةُ۔ دو کردن۔

اَلتَّحنِیَةُ۔ مهربانی کردن۔

اَلتَّدنِیَةُ۔ ضعیف شدن وانپی کار باشدن ضعیف وخسیس وخرد شدن وفی الحدیث ودنوا ای کلوا مما بین ایدیکم وقرب منکم۔

اَلتَّزنِیَةُ۔ بزنا منسوب کردن۔

اَلتَّسْنِیَۃُ - واکشادن و آسان کردن -
اَلتَّطْنِیَۃُ - علاج کردن از طنی وھو لزوق الطحال بالجنب من شدۃ العطش -
اَلتَّعْنِیَۃُ - برنجانیدن و وا داشتن وفی الحدیث عنوا الاصوات و طلا کردن ببول -
اَلتَّغْنِیَۃُ - کسی را سرود گفتن -
اَلتَّفْنِیَۃُ - کار بد کسی کردن -
اَلتَّکْنِیَۃُ - کنیت نہادن و یتعدی الی المفعول الثانی بنفسہ و بالباء و ھکذا فی التعدی کالاختیار -
اَلتَّمْنِیَۃُ - کسی را آرزوی چیزی داشتن -
اَلتَّشْھِیَۃُ - کسی را گفتن کہ چہ آرزو کند تا بدھم و منہ التشھی الطعام ان یحمل علی اشتھائہ -
اَلتَّلْھِیَۃُ - بچیزی مشغول کردن -
اَلتَّمْھِیَۃُ - آب دادن چیزی را فی الحدیث جسد رجل مموہ کل شیء صفی فاشبہ الماء وھی البلور فھو مہی -
اَلتَّھْیِئَۃُ - وا ایستادن -

ومن اللفیف المقرون

اَلتَّثْوِیَۃُ - مقیم گردانیدن -
اَلتَّجْوِیَۃُ - زنگ در مشک دادن -
اَلتَّحْوِیَۃُ - گرد کوہان شتر گلیم نہادن برای بر نشستن وفی الحدیث کان یحوی ورائہ بعباءۃ ای یجعل حویۃ وھو ان یدیر کساء حول السنام ثم یرکب
اَلتَّخْوِیَۃُ - شکم از زمین بر داشتن اشتر در حال فرو خفتن و مرو ازران در حال سجدہ و بال فرو گذاشتن مرغ و چسپیدن ستارہ از بہر فرو شدن و خویت للمرأۃ اذا عملت لہا خویۃ تاکلہا وھی طعام -
اَلتَّدْوِیَۃُ - با پوست شدن شیر و دوی الفحل اذا سمعت لہدیرہ دویا والکلب اذا جال فی الارض والرعد اذا ارتجس -
اَلتَّرْوِیَۃُ - سیراب کردن و کسے را بر روایت شعر داشتن و در کار اندیشہ کردن -
اَلتَّسْوِیَۃُ - راست کردن -
اَلتَّشْوِیَۃُ - بریانی کردن
اَلتَّصْوِیَۃُ - خشک کردن پستان گوسپندان بہر فربہی و منہا الحدیث التصویۃ خلابۃ وقیل التصویۃ بمعنی التصریۃ و شتر را از بہر گشنی پروردن
اَلتَّعْوِیَۃُ - بیچانیدن و عویت عن الرجل اذا کذبت عنہ و رددت علی مغتابہ -
اَلتَّغْوِیَۃُ - بیرون کردن -
اَلتَّقْوِیَۃُ - نیرو مند کردن -
اَلتَّلْوِیَۃُ - نیک بپچانیدن -
اَلتَّنْوِیَۃُ - کسی را بانیت او گذاشتن -

ومن اللفیف الذی عینہ یاء

بَیَّاکَ اللّٰہُ - ای اعتمدک بالتحیۃ وقیل احیاک وقیل اضحک وقیل معناہ بوأک منزلاً

الاثر المابار ... ی سوجیاک ترکیب هم تها وحولت
وا او ها یارا ـ
التحییة ـ بادشاه گردانیدن و زندگانی دادن
وسلام کردن بر کسی ـ
التزییة ـ چیز پیدا زی کسی کردن تقول زییته
والقیاس زوییته و بیار استن وحرف زای کردن
التعییة ـ رایت بر پای کردن رایت کردن
عن القتیبی ـ

ومن المهموز الفاء

التادیب ـ کسی را ادب آموختن و ادب کردن
التاریب ـ استوار کردن و تمام کردن ـ
التاشیب ـ تباه کردن میان قوم ـ
التالیب ـ گرد کردن لشکر و بهر فتن ولیدن
التانیب ـ سرزنش و ملامت کردن ـ
التاقیت ـ التوقیت ـ
التاریث ـ شر انگیختن میان قومی
و آتش افروختن ـ
التانیث ـ مؤنث کردن ـ
التاریج ـ التاریش ـ
التاریخ ـ التوریخ قال ابن فارس
ولیس بعربی ـ
التابید ـ جاوید کردن ـ
التاحید ـ التوحید یکی کردن ـ

التاصید ـ کسی را شاماک پوشانیدن
التاکید ـ التوکید ـ
التاخید ـ بند کردن زن شوهر را از زنان دیگر
التابیر ـ گشن دادن خرما بن ـ
التافیر ـ نشان کردن و لیدی لبقی ـ
التاشیر ـ والمیرا فگندن ـ
التازیر ـ کسی را ازار بر بستن و فی الحدیث
موزرا ای بالغا مقرا من الازر ای القوة
التاشیر ـ التحزیز ـ
التامیر ـ امیر کردن و بسیار کردن ـ
التابیش ـ خوار کردن ـ
التاییس ـ بزرگی کردن ـ
التانیس ـ انس دادن ـ
التاریش ـ شر انگیختن و آتش حرب افروختن
التاریض ـ نیت روزه کردن و آماده شدن برای
روزه و آراسته نمودن کلام فی الحدیث لاصیام لمن لم یورض
من اللیل ای لم یهییه لم ینوه یقال ارضت الکلام اذا هیاته
التانیف ـ دیگ بر دیگ پایه نهادن ـ
التاریف ـ حد چیزی پیدا کردن ـ
التالیف ـ جماع کردن و هزار دادن ـ
التانیف ـ کناره چیزی تیز کردن ـ
التاریق ـ بیخواب کردن ـ
تابل الرجل ـ اتخذ ابلا واقتناها ـ

اَلتَّاثِیْلُ - التاصیل -
اَلتَّاجِیْلُ - زمان دادن و ورد کردن کسی را علاج کردن
اَلتَّاسِیْلُ - تیز کردن سر چیزے -
اَلتَّاصِیْلُ - اصلی کردن -
اَلتَّاکِیْلُ - مال فاکسی دادن کہ آنرا بخورد در دوران تصرف کند چنانکہ خواہد وا کلتنی بالمراکل ای ادعیتہ علّے -
اَلتَّامِیْلُ - بوسیدن و بیوس افگندن کسے
اَلتَّاہِیْلُ - سزای چیزی کردن -
اَلتَّایِیْمُ - بزہ منسوب کردن -
اَلتَّابِیْنُ - مردہ راستودن و چشم داشتن وازپے نشان چیزے فراشدن -
اَلتَّاذِیْنُ - بانگ نماز کردن و گوش کسے بر مالیدن و نعل و جز آنرا گوش کردن و دادن ناد ہی وصاح للاعلام و بعض العرب یجری اذنت مجری آذنت اے اعلمت -
اَلتَّامِیْنُ - آمین کردن -
اَلتَّابِیْدُ - التعبید

ومن المضاعف المہموز الفا

اَلتَّاجِیْجُ - آتش برافروختن -
اَلتَّاسِیْسُ - بنیاد افگندن و فی القافیۃ ہا الالف التی لیس بینہا و بین حرف الروی الاحرف واحد کقولہ ناصب لمابد من ہذہ الالف الی آخر القصیدۃ -
اَلتَّافِیْفُ - اُف کردن -
اَلتَّالِیْلُ - کنارہ چیزے تیز کردن -
اَلتَّامِیْمُ - آہنگ کردن -

ومن الاجوف المہموز الفا

اَلتَّاوِیْبُ - ہمہ روز رفتن و تسبیح گفتن -
اَلتَّاوِیْقُ - دشوار نہادن بر کسی و اندک کردن طعام -
اَلتَّاوِیْلُ - مایؤل الیہ الشئی وقد اولتہ تاویلا
اَلتَّاوِیْمُ - بزرگ خلق گردانیدن گیاہ چہار پای را -
اون الحمار - اذا اکل و شرب فصار بطنہ مثل الاون وہو الخرج -
اَلتَّاوِیْہُ - آہ کشیدن -

ومن الیائی

اَلتَّایِیْدُ - نیرومند کردن -
اَلتَّایِیْسُ - نومید کردن و الیستہ ای اثرہ فیہ فیما یقال -
اَلتَّایِیْمُ - بیوہ کردن -
اَلتَّایِیْۃُ - ببانگ خواندن و لیعدی بالباء -

ومن الناقص المہموز الفا

اَلتَّاتِیَۃُ والتَّاتِی - راہ آب وادادن -

اَلتَّاخِیَةُ - ستور را آخته ساختن -
اَلتَّادِیَةُ - وام فریضه و آنچه بدان بدگذاردن
اَلتَّارِیَةُ - الفت افگندن و اریت ساختن
ستور را و آتش افروختن -
اَلتَّازِیَةُ وَالتَّازِی - جائگاهی که آب
در حوض شود ساختن -
اَلتَّاسِیَةُ - به صبر فرمودن -
اَلتَّالِیَةُ - تقصیر کردن -
اَلتَّانِیَةُ - سستی کردن -

ومن الناقص المهموز العين

اَلتَّرِیَةُ - آئینه فرا روی کسی داشتن -

ومن المهموز العين

اَلتَّرْئِیسُ - مهتر گردانیدن -
اَلتَّغْئِیمُ - فراخ کردن -
اَلتَّلْئِیمُ - زره پوشانیدن -
اَلتَّمْنِئَةُ - آگاهانیدن -

ومن المهموز اللام

اَلتَّخْبِئَةُ وَالتَّخْبِیْءُ - پنهان داشتن و در پرده
داشتن -
اَلتَّعْبِئَةُ وَالتَّعْبِیْءُ - اَلتَّعْبِیَةُ - بمعنی الاول
اَلتَّلْبِیَةُ - لبیک اللهم گفتن و اصله غیر مهموز
اَلتَّنْبِئَةُ - وَالتَّنْبِیْءُ - بیاگاهانیدن -
کَثَّاءَ اللَّبَنُ - از اعلاء سر و خشور ته راسه

اَلتَّلْجِئَةُ - الاکراه -
اَلتَّبْدِئَةُ - فی الحدیث الخیل مبداۃ یوم الورد روی
بالهمزة وغیر الهمزة معناهما یبدأ بها فی السقی قبل الابل والغنم
اَلتَّبْرِئَةُ - بیزار کردن -
اَلتَّجْرِئَةُ - دلیر کردن -
اَلتَّطْرِئَةُ - تازه کردن -
اَلتَّجْزِئَةُ - نیک پختن گوشت -
اَلتَّجْزِئَةُ - پاره پاره کردن وجزأت الابل
لغة فی اجزأت -
اَلتَّجْرِعَةُ - بسی زیان رسانیدن -
اَلتَّنْسِئَةُ - راندن -
اَلتَّجْشِئَةُ - باروغ آوردن -
اَلتَّنْشِئَةُ - بپروردن و بالانیدن وهذا
الحرف انکره اهل اللغة واثبته الکسائی -
اَلتَّبْطِئَةُ - درنگی شدن و یعدی بالباء
واجاز بعضهم ان یکون التبطئة متعدیة -
اَلتَّخْطِئَةُ وَالتَّخْطِیْءُ - بخطا منسوب کردن -
اَلتَّرْفِئَةُ وَالتَّرْفِیْءُ - باکسی گفتن بالرفاء
والبنین در وقت نکاح والرفاء بالمد الالتیام
والاتفاق وتقدیره قرن النکاح بالرفاء
وهو الدعاء -
اَلتَّفْقِئَةُ - شگافتن و چشم کور کردن -
اَلتَّکْلِئَةُ وَالتَّکْلِیْءُ - از آب در اندن و لید

الی المفعول الثانی بمن۔
اَلتَّکْلِئُ سلمت دادن طعام وبازداشتن
کشتی درکنارهٔ دریا۔
اَلتَّکْلِئَةُ۔ درتباہی شدن از باد۔
اَلتَّمْلِئَةُ۔ الملاء ومنہ قرئے ولملئت منہم
رعبا وقال الاخفش الملا اکثر من التملئۃ اجود
اَلتَّظْمِئَةُ تشنہ داشتن۔
اَلتَّحْنِئَةُ وَالتَّحْنِیُّ خضاب کردن بحنا
اَلتَّرْنِئَةُ۔ کار کسے تنگ فراگرفتن
وتنگ کردن۔
اَلتَّفْنِئَةُ سخت سرخ شدن۔
اَلتَّهْنِئَةُ وَالتَّهْنِیُّ۔ تہنیت کردن والتہنیۃ
بگوارانیدن۔

ومن المعتل المهموز العین

اَلتَّایِیْسُ۔ نومید کردن۔

ومن المعتل المهموز اللام

وَدَاتُ عَلَیْهِ الْاَرْضَ تَوْدِیَةً
سویت علیہ الارض۔
اَلتَّوْزِئَةُ۔ پر کردن مشک وباردان
ووزأت الناقۃ بِراکبہا توزئۃ اے صرعتہ
اَلتَّوْضِئَةُ کسی را دست وروی شوی
دادن وپاک کردن۔
اَلتَّوْطِئَةُ نرم کردن وفی فجعلہ موطا العقب

ای کثیر الاتباع۔

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلتَّبْوِئَةُ وَالتَّبْوِیْئُ۔ کسی را جای فرود آوردن
ویعدی الی المفعول الثانی باللام وبنفسہ ہوا
ہو الصحیح یدل علیہ قولہ النبوئنہم من الجنۃ غرفا
ولقد بوانا بنی اسرائیل مبوا صدق وغیرہا
کسی راست کردن۔
اَلتَّرْوِئَةُ وَالتَّرْوِیْئُ۔ درکاری راندیشیدن
اَلتَّسْوِئَةُ وَالتَّسْوِیْئُ۔ فاکسی گفتن اسارت
ویعدی بعلی۔

ومن الیائی

اَلتَّذْیِئَةُ التہرئۃ۔
اَلتَّشْیِئَةُ۔ برکاری داشتن۔
ضَیَّاْتُ رَاْسِیْ تَضْیِئًا۔ اذا غسلتہ
وثورت وسخہ ولم تنقہ۔
اَلتَّفْیِئَةُ باسایہ گشتن درخت وبازگردانیدن سایہ
اَلتَّقْیِئَةُ۔ ہی آوردن۔
اَلتَّهْیِئَةُ ساختن۔

باب المفاعلۃ

اَلْمُجَاذَبَةُ وَالْجِذَابُ۔ باکسی جنگ در برکشیدن چیزے
اَلْمُجَانَبَةُ۔ از چیزی یکسو شدن۔
اَلْمُحَارَبَةُ۔ باکسی جنگ کردن۔
اَلْمُحَاسَبَةُ۔ باکسی شمار کردن ومنہ الحدیث حاسبوا انفسکم

ای لاناقش نفسے فی معونتہ والذب عنہ والنصح۔

اَلمُعَاوَنَۃُ۔ المعاونۃ۔

اَلمُخَاطَبَۃُ وَالخِطَابُ۔ باکسے سخن گفتن۔

اَلمُلَاعَبَۃُ۔ باکسی بازی کردن۔

اَلمُرَاقَبَۃُ۔ ازکسی ترسیدن وکسی راخشم داشتن

اَلمُشَارَبَۃُ۔ باکسی شراب خوردن۔

اَلمُشَاغَبَۃُ۔ بایکدیگر شغب کردن۔

اَلمُصَاحَبَۃُ۔ باکسی صحبت کردن۔

اَلمُصَاخَبَۃُ۔ باکسی بانگ کردن۔

اَلمُصَاقَبَۃُ۔ باکسی نزدیک نمودن۔

اَلمُضَارَبَۃُ والضراب باکسی شمشیرزدن والمضاربۃ باکسی عقد مضاربت کردن۔

اَلمُطَالَبَۃُ۔ چیزی ازکسے درخواستن

اَلمُعَاتَبَۃُ وَالعِتَابُ۔ باکسے عتاب کردن والعتاب مخاطبۃ الاذلال ومذاکرۃ الموجدۃ۔

اَلمُعَارَبَۃُ۔ فی الحدیث من معاربۃ النساء کانہ ارادا سباب الجماع۔

اَلمُعَاقَبَۃُ وَالعِقَابُ۔ عقوبت کردن ازپی کسی درآمدن وبنوبت کاری کردن وغنیمت یافتن ومنہ قولہ فعاقبتم تاویلہ فکانت العقبی والغلبۃ لکم حتی غنمتم وسعنے عاقبتم اصبتموہم

فی القتال بعقوبۃ حتی غنمتم۔

اَلمُغَاضَبَۃُ۔ المراغمۃ وقولہ تعالی مغاضبا ای مغاضبا لقولہ۔

اَلمُغَالَبَۃُ وَالغِلَابُ۔ غلبہ کردن کسی ودلو نزدیک شدن بہ پرشدن۔

اَلمُقَارَبَۃُ۔ فی الحدیث سددوا وقاربوا یقال قارب فلانٌ فلاناً اذا ناغاہ بکلام حسن۔ والمقاربۃ القصد فی الامور ومنہا قاربۃ فی البیع مقاربۃ وقیل قاربوا الا تغلوا وسددوا ای اقصدوا السداد وہو الصواب

اَلمُکَاتَبَۃُ۔ نامہ نبشتن بیکدیگر والمکاتبۃ والکتابۃ بندہ راہم بردی باز فروختن۔

اَلمُکَالَبَۃُ۔ المشادۃ۔

اَلمُلَاعَبَۃُ وَاللِّعَابُ۔ باکسی بازی کردن

اَلمُنَاحَبَۃُ۔ المنافرۃ۔

اَلمُنَاسَبَۃُ۔ باکسی خویشی داشتن۔

اَلمُنَاشَبَۃُ۔ باکسی جنگ آشکارا کردن۔

اَلمُنَاصَبَۃُ۔ باکسی دشمنی وجنگ آشکارا کردن۔

اَلمُنَاقَبَۃُ۔ کسی رایا چیزیرا ناگاہ دیدن۔

اَلمُنَاہَبَۃُ۔ باکسی غارت کردن ونیک نورد کردن درتگ۔

اَلمُبَالَحَتَۃُ۔ المخالطۃ۔

اَلمُبَاغَتَۃُ۔ المفاجاۃ۔

المبالدة - المبالطة۔
المجالدة و الجلاد - المضاربة والضراب
المجاهدة والجهاد - باکسی کارزار کردن در راه خدای عزوجل۔
المجاردة - اندک شیر شدن شتر و اندک باران شدن سال۔
المرافدة - کسی را یاری دادن۔
المساعدة - مثلها۔
المساندة - المعاضدة والمکانفة والمسانده والسناد فی الشعر اختلاف الردفین کقول الشاعر فی قافیة علیکن و فی الاخری لحین۔
المشاهدة - بر او دیدن و باکسی جا حاضر بودن
المطاردة والطراد - بریکدیگر حمله بردن
المعاضدة - باکسی یار بودن۔
المعاقدة - باکسی عقد بستن۔
المعاندة والعناد - باکسی ستیهیدن و باکسی برابری کردن۔
المعاهدة - المعاقدة - المقاعدة - باکسی نشستن
المکابدة - سختی کشیدن۔
المماجدة - باکسی نبرد کردن بمجد۔
المناجدة - یاری کردن۔
المناشدة - باکسی اشعار خواندن و سوگند دادن

المنافذة - باهم نزد حاکم شدن و خصومت کردن باهم یقال نافذه عن حقه ای خاصمه و خصم منافذ یستفرغ جهده فی الخصومة و تحریره یرید کل واحد انفاذ حجة صاحبه
المناقدة - باکسی کاری کردن باستقصا۔
المناکدة - المعاشرة۔
المناهدة - وا انجشیدن چیزی برابر آوردن و باکسی برابری کردن در حرب۔
المنابذة - باکسی جنگ کردن و دشمنی آشکارا نمودن نابذه الحرب ای کاشفه و فی الحدیث نهی عن المنابذة والنباذ وهو ان یقول الرجل لصاحبه انبذ الی الثوب وانبذه الیک لیجب البیع بمجرد النبذ وقیل هی ان یقول اذا نبذت الیک الحصاة فقد وجب البیع وقیل ان یحضر الرجل القطیع من الغنم فینبذ الحصاة فیقول لصاحبها ایما اصاب الحجر فهو لی بکذا او فی هذا غرر و جهل بالمبیع فلم یجز عن الخطابی۔
المهابذة - شتافتن۔
المبادرة والبدار - باکسی پیشی گرفتن
المباشرة - جماع کردن و بخودی خود بکاری قیام کردن
المباصرة - از دور بما فراشته نگریستن باصرة اذا اشرفت تنظر الیه من بعید۔
المباکرة - باکسی بامداد بجایی یا بشغلی شدن
المتاجرة - باکسی بازرگانی کردن۔

المثابرة - برکاری مداومت کردن -
المجاهرة - بالعداوة المباداة بها -
المبادرة - بهاوبآواز خواندن -
المحاذرة - والحذار - ازکسی حذر کردن
المحاصرة والحصار - کسی را در حصار کردن
المحاضرة - بایکدیگر دویدن وحاضرة جاشیة
عند السلطان وهو کالمغالبة والمکاثرة -
المخابرة - کشاورزی کردن بر ثلثے
یا بر ربعے وماشبهه وقیل اصلها من خیبر
لان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم کان اقرها
فی ایدی اهلها علی النصف فقیل خابرهم ای
عاملهم فی خیبر ثم تنازعوا فنهی عن ذلک ثم
اجازت بعد -
المخاصرة - دست بر یکدیگر فراگرفتن در رفتن
والمخاصرة ایضا -
المخامرة - وهو ان یاخذ صاحبک طریق
وتاخذ انت فی غیره حتی تلتقیا فی مکان -
المخاضرة - فروختن میوه پیش از انکه صلاح
وی پدید آید وهنوز سبز بود -
المخاطرة - در خطر افگندن وبیست بالبار
وباکسی گرو بستن -
المخامرة - بیامیختن وپنهان شدن ملازم
شدن بجای -

المدابرة - باکسی دشمنی کردن وشاة مدابرة
ضد قولک مقابلة وفلان مقابل ومدابر
اذا کان محضا من ابویه -
المذاکرة - باکسی چیزی یاد کردن -
المساترة - باکسی چیزی پوشیدن
المساجرة - باکسی دوستی داشتن -
المسافرة والسفار - سفر کردن یعنی بالی
المسامرة - باکسی سمر گفتن -
المساهرة - باکسی بیدار بودن -
المشاجرة والشجار - باکسی خلاف کردن
والمشاجرة خوردن شتر درخت را از نایافت گیاه
المشاطرة - چیزی باکسی بادونیم کردن -
المشاعرة - باکسی بشعر نبرد کردن وباکسے
در یک جامه خفتن -
المشاغرة - من الشغار وهو نکاح کان فی
الجاهلیة وهو ان یقول الرجل للآخر زوجنے
ابنتک واختک علی ان ازوجک اختے
او ابنتی علی ان صداق کل واحدة منهما
بضع الاخری کانهما قمار المهر واخلیا البضع عنه
ومنه الحدیث لا شغار فی الاسلام -
المشاهرة - چیزی بماه دادن -
المصابرة - باکسی بصبر نبرد کردن -
المصاحر - الذی یقاتل قرنه فی الصحراء ولا یخاتله ویدا

اَلْمُصَادَرَةُ۔ کسی را مصادرہ کردن یعدی الی المفعول الثانی بعلی۔
اَلْمُصَاعَرَةُ۔ رخ ترش کردن۔
اَلْمُصَاهَرَةُ۔ باکسی بنکاح وصلت کردن
اَلْمُضَافَرَةُ۔ منہ الحدیث یضافر الدنیا ای یعاورھا یقال ھو یضافرہ اے یداخلہ۔
اَلْمُظَافَرَةُ۔ باکسی یار بودن۔
اَلْمُظَاهَرَةُ۔ از زن ظہار کردن ویعدی بمن وہم پشت بودن ودو جامہ بہم پوشیدن
اَلْمُعَاسَرَةُ۔ دشوار فرا گرفتن کارے۔
اَلْمُعَاشَرَةُ۔ باکسی زندگانی کردن۔
اَلْمُعَاقَرَةُ۔ پیوستہ کاری کردن وباکسی کاویدن در دشنام یا در ہجا یا در خصومت
اَلْمُعَاهَرَةُ۔ المسافحۃ۔
اَلْمُغَادَرَةُ۔ پیوستہ بگذاشتن والباب یدل علی ترک۔
اَلْمُغَامَرَةُ۔ خویشتن را در جنگ سخت افگندن
اَلْمُفَاخَرَةُ۔ باکسی فخر نبرد کردن۔
اَلْمُقَامَرَةُ۔ وَالْقِمَارُ۔ معروفان۔
اَلْمُكَابَرَةُ۔ چیزیرا کہ پیدا انکار کردن وباکسے ببزرگی نبرد کردن ومنہ الحدیث لاتکابروا الصلوۃ بمثلہا من التسبیح فے مقام واحد ای تغالبوہا اے خففوا فی التسبیح بعد التسلیم وقیل لا یکن تسبیحک اکثر من صلاتک
اَلْمُكَاثَرَةُ۔ باکسی نبرد کردن بہ بسیاری
اَلْمُكَادَرَةُ۔ باکسی ہم دیوار بودن معناہا ان یکون کسر بیتہ الی جانب کسر بیتک وھو اسفل شقۃ البیت التی تلی الارض من حیث یکسر جانباہ من عن یمینک ویسارک۔
اَلْمُكَاسَرَةُ۔ دندان برہنہ کردن۔
اَلْمُمَاكَرَةُ۔ باکسی مکر کردن۔
اَلْمُنَاظَرَةُ۔ معروفۃ من انظار فناظرہ ای میسرۃ ومعناہ سامحہ ویاسرہ ولیس امراً من المناظرۃ ای المحاجۃ والمجادلۃ ومن الحدیث لاتناظر بکتاب اللہ ولا بسنۃ رسولہ قیل لا تجعل شیئاً نظیراً لہما ای لا تتبع قول قائل وتدعہما وقیل لا تجعلہما مثلاً للشئ یعرض کقول القائل للرجل یجئ فی وقت یحتاج الیہ فیہ جئت علی قدر یا موسی۔
اَلْمُنَافَرَةُ۔ باکسی در فخر بحاکم شدن۔
اَلْمُنَاقَرَةُ۔ وَالنِّقَارُ۔ باکسی واکاویدن در خصومت۔
اَلْمُنَاكَرَةُ۔ باکسی بہ ناپسندگی نبرد وکارزار کردن
اَلْمُهَاجَرَةُ۔ از زمینی بہ زمینی شدن واز کسی بریدن وفی الحدیث من لا یذکر اللہ الا مہاجراً ای قلبہ مہاجر للسانہ غیر مطابق لہ

المبارزة. البراز - باکسی بجنگ بیرون شدن

المحاجزة - یکدیگر را از جنگ باز داشتن -

المشاجرة - باکسی پیکار کردن -

المعاجزة - کار خویش کیبا. و باکسی گنج شتن
و باکسی پیشی گرفتن در کاری -

المغارزة - المعاندة والمجانبة -

المکارزة - المبادرة الی المکان والاختبار فیه

الملامزة - الهزو منه قری ویلامزک فی الصدقات

المناجزة - باکسی جنگ کردن -

المناهزة - فرصت چشم داشتن و بچیزی
نزدیک شدن -

المجالسة - همنشینی کردن -

المجانسة - باچیزی مانیدن -

المخالسة - چیزی از کسی در ربودن -

المدارسة - باکسی چیزی درس کردن

المداعسة - باکسی نیزه زدن -

المدالسة - باکسی فریب آوردن -

المدارسة - مثل الدرس -

المرافسة - پای بانشتگاه کسی زدن
و با کسی و با چیزی کوشیدن -

المغامسة - یکدیگر را آب فرو بردن و خویشتن را
در میان حرب اندر افکندن -

المقامسة - باکسی نبرد کردن الغواصی -

لا بست الامر خالطته و لا بست
فلانا - عرفت باطنه -

الملامسة - مجامعت کردن و یکدیگر را لمس کردن
و فی البیع ان یقول لقائل اذا لمست المبیع
من غیر ان تنشره و تقلبه للنظر الیه و ترده الی
العیب فقد وجب البیع بیننا بکذا او قد جاء الملامس
فی الحدیث و المراد به ما ذکرت -

الممارسة و المراس - باکسی یا با چیزی
واکوشیدن -

المماکسة و المکاس - با کسے در چیزی
مکاس کردن -

المناهسة - المطاعنة -

المنافسة - رغبت کردن بچیزی بطریق مباهات نافست فی الشئ
منافسة و نفاسا اذا رغبت فیه علی وجه المباراة فی الکرم

المنامسة - باکسی راز گفتن و منها الناموس
وقیل هی مقلوبة من المناسمة -

المهامسة - المسارة -

المباطشة - یکدیگر را فرا گرفتن بعنف -

المجاحشة - یکدیگر را فرا شدن والمدافعة ایضا

المحارشة - سگان بر یکدیگر آغالیدن

المخادشة و المخارشة و المخامشة - یکدیگر را خراشیدن

المعانشة - المعانقة فی القتال -

المناقشة - باکسی باستقصا شمار کردن -

اَلْمُهَارَشَةُ وَالْهِرَاشُ الجارشة۔
اَلْمُخَالَصَةُ۔ باکسی دوستی ویژہ داشتن
اَلْمُقَاصَّةُ۔ بگاہ گرفتن۔
اَلْمُعَاهَضَةُ۔ کسی را از چیزی باز داشتن وشتابانیدن
فی الحدیث فجاهضنی عنہ ابوسفیان ای اعجلنی عنہ
اَلْمُرَاكَضَةُ۔ باکسی اسپ تاختن۔
اَلْمُعَارَضَةُ۔ باکسی برابری کردن وازکسے
بایک سو شدن وبرابر کردن کتاب بادیگر
وعارضت ای اخذت فی عروض وناحیۃ۔
اَلْمُقَارَضَةُ۔ بایکدیگر شعر گفتن بر سبیل
مجاربۃ وقارضتہ جازیتہ والمقارضۃ
والقراض المضاربۃ وہی ان تدفع المال الی
آخر یتجر فیہ ویکون الربح بینکما علی ما تشترطان و
الوضیعۃ علی المال وفی الحدیث ان قارضت
الناس قارضوک معناہ ان ساببتہم سابوک
وان نلت منہم نالوا منک واصلہ من القرض
وہو القطع۔
اَلْمُنَاقَضَةُ۔ قول کسے را نقض کردن و
ہی فی القول ان یتکلم بما تتناقض فی معناہ
ونظم التركيب یدل علی نکث الشی۔
اَلْمُنَاهَضَةُ۔ المقاومۃ۔
اَلْمُبَالَكَةُ۔ المجادلۃ۔
اَلْمُخَالَطَةُ۔ الخلاط باکسی آمیختن ومنہ الحدیث
لا خلاط ای لا یخلط رجل ابلہ بابل غیرہ لیمنع حق اللہ
ومنہا بخس المصدق کل ما یجب لہ وخلاط
الرجل فی عقلہ خلاطا۔
اَلْمُرَابَطَةُ وَالرِّبَاطُ۔ بثغر مقیم شدن۔
اَلْمُسَاقَطَةُ وَالسِّقَاطُ۔ فی الفرس استرخاء
العدو وسقاط الحدیث ان یتحدث الواحد
وینصت لہ الآخر واذا سکت تحدث الساکت۔
اَلْمُشَارَطَةُ۔ باکسی شرط کردن۔
اَلْمُغَالَطَةُ۔ باکسی غلط آوردن۔
اَلْمُفَارَطَةُ وَالْفِرَاطُ۔ باکسی پیشی گرفتن۔
اَلْمُقَاسَطَةُ۔ جور کردن بایکدیگر۔
اَلْمُحَافَظَةُ۔ بر چیزے نگاہبان بودن
بنگاہداشتن وہویدی لیطلے ویقال انہ لذو
حفاظ وذو محافظۃ اذا کانت لہ انفۃ۔
اَلْمُلَاحَظَةُ وَاللِّحَاظُ۔ گوش فرا داشتن
وبگوشہ چشم کہ باسوی گوش دارد چیزی نگریستن
اَلْمُبَاضَعَةُ وَالْبِضَاعُ۔ جماع کردن۔
اَلْمُتَابَعَةُ وَالتِّبَاعُ۔ پس روے کردن
وچیزے پیاپے کردن ومحکم وتقیق کردن
چیزے ومنہ الحدیث تابعنا الاعمال ای
احکمناہا وعرفناہا۔
اَلْمُخَادَعَةُ۔ المخاصمۃ۔
مُجَالَعَةُ الْقَوْمِ۔ مجاوبتہم بالفحش۔

وتنازعهم عند الرب والقمار۔
اَلْمُجَامَعَةُ وَالْجِمَاعُ۔ معروفان المجامعة
باکسی بچیزی اتفاق کردن۔
اَلْمُخَادَعَةُ وَالْخِدَاعُ۔ فریب دادن باکسی
اَلْمُخَالَعَةُ۔ جدائی کردن زن وشوہر ابرائہم بعالی نجات المرأة لبعلها ارادته علی طلاقها ببدل من مالہ فهی تخالع
اَلْمُدَافَعَةُ وَالدِّفَاعُ۔ از کسی دفع کردن ویعدی بعن والمماطلة ایضاً۔
اَلْمُرَابَعَةُ۔ بارکسے برگرفتن وعاملہ مرابعة کما یقال مضائفة مشاهرة۔
اَلْمُرَاجَعَةُ۔ باکسی گردیدن درچیزی۔
اَلْمُرَاضَعَةُ۔ فرزند را فرادایہ دادن۔
اَلْمُرَافَعَةُ۔ چیزی باکسی بمالک وبقاضی داشتن
اَلْمُرَاقَعَةُ۔ وہو قلب المعاقرة بمعنی مراقعة الخمر۔
اَلْمُزَارَعَةُ۔ زمین بہ برزگری دادن۔
اَلْمُسَابَعَةُ۔ چیزی بہ ہفتہ فرادادن۔
اَلْمُسَارَعَةُ۔ شتافتن ویعدی بالی وشتابانیدن قال ابن جنی سارع متعد وسرع واسرع لازمان وبینهما فرق لان سرع غریزة و اسرع کلف نفسه السرعة۔
اَلْمُسَافَعَةُ۔ یکدیگر را کشیدن وکسی را فراگرفتن
اَلْمُصَارَعَةُ وَالصِّرَاعُ۔ باکسی کشتی گرفتن
اَلْمُصَانَعَةُ۔ رشوت دادن ومدارا کردن

اَلْمُضَاجَعَةُ۔ باکسی خفتن۔
اَلْمُضَارَعَةُ۔ باچیزی مانیدن۔
اَلْمُطَالَعَةُ۔ چیزی بکسی نگشتن تا او بر آن واقف گردد وپیوسته درچیزی نگریستن۔
اَلْمُقَارَعَةُ وَالْقِرَاعُ۔ باکسے قرعہ زدن وباکسے شمشیر زدن۔
اَلْمُقَاطَعَةُ۔ باکسے وا بریدن ویعدی لے المفعول الثانی بعلی۔
اَلْمُكَامَعَةُ۔ المضاجعة۔
اَلْمُمَاصَعَةُ وَالْمِصَاعُ۔ المجادلة۔
اَلْمُمَانَعَةُ۔ کسی را از چیزی باز داشتن۔
اَلْمُنَازَعَةُ۔ پیکار کردن ومنه الحدیث مالی انازع القرآن ای اجاذب قراتها کانهم جهروا بالقرأة فشغلوه المنازعة والنزاع آرزومند گشتن۔
اَلْمُبَالَغَةُ۔ درچیزی غلو کردن۔
اَلْمُنَادَغَةُ۔ کالمغازلة۔
اَلْمُثَاقَفَةُ۔ من قولک ثقفت الرجل اذا صار حاذقاً خفیفاً۔
اَلْمُجَاحَفَةُ۔ المزاحمة والمداناة۔
اَلْمُجَازَفَةُ وَالْجِزَافُ۔ گزاف فراگرفتن فارسی معرب۔
اَلْمُجَاحَفَةُ۔ المعارضة والمدافعة۔

اَلْمُجَارَفَةُ ـ کسی را بیرونی کردن فی الحدیث المجارف علی عمله ای یجازی ـ

اَلْمُحَالَفَةُ ـ المعاہدة والحدیث حالف بین قریش والانصار ای آخی بینہم ہذا ہو الصحیح فی تفسیر لقولہ علیہ السلام لا حلف فی الاسلام ـ

اَلْمُخَارَفَةُ ـ چیزی بخریف فرا دادن ـ فی الحدیث کانت فدمۃ خاشفت فیہا ای احفرتہا ـ

اَلْمُخَالَفَةُ وَالْخِلَافُ ـ باکسی خلاف کردن وقولہم ہو یخالف الی امرأۃ فلان ای یاتیہا اذا غاب عنہا ـ

مُرَادَفَةُ الْجَرَادِ ـ رکوب الذکر علی الانثی والثالث علیہا وہذہ دابۃ لا ترادف ای لا تحمل ردیفا والباب یدل علی اتباع الشیٔ ـ

اَلْمُسَاخَفَةُ ـ المحامقۃ ـ

اَلْمُسَاعَفَةُ ـ المواتاۃ والمساعدۃ ـ

اَلْمُشَارَفَةُ ـ برچیزے مطلع بودن وفخر بودن بایکدیگر بشرف ـ

اَلْمُصَادَفَةُ ـ یافتن ـ

اَلْمُصَارَفَةُ ـ باکسی بصرف معاملت کردن ـ

اَلْمُضَاعَفَةُ ـ افزون کردن ـ

اَلْمُقَارَفَةُ ـ نزدیک شدن بگناہ ورسیدن وآمیزش کردن بگناہ قارف فلان الخطیئۃ ای خالطہا وقارف امرأتہ ای جامعہا

اَلْمُکَاشَفَةُ ـ باکسی آشکارا جنگ کردن ودشمنی کردن وقد جاء کاشف بمعنی کشف ـ

ومنہ قراءۃ قتادۃ ثم اذا کاشف الضر عنکم ـ

اَلْمُکَانَفَةُ ـ باکسی یاری کردن المکانفۃ بید یشلہا

اَلْمُلَاطَفَةُ ـ باکسی لطف کردن ـ

اَلْمُنَاصَفَةُ ـ المشاطرۃ ـ

اَلْمُنَاعَفَةُ ـ معاینہ نمودن ـ او یقال التقت الطریق وانا رضیتہ

اَلْمُنَافَقَةُ وَالنِّفَاقُ ـ وباغ کسی شکستن ـ

اَلْمُہَانَفَةُ ـ الاہتاف ـ

اَلْمُحَارَفَةُ ـ المجامعۃ ـ

اَلْمُحَامَقَةُ ـ المساعدۃ علی الحمق ـ

اَلْمُخَالَقَةُ ـ باکسی خلق نیکو برزیدن ـ

اَلْمُرَافَقَةُ ـ باکسی راہی کردن ـ

اَلْمُرَامَقَةُ ـ بنظر سخت وعداوت دیدن یقال ہذہ النخلۃ ترامق بفرق لا تحیی ولا تموت ورامق الامر اذا لم یصححہ وفی الحدیث الم تضمر الا رامقا یعنی النفاق یقال رامقتہ رماقا وہو ان تنظر شزرا نظر العداوۃ یقال ما لم تضق قلوبکم عن الحق یقال عیشہ رماق ای ضیق ـ

اَلْمُرَاہَقَةُ ـ نزدیک بلوغ رسیدن وفی الحدیث اذا دخل مکۃ مراہقا خرج الی عرفۃ قبل ان یطوف بالبیت یعنی اذا ضاق علیہ الوقت حتی یخاف فوت الوقوف بعرفۃ ـ

اَلْمُسَابَقَةُ وَالسِّبَاقُ ـ باکسے پیشی گرفتن در دویدن تاوریافتن ـ

اَلْمُسَاحَقَةُ ـ سحق کردن زن بازن ـ

المسارقة - دزدیده نگریستن -
المصادقة - بایکدیگر دوستی گرفتن -
المطابقة - باکسی موافقت کردن و پابند رفتن و پای در جایگاه دست نهادن اسپ وطابقت بین الشیئین مطابقة وطباقا اذا جعلتهما علی حذو واحد والزقتهما وطابق فلان یعنی مرن والباب یدل علی وضع شیء مبسوط علی مثله حتی یغطیه -
المطارقة - تو بر تو دوختن و دو جامه بهم پوشیدن -
المعانقة والعناق - دست بگردن یکدیگر در کردن وفی الحدیث فانطلقا متعانقین ای مسارعین فی الحدیث لیعانق علیها ای لیلزمن
المفارقة والفراق - از یکدیگر جدا شدن
المفانقة - بناز پروردن -
المماذقة - دوستی ویژه نا داشتن -
المناسقة - بهان پیروی یکدیگر کردن فی الحدیث ناسقوا بین الحج والعمرة ای تابعوا -
المناطقة - باکسی سخن گفتن -
المنافقة والنفاق - دو رو دلی کردن والمنافقة در سوراخ شدن موش -
المبارکة - برکت کردن ویعدی بنفسه وبعلی باللام وبنفسها ویقال بارک علیه ای واظب -

المتارکة - بیع بایکدیگر دست بداشتن و جفار یکدیگر دست بداشتن -
المدارکة والدراک - پیاپی کردن
المدالکة والدلاک - حق کسی مدافعت کردن
المشارکة - باکسی انبازی کردن -
المضاحکة - باکسی خندیدن والنور یضاحک الشمس ای یمیل معها حیث مالت -
المعارکة والعراک - القتال -
الملاحکة - شدة الملاءمة والمداخلة یقال لوحک فقار ظهره اذا دخل بعضها فی بعض ومنه الحدیث وکان الجدار یلاحک وجهه ای یری شخص الجدار فی وجهه -
المماحکة - بایکدیگر لجاج کردن -
المماعکة - المماطلة -
المبادلة والبدال - بایکدیگر بدل کردن
المباسلة - المصاولة فی الحرب -
المباعلة والبعال - بازی کردن زن با شوهر
المباهلة - یکدیگر را نفرین کردن -
المتافلة - مداومت کردن بر طعامی که ازجوب باشد -
المجادلة والجدال - پیکار کردن بایکدیگر -
المجاملة - المعاملة بالجمیل -

المجاهلة - باکسی سفاهت کردن -
المحاقلة - گندم در خوشه بگندم فروختن
ویقال اکتراء الارض بالحنطة وقیل هی المزارعة
بالربع والثلث واقل من ذلک واکثر وقد نهی عنها
المحاملة - باهم برداشتن فی الحدیث یحامله علیها
ای یعاونه علی الحمل فیحملانه بینهما -
المخاتلة - المخادعة -
المداخلة - در کار یکدیگر شدن وباکسی
درکاری یا درجائی شدن -
المداراة - باکسی دورویی کردن ومدارا کردن
المراحلة - کسی را یاری دادن در بار برگرفتن
المراسلة - باکسی مکاتبت کردن و با یکدیگر [illegible]
در آب کشیدن در رفتن و آنچه بدان ماند -
المساحلة - بر کنارهٔ دریا رفتن -
المساهلة - باکسی آسان فراگرفتن -
المشاکلة - با چیزی مانیدن -
المشاکهة - المشابهة -
المعاجلة - شتابانیدن یقال عاجله بذنبه
اذا اخذه به ولم یمهله -
المعادلة - با چیزی برابر آمدن و با چیزی
برابر کردن -
المعاظلة والعظال - بر زبر یکدیگر شدن
ملخ از بهر گشنی وکذلک الکلاب والعظال

فی القوافی التضمین -
المعاقلة - به خرد باکسی نبرد کردن والمرأة
تعاقل الرجل الی ثلث دیتها ای توازیه فاذا
بلغ ثلث الدیة صارت دیة المرأة علی
النصف من دیة الرجل -
المعاملة - معروفة -
المغازلة - با دوست بازی کردن -
المفاصلة - از یکدیگر جدا شدن -
المفاضلة - با یکدیگر [illegible] کردن بفضل -
المقابلة - با یکدیگر برابر کردن و برابر شدن
و روی فرا روی کردن و [illegible] دوال کردن
که در بیان انگشتان باشد -
المقاتلة والقتال - المحاربة ومصدرها
الباب علی مفاعلة وفعال واهل الیمن یقولون
فیعالا وفی الحدیث قاتل الله الیهود ای
لعن ومنه قاتلهم الله ای لعنهم الله
وفی حدیث آخر قاتله فانه شیطان ای دافعه
دفعا عنیفا -
المکالبة - ان تباع الدار الی جنب دارک
وانت محتاج الیها فتؤخر شراءها لیشتریها
غیرک ثم تاخذها بالشفعة وقد کره ذلک
واصل المکالبة التأخیر والحبس -
المکاملة - کمل شدن وبرابر آمدن -

اَلْمُمَاثَلَةُ - المشابهة -
اَلْمُمَاحَلَةُ وَالْمِحَالُ - باکسی مکر و کید کردن
اَلْمُمَاذَلَةُ وَالْمِذَالُ - في الحديث المذال من النفاق وهو ان يقلق الرجل بفراشه الذي يضاجع حليلته وتحول عنه حتى يفترشه غيره ماخوذ من المذل
اَلْمُمَاطَلَةُ وَالْمِطَالُ - باکسی مطل کردن ويتعدى الى المفعول الثاني بالباء -
اَلْمُنَابَلَةُ - باکسی نبرد کردن بنبل و تیر انداختن -
اَلْمُنَازَلَةُ وَالنِّزَالُ - بایکدیگر فرود آمدن در حرب از اسپ بکارزار
اَلْمُنَاضَلَةُ وَالنِّضَالُ - بایکدیگر تیر انداختن و نبرد از کسی دفع کردن -
اَلْمُنَاقَلَةُ - پای در جایگاه دست نهادن ستور وقیل مناقلة الفرس ان یضع یده ورجله على غير حجر بحسن نقلها في الحجارة و با یکدیگر حدیث کردن و نقل و نقل خوردن شتر پیش کسی
اَلْمُنَاغَمَةُ - بایکدیگر حدیث کردن باواز نرم
اَلْمُتَاخَمَةُ - حد زمین بزمین دیگر پیوسته شدن
اَلْمُحَاكَمَةُ - المخاصمة الى الحاكم -
اَلْمُحَامَلَةُ - باکسی حلم ورزیدن -
اَلْمُحَارَمَةُ - المخاصرة -
اَلْمُخَاصَمَةُ وَالْخِصَامُ - باکسی داوری کردن
اَلْمُسَالَمَةُ - باکسی دوستی ورزیدن -
اَلْمُرَاجَمَةُ - از کسی ذب کردن -

اَلْمُرَادَمَةُ - جامی مقام و دراز کردن و پیاپی کردن وفي الحديث اذا كانتم فرادى او قيل اختلطوا الاكل يشكر الله وقيل اختلطوا اقتلوا الينا مع ياسب وسائلنا مع شب وقيل كلوا ايديا لحما ودبوا غير ذلك -
اَلْمُرَاغَمَةُ - باکسی خشم گرفتن و از میان قومی باشدن
اَلْمُزَاحَمَةُ وَالزِّحَامُ - باکسی زحمت کردن
اَلْمُزَاحَمَةُ - نزدیک شدن چیزی -
اَلْمُسَالَمَةُ - آشتی کردن باکسی -
اَلْمُشَاكَمَةُ - باکسی قمر زدن -
اَلْمُشَاتَمَةُ - باکسی دشنام دادن -
اَلْمُصَادَمَةُ - بایکدیگر بهم واکوفتن -
اَلْمُصَارَمَةُ - از یکدیگر بریدن -
اَلْمُفَادَمَةُ - باکسی شوخی کردن -
اَلْمُقَاوَمَةُ - المخاصمة -
اَلْمُعَالَمَةُ - باکسی بعلم نبرد کردن -
اَلْمُفَاغَمَةُ - بوسه دادن -
اَلْمُفَاقَمَةُ - جماع کردن -
اَلْمُقَاسَمَةُ - چیزی باکسی قسمت کردن و کسی را سوگند خوردن -
اَلْمُكَاتَمَةُ - چیزی از کسی فاپوشیدن -
اَلْمُكَارَمَةُ - بکرم باکسی نبرد کردن في الحديث افلا اكارم بها يهود انسب افلا اهديها

لهم ليشيعوني عليها

المكاعمة - كسى را بوسه دادن -

المكالمة - باكسى سخن گفتن -

الملاهمة - چيزى بچيزے فا دسيدن -

الملازمة واللزام - باكسے پيوسته بودن يا باچيزے -

الملاطمة واللطام - باكسى مشت زدن -

المنادمة - نديمى كردن و يتعدے الے المفعول الثانى بعلے -

المناسمة - فا انبوبيدن -

المناعمة - المفالقة -

المثاقفة - باكسى شمشير زدن و تجربه كاكسا الصدقت ثقفته ركتبك بثقفته ركتبه وكسى را چيزى يارى دادن -

المثاقنة - فى الحديث لا تثاقنوا فى سجالكم اے بيعوا به بالثمن -

المحاسنة - بنيكوئى خبر كردن باكسى -

المماتنة - داورى كردن -

المحادنة - المصادقة -

المخاشنة - باكسى درشتى كردن -

المخاضنة - المغازلة -

المداجنة كالمداهنة -

المداهنة - المصانعة والتركيب يدل على لين وسهولة وقلة -

المراطنة - باكسى بتازى سخن گفتن

المراهنة والرهان - باكسى گرو بستن

المزابنة - رطب بر درخت بخرماى پيموده يا سنجيده فروختن -

المزامنة - بزمان معامله كردن -

المساهمة - حسن المباشرة والمخالطة -

المساكنة - بايكديگر در سراى نشستن -

المشاحنة - بايكديگر دشمنى كردن -

المصافنة - فى الحديث صافناهم اى تقدم -

المطاعنة - باكسى نيزه زدن -

المعالنة والعلان - الاعلان بالامر -

المغامزة - المغامضة مكاسرة العينين

المفاطنة - من الفطنة

المقارنة والقران - بايكديگر قرين كردن و قرين شدن -

الملاحنة - المفاطنة ومنها ان تفهم شيئك وبين المخاطب كلاما لا يفطن له غيركما البعدلكما عن المعتاد من الكلام -

الملاعنة واللعان - المباهلة -

المماتنة - المباعدة فى الغاية يقال سار سيرا مماتنا اى شديدا ومنها مماتنة الشاعرين اذا قال هذا بيتا وذلك بيتا كانهما يمتدان الى غاية يعنى انها هى المطاولة ايضا -

اَلْمُقَاسَّةُ - باکسی قرار گرفتن فی الحدیث قاروا الصلوة معناه السکون فیها۔

اَلْمُمَاسَّةُ - باکسی کاویدن تا بیفگنی وی را۔

اَلْمُهَارَّةُ - کسی را وروی بعنف بد گفتن

اَلْمُعَازَّةُ - المغالبة والممانعة۔

اَلْمُلَازَّةُ - الملاصقة۔

اَلْمُرَاسَّةُ - باکسی چیزی را ابتدا کردن یا کسی با کسی همراه شدن فی الحدیث رشوا بینهم الصلح ای ابتدئوا به

اَلْمُمَاشَّةُ - ای یکدیگر را بوق مباهات کردن

اَلْمُحَاصَّةُ وَالتَّحَاصُّ - ای حصه کردن۔

اَلْمُقَاصَّةُ وَالْقِصَاصُ - چیزی به بدل چیزی فرا گرفتن فی الحدیث لا تأس ببدا الا تقدیه ای لا استقصی علیه۔

اَلْمُمَاضَّةُ - یکدیگر را بر افروخته بدل۔

اَلْمُعَاضَّةُ وَالْعِضَاضُ - یکدیگر را به دندان گرفتن ومنه یقال عاض القوم العیش منذ العام فاشتد عضاضهم ای بلیشام۔

اَلْمُكَاظَّةُ - الممارسة الشدیدة فی الحرب۔

اَلْمُمَاظَّةُ وَالْمِمَاظُ - المشارة والمنازعة۔

اَلْمُدَاقَّةُ وَالدِّقَاقُ وَالْمُدَاقَّةُ وَالدِّقَاقُ خسته رابکشتن۔

اَلْمُصَاقَّةُ - با قومی صف کشیدن۔

اَلْمُكَافَّةُ - الممانعة۔

اَلْمُحَاقَّةُ وَالْحِقَاقُ - المخاصمة۔

اَلْمُدَاقَّةُ - باکسی کار باریک فرا گرفتن۔

اَلْمُشَاقَّةُ وَالشِّقَاقُ - المخالفة۔

اَلْمُحَاكَّةُ - کالمباراة۔

اَلْمُحَالَّةُ - باکسی فرود آمدن۔

اَلْمُخَالَّةُ وَالْخِلَالُ - باکسی دوستی کردن

اَلْمُتَامَّةُ وَالتِّمَامُ - با چیزی نبرد کردن تمامی

اَلْمُحَاقَّةُ - المطالبة۔

اَلْمُشَامَّةُ - چیزی فا بوییدن نزدیک شدن بیکدیگر ومنه المشامة یعنی الدنو من العدو حتی یترائی الفریقان

اَلْمُحَامَّةُ - نزدیک کسی شدن۔

اَلْمُسَانَّةُ وَالسِّنَانُ - طرد الفحل الناقة حتی یوجها لیسفدها۔

اَلْمُعَانَّةُ وَالْعِنَانُ - باکسی برابری کردن ومنه شرکة العنان وهی ان یشترکا فی شیء خاص دون سائر اموالهما کانما عن لهما شیء فاشتریاه مشترکین فیه۔

ومن المعتل

اَلْمُوَاثَبَةُ - باکسی برجستن جنگ را۔

اَلْمُوَارَبَةُ - مکر وفریب نمودن باهم فی الحدیث دارج واربوک ای خادعوک ان جعلته من الارب وهو الدهاء فموضعه باب الهمزة دقعه۔

اربک: الا انہ ابدلت واو ان جعلتہ من الورب وہو الفساد فموضعہ ہنا۔

اَلْمُوَاظَبَۃُ۔ بر کاری ایستادن ویعدی بعلے

اَلْمُوَاکَبَۃُ۔ باکسی در موکب او رفتن و فراخ کردن و رفتن اشتر و بر کارے ایستادن

اَلْمُوَاضَحَۃُ۔ المساجلۃ الا انہا استعملت فی السیر وہو سیر لیس بالشدید۔

اَلْمُوَارَدَۃُ۔ باکسی بآب و یا بجائی آمدن

اَلْمُوَاعَدَۃُ۔ باکسی وعدہ نہادن۔

اَلْمُوَاغَدَۃُ۔ فی السیر مثل المواضحۃ۔

اَلْمُوَاتَرَۃُ والمتابعۃ۔ بالمعنی الثانی ولایکون المواترۃ بین الاشیاء الا اذا وقعت بینہما فترۃ والا فہی مدارکۃ و مواصلۃ وکذلک مواترۃ الصوم وہی ان تصوم یوما وتفطر یوما او یومین وتاتی بہ وترا وترا ومواترۃ الکتب وہے مجئ بعضہا اثر بعض وترا وترا من غیر ان ینقطع لان اصلہا من الوتر وہو الفرد۔

اَلْمُوَازَرَۃُ۔ کسی را وزیر کردن۔

اَلْمُوَاعَسَۃُ۔ ضرب من سیر الابل وہو ان تمدّ عنقہا وتوسع خطوہا ولاتکون المواعسۃ الا باللیل

اَلْمُوَالَسَۃُ۔ فریب آوردن باکسی۔

اَلْمُوَاہَسَۃُ۔ راز کردن بایکدیگر

اَلْمُوَاخَشَۃُ۔ پراگندہ کردن مواشی را یا پنہان کردن مواشی خود در دیگر مواشی فی الحدیث لا وراط وہو ان یغیب الرجل ابلہ فی ابل اخری او فی مکان فلا یری لیخفی موضعہ علی المصدق ماخوذ من الورطۃ وہی الہوۃ فی الارض وقیل ان یورط بعضہم بعضا فیقول احدہم عند فلان صدقۃ ولیس عندہ فہو الوراط ایضا

اَلْمُوَاکَظَۃُ۔ المواظبۃ۔

اَلْمُوَادَعَۃُ۔ المصالحۃ۔

اَلْمُوَازَعَۃُ۔ المناطقۃ۔

اَلْمُوَاضَعَۃُ۔ باکسی گرو بستن و باکسی بر چیزی فرا ایستادن فی الحدیث جئت لاواضعک الرہان معناہ اضعہ وتضعہ وبیع بایکدیگر دست بداشتن۔

اَلْمُوَاقَعَۃُ والوقاع۔ مثل المقاتلۃ والمجامعۃ

اَلْمُوَاصَفَۃُ۔ باکسی بیع کردن بصفت بی رویت

اَلْمُوَاقَفَۃُ والوقاف۔ باکسی در جنگ ایستادن وباکسی بر چیزے فرا ایستادن در معاملے۔

اَلْمُوَالَفَۃُ والولاف۔ الفت گرفتن۔

اَلْمُوَاثَقَۃُ۔ باکسی عہد بستن۔

اَلْمُوَافَقَۃُ والوفاق۔ باکسی موافقت کردن ووافقتہ ای صادفتہ۔

اَلْمُوَاہَقَۃُ۔ نبرد کردن در رفتن بایکدیگر ومواہقۃ الابل مداعنقہا فی السیر

اَلْمُوَاشَکَۃُ۔ الایشاک۔

المواحلة - باکسی نبرد کردن در وحل رفتن -

المواصلة والوصال - باکسی پیوستن و کاری پیوسته کردن -

المواکلة - بریکدیگر اعتماد کردن ومنها الوکال فی الدابة وهی ان تسیر بسیر الاخری کانها تتکل علیها -

المواخمة - ننگ نبرد کردن بگرانی

المواسمة - باکسی نبرد کردن به نیکوئی -

المواتنة - الملازمة فی قلة التفرق -

المواتنة والوثان - باکسی همسنگ یا برابر آمدن و وازنت بین الشیئین مواتنة و وزانا عادلته -

المواجهة - المقابلة -

ومن اللفيف المفروق

المواخاة - لغة ضعیفة فی المواخاة وانما بنیت علی یواخی -

المواراة - فاپوشیدن -

المواساة - لغة ضعیفة فی المواساة وانما بنیت علی یواسی -

الموافاة - مصدر وافاه ای اتاه -

الموالاة - پیاپی کردن و باکسی دوستی داشتن و روی فراکردن ومنه قریٔ لو والوا الیه مکان لو ولوا الیه

ومن اليائي

یادیت فلانا حاذیته یدا بید و اعطیته میاداة ای من یدی الی یده

ومن اللفيف المقرون

المیاومة - چیزی را بروزاروز فرادادن -

ومن المعتل اليائي

المیاسرة - باکسی آسان فرا گرفتن و کسی سوی چپ بردن وهذا یتعدی بالباء -

المیامنة - یمین شدن و کسی را سوی راست بردن وهذا یتعدی بالباء -

ومن الاجوف الواوی

المجاوبة - پاسخ کردن کسی را -

المناوبة - بجای دیگر ایستادن -

المعاوتة - المراوغة -

المزاوجة - بایکدیگر جفت شدن -

المراوحة - گاه این را بکار بستن و گاه آنرا

المکاوحة - المشاتمة والمجاهرة -

المناوحة - المقابلة وهذا اصل الباب -

المعاودة - باکسی نبرد کردن بجوانمردی

المراودة - کاری از کسی درخواستن و یتعدی الی المفعول الثانی بعن والمزاودة والتزوید کسی را بر کاری داشتن و یتعدی الی المفعول الثانی بعلی -

المساودة - باکسی نبرد کردن به بهتری سپاه

المساوکة والتساوک - بد رفتن از لاغری

المجادلة - بایکدیگر گشتن در حرب و از پیش یکدیگر واپس آمدن و لشکر در جنگ -

المحاولة - خواستن و جستن و منه الحدیث بک احاول ای اطالب -

المداولة - گردانیدن روزگار -

المراوکة - با چیزی واکشیدن -

المشاورة والتشاور المشاورة والمشورة المواشیر -

المطاولة - باکسی نبرد کردن به طول و کار دراز کردن بر کسی -

المعاوکة - المبادرة و کسی را هلاک کردن

المقاولة - فی الامر المفاوضة -

المناولة - چیزی فرا کسی دادن یعدی الی المفعولین

المداومة - المواظبة و یعدی به علی -

المساومة والسوام - بها کردن باکسی -

المعاومة - چیزی بسال فرادادن و آن خرما بن کر یکسال بار آرد و یکسال بار نیارد و یقال المعاومة المنهی عنها ان تبیع زرع عامک -

المقاومة والقوام - باکسی برابری کردن

الملاومة - بایکدیگر ملامت کردن -

المناوحة - باکسی نوحه کردن بجواب [illegible]

المعاونة - باکسی یاری کردن -

ومن الیائی

المطایبة - باکسی خوش طبعی کردن -

المغایبة - از یکدیگر غائب شدن -

الملایئة - خویشتن را شیر مانند کردن و تفاخر کردن [illegible] اللیث متفاخره باشیر [illegible]

المهایجة - شور انگیختن باکسی -

المنایة - فی لغة قیس و تمیم عذر کردن و فی لغة هذیل درکاری جهد کردن -

[illegible] - باکسی بانگ کردن -

المحایدة والحیاد - از چیزی بایکسو شدن

المزایدة - بر یکدیگر افزودن -

المکایدة - باکسی دستان آوردن -

المغایرة - المنافرة و برگزین کردن -

المسایرة - باکسی رفتن -

المطایرة - پرانیدن -

المعایرة - المعاورة فی مکائل -

المقایضة - بیع کردن بعوض -

المقایسة والقیاس - باکسی قیاس داشتن و قایست بین الامرین اذا قدرت بینهما و قایست فلانا و التقریب یدل علی التقدیر شیء بشیء -

المکایسة - باکسی نبرد کردن بزیرکی -

المعایشة - باکسی زندگانی کردن -

المُنَايَشَةُ وَالنِّيَاشُ - باکسی فخر کردن

المُحَايَصَةُ - المحايدة -

المُبَايَضَةُ - باکسی نبرد کردن بسپیدے -

المُتَايَضَةُ - المعاوضة بالمتاع -

المُهَايَطَةُ وَالهِيَاطُ - المصالحة -

المُغَايَظَةُ - باکسی خشم گرفتن -

المُبَايَعَةُ - باکسی بیع یا بیعت کردن -

المُتَايَعَةُ - باکسی یاری کردن -

المُشَايَعَةُ وَالشِّيَاعُ - ان یصیح الراعی بالمریدعوا اذا استاخر بعضها والمشایع اللاحق

المُسَايَفَةُ - باکسی شمشیر زدن -

المُصَايَفَةُ - چیزی بتابستان فرا دادن

المُضَايَقَةُ - باکسی تنگ فراگرفتن کار -

المُخَايَلَةُ - امیدوار شدن بر بابیدن جنگ نبرد کردن باکسے

المُزَايَلَةُ والزيال - از کسے جدا شدن -

المُكَايَلَةُ - بایکدیگر پیمانه معاملت کردن و منها الحدیث نهی عن المکایلة وهی ان تکیل له مثل ما یکیل لک من قولهم جازیته بالصاع

المُلَايَلَةُ - چیزی بشب فرا دادن -

المُمَايَلَةُ - بایکدیگر واچسپیدن در کاری

المُبَايَنَةُ - از یکدیگر جدا شدن -

المُعَايَنَةُ - بهن کام معاملت کردن -

المُدَايَنَةُ - بایکدیگر خرید فروخت کردن

بوام و بوام دادن -

المُعَايَنَةُ بنسیه و بنقد معاملت کردن باکسی

المُعَايَنَةُ وَالعِيَانُ - روباروی چیزی را دیدن واصلها من العین -

المُلَايَنَةُ وَاللِّيَانُ - نرمی کردن بایکدیگر

ومن الناقص

المُحَابَاةُ - باکسی در معاملت محابا کردن و باکسے بعطا دادن و نبرد کردن -

المُهَابَاةُ - شمشیر و نیزه کثور در نیام کردن -

المُشَاتَاةُ - چیزی بزمستان فرا دادن

المُهَاتَاةُ - چیزی فرا کسی دادن -

المُجَاثَاةُ - باکسی هم زانو شدن -

المُحَاجَاةُ - بره بکسی دادن -

المُدَاجَاةُ - المداراة یقال داجیته اذا داریته کانک ساترته العداوة -

المُعَاجَاةُ - یقال عاجیت الصبی اذا ارضعته بلبن غیر امه او منعته اللبن وغذیته بالطعام وفی الحدیث طالما عاجیته وعاجانی ای عالجته

المُنَاجَاةُ وَالنِّجَاءُ - باکسی راز گفتن -

المُهَاجَاةُ - یکدیگر را هجا کردن -

المُضَاحَاةُ - فی الحدیث ضاحت بلادنا ضحی المکان اذا برز للشمس -

المُلَاحَاةُ وَاللِّحَاءُ - المنازعة -

اَلْمُرَاجَاةُ - يقال راجيت من خناقه بمعنی راخيت
اَلْمُبَادَاةُ - روبا روی دشمنی کردن با کسی
اَلْمُرَادَاةُ - طلب المراودة وبمعنی المداورة وتراود عن القوم اذا رميت بالحجارة -
اَلْمُصَادَاةُ - المعارضة والمداراة والملاجاة والمساترة وقرأ الحسن صاد والقرآن معناه عارض عملك بالقرآن والواو فی القرآن علی هذا القول بمعنی الباء -
اَلْمُعَادَاةُ وَالْعِدَاءُ - باکسی دشمنی کردن وچیزی پیاپے کردن -
اَلْمُعَانَاةُ - المبارکة -
اَلْمُفَادَاةُ وَالْفِدَاءُ - کسی را از اسیری باز خریدن
اَلْمُنَادَاةُ وَالنِّدَاءُ - خواندن وبا کسے در انجمن نشستن -
اَلْمُهَادَاةُ - کسی را بدوش آوردن چنانکه یکے بریکی جانب باشد ویکے بردیگر جانب وقرأ ابو السمال والذین هادوا بفتح الذال ینبغی ان یکون فاعلوا من الهداة اسے راموا ان یکون هاد من غیرهم -
اَلْمُبَاذَاةُ - بایکدیگر فحش گفتن -
اَلْمُحَاذَاةُ - مقابل شدن یقال حاذاه محاذاة وحذاءه اسے صار بحذائه -
اَلْمُقَاذَاةُ - پاداش دادن -

اَلْمُمَادَاةُ وَالْمِدَاءُ - ان یجمع الرجل بین رجال ونساء یخلیهم یماذی بعضهم بعضا والباب یدل علی سهولة فی جریان شیء مائع -
اَلْمُبَارَاةُ - باکسے نبرد کردن -
اَلْمُمَارَاةُ وَالْمِرَاءُ - باکسی رفتن با کسے چیزی وا ستیدن مدارات الناس معهم ولا یهجرهم ومعناها المراجاة والمداراة -
اَلْمُشَارَاةُ - باکسی لجاج کردن -
اَلْمُغَارَاةُ وَالْغِرَاءُ - پیاپی کردن -
اَلْمُكَارَاةُ وَالْكِرَاءُ - چیزی به کرا فرا کسی دادن
اَلْمُمَارَاةُ وَالْمِرَاءُ - باکسی ستیهیدن
اَلْمُجَازَاةُ - پاداش دادن باکسی نبرد کردن
اَلْمُخَازَاةُ - نبرد کردن باکسے بچیزے
اَلْمُقَاسَاةُ - رنج چیزی کشیدن -
اَلْمُنَاسَاةُ - باکسی چیزی فراموش کردن
اَلْمُحَاشَاةُ - استثنا کردن -
اَلْمُخَاشَاةُ - نبرد کردن با ترس وخاشیت فلانا ای تارکته وجهدی فی الحدیث -
اَلْمُرَاشَاةُ - المصاهرة -
اَلْمُمَاشَاةُ - باکسے رفتن -
اَلْمُعَاصَاةُ - کسی را نافرمانی کردن -
اَلْمُقَاصَاةُ - از کسے دور شدن ویقال تقصّ اقاصک ای تباعد من الشر

اَلْمُنَاصَاةُ - ناصیہ یکدیگر را گرفتن ومنہا الحدیث تناصینی اے تنازعنے پیوستہ شدن جای بجای دیگر -

اَلْمُرَاضَاةُ - از یکدیگر خشنود شدن

ونبرد کردن با یکدیگر بخشنودی -

اَلْمُقَاضَاةُ - کار کسی بگزاردن با کسے

وہی فی الحدیث -

اَلْمُعَاطَاةُ - چیزی فا کسی دادن کوی را خدمت کردن -

اَلْمُنَاطَاةُ - اَلتَّنَاطِی -

اَلْمُدَاجَاةُ - المحاجاة

اَلْمُرَاعَاةُ - گوش فا داشتن وحق کسی را مراعت کردن ونیم چرا کردن ومراعیت

الامر نظرت ای این یصیر -

اَلْمُسَاعَاةُ - با کسی بشتاب رفتن وزنا کردن

با پرستاران ولا یقال فی الحرة -

اَلْمُبَاغَاةُ - با کسی زنا کردن -

اَلْمُنَاغَاةُ - المغازلة والمرأة تناغی الصبی

ای تکلمہ بما یعجبہ ویسرہ وہذا الجبل یناغی السماء

ای یدانیہا الطول -

اَلْمُجَافَاةُ - چیزے از جای بر داشتن

اَلْمُصَافَاةُ - یکسار کردن با کسی دوستی

اَلْمُسْتَافَاةُ - تمام بکردن جستہ -

اَلْمُوَافَاةُ وَالْوِفَاءُ - الالتئام والاتفاق

اَلْمُسَافَاةُ وَالسِّفَاءُ - سفاہت کردن با یکدیگر -

اَلْمُصَافَاةُ - با کسی دوستی مخیرہ داشتن

اَلْمُعَافَاةُ وَالْعَافِیَةُ - عن المبرو عافیت دادن

اَلْمُکَافَاةُ - پاداش دادن -

اَلْمُنَافَاةُ - یکدیگر را نفی کردن -

اَلْمُبَاقَاةُ - با کسی نبرد کردن ببقا -

اَلْمُسَاقَاةُ - بہم آب کشیدن ویکدیگر را آب دادن وان تستعمل رجلا فے نخیل او کروم

لیقوم باصلاحہا علی ان یکون لہ سہم معلوم مما تغلہ -

اَلْمُشَاقَاةُ - المعاناة والممارسة ونبرد کردن

با کسی لشقاوت -

اَلْمُلَاقَاةُ - کسی را دیدن وبچیزی رسیدن

اَلْمُبَاکَاةُ - با کسی نبرد کردن بگریستن -

اَلْمُحَاکَاةُ - چیزی را حکایت کردن واصل

المحاکاة المشابہة -

اَلْمُبَالَاةُ وَالْبِلَاءُ وَالْبَالَةُ - واصلہا

بالیة کالعافیة باک داشتن وبعد سے نفسہا

وبالبارو بمن نهالیة بالاسراف اجاہرتہ بہ -

اَلْمُحَالَاةُ - المطایبة -

اَلْمُخَالَاةُ - یکدیگر را فرو گذاشتن -

اَلْمُدَالَاةُ - المداراة -
اَلْمُعَالَاةُ - باکسی نبرد کردن ببلندی و بلند کردن و برتر چیزی نهادن و بجا آمدن دعال عنی اے تنح دعال علے ای احمل یعنی بار برمن نه -
اَلْمُغَالَاةُ - گران خریدن و رفتن گوشت و نزار گردیدن و یعدی بالباء و قد یجوزان یحذف الباء فوصل الفعل کما قال اذا ے اللحم للاضیاف نیّا -
اَلْمُحَامَاةُ وَالْحِمَاءُ - از کسی ذب کردن و یعدی بعن و کسی را نگاهداشتن و یعدی بعلی -
اَلْمُرَامَاةُ - باکسی تیر انداختن و از کسی ذب کردن
اَلْمُسَامَاةُ - باکسی ببزرگی نبرد کردن -
اَلْمُدَانَاةُ - نزدیک کردن بچیزی نزدیک شدن
اَلْمُزَانَاةُ وَالزِّنَاءُ - باکسی زنا کردن -
اَلْمُسَانَاةُ - چیزی بمال فرا دادن و سے هذا اصلها من الواو و سانیت الرجل اذا رضیته و احسنت معاشرته -
اَلْمُضَانَاةُ وَالْمُقَانَاةُ - المقاساة -
اَلْمُقَانَاةُ اَلْمُدَارَاةُ - فانیه سکنته
اَلْمُقَانَاةُ - آمیختن و موافق آمدن و فاق له الشئ ای دام
اَلْمُمَانَاةُ - دیر باچیزی بودن چشم داشتن

کسی را و مدارا کردن باکسے -
۵ اَلْمُبَاهَاةُ - المفاخرة -
اَلْمُسَاهَاةُ - فی العشرة ترک الاستقصاء
اَلْمُضَاهَاةُ وَالضِّهَاءُ - مانندگی کردن باکسی یا باچیزی و اصل الترکیب من - ض هـ ی لا من ض هـ ء الهمزة فاما قراءة عاصم یضاهئون بالهمزة فلطغة و اتبعها ابن الانبار سے فیکون کار چیت وار جاءة -

ومن اللفیف المقرون

۸ اَلْمُدَاوَاةُ وَالدِّوَاءُ - کسی دارو کردن -
ع اَلْمُسَاوَاةُ - برابر کردن و برابر آمدن
۵ اَلْمُعَاعَاةُ - بانگ کردن سگ خلاف بعاوی الکلاب بعضهم
ن اَلْمُقَاوَاةُ - نبرد کردن بایکدیگر به نیرو
ع اَلْمُکَاوَاةُ - بایکدیگر دشنام دادن -
ن اَلْمُنَاوَاةُ - دشمنی کردن بایکدیگر و اصلها من الهمزة لانه من النوء و هو النهوض -
۵ اَلْمُهَاوَاةُ - الموافقة و الملاجة و شدة السیر

ومن الیائی

ن اَلْمُعَايَاةُ - ان تاتی بالامر لا یهتدی له -
۵ اَلْمُغَايَاةُ - بشمشیر سایه افکندن بر سر خایا القوم فوق راس فلان بالسیف کانهم اظلوه -

ومن المهموز الفا

المؤاربة - باکسی دستان آوردن -
المؤاخذة کسی را بگناه گرفتن -
المؤاجرة - چیزی بمزد کسی فرا دادن
المؤازرة - المعاونة -
المؤاصرة مثل المکاثرة ومعناها ان یکون اصاربیته الی جنب اصاربیتی والاصار حبل قصیر یشد به فی اسفل الخباء الی وتد -
المؤاکرة - المخابرة -
المؤامرة - المشاورة والعامة تقولها بالواو -
المؤالتة - کسی را خیانت کردن -
المؤانسة - کسی را مونس کردن -
المؤالفة والالاف - باکسی پیوستن
المؤاکلة - باکسی طعام خوردن وفی الحدیث نهی عن المؤاکلة هی ان یکون للرجل علی الرجل دین فیهدی له لیؤخره ویمسک عن اقتضائه
المؤاحنة - باکسی کینه داشتن -

ومن الناقص المهموز الفاء

المؤاتاة - الموافقة والمطاوعة.
المؤاخاة والاخاء - باکسی برادری کردن
المؤاذاة - المحاذاة وفی الحدیث فرفع الأذن للملک فقاتلتهم عن دین الله ان قادتهم -

المؤاساة کسی را در چیزی همچون خویشتن داشتن -

ومن المهموز العین

المطائبة - المطایبة -
المطائرة - وا پرگرفتن والطیاران تتطلب الانثی علی رأسه فی الحدیث -
المئارة - المفاخرة وما آرتهم مئارة اذا عادیتهم وافسدت واصلها من المئرة وهی الذحل -
المسائلة - ازیکدیگر پرسیدن -
المتائلة - باکسی خاک تمک بازیدن
المتائمة - نسج الثوب علی خیطین یعنی سداه ولحمته طاقتین -
المرائمة - تیج وادر بستن -
المشائمة کسی را از سوی چپ بردن
المطائمة - سهم سفلی کردن باکسی -
الملائمة - فراهم آوردن میان دو چیز
المماءنة - اندیشه کردن در کاری -

ومن المعتل المهموز العین

المواءلة - از کسی رها جستن -
المواءمة والوئام - الموافقة والمباهاة ایضاً

ومن الناقص المهموز العین

المرائاة والریاء - کاری برای دیدار کسی کردن یقال رأی فلان الناس یرائیهم مراآة و

رایاۃ علی القلب یعنی ۔

اَلْمُشَائَۃُ ۔ المسابقۃ ۔

ومن المهموز اللام

اَلْمُوَابَاۃُ پرہیز کردن و ترسیدن کاہات الشیٔ مرباۃ اذا حذرتہ واتقیتہ ۔

اَلْمُفَاجَاۃُ وَالْفِجَاءُ ۔ کسی را ناگاہ گرفتن

اَلْمُبَارَاۃُ ۔ از یکدیگر بیزار شدن واز یکدیگر جدا شدن ۔

اَلْمُدَارَاۃُ ۔ المخالفۃ والمدافعۃ ۔

اَلْمُقَارَاۃُ ۔ باکسی قرآن خواندن ۔

اَلْمُشَاطَاۃُ ۔ ہمدیگر بر کنار رود یا دریا آن رفتن شاطاۃ الرجل اذا مشیت علی شاطئ ومشی ہو علی الشاطئ الاخر ۔

اَلْمُرَافَاۃُ ۔ باکسی محابا کردن در بیع ۔

اَلْمُکَافَاۃُ وَالْکِفَاءُ ۔ کسے را برابر کردار او مکافات کردن ومنہا الحدیث نکافی بہا عین الشمس اے ندافع وصال المکافاۃ المقاومۃ والموازنۃ ۔

اَلْمُدَاکَاۃُ ۔ المزاحمۃ ۔

اَلْمُمَالَاۃُ ۔ المعاونۃ ۔

اَلْمُعَامَاۃُ ۔ موافقت نمودن یقال ما یعامی ہذا ای ما یوافقنی ۔

اَلْمُجَانَاۃُ ۔ بروی فتادن جانا علیہ ای انکب

ومن المعتل المہموز اللام

اَلْمُوَاتَاۃُ ۔ باکسی ننگ و نبرد کردن بسپید روئی ۔

اَلْمُوَاطَاۃُ وَالْوِطَاءُ ۔ الموافقۃ ۔

ومن الاجوف المہموز اللام

اَلْمُنَاوَاۃُ وَالنِّوَاءُ ۔ باکسی دشمنی کردن ومنہا الحدیث ونوائً لاہل الاسلام ۔

اَلْمُہَاوَاۃُ ۔ الموافقۃ ۔

باب الافتعال

اَلْاِجْتِذَابُ ۔ الجذب ۔

اَلْاِجْتِلَابُ ۔ الجلب ۔

اَلْاِجْتِنَابُ ۔ بایکسو شدن وجنب شدن

اَلْاِحْتِجَابُ ۔ در پردہ شدن ۔

اَلْاِحْتِرَابُ ۔ بایکدیگر حرب کردن ۔

اَلْاِحْتِسَابُ مزد و ثواب چشم داشتن از خدای عزوجل وانکار کردن در چیزے بر کسی یعنی احتسبہ وہی التدبیر یقال احتسب فلان ابنا لہ او بنتا لہ اذا مات وہو کبیر ۔

اَلْاِحْتِطَابُ ۔ جمع الحطب ۔

اَلْاِحْتِقَابُ ۔ گناہ و انچہ بدان بردا شتن

اَلْاِحْتِلَابُ ۔ الحلب ۔

اَلْاِخْتِضَابُ ۔ چیزی از تن خود خضاب کردن

اَلْاِخْتِطَابُ ۔ برخواستن زن و گفتن خطبہ کردن

الاختلاب - الخلابة -
الارتعاب - ترسیدن -
الارتغاب - الرغبة -
الارتقاب - چشم داشتن
الارتکاب - گناه و آنچه بدان بازگردن
الارتجاب - برداشتن -
الاستلاب - السلب -
الاستعاب - پاره از چیزے فرا گرفتن
الاشتهاب - سپید شدن سر -
الاصطحاب - بایکدیگر صحبت کردن
و اصل الطاء تاء ترکھا بدل واعلم ان الطاء تبدل
من تاء الافتعال اذا کانت فاء الکلمة حرفا مطبقا
نحو اصطحب و اضطرب واطلب واظطلم وکذلک
الدال تبدل من تاء الافتعال اذا کانت الفاء
زاء او دالا او ذالا نحو ازدجر وادکر وادعے -
الاصطخاب - بہم بانگ کردن -
الاضطراب - شیر بہم دوشیدن -
الاصطلاب - چربش از استخوان بختن
و بیرون آوردن از بہر نان خورش و ہذا
یفعل فی القحط -
الاضطراب - سخت جنبان شدن و
بایکدیگر شمشیر زدن و بہم وا کوفتن فی الحدیث
اضطرب خاتما ای سال ان یضرب له

الاطراب - الطرب -
الاطلاب - الطلب -
الاعتتاب - از چیزے واگردیدن
واعتتبت الطریق اذا ترکت سهله واخذت
فی وعره -
الاعتصاب - عمامه بر سر بستن و تاج
بر سر نهادن -
الاعتقاب - وا داشتن کسی و وا داشتن
چیزی از مشتری پس از بیع تا ہلاک شود
و فی الحدیث المعتقب ضامن یعنی اذا تلف
عنده ویقال فعلت کذا واعتقبت منه ندامة
ای وجدت فی عاقبته ندامة -
الاغتراب - بغربت شدن و اغترب
فلان اذا تزوج الی غیر اقاربه و منه الحدیث
اغتربوا لا تضووا -
الاغتصاب - الغصب -
الاقتراب - نزدیک آمدن -
الاقتضاب - درحال چیزی گفتن و پاره
از چیزے باز کردن و اشتر را پیش
از ریاضت برنشستن -
الاکتتاب - الکتابة والاستکتاب ایضا
ومنه قوله واکتتبها بمعنی کتبها لانه لما کان یا مر
بہ نسب الیه کضرب الامیر اللص و نام

در دیوان سلطان اثبات کردن -

الاکتتاب - تصرف کردن در کسب و کسب کردن و التركيب يدل على الجمع

الالتهاب - افروخته شدن آتش -

الاجتباب - برگزیدن -

الانتحاب - النحيب -

الانتخاب - الاختيار و انتخبه ای انتزعه

الانتداب - بزودی پاسخ کردن -

الانتساب - خویشتن را بکسی باز خواندن

الانتشاب - النشوب -

الانتصاب - برپای خاستن و بکاری قیام کردن و به نصب شدن حرف -

الانتقاب - روی بند بر بستن -

الانتهاب - غارت کردن مال -

الافتلات - در وقت چیزی گفتن چون شعر و مانند آن و افتلته فلان على بالسيم فاعلبات فجارة و افتلتت انفسهات ايضا ماخوذ من الفلتة وهى الفجاءة -

الالتفات - واگریستن -

الانتصات - الانصات -

الانتعات - النعت -

الانتكات - بر سر افتادن -

الانبعاث - البعث -

الانبعاث - فرستادن -

الاحتثاث - کور کردن -

الاحتراث - کسب کردن و کشت کردن

الاختثاث - سر مشک و ابیرون نوردیدن

الاضطباث - الضبث -

الاغتلاث - گرفتن آتش زند از درخت ناشناخته که آتش دهد یا نه یقال اغتلث الرجل زندا من الشجر اخذه ولم يدر ايوری ام يصلد -

الاكتراث - باک داشتن -

الانتفاث - شتافتن -

الانتكاث - مطاوع النكث -

الابتهاج - شاد شدن وفى الحديث كانت مخترجة ای انها كانت على خلقة الجمل -

الاختلاج - کشیدن و جستن اندامها -

الادلاج - رفتن باخر شب -

الادماج - الدخول فى الشىء وهو الاستتار فيه

الانتاج - بسته شدن -

الارتتاج - بپای جستن برق و بسیار شدن باران

الارتكاج - بایکدیگر پیاویختن و در کشتی گرفتن و انچه بدان مانند و سخت جنبان شدن موج دریا و التجه الى ذلك الامر اى الجاه واضطره اليه -

الامتزاج - آمیخته شدن -

الامتلاج - مکیدن شیر -
الانتساج - بافته شدن -
الانشفاج - بیرون آمدن تهیگاه چارپای از بسیاری خوردن وجز آن بمعنی النفجان الحشا
الانتهاج - بیرون آوردن راه -
الاجتداح - الجدح -
الاجتراح - الاکتساب -
الاذّباح - کشتی ساختن -
الادّکاح - آگنده شدن -
الاصطباح - شراب بامداد خوردن
الاصطلاح - بایکدیگر صلح کردن -
الاضطراح - چیزی را یکسو انداختن
الاطّراح - الطرح -
الاطّفاح - کف از دیگ فراگرفتن -
الافتتاح - فتح کردن وابتدا کردن
الافتضاح - رسوا شدن -
الاقتداح - القدح فی المرقة والزناد
الاقتراح - چیزی تحکم از کسی خواستن ویعدی بعلی وچیزی در وقت بگفتن و اقترحت الجمل رکبته قبل ان یرکب -
الاقتماح - خوردن -
الاکتداح - کسب کردن -
الاکتساح - الکسح وبغارت بردن

جمله مال -
الامتداح - المدح -
الانتداح - فراخ شدن -
الانتزاح - دور شدن -
الانتصاح - نصیحت کسی را فراپذیرفتن
الانتضاح - پاشیده شدن آب و یعدی بعلی وفی الحدیث الانتضاح بالماء وهو ان یاخذ قلیلا من الماء فینضح به مذاکیره بعد الوضوء لینفی عنه الوسواس -
الانتطاح - بایکدیگر سرون زدن -
الانتقاح - مغز از استخوان بیرون کردن
الارتضاخ - سخن غیر فصیح آوردن فی الحدیث ان صبیا کان یرتضخ لکنة رومیة ای ینزع الی الروم لا یستمر لسانه علی العربیة استمرارا
الاصطراخ - الصراخ -
الاطّباخ - پختنی ساختن -
الافتضاخ - از غوره خرما سیکی ساختن بی آتش
الامتضاخ - بیرون کشیدن -
الامتلاخ - بیرون کشیدن دندان و چشم و شمشیر -
الانتساخ - نسخت گرفتن -
الانتضاخ - الانتضاح الا ان الخاء لما هو اکثر منه لان الخاء اقوى

من الخائب حق تا اعطی الحکمۃ زمدہ ولہذا النظائر

الاِنْتِفَاخُ - باد گرفتن و آماسیدہ شدن

الاِبْتِرَادُ - خویشتن را بآب سرد شستن

الاِتِّئَادُ - التردد والماضی اتّرد وہو الاشہر ویجوز اتّأد بالتاء وکذلک کل ما وضع اجتمع التاء مع التاء فی ہذا الباب -

الاِتِّمَادُ - بانگ اندک آمدن و اصلہ من الثمد وقد مرّ مثلہ -

الاِجْتِلَادُ - با یکدیگر شمشیر زدن -

الاِجْتِہَادُ - بکوشیدن ہذا اذا لم یعد ورای صواب جستن وہذا متعد -

الاِحْتِشَادُ - بوش کردن و گردانیدن -

الاِحْتِمَادُ - قلب احتدام

الاِرْتِئَادُ - کالابہام نہادن -

الاِرْتِعَادُ - لرزیدن -

الاِدْتِقَادُ - الکسب -

الاِزْدِمَادُ - الابتلاع -

الاِزْدِہَادُ - اندک شمردن عطا -

الاِسْتِنَادُ - پشت بچیزی باز نہادن و پناہ باکسی دادن ومنہ یقال خرج القوم متساندین اسے علی رایات شتی ولم یکونوا تحت رایۃ امیر واحد والباب یدل علی انضمام الشیٔ الی الشیٔ -

الاِضْطِہَادُ - القہر -

الاِطِّرَادُ - روان شدن -

الاِعْتِبَادُ - بہ بندگی گرفتن -

الاِعْتِضَادُ - کسی را یار گرفتن و چیزے در بازو کردن والترکیب یدل علی عضو ثم یستعار فی موضع القوۃ والمعین والمعین -

الاِعْتِقَادُ - ضیعتی ساختن و در دل گرفتن و قرار دادن در دل و سخت شدن چیزے والباب یدل علی شد و شدۃ و توثق -

الاِعْتِمَادُ - اعتماد کردن بر کسی و تکیہ کردن بر چیزی ویعدیان بعلی وقصد کردن چیزے

الاِغْتِمَادُ - در تاریکی و انچہ بدان مانند پنہان شدن کانہ جعل اللیل لنفسہ غمداً -

الاِقْتِصَادُ - القصد -

الاِفْتِقَادُ - الفقد -

الاِقْتِصَادُ - میانجی نگاہ داشتن -

الاِقْتِعَادُ - شتر را مرکب خویش کردن -

الاِلْتِبَادُ - بر ہم نشستن -

الاِلْتِحَادُ - بچسپیدن ویعدی بعلی -

الاِمْتِعَادُ - الاجتذاب بسرعۃ -

الاِمْتِہَادُ - پہن و بلند شدن کوہان شتر

الاِنْتِقَادُ - نقد فاستدن و پہن چیزی گزیدن

الاِنْتِغَادُ - فا گرفتن و تارہ اصلیہ بمنزلۃ تاء

الاتباع ويعدى الى مفعول واحد
وهو كثير في القرآن وغيره الى المفعولين ايضا
الثاني هو الاول في المعنى كقوله اتخذوا ايمانهم
جنة وغيره وحكي عن بعضهم استخذ فلان ارضا
بمعنى اتخذ وقيل اصله افتعل فابدل السين
من التاء الاولى كما ابدل التاء مكانها في
وجاز ابدال كل واحدة منهما من اختها لانهما
مهموستان وقيل هو استفعل من اتخذ بحذف
التاء التي فاء من الحذف -

الائتباذ - الجبذ -
الاشتماذ - ان يضرب الكبش لاليرتع
ترتقع فيفسد -
الائتلاذ - پاره از مال کسی فا ستدن -
الانتباذ - بیکسوی شدن -
الابتداء - سوی چیزی شتافتن ویعدی
بالی وبنفسه -
الابتسار - گشنی کردن اشتر با ماده که
گشنی نیامده باشد في الحديث اللهم بک
ابتسرت ای ابتدأت سفری -
الابتکار - نوباوه چیزی فرا گرفتن و
بامداد کردن وبامداد از جای برشدن و
دوشیزگی ببردن -
الابتهار - زنے بیگناه را بجوشتن
آلوده کردن -
الائتبار - بازرگانی کردن -
الاثتغار - دندان بر آمدن وقد ورد
بمعنى السقوط في حديث ابراهيم -
الاجتبار - نیکو شدن -
الاجتحار - خویشتن را سوراخی ساختن
الاجتزار - شتر کشتن وپوست باز کردن -
الاجتهار - بزرگ داشتن چیزی در چشم و
دیدار روفتن چاه از لوش والترکیب یدل علی
اعلان الشی وعلوه وکشفه -
الاحتجار - حجره ساختن -
الاحتصار - حصار بر شتر افگندن وآن
بالش باشد شبیه پالان -
الاحتضار - الحضور والمحتضر الذي یاتي
الحضر وهو خلاف البدو الاختصار شبگاه ساختن
الاحتفار - زمین کندن -
الاحتقار - الحقر -
الاحتکار - غله واداشتن امید تنگی را
الاختبار - آزموده کردن -
الاختصار - کوتاه کردن سخن وراه کوتاه
ترین گرفتن وعصا دردست گرفتن از بهر
تکیه وهذا في الحديث -
الاخضرار - نیک سبزی شدن

دیجوانی مرگ است بناعلی التشبیه الفعل من الخضر
الاِخْتِمَارُ- سرپوش برافگندن و بگردیدن
بوی خمر و برآمدن خمیر-
الادِّخَارُ- الذخر-
الادِّكَارُ- یاد آوردن-
الاِزْدِجَارُ- بازده شدن و باز زدن
ومنه قوله تعالی وازدجر-
الاِزْدِقَاقُ- باربرداشتن-
الاِزْدِهَارُ- نگاهداشتن چیزی یقال
ازدهر بالشئی ای احتفظ به-
الاِسْتِبَارُ- آزمودن-
الاِسْتِتَارُ- پرده شدن-
الاِسْتِحَارُ- درسحرگاه رفتن و بانگ کردن
خروه در آن وقت-
الاِسْتِطَارُ- نبشتن-
الاِسْتِعَارُ- افروخته شدن آتش و
استعر الجرب فی البعیر اذا ابتدأ بابطنه وارفاغه
الاِشْتِبَارُ- پیکار کردن و دست باز نهادن
گذاشتن از اندوه و بهم در شدن-
الاِشْتِغَارُ- بسیار فراخ شدن و شوریده
شدن شمار-
الاِشْتِكَارُ- پرشیر شدن پستان و نیک
باریدن باران-

الاِشْتِهَارُ- مشهور شدن-
الاِصْطِبَارُ- شکیبائی کردن و فی الحدیث
بنده یدی لعمار فلیصطبر و معناه فلیقتص-
الاِضْطِمَارُ- باریک میان شدن-
الاِظْطِفَارُ- ناخن در چیزی آویختن و ظفر
یافتن-
الاِعْتِبَارُ- عبرت گرفتن و باندیشه
از چیزی فرا شدن والترکیب یدل علی
النفوذ والمضی فی الشئی-
الاِعْتِجَارُ- دستار دربستن بی تحت الحنک
و معجر بر افگندن زنان-
الاِعْتِذَارُ- خداوند عذر بودن و دشیزگی
بردن و مندرس شدن طلل و عذر خواستن
یقال اعتذرت الی فلان من جرمی والمعتذر
قد یکون محقا و غیر محق-
الاِعْتِسَارُ- غریم را در وقت تنگدستی
بگرفتن و ستم بر کاری داشتن و مال فرزند
برگرفتن بی رضای وی و اعتسرت
الناقة ورکبتها قبل ان تراض والباب یدل
علی صعوبة و شدة-
الاِعْتِصَارُ- عصیره ساختن و پناه با کسی
و با چیزی دادن و بعد از آن باز
و افشردن انگور و فی الحدیث لیعتصر معتصرهم

اراد الذی یریدان تضرب الغائط دمال انہ ازدست کسی بیرون کردن وبدا فی الحدیث والمعتصر الذی یصیب من الشئی ویاخذ منہ۔

الاعتقار۔ ریش شدن پشت ستور از زین یا از پالان۔

الاعتکار۔ تاریک شدن وبسیار شدن باران۔

الاعتمار۔ عمرہ کردن وزیارت کردن وقصد کردن وعمامہ درسر بستن۔

الاغتفار۔ المغفرۃ۔

الافتخار۔ الفخر ویعدی بعلی۔

الافتقار۔ درویش شدن قال سیبویہ استغنوا بافتقر عن فقرت وفی الحدیث افتقر من سعان عوراء ای فتح عن سعان فاستغفر والترکیب یدل علی انفراج فی الشئی

الاقتدار۔ توانا شدن ویعدی بعلی ودر دیک چیزی ساختن۔

الاقتسار۔ القسر۔

الاقتصار۔ برچیزی فرد ایستادن وپسندہ کردن بدان ویعدی بعلی۔

الاقتفار۔ ازپے فرا شدن۔

الاکتسار۔ الکسر۔

الامتجار۔ بهین برگزیدن۔

الامتکار۔ خضاب کردن بسرخی۔

الانتبار۔ آبلہ شدن دست۔

الانتثار۔ افشاندہ شدن وبینی درد میدن

الانتحار۔ خویشتن بکشتن وانتحر القوم علی الشئی اذ تحاشوا علیہ حرصًا۔

الانتسار۔ النسر۔

الانتشار۔ پراگندہ شدن والانعاظ ایضًا والانتفاخ فی عصب الدابۃ ویکون ذلک من التعب والترکیب یدل علی فتح الشئی وتشعبہ۔

الانتصار۔ داد بستدن۔

الانتظار۔ چشم داشتن۔

الانتقار۔ مهمانی خاص کردن وگزیدہ کردن وفی الحدیث انتقرہا عکرمۃ ہذا لیمین ان اراد التصدیق فمعنی انتقرہا استثنہا من القرآن والنقر البحث وان اراد التکذیب فمعناہ انہ اختص بہا اقتالہا من قبل نفسہ والانتقار الاختصاص۔

الانتهار۔ بانهار انیدن۔

الاهتصار۔ شکستن۔

الاهتمار۔ رفتن اسپ۔

الاحتجار۔ ازار برمیان بستن ویعدی بالباء وبحجاز شدن۔

الاحتراز۔ خویشتن راگوشہ داشتن

الاحتفاش - بہ سرو پای نشستن وفی الحدیث اذا صلت المرأة فلتحتفش ای تتضام اذا جلست واذا سجدت ولا تخوی کما تخوی الرجل -
الاختباز - نان پختن -
الارتجاز - رجز گفتن -
الارتکاز - گوشۂ چیزی برابر زمین نهاده تکیہ کردن یقال ارتکزت علی القوس اذا وضعت سیتها بالارض ثم اعتمدت علیها -
الارتماز - مضطرب بودن از زخم -
الاعتناز - بایکسوی شدن -
الاعتراز - دشوار گردیدن و درشت گشتن اعتنز الاسیر اذا دنا اسیرہ -
الاغتماز - بکاری بر کسی عیب کردن -
الاکتناز - آگندہ شدن مغز استخوان و جز آن -
الامتیاز - کسی را افشردن -
الانتهاز - غنیمت گرفتن وفی الحدیث وانتهز المحفاد ای سارع الیہ وقبلہ اسرع تناولہ
الاحتباس - بداشتن و در داشتہ شدن
الاختلاس - ربودن چیزی را از چیزی نگاہ داشتن و گوسپند دزدیدن بشب یا از چرا گاہ و هو فی الحدیث -
الاقتباس - بہ قہر فرا گرفتن -
الاختلاس - ربودن -

الادتراس - الدراسة -
الارتباس - آگندہ شدن -
الارتجاس - بانگ کردن ابر وفی الحدیث فارتجس ایوان کسری ای تحرکت حرکة سمع لها صوت
الارتعاس - الارتعاش -
الارتکاس - الوقوع فی امر بعد النجاة منہ وفی الحدیث اذا ارتمس ای تغمس وفی حدیث آخر الصائم یرتمس ولا یغتمس قیل الارتماس ان لا یطیل اللبث فی الماء الحدیث وجدانهم العرب ترتمس یعنی الاضطراب قیا لهم فی الفتن ومن رواہ بالشین اراد انها قصطک فتنة ومن رواہ بالکاف والسین اراد تشردد عودا علی بدء -
الاعتفاس - الاصطراع -
الاعتکاس - شیر بر خوردی ریختن -
الاغتماس - بآب فرو شدن -
الافتراس - الفرس -
الاقتباس - فرا گرفتن علم و آتش وبعیان کمن -
الالتباس - پوشیدہ و شوریدہ شدن کار و ایدعی بطلہ ومنہ الحدیث فلا التبس ای خولطت من قولهم فی رایہ لبس -
الالتماس - جستن -

الاِمْتِرَاسُ - خویشتن بچیزی بخاریدن ویقال امترست الالسن فی الخصومات ای لاحمت

الاِنْتِکَاسُ - نگونسار کردن -

الاِنْتِهَاسُ - بدندان پیشین گزیدن -

الاِهْتِلاَسُ - بی عقل شدن -

الاِحْتِرَاشُ - یکدیگر را خراشیدن و منه فی الحدیث وتحترش بها الضباب ای تصاعد

الاِحْتِمَاشُ - سخت خشم گرفتن -

الاِخْتِرَاشُ - الاحتراش -

الاِرْتِعَاشُ - لرزیدن -

الاِرْتِهَاشُ - ان تصکک الدابۃ بعرض حافرہ عرض عجایتہ من الید الاخری فربما ادماہا وذلک لضعف یدہا وان تهتز القوس اذا رمی عنہا فیضرب وترہا طائفها -

الاِعْتِرَاشُ - برجستہ شدن انگور -

الاِعْتِنَاشُ - المعانقۃ -

الاِفْتِرَاشُ - دوش بر زمین نهادن و مجامعت کردن و بیفگندن کسی را و گستردہ شدن افترش لسانہ اذا تکلم کیف شاء ای بسط فی الحدیث الا ان یکون مالا مفترشا ای مغصوبا قد انبسطت فیہ الایدی بغیر حق -

الاِفْتِحَاشُ - سوختہ شدن -

الاِمْتِرَاشُ - الانتزاع یقال امترشت الشیء من ای اختلستہ فی الحدیث المحترشۃ جاء تفسیرہ فی الحدیث انها التی تحلق وجهها بالموسی قیل الهاء بدل من الحاء واصلها من الحش وقیل الهاء اصل بنفسہ -

الاِنْتِعَاشُ - نیکو شدن حال کسی بعد رست خاستن افتادہ و بلند شدن -

الاِنْتِقَاشُ - خار از تن بیرون کردن و انتقش البعیر اذا ضرب بیدہ الارض لشیء یدخل فی رجلہ لعن رسول اللہ علیہ السلام المنتهشۃ - هی التی تخمش وجهها عند المصیبۃ فتاخذ لحمہ باظفارها ومنہ نهشۃ الکلاب -

الاِهْتِمَاشُ - بهم در شدن مردمان و مانند آن

الاِخْتِرَاصُ - دروغ گفتن -

الاِرْتِخَاصُ - ارزان بخریدن و ارزان شمردن

الاِرْتِعَاشُ - سخت جنبان شدن -

الاِرْتِفَاصُ - گران شدن نرخ -

الاِقْتِنَاصُ - شکار دام پیچیدن -

الاِفْتِرَاصُ - اغتنام الفرصۃ -

الاِنْتِنَاصُ - الانتصاص بستہ گردانیدن کاهی بغضب مرد خیز را و خود بستہ شدن والالتحاج ایضا -

الاِنْتِحَاصُ - بشدن گوشت -

من اغتبط مومنا قتلا فانه قود اے قتله
بلاجنایة کانت منه ولاجریرة توجب ذلک
فان القاتل یقادبه و دروغ گفتن صریح بر کسے
الاغتباط۔ کسی ایشہان بردن وشادشدن
الافتراط۔ فرزند نارسیده مردن کسی را یقال افترط
فلان فرطا اذا مات له ولد صغیر قبل ان یبلغ الحلم۔
الاقتباط۔ عمامه در سر بستن بے تحت الحنک
الالتباط۔ سخت بدویدن فنترو فی الحدیث
یلتبط فی الجنة اللبط التقلب علی الریاض وغیرها
الالتقاط۔ برچیدن ناگاه وانا سر چیزی رسیدن
الامتخاط۔ بینی پاک کردن وشمشیر از نیام برکشیدن
الانتشاط۔ موی فرو کردن زن خویش را۔
الامتغاط۔ کشیده شدن ودرازو دور بر آمدن
الانتشاط۔ کشیدن رسن جز آن تا گره وی
گشاده شود۔
الاهتماط۔ عیب کردن و دشنام دادن۔
الاحتفاظ۔ نگاهداشتن وبعدی لبارو خشم گرفتن
الالتماظ۔ خوردن۔
الابتداع۔ چیزی نو آوردن۔
الابتلاع۔ البلع۔
الاتباع۔ در رسیدن وازپی فرا شدن فی
الحدیث فلیتبع ای فلیحتل من الحواله۔
الاجتراع۔ الجرع۔

الاجتذاع۔ چوب از درخت باز شکستن
الاجتماع۔ فراهم آوردن وآمدن وبجاے
مردان رسیدن۔
الاختداع۔ فریفتن۔
الاختراع۔ شگافته شدن وفرا یافتن ونو کار
کردن وفی الحدیث مالم یخترع ماله اے
لم تختزله وتقتطعه الاختزاع بریدن۔
الاختشاع۔ الخشوع۔
الاختضاع۔ الخضوع۔
الاختلاع۔ خویشتن باز خریدن زن۔
الادّراع۔ چیزے در پوشیدن۔
الارتباع۔ بہار انجای بودن وبہار خوردن
ودو پر شدن مردم وغنات افراشتن ونیک
دویدن اشتر۔
الابتیاع۔ اشتر فرو ختن بہار آن مانند
آن یا چیزی دیگر خریدن وکذلک انه اوجبت
علے رب المال اسنان فاخذ المصدق
مکانها اسنانا فوقها او دونها۔
الارتداع۔ آلوده شدن وازکارے
باز ایستادن۔
الارتضاع۔ شیر خوردن۔
الارتفاع۔ بلند شدن وازجای بر آمدن
الارتقاع۔ الاکتراث ویعدے بالباء

وباللام ایضاً۔

الاِزْدِرَاعُ۔ کشت کردن۔

الاِسْتِمَاعُ۔ گوش فا داشتن و یعدی بنفسہ

وباللام وبالی عن ابن علی الفارسی۔

الاِصْطِرَاعُ۔ با یکدیگر کشتی گرفتن۔

الاِصْطِنَاعُ۔ با کسی نیکوئی کردن و یعدی

بنفسہ وبالی ایضاً وفی الحدیث واصطنعوا

ای اتخذوا طعاماً تنفقونہ فی سبیل اللہ

وکسی را از بہر خویش برگزیدن وفی حدیث

آخر اصطنع رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

خاتماً من ذہب ای سأل ان یصنع لہ کما

تقول اکتتب ای سأل ان یکتب لہ۔

الاِضْطِبَاعُ۔ ردا از زیر بغل راست

در آوردن و بر دوش چپ افگندن چنانکہ

دوش راست برہنہ بود و چپ پوشیدہ و

ذلک الابداء ایضاً۔

الاِضْطِلَاعُ۔ قوی گشتن بر کاری

یا بر باری و یعدی بالباء۔

الاِطِّلَاعُ۔ دیدہ ور شدن۔

الاِفْتِرَاعُ۔ دوشیزگی بردن افترعت حتی

من فلان ای اخذتہ کلہ علی المکان لا التفت الی لقاءہ

الاِفْتِيَاعُ۔ بشتاب رسن گرفتن واسپ دوانیدن

الاِقْتِرَاعُ۔ برگزیدن و با یکدیگر قرعہ زدن

ومعظم الباب یدل علی ضرب الشیء بالشیء۔

الاِقْتِطَاعُ۔ پارہ از چیزی وا کردن۔

الاِقْتِلَاعُ۔ بر کردن۔

الاِقْتِمَاعُ۔ ہمہ شراب از اناء بخوردن و

یا بیرون کردن و الاقتبار ایضاً۔

الاِقْتِنَاعُ۔ القناعۃ۔

الاِكْتِسَاعُ۔ دنبال بزیر در آوردن

سگ وفی الحدیث حتی اکتسعت ای سقطت

من ناحیۃ مؤخرہا۔

الاِكْتِنَاعُ۔ باہم آمدن و سخت گشتن و حاضر

آمدن وفی الحدیث ثم اکتنع الیہا ای دنا منہا

والترکیب یدل علی التشنج والتقبض۔

الاِلْتِدَاعُ۔ سوختن آتش وانچہ بدان ماند از درد

الاِلْتِقَاعُ۔ جملہ آبکہ در حوض انار باشد بخوردن

الاِلْتِفَاعُ۔ چادر بسر در گرفتن و سبز شدن زمین

الاِلْتِمَاعُ۔ لون بگردیدن والماضی التمع

الاِلْتِمَاعُ۔ گونہ روی بگشتن والماضی مثلہ

و درخشیدن و ربودن۔

الاِمْتِنَاعُ۔ التمنع۔

الاِنْتِصَاعُ۔ پشدن در زمین۔

الاِنْتِقَاعُ۔ الانتقاع والماضی مثلہ۔

الاِنْتِيَاعُ۔ وا ایستادن وقوی گشتن۔

الاِنْتِجَاعُ۔ دور شدن از زمین خویشتن

الانتزاع - برکندن وبرکنده شدن -
الانتشاع - الاسقاط -
الانتفاع - سودمند کردن -
الانتقاع - لغة ضعیفة فی الامتقاع والماضی مثله وانتقع القوم نقیعة اذا ذبحوا من الغنیمة شیئًا -
الاهتزاع - لرزیدن وبشتافتن -
الاهتقاع - الامتقاع والماضی مثله -
الاصطباغ - ناخوش گرفتن ویعدی بالباء
الافتراغ - آب برخویشتن ریختن -
الاحتراف - الاجتیاح والاتلاف مثله
الاحتراف - پیشه ورشدن وفی الحدیث یحترف للمسلمین فیها ای یکتسب لهم بالزراعة ما یأکل من اموالهم
الاختراف - الخروف -
الاختصاف - نعلین دوختن -
الاختطاف - الخطف
الاختلاف - نزدیک کسی آمدوشد کردن ویعدی بالی وباکسی خلاف کردن -
الارتکاف - الاستدبار وازپی کسی برنشستن -
الارتشاف - الرشف -
الارتقاف یقال فی الحدیث حتی ارتقفوا ای تقدموا واستقبلوا

الازدلاف - فراپیش شدن وباکسی نزدیک آمدن وگردآمدن والباب یدل علی اندفاع وتقدم فی قرب الی شئ -
الازدهاف - سبک داشتن وببریدن وهلاک کردن چیزی وفیه ازدهاف اسے استعجال وتقحم -
الاشتراف - الانتصاب ومنه فرس مشترف ای مشرف الخلق -
الاصطراف - حیله کردن ومنه الحدیث بصرف الروایة فی قول یونس -
الاطراف - چیزی نو خریدن -
الاعتراف - اقرار کردن ویعدی بالباء وصبر کردن وپرسیدن چیزی از کسے دریافتن [illegible] وضعوا الاعتراف [illegible] موضع [illegible] عرفنا [illegible] اذا تحقق -
الاعتساف - [illegible] -
الاعتضاف - الکسب -
الاعتکاف - الاحتباس ومنه الاعتکاف فی المسجد -
الاعتلاف - علف خوردن -
الاعتناف - ناخوش مدن جائی لبعث فراگرفتن

الاعتلاق - دوست داشتن در چیزی آویختن

الاعتناق - دست بگردن یکدیگر فرا کردن قال ابن فارس یقال اعتنقوا فی الحرب و تعانقوا فی المودة و بجد پیش کاری باز شدن -

الاغتباق - شراب شبانگاهی خوردن

الاعتراق - اسپ از پیش اسپان بگذشتن واغتراق النفس استیعابه فی الزفیر -

الافتراق - از یکدیگر جدا شدن مر یفتلق فی عدوه ای یاتی بالعجب من شدته -

الالتثاق - تر شدن -

الالتزاق والالتساق والالتصاق وا دوسیدن بچیزی -

الامتحاق - نیست شدن و سوخته شدن -

الامتشاق والاختلاس والاقتطاع

نطاق در پوشیدن زن وهو شقة تلبسها المرأة وتشد وسطها ثم ترسل الاعلی علی الاسفل الی الرکبة والاسفل ینجر علی الارض ولیس لها حجزة ولا نیفق ولا ساقان و چیزی بر میان بستن و جنیبت دست گرفتن

الانتراق - نیک شتافتن و سینه بر زمین افگندن وابترکت الرجل اذا صرعته وجعلته تحت بدنک -

الابتشاک - دروغ گفتن -

الاتراک - الترک -

الاحتباک - حبوه بستن و رد الازهری هذا وازار سخت کردن بر میان و کل شیء احکمته واحسنت عمله فقد احتبکته -

الاحتراک - میان بستن بجامه -

الاحتناک - بخوردن ملخ نبات را و لویشه کردن ستور را و مجرب کردن مردم را و از بن بکندن -

الادراک - دریافتن -

الارتباک - آمیخته شدن در کاری صعب و گرفتار کردن و آمدن -

الاشتباک - بهم در شدن -

الاشتراک - با یکدیگر انباز کردن و شدن

الاعتراک - انبوهی کردن -

الاعتناک - بماندن شتر در ریگ که دروی بیگه باشد -

الالتباک - آمیخته شدن -

الامتساک - چنگ در زدن و یعدی بالبا

الانتهاک - حرمت کسی شکستن اهتلکت القطاة خوف البازی ای القت نفسها فی المهالک -

الابتذال - بادروزه داشتن جامه وانچه بدان ماند -

الابتقال - گیاه خوردن -
الابتهال - زاری کردن و یعدی بالی
وقیل فی قوله ثم نبتهل ای نخلص فی الدعاء
الاجتذال - شاد شدن -
الاجتعال - کردن و مزد گرفتن -
الاجتمال - الجمل -
الاحتبال - بدام آهو را صید کردن -
الاحتفال - گرد آمدن و زوده شدن
واحتفل الوادی بالسیل ای امتلأ -
الاحتکال - الاشتکال -
الاحتمال - برداشتن و از کسی فرو بردن
و از منزل برفتن و خشم گرفتن -
الاختبال - تباه خرد و ناقص تن گردانیدن
الاختتال - فریفتن -
الاختزال - الاقتطاع -
الادخال - الدخول -
الارتجال - بی اندیشه بسیار خطبه و شعر
و آنچه بدان ماند گفتن و پای کسی گرفتن و کلهٔ
ملخ گرد کردن مهر بریان کردن وارتجل
الفرس ذا اخلط العنق لشیء من الهملجة -
الارتحال - از منزل برداشتن و بر پشت
کسی نشستن و هو فی الحدیث -
الارتمال - آلوده شدن بخون -

الارذمال - برداشتن -
الاستفال - نقیض الاعتلاء -
الاشتعال - افروخته شدن آتش و هویدا
شدن سپیدی در موی -
الاشتغال - مشغول شدن -
الاشتکال - مشکل شدن -
الاشتمال - بچیزی در آمدن و یعدی بعلی
و جامه بخویشتن در گرفتن و فی الحدیث
نهی عن اشتمال الصماء و فیه قولان قال
اهل اللغة هو ان یشتمل بالثوب حتی
یجلل به جسده مخافة ان یدفع منها الی
حالة سادة لمتنفسه فیهلک و قال الفقهاء هو
ان یشتمل بثوب واحد لیس علیه غیره ثم یرفعه
من احد جانبیه فیضعه علی منکبیه فهو ابه الی
کراهیة التکشف و ابداء العورة -
الاعتدال - راست شدن -
الاعتذال - سخت شدن گرما و اعتذل
الرجل ای لام نفسه و اعتب -
الاعتزال - یکسو شدن -
الاعتقال - نیزه بمیان ساق و رکاب
برداشتن و پای بپای کسی پیچیدن در کشتی
و پای گوسپند میان پای گرفتن از بهر
دوشیدن و هو فی الحدیث و اعتقل الرجل

الاحتطام۔ شکستن ومنہ قرئ لایحتطمنکم سلیمٰن ای لایحطمنکم۔
الاحتکام۔ حکم کردن برکسی وبہم بحاکم شدن
الاحتلام۔ الحلم۔
الاختتام۔ ختم کردن والترکیب یدل علی بلوغ آخر الشئ۔
الاخترام۔ بریدن ازبن کندن یقال خترمہم الدہر ای اقتطعہم واستاصلہم والباب یدل علی ضرب من الاقتطاع
الاختصام۔ بایکدیگر خصومت کردن و شمشیر نیام را خوردن از تیزی۔
الادعام۔ تکیہ کردن بدعامہ وہی عماد البیت
الادغام۔ مدغم کردن وشدن۔
الارتسام۔ الامتثال دعا وتکبیر کردن
الارتشام۔ مہر کردن غلہ وانچہ بدان ماند
الارتطام۔ درگل بماندن کارے ودشوار گرفتار شدن۔
الارتکام۔ برہم نشستن۔
الازدحام۔ انبوہی کردن ویعدیٰ بعلیٰ
الازدقام۔ الابتلاع۔
الاستلام۔ بسودن حجر اسود را ببوسہ ویا بدست ماخوذ من السلام وہو الحجر والبعض مہموز۔
الاستہام۔ بایکدیگر قرعہ زدن۔

الاصطدام۔ بہم واکوفتہ شدن۔
الاصطرام۔ بار خرما بریدن۔
الاصطلام۔ ازبن برکندن۔
الاضطرام۔ زبانہ زدن آتش۔
الاطعام۔ طعم یافتن وطعم فرا گرفتن میوہ
الاصطلام والاطلام والاظلام بیداو را گردن نہادن۔
الاعتشام۔ سست وخشن مزادہ۔
الاعتزام۔ دل برکاری نہادن ویعدیٰ بعلیٰ ولزوم القصد فی الشئ العنصم وفی الحدیث اعترمنا لذلک ای احتملناہ واطقناہ والاصل فی العزم الصریمۃ والقطع الاعتشام ان الشاۃ ویاتی الراعی فیلقی الیہ کل واحد ولدہا ادیاتی۔
الاعتصام۔ چنگ دربردن وایستادن از معصیت ویعدیٰ بالباء۔
الاعتقام۔ ان تحفر البیر فاذا قربت من الماء حفرت بیرا صغیرا بقدر ما تجد طعم الماء فان کان عذبا حفرت بقیتہا۔
الاعتذام۔ جملہ شیر کہ در پستان باشد بخوردن
الاغتلام۔ سخت شہوت شدن جانور وفی الحدیث المارقین المغتلمین والاغتلام ان یتجاوز الانسان حد ما امر بہ من الخیر

والمباح وفي الحديث اذا اغتلمت۔
الاغتنامُ۔ بہ غنیمت داشتن۔
الاقتحامُ۔ بہ عنف در شدن و حقیر داشتن۔
الاقتسامُ۔ بخش کردن و بہم سوگند خوردن
الاكتتامُ۔ الكتمان۔
الالتثامُ۔ دہن بند بر بستن۔
الالتحامُ۔ پیوستہ شدن جراحت و جنگ
الالتدامُ۔ الاضطراب و سینہ زدن و نوحہ کردن
الالتزامُ۔ در برگرفتن و ملتزم شدن الزام را۔
الالتطامُ۔ بر یکدیگر خوردن موج دریا۔
الالتغامُ۔ التلثم۔
الالتقامُ و الالتهامُ۔ الابتلاع۔
الالتهامُ۔ ہمہ شیر پستان را خوردن بچہ التهم الفصيل ما في الضرع استوفاه۔
الانتظامُ۔ راست شدن کار و بہم باز دوختن۔
الانتقامُ۔ کینہ کشیدن۔
الانتهامُ۔ الانزجار وهو في الحديث۔
الاهتزامُ۔ بانگ کردن رعد و جز آن و گوسپند کشتن۔
الاهتضامُ۔ بیداد کردن و از حق کسے کم کردن۔
الابتطانُ۔ بچہ گرفتن يقال ابتطنت الناقة عشرة بطن نتجها عشر مرات۔

الاتتانُ۔ بایکدیگر راست آمدن۔
الاجتبانُ۔ با خویشتن کشیدن۔
الاحتزانُ۔ الحزن۔
الاحتضانُ۔ وا داشتن از حاجت و چیزے در بغل گرفتن۔
الاحتفانُ۔ چیزی را زیر خویشتن فرا گرفتن و کسی را از زمین بر کندن۔
الاحتقانُ۔ حقنہ کردن یقال احتقن الرجل
الاختبانُ۔ في الطعام كالخبن۔
الاختتانُ۔ خویشتن را ختنہ کردن۔
الاختزانُ۔ چیزے در خزینہ نہادن و پوشیدن آن۔
الادّخانُ۔ دود کردن يقال ادخنت النار۔
الادّقانُ و الادقانُ۔ في الحديث ان يروغ العبد عن سواليه اليوم واليومين ويغيب عن المصر۔
الادّهانُ۔ خویشتن را بروغن چرب کردن
الارتعانُ۔ شوریدہ شدن چیزے
الارتهانُ۔ بگرو ستدن۔
الاضطبانُ۔ الاضبان۔
الاضطغانُ۔ کین گرفتن و چیزے در کش گرفتن اضطغن الرجل اذا ضرب بقدمه موخر نفسه
الاطّعانُ۔ بایکدیگر نیزہ زدن۔

الاظعان - سوار گردیدن زن بهودہ را یا بسیر اظطعنت المرأۃ بالظار ای مرکبہ -
الاعتجان - آرد سرشتن -
الاعتشان - برای خویش سخن گفتن -
الافتتان - در فتنہ افگندن و در فتنہ افتادن
الاقتران - قرین شدن -
الاکتنان - نہان شدن -
الامتحان - بیازمودن -
الامتشان الاقتطاع والاختلاس استلال السیف -
الامتھان - بارزہ داشتن و خدمت کردن
الاھتجان - مصدر اہتجنت الجاریۃ اذا وطرت وہی صغیرۃ وفی الحدیث وتقدا ہتجنت ای تبین حملہا -
الاشتباہ - پوشیدہ شدن کاری بعد بعلی
الاکتناہ - نہایت رسیدن وہذا کلام مولد
الانتباہ - بیدار شدن -
الانتجاہ - النجہ -

ومن المضاعف

الاختباب - انجب - وانتب من ثوبہ جنة ای اخرج وہی الخرقۃ کالعصابۃ -
الازدباب - پر شدن مشک -
الاستباب - یکدیگر را دشنام دادن -

الاقتباب - دست کسی بریدن -
الاھتباب - فاکشتی آمدن -
الاجتثاث - از بن بر کندن و المجتث ضرب من الشعر الاجتثاث برافروده شدن -
الارتثاث - خستہ کہ در وی جان باشد از جای جنگ بر داشتن لقال ارتث الجریح وخنور خانہ گرد کردن -
الاحتجاج - حجت آوردن -
الاختجاج - کوز رفتن اشتر دشتاب -
الارتجاج - جنبیدن -
الالتجاج - بہم در شدن آوازہا -
الالتخاخ - شوریدہ شدن کار و شوریدہ شدن مست وبہم در شدن گیاہ -
الامتخاخ - مغز از استخوان بیرون کردن
الانتداد - از دو سوی چیزی در آمدن -
الاحتداد - تیز شدن از خشم ومالی منہ محتد ای مالی منہ بد -
الارتداد - از مسلمانی بر گشتن و خبر آن -
الاستداد - استوار شدن و راست گردیدن لقال فاستدت عیون الخرز -
الاشتداد - سخت شدن قال سیبویہ اشتدوا استعن شدوت ودویدن -
الاعتداد - واشمردن آوردن دلیدی

بالباء وعدت داشتن وشمرده شدن۔
الاقتداد۔ ازبن بریدن ونیکو اندیشیدن کار وجدا
وممتاز کردن یقال اقتد فلان الامور اذا دبرها ومیزها
الالتداد۔ خود را از وبیکسو مہن فرو کردن
وما لی منه ملتداء ای مالی منه بد۔
الامتداد۔ کشیده شدن وبلند بالا شدن
وافزون شدن آب دریا وجوی۔
الاجتداد۔ الجد۔
الاستداد۔ مزد یافتن وتعدی بالباء وبنفسه
الاهتداد۔ بریدن نہر ودمی۔
الاجترار۔ بکشیدن ونشخوار زدن۔
الاضطرار۔ تنگ شدن سم۔
الاضطرار۔ بیچاره گردانیدن یقال اضطره
الی الشیء وقوله تعالی فمن اضطر ای احوج والجیء۔
الاعترار۔ تعرض کردن در سوال۔
الاغترار۔ فریفته وغافل شدن
وناگاه گرفتن وفی الحدیث لاتغتروهن
ای لاتغتفلوهن ولا تدخلوا الیهن علی
غرة۔
الافترار۔ بگماریدن ودندان برہنه کردن
الاقترار۔ خویشتن آب سر شستن
وریزه از بن دندان فرا کردن وناخورش
کردن ازان وآرام گرفتن آب کشن در رحم

ماده وفربه شدن شتر ماده۔
الابتزاز۔ البز۔
الاجتزاز۔ الجز والماضی اجتز واجدز۔
الاختزاز۔ به تیر بهم فا دوختن۔
الارتزاز۔ استوار شدن چیزی در چیزی
وارتز البخیل عند المسألة اذا بقر وبخل۔
الاعتزاز۔ عزیز شدن وتعدی بالباء
الاهتزاز۔ جنبیدن وفی الحدیث
اهتز العرش لموت سعد قیل ارتاح بروحه
حین صعد به واستبشر لکرامته علی ربه واکثر
اهل العلم علی انه عرش الرحمن وقیل سریره
الذی حمل علیه لشرته وقیل فرح اهل العرش بموته
الاحتساس۔ بسودن۔
الاعتساس۔ بشب گشتن والاکتساب
والطلب ایضا۔
الاحتشاش۔ گیاه واکردن۔
الامتشاش۔ اندک چیزی فا گرفتن۔
الاختصاص۔ الخصوص۔
الاقتصاص۔ روایت کردن سخن
بروجه وازپی فرا شدن وقصاص
کردن بستدن وتعدی بمن والباب
یدل علی تتبع الشیء۔
الامتصاص۔ المص۔

الاقتضاضُ - اندک ریختن آب را یا آب روان رسیدن اقتضضت الماء ای اصبته ساعة یخرج وفی الحدیث فاقتضها ای صبها وفی حدیث آخر ثم تقتض ای تکسر ما کانت فیه من الحداد وتبلک العدة قال مالک معنی ذلک ان تمسح بها جلدها وقیل تقتض ای تفارق ما کانت فیه تقتطت باخوذ من القضة تشبیها لها بتقاء نقائها

الاقتصاصُ - دوشیزگی ببردن -

الامتصاصُ - الامتصاص -

الامتصاصُ - شکستن -

الاختلاطُ - تتان بنابر کشیدن وسر پیش کشیدن

الامتطاطُ - ستم کردن استطوفی السوم ابعد

الاقتظاظُ - آب دادن اشتر را یقال اقتظ الرجل چوان سقی بعیره ثم شده فمه لئلا یجتر فاذا اصابه عطش فقر فرثم وشرب -

الاکتظاظُ - پر شدن رود خانه از بسیاری آب وهو فی الحدیث -

الاستقافُ - سوی از روی خویش کردن زن وحلبه هرچه در دیگ باشد خوردن -

الاحلافُ - الزفاف -

الاستفافُ - خوردن -

الاشتفافُ - جمله آب که در اناء باشد بیاشامیدن

الاصطفافُ - رسته شدن چارپاے -

الالتفافُ - خود را درجامه پیچیدن وفی الحدیث وان رقد التف وسهم در شدن گیاه در شاخهای درخت -

الاحتقاقُ - با یکدیگر خصومت کردن فی الحدیث متی ما تغلو تحتقو القول کل واحد منهم الحق بیدی ویار یک شدن میان اسپ ولتا بیت فریشبة چارپاے ورمی الصید فاحتق بعضها اسے قتل بعضا والترکیب یدل علے احکام الشیٔ وصحته -

الاشتقاقُ - شگافتن سخن از سخنی ونیم فاستدن والاخذ فی الکلام وفی الخصومة یمینا وشمالا مع ترک القصد -

الامتقاقُ - مکیدن همه شیر پستان -

الاحتکاکُ - خویشتن را بچیزی خارید ن وبعدی یا لباده با کسی دالوشیدن -

الاستکاکُ - کر شدن وبهم در شدن مرغزار

الاصتکاکُ - بهم کوفته شدن -

الافتکاکُ - گرو باز ستدن -

الانتکاکُ - انبهی کردن -

الامتکاکُ - الاشتقاق -

الابتلالُ - تر شدن -

الاجتلالُ - الجل -

الاحتلالُ - فرود آمدن -

الاخْتِلالُ - سہم بازدوختن و مختل شدن کار و نیازمند گشتن بچیزی و لعیدی با سلے و نزار گشتن۔

الاسْتِلالُ - السل و از کار بہانہ جستن و بیرون آوردن و بہا لعیدیان بالباء۔

الاعْتِلالُ - بہانہ آوردن و لعیدی لعلے و بیمار شدن و وا داشتن از کار۔

الاغْتِلالُ - تشنہ شدن۔

الاكْتِلالُ - درفشیدن میغ بہ بجوہ و گمار یدن۔

الامْتِلالُ - بریان کردن در خاکستر گرم و نیک دویدن۔

الاتْتِمامُ - الائتمام۔

الاحْتِشامُ - الحشم۔

الاخْتِمامُ - خوردن ارحم الذئب سخلۃ فذہب بہا ارتقا راسہ۔

الاشْتِمامُ - الشم۔

الاضْطِمامُ - سبو خود کشیدن چیزیرا و فراہم آوردن آنرا اضطمت علیہ الضلوع ای اشتملت۔

الاعْتِمامُ - عمامہ درسر بستن و لعیدی بالباء و بجای رسیدن نبات و یقال للشاب اذا طال قد اعتم۔

الاغْتِمامُ - اندوہگین شدن۔

الاقْتِمامُ - ہرچہ بر خوان باشد خوردن و قمت الشاۃ اکلت۔

الاهْتِمامُ - اندوہگین شدن و تیمار داشتن یقال اہتم لہ بامرہ۔

الاسْتِنانُ - پنہان شدن و سپر گرفتن۔

الاسْتِنانُ - دویدن اسپ راہ و سنت کسی گرفتن و لعیدی بالباء و مسواک کردن از سنون و ہو شئی یستاک بہا۔

الاظْطِنانُ - تہمت کردن کسے را بچیزے تقول منہ اظنہ و اظنہ و اصلہ اضطنہ فادغم و فی الحدیث لم یکن علی ظنین ای تہمۃ واصلہ الظنین۔

الاعْتِنانُ - پیش آمدن۔

الافْتِنانُ - سخنہای مختلف آوردن۔

الاقْتِنانُ - الانتصاب یقال اقتن الوعل اذا انتصب علی القنۃ۔

الاكْتِنانُ - پوشیدہ شدن۔

الامْتِنانُ - منت نہادن و نعمت دادن و لعیدیان لعلی۔

ومن المعتل

الاتِّهابُ - سہم قابذیرفتن۔

الاتِّلاجُ - الولوج۔

الاتِّضاحُ - الوضوح

الاِتِّساخُ - الوسخ -
الاِتِّحادُ - یکی شدن -
الاِتِّعادُ - فا پذیرفتن با یکدیگر وعده نهادن و بشر
الاِتِّقادُ - افروختہ شدن آتش -
الاِتِّجاءُ - علاج کردن خویشتن را بوجور
وہو دواء یوجر فی وسط الفم -
الاِتِّزارُ - گناہ کردن -
الاِتِّعاظُ - پند گرفتن -
الاِتِّداعُ - بنازنشستن -
الاِتِّزاعُ - واایستیدن -
الاِتِّساعُ - فراخ شدن -
الاِتِّضاعُ - فرومایہ شدن وان تخفض
راس البعیر لتضع قدمک علی عنقہ فترکب
الاِتِّصافُ - صفت کردن وانصف
الشیٔ ای صار متواصفا -
الاِتِّساقُ - فاہم آمدن وتمام شدن -
الاِتِّقادُ - قید کردن -
الاِتِّفاقُ - بایکدیگر موافقت کردن -
ویعدی بعلی والاتفاق افتادن -
الاِتِّصالُ - پیوستہ شدن کا رو فی الحدیث
من اتصل فاعضوہ ای دعی دعوی الجاہلیۃ وہو ان
یقول یا لفلان -
الاِتِّکالُ - اعتماد کردن بر کسے ویعدی بعلی

الاِتِّغامُ - ناگوار شدن ویعدی بمن وعن
الاِتِّسامُ - خویشتن را بچیزی نشان کردن
الاِتِّشامُ - شم کردن فی الحدیث شتم ہی التی
یفعل بہا الوشم وکان حقہا ان یقال المتشمۃ الا
انہا جاءت فی الاصل -
الاِتِّہامُ - کسی را بچیزے تہمت کردن -
الاِتِّدانُ - تر کردن و تر شدن -
الاِتِّزانُ - سختہ واستدن -
الاِتِّطانُ - وطن کردن -
الاِتِّجاہُ - متوجہ شدن واتجہ لہ رای سنح
الاِتِّلاہُ - اندوہمند شدن و سرگشتہ گردیدن
بر فرزند وجزآن یقال تلہ الرجل اذا اشتد جزعہ من الولہ

ومن الیائی

الاِتِّئاسُ - الاجتزاء الجزور والاقتسام
اعضائہا -
الاِتِّباسُ - خشک شدن -

ومن اللفیف المقرون

الاِتِّداءُ - دیت ستدن -
الاِتِّقاءُ - حذر کردن والاتقاء بحقہ ان
سد السبیل الی نفسہ تتوقیہ ایاہ والترکیب
یدل علی دفع شیٔ عن شیٔ بغیرہ -

ومن الاجوف

الاِجْتِنابُ - بریدن بیابان و پوشیدن جامہ

الارتیاب - ثبوت آمدن و قصد کردن
و کسی را کاری رسیدن -
الاختیات - فرود آمدن مرغ بر صید
در ربودن گرگ گوسپند را و انهم یختاتون
اللیل ای یسیرون و یقطعون الطریق -
الافتیات - السبق الی الشی بدون ائتمار
من یؤتمر ماخوذ من الفوت بمعنی السبق -
الاقتیات - قوت گرفتن -
الالتیاث - پیچیده شدن چیزی و شوریده شدن کار
الاحتیاج - نیاز گشتن و یتعدی بالی و باللام
ایضا عن الاخفش -
الاهتیاج - انگیخته شدن -
الاجتیاح - از بن بر کندن و ببردن [illegible]
الارتیاح - شاد شدن و یعدی باللام
و قولهم ارتاح اللہ لفلان ای رحمه
الالتیاح - گشته شدن -
الامتیاح - عطا دادن -
الانتیاح - الفتح -
الارتیاد - جستن -
الازدیاد - افزون کردن و افزون شدن
الاستیاد - مهتر قومی را کشتن و یا اسیر
گرفتن و مهتر زنان قومی را خواستن -
الاصطیاد - صید کردن -

الاعتیاد - خو کردن و آمدن [illegible]
الاقتیاد - القود -
الاکتیاد - فریب خوردن فی الحدیث فلا یسمع
امر ایکتاد به الا وعاه هو من الکید اخرجه
علی وزن الافتعال -
الامتیاد - خوار بار خواستن -
الاستیاد - عمامه در سر بستن -
الابتیار - آزمودن و ضد الابتهار ایضا -
الاختیار - برگزیدن و هو فی التعدی
کالاستغفار و الاختیار ایضا افتعال من الخیرة
یقال اختاره اللہ -
الازدیار - افتعال من الزیارة -
الاستیار - برفتن و خوار بار آوردن -
الاشتیار - انگبین برگرفتن و فربه شدن شتر
الاقتیار - شکم برکشیدن -
الاکتیار - دنبال بر داشتن اسپ و دویدن
الامتیار - خوار بار آمدن -
الانتیار - اہل بکار داشتن -
الاجتیاز - بگذشتن -
الاحتیاز - جمع کردن -
الاکتیاز - آب گرفتن بکوزه فی الحدیث فیکتاز ای یغترف
الامتیاز - جدا شدن -
الاجتیاش - الجوش -

الاِقْتِبَاسُ - اقتباس واقتدا کردن بکسی
وبراه وی رفتن ویعدی بالباء -
الاِرْتِيَاشُ - نیکو شدن حال کسی -
الاِنْتِيَاشُ - فاگرفتن وفی الحدیث
فانتاش الدین ای استدرکہ -
الاِعْتِيَاصُ - دشوار شدن کار ری ومسئلہ آنچہ
بدان ماند ویعدی بعلی دبار بر ناگرفتن شتر -
الاِبْتِيَاصُ - خود در پوشیدن -
الاِرْتِيَاضُ - ریاضت پذیرفتن -
الاِعْتِيَاضُ - عوض بستدن ویعدی بمن
الاِهْتِيَاضُ - شکستن استخوان پس از جبر -
الاِحْتِيَاطُ - با استواری فراگرفتن واحاطت
الخیل بہ احدقت بہ -
الاِعْتِيَاطُ - العیاط -
الاِلْتِيَاطُ - اللیط وفی الحدیث فالتاطہ ای استلحقہ
الاِنْتِيَاطُ - دور شدن -
الاِغْتِيَاظُ - خشم گرفتن ویعدی بعلی -
الاِبْتِيَاعُ - خریدن -
الاِرْتِيَاعُ - ترسیدن -
الاِقْتِيَاعُ - جوشیدن شتر ماده برای گشن
یقال اقتاع الفحل ای ہاج -
الاِلْتِيَاعُ - سوختہ شدن دل از عشق یا از اندوہ
الاِرْتِيَاغُ - الاراغة -

الاِجْتِيَافُ - درمیان چیزی شدن -
الاِسْتِيَافُ - ابوئیدن -
الاِشْتِيَافُ - بر پنجہ قدم آن نگریستن -
الاِصْطِيَافُ - تابستان جای مقام کردن
ویعدی بالباء -
الاِلْطِيَافُ - بہ قضای حاجت شدن -
الاِقْتِيَافُ - القوف -
الاِهْتِيَافُ - تشنہ شدن -
الاِسْتِيَاقُ - راندن -
الاِشْتِيَاقُ - آرزومند شدن یقال اشتقتک
واشتقت الیک -
الاِعْتِيَاقُ - العوق -
الاِفْتِيَاقُ - درویش شدن -
الاِنْتِيَاقُ - برگزیدن -
الاِسْتِيَاكُ - مسواک کردن -
الاِجْتِيَالُ - الجول وبرگزیدن وفی الحدیث
فاجتالتهم الشیاطین ای استخفتهم فجالوا معها یقال
اجتال الرجل الشیء ذهب بہ وساقہ -
الاِحْتِيَالُ - چارہ ساختن ویعدی باللام
وحوالہ پذیرفتن ویعدی بعلی والمحتال
فی الفقہ اذا وصل باللام فهو الطالب الذی
لہ الدین واذا وصل بعلی فهو الذی قبل
الحوالة واذا وصل بالباء فهو المال الذی

اُحتیل به والحیل هو الذی له الدین الاصلی قال الجوهری فی الصحاح احتال من الحیلة واحتال علیه بالدین من الحوالة۔
الاختیال۔ گشتی کردن۔
الازدیال۔ الازالة۔
الاشتیال۔ برداشتن دنبال۔
الاغتیال۔ ناگاه گرفتن وناگاه کشتن وفربه وزفت شدن غلام۔
الاقتیال۔ تحکم کردن ویعدی بعلی وجاء فی شعر لبید بمعنی القول۔
الاکتیال۔ بیموده فاستدن۔
الاهتیال۔ بترسیدن۔
الائتیام۔ گوسپند علفی گشتن۔
الاستیام۔ بها کردن یقال استام علیٰ
الاعتیام۔ بهین برگزیدن۔
الاختیان۔ الخیانة۔
الادیان۔ وام خواستن وبوام خریدن وبکلیهما فسر فی الحدیث ناداٰن معرضا۔
الازدیان۔ آراسته شدن۔
الاعتیان۔ بنسیه خریدن وبخشم کردن وبهین چیزے فراستدن ودیدبانی کردن ویعدی باللام۔
الافتیان۔ نیکو شدن نبات ومرغزار۔

الاکتیان۔ بائندانی کردن ولیعدی باللام وبالباء وبمعنی الکمینونة ایضاً وهو فی شعر عائشة الصدیقة رضا۔

وممّا جاء بالواو علیٰ اصله

الازدواج۔ المزاوجة۔
الاجتواس۔ التجاور۔
الاعتوام۔ یکدیگر فراگرفتن۔
الاقتوام۔ شکله برکشیدن۔
الاهتوام۔ هلاک شدن۔
الاکتواء۔ آب بکوزه برکشیدن۔
الاحتواش۔ کسے را درمیان گرفتن ویعدے بعلے ومنه احتوش القوم الصید اذا نفره بعضهم علی بعض۔
الاعتوان۔ هم پشت شدن فانما ظهرت الواو فی احتوش القوم واخواته لان الاصل فیها تفاعل۔

ومن الناقص

الاجتباء۔ برگزیدن وقوله تعالےٰ لولا اجتبیتها اجتبی الرجل اذا جمع ظهره وساقیه لعمامته وقد یجتبی بیدیه۔
الازدباء۔ برداشتن۔
الاستباء۔ اسیر گرفتن۔

الاطّباءُ - بخواندن -
الاکتباءُ - خویشتن رانجور کردن -
الارتجاءُ - الرجاء -
الانتجاءُ - بایکدیگر راز کردن و کسی رامخصوص کردن براز کردن بادی -
الاجتحاءُ - قلب الاحتیاج -
الالتحاءُ - باریش شدن و پوست از چوب باز کردن
الامتحاءُ - لغۃ ضعیفۃ فی الانمحاء -
الانتحاءُ - الاعتماد فی السیر علی الجانب الایسر ہذا ہو الاصل ثم صار الاعتماد والمیل فی کل وجہ و فی الحدیث فانتحی لہ اسے عرض لہ و قصد -
الانتخاءُ - بف خوردن کودک -
الامتخاءُ - بیزار شدن -
الانتخاءُ - فخر و تکبر کردن -
الاجتداءُ - عطا خواستن -
الارتداءُ - ردا بر دوش افگندن خویشتن را -
الاعتداءُ - از حد در گذشتن و بیداد کردن و یعدی بعلی -
الاغتداءُ - الغدو -
الافتداءُ - خویشتن را باز خریدن -
الاقتداءُ - پی بردن بکسی و فرا خوردن القدوۃ

وہی الاسوۃ -
الانتداءُ - بانجمن شدن و انجمن کردن -
الاہتداءُ - راہ راست گرفتن -
الاحتذاءُ - نعلین پی بردن و بہ نہاد کسے کاری کردن و نعلین و رپای کردن -
الاغتذاءُ - پرورده شدن -
الافتراءُ - فریفتن -
الادّراءُ - بروامیدن -
الازدراءُ - حقیر داشتن -
الاستراءُ - برگزیدن -
الاشتراءُ - خریدن و فروختن -
الاعتراءُ - کاری رسیدن -
الافتراءُ - دروغ بربافتن و پوستین بر پوشیدن
الاقتراءُ - القری -
الاکتراءُ - بکرا فاستدن -
الامتراءُ - بشک شدن و یعدی بفی و بیرون آوردن باران از ابر و شیر از پستان و تنگ از ستور -
الامتزاءُ - خویشتن را بکسی وا خواندن و یعدی بالی -
الاہتساءُ - آشامیدن و آب از میان دلو بیرون آوردن -
الاکتساءُ - جامہ و زرہ پوشیدن -

رسیدن وقصد چیزی کردن و بر چیزی
اقبال کردن ویعدیان بالی و دست یافتن
بر چیزی و بر پشت ستور قرار گرفتن و یعدیان بعلی
الاشتواء - اتخاذ الشواء -
الاشتراء - خریدن و فروختن یقال اشتری
الشر کار شیئا ثم افتوده ای تجاسیدده حتی بلغ غایة ثمنه
الاقتواء - چاکر داشتن و خدمت خواستن و فی الحدیث
ان اقتوته فرق بینهما ای استخدمته هذا ماخوذ من القوة
اذا ورد فی هذا الباب لامن القوة -
الاکتواء - بداغ شدن -
الالتواء - پیچیده شدن و دله کردن از طعام
الانتواء - نیت کردن و فی الحدیث
انما تنتوی ای تنتقل و تتحول و انتوى
القوم منزلا بموضع کذا و کذا ای اقاموا -

ومن المهموز الفاء

الائتباب - پیراهن بی آستین پوشیدن
الائتثاب - شوریده تر اد شدن -
الائتلاخ - شوریده شدن کار -
الائتخاذ - یکدیگر فرا گرفتن در جنگ -
الائتبار - کسی را فا گرفتن تا خوانش
گشتن ده -
الائتجار - مزدور فاستدن و یعدی بعلی
و فی الحدیث و ائتجروا ای تصدقوا طالبین
الاجر بذلک ویجوز اتجروا -
الائتزار - ازار پوشیدن -
الائتمار - با یکدیگر مشورت کردن و فرمان
فا بردن و یکدیگر را فرمودن -
الائتلاف - با یکدیگر الفت گرفتن و پیوسته شدن
الائتناف - نو گرفتن و قوله ماذا قال انفا قال
ابو علی هو اسم الفاعل من ائتنفت الکلام
اذا ابتدأته والقیاس ان یکون من ائتنف قال
وقد یجی اسم الفاعل علی غیر القیاس کفقیر
من افتقر وشدید من اشتد -
الائتراق - بیخواب شدن -
الائتلاق - درفشیدن -
الائتفاک - برگردیدن و برگردا شدن -
الائتبال - یقال فلان ائتبل ای ثبت علی
الابل ذار کبها و کذلک اذا اقام علیها فیما یصلحها
الائتکال - خورده شدن دندان و سر
وانچه بدان ماند و فلان یاتکل من الغضب
ای یحترق ویتوهج -
الائتداد - الاصطباغ و یعدی بالباء
ائتطم علیه ای احتبس بطنه -
الائتمان - امین داشتن -

ومن المضاعف المهموز الفاء

الائتباب - ساختن -

الاِئتِجاجُ - افروخته شدن آتش -
الاِئتِزازُ - نیک جوشیدن دیگ -
الاِئتِصاصُ - بیچاره گردانیدن کسی یعدی بعلی
الاِئتِکاکُ - گرم شدن روز -
الاِئتِمامُ - الاقتدار -

ومن الاجوف المهموز الفاء

الاِئتِیالُ - ساختن و نیکو کردن چیزی -

ومن الناقص المهموز الفاء

الاِئتِساءُ - الاقتداء یعدی بعلی
الاِئتِشاءُ - پر شدن استخوان از شکستگی
الاِئتِلاءُ - تقصیر کردن و یعدی بفی و سوگند خوردن -

ومن المهموز العین

الاِستِئدابُ - بر داشتن -
الاِکتِئابُ - اندوهگین شدن -
الاِفتِئاتُ - باطل گفتن بر کسی و یعدی بعلی و مستبد شدن برای خویش و یعدی بالباء اذا اتصلت بالتاء من الکلمتین من الفوت فقد همزوا الیس بهمزة ان اخذتها من غیره فهو علی الاصل -
الاِسرِئادُ - لرزیدن تن از تاریکی و ترس
الاِفتِئادُ - بریان کردن گوشت -
الاِمتِئادُ - نیکی کسب کردن -

الاِبتِئارُ - یعنی نهادن -
الاِثتِئارُ - کشنده خویش را کشتن -
الاِظتِئارُ - دایه گرفتن -
الاِبتِئاسُ - نالیدن اندوهگین کاره شدن
الاِمتِئاسُ - بهتر شدن -
الاِنتِئاشُ - پایس شدن -
الاِمتِئافُ - از تشم نگریستن -
الاِفتِئالُ - بفال گرفتن -
الاِلتِئامُ - پیوسته شدن با یکدیگر -

ومن المعتل المهموز العین

الاِیتِئابُ - شرم داشتن -
الاِیتِئادُ - آهستگی کردن -
الاِیتِئاسُ - الیاس -

ومن الناقص المهموز العین

الاِرتِئاءُ - رای دیدن -
الاِستِئاءُ - ازپیش بشدن و گوش فرا داشتن
الاِلتِئاءُ - درنگی شدن و مفلس شدن -
الاِمتِئاءُ - التاری بالعینین -

ومن المهموز اللام

الاِختِباءُ - پنهان شدن -
الاِستِباءُ - دیدبانی کردن و برپیده شدن
الاِستِباءُ - خمر خریدن از بهر خوردن -
الاِلتِباءُ - فله خوردن بچه گوسپند -

الاختناء - فرا گرفتن و یعدی باللام واختنأت من فلان ای استترت منه خوفاً او حیاءً -
الاجتثاء - شوریده شدن سبزه شدن شیر -
الاجتباء - التزاء -
الاجتباء - آغاز کردن وابتدا کردن بدل علی فتح الشیء -
الاجتراء - دلیر شدن ویعدی بعلی -
الاقتراء - خواندن -
الاجتزاء - بسنده کردن ویعدی بالباء -
الارتداء - دور و واپس آمدن -
الاجتثاء - بوافقت کردن چیزی چیزی را یقال اجتثأ الشیء لیلاً واجتثأتها اذ الم توافقک -
الاختباء - برکنده چیزی پنهان گفتن آن -
الاختفاء - پنهان -
الادفاء - تپسیدن یعنی گرم شدن -
الاکتفاء - کار کردن اوانی -
الامتلاء - سنگ گداختن -
الاکتلاء - الاحتراز و یعدی بمن -
الامتلاء - پر شدن -
الالتماء - گرد هم گشتن و بجوزان یکون الهمز اصلاً و یجوزان یکون بدلاً من العین والاصل التمی -
الاضطناء - شرم داشتن -

ومن المعتل المهموز اللام

الانتداء - باز زده شدن -
الانطفاء - آماده شدن فی الحدیث واطفأ العشاء یقال وطأت الشیء فاتطأ ای هیأته فتهیأ واراد کما انطلام العشاء واطار بعض الظلام بعضا -
الاتکاء - تکیه کردن و یعدی بعلی -

ومن الاجوف المهموز

الاستیاء - اندوهگین شدن -

باب الانفعال

الانثعاب - رفتن آب و خون از بینی -
الانجذاب - کشیده شدن و نیک رفتن -
الانحداب - دویدن خون -
الانزراب - درکمین نشستن صیاد -
الانزقاب - در سوراخ آمدن ان زقب الجرذ فی جحره ای انزوی -
الانسحاب - کشیده شدن -
الانسراب - در سرب شدن -
الانسکاب - ریخته شدن آب انسکبت الناقة اسرعت فی سیرها کانها تخرج من جلدها -
الانثعاب - دویدن خون -
الانشعاب - السیلان والانشعاب شاخ زدن و بریدن و پراگنده شدن و پیوسته شدن -

الانقصاب سخت شدن۔

الانقضاب۔ بریده شدن و ستاره از جای رفتن

الانقلاب والمنقلب۔ واگردیدن

الانکثاب۔ مجتمع شدن ریگ یقال انکثب الرمل ای اجتمع وکل ما انصب فی شیء فقد انکثب فیه

الانتکات۔ بسر افتادن۔

الانبثاث۔ پخته شدن خرما۔

الانصلات۔ بگذشتن و بیدی ایضا

الانفلات۔ بجستن و بیدی العین۔

الانکفات۔ از چیزی برگشتن و برگردیدن و گردان گردیدن مردم فی الحدیث ان ینکفت اهل المغرب تعیرفون الی منازلهم یقال کفت الشیء فانکفت ای ضممته فانضم

الانبعاث۔ برانگیخته شدن۔

الانحثاث۔ شکسته شدن پا و ناشدن والاسم منه الحثث۔

الاندلاث۔ سر در رفتن نهادن۔

الانفراث۔ پاره پاره شدن۔

الانقعاث۔ بخسبیدن دیوار از اصل

الانبعاج۔ شگافته شدن

الانبلاج۔ صبح بردمیدن۔

الانتضاج۔ الثاب الرجل غیظا فی الحدیث من شاء ان ینجع فلینجع ای یتقدم من الغیظ و یخنق وقوع الرجل بغیره للجنب ایضا

[illegible]

الاندماج۔ گرد شدن یقال انصل مندمج ای مدرج واندمج اذا دخل فی الشیء واستتر فیه۔

الانزعاج۔ برانگیخته شدن۔

الانسحاج۔ خراشیده شدن۔

الانشراج۔ شگافته شدن۔

الانشناج۔ با انجوغ شدن۔

الانفراج۔ شگافته شدن و فراخ شدن

الانعراج۔ الانعطاف۔

الانفحاج۔ گشاده شدن پای در رفتن یقال انفحجت ساقاه فی المشی ای انفحتا۔

الانفراج۔ اندوه وا شدن

الانفضاج۔ خوی کردن تن کی فی الحدیث وهو شد انفضاجا ای استرخاء وضعفا۔

الانبطاح۔ بر روی افتادن۔

الانسداح۔ بپشت یا بر روی افتادن۔

الانسراح۔ روان شدن در رفتن و برهنه شدن والمنسرح جنس من العروض۔

الانسطاح۔ ستان دراز شدن و جنبش ناکردن یقال انسطح الرجل اذا امتد علی قفاه ولم یتحرک

الانشراح۔ گشاده شدن۔

الانصراح۔ هویدا شدن۔

الانضیاح۔ گونه بسوختن۔

الانصواح۔ پیدا و آشکارا شدن الصرح مابین القوم اے تباعد۔
الانفتاح۔ واکشاده شدن۔
الانفساح۔ فراخ شدن گشاده دل شدن
الانفشاح۔ میان پای از ہم باز ماندن از درد
الانفقاح۔ التفتح۔
الانسلاخ۔ بیرون آمدن چیزی از چیزی وبگذاشتن ماه۔
الانشداخ۔ کوفته شدن۔
الانطباخ۔ پخته شدن۔
الانفساخ۔ تباه شدن عقد از هم شدن چیزی
الانفضاخ۔ کوفته شدن خوشه خرما وکوهان شتر
الانجراد۔ گذشتن در رفتن و بعیدی نفی وکهنه شدن جامه۔
الانخراد۔ الانفراد
الانحصاد۔ سپیده آمدن۔
الانخضاد۔ بدرو آمدن۔
الانعقاد۔ بسته شدن۔
الانعماد۔ برستون استاده شدن یقال عمدت الشی فانعمد ای اقمته بعماد ولیعتمد علیه۔
الانفراد۔ تنها شدن۔
الانفصاد۔ فرو دویدن۔
الانقصاد۔ شکسته شدن۔

الانبتاس۔ بریده شدن۔
الانبهام۔ درهم برافتادن۔
الانبتار۔ باز ماندن فی الحدیث فقراه ثم انبترای انقطع
الانثجام۔ شریدن شدن۔
الانجبار۔ الجبور
الانجحام۔ در سوراخ شدن۔
الانحدار۔ برآماسیده شدن و نشیب فرو شدن۔
الانحسار۔ برهنه شدن چیزی فی الترکیب یدل علی کشف الشی۔
الانزجار۔ باز زده شدن۔
الانسجام والانسکام۔ فروهشته شدن موی والسدر بعدوا واذا اسبع لبعض الاسلوع
الانسفار۔ وا شدن پیش سر از موی۔
الانشتار۔ اشتر شدن۔
الانشمار۔ وشکرده شدن و شتافتن اسپ
الانصهار۔ گداخته شدن۔
الانعصار۔ شیره شدن۔
الانعفار۔ خاک آلوده شدن۔
الانعقار۔ ریش شدن۔
الانغمار۔ آب فرو شدن۔
الانفجار۔ شریدن آب والباب یدل علی التفتح فی الشی۔

الانفطار - شگافته شدن والترکیب
یدل علی فتح شیء وابرازه -
الانفغار - دهن شگوفه واشدن -
الانقدار - باندازه شدن -
الانقشار - پوست واشدن -
الانقعار - از بن برکنده شدن -
الانکدار - افروخته شدن شتابیدن -
الانکسار - شکسته شدن -
الانهمار - ریزان شدن آب -
الانحصار - واداشته شدن بجاز شدن
الانملاص - الانفلات -
الانهماز - مطاوع همز الحرف -
الانبجاس - الانفجار -
الانخناس - سپس ماندن فی الحدیث
انخنست منهم ای تواریت عنه واصل الخنوس
الانقباض والتأخر -
الانطماس - ناپدید شدن -
الانعکاس - بازگونه شدن -
الانغماس - آب فرو شدن والانغماس
شمله فرو شدن ثریا -
الانکباس - انباشته شدن -
الانکراس - الانکباب وقد انکرس
فی الشیء اذا دخل فیه منکبا -

الانملاص - نسو شدن -
الانماص - پنهان شدن -
الانکماش - شتافتن وپوش کردن
الانحماص - نشستن آماس -
الانملاص - بلقیدن چیزے از دست
املص الشیء افلت بالسرعة -
الانخفاض - فروداشته شدن ونخفض
شدن حرف -
الانغماض - الانفاض -
الانقباض - گرفته شدن انقبض الشیء صار مقبوضا
الانقراض - سپری شدن -
الانبساط - گستاخ شدن وپهن شدن
الانخراط - درآمدن ولاغر شدن یقال انخرط الفرس
فی سیره ای دخل وانخرط جسمه ای دق وانخرط فلان
علینا اذا اندرأ علیهم بالقول السیء -
الانکشاط - بیم شدن -
الانمراط - برکندن مو فی الحدیث فامرط قذذ السهم ای سقط ریشه
الانمعاط - بے موی شدن وفی الحدیث الممعط
ای لم یکن بالبائن الطول یقال امعط النهار
ای امتد -
الانهباط - فرود آمدن -
الانصداع - الانشقاق -
الانخداع - فریفته شدن -

الانخراع شگافته شدن واز جای بیامدن کتف۔
الانخزاع بریده شدن رسن از نیمه۔
الانخلاع از جای بیامدن کتف۔
الاندراع در پیش شدن۔
الاندفاع سوخته شدن ونیک برشتن ودر حدیث خوض کردن۔
الاندلاع وا ایستادن۔
الانقشاع باز شدن میغ۔
الانقطاع بریده شدن وانقطع منه فهو منقطع به اذا عجز عن سفره من نفقة ذهبت او قامت علیه او اتاه امر لا یقدر علی ان یتحرک۔
الانقلاع پراگنده شدن۔
الانقماع مقهور شدن وفی الحدیث انقمعن ای تغیبن وروی تقمعن ومعناهما واحد
الانملاع شگافته شدن۔
الانتزاع رسیدن دل بهر چیزی انتزع الیه ای جاذبه
الاندباغ پیراسته شدن۔
الانصباغ رنگین شدن۔
الانفشاغ پراگنده شدن۔
الانجعاف الانقلاع۔
الانحراف بگشتن وبعدی بمعنی کوژ شدن

الانقشار ریز ریزه شدن انقشرت الشمس اذا انفلقت فی کبد
الانخساف بزمین فرو شدن۔
الانصراف بازگشتن۔
الانعطاف بدو درآمدن۔ الانعقاف مثله۔
الانقراف الانقطاع۔
الانقصاف در کژ شدن
الانقصاف سوخته شدن ومنه الحدیث من انقصافهم ای زحمتهم ودفعتهم
الانقعاف از بن افتادن دیوار انقعف الحائط ای انقلع من اصله
الانکشاف الانحسار۔
الانبثاق بسیده شدن بند آب۔
الانبعاق شگافته شدن میغ به باران انبعق علیک الشیء مفاجاة وانت لا تشعر۔
الانبلاق گشاده شدن در۔
الانمحاق کاسد شدن بازار وکهنه شدن جامه
الانخراق دریده شدن۔
الانخناق خفه شدن۔
الاندحاق خروج الرحم بعد الولادة۔
الاندفاق ریخته شدن آب۔
الاندلاق شمشیر از نیام وامعا از شکم بیرون آمدن ودر پیش شدن ناگاه سیل وخیل فرو گرفتن کسی را
الاندماق الدموق۔
الانزراق الانزقاب۔

الانْزِرَاقُ - بایس شدن پالان شتر
الانْزِعَاقُ - ترسیدن -
الانْزِهَاقُ - وثوب الدابة من الضرب وانقا
الانْسِحَاقُ - سوده شدن -
الانْسِفَاقُ - دنشانیدن -
الانْصِفَاقُ - الانصراف -
الانْطِبَاقُ - موافق و برابر آمدن فی الحدیث فانطبق علیهم انطباق الطبق ومعناه انسد علیهم الغار -
الانْطِلَاقُ - رفتن -
الانْعِقَافُ - الانعطاف -
الانْغِلَاقُ - بسته شدن در
الانْفِتَاقُ - شکافته شدن -
الانْفِهَاقُ - فراخ باز شدن وفی الحدیث تنفهق له وتتسع -
الانْمِحَاقُ - نیست شدن -
الانْمِلَاقُ - نو شدن الخلق منی ای قلت
الانْبِتَاكُ - بریده شدن -
الانْسِلَاكُ - در آمدن چیزی در چیزی
الانْفِرَاكُ - سست شدن دوش -
الانْهِتَاكُ - دریده شدن پرده -
الانْهِمَاكُ - ستیهیدن جد و کوشش کردن
[illegible]

الانْبِتَالُ - بریده شدن -
الانْبِدَالُ - بدل شدن -
الانْجِدَالُ - بر زمین افتادن -
الانْجِفَالُ - شتافتن و گریختن وفی الحدیث حتی کاد ینجفل ای ینقلب -
الانْخِزَالُ - سست و مانده شدن از چیزی و بریده شدن -
الانْدِخَالُ - الدخول ولیس بالفصیح -
الانْدِمَالُ - به شدن از بیماری -
الانْسِجَالُ - ریخته شدن آب -
الانْسِحَالُ - نو شدن سم ویقال للخطیب انسحل بالکلام اذا جری به -
الانْسِلَالُ - فرو هشته شدن جامه و موی
الانْعِدَالُ - گشتن و یعدی بعن -
الانْفِتَالُ - تافته شدن و الانصراف ایضا
الانْفِصَالُ - جدا شدن -
الانْفِعَالُ - کرده شدن -
الانْهِمَالُ - فرو دویدن اشک
الانْثِرَامُ - دندان پیشین بیفتادن -
الانْثِلَامُ - رخنه شدن -
الانْجِذَامُ - بریده شدن -
الانْجِزَامُ - بجزم شدن حرف -
الانْجِسَامُ - الانجذام -

الانحصام - شکسته شدن چوب -
الانحطام - شکسته شدن -
الانخرام - شگافته و رخنه شدن -
الانسجام - ریخته شدن آب و اشک
الانشرام - شگافتن -
الانصرام - الانقطاع -
الانظلام - ستم فراپذیرفتن -
الانعصام - نگاهداشته شدن -
الانفصام - شکسته شدن بیجدائی
الانقحام - درآمدن -
الانقدام - بشتافتن -
الانقسام - بخشیده شدن -
الانقصام - شکسته شدن با جدائی
الانکتام - پوشیده شدن -
الانهجام - اشک ریختن چشم یقال انهجمت عینه ای دمعت
الانهدام - ویران شدن -
الانهزام - بهزیمت و شکسته شدن
الانهضام - گوارنده شدن -
الانثلام - رخنه شدن -
الانحطام - کنده شدن پوست

ومن المضاعف

الانصباب - ریخته شدن -
الانکباب - بروی افتادن بچیزی

اقبال کردن -
الانبتات - بریده شدن -
الانفتات - خرد و صرد شدن -
الانبثاث - پراگنده شدن -
الانفجاج - یقال القوس المنفجة الذی یبین وترها عن کبدها -
الانثجاج - پاشیده شدن مداد از قلم -
الاندحاح - فراخ شدن -
الانسحاح - ریخته شدن -
الانسداد - بسته شدن -
الانقداد - شگافته شدن -
الانهداد - شکسته شدن -
الانجذاذ - بریده شدن -
الانجرار - کشیده شدن و بجر شدن حرف
الانبساس - پراگنده شدن -
الانحساس - پراگنده و فرو ریزیده شدن
الاندساس - در زیر خاک شدن -
الانفشاش - آماس فرونشستن و بیرون شدن باد از بر مجیدن والانکسار ایضا -
الانحصاص - ریزیده شدن موی -
الانفصاص - الانفصال -
الانفضاض - فرو خوابانیده شدن چشم
الانفضاض - شکسته و پراگنده شدن

الانقصاص - بیفتادن بتاورفتن ستاره وفرود آمدن مرغ واسپ برچیزی -
الانهضاض - شکسته شدن -
الانحطاط - شتافتن وفرود آمدن وانحط الشعر وغیره -
الانعطاط - شگافته شدن -
الانغطاط - آب فروشدن -
الانشطاط - چوب گوشه جوال کردن فی الحدیث فانشطت ای انکسرت ای صارت ذات شطیة -
الانبعاع - بیرون آمدن تی از دهن وخون از بینی وجراحت -
الاندقاق - کوفته شدن -
الانشقاق - شگافته شدن و پراگنده شدن کار -
الانفقاق - شگافته شدن و الانفقاق کشاده شدن -
الانفکاک - ازجای بشدن عضو وآزاد شدن وکردن وما انفک تفعل کذا ای ما تزال -
الانهکاک - کشاده شدن پیوندهای زن وقت ولادت انهک صلی المرأة اذا انفرج عند الولادة -
الانحلال - کشاده شدن -
الانسلال - ازمیان چیزی بیرون آمدن -
الانثلال - روان شدن -
الانغلال - درمیان چیزی بشدن و بعدی بفی -
الانفلال - شکسته شدن -
الانکلال - بگاریدن و درفشیدن برق -
الانهلال - سخت ریخته شدن ابر و باران یقال انهلت السماء صبت وانهل المطر سائل بشدة والباریدل علی رفع صوت -
الانثمام - گداخته شدن تن و آثم علیه انثال -
الانضمام - باهم آمدن -
الانغمام - پوشیده شدن -
الانهمام - گداخته شدن -

ومن الاجوف

الانجیاب - واشدن ابر و مانند آن -
الانسیاب - برفتن آب یا مار وآنچه بدان ماند -
الانقیاب - پدوداشدن خایه و سوراخی بزمین فروشدن -
الانصیات - انفعال من الاصوات ومنه قولهم فانصات اذا اجاب واقبل کانه صوت فانفعل و دراز کشیدن جدائی کسی
الانمیاث - گداخته شدن چیزی در آب -
الانفیاج - الانعطاف -
الانفیاح - فراخ شدن و بگذشتن و شگافته شدن و هذا فی الحدیث فی قوله فانساحت الصخرة واصله انصاحت والصاد اخت السین

ومن رواه بالخاء المعجمة فقد غلط۔
الانصیاح۔ شکافته شدن و روشن شدن
الانضیاخ۔ بفریدن فرو رفتن فی الحدیث فمنه انصاخ
ولقیال انصاخ الماء وانضح ای انصب۔
الانقیاد۔ کشیده شدن و گردن نهادن
الانصیار۔ بپیچیدن۔
الانقیار۔ ویران شدن چاه۔
الانمیاز۔ بیفتادن موی۔
الانهیار۔ رمیده شدن۔
الانحیاز۔ بگشتن از چیزی و یعدی بعن۔
الانمیاز۔ جدا شدن۔
الاندیاس۔ کوفته خرمن گشتن
الانقیاس۔ روان شدن
الانحیاش۔ رمیدن ولیعدی بعن۔
الانبیاض۔ الانقباض و هو فی الحدیث
الانثیاص۔ انسلال الشی من الید۔
الانقیاض۔ رمیده شدن از بن برکنده شدن
الانغیاض۔ کم شدن آب۔
الانفیاص۔ شکافته شدن از اراده خایه مرغ
دو نیم از دور از۔
الانهیاض۔ شکسته شدن استخوان پس از بهبود
الانبیاع۔ باز یده شدن۔
الانسیاع۔ السیح۔

الانصیاع۔ واگردیدن و پراگنده شدن
الانضیاع۔ برخویشتن پیچیدن جوزه۔
الانطیاع۔ منقاد شدن۔
الانهیاع۔ رفتن شراب۔
الانسیاغ۔ بگلو فرو شدن انساغ لغة فی انساغ
الانبیاق۔ سختی و بلا رسیدن یعنی از دن و آمدن یقال
انباقت علیهم بائقة شر مثل انباحت ای انفتقت
وانباق علیهم الدهر ای هجم علیهم بداهیة کما یخرج الصوت
من البوق وقال ابن فارس هذا الترکیب لیس باصل
ولدی ان القاف بدل من الجیم۔
الانسیاق۔ روان شدن
الانفیاق۔ سوفار تیر شکسته شدن۔
الانثیال۔ ریخته شدن خاک در افراسیده از و گرفتن
شدن مردم از هر جای۔
الانجیال۔ الجولان۔
الانذیال۔ از جای بجای نقل کردن واندال
بلغة ای استرخی۔
الانفیال۔ تار شدن و جدا شدن۔
الانسیال۔ سیکی از جای بر آمدن۔
الانهیال۔ ریخته شدن۔
الانزنیاء۔ منطوی الصف شدن و در چیزی شدن

ومن الناقص

الانمیاء۔ محو ده شدن۔

الانقماع۔ بیزار شدن۔
الانبراء۔ پیش آمدن ویعدی باللام۔
الانسراء۔ وا شدن غم۔
الانفراء۔ شگافته شدن۔
الانفصاء۔ بگذشتن سرما۔
الانقضاء۔ سپری شدن بسر آمدن روزگار۔
الانداعاء۔ جواب باز دادن عن الاخفش۔
الانباغ۔ سزاوار گشتن یقال انبغی لک ان تفعل کذا ای طاوعک انقاد لک فعل کذا وینبغی لک ای تیسہل لک اصله من قولہم بغیته الشیء طلبت فانبغی الی الشیء ای سہل وحصل کما تقول کسرته فانکسر ولم یستعمل من ہذہ الکلمة الا الماضی المستقبل۔
الانجلاء۔ وا شدن غم ومیغ وآنچه بدان ماند۔
الانخلاء۔ درووده شدن۔
الانسلاء۔ بے اندوہ و بے عشق شدن۔
الانضماء۔ ریخته شدن ویعدی بعلے۔
الانکماء۔ پنہان شدن۔
الانثناء۔ واگردیدن وید فرو در آمدن۔
الانثناء۔ الانعطاف۔

ومن اللفیف المقرون

الانزواء۔ باہم آمدن وبیکسو شدن۔
الانشواء۔ بریان شدن۔
الانطواء۔ در نوردیده شدن۔

الانغواء۔ مطاوع غویت راس الفاقة ای اعجبته
الانہواء۔ الہوی وہو السقوط۔

ومن المہموز الفا

الاناطام۔ بدو در آمدن۔

ومن المہموز الاجوف الفاء

الاناآد۔ بدو در آمدن۔

ومن المہموز العین

الاندأاج۔ دریده شدن مشک۔

ومن الناقص المہموز العین

الانفاء۔ الانشقاق۔

ومن المہموز اللام

الانسباء۔ از چیزے بیرون آمدن۔
الاندلاء۔ ناگاه آمدن بر کسی وکوز شدن۔
الانخساء۔ دور شدن۔
الانطفاء۔ فرو مردن آتش۔
الانکفاء۔ وا گشتن وفی الحدیث انکفا لونه ای تغیر عن حاله۔

باب الاستفعال

الاستجلاب۔ الاجتلاب۔
الاستحجاب۔ فرا پرده داری کردن۔
الاستحقاب۔ الاحتقاب۔
الاستحلاب۔ شیر بیرون آوردن از پستان وفرا ہم آمدن مردمان وہذا فی الحدیث

الاستخلاب۔ گیاه بریدن۔
الاستذناب۔ دنبال کسی از چیزی گرفتن
الاسترهاب۔ ترسانیدن۔
الاستصحاب۔ صحبت با کسی یا چیزی خواستن وکل شی لازم شیئاً فقد استصحبه۔
الاستصعاب۔ صعب شدن ولیدے بعلے وصعب آمدن۔
الاستصراب۔ سپید و ستبر شدن انگبین۔
الاستطراب۔ نیک طرب کردن۔
الاستعتاب۔ از کسی خواستن که ترا خشنود کند و آشتی خواستن بمعنے الاعتاب ایضا۔
الاستعجاب۔ شگفتی نمودن ولیدی اعجب۔
الاستعذاب۔ خوش آمدن آب و دیگر چیزهای و آب خوش کشیدن۔
الاستعراب۔ سیابانی شدن وفی الحدیث لا تستعربوا بمعنی فحشا
الاستقتاب۔ بگشن آمدن اسپ۔
الاستغراب۔ سخت خندیدن و غریب آمدن
الاستکتاب۔ نبشتن چیزی خواستن۔
الاستثبات۔ التثبت۔
الاستنصات۔ خاموش بودن خواستن فی الحدیث استنصت الناس ای طلب منهم السکوت
الاستحداث۔ نو گرفتن و نو آوردن۔
الاستخباث۔ التقصدی للشی۔

الاستخراج۔ بیرون کردن خواستن و بیرون آوردن رای و علم۔
الاستدراج۔ اندک اندک نزدیک گردانیدن خدا تعالی بنده را بخشم و عقوبت خود
الاستسماج۔ ناشیرین آمدن۔
الاستفلاج۔ زفت پوست شدن۔
الاستنهاج۔ اقتدا کردن بکسی در رفتار و هویدا شدن راه
الاستفساج۔ قوی شدن فی الحدیث لعمر فذلک حین استفسج الرای ای قوی و اتسع ماخوذ من فسج الفرس اذا اکثر جریه۔
الاستخناج۔ در آمدن شب فی الحدیث اذا استخنج اللیل ای تقبل ظلمة اللیل و فنح اللیل اول ما نظلم۔
الاستجراح۔ تباه شدن۔
الاستصباح۔ چراغ فرا گرفتن ولیدے بالباء۔
الاستصلاح۔ نیک شدن و نیک آمدن چیزے
الاستفتاح۔ نصرت خواستن و وا خواستن انچه بر تو مشکل بود و از قرآن
الاستفلاح۔ رستگاری یافتن فی الحدیث استفلحی بامرک ای اظفری و فوزی و استبدی بامرک۔
الاستقباح۔ زشت داشتن چیزی
الاستملاح۔ نمکین و شیرین آمدن چیزے
الاستمناح۔ عطا خواستن۔
الاستنباح۔ بانگ آوردن سگ۔
الاستنجاح۔ روا کردن حاجت خواستن
الاستنصاح۔ کسی را ناصح شمردن۔

وازکسی نصیحت خواستن۔

الاستنکاح۔ النکاح۔

الاستصراخ۔ فریاد خواستن۔

الاستفراخ۔ واگرفتن کبوتر از بہر بچہ۔

الاستنساخ۔ نسخت کردن۔

الاستبعاد۔ دور شدن و دور شمردن و دوری جستن۔

الاستحشاد۔ بر رو آمدن و استوار شدن و فراہم آمدن قوم۔

الاستحماد۔ ستودن خواستن۔

الاستشهاد۔ راہ راست خواستن و گواہ گرفتن و حاضر آمدن خواستن و قد استشہد فلان فی سبیل اللہ ای قتل۔

الاستطراد۔ خویشتن از پیش دشمن ہزیمت بدادن برای فریفتن و پس او بعد ہی باللام

الاستعباد۔ بہ بندگی گرفتن۔

الاستعضاد۔ خستہ بریدن میوہ چیدن فی الحدیث لطیفہ و نستعضد البریر ای نجنیہ من شجرہ للاکل و اصل العضد القطع

الاستفراد۔ تنہا داشتن بچیزی۔

الاستفساد۔ تباہ شدن و تباہ شدن خواستن

الاستمداد۔ افزونی گرفتن و افزونی خواستن۔

الاستنجاد۔ یاری خواستن و قوی شدن پس از ضعف و دلیر شدن بر کسی پس از شکوہ

الاستنشاد۔ شعر خواندن خواستن۔

الاستنفاد۔ تمام کار بستن توانائی خویش

الاستنقاذ۔ برہانیدن۔

الاستبشاد۔ شاد شدن۔

الاستجماد۔ بنیاد دل شدن لعیدی سالفی

الاستثفار۔ مصدر استثفر الرجل بثوبہ اذا رد طرفہ بین رجلیہ الی حجزتہ والکلب بذنبہ ای جعلہ بین فخذیہ۔

الاستجمار۔ بسنگ استنجا کردن۔

الاستحجار۔ سخت شدن گل چون سنگ۔

الاستحسار۔ ماندہ شدن۔

الاستحضار۔ حاضر آمدن خواستن و تیز دوانیدن اسپ۔

الاستحفار۔ بکندن آمدن جوی۔

الاستحقار۔ حقیر داشتن۔

الاستخبار۔ خبر خواستن۔

الاستعبار۔ الاستعباد۔

الاستدبار۔ از پے فرا شدن۔

الاستذکار۔ یاد کردن خواستن۔

الاستعشار۔ افسوس داشتن۔

الاستشزار۔ الرفع والارتفاع جمیعا و منہ غدائرہ مستشزرات فمن روی بفتح الزای جعلہ من المتعدی و من روی بالکسر جعلہ من اللازم

والباب یدل علی انفتال فی الشیٔ
عن الطریقة المستقیمة۔
اَلاِسْتِشْعَادُ۔ درد دل گرفتن بہم۔
اَلاِسْتِصْغَارُ۔ خرد وخوار شمردن۔
اَلاِسْتِظْہَادُ۔ یاری خواستن و یعنی بالبار واز برکردن
اَلاِسْتِعْبَادُ۔ شک سوکردن خواب بارگفتن تا تعبیر بگذارد
اَلاِسْتِعْذَارُ۔ فی الحدیث وان النبی
صلی اللہ علیہ وسلم استعذر ابابکر من عائشة
ای طلب ان یعذرہ منہا ای ینصفہ کانہ عتب
علیہا فی شیٔ فقال لابی بکر کن عذیری منہا
ان ادبتہا ای قم بعذرہا فیما تاتیہ الی من المکروہ
ای قم بعذری ان عاقبتہا علی سوء فعلہا۔
اَلاِسْتِعْمَارُ۔ آباد ان کردن خواستن و
زندگانی دادن وفی سنة واستعمرکم فیہا وقیل جعلکم عمارہا
اَلاِسْتِغْدَارُ۔ آب گیر شدن جای۔
اَلاِسْتِغْفَارُ۔ چیزی ملادن تا افزون از وی ائید
کفروفی الحدیث استغفر یقال استغفر ای طلب
اکثر مما اعطی۔
اَلاِسْتِغْفَامُ۔ آمرزش خواستن و یعدی
الی المفعول الثانی بمن وبالام وہوالاصل
وبنفسہ بحذف حرف الجر وکان الواجب فی
القیاس ان تیعدی الی المفعولین بطریق الاصالة
لان غفر متعد وسین الاستفعال یزیدہ
مفعولا کالاستکتاب والاستنطاق وغیرہما۔
اَلاِسْتِفْسَارُ۔ تفسیر کردن خواستن۔
اَلاِسْتِقْدَارُ۔ تقدیر کردن خواستن۔
اَلاِسْتِقْذَارُ۔ چیزی را پلید شمردن۔
اَلاِسْتِقْصَارُ۔ کسی را کوتاہ آمدن و مقصر شمردن
اَلاِسْتِقْطَارُ۔ چکیدن خواستن۔
اَلاِسْتِکْبَارُ۔ گردنکشی کردن۔
اَلاِسْتِکْثَارُ۔ بسیار خواستن و چیزی را بسیار آمدن
اَلاِسْتِمْخَارُ۔ استقبال الریح بالانف وجاء فی
الحدیث بمعنی استدبار الریح۔
اَلاِسْتِمْطَارُ۔ باران خواستن۔
اَلاِسْتِنْتَارُ۔ کالاجتذاب مرة بعد
اخری یعنی الاستبراء وفی الحدیث
یستنتر عند بولہ۔
اَلاِسْتِنْثَارُ۔ ورسیدن بینی۔
اَلاِسْتِنْسَارُ۔ کرگس شدن۔
اَلاِسْتِنْفَارُ۔ برمیدن وبرمانیدن
وبیرون شدن خواستن۔
اَلاِسْتِنْکَارُ۔ ناشناختن۔
اَلاِسْتِنْہَارُ۔ فراخ شدن۔
اَلاِسْتِہْتَارُ۔ مولع کردن یقال استہتر
فلان فی الشراب فی الحدیث اعوذبک من ان اکون
من المستہترین یقال استہتر فلان فہو مستہتر

اذا کان کثیر الاباطیل والتهتر الباطل۔
الاستهتار۔ بوش کردن خواستن وکاری
الاستیجاش۔ روا کردن حاجت خواستن۔
الاستحلاس۔ انبوه شدن چیزی یقال استحلس النبت
اذا غطی الارض بکثرته والرجل الخوف اذا لم یفارقه ومنه الحدیث
استحلسنا الخوف ای اتخذنا الخوف ماخوذ من الحلس
الاستیحاص التفحص فی المعنی والحکم
الاستحماش۔ سخت خشمگین شدن۔
الاستکراش۔ گرش گردیدن یقال استکرشت الانفحة لان
الکرش تسمی انفحة مالم یاکل الجدی فاذا اکل تسمی کرشا وقد استکرشت
الاستخلاص۔ ویژه کردن از بهر خود۔
الاسترخاص۔ ارزان شمردن وخریدن۔
الاستفراص۔ طلب الفرصة۔
الاستنقاص۔ کم کردن خواستن۔
الاستعراض۔ عرضه کردن خواستن
وهرکه پیش آید بکشتن سفے الحدیث فاستعرضهم
الخوارج ویاعطا دادن وانچه بدان ماند۔
الاستقراض۔ وام خواستن۔
الاستنفاض۔ نگریستن هرچه باشد جای استنفضت
المکان ای نظرت جمیع ما فیه استنفض القوم ای بعثوا النفیضة وهو
الطلیعة وفی الحدیث استنفض بها معناه استنج ماخوذ من النفض
الاستنهاض۔ برخاستن خواستن۔
الاستخلاط۔ گشنی کردن شتر۔

الاستنباط۔ بیرون آوردن آب ورای وعلم
وخبرآن وپیدا شدن وفی الحدیث لاتستنبطوا ای
لاتشبهوا بالنبط وفی الحدیث لیستنبطها ای یطلب
نسلها ونتاجها والترکیب یدل علی استخراج الشیء۔
الاستحفاظ۔ یاد گرفتن ویاد گرفتن خواستن۔
الاستغلاظ۔ ستبر شدن وناخریدن جامه
از بهر زفتی وے۔
الاستبداع بدیع شمردن۔
الاستبشاع۔ ناخوش شمردن چیزی صحاح
الاستبضاع۔ آخریان فا دادن ونوع من نکاح
اهل الجاهلیة وهو فی الحدیث۔
الاستتباع۔ پس روی کردن خواستن۔
الاستجماع۔ گرد آمدن خواستن وفراهم آمدن
سیل از هر جای۔
الاستدفاع۔ وا داشتن بدی خواستن
الاسترجاع۔ انا لله وانا الیه راجعون گفتن
در وقت مصیبت وفرا گرفتن چیزیکه فرا داده باشی۔
الاسترضاع۔ دایه گرفتن فرزند را۔
الاسترقاع۔ بپاره آمدن جامه۔
الاستشفاع۔ شفاعت کردن خواستن۔
الاستشناع۔ شنیع شمردن۔
الاستضباع۔ الضبع۔
الاستطلاع۔ دیده ور کردن خواستن۔

الاستیفظاعُ۔ فظیع یافتن کاری را استفظعت الشئ وجدتہ فظیعا۔
الاستیفراءُ۔ گشن خواستن از کسے و بگشن آمدن مادہ گاو۔
الاستقطاعُ۔ اقطاع خواستن وہو فی الحدیث
الاستقلاعُ۔ القلع۔
الاستمتاعُ۔ برخورداری گرفتن ویعدی بالباء
الاستنقاعُ۔ بانگ برآمدن وفراہم آمدن آب وبایستادن آن درجای وفی الحدیث اذا استنقعت نفس المومن یعنی اذا اجتمعت فی فیہ حین ترید تخرج کما یستنقع الماء فی قرارہ والنفس الروح ہاہنا وچیزی در آب آغشتن والماضی استنقع واستنقعت فی الغدیر ای نزلت فیہ واغتسلت کانک ثبت فیہ لتتبرد والباب یدل علی استقرار شئی کالمائع فی قرارہ او علی صوت۔
الاستطاعُ۔ ہمہ توانائی خویش کار بستن وتہی شدن تن خواستن از افزونیہا کہ در طبیعت باشد۔
الاستحصافُ۔ استوار شدن۔
الاستحلافُ۔ سوگند دادن۔
الاستخلافُ۔ ایستادہ خواستن بجای کسی وخلیفت کردن خواستن وآب برکشیدن۔
الاستزدافُ۔ از پی بر نشاندن خواستن
الاسترعافُ۔ التقدم وادمار الحصی منسم البعیر
الاستسلافُ۔ سلف خواستن
الاستشرافُ۔ ان ترفع بصرک نحو الشئ تنظر الیہ تبسط کفک فوق حاجبک کالذی یستظل من الشمس ومن استشرفت ابلہم ای تعینتہا۔
الاستصرافُ۔ بگردانیدن خواستن۔
الاستضعافُ۔ ضعیف یافتن وشمردن۔
الاستطرافُ۔ طرفہ شمردن ونو گرفتن۔
الاستعرافُ۔ آشنائی فادادن۔
الاستعطافُ۔ مہربانی کردن خواستن
الاستقذافُ۔ دشنام دادن۔
الاستلطافُ۔ الاستخلاط۔
الاستنظافُ۔ ہمہ پاک فاستدن وپاک شمردن
الاستنکافُ۔ ننگ داشتن۔
الاستہدافُ۔ نشانہ چیزی شدن ویعدی باللام
الاستحماقُ۔ احمق شمردن۔
الاسترزاقُ۔ روزی جستن۔
الاستطلاقُ۔ کشن بعاریت فاخواستن۔
الاستطلاقُ۔ گشادہ شدن شکم۔
الاستغراقُ۔ ہمہ را فارسیدن وفاگرفتن۔
الاستغلاقُ۔ بستہ شدن ویعدی بعلی
الاستلحاقُ۔ دعوی کردن کہ فرزندان

سے دروغ گفتن تا دراوبیت کند ۱۲

۲۰

۲۰

ازان بست فی الحدیث۔

الاستملاق ماخوذ من الملق الحجری بلد اذا ضعها

الاستنشاق۔ آب با دا زبینی وا کشیدن۔

الاستنطاق۔ سخن گفتن خواستن و سخن با کسے گفتن۔

الاستدراک۔ دریافتن چیزے۔

الاستضحاک۔ خندیدن۔

الاستمساک۔ چنگ زدن ویعدی بالباء

الاستهلاک۔ ہلاک کردن۔

الاستبدال۔ بدل گرفتن۔

الاستبسال۔ تن مرگ یا بر زخم نہادن

الاستبعال۔ بی نیاز گشتن خرما بن از آب دادن ماخوذ من البعل وهو النخل الذی یشرب بعروقه من غیر سقی ولا سماء وقیل الذی تسقیه السماء والاول اصح لیقال لبنی شیبان استبعلوا السواحل لانهم کانوا نازلین بشط البحر لا یصل الیهم السلطان ما یفعلون ما شاءوا

الاستثقال۔ گران بار داشتن وگران کردن

الاستحبال۔ بگشتن آمدن درده ماده۔

الاستجمال۔ اشتر گشتن۔

الاستجهال۔ نادان شمردن وسبک داشتن فی الحدیث من استجهل مومنا اثمه ای حمله علی الجهل یعنی من حمله علی شیء لیس من خلقه فیغضبه

الاستحمال۔ برداشتن۔

الاستخبال۔ طلب الاخبال۔

الاستدخال۔ اندر آمدن خواستن

الاسترجال۔ پیاده شدن۔

الاسترحال۔ پالان برگردن خواستن۔

الاسترسال۔ بشاخ شدن ویعدی الی و فروهشته موی۔

الاسترعال۔ از پے یکدیگر فرا شدن گوسپند واسترعل ای خرج فی اول الرعیل۔

الاستسعال۔ بسیار بانگ و پلید زبان گردیدن استسعلت المرأة صارت سعلاة اذا صارت صخابة بذیة۔

الاستسهال۔ آسان شمردن۔

الاستعجال۔ شتافتن خواستن و پیش شدن

الاستعسال۔ انگبین خواستن۔

الاستعقال۔ عاقل شمردن۔

الاستعمال۔ بکاری داشتن وکار بستن۔

الاستغسال۔ بشوی آمدن جامه۔

الاستفحال۔ بزرگ شدن کار۔

الاستفسال۔ ناکس شمردن۔

الاستفضال۔ افزون آوردن۔

الاستقبال۔ پیش وا شدن۔

الاستقتال۔ قلة المبالاة بالموت للشجاعة

الاستکمال۔ تمام کردن۔

الاستمهال مهلت خواستن۔
الاستنبال تیر خواستن۔
الاستنتال در پیش شدن و ساخته شدن
مر کاری را و هذا یعدی باللام۔
الاستنجال باز آب شدن جای۔
الاستنزال فرود آمدن خواستن
واستنزل فلان ای حط عن مرتبته۔
الاستنصال بیرون کردن۔
الاستنفال عطا و غنیمت خواستن۔
الاستبهام بسته شدن و یعدی بعلی
الاستحرام بگشن آمدن میش و کذلک
کل شی من ذوات الظلف خاصة۔
الاستحکام استوار شدن۔
الاستخدام خدمت خواستن۔
الاسترحام بخشایش خواستن۔
الاستسلام گردن نهادن و یعدی باللام
الاستطعام خورش خواستن فی الحدیث
ان استطعم الامام فاطعموه و هذا علی التشبیه
و معناه ان استفتح فافتحوا علیه۔
الاستعجام بسته شدن۔
الاستعصام چنگ زدن۔
الاستعظام بزرگ شمردن و تکبر کردن
الاستعلام آگاه کردن خواستن

الاستفرام تنگ کردن فرج را بدارو و فی الحدیث
یا بنی المستفرمة بحب الزبیب الفرم ان تضیق المرأة فرجها
بالاشیاء العفصة و قد استفرمت اذا احتشت
فربما تعالج بحب الزبیب و هو التفریم و التفریب
الاستفهام مفهوم کردن خواستن۔
الاستقدام در پیش شدن خواستن
و در پیش شدن۔
الاستقرام گشن شدن چو اشتر وقت
الاستقسام سوگند و بخش کردن خواستن
از تیر یا رقمار و قد کشف الازهری عن معنی
الاستقسام فقال هو طلب ما قسم الله لنا فیغیب
عنا من حیوة او موت او شقاوة او سعادة
و هو قسمه ای نصیبه الذی له فصار لکل واحد قسمه
الاستکتام پوشیده خواستن استکرم فلان
ای استحدث عرقا کریما۔
الاستلحام گوشت خواستن و استلحم
الرجل اذا احتوشه العدو فی القتال فلم یجد
مخلصا و استلحم الطریق لزمه۔
الاستلهام دل دادن خواستن
الاستبطان در نهان داشتن و فی
الحدیث لیستبطنها ای لیطلب ما فی بطنها
الاستحسان نیکو شمردن۔
الاسترهان گرو خواستن۔

الاستفحاش - محکم شدن یک جزان سخت شدن در دیار والماضی من ہذا استفحل یقال استفحل فلان یحقی اے غلبنی والباب یدل علی شدة وقوة وما قیاسا بہا من غلبة وقہر

الاستفزاز - سبک گردانیدن -

الاستخساس - خسیس شمردن -

الاستخوان - خائن شمردن -

الاستقصاص - قصاص دادن خواستن

الاستبضاض - یقال استبض عمرو فدا ای استخرج -

الاستحصاص - درشت یافتن خوابگاہ

الاستنضاض - احسان عطیہ جستن یقال فلان یستنض حقہ من فلان ای استخرجہ واخذہ منہ الشیء بعد الشیء

الاستحطاط - کم کردن خواستن از بہای چیزے

الاستخفاف - سبک گردانیدن و سبک داشتن منہ لا یستخفنک الذین لا یوقنون اے لا یحملنک علی الجہل واستخفاف کردن ویعدی بالباء واستخففتہ ای طلبت خفتہ -

الاستدفاف - الاستتباب یقال خذ ما استدف لک اے خذ ما امکن ویستعمل مثل استطف والدال مبدلہ من الطاء فی الحدیث فاستدفت سببا ای حلق بہا بالموسی واستاصل حلقہا واستشفت ما وراءہ ای البصرت ماخوذ من الشف وہو الثوب الرقیق یقال خذ ما استطف لک ای خذ ما ارتفع لک وامکن -

الاستعفاف - طلب العفة ومنہ ولیستعفف الذین لا یجدون واستعف من المسألة ای عف

الاستقفاف - فراہم آمدن بیرہ

الاستکفاف - دست بالا نہادن تا بینی و دست بسوے کسی یازیدن از بہر گدیہ و گرد چیزے در آمدن فی الحدیث فاستکفوا جنابی عبد المطلب احاطوا بہ -

الاستحقاق - سزاوار شدن -

الاستدقاق - الدقة -

الاسترقاق - تنگ شدن و بندہ گرفتن -

الاسترکاک - ضعیف یافتن -

الاستبلال - انباری بہ شدن - ویعدی بمن -

الاستحلال - بحلی خواستن و حلال داشتن

الاستدلال - دلیل گرفتن -

الاستذلال - خوار کردن -

الاستقلال - برخیزیدن خواستن و بلند انیدن و برگناہ داشتن -

الاستضلال - طلب ضلالت کردن یقال استضل ضلالہ ای طلب منہ ان یضل فتضل کما یقال جن جنونہ -

الاستظلال - سایہ گرفتن ویعدی بالباء

الاستغلال ـ از چیزی غله گرفتن ـ
الاستقلال ـ اندک شمردن و برداشتن و بخودی برکاری ایستادن و استقل القوم اسے مضوا و ارتحلوا و از جای برخاستن و از جای برداشتن ـ
الاستهلال ـ الاهلال ـ
الاستهلال ـ ماه نو دیدن یقال استهل الهلال و هویدا شدن ماه و گشاده روی شدن و بانگ کردن کودک و باران در وقت بزمین آمدن ـ
الاستتمام ـ تمام کردن ـ
الاستجمام ـ بیاسودن و دست بداشتن از آب کشیدن از چاه تا آب گرد آید در وی ـ
الاستحمام ـ خوی گرفتن و خویشتن را بآب گرم شستن هذا هو الاصل ثم صار کل اغتسال استحماما بای ماء کان ـ
الاستذمام ـ سزاوار ملامت گشتن
الاسترمام ـ عمارت خواستن بنا ـ
الاستعمام ـ الاستعمام بعم گرفتن ـ
الاستجنان ـ الاستتار و الاستطراب ایضا
الاستحنان ـ الاستطراب ـ
الاستشنان ـ نزار شدن ـ
الاستکنان ـ الاکتنان و نهفت گرفتن ـ

و من المعتل

الاستیجاب ـ سزاوار شدن ـ
الاستیعاب ـ از بن برکندن و همه را فارسیدن
الاستیهاب ـ بخشیدن چیزے خواستن ـ
الاستیشاج ـ بسیار شدن مال ـ
الاستیلاج ـ درآمدن خواستن ـ
الاستیضاح ـ از کسی خواستن تا تر چیزی هویدا کند و دست برابر و نهادن تا چیزی بنگری که هست یا نه
الاستیقاح ـ [illegible] شدن ـ
الاستیکاح ـ سطبر و آگنده شدن چوزه یقال استوکحت الفرخ ای تغلظت ـ
الاستیراد ـ حاضر کردن ـ
الاستیصاد ـ شبگاه ساختن گوسپند را ـ
الاستیفاد ـ آمدن کسی خواستن و لغة فی الایفاد ـ
الاستیقاد ـ آتش افروختن و افروخته شدن لازم و متعدی
الاستیلاد ـ صحبت کردن با کنیزک تا از وی فرزند باشد
الاستیشاد ـ بسیار خواستن چیزے
الاستیزار ـ فا وزارت کردن و وزارت خواستن یقال استوزر فلان ـ
الاستیغار ـ درشت یافتن ـ
الاستیقار ـ تمام واستدن ـ
الاستیفاز ـ بر سر دو پای نشستن ـ
الاستیحاش ـ در غم تا خوش شدن و کینه بمن ـ
الاستیفاض ـ شتافتن در رفتن و راندن ـ

الاستيداعُ - چیزی بزنہار فاکسی دادن
الاستبراعُ - فادل دادن خواستن
الاستيساعُ - فراخ شدن -
الاستيقاعُ - التوقع -
الاستيكاعُ - سخت شدن معده -
الاستيلاعُ - از نکوہش ناپاک داشتن
الاستيلافُ - چکیدن -
الاستيصافُ - وصف خواستن -
الاستيقافُ - الايثار ستادن خوستن و داشتن ستور خواستن
الاستيكافُ - چکانیدن فی الحديث انه توضأ فاستوكف ثلثا
يريد غسل يديه ثلثا ماخوذ من وكف البيت كانه اخذ ثلث دفع من الماء
وقيل بالغ في غسل اليد حتى وكف منهما الماء -
الاستيثاقُ - از کسے استواری و دن خوستن و استوار کردن
الاستيداقُ - الايداق -
الاستيراقُ - ورق کردن خواستن -
الاستيساقُ - فراہم آمدن و تمام شدن -
الاستيفاقُ - توفیق خواستن -
الاستيبالُ - بکشن آمدن کسے سپند و استوبلت البلاد
ستوخمته وذلک اذا لم يوافقک في بدنک وان کنت تحبہ
الاستيحالُ - با وحل شدن جاے -
الاستيصالُ - موی در موی پیوستن خواستن
الاستيغالُ - بغل شستن فی الحديث فليستوغل
ای ليغسل المغابن والبواطن -

م الاستيهالُ - ترسیدن -
٩ الاستيخامُ - ناموافق آمدن ہوای جائے
وناگوار زده یافتن -
الاستيشامُ - گنده کردن دست مانند آن خوشتن
الاستيقامُ - ستم کردن -
ن الاستيتانُ - قوی شدن -
ق الاستيسانُ - غنودن -
الاستيطانُ - وطن گرفتن -
ه الاستيلاهُ - فراہم آمدن و روانہ شدن
اشتران ومقہور شدن خصم -

ومن اللفيف المفروق

ح الاستيحاءُ - الاستصراخ -
ح الاستيخاءُ - الاستخبار -
د الاستبراءُ - طلب الاسراء وايقال فلان يستوري
زنا دالضلالة -
ط الاستيساءُ - گفتن الگفتن کہ مواساة کن بامن
ط الاستيشاءُ - تنگ خواستن از ستور بیاشیده
وفي الحديث يستوشيه يراه انه کان يستشليه ويستخرجه
ح الاستيصاءُ - اندر زید پرفتن -
ح الاستيعاءُ - از بن برکندن شہر و درخت فی الحديث
واستوعى منهم يريد انه استوفاه کله ماخوذ من
الوعاء کانه جمعه فی وعائه -
و الاستيفاءُ - تمام فا ستدن -

الاستیکاءُ۔ فربہ شدن شتر۔
الاستیلاءُ دست یافتن وابعدی بعلی
یقال استولی علی الامر ای بلغ الغایۃ والترکیب
مع کثرتہ یدل علی القرب۔

ومن المعتل الیائی

الاستیساءُ۔ آسان شدن ویعدی باللام
الاستیقاظ۔ بیدار شدن۔
الاستیقانُ۔ یگان شدن۔
الاستیدادُ۔ مثل الاستیلاء من بنات الواو
الاستیقاءُ۔ طاعت داشتن۔

ومن الاجوف

الاستتابۃُ۔ توبہ خواستن۔
الاستثابۃُ۔ پاداش خواستن۔
الاستجابۃُ۔ پاسخ کردن یقال اجابک واستجابک
الاسترابۃُ۔ کاری شبہناک دیدن استربت بفلان اذا رایت منہ ما یریبک
الاستصابۃُ۔ صواب آمدن
الاستطابۃُ۔ خوش و استنجا کردن وفی الحدیث
استطیب بما یدل الاخلاق۔
الاستنابۃُ۔ نیابت داشتن خواستن۔
الاستناثۃُ۔ روغن زیت خواستن۔
الاستقاتۃُ۔ قوت خواستن
الاستماتۃُ۔ الاستقتال۔
الاستباحۃُ والاستحاثۃُ۔ الاستخراج۔

الاستراثۃُ۔ درنگی شمردن۔
الاستغاثۃُ۔ فریاد خواستن۔
الاستباحۃُ۔ مباح کردن ومباح یافتن
واز بن برکندن۔
الاستراحۃُ۔ برآسودن و بوی بردن۔
الاستماحۃُ۔ عطا خواستن و شفاعت کردن خواستن
الاستناخۃُ۔ فرو خفتن شتر۔
الاستجادۃُ۔ نیک شمردن و نیک آمدن۔
الاستزادۃُ۔ افزون خواستن و مقصر شمردن
الاستعادۃُ۔ سخن وادخواستن فی الحدیث
واستعید وہا ای اعتادوہا۔
الاستفادۃُ۔ فائدہ گرفتن والفائدۃ
استحداث مال وخیر
الاستقادۃُ۔ منقاد شدن ویعدی باللام
وقصاص خواستن۔
الاستعاذۃُ۔ باز داشت خواستن ویعدی بالباء
الاستثارۃُ۔ گرد برانگیختن واستثار الارنب
وغیرہا اذا انہضہا من موضعہا۔
الاستجارۃُ۔ زینہار خواستن۔
الاستحارۃُ۔ الاستنطاق واستلاء المکان بالماء
واستحیر الشراب اسیغ والمستحیر سحاب ثقیل متردد
لیس لہ ریح تسوقہ۔
الاستخارۃُ۔ خیریت خواستن از خدا تعالیٰ

الاستخالة - خال گرفتن وفی الحدیث تستخیل الرہام اذا نظرت الیہا فخلتہا ماطرة -
الاستطالة - گردنکشی کردن یعدی بعلے ودراز شدن -
الاستقالة - اقالت خواستن -
الاستمالة - سوی خویش جنبانیدن یقال استمالہ واستمال بقلبہ -
الاستخامة - خیمہ یافتن خواستن وخیمہ زدن وفی الحدیث من احب ان یستخیم لہ الرجال قیاما خام یخیم وخیم یخیم اذا قام بالمقام قالہ ابن قتیبة -
الاستدامة - دوام خواستن واستدمت الامر اذا تانیت بہ -
الاستضامة - بیدادی کردن -
الاستقامة - قیمت گرفتن وبلغة اہل مکہ وراست شدن وراست بایستادن -
الاستلامة - کاری کردن کہ سزاوار ملامت باشد استلم الرجل الی الناس ای استذم -
الاستنامة - بیارامیدن ویعدی بعلی -
الاستہامة - شیفتہ گردانیدن -
الاستبانة - بجای آوردن وہویدا شدن
الاستدانة - وام خواستن -
الاستعانة - یاری کردن خواستن وحلق العانة ایضا -

الاستکانة - فروتنی کردن وتن بدادن واشتقاقہا من الکین وہو لحم داخل فرج المرأة عن ابن علی الفارسی -
الاستلانة - نرم شدن -
الاستہانة - استخفاف کردن ویعدی بالباء
الاستفاهة - نیک فاخور آمدن یعنی لائق آمدن

ومما جاء علی الاصل

الاستصواب صواب آمدن -
الاستروا‌ح - بوی بردن وبیارامیدن یعدی بالی ودم گرفتن گوشت -
الاستلوام - تشنہ شدن -
الاستحواذ - دست یافتن ویعدی بعلے
الاستعواس - کوز شدن پیر -
الاستحواص - گرد آمدن آب -
الاستجواف - الاستجافة -
الاستنواق - ناقہ شدن -
الاستنواک - احمق شدن -
الاستخوال - خال گرفتن الاستخیال ایضا

ومن الیائی

الاستبیاس - کشف شدن جن -

ومن الناقص

الاستحیاء - شرم داشتن ودوری شدن
الاستفتاء - فتوی خواستن -

الاستحیاء ناخوش داشتن چیزی و ترک دادن فرج نا قدرا
فی الحدیث فیستحیی لحمها استحیی اللحم اذا تغیر من المرض
العارض للبعیر
الاستنجاء مسح موضع النجو او غسله و
شتافتن و کلان کشیدن و رطب چیدن و درخت
از بن بریدن -
الاسترخاء سست شدن و فروگذاشته شدن
الاستجداء الاجتداء -
الاستعداء یاری خواستن و دوانیدن اسپ
الاستهداء هدیه خواستن و راه نمودن خواستن
الاستحذاء نعلین خواستن -
الاستخذاء فروتنی نمودن -
الاستجراء وکیل کردن -
الاستذراء پناه گرفتن بکسی و سایه
گرفتن و یعدی بالباء و استذرت المعزی
ای استهدت الفحل -
الاستشراء ستیهیدن ستور در رفتن مرد و کار
الاستضراء فرا گرفتن صید من حیث لا یعلم
الاستقراء در شهرها گردیدن و فی الحدیث
فاستقریتهن ای تتبعت اثبتهن و فی حدیث
آخر فخرج یستقری الرفاق
الاستکراء الاکراء
الاستمراء دوشیدن خواستن

الاسترشاء رشوت خواستن و شیر خواستن
اشتر بچه -
الاستقشاء جامه بر کشیدن -
الاستمشاء سهل خوردن -
الاستنشاء بوی خوش کردن و فی الحدیث
اذا مضمضت و استنشیت ... استنشقت ماخوذ
من نشیت الریح -
الاستعصاء نافرمان شدن -
الاستقصاء جهد تمام کردن -
الاسترضاء خوشنود کردن خواستن
الاستقضاء قاضی کردن و الماضی استقضی
الاستعطاء عطا خواستن -
الاستدعاء خواندن -
الاسترعاء نگاهبانی خواستن -
الاستسعاء کار کردن خواستن -
الاستنعاء فراهم شدن و فاش شدن
ذکر فی استنعی بالشر اذا تتابع به الشر و استنعیت
الشاة اذا تقدمتها و دعوتها التشبک -
الاستجفاء جافی شمردن -
الاستخفاء پنهان شدن و لیدست یمین -
الاستشفاء شفا جستن بچیزی و یعدی بالباء
الاستصفاء همه مال گرفتن
الاستعفاء معاف کردن استعفا من الخروج معه سال ان یعفیه منه

الاستقفاءُ - بچو پشتی دن کسے را و در پی رفتن خواستن فی الحدیث فاستقفاہ بسیفہ ای آتاہ من قبل قفاہ

الاستکفاءُ - کفایت کردن خواستن

الاستبقاءُ - بر جای زچیزی باکردن و زندہ بگذاشتن

الاسترقاءُ - افسوں خواستن -

الاستسقاءُ - آب خواستن و علت استسقا گرفتن

الاستلقاءُ - ستان و خفتن و یعدی بعلے

الاستبکاءُ - بگریانیدن -

الاستحلاءُ - شیرین آمدن -

الاستخلاءُ - خالی خواستن -

الاستشلاءُ - برہانیدن و کل من دعوتہ حتی تخرجہ و تنجیہ من موضع او کان فقد استشلیتہ

الاستعلاءُ - بلند شدن و غلبہ کردن کسی را یقال استعلاہ و اذا قیل استعلے علیہ فیحمل علے المعنی نحو غلب علیہ -

الاستقلاءُ - سر واجستن -

الاستملاءُ - املا کردن خواستن -

الاستدماءُ - بسرمی خواستن حق خود را از غریم المستدمی الذی یستخرج من غریمہ بالرفق والتلطف تا سر یقطر منہ الدم استدمیت ما عند فلان اذا تتبعتہ و اخذتہ -

الاستثناءُ - انشاء اللہ تعالیٰ گفتن و استثنا کردن و الباب یدل علی تکریر الشئ مرتین او جعلہ شیئین متوالیین او متباینین والاستثناء من قیاس الباب وذلک ان ذکرہ یثنی مرۃ فی الجملۃ ومرۃ فی التفصیل لانک اذا قلت خرج الناس ففی الناس زید و عمرو فاذا قلت الا زیدًا فقد ذکرت زیدًا مرۃ اخری ذکرا ظاہرا -

الاستدناءُ - نزدیک کردن -

الاستغناءُ - بی نیاز شدن و یعدی بعن

الاستمناءُ - استدعاء خروج المنی -

ومن اللفیف المقرون

الاستغواءُ - الاستنباح واستغوی فلان جماعۃ اذا نعق بہم الی الفتنۃ -

الاستغواءُ - بی راہ کردن -

الاستہواءُ - سرگشتہ گردانیدن -

ومن الیائی

الاستحیاءُ - شرم داشتن و یعدی بنفسہ وبمن فمذہب اہل الحجاز استحیا یستحیی بیائین ومذہب تمیم استحی یستحی بیاء واحدۃ و زندہ بگذاشتن -

ومن المہموز الفاء

الاستیدابُ - التذوب -

الاستیرابُ - مدیون شدن چنانکہ ببقع الارکان الدین اخذ بارابہ ای اعضائہ -

الاستیحاشُ - منفر وشدن -

الاستیسادُ - بجای سید نشستن و شیر شدن و یعدی بعلی

اَلتَّرَهُّبُ - راهب شدن -
اَلتَّشَحُّبُ - ناز کردن ویعدی بعلی
اَلتَّسَرُّبُ - الانسراب -
اَلتَّسَلُّبُ - جامهٔ ماتم پوشیدن -
اَلتَّشَرُّبُ - در خویشتن چیدن -
اَلتَّشَعُّبُ - پراگنده شدن -
اَلتَّطَرُّبُ - بطرب آوردن -
اَلتَّطَلُّبُ - الطلب مرةً بعد مرةٍ
اَلتَّعَتُّبُ - خشم گرفتن -
اَلتَّعَجُّبُ - العجب ویعدی بمن
اَلتَّعَرُّبُ - بیابانی شدن تشبّه کردن بعرب
اَلتَّعَزُّبُ - عزب شدن -
اَلتَّعَصُّبُ - عصبیت کردن یعدی باللام
وبستن عصابه -
اَلتَّعَقُّبُ - از پی درآمدن وکسی را بگناه
وی گرفتن یا از چیزی پرسیدن وعاقبت نیک یافتن
اَلتَّغَرُّبُ - بغربت شدن -
اَلتَّغَضُّبُ - خشم گرفتن -
اَلتَّغَلُّبُ - غلبه کردن ویعدی بعلی
اَلتَّقَرُّبُ - نزدیکی جستن ویعدی بالی
ونزدیک شدن ودست بر تهیگاه نهادن
اَلتَّقَلُّبُ - برگردیدن وفا واشدن -
اَلتَّكَتُّبُ - گروه گروه شدن لشکر

اَلتَّكَذُّبُ - تكلف الكذب -
اَلتَّكَسُّبُ - تكلف الكسب -
اَلتَّلَعُّبُ - بسیار بازی کردن یقال تلعّب
ای لعب مرة بعد مرة -
اَلتَّلَقُّبُ - لقب گرفتن تقول لقبته بكذا فتلقّب
اَلتَّلَهُّبُ - الالتهاب -
اَلتَّنَسُّبُ - دعوی خویشاوندی کردن -
اَلتَّنَصُّبُ - برپای خاستن وبلند گردیدن غبار
وایستادن ماده خران گرد نر یقال تنصّبت الاتن
حول الحمار من الانتصاب -
اَلتَّنَقُّبُ - نقاب بستن زن -
اَلتَّنَكُّبُ - بتافتن از چیزی وکمان در بازو افگندن
اَلتَّثَبُّتُ - درنگ کردن وبجای آوردن
اَلتَّزَمُّتُ - آهسته شدن -
اَلتَّسَمُّتُ - التسمت -
اَلتَّسَنُّتُ - تزوج الرجل اللئیم المرأة الكريمة لقلة
مالها وكثرة ماله -
اَلتَّعَنُّتُ - زلت جستن -
اَلتَّفَلُّتُ - جستن في الحديث ان عفريتا من
الجن تفلّت علی البارحة ای تعرّض لی فلتة
ای فجأة ليغلبنی علی صلواتی -
اَلتَّلَفُّتُ - الالتفات مرة بعد اخری یعدی بالی
اَلتَّمَقُّتُ - دشمنی نمودن -

اَلتَّنَبُّثُ ۔ رستن۔
اَلتَّبَعُّثُ ۔ برآمدن وروان شدن یقال
تبعث منی الشعر ای انبعث کانہ سال۔
اَلتَّحَدُّثُ ۔ حدیث کردن۔
اَلتَّحَنُّثُ ۔ عبادت کردن واز گناہ حذر کردن
وسرہ القا ر الحنث عن النفس۔
اَلتَّخَنُّثُ ۔ بدو در آمدن ومنہ سمی المخنث
وشرمی کردن وہذا یعدی بفی یقال تخنث
فی کلامہ۔
اَلتَّرَبُّثُ ۔ درنگ کردن۔
اَلتَّرَعُّثُ ۔ گوشوارہ در گوش کردن۔
اَلتَّشَبُّثُ ۔ چنگ در زدن ویعدی بالباء
اَلتَّشَعُّثُ ۔ پراگندہ شدن و شاخ زدن
اَلتَّلَبُّثُ واَلتَّمَكُّثُ ۔ درنگ کردن۔
اَلتَّبَرُّجُ ۔ خویشتن بیاراستن۔
اَلتَّبَعُّجُ ۔ باز راندن و وا شدن یقال
تبعج السحاب انفراجہ من الودق۔
اَلتَّبَلُّجُ ۔ روشن شدن و خندیدن و کشادہ روشدن
اَلتَّحَرُّجُ ۔ از گناہ یکسو شدن۔
اَلتَّلَجُّجُ ۔ جنبیدن او بر خلیدن چیزی در دل فی الحدیث
لا یتلجلجن فی صدرک طعام ای لا یدخلن قلبک منہ
شیٔ یعنی انہ نظیف وروی بالخاء ومعناہ
لا یتحرکن الشک فی قلبک یقال ہو ع ما تخلج
فی صدرک طعام بالحاء والخاء ای ما شککت فیہ
اَلتَّخَرُّجُ ۔ بعلم رسیدن۔
اَلتَّخَلُّجُ ۔ جنبیدن ولرزیدن یقال المفلوج تخلج
فی مشیتہ ای تیفکک تمائل فی الحدیث وفعہا
تخلج ای تحرک۔
اَلتَّدَرُّجُ ۔ اندک اندک سوی چیزی شدن۔
اَلتَّزَنُّجُ ۔ گندہ شدن۔
اَلتَّلَزُّجُ ۔ بلغزیدن پای از فسولی۔
اَلتَّسَبُّجُ ۔ گلیم سیاہ در پوشیدن۔
اَلتَّسَحُّجُ ۔ نیک خراشیدہ شدن۔
اَلتَّسَدُّجُ ۔ دروغ گفتن وبر بافتن دروغ
یقال تسدج ای تکذب وتخلق۔
اَلتَّسَرُّجُ ۔ بافتن یقال تسرج اللحم بالشحم
ای تداخلا۔
اَلتَّشَنُّجُ ۔ انجوغ گرفتن۔
اَلتَّضَرُّجُ ۔ خون آلودہ شدن و شگافتہ شدن
اَلتَّعَرُّجُ ۔ بایستادن ویعدی بعلی بپیچیدن
اَلتَّعَمُّجُ ۔ بر خویشتن بپیچیدن۔
اَلتَّغَنُّجُ ۔ ناز کردن۔
اَلتَّفَجُّجُ ۔ باز از ہم باز شدن
اَلتَّفَرُّجُ ۔ انس جستن ویعدی بالباء۔
اَلتَّفَشُّجُ ۔ التفحج۔
اَلتَّفَضُّجُ ۔ خوی کردن بن موی۔

اَلتَّنَجُّح - الاستنجاح -
اَلتَّسَدُّح - پهن واشدن گوسپندان در چراگاه
اَلتَّنَصُّح - نیکخواهی نمودن و تنصّح مخطی بالتوکید
اَلتَّنَفُّح - اندک پیر شدن شتر
اَلتَّبَذُّح وَالتَّبَلُّح - گردنکشی کردن -
اَلتَّرَخُّص - سست شدن -
اَلتَّصَرُّخ - آواز برداشتن و رعطه نمودن
اَلتَّضَمُّخ - بوی خوش بر خویش آلودن و یعدی بالبا
اَلتَّفَسُّخ - از هم پریدن و تفسّخ الریح تحت
الحمل الثقیل و ذلک اذا لم [illegible]
اَلتَّلَطُّخ - آلوده شدن و یعدی بالبا -
اَلتَّمَزُّح - خه انداختن جیب کردن -
اَلتَّبَرُّد - خویشتن را بآب سرد بشستن
اَلتَّبَلُّد - ضد التجلد و هو التحیر
و وضع الید علی الصدر عند التحیّر والتلهّف والتحیر
اَلتَّجَرُّد - برهنه شدن و پیش کردن کار
و یعدی باللام -
اَلتَّجَسُّد - تناور شدن -
اَلتَّجَعُّد - جعد شدن -
اَلتَّجَلُّد - تکلف الجلادة -
اَلتَّحَشُّد - فراهم آمدن -
اَلتَّحَمُّد - منت بر نهادن -
اَلتَّرَبُّد - روی ترش کردن و میغناک شدن
و تربّد وجه فلان ای تغیّر من الغضب والجمیع من
الرُبدة و هی لون الی الغبرة -
اَلتَّرَصُّد - چشم داشتن -
اَلتَّزَبُّد - باکف شدن دهن تزبّد فلان اذا
ضاق بالجواب و غضب -
اَلتَّزَهُّد - عبادت کردن -
اَلتَّسَرُّد - سوراخ کردن -
اَلتَّشَهُّد - بتحیات نشستن و یعدی بسوی
شهادت آوردن -
اَلتَّصَعُّد - بر شتابیدن و بر شدن -
اَلتَّضَمُّد - مطاوع التضمید مرهم بر جراحت
خویش بستن -
اَلتَّعَبُّد - بندگی گرفتن و عبادت کردن -
اَلتَّعَقُّد - بسته شدن -
اَلتَّعَمُّد - قصد چیزی کردن -
اَلتَّعَهُّد - نگاه داشتن چیزی و عهد تازه
کردن من تعاهدته و تعهدت ضیعتی و هو افصح
من تعاهدته لان التعاهد انما یکون بین اثنین
و فلان یتعهده صرع ای یاخذه -
اَلتَّغَرُّد - التغرید -
اَلتَّغَمُّد - گناه پوشیدن و جزآن -
اَلتَّفَرُّد - یگانه شدن و یعدی بالبا -
اَلتَّفَصُّد - الانفصاد -

التفقد - واجستن گم شده -
التقصد - بمردن و پاره پاره گشتن سینه
التقعد - بنشستن از کاری و یعدی بعن و وا داشتن کسی را از کاری -
التقلد - در گردن خویش کردن گردن بند و حمل
التکبد - بمیان آسمان رسیدن آفتاب و ستبر شدن شیر -
التکلد - بر هم نشستن چیزی و سینه بر زمین نهادن مرغ تکلد الشئ لزم بعضه بعضا -
التمرد - شوخ و ستنبه شدن و مدتی بی ریش بماندن پس ریش بر آوردن -
التمهد - التمکن یقال تمهدت له عنده حال لطیفة
التنهد - باد سرد بر کشیدن -
التهبد - اخذ حب الحنظل و کسره -
التهجد - خفتن و بیدار بودن بشب و هو من الاضداد و تحریر تهجد بمعنی سهر کرد الهجود مثل تاثم و تحوب و تحرج -
التنفذ - مثل الاستنفاذ -
التبثر - آبله شدن پوست -
التبحر - در رود رشدن در علم و یعدی [illegible]
التبخر - خویشتن را بوی کردن به بخور -
التبصر - نیک نگریستن -
التبقر - التوسع فی العلم والمال -

التبکر - پگاه خواستن -
التجبر - گردن کشی کردن و رستن نبات پس از خوردن -
التجعر - رسن بر میان بستن بوقت فرو شدن در چاه
التجمر - وا داشته شدن لشکر در ثغر -
التحجر - تنگ کردن فی الحدیث لقد تحجرت واسعا
التحدر - بنشیب فرود آمدن -
التحسر - ارمان خوردن و یعدی ببعلی و مانده شدن شتر و بیفتادن پشم وی -
التحضر - حاضر آمدن -
التخبر - خبر خواستن و یقال تخبروا خبرة اذا اشتروا شاة فذبحوها واقتسموا لحمها -
التخدر - پردگی شدن -
التخصر - وضع الید علی الخاصرة من التعب و امساک القضیب بالید ایضا و کلاهما فی الحدیث
التخفر - شرم داشتن و تخفرت بفلان اذا استجرت به و سالته ان یکون لک خفیرا -
التخمر - خمار بر افگندن -
التدبر - باندیشه از پی کاری فرا شدن و الباب یدل علی آخر الشئ و خلفه -
التدثر - جامه بر خویشتن در گرفتن و بر نشستن و بر شدن ستور -
التذکر - یاد کردن و با یاد آوردن و پند گرفتن

و مذکر شدن کلمه که مؤنث باشد۔
اَلتَّذَمُّرُ۔ افژولیده شدن و یعدیٰ بفی و خویشتن را ملامت کردن و ظل یتذمر علی فلان اذا تنکر له و اوعده۔
اَلتَّزَکُّرُ۔ پُر شدن چیزی۔
اَلتَّسَتُّرُ۔ در پرده شدن۔
اَلتَّسَحُّرُ۔ سحور خوردن۔
اَلتَّسَخُّرُ۔ سُخره گرفتن۔
اَلتَّسَعُّرُ۔ افروخته شدن آتش۔
اَلتَّشَذُّرُ۔ الاستثفار بالثوب و بالذنب و التهدد و التهیؤ للقتال و رکوب الفرس من ورائه۔
اَلتَّشَعُّرُ۔ باموی گشتن۔
اَلتَّشَغُّرُ۔ بغایت جهد و امکان رفتن و بجد نهایت رسیدن یقال تشغر البعیر اذا لم یدع جهداً فی سیره
اَلتَّشَکُّرُ۔ سپاس داری نمودن و یعدیٰ باللام
اَلتَّشَمُّرُ۔ ور شکرده شدن۔
اَلتَّصَبُّرُ۔ تکلف الصبر۔
اَلتَّصَدُّرُ۔ در پیشگاه نشستن۔
اَلتَّطَهُّرُ۔ سر و تن شستن و یعدیٰ بالباء و هم یتطهرون ای یتنزهون من الاوناس
اَلتَّظَهُّرُ۔ ظهار کردن از زن۔
اَلتَّعَثُّرُ۔ بسر در آمدن۔
اَلتَّعَجُّرُ۔ باشکنج شدن شکم۔

اَلتَّعَذُّرُ۔ دشوار شدن و یعدیٰ بعلی و عذر خواستن و مندرس شدن رسم و آلوده شدن بعذره۔
اَلتَّعَسُّرُ۔ دشوار شدن۔
اَلتَّعَصُّرُ۔ پناه باکسی یا با چیزی دادن و شیره شدن۔
اَلتَّعَطُّرُ۔ خویشتن را عطرپر کردن و فی الحدیث کان یکره تعطر النساء قیل اراد تعطل النساء واللام والراء یتعاقبان مثل سمر عینه و سملها کانه کره ان تکون المرأة عطلا لا حلی علیها و لا خضاب
اَلتَّغَبُّرُ۔ اخذ الغبر و هو البقیة من اللبن فی الضرع و منه تغبرت من المرأة ولد و تزوج رجل امرأة کبیرة فقیل له فی ذلک فقال لعلی اتغبر منها ولداً فولدت له ولدا سماه غبر
اَلتَّغَفُّرُ۔ مغفر چیدن تغفر الناس و تمغفروا اذا خرجوا یجتنون المغافیر من شجره و هی مثل الصمغ یخرج من الرمث و غیره حلو یؤکل و اکثر العرب یقولون تفعیل تمفعلا فی هذا و ما اشبهه و هو الصحیح۔
اَلتَّغَمُّرُ۔ التغمیر بالمنین۔
اَلتَّفَجُّرُ۔ روان شدن آب۔
اَلتَّفَخُّرُ۔ بزرگی نمودن۔
اَلتَّفَرُّرُ۔ از هم بشدن جامه چنانچه بدان مانند
اَلتَّفَطُّرُ۔ شگافته شدن۔
اَلتَّفَکُّرُ۔ اندیشه کردن و یعدیٰ بفی

التقطّر ساخته شدن جنگ را ـ
التقدّم ساخته شدن ویعدی باللام
وباندازه شدن وکراهیت داشتن چیزی را
التقشّر پوست واز شدن ـ
التقطّر چکیده شدن وبر پهلوی افتادن
والتقتّر ایضاً ـ
التقعّر دور شدن ویعدی بفی
فی الحدیث تقعّر عن مال له یرید انقلع من اصله ـ
التقفّر از پی فرا شدن ـ
التقمّر نزدیک کسی شدن در ماهتاب
وبیرون شدن شیر در ماهتاب از بیشه
وتقمّر فلان ای طلب من یقامره ـ
التکبّر گردنکشی کردن وبزرگوار شدن
التکثّر بیشی نمودن بمال کسی وبسیار جستن
التکدّر تیره شدن آب وجز آن ـ
التکسّر خرد و مرد شکستن ـ
التکفّر پوشیده شدن بسلاح وفی الحدیث
اذا اراد احدکم البول فلیتمخّر الریح ای فلینظر من این
مجراها فلا یستقبلها کیلا ترد علیه البول ـ
الت[illegible] خبث النفس ـ
التم[illegible] ملیدن ـ
التمصّر بقیت شیر بر دوشیدن ـ
التمضّر خویشتن را بمضر مانند کردن ـ

التمطّر شتافتن ودر زمین بشدن ـ
التمعّر برپریدن موی ولون بروی گردیدن از خشم
التنزّر کم شدن وخود را بنزار منسوب ساختن یقال
تنزّر الرجل ای تشبّه بالنزاریة او ادخل نفسه فیهم ـ
التنشّر گسترده گردیدن ونشره نبشتن وفسون کردن
فی الحدیث افلا تنشّرت ماخوذ من النشرة وهی
ضرب من علاج المصاب بمس الجن وعمل السحر ـ
التنصّر ترسا شدن ـ
التنظّر چشم داشتن بدرنگ ـ
التنکّر از حالی گردیدن ـ
التنمّر در از کشیدن آواز وقت ترسانیدن تنمّر له ای تنکّر
وتغیّر واوعده لان النمر لاتلقاه ابداً الا غضبان وقول
الشاعر تنمّروا حلقا وقداً معناه تشبهوا بالنمر لاختلاف
الوان القد والحدید ـ
التهجّر گرم گاه رفتن التهجیر والتهجّر التشبه بالمهاجرین
التبرّز الخروج الی البراز للحاجة هذا هو الاصل
ثم یتسع فیقال تبرّز الرجل ای خرج الی
الصحراء ـ
التجهّز ساختن ویعدی باللام ـ
التحرّز التوقی ـ
التمرّز جنبیدن ـ
التعجّز برکونه ستور نشستن ـ
التقفّز تقفیز النساء ـ

اَلتَّلَمُّزُ۔ التخلص۔
اَلتَّنَجُّزُ۔ الاستنجاز۔
اَلتَّبَجُّسُ۔ التفجر فی مشیة تبختر۔
اَلتَّجَرُّسُ۔ بنغمت گفتن۔
اَلتَّجَسُّسُ۔ وا ایستادن و یعدیٰ بعلیٰ
اَلتَّحَدُّسُ۔ خبر خواستن در خفیه و یعدیٰ بنفسه و بعن
اَلتَّحَرُّسُ۔ الاحتراس فی المعنی الاول۔
اَلتَّحَمُّسُ۔ التشدد۔
اَلتَّخَبُّسُ۔ غنیمت یافتن چیزی یقال تخبس الشی ای اخذه و غنمه۔
اَلتَّخَلُّسُ۔ الاختلاس۔
اَلتَّدَنُّسُ۔ خوشگین شدن۔
اَلتَّشَمُّسُ۔ در آفتاب شدن۔
اَلتَّطَلُّسُ۔ محوده شدن و طیلسان پوشیدن خود را۔
اَلتَّطَمُّسُ۔ ستوده شدن۔
اَلتَّعَبُّسُ۔ روی ترش کردن۔
اَلتَّعَجُّسُ۔ از پی چیزی فرا شدن۔
اَلتَّفَجُّسُ۔ التکبر والفخر۔
اَلتَّفَرُّسُ۔ فراست بردن و یعدیٰ بفی
اَلتَّقَدُّسُ۔ پاک شدن۔
اَلتَّقَلُّسُ۔ کلاه پوشیدن۔
اَلتَّكَدُّسُ۔ دوش جنبانیدن در رفتن و مشی الفرس کانه مثقل۔
اَلتَّكَنُّسُ۔ در کناس شدن آهو۔
اَلتَّلَبُّسُ۔ پوشیده بچیزی شدن یقال تلبس بالامر و بالثوب۔
اَلتَّلَمُّسُ۔ التطلب مرة بعد اخریٰ۔
اَلتَّمَجُّسُ۔ گبر شدن۔
اَلتَّمَرُّسُ۔ خویشتن را بچیزی خاریدن و فی الحدیث ان من علامات الساعة ان یتمرس الرجل بدینه کما یتمرس البعیر بالشجر قیل یتلعب بدینه تمرس البعیر بالشجر و قیل یمارس الفتن و یخرج علی امامه فیضر بدینه فلا ینفعه غلوه فیه کالجرب من الابل اذا تحكك بالشجر ادماه و لم یبرأ من جربه۔
اَلتَّمَقُّسُ۔ الغثیان۔
اَلتَّمَلُّسُ۔ نیو شدن۔
اَلتَّنَجُّسُ۔ پلید شدن و قیل التبعد من النجاسة
اَلتَّنَحُّسُ۔ جستجوی کردن خبر یقال تنحست الاخبار و عن الاخبار اذا تخبرت عنها و تتبعتها بالاستخبار و یکون ذلک سرا و علانیة
اَلتَّنَدُّسُ۔ التحدس۔
اَلتَّنَطُّسُ۔ المبالغة فی التطهر و کل من ادق النظر فی الامور و استقصی علمها فهو متنطس تنطست الاخبار تحسستها۔
اَلتَّنَفُّسُ۔ پراگنده شدن صبح و شگافته شدن

کمان و باد سرد کشیدن و آب پاشیدن موج ور روزدم برآمدن و نفس وی کل فی ریة تنفس و ما ب الماء لا ریات لها فی الحدیث نهی عن التنفس فی الاناء و فی حدیث آخر کان یتنفس فی الاناء والجمع بینهما ان التنفس له معنیان احدهما ان یشرب الماء و هو یتنفس فی الاناء ثلثة انفاس یبین فاه عن الاناء فی کل نفس والباب بدل علی خروج النسیم کیف کان من ریح او غیرها۔

اَلتَّنَمُّسُ پنهان شدن در خانهٔ صیاد۔

اَلتَّحَبُّسُ گرد آمدن۔

اَلتَّفَحُّشُ فحش گفتن و فی الحدیث المتفحش ای الذی یتکلف الفحش و یتعمده و یکون ایضا الذی یاتی الفاحشة المنهی عنها۔

اَلتَّفَرُّشُ پر آواز زدن مرغ۔

اَلتَّقَرُّشُ الاکتساب و التجمع ایضا۔

اَلتَّكَوُّشُ فراهم آمدن چشم تر نجیده و دژم شدن روے یقال تکرش وجهه ای تقبض۔

اَلتَّكَمُّشُ بشتافتن و دوش کردن۔

اَلتَّنَفُّشُ التحرک و فی الحدیث فتنفش و موی برا تیغ خواستن

اَلتَّهَبُّشُ التکسب۔

اَلتَّخَمُّصُ التقبض و هو فی الحدیث

اَلتَّعَرُّصُ دروغ گفتن۔

اَلتَّخَلُّصُ برستن۔

اَلتَّرَبُّصُ چشم داشتن۔

اَلتَّرَخُّصُ آسان فرا گرفتن و یعدے بفی

اَلتَّقَفُّصُ واپژوهیدن و یعدے بعن۔

اَلتَّقَبُّصُ التجمع۔

اَلتَّقَلُّصُ فراهم آمدن۔

اَلتَّقَمُّصُ پیراهن در پوشیدن۔

اَلتَّقَنُّصُ صید کردن۔

اَلتَّمَلُّصُ التخلص۔

اَلتَّنَغُّصُ ناخوش آمدن عیش۔

اَلتَّنَقُّصُ نقص کردن کسی را۔

اَلتَّنَمُّصُ کسی را فا گرفتن تا موے از روی او بر کند و هو فی الحدیث۔

اَلتَّبَرُّضُ باندک اندک و زگار گذاشتن و اندک اندک فا ستدن۔

اَلتَّبَعُّضُ پاره پاره شدن۔

اَلتَّبَغُّضُ دشمنی نمودن

اَلتَّحَمُّضُ شوره خوردن۔

اَلتَّرَمُّضُ آهو گرفتن در گرمگاه۔

اَلتَّعَرُّضُ پیش آمدن یقال تعرضت معروفهم و بمعروفهم و تعرض بمعنی تعرج یقال تعرض الجمل فی الجبل اذا اخذ فی سیره یمینا و شمالا لصعوبة الطریق۔

التقبّض - فراهم آمدن و ترنجیده شدن پوست
التمخّض جنبیدن شیر در کونیش و کودک در شکم و درد زه خاستن و آبستن شدن -
التنقّض کفیدن زمین از سماروغ یقال تنقضت المکان ای تفطرت بجمیع نواحیه و تنقضت الارض عن الکمات ای تفطرت
التبسّط - از هر سوی رفتن -
التثبّط - درنگی شدن -
التخبّط - خوط بر خویشتن کردن و یعدی بالباء
التخبّط - تباه و ناقص عقل کردن دیو بر پشت تاختن
التغطمط - بانگ کردن اشتر و آشوب کردن دریا والتغضب والتکبر ایضا -
التسخّط - اندک شمردن -
التسقّط - خطا جستن -
التسلّط - گماشته شدن و یعدی بعلی -
التشحّط - در خون غلطیدن -
التضبّط - بقهر و بندی گرفتن و بگیاه رسیدن گوسپندان فی الحدیث فضبطهم یقال تضبطت علی فلان ای اخذته علی حبس منی له وقهر -
التفرّط - درگذشتن از کاری یقال تفرطه الغزو ای فاته وتقدمه
التقرّط - با گوشوار شدن -
التقسّط - در خود برابر قسمت کردن چیزی یقال تقسطنا الشیء بیننا ای اقتسمناه حصصا مأخوذ من القسط و هو الحصة والنصیب -
التلبّط - به پهلو در خاک گردیدن و هو فی الحدیث
التلقّط - از هر چیزی بر چیزی برچیدن
التمخّط - بینی پاک کردن -
التمرّط والتمعّط - ریخته شدن موی
التنشّط - نشاط کردن و یعدی باللام و تیک تیک رفتن شتر -
التنفّط - آبله شدن دست -
التحفّظ - التیقظ وقلة الغفلة و استظهار الکتاب شیئا بعد شیء -
التلفّظ - گفتن و یعدی بالباء -
التلمّظ - اللمظ -
التبرّع - چیزی دادن که واجب نباشد دادن آن و یعدی بالباء -
التبزّع - ظریف شدن کودک و بزرگ شدن شتر
التبصّع - عرق اندک اندک بیرون آمدن -
التبضّع - رفتن خوی -
التتبّع - از پی فرا شدن -
التسرّع - شتافتن -
التتلّع - گردن بازیدن از بهر خاستن و در پیش شدن -
التجرّع - فرو خوردن خشم و آنچه بدان ماند -
التجزّع - بخش کرده گرفتن فی الحدیث فتجزعوها ای اقتسموها

اَلتَّجَشُّعُ ۔ الجشع ۔
اَلتَّجَمُّعُ ۔ گرد آمدن از ہر جائے ۔
اَلتَّخَزُّعُ ۔ وا پس ایستادن وخزاعۃ حی من
الازد سموا بذلک لان الازد لما خرجت من مکۃ
لتفرق فی البلاد تخلفت عنھم خزاعۃ
واقامت بہا وتخزعنا الشیٔ بیننا ای
اقتسمناہ قطعا ۔
اَلتَّخَشُّعُ ۔ تکلف الخشوع ۔
اَلتَّخَضُّعُ ۔ فروتنی نمودن ۔
اَلتَّخَلُّعُ ۔ التفکک فی المشیۃ وفی الحدیث وقد
تخلع فی الشراب ای شرب اللیل والنہار ۔
اَلتَّدَرُّعُ ۔ زرہ پوشیدن ۔ وَالتَّمَدْرُعُ ۔
بدرعہ در پوشیدن ۔
اَلتَّذَرُّعُ ۔ بسیار گفتن و باندازہ کردن
چیزی بدست رس و نزدیکی جستن بکبنی الترکیب
یدل علی امتداد وتحرک الی قدام ۔
اَلتَّرَبُّعُ ۔ مربع نشستن و بعد می لبنی و بہار
خوردن و بہاران بجای بودن ۔
اَلتَّرَجُّعُ ۔ الارتجاع ۔
اَلتَّرَصُّعُ ۔ النشاط ۔
اَلتَّرَفُّعُ ۔ برتری نمودن ۔
اَلتَّزَمُّعُ ۔ جنبیدن ۔
اَلتَّزَيُّعُ ۔ بدخوئی کردن وخشم گرفتن ۔

اَلتَّزَلُّعُ ۔ شگافتہ شدن ۔
اَلتَّسَرُّعُ ۔ بشتافتن و بعدے باے
اَلتَّسَكُّعُ ۔ سرگشتہ شدن ۔
اَلتَّسَلُّعُ ۔ شگافتن ۔
اَلتَّسَمُّعُ ۔ اندک اندک شنیدن و گوش نہادن بسوی کسی یقال
تسمع ای سمع فی مہلۃ شیئا بعد شئے ۔
اَلتَّشَبُّعُ ۔ بتکلف خود را سیر نمودن فی الحدیث المتشبع
بما لم یعط کلابس ثوبی زور وہو المتزین باکثر مما عنده
یتکثر بذلک ویتزین بالباطل قیل ان الثوب
مثل ومعناہ ان المتشبع بما لم یعط صاحب
زور وکذب کما یقال فلان طاہر الثوب
نقی الجیب وروی عن نعیم بن حماد انہ قال فی
الحی رجل لہ ہیئۃ وشارۃ فاذا احتیج الی شہادۃ
الزور شہد لہ فیقبل لنبلہ وحسن ثوبیہ فیقال قد
امضاہا بثوبیہ یعنی الشہادۃ فاضیف الزور
الیہا فقیل لابس ثوبی زور والثوب علی ہذا
القول یحمل علی نفسہ ۔
اَلتَّشَجُّعُ ۔ دلیری نمودن ۔
اَلتَّشَفُّعُ ۔ شفاعت کردن و لبابۃ دل علی مقارنۃ شیئین
اَلتَّشَنُّعُ ۔ آمادہ شدن جنگ را وبر اسپ سوار شدن
وسلاح جنگ پوشیدن یقال تشنعت الغارۃ بشنوہا و
الفرس رکبتہ وعلوتہ والسلاح لبستہ ۔
اَلتَّصَدُّعُ ۔ پراگندہ شدن ۔

التصمّع فراهم آمدن برتیر از خوف۔
التصنّع خویشتن بیاراستن۔
التضجّع درکاری تقصیر کردن و مقام کردن مینج بجای
التضرّع زاری کردن ویعدی باے
التضلّع پرشکم شدن از سیری یا سیراب گردیدن تا آنکه باضلاع رسد یقال تضلّع الرجل اذا امتلأ شبعًا وریًّا۔
التطبّع پرشدن مشک وجز آن۔
التطلّع چشم داشتن ویعدی بالی۔
التفجّع اندوه نمودن ویعدی باللام۔
التفرّع برزبین چیزی شدن وشاخ بسیار زدن ودهتر قومی رابزنی کردن۔
التفزّع ترسیدن۔
التفلّع شگافته شدن۔
التقبّع واهم آمدن تب۔
التقرّع ای التقلب۔
التقزّع آهنگ دویدن کردن ناسب
التقشّع واشدن میغ وپراگنده شدن قوم
التقطّع پاره پاره شدن وتقطعوا امرهم بینهم ای تقسّموه وفی الحدیث اذا تقطّعت الظلال ای اذا قصرت۔
التقلّع پراگنده شدن وفی الحدیث اذا مشی تقلّع ای کان قوی المشی۔

التقمّع مگس از خویشتن باز راندن آهو۔
التقنّع قناعت نمودن ومقنعه برافگندن زن
التکرّع وضو کردن جهت نماز یقال تکرّع الرجل اذا توضأ للصلوة لانه یغسل اکارعه۔
التکنّع واهم انجختن یعنی برجستن۔
التلفّع جامه بسترپای درگرفتن و هذا اشتمال الصماء عند العرب و بابرگ شدن درخت ویعدی بالباء وتلفّع فلان اذا اشتمل الشیب۔
التلمّع ربودن چیزی و درخشیدن برق فی الحدیث فحدّ و تلمّع ای تختطف الشیء فی انقضاضها وروی تلمّع یقال لمع الطائر بجناحیه اذا خفق بهما والحِدَوّ والحِداء وے لغة اهل مکة۔
التمتّع برخورداری گرفتن ویعدی بالباء ومنه التمتّع بالعمرة الی الحج وهو ان یعتمر فی اشهر الحج او یطوف اکثر طوافه ثم یحج من عامه فذلک متمتّع لانه قضی العمرة والحج فی سفر واحد فکانه تمتّع باسقاط احد السفرین من القسم و الباب یدل علی منفعة وامتداد مدة فی خیر۔
التمصّع [illegible] آشفته خوردن۔
التمزّع پاره پاره شدن۔
التمشّع [illegible] فی الاستنجاء وفی الحدیث
التمنّع استوار و قوی شدن۔

اَلتَّنَخُّعُ - نخامہ انداختن -
اَلتَّنَزُّعُ - دویدن وشتافتن یقال رأیت فلاناً تنزعاً الی کذا ای متسرعاً الیہ نازعاً -
اَلتَّنَطُّعُ - دور دور شدن -
اَلتَّهَزُّعُ - لرزیدن وشتافتن و پارہ پارہ شدن
اَلتَّهَطُّعُ - التابی -
اَلتَّبَلُّغُ - روزگار فاگذاشتن باندک و سخت شدن بیماری -
اَلتَّرَفُّعُ - فراخ زیستن -
اَلتَّفَرُّغُ - واپرداختن ویعدی باللام -
اَلتَّفَشُّعُ - بسیار شدن سپیدی در موی و خون ریختن و تفشع الرجل المرأة دخل بین جلیہا و فخذیہا
اَلتَّشَفُّعُ - جامۂ نیکو پوشیدن فی الحدیث قد تقشعوا ای لبسوا احسن ثیابہم ولم یتہیئوا -
اَلتَّمَرُّغُ - درخاک غلطیدن و تمرغ فلان اذا رش لعابہ من فیہ -
اَلتَّجَرُّفُ - التجریف -
اَلتَّحَنُّفُ - التحانف -
اَلتَّحَرُّفُ - بگشتن -
اَلتَّحَشُّفُ - التقشف وہو فی الحدیث -
اَلتَّخَشُّفُ - جامہ کہن پوشیدن -
اَلتَّحَنُّفُ - دین حنفی برگزیدن و یقال تحنف اختتن ویقال اعتزل الاصنام وتعبد -

اَلتَّخَطُّفُ - ربودن -
اَلتَّخَلُّفُ - واپس ایستادن ویعدی بعن -
اَلتَّدَلُّفُ - رفتن ویعدی بالی یقال تدلف الیہ ای تمشی و دنی
اَلتَّرَشُّفُ - مکیدن -
اَلتَّزَحُّفُ - رفتن -
اَلتَّزَقُّفُ - التلقف -
اَلتَّرَيُّفُ - فرابیش شدن -
اَلتَّسَلُّفُ - سلف فاستدن ویعدی بمن
اَلتَّشَرُّفُ - برپدہ شدن و تشرف بکذا ای عدہ شرفاً فی الحدیث لاتشرفوا البلاء لا تتطلعوا الیہ -
اَلتَّشَنُّفُ - باور گوشی شدن -
اَلتَّصَرُّفُ - فاواگشتن درکار ویعدی بفی
اَلتَّصَلُّفُ - لاف زدن -
اَلتَّضَعُّفُ - ضعیف شمردن وسست پنداشتن فی الحدیث فتضعفت رجلا ای استضعفتہ -
اَلتَّطَرُّفُ - نو گرفتن یقال تطرفت الناقۃ روضۃ بعد روضۃ اذا کانت لا تثبت علی مرعی واحد
اَلتَّظَرُّفُ - ظرافت نمودن -
اَلتَّعَرُّفُ - تعرف چیزی بکردن وفی الحدیث تعرف الی اللّٰہ فی الرخاء یعرفک ای یجازیک
اَلتَّعَسُّفُ - رکوب الامر من غیر تدبیر والمفازۃ

علی غیر طریق۔
التَّعَطُّفُ۔ مہربانی کردن و ردا بر افگندن و بدو در آمدن۔
التَّعَصُّفُ۔ دوتا و کژ شدن و حلقہ بستن مار و شکستن یقال تعقصت عصاہ ای التوت و تکسر
التَّعَلُّفُ۔ نالہ بکار داشتن و یعدی بالباء
التَّقَرُّفُ۔ پوست وا شدن ریش۔
التَّقَشُّفُ۔ التبلغ بالقوۃ والمرقع۔
التَّقَصُّفُ۔ شکستہ شدن فی الحدیث تقصف علیہ ناس المشرکین وابناؤہم ای یزدحم حتی یسقط بعضہم علی بعض ویروی تتقذف علیہ وہو تصحیف۔
التَّكَتُّفُ جہان رفتن یقال تکتفت الخیل اذا ارتفعت فروع اکتافہا فی المشی۔
التَّكَشُّفُ برہنہ شدن و تکشف البرق اذا ملأ السماء۔
التَّكَلُّفُ۔ رنج چیزی کشیدن و از خویشتن چیزی نمودن کہ آن نباشد والمتکلف العریض بما لا یعنیہ
التَّكَنُّفُ گرد چیزے در آمدن۔
التَّلَجُّفُ۔ مغاکی کردن گرد اگر چاہ لازم و متعد یقال تلجفت البئر ای انخسفت وتلجف البئر اذا حفر فی نواحیہا۔
التَّلَطُّفُ للامر التوقف لہ۔

التَّلَقُّفُ۔ فرا داریدن و زود فرا گرفتن
التَّلَهُّفُ۔ ارمان خوردن و یعدی بعلی
التَّنَشُّفُ۔ آب فرا آن ز خویشتن چیدن۔
التَّنَصُّفُ۔ سر پوش برافگندن زن و خدمت کردن
التَّنَطُّفُ۔ التقذر والتلطخ ایضا۔
التَّنَظُّفُ۔ پاکی نمودن۔
التَّبَعُّقُ سخت فرو ریختن باران یقال تبعق السحاب بالماء ای تصبب۔
التَّحَرُّقُ سوختہ شدن۔
التَّحَزُّقُ سخت بخیل شدن فی الحدیث لم یکن اصحاب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بالمتحزقین ای المتقبضین۔
التَّحَلُّقُ حلقہ حلقہ نشستن مردمان۔
التَّخَرُّقُ دریدہ شدن و فراخ دستی کردن در عطا و دروغ فرا بافتن۔
التَّخَلُّقُ خوی کسی گرفتن و التکلف فی الخلق و یعدیان بالباء۔
التَّدَفُّقُ۔ ریختہ شدن آب۔
التَّدَهُّقُ التشبہ بالدہاقین عن القتیبی فان صح ہذا فالنون فی الدہقان زائدۃ۔
التَّرَفُّقُ۔ رفق کردن و یعدی بالباء۔
التَّمَرُّقُ تا خذ المرق یقال تمرق اہلہ اذا اخذ مرقہ۔

اَلتَّرَمُّقُ آب آشامیدن۔
اَلتَّزَلُّقُ۔ بخیزیدن فی الحدیث خرجا من الحمام متزلقین یقال تزلق الرجل اذا تنعم حتی یکون لونه کبصیص۔
اَلتَّسَلُّقُ۔ بدیوار بر شدن۔
اَلتَّشَدُّقُ۔ لب پیچیدن درشوار باسے و یعدی بفی۔
اَلتَّشَرُّقُ۔ در آفتاب گاه نشستن۔
اَلتَّصَدُّقُ۔ صدقه دادن یقال تصدق بالشیٔ علی المساکین۔
اَلتَّصَلُّقُ۔ فریاد کردن زن از درد زه فی الحدیث تصلق ذات لیلة ای تلوی۔
اَلتَّطَبُّقُ۔ باپوشش شدن ومنه قولهم لو تطبقت السماء علی الارض ما فعلت کذا۔
اَلتَّطَلُّقُ۔ بگذشتن و کشاده روی شدن۔
اَلتَّعَرُّقُ۔ گوشت از استخوان فا رندیدن۔
اَلتَّعَسُّقُ۔ درو سیدن و یعدے بالباء۔
اَلتَّعَشُّقُ۔ عشق نمودن۔
اَلتَّعَلُّقُ۔ چنگ زدن و یعدے بالباء و بنفسه در آویختن وقولهم لیس المتعلق کالمتانق ای لیس من تبلغ من العیش بالشیٔ الیسیر کمن یتانق یاکل ما یشاء وهو ماخوذ من العلقة وهی البلغة۔

اَلتَّعَمُّقُ۔ دور در شدن۔
اَلتَّغَبُّقُ۔ شراب خوردن شبانگاه۔
اَلتَّفَتُّقُ۔ کشاده شدن و شگافته شدن
اَلتَّفَرُّقُ۔ پراگنده شدن۔
اَلتَّفَلُّقُ۔ شگافته شدن۔
اَلتَّفَنُّقُ۔ بناز زیستن۔
اَلتَّمَحُّقُ۔ نیست شدن۔
اَلتَّمَرُّقُ۔ خروج الولد فی قولهم رویداً الغزو یتمرق فی الحدیث ورأسه متمرق ای متمرط۔
اَلتَّمَزُّقُ۔ دریده شدن۔
اَلتَّمَطُّقُ۔ زبان بکام وا زدن از خوشی طعام۔
اَلتَّمَلُّقُ والتَّمَلَّاقُ۔ چاپلوسی کردن و یعدی بنفسه و باللام
اَلتَّمَهُّقُ۔ شراب نوشیدن ساعت بساعت یقال تمهق الشراب اذا شربه ساعة بعد ساعة۔
اَلتَّنَطُّقُ۔ کمر بر میان بستن خود را یقال تنطق بالنطاق والمنطقة ای شد بها فی وسطه والتمنطق من المنطقة۔

۵۱

اَلتَّبَرُّكُ۔ التیمن و یعدی بالباء۔
اَلتَّبَتُّكُ۔ مقیم شدن۔
اَلتَّحَرُّكُ۔ جنبیدن و یعدی بعن۔
اَلتَّحَنُّكُ۔ عمامه زیر زنخ در آوردن۔
اَلتَّدَلُّكُ۔ خویشتن بمالیدن۔
اَلتَّفَلُّكُ۔ بادلیه شدن پستان زن۔

اَلتَّلَمُّكُ۔ التلمظ وتلمک البعیر فالوہی لحییہ
اَلتَّمَسُّكُ چنگ در زدن ولیعدی بالباء
وفی الحدیث فتمسکی قیل معناہ تطیبی من المسک
اَلتَّمَعُّكُ۔ درخاک غلطیدن۔
اَلتَّمَلُّكُ۔ بادشاہ شدن وخداوند شدن
یقال تملکہ ای ملکہ قہرا۔
اَلتَّنَسُّكُ۔ عبادت کردن۔
اَلتَّهَتُّكُ۔ رسوا شدن۔
اَلتَّهَمُّكُ۔ الانہماک تہمک فی البطالۃ اذا اہمل
نفسہ فیہا۔

اَلتَّبَتُّلُ۔ اخلاص الطاعۃ للہ واصل ذلک
من البتل وہو القطع نفسہ عن الدنیا۔
اَلتَّبَدُّلُ۔ بدل گرفتن۔
اَلتَّبَذُّلُ۔ بادروزہ گرفتن۔
اَلتَّبَزُّلُ۔ شگافتہ شدن۔
اَلتَّبَعُّلُ۔ خدمت کردن زن شوہر را۔
اَلتَّبَقُّلُ۔ گیاہ خوردن۔
اَلتَّبَكُّلُ۔ التخلیط فی الکلام والتغنم ایضا
وتبکلوہ اذا علوہ بالضرب والشتم۔
اَلتَّجَمُّلُ۔ نیکونمائی نمودن وجر بش گداختہ شدن
اَلتَّحَبُّلُ۔ الاحتبال وہو فی الحدیث۔
اَلتَّحَفُّلُ۔ انبوہ شدن۔
اَلتَّحَمُّلُ۔ الاحتمال از منزل برداشتن وبار
برداشتن یقال تحمل الحمالۃ ای حملہا وہی ما یتحملہ
عن القوم من الدیۃ والغرامۃ۔
اَلتَّخَشُّلُ۔ پیر شدن چیزے۔
اَلتَّخَمُّلُ۔ وصیعتی کردن۔
اَلتَّدَخُّلُ۔ درآمدن اندک اندک۔
اَلتَّدَكُّلُ۔ التدلک وہی ان یفلع الانسان فی
نفسہ یقال ہم یتدکلون علی السلطان اذا کانوا لا یعطون
السلطان من عزہم۔
اَلتَّذَبُّلُ۔ فربہ شدن وسبز شدن نبات
پس از خشکی۔
اَلتَّرَجُّلُ۔ پیادہ رفتن وروز برآمدن بچاشتگاہ
رسیدن وموی لشانہ کردن وترجل فی البیر
ای نزل فیہا من غیران یدلی۔
اَلتَّرَحُّلُ۔ ازجای بر داشتن۔
اَلتَّرَخُّلُ۔ خداوند برہ مادہ شدن۔
اَلتَّرَسُّلُ۔ آہستگی خواندن ویعدی بفی
ورسالتہا انشا کردن۔
اَلتَّرَفُّلُ۔ الارفال فی الحدیث وتیرفل علی
الاقوال۔
اَلتَّرَقُّلُ۔ التسود۔
اَلتَّرَكُّلُ۔ پای در بیل زدن تا بر زمین فرو
شود۔
اَلتَّرَمُّلُ۔ آلودہ شدن بخون۔

اَلتَّزَحُّلُ - دور رو شدن -
اَلتَّزَمُّلُ - خویشتن را در جامہ پیچیدن -
اَلتَّسَفُّلُ - بزیر فرو شدن -
اَلتَّسَهُّلُ - آسان شدن -
اَلتَّشَکُّلُ - بعضی از میوه پختہ شدن -
اَلتَّطَفُّلُ - طفیلی کردن -
اَلتَّعَجُّلُ - شتافتن و شتاب خواستن
والتعجّل العجل وهو الذی یاتی اهلہ بالعجالة وهی
ما یتعجّلہ الراعی من اللبن الی اهلہ قبل الحلب -
اَلتَّعَزُّلُ - الاعتزال -
اَلتَّعَطُّلُ - بے زیور شدن و بیکار شدن
اَلتَّعَظُّلُ - گرد آمدن بر کسے -
اَلتَّعَقُّلُ - تکلّف العقل -
اَلتَّعَمُّلُ - رنج بردن در کاری -
اَلتَّغَزُّلُ - عشق نمودن -
اَلتَّغَفُّلُ - غنیمت گرفتن غفلت کسے -
اَلتَّفَضُّلُ - جامہ درشت پوشیدن و تشبہ
کردن بفضل -
اَلتَّفَشُّلُ - دویدن آب -
اَلتَّفَضُّلُ - فضل کردن و دعوی فضل کردن
بر اقران و بمعنی یکجامہ پوشیدن
برای کار -
اَلتَّقَبُّلُ - پذیرفتن -

اَلتَّقَتُّلُ - بشکفتن و تقتّل الرجل لحاجتہ
تاتّی لہا -
اَلتَّقَهُّلُ - رثاثة الهیئة وقیل شکوی الحاجة -
اَلتَّکَتُّلُ - ضرب من المشی وقیل هو تقارب الخطو
اَلتَّکَحُّلُ - الاکتحال وتکحّل الرجل اذا اخذ المکحلة
اَلتَّکَفُّلُ - پذیرائی کردن و یعدی بالباء و تکفّلت
البعیر اذا ادرت کساء حول سنامہ ثم رکبتہ وهو
فی الحدیث -
اَلتَّمَثُّلُ - داستان زدن و یعدی بالباء و بنفسہ
و بمثال چیزی شدن و یعدی باللام -
اَلتَّمَجُّلُ - آبلہ افتادن و ریشناک شدن آن
فی الحدیث فتمجّل ای امتلأ -
اَلتَّمَحُّلُ - حیلت کردن -
اَلتَّمَدُّلُ - التّندّل -
اَلتَّمَهُّلُ - درنگ کردن و التّقدّم ایضاً
عن ابی عبید -
اَلتَّنَبُّلُ - بمردن و از چیزی بہترین برگزیدن و
نبیل نمودن و ناشر شدن -
اَلتَّنَحُّلُ - الانتحال و فلان ینتحّل مذهب کذا وقبیلة
کذا اذا انتسب الیہ -
اَلتَّنَخُّلُ - برگزیدن و اصل من نخل الدقیق -
اَلتَّنَدُّلُ - دستار بر سر بستن و دست در
دستارخوان مالیدن و تمندل مسح الید بالمندیل وانکره الکسائی -

التنزل - فرود آمدن بدرنگ -
التنصل از گناه بیزاری نمودن و بیرون کردن
چیزی و فی الحدیث تنصلت ای تقبات
و بروی منصلت ای تقصد للمطر یقال انصلته
اذا اخرجه -
التنعل نعلین در پای کردن -
التنفل - التطوع -
التنقل - از جای بجای شدن و چیزی را
نقل کردن -
التهدل فرو هشته شدن یعنی اشتر و شاخ
درخت و جز آن -
التبرم - سیر آمدن و یعدی بالباء -
التبشم برگماریدن -
التبهم بسته شدن کلام یقال
تبهم علیه الکلام اذا ارتج علیه -
التثلم رخنه شدن -
التجرم تمام شدن سال کسی و کسی را جرمه
نهادن و تجرم اللیل ذهب -
التجسم تن آور شدن و کار بزرگ فرا پیش گرفتن
و تجسمت فلانا من بین القوم اذا اخترته کانه
قال قصدت جسمه التراکیب یدل علی تجمع الشی
التجشم رنج چیزی کشیدن -
التجهم - روی ترش کردن یقال تجهمه
اذا کلح فی وجهه -
التحطم نان ریزه خوردن -
التحرم حرمت جستن -
التحزم - الاحتزام -
التحطم - التکسر فی الحدیث تحطم علیه غیظا
ای تلظی -
التحلم حلم نمودن و آگنده و فربه شدن -
التختم - انگشتری در انگشت کردن و یعدی بالباء
التخرم از بن برکندن و خشم نشستن و معتقد شدن
حرفی گشتن و الخرمیة اصحاب التناسخ و الاباحة -
الترحم - بخشودن و یعدی بعلی -
التردم برنگ آمدن جامه و رنگ
در دادن آن -
الترسم نشان چیزی نگریستن -
التزغم خشم گرفتن -
الترنم - سرائیدن و بانگ کردن کمان و جز آن
التزغم - التکذب -
التزغم - التغضب مع کلام -
التزقم التلقم و فرا کردن آشامیدن شیر
التسلم - فا پذیرفتن تسلم الرجل اذا کان یدعی
زیدا او غیره ثم یسمی اسلما -
التسنم - بر زبر چیزی شدن -
التشرم - التمزق و التشقق -

اَلتَّصَرُّمُ پاره پاره کردن وجلدی کردن
اَلتَّضَرُّمُ خشم گرفتن وبعدی بعلی وزبانه زدن آتش
اَلتَّطَعُّمُ چشیدن-
اَلتَّطَهُّمُ کراهیت داشتن طعام-
اَلتَّظَلُّمُ از بیداد کسی نالیدن وبعدی بمن وتظلّمنی فلان ای ظلمنی مالی-
اَلتَّعَرُّمُ التعرّف-
اَلتَّعَظُّمُ بزرگی نمودن-
اَلتَّعَقُّمُ چاه کندن وآمد وشد کردن-
اَلتَّعَلُّمُ بیاموختن یقال تعلّم فی موضع اعلم ولا یقال تعلّمت فی موضع علمت-
اَلتَّغَذُّمُ بزالوان خوردن-
اَلتَّغَنُّمُ غنیمت شمردن-
اَلتَّفَصُّمُ شکسته شدن بے جدائی-
اَلتَّفَغُّمُ شگفتن گل-
اَلتَّفَهُّمُ در یافتن بدرنگ-
اَلتَّقَحُّمُ درکاری شدن بے اندیشه-
اَلتَّقَدُّمُ پیش شدن ورستادن وپیش نهادن وبعدی بالی-
اَلتَّقَرُّمُ القرم-
اَلتَّقَسُّمُ پراگنده کردن وپراگنده شدن
اَلتَّقَصُّمُ شکسته شدن با جدائی-
اَلتَّکَرُّمُ بزرگی نمودن-

اَلتَّکَلُّمُ سخن گفتن وبعدی بالباء وبنفسه-
اَلتَّلَثُّمُ لثام ببستن-
اَلتَّلَجُّمُ لجام محکم کردن-
اَلتَّلَدُّمُ الترّدم بالمشیین
اَلتَّلَغُّمُ بوی خوش در گرداگرد دهن کردن وبعدی بالباء وقیل لاعرابی متی المسیر قال تلغّموا بیوم السبت معناه ذکروه واشتقاقه من انهم حرکوا بلاغمهم به-
اَلتَّلَفُّمُ لفام بستن-
اَلتَّلَقُّمُ لقمه فرو بردن بدرنگ-
اَلتَّنَخُّمُ نخامه بیفگندن-
اَلتَّنَدُّمُ پشیمان شدن وپشیمانی نمودن-
اَلتَّنَسُّمُ التنفّس وفی الحدیث لما تنسّموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها وخبر پرسیدن-
اَلتَّنَعُّمُ بناز زیستن وبعدی بالباء وتنعّمت ارض فلان فتنعّمتنی اذا وافقته-
اَلتَّنَغُّمُ سخن نرم گفتن-
اَلتَّهَتُّمُ خرد مرد شدن دندان-
اَلتَّهَدُّمُ ویران شدن وسخت خشمگین شدن-
اَلتَّهَزُّمُ شکسته شدن وبانگ کردن رعد
اَلتَّهَشُّمُ مهربانی کردن-
اَلتَّهَضُّمُ بیداد کردن وبیداد را گردن نهادن
اَلتَّهَقُّمُ لقمه بزرگ فرو بردن-

التهکن سخن ستان کردن و ویران شدن
و سخت خشم گرفتن و تکبر کردن و سرود گفتن
التبطن کسی را زیر آوردن و گردیدن در میان گاه
التثبن در دامن چیزی کرده در بر گرفتن یقال
تثبن ای حمل الثبان وهو الوعاء الذی تحمل فیه الشی
بین یدیک۔
التجبن زفت شدن۔
التحزن اندوهگین شدن۔
التحصن حصار گرفتن و عفت نمودن۔
التدخن دودگین شدن۔
التدمن بر سرگین شدن آب و جز آن۔
التدهن خویشتن را چرب کردن بروغن
وتدهن الرجل اذا اخذ مدهنا۔
الترقن حنا در بستن خود را۔
الترجن الزجن۔
التسحن نیکو دیدن و نیکو یافتن یقال تسحنت
المال فرأیت سحناءه حسنة۔
التسکن والتمسکن بیچاره شدن
التسمن فربه شدن و فی الحدیث قوم یتسمنون
ای یتکثرون بما لیس فیهم من الخیر ویدعون
ما لیس فیهم من الشرف۔
التشجن بهم در شدن درخت۔
التشزن راست فرا ایستادن واکے
در خصومت و جز آن و فی الحدیث تشزنوا
ای تحرفوا و فی حدیث آخر و تشزنت باغتها
ای استعدت بحملها۔
التضمن در میان خویش آوردن و پاینده فا پذیرفتن
التعسن دستن یقال تعسن فلان باه ای نزع الیه فی الشبه
التعکن واشکن شدن۔
التغضن التشنج۔
التفکن الندم علی ما فات۔
التقمن التوخی۔
التکهن اختر گوئی کردن۔
التلبن التلبین و درسنده شدن و تلبین راسه
ای غسله بتیق و حطه و تلبن القوم اذا اخذه الرقیق
ودقوه وخلطوه بالنوی للابل۔
التلدن درنگ کردن۔
التلقن تلقین فا گرفتن۔
التلهن تهیه طعام از سفر آینده را و نهاری کردن
التمعن روا نداشتن و اقرار کردن و بیپایه شدن
و فی الحدیث تمعن علی بساط ای تصاغر و تذلل ماخوذ
من المعن وهو الشی القلیل و قیل اعترف ماخوذ
من امعن بحقی وروی تمعک علی بساط۔
التمکن دست یافتن و یعد بے
بمن۔
التنبله ابله شدن۔

التسفه - سفاهت نمودن و شنوانیدن
و یعدی بعلی و کسی را از چیزی فریفتن و جنبانیدن
باد درخت را -
التسند - سال نیدوه فیدی گرفتن خود و جبان
التشبه - مانند کردن و یعدی بالباء -
التعته - خویشتن بدیوانگی وا نمودن کالتعته
التفقه - فقه آموختن -
التفکه - شگفتن نمودن و پشیمان بودن و
برخورداری گرفتن و یعدی بالباء و فی الحدیث
المتفکهین بالاعراض یعنی الذین یشتمون [illegible]
التکره - روی ترش کردن -
التکمه - سرگشته شدن یقال خرج یتکمه اذا
رکب راسه لایدری این یتوجه -
التمده - التمدح -
التنبه - بیدار شدن -
التنجه - النجه -
التنزه - دور شدن بر اهو الاهل ثم یقال
خرجنا نتنزه اذا خرجوا الی البساتین -

ومن المضاعف

التحبب - دوستی نمودن و یعدی بالباء
و سیراب شدن خر -
الترتب - پروردن و فراهم آمدن -
التذبذب - الترجح فی الکلام -

التصبب - ریخته شدن -
التضبب - فربه شدن کودک -
التطبب - بجشکی کردن -
التکبب - برهم نشستن -
التلبب - سلاح پوشیدن و فی الحدیث
متلببا ای بالثوب و مخاه متحزما عند صدره
التهبب - پاره پاره شدن جامه -
التبتت - پراگنده شدن -
التعتت - پیچیدن در سخن یقال تعتت
فی کلامه اذا لم یستمر فیه -
التفتت - ریزه ریزه شدن -
التدجج - سلاح تمام در پوشیدن -
التحجج - پر دود شدن خانه -
التمخخ - مغز از استخوان بیرون کشیدن -
التبدد - پراگنده شدن -
التجرد - نوشیدن و شیر بستدن از پستان -
التخدد - آژنغ گرفتن و لاغر شدن -
التردد - آمد و شد کردن و یعدی بالی -
التشدد - بخیل شدن و سخت شدن -
التعدد - زیادت آمدن در عدد -
التقدد - بشگافته شدن و پراگنده شدن
التلدد - چپ و راست سرگشته نگریستن یقال ترکته
یتلدد ای یتلفت یمینا و شمالا اخذ من اللدیدین صفحتی العنق

اَلتَّمَدُّدُ - بیازیدن -
اَلتَّهَدُّدُ - التهدید فی الحدیث -
اَلتَّلَذُّذُ - خوش آمدن ویعدی بالباء -
اَلتَّزَمُّرُ - بابند شدن -
اَلتَّسَرُّرُ - التسری -
اَلتَّهَوُّرُ - بیچور شدن -
اَلتَّقَرُّرُ - درست شدن خبر و قرار گرفتن
اَلتَّکَرُّرُ - مکرر شدن -
اَلتَّحَزُّزُ - پاره پاره شدن -
اَلتَّعَزُّزُ - عزیز شدن وسخت شدن و تنگ

شدن سوراخ پستان اشتر -
اَلتَّقَزُّزُ - نفرت طبع نمودن از چیزی
اَلتَّمَزُّزُ - اندک اندک مکیدن -
اَلتَّهَزُّزُ - جنبیدن -
اَلتَّجَسُّسُ - تفحص اسرار التحسس فی الخیر

خبر جستن -
اَلتَّدَسُّسُ - پنهان کردن -
اَلتَّقَسُّسُ - پرسیدن خبر -
اَلتَّرَشُّشُ - چکیدن وجای آنچه بدان مانند -
اَلتَّمَشُّشُ - آنچه نرم باشد از استخوان بجاییدن

ومغز آن در مزیدن -
اَلتَّقَصُّصُ - از پی فرا شدن -
اَلتَّلَصُّصُ - دزدی کردن -

اَلتَّمَصُّصُ - اندک اندک مکیدن -
اَلتَّبَضُّضُ - اندک اندک گرفتن همه چیز یقال تبضضت
حقی منه ای استنفذت قلیلا قلیلا -
اَلتَّفَضُّضُ - پراگنده شدن -
اَلتَّمَضْمُضُ - آب خورده بهر دو لب را فشاردن

فی الحدیث تمضمضوا من اللبن -
اَلتَّمَطُّطُ - التمدد -
اَلتَّلَمُّظُ - تناول الطعام وهو نبت ناعم فی اول ما یبدأ
ویقال منه تلمظت فابدلوا من الظاء الاخیرة یاء کما قالوا
ثلاث عنات لتظنیت -
اَلتَّخَفُّفُ - موزه در پا پوشیدن فی الحدیث
وتخففت منه ای تطلبت التخفف تخلیفاک

ایاه -
اَلتَّعَفُّفُ - عفت نمودن و اقبیت شیری که

در پستان باشد خوردن -
اَلتَّکَفُّفُ - کف پیش مردمان داشتن گدایی
فی الحدیث یتکففون الناس فی حدیث آخر
وکان الناس یتکففونه ای یاخذونه باکفهم -
اَلتَّلَفُّفُ - خویشتن را در جامه پیچیدن -
اَلتَّحَقُّقُ - درست شدن و درست پنداشتن
اَلتَّرَفُّقُ - بخشایش نمودن ویعدی باللام -
اَلتَّشَقُّقُ - شگافته شدن -
اَلتَّمَقُّقُ - اندک اندک خوردن شراب یقال

اَلتَّوَجُّدُ - اندوہگین شدن -

اَلتَّوَحُّدُ - یگانہ شدن و توحدہ اللہ بعصمتہ ای عصمہ ولم یکلہ الی غیرہ -

اَلتَّوَرُّدُ - باب آمدن و گلگون شدن و تورد الخیل البلدۃ اے دخلتھا -

اَلتَّوَسُّدُ - چیز را بالش کردن فی الحدیث لا تتوسد القرآن یکون نہاہ حثا و یکون ذما فالمدح انہ لا ینام اللیل عن القرآن فیکون القرآن متوسدا معہ لم تتہجد بہ الذم انہ لا یحفظ من القرآن شیئا فاذا نام لم یتوسد معہ القرآن

اَلتَّوَطُّدُ - الثبات -

اَلتَّوَعُّدُ - بیم کردن -

اَلتَّوَقُّدُ - افروختہ شدن آتش -

اَلتَّوَكُّدُ - استوار شدن -

اَلتَّوَلُّدُ - پدید آمدن چیزی از چیز -

اَلتَّوَزُّرُ - وزیری کردن -

اَلتَّوَعُّرُ - درشت شدن راہ -

اَلتَّوَفُّرُ - حق کسی و یا حق چیزی تمام دادن

اَلتَّوَقُّرُ - وقار نمودن -

اَلتَّوَكُّرُ - پر شدن -

اَلتَّوَجُّزُ - التنجز -

اَلتَّوَهُّزُ - وطی البعیر المثقل -

اَلتَّوَجُّسُ - بیم بدر دل آشتن و ترسیدن

اَلتَّوَدُّسُ - الایداس -

اَلتَّوَهُّشُ - مشی المثقل -

اَلتَّوَحُّشُ - دژم شدن و تہی شدن شکم

اَلتَّوَقُّشُ - جنبیدن -

اَلتَّوَقُّصُ - نزو الفرس مع مقاربۃ الخطو و ھو فی الحدیث -

اَلتَّوَرُّطُ - در ہلاکت افتیدن -

اَلتَّوَسُّطُ - درمیان چیزی شدن و میانجی کردن

اَلتَّوَجُّعُ - بخشودن و اندوہ نمودن -

اَلتَّوَدُّعُ - در صیح نگاہ داشتن و در حاجت خویش داشتن فی الحدیث فقد تودع منھم ای ترکوا وما استحقوہ من المعاصی حیث لغروا فیھا فلیستجیبوا العقوبۃ فیعاقبوا واصلہ من التودیع وھو الترک

اَلتَّوَرُّعُ - پرہیزگاری نمودن -

اَلتَّوَزُّعُ - و تخشیدن و تخشیدہ شدن

اَلتَّوَسُّعُ - فراخی کردن و فراخ نشستن توسعت الغنم فی الجبل اذا ارتعت فیہ ترعاہ -

اَلتَّوَقُّعُ - چشم داشتن -

اَلتَّوَذُّفُ - التبختر و قیل الاسراع -

اَلتَّوَسُّفُ - پوست از چیزی وا شدن -

اَلتَّوَقُّفُ - درنگ کردن در چیزی

اَلتَّوَكُّفُ - چشم داشتن -

اَلتَّوَثُّقُ - با استواری فرا گرفتن و اعتمادی

التطوح - هلاک شدن و سرگشته شدن تطوح الشیٔ اذا تحرک وهو متدل۔

التجوخ - رهیده شدن چاه۔

التنوخ - در زیر افگندن فحل ماده را۔

التزود - توشه برداشتن۔

التفقد - فهمیدن وفقیه شدن فی الحدیث تفقهوا قبل ان تسودوا ای تعلموا قبل ان تزوجوا فتصیروا ارباب بیوت۔

التعود - خوے گرفتن۔

التهود - جهود شدن وتوبه کردن۔

التشوذ - عمامه در سر بستن

التعوذ - بازداشت خواستن و یعدی بالباء

التجور - بر پهلوی افتیدن و سرگشته شدن در کار

التسور - بدیوار بر شدن و دست ورنجن در دست کردن۔

التشور - تشویر خوردن۔

التصور - صورت شدن و چیزی صورت کردن با خویشتن و صورت بستن وطعنه فتصور ای مال للسقوط۔

التضور - بر خویشتن پیچیدن از گرسنگی یا از زخم

التعور - عاریت گرفتن و همدیگر بنوبت گرفتن چیزی را یقال یتعورن العواری بینهم ای یتداولون۔

التفور - چشم دور فرو شدن۔

والحلق جمع حلقة من الناس فی الحدیث وہے
تقوضوا ای تجیئوا وتذہب ولا تقر۔
التحوّط۔ الاحتیاط۔
التغوّط۔ حدث کردن۔
التجوّع۔ تعمد الجوع۔
التخوّع۔ التنقص۔
التروّع۔ التفزع۔
التصوّع۔ پراگنده شدن وخشک شدن گیاه
التضوّع۔ بوی خوش دمیدن۔
التطوّع۔ تکلف الاستطاعة وچیزیکه
فریضه نباشد کردن ویعدی بالباء۔
التکوّع۔ خرده دست از سوی انگشت
سترگ کثر شدن وهو فی الحدیث۔
التنوّع۔ نوع نوع شدن۔
التهوّع۔ قی کردن۔
التبوّغ۔ شوریده شدن خون ویعدی بالباء
التجوّف۔ درمیان چیزی شدن۔
التحوّف۔ از کناره چیزی بکاستن۔
التخوّف۔ بترسیدن ویعدی بعلی وکم کردن
التشوّف۔ خویشتن را بیاراستن وچشم داشتن
ویعدی بالی۔
التطوّف۔ گرد بر آمدن تکوف الرمل القوم
ای استداروا وتکوف الرجل اذا تشبه
باہل الکوفة او تنسب الیهم۔
التدوّق۔ پاره پاره کشیدن چیزی را یقال تدوقه
ای ذوقه شیئا بعد شیء۔
التسوّق۔ بازار جستن وخرید وفروخت کردن
التشوّق۔ آرزومند شدن وآرزومند نمودن
ویعدی بالی۔
التطوّق۔ طوق درگردن خویش کردن
التعوّق۔ التثبط۔
التفوّق۔ فواق فواق مکیدن بچه شیر را یقال
تفوق اللبن ای شربه فواقا وفی الحدیث اما انا فاتفوقه
تفوق اللقوح ای لا اقرأ ورده من القرآن
بمرة ولکنی اقرأه منه شیئا بعد شیء فی آناء
اللیل والنهار ماخوذ من فواق الناقة۔
التنوّق۔ التانق۔ وبعض العرب لا یقول تنوق
التسوّک۔ مسواک کردن۔
التشوّک۔ باخار شدن۔
التهوّک۔ سرگشته شدن والتهوع فی الشیء
بقلة مبالاة۔
التشوّل۔ از دو گرفتن بدشنام وقهر زدن یقال
تشول علیه القوم ای علوه بالشتم والضرب۔
التحوّل۔ از جای بجای شدن ویعدی بعن
وبستواره بر گرفتن وحیله کردن واحوال کسی
طلب کردن وهذا فی الحدیث۔

التعهّل – تعهد کردن و فراست چیزی بردن در کسے

التطوّل – تفضل کردن و بعید سے اعلیٰ

التغوّل – اغتیال کردیدن و فی الحدیث اذا تغولت الغیلان –

التقوّل – سخن فرا بافتن بر کسے –

التهوّل – بالداہیۃ [illegible] –

التسوّم – خویشتن را نشان کردن و [illegible]

التلوّم – درنگ کردن و چشم داشتن و فی الحدیث والشباب المتلوم ای المنتظر بالتزویج فیه الا کثر –

التهوّن – کم کردن و تعهد کردن –

التصوّن – تکلف الصیانۃ –

التکوّن – ہست شدن –

التلوّن – رنگ برنگ شدن –

التشوّه – گرسنه چشم کردن و یقال لا تتشوه علی اے لا تقل ما احسنک فتصیبنی بعین و تشوه له اے تنکره له و تغول –

التفوّه – سخن گفتن فی الحدیث فلما تفوّه البقیع اے دخل فم البقیع –

ومن الاجوف الیائی

التطیّب – خویشتن را خوشبوی کردن –

التعیّب – عیب کردن –

التغیّب – غائب شدن –

التهیّب – ترسیدن یقال تهیبت الشیء و تهیبنی الشیء اے خفته و خوفنی و شکوه داشتن

التریّث – درنگ کردن –

التهیّث – نرم شدن زمین –

التهیّج – برخاستن باد و گرد و انچه بدان ماند

التصیّح – التصوح –

التضیّح – تنگ گردیدن شیر و پیشیدن شیر آب آمیخته فی الحدیث الا تضیحا هو الذی یرد الحوض آخر الناس [illegible] ما ابقی الحوض الا ضیاح المختلط بغیره و اصله من الضیح والضیاح وهو اللبن الذی شرح بالماء حتی یکاد ینقلب سواد الماء بیاضه –

التثلّج – التثلج –

التقیّح – ریم گرفتن –

التشیّخ – پیری نمودن –

التلطّخ – آلوده شدن –

التزیّد – در سخن افزونی کردن گران شدن نرخ والتزید فی السیر فوق العنق –

التصیّد – الصید –

التفیّد – خرامیدن –

التقیّد – خویشتن را بند کردن –

التحیّر – سرگشته شدن و تحیر المکان بالماء ای امتلأ

التخیّر – برگزیدن –

التدیّر – سرای گرفتن –

اَلتَّصَيُّؤُ ـ نا شدن مثابه گرديدن باكسى يقال
تصيّر فلان اباه اذا نزع اليه فى الشبه ـ
اَلتَّطَيُّرُ ـ فال بد گرفتن و تطير بالباء و بمعنى با
اَلتَّغَيُّرُ ـ از حال بگشتن و بيدى العين ـ
اَلتَّهَيُّرُ ـ ريهيده شدن ـ
اَلتَّحَيُّرُ ـ بر خويشتن پيچيدن يقال ما لك تحيّر
الحية وقال سيبويه هو تفيعل من حرت الشئ
اَلتَّمَيُّزُ ـ از يكديگر جدا شدن ـ
اَلتَّقَيُّسُ ـ التشبه بقيس و التمسك منهم بسبب
اما حلف او جوار او ولاء ـ
اَلتَّكَيُّسُ ـ زيركى نمودن ـ
اَلتَّمَيُّسُ ـ خراميدن ـ
اَلتَّجَيُّشُ ـ شوريدن چيزى فى الحديث
فتجيشت النفس الصحابة منه اى جاشت
وجيشت وروى ايضا بالحاء ومعناه نفرت
اَلتَّعَيُّشُ ـ بحيله زيستن ـ
اَلتَّحَيُّضُ ـ حائض شدن وتحيضت اى قعدت
ايام حيضها عن الصلوة فى الحديث تحيضى فى علم الله
ستا او سبعا ـ
اَلتَّقَيُّضُ ـ مانندگى كردن بكسى و بو شنيدن ديوار
و پاره پاره شدن خايه مرغ ـ
اَلتَّغَيُّطُ ـ الاعتياط ـ
اَلتَّغَيُّظُ ـ خشم گرفتن ـ

اَلتَّقَيُّظُ ـ القيظ ـ
اَلتَّرَيُّعُ ـ آمد و شد كردن مائع ـ
اَلتَّشَيُّعُ ـ دعوى شيعه كردن ـ
اَلتَّصَيُّعُ ـ خشك شدن گياه ـ
اَلتَّضَيُّعُ ـ التضوع ـ
اَلتَّمَيُّعُ ـ روان شدن و گداختن يقال
تميع الشئ اذا جرى على وجه الارض ـ
اَلتَّبَيُّغُ ـ التبوغ ـ
اَلتَّزَيُّغُ ـ التزين ـ
اَلتَّحَيُّفُ ـ التحوف ـ
اَلتَّصَيُّفُ ـ تابستان جاى مقام كردن ـ
اَلتَّضَيُّفُ ـ مهمان شدن و بخشيدن
اَلتَّغَيُّفُ ـ جسپيدن ـ
اَلتَّهَيُّفُ ـ باد گرم مقام كردن ـ
اَلتَّرَيُّقُ ـ در كشيدن سراب ـ
اَلتَّزَيُّقُ ـ التزين ـ
اَلتَّخَيُّلُ ـ خيال بستن يقال تخيله فتخيل لى
و سزاوار شدن آسمان بباريدن وتخيلت
على الرجل اذا اخترته وتفرست فيه الخير
اَلتَّزَيُّلُ ـ پراگنده شدن ـ
اَلتَّغَيُّلُ ـ انبوه شدن درخت ـ
اَلتَّقَيُّلُ ـ اقتدا كردن و مانندگى كردن
بكسى و شراب خوردن وقت قيلوله ـ

اَلتَّکَیُّلُ ۔ التکلی ۔
اَلتَّهَیُّلُ ۔ ریهیده شدن ۔
اَلتَّخَیُّمُ ۔ خیمه زدن ۔
اَلتَّشَیُّمُ ۔ آتش بجای در شدن ۔
اَلتَّغَیُّمُ ۔ میغ ناک شدن ۔
اَلتَّبَیُّنُ ۔ بجای آوردن و هویدا شدن و درنگ کردن
اَلتَّحَیُّنُ ۔ هنگام جستن یقال تحین الوارش
اذا انتظر وقت الاکل لیدخل فی الحدیث
تحینوا نوقکم التحین ان تحلبها مرة واحدة فی وقت معلوم
اَلتَّدَیُّنُ ۔ وام دار شدن و یعدی بالباء و وام خواستن
اَلتَّزَیُّنُ ۔ آراسته شدن و یعدی بالباء ۔
اَلتَّعَیُّنُ ۔ نیک فاسد شدن و ان یکون فی الجلد
دوائر رقیقة و ذلک عیب فیه و بچشم کردن و تعین
علیه الشیء لزمه بعینه ۔
اَلتَّقَیُّنُ ۔ آراسته شدن ۔
اَلتَّلَیُّنُ ۔ نرمی کردن و یعدی باللام ۔
اَلتَّبَیُّهُ ۔ آمد و شد کردن میغ و کوراب

ومن الناقص

اَلتَّخَبِّی ۔ خبا کردن ۔
اَلتَّرَبِّی ۔ پروردن ۔
اَلتَّزَبِّی ۔ گوی ساختن صیاد خویشتن را
تا در آنجا پنهان شود ۔
اَلتَّصَبِّی ۔ دل بردن ۔

اَلتَّقَبِّی ۔ قبا پوشیدن ۔
اَلتَّکَبِّی ۔ الاکتبار ۔
اَلتَّهَبِّی ۔ افشانیدن خ ستا فارغ شدن از کاری
فی الحدیث جاء یتهبی ای ینفض یدیه ۔
اَلتَّشَتِّی ۔ زمستان جای مقام کردن و یعدی بالباء
اَلتَّعَتِّی ۔ نافرمانی کردن ۔
اَلتَّفَتِّی ۔ جوانمردی برزیدن و جوانمردی نمودن
اَلتَّمَتِّی ۔ فی نزع القوس مد الصلب ۔
اَلتَّحَجِّی ۔ التعمد و التحری و الاقامة بالمکان و بقیا
و الایلاع بالشیء و اللزوم له فی الحدیث و تحجی بکس
روزگار گذاشتن ۔
اَلتَّهَجِّی ۔ بجا کردن حروف ۔
اَلتَّدَحِّی ۔ الانبساط ۔
اَلتَّرَحِّی ۔ گرد شدن ۔
اَلتَّضَحِّی ۔ چاشت خوردن ۔
اَلتَّلَحِّی ۔ دستار بر بستن چنانکه زیر زنخ در آید
اَلتَّنَحِّی ۔ بیکسوی شدن فی الحدیث فتنحی قبل
وجه معناه قصد الجهة التی الیها وجهه من قولک
نحوت الشیء انحوه ۔
اَلتَّسَخِّی ۔ تکلف کردن در سخاوت و یعدی بعلی
اَلتَّصَخِّی ۔ بیزار شدن ۔
اَلتَّبَدِّی ۔ بادیه مقیم شدن و پدید آمدن چیزی
اَلتَّحَدِّی ۔ نبرد کردن با کسی ۔

اَلتَّرَدِّيْ۔ ردا بر افگندن و ہلاک شدن و از جائے در افتادن یا در چاہی افتادن۔

اَلتَّسَدِّيْ۔ برو زچیزے شدن۔

اَلتَّصَدِّيْ۔ پیش شدن یقال تصدی لہ اے تعرض وہو الذی تستشرفہ ناظرا الیہ۔

اَلتَّعَدِّيْ۔ فاگذشتن را فزونی جستن بیکے

اَلتَّغَدِّيْ۔ چاشت خوردن۔

اَلتَّنَدِّيْ۔ التسخی و چرا کردن اشتر میان نہل و علل فی الحدیث لم تتند یقال ما ندیت الشیء تکرہہ ای ما اصبت و ما ندیت ہذا الامر ای ما قربتہ۔

اَلتَّبَرِّيْ۔ التصدی و التعرض

اَلتَّحَرِّيْ۔ راہ صواب بین جستن و منہ قولہ فاولئک تحروا رشدا ای توخوا و عمدوا و درنگ کردن۔

اَلتَّذَرِّيْ۔ فریفتن و موی فرو کردن زن

اَلتَّذَرِّيْ۔ بر زور چیزی شدن و التزوج فی اشراف القوم۔

اَلتَّذَرِّيْ۔ الذرایۃ۔

اَلتَّسَرِّيْ۔ سریت خریدن یقال تسری الرجل و اصلہ تسرر من السر وہو النکاح او ضد العلانیۃ او السرور فابدلوا من احدی الرائت یاء و قیل الیاء اصل وہی بدل من الواو فی السرو ہو الشرف و ہذا القول اصح لقولہم تسرہیا و لا تقولون تسرریا و تکلفت السرو ایضا فی الحدیث یرد متسریہم المتسری الذی یخرج فی السریۃ باذن الامام و فی حدیث آخر الیوم تسرون ای یقبل سرکم۔

اَلتَّشَرِّيْ۔ خوارج شدن۔

اَلتَّعَرِّيْ۔ برہنہ شدن۔

اَلتَّفَرِّيْ۔ وا شگافتہ شدن و وا شدن۔

اَلتَّمَرِّيْ۔ از پے فرا شدن۔

اَلتَّعَرِّيْ۔ بعصا زدن۔

اَلتَّصَرِّيْ۔ شکیبائی کردن و انتساب کردن

اَلتَّنَزِّيْ۔ التوثب و التسرع۔

اَلتَّحَسِّيْ۔ آشامیدن بدرنگ۔

اَلتَّكَسِّيْ۔ گلیم پوشیدن۔

اَلتَّوَشِّيْ۔ نرمی کردن با یکدیگر۔

اَلتَّعَشِّيْ۔ شام خوردن۔

اَلتَّغَشِّيْ۔ پوشیدہ شدن و مجامعت کردن و منہ فلما تغشاہا۔

اَلتَّفَشِّيْ۔ فراخ شدن و تباہ شدن لیش

اَلتَّمَشِّيْ۔ برفتن تبیش شراب اسپیدان با اندامہا

اَلتَّقَصِّيْ۔ از دشواری و تنگی بیرون آمدن و گوشت از استخوان باز شدن۔

اَلتَّقَصِّيْ۔ الاستقصاء فی الحدیث تقصیتہا ای صرت فی اقصیہا۔

التشظّي سوی شانه کردن و هو فی الحدیث
والتروح فی غبار القوم —
الترضّي خشنود کردن پس از جهد —
التفضّي — پراگنده شدن ایضا بمعنی آخر یقال
تفضیت من الفضة و اصله تفضضت —
التقضّي از هوا در آمدن باز و آنچه بدان ماند
و اصل هذا التقضض فابدل من احدی الضادات
یا و سپری شدن —
التمضّي — بگذشتن —
التقفّي تیزار کردن شتر —
التخطّي — فا گذشتن —
التعطّي — عطا خواستن و بمعنی التعاطی —
التغطّي — پوشیده شدن و یعدی بالباء
التمطّي — خویشتن بازیدن و خرامیدن
و قیل الیاء بدل من الطاء —
التشظّي — تو بر تو از هم برخاستن چیزی و آنچه
بدان ماند چون تشکند —
التلظّي — زبانه زدن آتش —
التفعّي — بر بعوی شدن تفعی الرجل ای صار کالافعی فی الشر
التلعّي — فرا گرفتن و گرد بستن انگبین و لیسیدن یقال
خذا تلعی و اصله تلعع فابدلوا و قد مر و تلعی العسل ای تعقد
التبغّي — جستن —
التحفّي — مبالغه کردن در گرامی کردن

و در بدر سیدن از حال کسی و یعدی بالباء —
التشفّي — شفا جستن و یعدی بمن —
التعفّي — مدروس شدن —
التقفّي — از پیش فرا شدن —
التکفّي — دراز شدن گیاه و مائل شدن بقیام
فی الحدیث اذا مشی تکفی تکفیا ای تمایل الی قدام
و تکفی السفینة فی مشیها و الاصل فیه الهمزة
ثم ترکت —
التبقّي — التبقیة —
الترقّي — بالا بر شدن —
[illegible] — خوان و داشتن خویشتن چیدن —
التلقّي — فرا شدن چیزی از کسی فرا گرفتن
التنقّي — برگزیدن —
التزکّي — صدقه دادن و پاکی کردن —
التشکّي — گله کردن —
التحکّي — التوصف و اصله من حکی الفرس
اذا حکی علیه برکبته —
التتلّي — در پی شدن کسی یقال تتلیت
حقی ای تتبعته حتی استوفیته —
التجلّي — هویدا شدن —
التحلّي — پیرایه بر کردن و یعدی بالباء —
التخلّي — خالی شدن و فی الحدیث و تخلیت
ای تبرأت من الشرک و انقطعت عنه التخلی

الا من علو الی سفل۔
اَلتَّدَلِّی۔ سلوت افتادن و واشدن اندوہ و تاریکی
وانچہ بدان ماند۔
اَلتَّصَلِّی۔ گرم شدن باتش۔
اَلتَّطَلِّی۔ اندوہ شدن ولیعدی بالباء۔
اَلتَّعَلِّی۔ بلند شدن بدرنگ فی الحدیث
تعلّی عنّا ای ترفّع علی و پاک شدن از نفاس
و بہ شدن از بیماری۔
اَلتَّغَلِّی۔ غالیہ بکار داشتن۔
اَلتَّقَلِّی۔ بریان شدن و دشمنی نمودن۔
اَلتَّکَلِّی۔ در آخر صفوف ایستادن در حرب
وہو مقلوب من التکیل۔
اَلتَّمَلِّی۔ روزگار دراز بہ خورداری گرفتن۔
اَلتَّوَقِّی۔ تیر در نشانہ و جز آن انداختن۔
اَلتَّسَمِّی۔ نام نہادن خویشتن را ولیعدی بالبا
اَلتَّغَمِّی۔ پوشیدہ شدن تغمّت الفتنۃ الناس
ای غشیتہم و قیل الیاء بدل من المیم۔
اَلتَّنَمِّی۔ الارتفاع۔
اَلتَّبَنِّی۔ کسی را پسر گرفتن فی الحدیث فقعدت
تبنّت ای فرجت رجلیہا۔
اَلتَّثَنِّی۔ دوتا شدن و بدو در آمدن۔
اَلتَّجَنِّی۔ جنایت کردن ولیعدی بعلی۔
اَلتَّحَنِّی۔ مہربانی کردن و بدو در آمدن۔

اَلتَّدَنِّی۔ نزدیک آمدن اندک اندک۔
اَلتَّسَنِّی۔ بگردیدن قیل الیاء بدل من النون
وقیل بل الیاء منقلبۃ عن الواو فی الاصل فیکون
علی ہذا القول ماخوذ من السنۃ فمن اخذہا من الواو
اَلتَّظَنِّی۔ اعمال الظن واصلہ التظنن
اَلتَّعَنِّی۔ رنجانیدن و رنجور شدن و التلبح
بالعنیۃ وہی اخلاط تنقع فی ابوال الابل ثم تطلے
بہا من الجرب وہو فی الحدیث۔
اَلتَّغَنِّی۔ سرائیدن و فی الحدیث کاذنہ لنبی
یتغنّی بالقرآن و بی نیاز شدن و فسر من لم یتغن
بالقرآن کلیہما فمن ذہب الی الاستغناء فیکون ماخوذاً
من الغنی و من ذہب الی التطریب و التحزین فیکون ماخوذاً
من الغناء و سرہ ان الصوت الحسن اوقع فی النفوس
وانجع فی القلوب و قیل کانت العرب تولع بالغناء
والنشید فی اکثر احوالہا فلما نزل القرآن احب
ان یکون القرآن ہجیراہم مکان الغناء فقال
لیس منا من لم یتغن بالقرآن فی الحدیث ربطہا تغنیاً
وتعففا ای طالبا بنتاجہا الغنی والعفۃ۔
اَلتَّکَنِّی۔ کنیت گرفتن۔
اَلتَّمَنِّی۔ آرزو بردن و دروغ گفتن و خواندن
والباب یدل علی تقدیر شی و نفاذہ القضاء بہ۔
اَلتَّہَنِّی۔ آرزو کردن و یعدی بعلی۔
اَلتَّلَہِّی۔ بازی کردن و روزگار گذاشتن بچیزے

ويعدى بالباء وقوله فانت عنه تلهى اى تتشاغل -

ومن اللفيف المقرون

اَلتَّحَوِّيْ - گرد شدن و فراهم آمدن -
اَلتَّرَوِّيْ - سیراب شدن -
اَلتَّسَوِّيْ راست شدن ومنه لو تسوى بهم الارض
اى تستوى بهم تطويت الحية توحت -
اَلتَّقَوِّيْ نیرومند شدن -
اَلتَّكَوِّيْ تیز نگریستن سوی کسی داغ کردن
فى الحديث اتكوى بجاريتي اى استدفى بها -
اَلتَّلَوِّيْ پیچیده شدن -

ومن اليائى

اَلتَّبَيِّيْ قصد چیزے کردن -
اَلتَّحَيِّيْ گردگی هر چیزی وحلقه شدن چنانچه یقال تحوت الحية
وفى الحديث فتحيا منى يريد تحوى والتحوى التلوى -
اَلتَّزَيِّيْ التزين يقال تزى فلان بزى الصالحين
اَلتَّعَيِّيْ پیچیدن وخمیدن وگرد آمدن چیزی یقال
تعيا عليه الامر اى اعيا عليه -

ومن المهموز الفاء

اَلتَّأَدُّبُ - ادب گرفتن -
اَلتَّأَدُّبُ - التشدد والتأبى خردمند شدن
اَلتَّأَشُّبُ - بهم در آمیختن ومجتمع گشتن یقال
تأشب القوم اختلطوا -
اَلتَّأَلُّبُ - جمع شدن -

اَلتَّاَلُّفُ - دل بدست آوردن و باہم پیوستہ شدن
اَلتَّاَبُّقُ - پنہان شدن و گفتہ اند وا داشتہ شدن
اَلتَّاَسُّفُ - دل تنگ شدن -
اَلتَّاَلُّقُ - بدر فشیدن -
اَلتَّاَنُّقُ - نیک نیک نگریستن بکار تا نیکو شود
اَلتَّاَبُّلُ - باز ایستادن از مجامعت -
اَلتَّاَثُّلُ - فرو بردن چاہ و اصلی گرفتن یقال تاثل ای اتخذ اصل مال -
اَلتَّاَجُّلُ - گلہ گلہ شدن گاو وحشی و انچہ بدان ماند و گرد آمدن آب در آبگیر و فی الحدیث فتاجل متاجل ای استاذن فی الرجوع اسئلہ اہلہ و طالب ان یضرب لہ الاجل -
اَلتَّاَرُّقُ - التارق -
اَلتَّاَصُّلُ - التاسل فی المعنی الثانی -
اَلتَّاَکُّلُ - خوردہ شدن دندان و انچہ بدان ماند و درخشیدن شمشیر از تیزی
اَلتَّاَمُّلُ - نیک نیک نگریستن
اَلتَّاَہُّلُ - زن کردن -
اَلتَّاَثُّمُ - پرہیزیدن و حقیقۃ القاء الاثم عن النفس -
اَلتَّاَجُّمُ - افروختہ شدن آتش و سخت گرم شدن روز و سخت خشم گرفتن -
اَلتَّاَرُّمُ - اقامت کردن تا زم القوم دراہم اذا طلبوا الاقامۃ بہا -
اَلتَّاَطُّدُ - التاجم فی المعنی الثالث -
اَلتَّاَکُّدُ - ہموار نمودن -
اَلتَّاَذُّنُ - بیا گاہانیدن و بدانستن -
اَلتَّاَسُّنُ - بگردیدن آب و بہانہ آوردن و درنگی شدن و خوی کسی گرفتن -
اَلتَّاَبُّہُ - التکبر -
اَلتَّاَلُّہُ - مبدل من التعتہ و الکبر و التحیلاء ایضا -
اَلتَّاَلُّہُ - التعبد و التنسک -
اَلتَّاَمُّہُ - بمادری گرفتن و الہاء لام الفعل عند قوم و الصحیح انہا زائدۃ -

ومن المضاعف المہموز الفاء

اَلتَّاَثُّثُ - بسیار کالا شدن -
اَلتَّاَجُّجُ - افروختہ شدن آتش -
اَلتَّاَزُّزُ - سخت جوشیدن یا بجوش آمدن و فی الحدیث المجلس تازز ای یموج فیہ الناس ماخوذ من ازیز المرجل -
اَلتَّاَفُّفُ - اُف کردن -
اَلتَّاَمُّمُ - قصد کردن و گرفتن -

ومن الاجوف المہموز الفاء

اَلتَّاَدُّبُ - الادب -
اَلتَّاَوُّدُ - بد و در آمدن -
اَلتَّاَوُّلُ - تاویل کردن

التأوّه - آوخ کردن -

ومن اليائي

التأيّد - نیرومند شدن -

التأيّم - بے شوہر شدن زن وبی زن شدن مرد -

ومن الناقص المهموز الفاء

التأبّي - سبذری گرفتن و گردنکشی کردن -

التأتّي - بیش شدن کار ورفق کردن ایدان

التأخّي - برادری گرفتن و التحرّي الینا الامر -

التأدّي - رسیدن نیال تادی الیه الخبر

التأذّي - آزرده شدن -

التأرّي - بجای اقامت کردن تعدیہ بالباء التحری

التأسّي - صبر کردن -

التألّي - سوگند خوردن -

التأمّي - داہ گرفتن یعنی بپرستاری گرفتن

التأنّي - درنگ کردن -

ومن اللفيف المقرون المهموز الفاء

التأوّي - التجمع -

ومن اليائي

التأيّي - قصد چیزی کردن و درنگ کردن

ومن المهموز العين

التدأّب - جستن باواز ہر سوی -

الترأّد - الارتاد -

التکأّد - رنجانیدن -

التزأّر - بانگ کردن شیر -

الترأّس - رئیس شدن -

التفأّل - انتزنیک گرفتن وتعدیہ بالباء

التدأّي - پوشیدن آب چیزیرا وگشتن بزرو باده بر آیدن -

التشأّم - شوم داشتن وتعدی بالباء وتشأم الرجل اذا اتی الشام مثل تقیس وتکوف -

ومن المعتل المهموز العين

التوأّد - الاتّئاد آہستگی نمودن من الاتّئاد -

ومن الناقص المهموز العين

التراءی - دیدن وپیش آمدن براے دیدن فی الحدیث انه صلی الله علیه وآله وسلم قال لا تترائی احدکم بالدنیا ای ینظر فیہا والاصل فیہ تراءی

التمأّي - فراخ شدن پوست وتباه شدن قوم

ومن المهموز اللام

التنبّؤ - دعوی پیغامبری کردن -

التہتّؤ - کہنہ وپارہ شدن -

التخبّؤ - ولع وبخیل شدن بچیزی تعدی بالباء

التجبّؤ - چشم کردن -

التبدّؤ - ابتدا کردن -

التہدّؤ - تباه شدن زخم وپاره پاره گردیدن

تهذأت القرحة اذا فسدت وتقطعت۔
اَلتَّبَرُّؤُ۔ بیزار شدن ویعدی بمن۔
اَلتَّجَرُّؤُ۔ دلیری کردن ویعدی الی تذرأ
علیه ای تطاول۔
اَلتَّقَرُّؤُ۔ قرائی کردن۔
اَلتَّمَرُّؤُ۔ تکلف المروة وفلان تمرأ
بنا ای یطلب المروة بنقصنا وعیبنا۔
اَلتَّهَرُّؤُ۔ از هم بریدن گوشت۔
اَلتَّجَزُّؤُ۔ پاره پاره کردن وپسنده کردن بچیز
اَلتَّهَنُّؤُ۔ الهزء۔
اَلتَّعَبُّأُ۔ التعبئة۔
اَلتَّجَشُّؤُ۔ آروغ زدن۔
اَلتَّفَشُّؤُ۔ پراگنده شدن۔
اَلتَّكَشُّؤُ۔ قدید خوردن وپوست باز شدن ازهم
اَلتَّخَطُّؤُ۔ خطا نمودن از خویشتن با آنکه
تو بصواب باشی وتخطأت له فی المسألة
ای اخطأت۔
اَلتَّدَفُّؤُ۔ تپسیدن۔
اَلتَّكَفُّؤُ۔ فاواشدن۔
اَلتَّفَقُّؤُ۔ شگافته شدن۔
اَلتَّلَكُّؤُ۔ التباطؤ والتوقف ویعدی بعن
اَلتَّكَلُّؤُ۔ تاخیر خواستن۔
اَلتَّمَلُّؤُ۔ برابر آمدن۔

اَلتَّكَمُّؤُ۔ اجتناء الكمأة وتكمأت الارض علی
فلان ای استوت علیه ووارته۔
اَلتَّهَمُّؤُ۔ التهنأ۔
اَلتَّهَنُّؤُ۔ گوارنده شدن۔

ومن المعتل المهموز اللام

اَلتَّوَجُّؤُ۔ دست فاکسی زدن۔
اَلتَّوَدُّؤُ۔ برابر کردن ومنقطع گردیدن یقال
تودأ علیه ای اهلكه۔
اَلتَّوَضُّؤُ۔ دست وروی شستن ویعدی
باللام واما قوله صلی الله علیه وآله وسلم توضؤا مما غیرت
النار قیل معناه نظفوا ایدیكم من الزهومة۔
اَلتَّوَطُّؤُ۔ بپای سپردن۔
اَلتَّوَكُّؤُ۔ تکیه زدن ویعدی بعلی۔

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلتَّبَوُّؤُ۔ جای گرفتن اخذ من المباءة وهی المحلة
ویتعدی الی مفعول واحد وقال ابو علی
یتعدی الی مفعولین ایضاً۔

ومن الیائی

اَلتَّدَيِّيُ۔ مطاوع ذیا یقال تدیأ اللحم واما سید
تدیا وجهه۔
اَلتَّشَيِّيُ۔ شیر فرا گذاشتن بی دوشیدن۔
اَلتَّفَيِّيُ۔ فا واگذاشتن سایه ودر سایه چیزی نشستن
اَلتَّقَيِّيُ۔ تکلف القیء۔

اَلتَّهَیُّؤُ ساختہ شدن ویعدی باللام

باب التفاعُل

اَلتَّجَاذُبُ۔ از یکدیگر درگذشتن۔
اَلتَّجَانُبُ۔ التجنب۔
اَلتَّحَاصُبُ۔ الترامی بالحصباء وہو فی الحدیث
اَلتَّحَارُبُ۔ الاحتراب وفی الحدیث
تحاربیہ لما یریدانہا کانت تعرضہا الان تفری
بے من حربت فلانا اذا حرشتہ علی آخر
واغریتہ بہ۔
اَلتَّرَاکُبُ۔ برہم نشستن۔
اَلتَّضَارُبُ۔ بایکدیگر شمشیر زدن۔
اَلتَّشَاجُبُ۔ بہم درشدن درکار۔
اَلتَّعَاتُبُ۔ بایکدیگر عتاب کردن۔
اَلتَّعَاقُبُ۔ از پس یکدیگر درآمدن۔
اَلتَّقَارُبُ۔ بیکدیگر نزدیک شدن وفی
الحدیث اذا تقارب الزمان قیل اقتراب
الساعۃ وقیل اعتدال اللیل والنہار وقیل
قصر مدۃ الازمنۃ ونقصہا عما جرت بہ العادۃ
فیہا وذلک اذا طلعت الشمس من مغربہا
وقیل قصر ازمنۃ الاعمار وقیل تقارب
احوال الناس فی غلبۃ الفساد علیہم۔
اَلتَّکَاتُبُ۔ بیکدیگر نامہ نبشتن۔
اَلتَّکَاذُبُ۔ بایکدیگر دروغ گفتن۔

اَلتَّکَالُبُ۔ التواثب۔
اَلتَّنَاسُبُ۔ بایکدیگر خویشی داشتن وفی
الحدیث تناسبوا ای تقناسو نسبۃ بعضہم
ببعض ای تعلق۔
اَلتَّخَافُتُ۔ بایکدیگر نہان راز گفتن۔
اَلتَّہَافُتُ۔ بیاپے درافتادن والترکیب یدل
علی سقوط شئی۔
اَلتَّحَادُثُ۔ بایکدیگر حدیث کردن۔
اَلتَّرَافُثُ۔ بایکدیگر فحش گفتن۔
اَلتَّبَاہُجُ۔ بسیار شگوفہ شدن یقال تباہج
الارض اذا کثر نوارہ۔
اَلتَّخَارُجُ۔ التناہد وفی حدیث ابن عباس
تیخارج الشریکان واہل المیراث قال ابو عبید
یعنی اذا کان المتاع بین ورثۃ او شرکاء
لم یقتسموہ وہو فی ید بعضہم دون بعض فلا بأس
ان یتبایعوہ وان لم یعرف کل واحد منہم
نصیبہ بعینہ ولم یقبضہ ولو اراد اجنبی ان
یشتری نصیب بعضہم لم یجز حتی یقبضہ البائع
قبل ذلک وقد رواہ عن عطاء مفسرا فی الحدیث
قال لا بأس ان یتخارج القوم فی الشرکۃ تکون بینہم
فیاخذ ہذا عشرۃ دنانیر نقدا ویاخذ ہذا عشرۃ
دنانیر دینا۔
اَلتَّخَالُجُ۔ بخلیدن در دل۔

اَلتَّدَامُجُ - بایکدیگر یار شدن -
اَلتَّعَارُجُ - خویشتن را لنگ ساختن -
اَلتَّعَالُجُ - بهم واکوشیدن -
اَلتَّمَازُجُ - بهم آمیخته شدن -
اَلتَّبَادُحُ - بیازیچه بسوی یکدیگر انداختن گل گوی ومانند آن وفی الحدیث یتبادحون بالبطیخ ای یترامون بها
اَلتَّدَالُحُ - چیزی بچوبی بهم برداشتن وهو فی الحدیث
اَلتَّذَابُحُ - یکدیگر را گلو بریدن -
اَلتَّسَامُحُ - آسان فراگرفتن بایکدیگر -
اَلتَّصَافُحُ - دست یکدیگر را فراگرفتن در سلام
اَلتَّصَالُحُ - الاصطلاح وهو متعدد -
اَلتَّفَاسُحُ - در مجلس فراخ وانشستن -
اَلتَّفَاصُحُ - شیوا زبانی نمودن که نباشد -
اَلتَّفَاقُحُ - پشت بپشت یکدیگر باز نهادن
اَلتَّمَادُحُ - یکدیگر را ستودن -
اَلتَّنَاجُحُ - پی در پی راست آمدن چیزی یقال تناجحت احلامه ای تتابعت بصدق -
اَلتَّنَاصُحُ - یکدیگر را نصیحت کردن والباب یدل علی ملازمة بین الشیئین واصلاح لهما -
اَلتَّنَاطُحُ - یکدیگر را سر وزدن ویکدیگر فراگرفتن
اَلتَّبَاوُخُ - التقاعس واخراج المرأة عجیزتها
اَلتَّنَاضُخُ - الترامی بالحجارة -
اَلتَّنَاسُخُ - فی المیراث ان تموت ورثة بعد ورثة واصل المیراث قائم لم یقسم وفی الحدیث لم تکن نبوة الا تناسخت ای تحولت من حال الی حال یعنی امر الامة
اَلتَّبَاعُدُ - ازیکدیگر دور شدن -
اَلتَّجَالُدُ - التضارب -
اَلتَّجَاهُدُ - بذل الوسع والمجهود -
اَلتَّحَاسُدُ - یکدیگر را حسد کردن -
اَلتَّرَافُدُ - یکدیگر را یاری دادن -
اَلتَّسَافُدُ - یکدیگر را گشنی کردن وکثیرا یستعمل هذا فی السباع -
اَلتَّسَانُدُ - پشت واگذاشتن منه یقال خرج القوم متساندین ای علی رایات شتی ولم یکونوا تحت رایة امیر واحد والباب یدل علی انضمام الشیء الی الشیء -
اَلتَّعَاقُدُ - بایکدیگر را عهد کردن وتعاقدت الکلاب تعاظلت -
اَلتَّعَاهُدُ - التعاقد وکسی را تعهد کردن -
اَلتَّفَاقُدُ - گم کردن یکدیگر را -
اَلتَّقَاعُدُ - عدم الاخراج الی الشیء یقال تقاعد فلان اذا لم یخرج الیه من حقه -
اَلتَّمَاجُدُ - بایکدیگر فخر کردن -
اَلتَّنَاشُدُ - بهم شعر خواندن -
اَلتَّنَاکُدُ - التعاسر
اَلتَّنَاهُدُ - توزیع کردن -

التَّبَادُرُ- بهم شتافتن-
التَّبَاشُرُ- یکدیگر را مژدگانی دادن-
التَّجَاسُرُ- چیرگی نمودن-
التَّحَادُرُ- ریختن و افتادن فی حدیث الاستقا
حتی رایت المطر یتحادر علی اللحیۃ یرید ان سقف
المسجد قد وکف حتی خلص الماء الیہ-
التَّحَاقُرُ- حقیر آمدن بچشم کسی و لعدی بالی-
التَّحَاذُرُ- تنگ کردن پلک چشم تا نگاہ تیز شود و یقال
تحازر الرجل ای ضیق جفنہ لیحد النظر کقولک
تعامی و تجاہل-
التَّخَاصُرُ- دست یکدیگر را فرا گرفتن در رفتن
التَّدَابُرُ- پشت در یکدیگر گردانیدن-
التَّدَاثُرُ- فرسودن با یکدیگر-
التَّذَاكُرُ- بہم یاد کردن-
التَّذَامُرُ- یکدیگر را بر جنگ انگیختن و لیسیدن
التَّسَاكُرُ- مستی نمودن بے مستی-
التَّشَابُرُ- نزدیک گشتن در حرب با یکدیگر
صار بینہما شبرا و بہ کلو احد منہا الی صاحبہ الشبر-
التَّشَاجُرُ- با یکدیگر خلاف کردن با یکدیگر نیزہ زدن
التَّشَازُرُ- با یکدیگر نظر کردن بدنبال چشم یقال
تشازر القوم ای نظر بعضہم الی بعض شزرا
وھو نظر الغضبان بموخر العین-
التَّشَاعُرُ- شاعری نمودن کسی کہ شاعر نباشد

التَّصَابُرُ- با یکدیگر صبر کردن دو گروہ در جنگ
التَّصَاغُرُ- التحاقر-
التَّضَافُرُ- و التَّظَاهُرُ- بہم پشت شدن
و منہ یقال تظاہر بحمہ و نیہ و التظاہر-
التَّظَاهُرُ- کانہ ولی کلوا حد ظہرہ الی صاحبہ
التَّعَاسُرُ- با یکدیگر دشوار فا گرفتن-
التَّعَاشُرُ- بہم زیستن-
التَّعَاقُرُ- یکدیگر را کشتن و نبرد کردن با یکدیگر
در پیے کردن اشتر-
التَّعَاكُرُ- بر یکدیگر نیزہ زدن قوم و پیکار دبا ہم
در آمیختن یقال تعاکر القوم ای تقاتلوا-
التَّفَاخُرُ- با یکدیگر فخر کردن و الباب یدل علی
عظم و قدم-
التَّقَاطُرُ- پیاپے شدن-
التَّقَاصُرُ- بہم کوتاہ پا زیدن-
التَّكَاثُرُ- با یکدیگر بسیار کردن بسیاری قوم و مال
التَّكَادُرُ- پیوستہ سوی چیزی نگریستن-
التَّمَاثُرُ- بہم پاشیدہ شدن-
التَّنَاحُرُ- فی القتال التناحر علیہ و یقال منازلہم
تتناحر ای تتقابل-
التَّنَاذُرُ- یکدیگر را بیم کردن-
التَّنَاصُرُ- یکدیگر را یاری کردن-
التَّنَاظُرُ- بہم نظر کردن یقال دور نا تتناظر

اى تقابل تشاطر القوم بينهم الحقوق اى تساهموا فيها
التَّناقُسُ بهم بحاکم شدن تا اصل کے بزرگ ست
التَّناکُرُ التجاهل۔
التَّهاتُرُ بيکديگر دعوى باطل کردن۔
التَّهاجُرُ از يکديگر بريدن۔
التَّبارُزُ بروی يکديگر بيرون شدن به جنگ
التَّحاجُزُ از يکديگر باز شدن دو گروه در حرب
التَّغامُزُ يکديگر را بچشم اشارت کردن۔
التَّنابُزُ يکديگر را لقب نهادن و يکديگر را بلقب بد خواندن
التَّناهُزُ شتابى کردن و کسی يکديگر را بارات
شهرى و بهديگر فرصت يافتن يقال
هما يتناهزان امارة بلد کذا اى يتبادران۔
التَّجالُسُ بهم نشستن۔
التَّخارُسُ خويشتن را گنگ ساختن۔
التَّخالُسُ از يکديگر ربودن۔
التَّدارُسُ بهم درس خواندن۔
التَّشاخُسُ لبا بيش شدن دندان و تباه
شدن ميان قومے۔
التَّشادُسُ بايکديگر دشمنى کردن۔
التَّشاکُسُ بايکديگر بدخوى کردن۔
التَّضارُسُ با دندانه شدن چيزے۔
التَّقاعُسُ خويشتن را غافل ساختن يقال تعامس
على فلان اى تعامى عليه وترکه فى شبهة من امره

التَّقاعُسُ واپس شدن۔
التَّناخُسُ ريختن يکى بر ديگر و فى الحديث
غدر تناخس لبه لبعضها فى بعض کان
الواحد ينخس الآخر اى يدفعه۔
التَّنافُسُ رغبت کردن و بعيدست يعنى۔
التَّغاطُشُ التعامى عن الشئ۔
التَّفاحُشُ سخت زشت شدن و بايکديگر
فحش گفتن و هوشے الحديث۔
التَّقارُشُ نيزه بهم در شدن بحرب۔
التَّناجُشُ بر يکديگر افزودن بهائى بيت خريدن
و هو فى الحديث والترکيب يدل على اثارة شئے
التَّهارُشُ در يکديگر افتادن سگان۔
التَّخالُصُ التصافى۔
التَّرافُصُ التقارص بنوبت کردن گروهے
چيزے را وقيل کل واحد منهما اصل براسه وقيل الرافص
الترافص مقلوب۔
التَّباغُضُ يکديگر را دشمن داشتن۔
التَّراکُضُ بهم ستور دوانيدن۔
التَّعارُضُ يکديگر را پيش آمدن۔
التَّقارُضُ بوام فرادادن يکديگر را و يستعمل
فى الخير والشر والقرنان يتقارضان النظر اذا
نظر کل واحد منهما الى صاحبه شزرا و اصل
القرض القطع فى الحديث وتقارضون تقال

قرض الشاعر الشعر اذا قطع بعضه وبقي منه قصیده شیئا

التَّمَارُضُ - خویشتن را بیمار ساختن -

التَّنَاقُضُ - ضد یکدیگر شدن وفي الباب بیدل علی تکلف الشيء -

التَّنَاهُضُ - فرا یکدیگر ساختن در حرب -

التَّبَالُطُ - التضارب -

التَّسَاقُطُ - بیفتیدن و بیفگندن و خویشتن را بر چیزے افگندن -

التَّضَاغُطُ - یکدیگر را افشردن در زحمت

التَّفَارُطُ - بر یکدیگر فرا پیش گرفتن وفي الحدیث تفارط الغزو ای تباعد ولیست من اللحاق بالنبي وکل شيء سبق فقد فرط -

التَّمَارُطُ - التشاتم -

التَّلَاحُظُ - یکدیگر را نگریستن -

التَّقَارُظُ - یکدیگر را ستودن -

التَّتَابُعُ - پیاپے شدن -

التَّجَادُعُ - المجادعة -

التَّخَادُعُ - فرا پیش نمودن از خویشتن -

التَّخَالُعُ - با یکدیگر خلع کردن -

التَّدَافُعُ - یکدیگر را دفع کردن -

التَّرَاجُعُ - واپس آمدن -

التَّرَافُعُ - بهم چیزے بر داشتن -

التَّسَارُعُ - بهم بشتافتن -

التَّسَامُعُ - از کسی بد گفتن و لعیدی بالبسیار

التَّفَاقُعُ - سپید گردیدن چشم و در معناک شد من في الحدیث وان تفاقت عیناک ای رمضتا ماخوذ من الفقاقیع -

التَّقَاصُعُ - التهافت في الشيء والتطاعن بالرماح ویپیدیان بالباء وموت البعض اثر البعض

التَّقَارُعُ - بهم قرعه زدن وبهم شمشیر زدن -

التَّقَاطُعُ - از یکدیگر بریدن -

التَّمَاجُعُ - التماجن والترافث -

التَّقَاذُعُ - با یکدیگر فا گرفتن بهم خصومت کردن

التَّعَازُفُ - با زدن رود و نفخ آنها مانند رود و چامه و طنبور وغیره وفي الحدیث ما تعازفت الانصار یوم بعاث ویحتمل ان یکون من عزف اللهو وضرب المعازف علی تلک الاشعار للتحریض علی القتال ویحتمل ان یکون من العزیف وهو اصوات الوغا کعزیف الریاح وعزیف الجن وهو جرس اصواتها

التَّعَاطُفُ - بر یکدیگر مهربانی کردن -

التَّقَاذُفُ - بهم انداختن و انداخته شدن -

التَّکَاثُفُ - کثیف شدن -

التَّکَاشُفُ - آشکارا شدن عیب بر یکدیگر یقال لو تکاشفتم ما تدافنتم ای لو انکشف عیب بعضکم لبعض -

التَّنَاتُفُ - الانتتاف -

التّناسُف- راز کردن با یکدیگر-
التّناصُف- انصاف یکدیگر دادن از خویشتن
التّهانُف- الاهتاف-
التّحامُق- احمق نمودن بے حمق
التّرافُق- همراهی کردن و بهم یار بودن-
التّسابُق- بر یکدیگر پیشی گرفتن-
التّصادُق- با یکدیگر راست گفتن و دوستی

ویژه داشتن-
التّصافُق- دست بر دست یکدیگر زدن ببیعت
التّطابُق- اتفاق کردن-
التّطارُق- از پے یکدیگر فرا شدن اشتر-
التّعانُق- دست بگردن یکدیگر فرا کردن و یستعمل

فی المودة-
التّلاحُق- در یکدیگر رسیدن-
التّلاصُق- التلازم-
التّبارُك- التعالی و التعاظم و التباعد علی

ثبات الشیء-
التّدارُك- دریافتن و در یکدیگر رسیدن-
التّدالُك- با یکدیگر کاویدن و ضرب-
التّشارُك- الاشتراک-
التّضاحُك- خندیدن-
التّداحُك- التداخل-
التّماحُك- با یکدیگر لجاج کردن-

التّماسُك- خویشتن فرو داشتن و فی الحدیث
بادن متماسک ای معتدل الخلق یمسک بعض اعضائه بعضا
التّمالُك- بر خویشتن پادشاهی دادن-
التّمالُك- در افتادن چیزی و چیزی کردن تمالک
الرجل علی الفراش ای سقط-
التّبادُل- با یکدیگر بدل کردن-
التّثاقُل- خویشتن را گران ساختن-
التّجادُل- با یکدیگر پیکار کردن-
التّجاهُل- نادانی نمودن بے نادانی-
التّخاذُل والتّخاذُل- برهم چسپیدن و خصوصیت
و انجیدن مانند ... تمایلت ... نفسه
اذا تکلفت الشیء علی مشقة-
التّخاذُل- التخادع-
التّخاذُل- یکدیگر را فرو گذاشتن و واپس ماندن
و ضعیف شدن و تخاذلت الوحشیة اذا اقامت علی ولدها
التّخاصُل- با یکدیگر گرو بستن در تیر انداختن
التّداخُل- بهم در شدن یقال تداخلنی منه شیء
التّراسُل- بیکدیگر پیغام و رسول فرستادن
التّواکُل- با یکدیگر فرو گذاشتن کار
التّسابُل- بیا بے شدن-
التّساجُل- التفاخر التسامح-
التّشاغُل- خویشتن را مشغول کردن بچیز
التّشاکُل- التشابه-

اَلتَّعَاجُلُ - بشتافتن بیکدیگر -
اَلتَّعَادُلُ - بایکدیگر راست شدن -
اَلتَّعَاذُلُ - المعاذلۃ -
اَلتَّعَاقُلُ خردمندی نمودن بی خردمندی
فی الحدیث یتعاقلون بینہم معاقلہم الاولی ای
یکونون علی ما کانوا علیہ فی الجاہلیۃ یاخذون من
الدیات ویعطون وفی حدیث عمر انا اتعاقل
المضغ بیننا ای لا یاخذ بعضنا من بعض العقل
وہو الدیۃ والمضغ جمع مضغۃ وہو قطعۃ من اللحم
اَلتَّغَازُلُ عشق بر زیدن بایکدیگر -
اَلتَّغَافُلُ غفلت نمودن بایکدیگر بی غفلت
اَلتَّفَاضُلُ - از یکدیگر افزون آمدن -
اَلتَّقَابُلُ - بایکدیگر برابر شدن و روی
فراروی کردن -
اَلتَّقَاتُلُ - بایکدیگر کارزار کردن -
اَلتَّكَاسُلُ - خویشتن را کاہل ساختن -
اَلتَّكَامُلُ تمام شدن -
اَلتَّمَاثُلُ - از بیماری شدن مانند یکدیگر شدن
اَلتَّمَاحُلُ - دراز و مضطرب ساختہ بشتر و مردم متغیر
البدن فی الحدیث امور اتماحلۃ ای متطاولۃ -
اَلتَّمَافُلُ - التغاوط -
اَلتَّنَاسُلُ ریختن و پچیدہ شدن تناسل النبت ای
التف و مد بعضہ الطول من بعض و تناسل الناس ای انتصوا

اَلتَّنَاجُلُ - پیکار کردن بایکدیگر -
اَلتَّنَازُلُ - مثل التقاتل -
اَلتَّنَاسُلُ - از یکدیگر زادن -
اَلتَّنَاضُلُ - بایکدیگر تیر انداختن -
اَلتَّحَاكُمُ - بہم حاکم شدن و بیداوری بانی -
اَلتَّحَالُمُ - حلم نمودن بے حلم -
اَلتَّخَاصُمُ - بہم خصومت کردن -
اَلتَّرَاجُمُ - بیکدیگر سنگ انداختن -
اَلتَّزَاحُمُ - بر یکدیگر بخشودن -
اَلتَّرَاكُمُ - برہم نشستن -
اَلتَّزَاحُمُ - انبوہی کردن و بیدہی لبلی -
اَلتَّزَاعُمُ - بہ یکدیگر سخن نا موثوق بہ گفتن بحستان
نمودن فی الحدیث تزاعمان ای تیداعیان شیئا
فتختلفان فیہ -
اَلتَّسَالُمُ - بایکدیگر صلح کردن -
اَلتَّسَاهُمُ - بہم قرعہ زدن -
اَلتَّشَاتُمُ - یکدیگر را دشنام دادن -
اَلتَّصَادُمُ - بہم نا کوفتہ شدن -
اَلتَّصَارُمُ - التقاطع -
اَلتَّضَاخُمُ - کثر شدن بہم مختلف شدن کار -
اَلتَّظَالُمُ - مظلومی نمودن بے مظلومی -
اَلتَّعَاجُمُ - باہم سخن گفتن بزبان عجم و نقطہا دان
نوشتہ را فی الحدیث ما کنا نتعاجم ای نکنی و نورے

التعاظم - بزرگی نمودن و بزرگ آمدن -

التعاؤم - بهم پیدا نشدن -

التفاقم - بزرگ شدن کار

التقادم - دیرینه شدن -

التقاسم - بهم وابخشیدن و بهم سوگند خوردن

التكاتم - از یکدیگر پوشیدن -

التكارم - کرم نمودن بے کرم

التكالم - با یکدیگر سخن گفتن پس از پیش

التلاحم - باهم پیوستن و تمام شدن زن

التلاطم - با یکدیگر تپانچه زدن -

التلاكم - با یکدیگر مشت زدن -

التنادم - با یکدیگر ندیمی کردن -

التهادم - بهم بیفتادن -

التهاصر - خویشتن را پیر ساختن -

التهاتن - برابر شدن -

التعاسن - نیکو کردن -

التدافن - التقاتم و یکدیگر را دفن کردن -

التراطن - بهم سخن گفتن بلغت عرب

التراهن - گرو کردن -

التشاجن - بهم درشدن -

التصافن - بهم بخش کردن آب -

التضاغن - بر یکدیگر کین گرفتن -

التطاعن - نیزه زدن با یکدیگر

التغابن - با یکدیگر غبن آوردن -

التلابن - با یکدیگر شیر خوردن -

التماجن - مسخرگی نمودن -

التهاون - سبک شمردن و تقال و نهاون الامر استقام -

التبادہ - با یکدیگر بدیهه گفتن -

التباله - خویشتن را ابله ساختن -

التشابه والتشاكه - بهم مانیدن -

ومن المضاعف

التحابّ - یکدیگر را دوست داشتن -

التسابّ - یکدیگر را دشنام دادن از یکدیگر بریدن

التضابّ - باقی آب که در اناباشد آشامیدن -

التحاتّ - فرو ریزیدن -

التحاثّ - یکدیگر را افژولیدن -

التحاجّ - التخاصم -

التناجّ - پای زهم باز نهادن -

التلاجّ - با یکدیگر ستیهیدن -

التشاحّ - حریصی نمودن -

التبادّ - همتا رافرا گرفتن در حب -

التحادّ - با یکدیگر خلاف کردن -

التراد - بر یکدیگر رد کردن -

التضادّ - بر یکدیگر دشمنی و ناهمتائی کردن

التعادّ - التعدد -

التّنادّ - ازیکدیگر رمیدن -
التّبارّ - بایکدیگر نکوئی کردن -
التّسارّ - بایکدیگر راز گفتن -
التّضارّ - باهم آمدن گردی -
التّهاسّ - بیشتر بیدار شدن لا یکون ذلک الا فی کلام -
التّغاشّ - ازیکدیگر گریختن -
التّفاشّ - بایکدیگر فراگرفتن -
التّماسّ - یکدیگر را بسودن -
التّحاشّ - بایکدیگر آخشیدن -
التّراصّ - تنگ شدن بریکدیگر یا ایستادن -
التّقاصّ - قصاص ازیکدیگر ستدن
یقال تقاصّ القوم اذا قاصّ کل واحد منهم صاحبه فی حساب او غیره
التّحاصّ - التّحاثّ -
التّعاضّ - یکدیگر را گزیدن -
التّغاطّ - سر یکدیگر باب فرو بردن -
التّغاظّ - ازحد درگذشتن در دشمنی کردن بایکدیگر
التّماظّ - بایکدیگر پیکار کردن -
التّدافّ - بر یکدیگر نشستن -
التّشافّ - هرچه در آنا باشد از شراب یا خوردن
التّصافّ - بهم دسته زدن -
التّفافّ - دوا کردن ناقه را دوشیدن بعد الاخری

یقال تعافّ باذانا فتکت الی اخلفها العبد الحالب الاولی
التّحاقّ - التخاصم
التّداقّ - المداقّة -
التّشاقّ - التعادی -
التّباكّ - بهم نشستن و ازدحام نمودن
تباكّ القوم ای ازدحموا فی الحدیث حتی اذا اتی الرکب منا اذا التنادین سفه النفوس -
التّداكّ - التباكّ -
التّعالّ - التعاظم
التّحالّ - التحابّ -
التّضالّ - خویشتن را گمراه ساختن -
التّطاول - گردن برافراشتن تا چیزی که دور باشد ببینی -
التّعالّ - پاک شدن زن از نفاس و بایستیدن شیر یا ناقه را یقال تعالّت الناقة اذا انحدرت ما عندها من السیر ماخوذ من العلالة وهی البقیة
التّقالّ - اندک شمردن وهو فی الحدیث -
التّتامّ - بهم تمام شدن یقال تتامّوا ای جاؤا کلهم وتموا -
التّشامّ - بهم بوئیدن
التّصامّ - خویشتن کر ساختن
التّضامّ - فراهم آمدن
التّجانّ - دیوانه ساختن

التشانّ التشنن۔

ومن المعتل

التواثب۔ بہم برجستن۔
التواجہ۔ با ہم بدا گرفتن شر و بدی او فتند انگیختن یقال تواجہ الشر فیما بینہم ای تداولوہ
التوارد۔ بہم بآب آمدن۔
التواعد۔ با یکدیگر وعدہ نہادن در خیر۔
التوافد۔ بہم بجاے شدن۔
التوالد۔ بہم زادن و توالدوا ای اکثروا وولد بعضہم بعضا۔
التواتر۔ پیاپے شدن۔
التوافر۔ بسیار شدن۔
التواقص۔ با رقص دانستن و فی الحدیث ثم تواقصت علیہا لئلا تسقط یقول مسکت علی البردۃ لینحنی وبعد ان یکنی علیہا لعنقہ۔
التوادع۔ التصالح۔
التواضع۔ فروتنی نمودن و وضیع شدن۔
التواصف۔ بہم وصف کردن۔
التواقف۔ با ایستادن دو گروہ بجنگ و خوان
التواثق۔ با یکدیگر استواری کردن۔
التواشق۔ وشیق ساختن قوم گوشت را یعنی فی الحدیث فتواشقوہ باسیافہم اے قطعوہ
کما یقطع اللحم اذا قدد۔
التوافق۔ الاتفاق والتظاہر۔
التراہق۔ بہم رفتن۔
التواصل۔ با یکدیگر پیوستن۔
التواکل۔ ترک دادن و بر یکدیگر اعتماد کردن فی الحدیث فتواکل الکلام ای اتکل کل واحد منہما علی الآخر فیہ۔
التوازن۔ بہم سنگ آمدن۔

ومن المضاعف المعتل الفاء

التوادّ۔ با یکدیگر دوستی کردن۔

ومن اللفیف المقرون

التواری۔ نہان شدن ولیدے بعض بعض۔
التواصی۔ یکدیگر را اندرز کردن و پیوستہ شدن نبات بیکدیگر۔
التوافی۔ بہم تمام شدن۔
التوالی۔ پیاپے شدن۔
التوانی۔ سستی کردن۔

ومن المعتل الیائی

التیاسر۔ چپ شدن گروہ بعضہم و فی الحدیث تیاسروا فی الصداق یقول تراضوا بما استیسر ولا تغالوا بہ۔
التیامن۔ براست شدن گروہ بعضہم فی الحدیث فامرہم ان یتیامنوا عن الغمیم

ای یاخذوا لمینا عنہ۔

ومن الاجوف الواوی

اَلتَّجَاوُبُ یکدیگر را جواب دادن۔
اَلتَّنَاوُبُ بہ نوبت کردن۔
اَلتَّفَاوُتُ در فروشدن وحکی ابو زید بکسر الواو وفتحہا ایضًا وہو علی غیر قیاس۔
اَلتَّمَاوُتُ مردگی نمودن وخویشتن را فراہم کشیدن از پارسائی نمودن بدروغ۔
اَلتَّزَاوُجُ بایکدیگر ہم جفت شدن۔
اَلتَّرَاوُحُ بایکدیگر روای یافتن و گرد چیزی گردیدن یقال ان یدیہ لتتراوحان بالمعروف ای تاخذ ہذہ مرۃ وہذہ مرۃ۔
اَلتَّطَاوُحُ بیند اختن یقال تطاوحت بہم النوی ای تترامت۔
اَلتَّکَاوُحُ بایکدیگر رسیدن در شر وبدی یقال تکاوح الرجلان ای تمارسا وتعالجا الشر بینہما۔
اَلتَّنَاوُحُ التقابل۔
اَلتَّعَاوُدُ فی الحرب وغیرہ اذا عاد کل فریق الی صاحبہ
اَلتَّقَاوُدُ الانقیاد۔
اَلتَّجَاوُرُ بایکدیگر ہمسائگی کردن۔
اَلتَّحَاوُرُ التجاوب۔
اَلتَّزَاوُرُ یکدیگر را زیارت کردن و چیبیدن ومنہ قرئ تزاور عن کہفہم۔

اَلتَّسَاوُرُ التواثب۔
اَلتَّشَاوُرُ بایکدیگر مشاورت کردن۔
اَلتَّعَاوُرُ از یکدیگر فراگرفتن۔
اَلتَّغَاوُرُ یکدیگر را غارت کردن۔
اَلتَّجَاوُزُ فا گذشتن از گناہ کار دیگر و فا گذشتن از چیزی بہ تہید۔
اَلتَّحَاوُزُ از یکدیگر واگشتن در جنگ۔
اَلتَّنَاوُسُ بگوشہ چشم نگریستن از کبر۔
اَلتَّکَاوُسُ التراکم۔
اَلتَّنَاوُشُ فرا گرفتن۔
اَلتَّهَاوُشُ سر شتن و آمیختہ شدن فی الحدیث تہاوشون ای یدخل بعضہم فی بعض
اَلتَّخَاوُصُ بدنبال چشم نگریستن
اَلتَّغَاوُصُ سخن پیستن التغاوص فی التحدث مثل التنویق
اَلتَّغَاوُصُ مثل التبادر۔
اَلتَّفَاوُضُ بایکدیگر انباغی شدن در چیزی یقال تفاوض القوم الی الامر ای فاوض فیہ بعضہم بعضًا وتفاوض الشریکان فی المال اذا اشترکا فیہ اجمع والترکیب یدل علی اتکال فی الامر علی آخر۔
اَلتَّطَاوُعُ بایکدیگر فرمان برداری کردن و سازواری نمودن یقال تطاوع لہذا الامر حتی یستطیعہ۔
اَلتَّرَاوُغُ بایکدیگر دستان آوردن۔

اَلتَّدَاوُکُ باہم جنگ شدن و خصومت و جز آن و فی الحدیث تداوک القوم ای تتابعوا فی حرب او شر۔
اَلتَّسَاوُکُ۔ چسپیدن در رفتن از ضعف
اَلتَّحَاوُلُ۔ با یکدیگر گشتن در حرب۔
اَلتَّدَاوُلُ۔ از یکدیگر فرا گرفتن در حرب و غیرہ
اَلتَّصَاوُلُ۔ بر یکدیگر حملہ بردن۔
اَلتَّطَاوُلُ۔ دست کشی کردن فی الحدیث کانا یتطاولان علی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ای کل واحد من الحیین کان یذب عنہ ولم یرد بہ تطاول الکبر علیہ بنفسہ ولکن یتطاول علی عدوہ والتطاول ایضاً فی الحدیث تطاول علیہم الرب بفضلہ ای اشرف۔
اَلتَّقَاوُلُ۔ با یکدیگر سخن گفتن۔
اَلتَّنَاوُلُ۔ فا گرفتن۔
اَلتَّدَاوُمُ۔ گرد برآمدن مرغان بر چیزی۔
اَلتَّسَاوُمُ۔ بر یکدیگر بہا کردن۔
اَلتَّقَاوُمُ۔ با یکدیگر ایستادن در جنگ
اَلتَّلَاوُمُ۔ یکدیگر را ملامت کردن۔
اَلتَّنَاوُمُ۔ خویشتن را خفتہ ساختن۔
اَلتَّصَاوُنُ۔ التصون۔
اَلتَّعَاوُنُ۔ ہم پشت شدن و یعدی بعلی۔
اَلتَّہَاوُنُ۔ خوار داشتن و یعدی بالبا۔

ومن الیائی

اَلتَّعَایُبُ یکدیگر را عیب کردن۔
اَلتَّغَایُبُ ہم غائب شدن۔
اَلتَّغَایُرُ بر یکدیگر آغالیدن شدن۔
اَلتَّصَایُحُ بانگ بر یکدیگر زدن۔
اَلتَّمَایُحُ پیچ پیچان رفتن یقال تمایح الغصن والسکران تمایل۔
اَلتَّزَایُدُ افزون شدن۔
اَلتَّسَایُرُ ہم رفتن۔
اَلتَّشَایُرُ اشارہ نمودن بسوی چیزی بدست و فرمودن کسی را فی الحدیث فتشایرہ الناس یقول اشتہروہ بالعیان والشارۃ الہیئۃ واللباس۔
اَلتَّطَایُرُ ہم پریدہ شدن و پراگندہ شدن و دراز شدن چیزی فی الحدیث خذ ما تطایر من شعرک
اَلتَّغَایُرُ غیر یکدیگر شدن۔
اَلتَّمَایُزُ جدا شدن و پارہ پارہ کردن با ہمدیگر فی الحدیث التمایز وہو ان یتحزب الناس احزاباً بوقوع العصبیۃ فیما بینہم۔
اَلتَّعَایُشُ با یکدیگر زیستن۔
اَلتَّمَایُطُ تباعد القوم و فساد ما بینہم۔
اَلتَّمَایُطُ مخالفت التمائل۔
اَلتَّغَایُظُ خشم گرفتن با یکدیگر۔
اَلتَّبَایُعُ با یکدیگر بیع ایجاب کردن۔
اَلتَّتَایُعُ پیاپی در افتادن لا یکون الا فی الشر

اَلتَّسَايُرُ بایکدیگر یار شدن۔
اَلتَّزَايُرُ بچیپیدن۔
اَلتَّسَايُفُ۔ بایکدیگر شمشیر زدن۔
اَلتَّضَاعُفُ۔ دوهان شدن۔
اَلتَّضَايُقُ۔ تنگ شدن تضایق القوم اذا لم يتيسروا في خلق او مكان۔
اَلتَّحَايُلُ۔ باشکوفه شدن نبات ولقایت رسیدن آن
اَلتَّزَايُلُ۔ التباین۔
اَلتَّسَايُلُ روان شدن مائع ولشکر از هر سو
اَلتَّكَايُلُ بر یکدیگر پیمودن۔
اَلتَّمَايُلُ بچیپیدن و ــ في الحديث۔
التمائل وهو ميل البعض على البعض بالغارة
اَلتَّدَايُنُ بایکدیگر فروختن بوام۔
اَلتَّمَايُحُ و روغ شدن۔

ومن الناقص

اَلتَّصَابِي عشق نمودن۔
اَلتَّغَابِي التغافل۔
اَلتَّفَاتِي۔ جوانمردی بر زیدن وفتوی بمفتی بردا شتن في الحديث فقالوا الیه فتناه تحاکموا الیه
اَلتَّجَاثِي۔ بایکدیگر بهم زانو شدن۔
اَلتَّثَانِي۔ بهم یاد کردن۔
اَلتَّنَاجِي۔ بایکدیگر راز کردن۔

اَلتَّهَاجِي یکدیگر را هجا کردن۔
اَلتَّلَاحِي۔ بایکدیگر پیکار کردن و دشنام دادن یکدیگر را
اَلتَّرَاخِي۔ تقصیر کردن تراخي ما بينها اي تباعد
اَلتَّبَادِي۔ المبادات وتشبه کردن باهل دیه
اَلتَّعَادِي۔ بایکدیگر دشمنی کردن وتباه شدن میان قوم وگفته اند از یکدیگر دور شدن تعادوا اذا اصاب هذا مثل دا ء هذا من العدوى او مهوت بعضهم في اثر بعض و ــ في الحديث في السب تعادى اماكنه مختلفة غير مستوية۔
اَلتَّفَادِي۔ یکدیگر را خریدن و با کسی شدن از چیزی و از چیزی رهائی جستن۔
اَلتَّمَادِي۔ دور شدن و ــ بیشه راهی۔
اَلتَّنَادِي یکدیگر آواز دادن بهم در انجمن نشستن۔
اَلتَّهَادِي۔ نرم رفتن و یکدیگر را هدیه فرستادن
اَلتَّحَاذِي۔ في اشالة الحجر مثل التحاثي۔
اَلتَّبَارِي۔ بایکدیگر نبرد کردن۔
اَلتَّجَارِي۔ بهم رفتن بهم دوانیدن في الحديث
اَلتَّكَارِي۔ کرا فرستادن۔
اَلتَّمَارِي۔ بشک شدن بایکدیگر پیچیدن
اَلتَّبَازِي۔ بلند کردن سرین گام فرا نهادن فقال تبازی ای رفع موخره۔
اَلتَّجَازِي۔ تقاضی کردن۔

اَلتَّجَاسِیُ - بہم آشنا سیدن -
اَلتَّقَاسِیُ - بہ چیزی تشدید نقاست تحقیقسا اذا اخرجہ شتمہا للنساء
اَلتَّنَاسِیُ - فراموش کردن و فراموشی نمودن
اَلتَّمَاشِیُ - بیک سو شدن -
اَلتَّعَاشِیُ - شب کوری نمودن -
اَلتَّمَاشِیُ - بہم رفتن -
اَلتَّنَاصِیُ - ناصیہ یکدیگر را گرفتن و در برابر یکدیگر افتادن
اَلتَّرَاضِیُ - از یکدیگر خشنود شدن -
اَلتَّغَاضِیُ - التکاسل فی ازنار الجنون -
اَلتَّقَاضِیُ - وام باز خواستن
اَلتَّعَاطِیُ - فرا گرفتن و در چیزی خوض کردن
اَلتَّمَاطِیُ - با یکدیگر کاویدن -
اَلتَّدَاعِیُ - بیہودہ دادن با یکدیگر و تداعت
الحیطان للخراب ای تہاوت و شناہ و سقط
واحد وآخر بعدہ کان الاول دعا الثانی
اَلتَّنَاعِیُ - خبر کشتگان گفتن تا برای جنگ مستعد شوند
و بر خیزند یقال تناعی بنو فلان اذا نعقتا لہم حینًا تعیضا
اَلتَّبَاغِیُ - بر یکدیگر فرونی جستن -
اَلتَّرَاغِیُ - با یکدیگر بانگ کردن -
اَلتَّضَاغِیُ - نالیدن فی النحو و تضیبی تعون ل لی الصوت باکین
اَلتَّجَافِیُ - مطاوع المجافاۃ وتجافی جنبہ عن الفراش ای نبا
اَلتَّخَافِیُ - تفتیش سالم بردن تخافینا الی الحاکم ای تحاکمنا
اَلتَّرَاقِیُ - اندارک -

اَلتَّصَافِیُ - با یکدیگر دوستی و یژہ داشتن -
اَلتَّلَافِیُ - دادرا یافتن -
اَلتَّنَافِیُ - یکدیگر را نفی کردن -
اَلتَّبَاقِیُ - بہم باقی ماندن -
اَلتَّسَاقِیُ - یکدیگر را آب و خبر آن دادن -
اَلتَّلَاقِیُ - یکدیگر را دیدن و فراہم رسیدن
اَلتَّبَاکِیُ - گریستن نمودن -
اَلتَّشَاکِیُ - یکدیگر را گلہ کردن -
اَلتَّبَالِیُ - بیازمودن -
اَلتَّتَالِیُ - پاپی شدن -
اَلتَّجَالِیُ - شگفتی و شرفی نمودن تجالینا سلہ
انکشف حال کل واحد منا لصاحبہ -
اَلتَّعَالِیُ - بلند شدن و با بدن یقال تعال ولا یجوز
ان یقال منہ تعالیت ولا ینہی عنہ و یقال قد تعالیت
والی ای شیٔ تعالی -
اَلتَّغَالِیُ - بلند و نزار شدن اشتر -
اَلتَّفَالِیُ - سر خویشتن باز جستن و سر یکدیگر باز جستن
اَلتَّقَالِیُ - یکدیگر را دشمن داشتن
اَلتَّحَامِیُ - با یکدیگر سوی شدن -
اَلتَّرَامِیُ - بہم سنگ یا تیر انداختن و انداختہ
شدن چیزی یقال ترامی الجرح الی الفساد -
اَلتَّسَامِیُ - التباری -
اَلتَّعَامِیُ - خویشتن را کور ساختن و بعید سے بعین

اَلتَّدَانِیْ - بایکدیگر نزدیک شدن -
اَلتَّفَانِیْ - ازیکدیگر بے نیاز شدن -
اَلتَّفَانِیْ - بہم فانی شدن -
اَلتَّبَاهِیْ - التفاخر -
اَلتَّلَاهِیْ - بہم لہو کردن -
اَلتَّنَاهِیْ - واایستیدن دیکدیگر را نہی کردن
وبغایت رسیدن تناہی الخبر ای بلغ وتناہی الماء
اذا وقف فی الغدیر وسکن والباب یدل علی
غایۃ وبلوغ عن ابن فارس -

ومن اللفیف المقرون

اَلتَّحَاوِیْ - گردگی ہر چیزی وحلقہ شدن فی
الحدیث ما تحاوت تتا ملست من حویۃ الشئ
اذا جمعت -
اَلتَّدَاوِیْ - خویشتن را بچیزی دارو کردن
ویعدی بالباء -
اَلتَّسَاوِیْ - برابر ویکسان شدن -
اَلتَّعَاوِیْ - گرد آمدن نے الحدیث
فتعاوی علیہ المشرکون ای تعاونوا فیما بینہم
حتی قتلوہ -
اَلتَّغَاوِیْ - فراہم آمدن بربدی -
اَلتَّقَاوِیْ - افزون شدن شریکان فی شیٔ گذشتن یار ازشریکے
قال ابو زید اذا کان الغلام والجاریۃ او الدابۃ
او الدار بین الرجلین فقد تقاویاہا وذلک
اذا قوماہا فقامت علی ثمن فہما فی التقاوی سواء
فاذا اشتریہا احدہما فہو المشتری دون صاحبہ
وقد اقواہ البائع والتقاوی الاقواء والاقتواء یکون
بین الشرکاء فاما فی غیر الشرکاء فلا -
اَلتَّهَاوِیْ - از پسے یکدیگر در نشار افتادن -

ومن الیائی

تعایا علیہ الامر بمعنی اعیا
اَلتَّغَايِیْ - سایہ افگندن نے الحدیث
فاذا اعامۃ قد تغایاتنی ای دنت منے الغراب
الاسود تغایا من الغایۃ وہو کل شئ اظل
الانسان فوق راسہ مثل السحابۃ والغبرۃ
والظلۃ ونحو ذلک -

ومن المہموز الفاء

اَلتَّآمُرُ - التشاور ویقال حی متآمرون ای
متجاورون ماخوذ من الائتمار وہو الطلب -
اَلتَّآمُنُ - یکدیگر را فرمودن والتشاور ایضاً
اَلتَّآزُفُ - نزدیک شدن بیکدیگر -
اَلتَّآکُلُ - باہم خوردن وکشتن بعض بعض یقال
تاکلت الابطال فی الحرب اذا اکل بعضہم
بعضاً -

ومن الناقص المہموز الفاء

اَلتَّآخِیْ - برادری گرفتن بایکدیگر -
اَلتَّآدِیْ - سازروزگار فراگرفتن -

اَلتَّآسِیْ یکدیگر را الصبر فرمودن۔

ومن اللفیف المقرون المهموز الفاء

اَلتَّآئِیْ النعید۔

ومن المهموز العین

اَلتَّنَاؤُبُ آسا کشیدن۔

اَلتَّذَاؤُبُ التذاؤب۔

اَلتَّکَاؤُدُ رنجانیدن۔

اَلتَّزَاؤُرُ بایکدیگر بانگ کردن شیر۔

اَلتَّنَاؤُشُ التباعد والتاخر من الفعل وهو اکثره فی الابطاء وقیل من التناوش وهو التطلب

اَلتَّسَاؤُلُ یکدیگر را پرسیدن واز یکدیگر خواستن

تَضَاؤُلُ نزار شدن۔

اَلتَّدَاءُبُ انبوهی کردن کار بسبب کسی فشرده

اَلتَّشَاءُمُ ضد التیامن نسبت کردن بسوی چپ بشومی

فی الحدیث تشاءمت ای قدمت نحو الشام۔

اَلتَّلَاءُمُ فراهم کردن۔

ومن الناقص المهموز العین

اَلتَّرَاءِی یکدیگر را دیدن و برابر یکدیگر افتادن

وفلان تراءی ای تنظر الی وجهه فی المرآة او

السیف وتراءی الشیء من الجن ای عرض له

فی الحدیث یتراءون اهل علیین ای ینظرون و

فی حدیث آخر تراءینا الهلال ای تکلفنا النظر الیه ام لا

اَلتَّنَائِی ای التباعد۔

اَلتَّنَائِیْ مثله۔

ومن المهموز اللام

اَلتَّخَاجُؤُ التباطؤ۔

اَلتَّدَارُؤُ بایکدیگر خلاف کردن واز خویشتن

نمودن که برخلاف امر دنباشی۔

اَلتَّکَافُؤُ بایکدیگر برابر آمدن۔

اَلتَّدَاکُؤُ گرد آمدن و مزاحمت کردن و راندن

تداکا القوم ازدحموا۔

اَلتَّمَالُؤُ هم پشت شدن۔

اَلتَّجَاوُؤُ بر روی افتادن یقال تجانا

علیها ای کبت علیه۔

اَلتَّنَاتُؤُ التباعد۔

ومن المعتل المهموز اللام

اَلتَّوَاطُؤُ موافقت واتفاق وسازواری کردن

تواطؤا علی الامر ای اتفقوا۔

باب الافعلال

اَلْاِحْسِبَابُ سیاه و سپید و سرخ شدن

چنانکه این همه رنگها در وی باز یابی۔

اَلْاِشْهِبَابُ سپید شدن اسپ۔

اَلْاِرْفِتَاتُ ریزیده شدن۔

اَلْاِکْمِتَاتُ کمیت شدن اسپ۔

اَلْاِغْبِثَاثُ الابثاث وقیل هو مقلوب منه

اَلْاِخْرِجَاجُ سیاه و سپید شدن۔

الاِبْلِجَاجُ - سیاه و سپید شدن گوسپند
الاِرْبِدَادُ - خاکسترگون شدن -
الاِرْقِدَادُ و الاِرْمِدَادُ - بشتافتن -
الاِحْمِرَارُ - سرخ شدن -
الاِخْضِرَارُ - سبز شدن -
الاِصْفِرَارُ - زرد شدن -
الاِغْبِرَارُ - گرد آلوده شدن -
الاِحْلِسَاسُ - سیاه شدن که با سرخی زند
الاِدْبِسَاسُ - سیاه و سرخ شدن آنچه
و سرخ چنانکه لون دبا هر دو زند و قیل القوم هبوا
الاِبْرِشَاشُ - رقش شدن اسپ -
الاِرْفِضَاضُ - پاشیده شدن اشک
آب و انچه بدان ماند -
الاِرْقِطَاطُ - سیاه و سپید شدن -
الاِلْمِظَاظُ - سپید شدن لب زیرین اسپ
الاِبْلِقَاقُ - ابلق شدن و آن سپیدی
باشد که بآن رنگی دیگر باشد -
الاِرْمِقَاقُ - ضعیف شدن -
الاِزْرِقَاقُ - کربه چشم شدن -
الاِرْمِكَاكُ - سخت سرخ شدن اشتر
چنانکه با سیاهی زند -
الاِخْضِلَالُ - تر شدن -
الاِشْعِلَالُ - سپید شدن برخی از دنبال اسپ

الاِقْذِلَالُ - النفور والاستنظار -
الاِدْلِمَامُ - سیاه شدن خر -
الاِدْهِمَامُ - سیاه شدن اسپ -
الاِرْثِمَامُ - سپید شدن لب زیرین اسپ
الاِزْلِمَامُ - کوچ کردن و سپید پای شدن تیر
فی الحدیث فازلمّ به قیل ذهب به و قیل قبض
الاِقْتِمَامُ - گرد رنگی شدن که با سرخی زند -

ومن الاجوف الواوی

الاِعْوِجَاجُ - کژ شدن -
الاِسْوِدَادُ - سیاه شدن -
الاِقْوِدَادُ - دراز گردن شدن -
الاِحْوِرَارُ - سپید و سیاه چشم سخت سیاه و سپید شدن
الاِزْوِرَارُ - بگردیدن -
الاِعْوِرَارُ - یکچشم شدن -
الاِقْوِرَارُ - انجوغ گرفتن و باریک میان شدن
الاِحْوِلَالُ - احول شدن -

ومن الیائی

الاِبْیِضَاضُ - سپید شدن -

ومن الناقص

الاِقْتِوَاءُ - خدمت کردن اذا خدم من هذا
الباب یکون ماخوذا من القتو -
الاِرْعِوَاءُ - وا ایستیدن و [illegible]

ومن اللفیف المقرون

الاحویٰ واوی سیاه شدن و تصریفه کتصریف ارعویٰ

باب الافعیلال

الاشهیباب الاشهباب-

الاکثیثاث فرا شستن آماس جراحت

الاکمیثاث الاکماث-

الابلیجاج روشن شدن الاحجیجاج الاحجاج

الاخجیجاج آمیخته شدن الماست اللبن اذا اخرج زبده یقشه مبیح لم تتم خثورته وکذلک کل مختلط-

الاغبیداد الاغبداد-

الابهیرار دراز شدن شب و ابهار الليل اذا تراکم طلوع النجوم واستنار و ذهب معظمه واکثره وذلک لعبد ان تذهب بهمته الليل ومنه الشئ الباهر اي المضئ ويقال ابهار الليل وهذا اصح لان بهرة الليل وسطه-

الاخمیرار الاخضیرار- الاخضرار-

الاسمیرار سیه وار شدن کشت-

الاسمیرار گندم گون شدن-

الانجیرار خشک شدن نبات-

الاصفیرار الاصفرار-

الاغفیرار تابنده شدن جامه-

الاقطیرار خشک شدن گرفتن گیاه و دو پیچیدن اقطار النبت تهيأ لليبس-

الازمیرار جنبیدن-

الاملیساس نرم شدن-

الارقیطاط الارقطاط-

الارمیقاق الارمقاق-

الازریقاق الازرقاق-

الانضیلال بسیار شاخ و بزرگ شدن درخت

الادلیمام سیاه شدن آدمی و خر-

الادهیمام سیاه شدن ومنه قوله تعالى مدهامتان اي سوداوان من شدة الخضرة من الري

الازنیمام خشم گرفتن-

الاصفیمام زرد شدن تره-

الاشعیثان کالیده موی شدن-

ومن المعتل

الایریداد ورد گردیدن اسپ و گلگون شدن تقول ایراد الفرس صار وردا واصله ارواد صار الواو یاء لکسرة ما قبلها-

ومن الاجوف الواوی

الاسویداد الاسوداد-

الازوریرار الازورار-

ومن الیائی

الابییضاض الابیضاض-

الابیینان آراسته شدن-

ومن اللفيف المقرون

الاحوییواء الاحوواء

النون زائدة وقال والصواب ان یقال اصله
سکاب بهمت والبهت کلمة مولوة -
الاذرفت مثل ذرفت بیشتر بیشتر ایقال ترفرق عینه کناه الرقت
التقعقعة - گلو بریدن -
الصربنة - ایون فرادادن -
العرهنة پوست پر استن از نحیا هرتن یقال ادیم
مرهرن اذا کان مدبوغا بالعرن و هو نبت -
العرجنة ابشاخ خرما زدن و صورت دی پیدا
کردن والنون زائدة فی قول الزجاج وفی قول غیره
اصلیة وجعل الزجاج الکلمة من الانعراج -
العجحنة - شانه زدن ستور

ومن الملحق بها بتکرار اللام

الهلبلة - چادر بر کسی پوشیدن
الصعفقة - گرد کردن -
الشملة - شتافتن -
الهلممة - خواندن کسی را بطلم یقال لممت
بالرجل اذا قلت له لم -

ومن الملحق بها بزيادة واو بين الفاء والعين

الجورببة - جورب پوشانیدن -
السوجرة - ساجور در گردن سگ کردن
الصرصرة - رفع الرجل صوته بالصراخ -
الصومعة - بلند کردن بنا یا بایکی شدن سرآن
القوزعة - بگریختن خروه -

الحوقلة - لاحول ولا قوة الا بالله گفتن
التوبلة - دیگ افزار دیگ کردن -
الحوصلة - پر کردن حوصله
الحوقلة والحیقال - سخت پیر شدن و
عاجز شدن از جماع و هی اینما مثل الحوقلة
الوقلة - وقل فلان اذا اختص الشی من ماکول
النوذلة - سست رفتن -
الهوذلة - لرزیدن -

ومن الملحق بها بزيادة یاء بین الفاء والعین

البیطرة - بیطاری کردن -
البیقرة - مانده شدن و از زمینی بزمینی شدن
الطأطأة - سر فرو بردن یقال طأطأ
لیطاطی الرجل فیمه راسه و اقامه الرجل
بالحضر مع تحرک فوسالبا دیته -
السیطرة - گماشته شدن -
الحیضعة - بانگ کردن در حرب -
الهیقعة - بانگ کردن شمشیر در زخم
الحیعلة - حی علی الصلوة گفتن -
الخیعلة - پیراهن بی آستین پوشیدن -
الهیللة - لا اله الا الله گفتن -
الهینمة - باخو لشتن سخن نرم گفتن
الشیطنة - سرکشی فرمانبرداری گردانیدن یقال
شیطن الرجل اذا صار کالشیطان و فعل فعله

الدَّصْدَصَةُ - دست بپره بزن باززدن در حال بخشش -

المصمصة - مثل المضمضة الا ان المصمصة بطرف اللسان وفي الحديث القتل في سبيل الله ممصمصة اي مطهرة غاسلة من الذنوب يقال مصمص اناءه اذا جعل فيه الماء وحركه ومضمضه كذلك عن الاصمعي -

النَّصْنَصَةُ - جنبانيدن ومنها الحديث وهو ينصنص لسانه وقدر وي بالضاد والمعنى واحد

الخَضْخَضَةُ - جنبانيدن آب وآنچه بدان ماند والاستمناء باليد وهذا في الحديث -

الرَّضْرَضَةُ - شكستن -

الضَّفْضَفَةُ - كم كردن آب -

القَضْقَضَةُ - فراخ شدن جامه زره وعيش

القَضْقَضَةُ - صوت كسر العظام والاعضاء عند الاخذ والعض -

اللَّضْلَضَةُ - كثرة تلفت الدليل يمينا وشمالا

المَضْمَضَةُ - جنبانيدن ماء از زبان خويش وبانگ كردن او -

الطَّعْطَعَةُ - نغوزدن وغوغا كردن -

القَطْقَطَةُ - باران خرد باريدن -

الطَّلْطَلَةُ - كشيدن -

الطَّشْطَشَةُ - تشنج شدن ذكر گويد كه وقت بول

القَظْقَظَةُ - بچيدن تير در انداختن -

التَّعْتَعَةُ - في الكلام التردد فيه من حصر او عي وربما قالوا في الدابة اذا ارتطمت في الرمل

الجَعْجَعَةُ - بانگ كردن آسياء وداشتن كسي را بجاي بد دراز جاي تنگ نشستن وبكليها نسب لن جعجع بالحسين رضي الله عنه وقيل معناه ضيق عليه وفرو خفتن اشتر وفرو خوابانيدن آن -

الدَّعْدَعَةُ - خواندن گوسفند وپر كردن جفنه وكسي را كه بيفتد دع گفتن ومعناه قم فانتعش اي دع السقوط والعثار وجنبانيدن پيمانه تا بيشتر گنجد -

الذَّعْذَعَةُ - پراگنده وآشكارا كردن راز

الزَّعْزَعَةُ - بر بالانيدن كودك -

الزَّعْزَعَةُ - جنبانيدن -

الشَّعْشَعَةُ - آميختن شراب با آب -

الصَّعْصَعَةُ والصعصاع پراگنده كردن جنبانيدن

الضَّعْضَعَةُ - ويران كردن بزمين خوار كردن

العَقْعَقَةُ - بانگ بر گوسفند زدن -

القَعْقَعَةُ والقعقاع - بانگ كردن سلاح وكاغذ و پوست خشك وآنچه بدان ماند لشدن در زمين -

الكَعْكَعَةُ - واداشتن -

اللَّعْلَعَةُ - بشكستن استخوان -

اَلضَّوْضَاةُ ـ بانگ کردن ـ
اَلْقَوْقَاةُ وَالْقِيقَاءُ ـ بانگ کردن ماکیان
ومن اليائي
اَلْحِيحَاءُ وَالْحِيحَاةُ ـ خواندن بز یقال حاحیتها
اَلْهِيهَاءُ وَالْهِيهَاةُ ـ خواندن اشتر
یقال ہاہیت بالابل ـ
ومن المهموز الفاء الملحق بالواو
اَلْأَوْلَقَةُ ـ مصدر المأولق وهو المجنون
الهمزة اصل وهذا القول هو الصحيح
لقولهم الوق ولم یقولوا مولوق وقیل یجوز
ان یکون الهمزة بدلا من الواو فیکون صلة وقه
ومن المهموز العين
اَلزَّأْبَرَةُ ـ برزه گردیدن جامه یقال
زابر الثوب والثوب مزبور مزابر اذا اخرج زبره
اَلْبَلْأَزَةُ ـ بگریختن ـ
اَلْبَلْأَصَةُ ـ بگریختن ـ
اَلزَّأْبَقَةُ ـ سیماب اندودن درہم مزابق
والعامة تقول مزلق ـ
اَلْغَوْأَلَةُ ـ موی گردن برانگیختن خروه ـ
اَلطَّلْأَنَةُ وَالصَّلْأَنَةُ ـ قلبها فرو داشتن
قال ابن السراج واما من قلیس احد یقول
فیطان وطامنت منه سکنت ـ
ومن المهموز اللام

اَلْكَرْفَأَةُ ـ افزون شدن ابر وغیرہ کرفأ انشد السحاب اذ تفرق
اَلدِّنْقِئَةُ ـ گرانبار آمدن بجمار تکمیزن صورت خیر سے وہذہ زیادة
یاوفی اول تو اہم ہنا الرجل لعقیلة واصبغهاالیرنار
وهو اختار فیہ نا تفعل وہیہ تا یفعل وهذا امثال
غریب عن ابن جنی ـ
ومن الناقص المهموز اللام
اَلتَّوْهِيَأَةُ ـ بانگ تنگ اندر بکر تنگ گران کردن
ترکردن درای خویش محکم ناکردن در سیران سخن
اشتکت نہیات السحابة اذ انحصبت للمطر قال
ابو علی نہیا قیل وانکان ہذا من الشواذ
فی امثلة الفعل قال لانا وجعلنا الیاء اصلا
والهمزة زائدة لادی الی شیئین مکروہین
احدہما امثال فعلاً والثانی زیادة الهمزة غیر
اول وفی القول الاول المکروه شیء واحد کلها
قل المکروه کان اقیس فیکون علی ہذا من باب العنشرة
ومن المضاعف المهموز
اَلْبَأْبَأَةُ ـ بابا گفتن کودک یقال بابأت
الصبی اذا قلت له بابی انت وامی ـ
اَلتَّأْتَأَةُ ـ کنکلان نگر ودین تا یقال تاتا
الرجل اذا غلب علی لسانه التاء ـ
اَلثَّأْثَأَةُ ـ سیراب کردن اشتر وغیبکردن اثر السیر
اَلْجَأْجَأَةُ ـ اشتر را باب خواندن ـ
اَلدَّأْدَأَةُ وَالدَّأْدَاءُ ـ اشد عدو البعیر

التَّرَضْرُضُ شکسته شدن ـ
التَّغَضْغُضُ کاسته شدن آب و فی الحدیث لم یتغضغض ـ
التَّقَضْقُضُ التفرق ـ
التَّمَضْمُضُ آب در دهن کردن و تمضمض النعاس فی عینیه ـ
التَّجَعْجُعُ خویشتن بزمین افگندن از درد
التَّدَعْدُعُ پراگنده شدن ـ
التَّرَعْرُعُ ببالیدن کودک ـ
التَّزَعْزُعُ جنبیدن ـ
التَّشَعْشُعُ سخت سپر شدن و بیشتر ماه گذشتن و حال کسے در نشیب افتیدن و الباب یدل علی ذهاب الشی ـ
التَّضَعْضُعُ پراگنده شدن و جنبیدن
التَّضَعْضُعُ ویران شدن و خوار شدن
التَّقَعْقُعُ جنبیدن
التَّكَعْكُعُ بددل شدن و وا ایستیدن
التَّلَعْلُعُ از گرسنگی بپیچ شکسته شدن از تشنگی
التَّنَعْنُعُ دور شدن
التَّسَعْسُعُ الدخول یقال تسعسع فی الارض ای دخل ـ
التَّجَفْجُفُ خشک شدن چنانکه اندکی نم دارد
التَّرَقْرُقُ فاوا شدن آب اشک در چشم

دور فشیدن چیزے ـ
التَّلَقْلُقُ القلقل ـ
التَّدَكْدُكُ بالایکجا شدن از خاک وگل
التَّبَلْبُلُ شوریده شدن لغتها ـ
التَّجَلْجُلُ بزمین فرو شدن ـ
التَّخَلْخُلُ التحرک ـ
التَّخَلْخُلُ خلخال در پای افگندن و تخلخل عنها نامی زال
التَّدَلْدُلُ جنبیدن چیزے آویخته
التَّزَلْزُلُ جنبیدن ـ
التَّسَلْسُلُ جری الماء فی صبب یقال تسلسل الماء فی الحلق ای جری و یقال ہضبہ تسلسل انه اذا جری و ضربته الریح یصیر کالسلسلة والباب یدل علی الشیء فی رقة وخفا ـ
التَّشَلْشُلُ سخت الجوع گرفتن گوشت و فی الحدیث یتشلشل دما ای یتقاطر
التَّصَلْصُلُ الصلصلة ـ
التَّغَلْغُلُ در شدن یقال تغلغل الماء فی الشجر اذا تخللها ـ
التَّفَلْفُلُ سرپستان سیاه شدن و فی الحدیث فاذا هو یتفلفل ای یستاک و رد القتیبی هذا و قال لعله یتغلغل لان من استاک تفل ـ

اذا تعلق بجحفته علاه واعلوطی فلان اکرجبه

باب الافعلال

الاجلعباب - بسیار شدن و بر پهلو خفتن و پراگنده شدن و نیک برفتن -
الادلهباب - پر شدن -
الادلعباب - بسیار شدن سیل و جریان -
الازلعباب - بر آمدن بر چوزه و قیل اللام زائدة -
الاسلحباب - راست شدن یقال طریق مسلحب ای ممتد -
الاجرهداد - شتافتن -
الاشمعداد - بر آماهیدن -
الاضلخداد - بر پای ایستادن -
الاصمعداد - الانطلاق السریع
الابذعرار - پراگنده شدن -
الابثعرار - سبقت بردن سپان بجویدن
الازمهرار - سرخ شدن چشم از خشم و درخشیدن ستاره -
الاشمطرار - بازیده شدن و پهن شدن
الاسبکرار - تمام بالا شدن جوان -
والاسمطرار ایضا -
الاشمهرار - سپید شدن -
الاسمدرار - ضعیف بصر شدن

نزدیک مستر خواب و سرگردانی -
الاسمقرار بالسین الصاد یوم مسمقر و مصمقر شدید الحر
الاشمهرار - سخت شدن و راست شدن
الاشفعنار - پراگنده شدن
الاشمخرار - بلند شدن
الاقشعرار - فراخیدن و خشک تنگ سال گردیدن والقشعریرة بالضم و فتح الشین فراخه والصحیح انها اسم اقیم مقام المصدر کما یقال اخذته القشعریرة -
الاقمطرار - پراگنده شدن و سخت شدن و بگریختن و فراهم آمدن واقمطرت العقرب اذا عطفت ذنبها وجمعت نفسها -
الاکفهرار - سخت ترش رو شدن بر هم نشستن ابر سیاه
الامذقرار - آمیخته شدن ومنه الحدیث فما امذقر دمه وروی فما ابذقر دمه بالبار وهی لغة ای التفرق -
الاکمعشاش - از بیماری به شدن -
الاضمعطاط - از خشم بر آماهیدن -
الاکرهفاف - روی ترش کردن و تیره رنگ شدن روی و آشکار گردیدن نمایان شدن ستاره و روشنی آن در سخت تاریکی والبعض الاکرهفاف مقلوب الاکفهرار
الاهملال - دراز شدن و قیل انحل اعتدل

الارمعلال - لعاب از کودک وچرابش از بریان دویدن -

الارمغلال - بالعین والغین پیاپی شدن اشک والرمغل الرشد -

الاسبغلال - ترشیدن جامه بآب والاسبغلال مثله -

الاشمعلال - الاسراع مع التفرق یقال اشمعل القوم فی الطلب اذا بادروا فیه اقرقوا

الاضمحلال - نیست شدن واشدن میغ

الاقذعلال - دشوار شدن -

الاقفعلال - از سرما فراهم آمدن -

الامضحلال - قلب الاضمحلال -

الاجلخمام - الاجتماع -

الادرهمام - بزادبر آمدن -

الادلهمام - سخت تاریک شدن -

الاسلهمام - بگردیدن لون وبوی -

الاصلخمام - برپای بایستادن -

الاطرخمام - گردنکشی کردن -

الاطرهمام - راست ونیکوقد شدن جوان

الاطلخمام - الاطرخمام والاشتکاک ایضا

الاثعنان - سست شدن

الارجحنان - چسپیدن چیزی یکبارگی والارجحن الشیء اهتز ورجحن مرجحنا ای ثقیلا

ومن الملحق بزیادة الواو

الاکوهداد - لرزیدن چوزه پیش مادر تا خورش دهد اکوهد الفرخ اکوهدادا وهو ارتعاده الی امه لتزقه والله اعلم -

باب الافعیلال

الابلیباب - راست بایستادن

الاشریباب - گردن بر فراشتن

الاسمیداد - از خشم برآماسیدن

الاتمیرار - سخت شدن یقال اتمار الشیء اذا طال واشتد

الازبیرار - موی وا تیغ خاستن -

الاشمیزاز - فراهم آمدن وبرمیدن -

الاجزیئاش - مصدر قولک اجزاأش اذا ثاب الیه جسمه بعد هزال -

الاضمیکاک - سخت شدن خشم گرفتن ومتغیر شدن شیر چون شیر اضماکت الارض واصابگت ایضا اضمیکاکا اذا خرج نبتها -

الاجمیشکال - موی ببر وا تیغ خاستن واجشال الرجل اذا غضب وتهیا للقتال -

الاخبیلال - الارتفاع وفی حدیث عمر رضی الله عنه عرض فی المجلس انضم بعضها الی بعض

الاعنیکال - باریک میان شدن وکوتاه شدن ومنه اذا اشتمال النبع اسے رجل الظل الی اصل العود وسخن شدن

اَلْاِصْمِیْلَالُ ۔ سخت شدن و بہم رشدن نبات

اَلْاِعْضِیْلَالُ ۔ بسیار شدن و در ہم پیچیدن شاخ یقال اعضالت الشجر بالثمرہ اذا کثرت اغصانہا و التفت

اَلْاِدْ لِیْمَامُ ۔ فاہم آمدن ۔

اَلْاِدْ لِیْمَامُ ۔ فاہم آمدن و روز و دیر بر آمدن و بر گشتن رود و بار بر گردیدن از جای ۔

اَلْاِرْفِیْنَانُ ۔ برمیدن پس بیار امیدن

اَلْاِطْمِیْنَانُ وَالْاِطْمِیْنَانُ وَالطُّمَانِیْنَۃُ بیار امیدن والباء بدل من المیم عند بعضہم والصحیح ان الطمانینۃ اسم اقیم مقام المصدر ۔

۱۰ اَلْاِقْبِیْنَانُ ۔ الالبینان ۔

اَلْاِقْبِیْنَانُ ۔ سخت تاریک شدن شب و اقبان الرجل کبر و عسا ۔

۲۰ اَلْاِکْبِیْنَانُ ۔ فاہم آمدن ۔

تمت	فہرس ابواب تاج المصادر	تمت

خاتمة الطبع

ثنای ستغنین اهر نامی سخن آفرین تواند بود که بسفتن گوهر یکدانه دو حرف کن چندین سلک گران بها برشتهٔ انتظام والتیام کشید و پیکر انسان خاکی بنیان را بخلعت عنایت لقد کرمنا بنی آدم تشریف سرفرازی بخشید افسر فرق بیان اسم سامی نبی امی تواند شد که گوهر شب چراغ هدایتش شمع راه گم گشتگان تیه ضلالت گردید و اشارهٔ را مقصود رسانید تاجداران شش جهت چه اعلی چه ادنی همه حلقه بگوشش آن فرمانروای اقلیم رسالت اند باج گذاران هفت کشور چه اصغر و چه اکبر تمامی غاشیه بر دوش آن شهسوار عرصهٔ جلالت اند اللهم صلّ علی سیدنا و مولانا محمد صاحب التاج و المعراج و العلم سلطان العرب و العجم اما بعد احقر عباد الله الصمد ابو سلیمان ظهیر الدین احمد المدعو به محمد اشرف علی الکهنوی صانه الله عن الشر الصوری و المعنوی برآینهٔ ضمیر واقفان اسرار بلاغت و مرآت خاطر دانایان رموز فصاحت و براعت مخفی نماند که علم لغت مبدأ علوم است و منشأ قواعد و رسوم بلکه برای ارتقای مدارج اعلی سلم است و ترقی اذهان سلیم بدان مسلم لهذا پیشینیان که اهتمام در مهام آن پیش و عزم شان بیش از بیش بوده معادن بیمرا شگافته گوهرهای گرانبهای رموز یافته درین علم شریف تصانیف معتبره ساخته از شهره که شهره پرداخته اند لیکن محصلان این عهد بنابر اشتغال علوم لایعنی از توجه این علم لطیف غافل و شاهد این فن از حلیهٔ رواج عاطل گشته بعضی از راه صعوبت مسالک و وعورت مناهج عروج بر مدارج آن مشکل شده است و بعضی را از کثرت موانع درین مراحل پای در گل بدین جهت این متاع گرامی را کم خریدار و این جواهر گران قیمت را کساد بازار است کندن این معدن بجان کندن برابر است و لعل و یاقوت برآوردن خوردن خون جگر چونکه درین زمان اشرف احیان بسیاری از خلان و اکثری از اخوان بانطباع کتاب تاج المصادر امام بیهقی از حافظ حاجی خواجه قطب الدین احمد مهتمم مطبع نامی سلمه الله السامی استدعا فرمودند برای انجاح این مسئول و اسعاف این مامول اصرار و استبداد نمودند ایشان نطاق همت بر میان جان کرده و با اهتمام کوششی تمام بکار برده اند در انیایش و یزدان را ستایش که نقش مراد بر لوح مدعا نشسته آن نسخهٔ صحیفهٔ شریفه ماه رمضان المبارک سنه ۱۲۰۰ هجری مطابق

ماه دسمبر سنه ۱۹۰۱ع بار دوم از مطبع نامی لکهنؤ بکمال رشک طبع بهجت تائید الملک متوقع که در نظر اهل نظر
این کتاب مستطاب مطبوع آید تیقن که این عجب العجاب بجمیع صفات حسن نهایت چشم داشت از
ناظرین آنکه اگر خطائی دریابند در اصلاح کوشند و بذیل اغماض پوشند ع

بهیچ گر بخطا سے رسی و طعنه مزن	که هیچ نفس بشر خالی از خطا نبود

قطعات تاریخ مطبوعه اول سنه ۱۳ھ

یادگار بهتی تاج المصادر طبع شد	در میان مطبع نامی که نامی آور بود
حسن جلائی داده این آئینه را حسن سے	صاحب مطبع که قطب الدین نیک اختر بود
صد این گنج هنر آرسے هنرمندان کنند	جوهری باشد کسے کو صاحب جوهر بود
اشرف ار داری خیال سعی تاریخ طبع	بینی این تاج المصادر معدن گوهر بود

وشحات آبدار تراویده خامه بلاغت شمامه شکر قدسی حزین جناب خواجه نورالدین صاحب دام فیضه

این نسخه در عالم که ست اهل هنر را همدم ست	انتهی در عالم ست این یادگار کنه علم
در پیش اهل هنر چون گل گره بکشاند زر	گل کرد زین مطبع نگر باغ و بهار کنه علم
قدرش فزود از حسن خط شد جلوه گر خط نقط	از یک ده آمد زین نمط نقش شمار کنه علم
میزان نقد کاملان بقیاس عنبر این آن	این شرح و بسط و این بیان آمد عیار کنه علم
طبعش چه باهر آمده سالش چه نادر آمده	تاج المصادر آمده آموزگار کنه علم

از نظم الفاضل الادیب الکامل الاریب المورخ اللبیب والشاعر المصیب
مولانا محمد عبد العلی المدراسی دام الله ظلاله علی رؤس الاناسی

تَجُوْدُ مِنَ الْمَعَانِیْ فِیْ هٰذِهِ الْمَبَانِیْ	قَدْ جَاءَ کُلُّ مَاضٍ فِیْ حُلِّ بَابِ عَابِدْ
اَلْفَاظُهٗ لَآلِیْ اَقْوَالُهٗ عَوَالِیْ	اَسْرَارُهٗ عَوَالِیْ سَرَّتْ بِهَا الْخَوَاطِرْ
فِیْ طَبْعِهٖ صَفَاءٌ فِیْ خَطِّهٖ ضِیَاءٌ	کَالنُّوْرِ فِی الدَّرَارِیْ وَالضَّوْءِ فِی الْجَوَاهِرْ
هٰذَا الْکِتَابُ نُوْرٌ اَبْوَابُهٗ بُدُوْرٌ	مَضْمُوْنُهٗ سَدِیْدٌ وَحُسْنُ مَصْدَرِ النَّوَادِرْ
طُوْبٰی لِکُلِّ حَرْفٍ مِنْ لَدُنْ اَهْلِ ظَرْفٍ	حُسْنُ السَّوَادِ یَجْلُوْ فِیْ کُلِّ عَیْنِ نَاظِرْ
اَهْدٰی قُطْبُ دِیْنٍ بِالْاَنْعُمِ کُلَّ حِیْنٍ	اَرَّخْتُ اِذْ خَرَابِیْ قَدْ تَمَّتِ الْمَصَادِرْ

سنه ۱۳۰۱ھ

اعلان
اس
مطبع مین ہر ایک
قسم کی کتابین عربی - فارسی - اردو
ناگری - موجود ہین عند الطلب شائقین علوم
وتاجران کتب کے مطبع سے ارسال کیجاتی ہین جن صاحب کو
کوئی کتاب طبع کرانا منظور ہو وہ بھی بعد انفصال قیمت
طبع کر دیجاویگی - اگر کوئی کتاب مفید عام کسی صاحب نے
تالیف فرمائی یا کسی کتاب عربی - فارسی - انگریزی - ہندی کا
ترجمہ اردو مین کیا ہو وہ بلا معاوضہ مطبع طبع کر دیگا
فہرست کتب و دیگر اشتہار بلا قیمت - ر کا ٹکٹ
بھیجنے سے پیڈ و الا بیرنگ ارسال ہوگی
المشتہر
ابو الحسنات
قطب الدین احمد غفر له الله الصمد مالک
مطبع نامی لکھنؤ در گڑھ ابو تراب خان
مکان نمبر ۳۲۵